

بژاردەیه ک له فرەفهههنگی فه رمووده نه به ویه کان

المُسْتَقْبَلُ مِنْ مَوْسُوعَةِ الْأَحَادِيثِ النَّبَوِيَّةِ

کۆردی

Kurdî

الْمَلِكِ تَقِي

مِنْ

مُؤَيَّدُ عِزِّ الْأَحْبَارِ بِالنَّبَوِيَّةِ

بِزَارْدِهِ لَهُ

فَرَهُ رَهْ نَگِ

فَهْ رَمُودَه نَهْ بَهْ وَيَهْ كَان

زمانی: کوردی – سۆرانی

ئاماده کردن: لیژنه‌ی زانستی

شركاء التنفيذ:

المحتوى الإسلامي

رواد الترجمة

جمعية الربوة

دار الإسلام

يتاح طباعة هذا الإصدار ونشره بأي وسيلة مع
الالتزام بالإشارة إلى المصدر وعدم التغيير في النص.

Tel: +966 50 244 7000

info@islamiccontent.org

Riyadh 13245- 2836

www.islamhouse.com

الْمُنْتَقَى
مِنْ

مُوسَى وَعَلَى الْأَحْيَاءِ وَالْأَمْوَاتِ

به ناوی خوی به خشندهی میهره بان

پیشه کی

الحمد لله رب العالمين، وصلى الله وسلم على نبينا محمد، وعلى آله وصحبه أجمعين، ومن تبعهم بإحسان إلى يوم الدين، أما بعد:

له مه زنترين شته كان كه واجبه مسولمان گرنگی پیدات ؛ له پروانگهی خویندنه وه ویرکردنه وه و تیرامان و تیگه یشتن، وزانست پ بونی وکرده وه پیکردنی - پاش قورثانی پیروز - بریتیه له سوننه تی پیغه مبهری خودا - صلی الله علیه وسلم -، پیغه مبهر - صلی الله علیه وسلم - ده فهرمویت: «**ئه ی خه لکینه شتانیکم له نیوانتانا جیهیشتوو؛ نه گهر دهستی پیوه بگرن، نه وا هه رگیز گومرا نابن: کتیی خودا - قورثان -، و سوننه تی پیغه مبهره که ی**» [رواه الإمام مالك]، و خوی بالادهست ده فهرمویت: ﴿وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا﴾ واته: ﴿جا ئه وه ی پیغه مبهر (صلى الله عليه وسلم) پی به خشیوون وهری بگرن، ههر فهرمانیکی پیدان به گوئی بکهن، قه ده غهی ههر شتیکی لی کردن لی دوور که ونه وه﴾ [الحشر: ٧]، بویه له ژیر روشنایی ئه م ئایهت و فهرموودانه دا (کوړگهی خزمه تکردنی بلا وکراوه ئیسلامیه کان - جمعیه خدمه المحتوی الإسلامی) و (کوړگهی بانگه وازی ورینموینی کوومه لگا له ره بوه - جمعیه الدعوة وتوعية الجاليات بالربوة) سوریون له سهر ئاماده کردنی فهره نگیك - مه وسوعه یه ك - بو فهرمووده کانی پیغه مبهر - صلی الله علیه وسلم - و وه رگیړانیان بو چه نده ها زمان.

خوی گه وره - جل و علا - ئاسانی کرد کوومه لیک له فهرمووده کانی ئه م فهره نکه هه لېژیرین که مسولمان پیویستی پیانه له بابته کانی ئاین ودونیابیدا له گه ل شیکردنه وه یه کی پوخت بویان، و پروونکردنه وه ی مانا و ئامازه کانیان وهه ندیک له سووده کانیان، و ریڅخستنیان له کتیی پیکدا به ناوی:

«**المنتقى من موسوعة الأحاديث النبوية**» واته: «**بزاردهیه ك له فهره نگی فهرمووده نه به وییه کان**»، و کارکردن له سهر وه رگیړانیان بو هه موو زمانه زیندوووه کانی جیهان به رده وامه بوئه وه ی هه موو که سیک سوودمهند بیت له

ناوه پۆکیان و سوننه تی پیغه مبهری خودایان پیبگه یه نین - صلی الله علیه وسلم -
به زمانی خویان.

داواکارین خوی گه و ره ئەم کرده و همان لی قبول بکات، و پیرۆز و پر به ره که تی
بکات، و به دلسۆزی بۆ رووی پیرۆزی ئەو بیت، و پاداشتی خیری هه موو ئەوانه
بداته وه که یارمه تیدر بوون بۆ ئاماده کردنی و وه رگێران و بلاو کردنه وهی.

وسه لات و سه لام له سه ر پیغه مبه رمان موحه مه د - صلی الله علیه وسلم -

(۱) - عن عمر بن الخطاب رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّةِ، وَإِنَّمَا لِامْرِئٍ مَّا نَوَى، فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ، فَهِيَ جَرَّتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ، وَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ لِدُنْيَا يُصِيبُهَا أَوْ امْرَأَةٍ يَتَزَوَّجُهَا، فَهِيَ جَرَّتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ».

وفي لفظ للبخاري: «إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ، وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَّا نَوَى». [صحيح] - [متفق عليه]

(۱) - له عومهري كوری خه تابه وه - ره زای خوی لیبت - که پیغه مبهری خودا - صلی الله علیه وسلم - ده فره مویت: «هه موو کار وکرده وهیه که به پی نیهت ومه به سته، وهه موو که سیکیش به پی نیهت که ی پاداشت ده درتیه وه، بویه نه وه که سهی کوچکردنی بو لای خودا و پیغه مبهره که ی بیت؛ نه وه کوچکردنی بو لای خودا و پیغه مبهره که یه تی، ونه وهی کوچکردنی بو شتومه کی دنیا بیت به دهستی بهینیت یان ئافره تیک بیت که ماره ی بکات؛ نه وه کوچکردنی بو لای نه و شتانه یه».

وله گیرانه وهی [البخاری] دا: «کرده وه کان به پی نیهت کان ومه به سته کانه، وهه رکه سیک به پی نیهت که ی پاداشت ده درتیه وه». [صحه] - [بوخاری و موسلیم هاوران له سهری]

شیکردنه وه:

پیغه مبهر - صلی الله علیه وسلم - روونی ده کاته وه که هه موو کرده وه کان به پی نیهت به هه ند وه رده گیریت، ونه م حوکه گشتیه له هه موو کرده وه کان (په رسته کان ومامه له کان)، هه رکه سیک به کرده وه که ی ته نها مه به سته سوو دوه رگرتن بیت؛ ته نها نه سوو دهی ده سته که ویت و پاداشت نادریتیه وه، ونه وهی مه به سته به کرده وهی نزیک بوونه وه بیت له خوی گه وره؛ نه وه

پهروهردگار پاداشتی ده داته وه ئه گهرچیش کاریکی ئاسایی بیټ وه کو خواردن و خواردنه وه.

پاشان -صلی الله علیه وسلم- نمونه یه کی هینایه وه بوئوه ی کاریگه ری نیهت پروون بکاته وه له سهر کرده وه کان ئه گهرچیش له پرووکه شدا کرده وه کان یه کسان دیارن، پروونی کرده وه ههرکه سیک به کوچکردنی و دوورکه و تنه وه له نیشتمانی مه بهستی په زامه نندی پهروهردگاری بیټ؛ ئه وا کوچکردنه که ی شه رعیه و قبو لکراوه و پاداشت ده درته وه له سهر راستگو یی نیه تی، وئوه ی به کوچکردنه که ی مه بهستی سودیکی دونیایی بیټ له پاره یان ناوبانگ یان بازرگانی یان ژن یان هتد؛ ئه وا له کوچکردنه که ی ته نها ئه و سووده وهرده گریت که له نیه تیدا بووه، وهیچ پاداشتیکی ده ستناکه ویت.

له سووده کانی فهرمووده که:

۱. هاندان و ئاموژگاری بو دلسۆزبوون -ئیخلاص-، چونکه خوای گه وره هیچ کرده وه یه ک قبول ناکات مه گهر ئه وه ی له بهر په زامه نندی ئه و ئه نجامدراوه.

۲. ئه و کرده وانه ی مه بهست لئیان نزیکبوونه وه یه له الله -عز وجل- ئه گهر که سیک ئه نجامی بدات وه کو خوویه ک (عاده تیک) ئه وا ئه و که سه پاداشت نادرته وه ئه گهرچیش شیوازی ئه نجامدانه که ی دروست بیټ، ده بیټ مه بهست ونیه تی: نزیکبوونه وه بیټ له خوای گه وره بهم په رستنه وداواکردنی پاداشت مه بهستی بیټ.

(٢) - عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ أَحْدَثَ فِي أَمْرِنَا هَذَا مَا لَيْسَ فِيهِ فَهُوَ رَدٌّ» متفق عليه.
ولمسلم: «مَنْ عَمِلَ عَمَلًا لَيْسَ عَلَيْهِ أَمْرُنَا فَهُوَ رَدٌّ». [صحيح] - [متفق عليه]

(٢) - له عائشه وه -رهزای خوای لیبیت- که پیغهمبه ری خودا -صلی الله علیه وسلم- دهفهرمویت: «ئهوهی کرده وهیه ک (پهرستنیک) دابهینیت له م ئاینه ی ئیمه که (له بنه رتدا) تئیدا نه بیټ؛ ئهوا ئه و کرده وه (داهینراوه) رهت ده کریتته وه» [متفق علیه].
وله [مسلم] دا دهفهرمویت: «ههرکه سیک کرده وهیه ک بکات که له دینی ئیمه نه بیټ؛ ئهوا ئه و کرده وهیه وهرناگیریت ورهت ده کریتته وه». [صحه حیهه]
- [بوخاری و موسلیم هاوران له سه ری]

شیگردنه وه:

پیغهمبه ر -صلی الله علیه وسلم- روونیده کاته وه ههرکه سیک شتیک یان کرده وهیه ک دابهینیت له ئایندا که هیچ به لگه یه کی قوئان وسونه تی له سه ر نه بیټ؛ ئهوا ئه و شته یان کرده وهیه رهت ده کریتته وه وخوای گه وره قبو لی ناکات له بکه ره که ی.

له سووده کانی فهرمووده که:

١. په رسته کان بنیات نراون له سه ر ئه و ده قانه ی له قورئان وسونه تدا هاتوون، بو یه خوای گه وره ده په رستین به پی ئه و ده قانه ی له شه ریه تدا هاتوون؛ نه ک به پی ئی بیده و داهینراوه کان.

٢. ئاین به راو بوچوون و به باشدانان نییه، به لکو بریتیه له شوینکه وتنی پیغهمبه ر -صلی الله علیه وسلم-.

۳. ئەم فەرمووده بەلگەیه لەسەر کاملی وتەواوی ئاینی ئیسلام.

۴. بیدعه بریتیه له هەرشتیک داهینرا بیت له ئایندا، که له سەردەمی پێغەمبەر -صلی اللہ علیہ وسلم- وهاوەلەندا بوونی نەبوو؛ ئینجا بیروباوەر یان قسە یان کردەوہ بیت.

۵. ئەم فەرموودەیه بنچینەیه که له بنچینەکانی ئاینی ئیسلام، وەکو تەرازوو وایە بۆ کردەوہ کان، هەروەکو چۆن هەر کردەوہیەك له پیناو رەزامەندی خوای گەورە نە کرابیت؛ ئەوا بکەرەکە ی هیچ پاداشتێکی دەست ناکەوێت، بەهەمان شیوە هەر کردەوہیەك بە پێی سونەتی پێغەمبەر -صلی اللہ علیہ وسلم- نەبیت؛ رەت دەکرێتەوہ.

۶. مەبەست له داهینراوە نەهی لیکراوە کان ئەوانە دەگرێتەوہ که له ئایندا دەکرین؛ نەك داهینان له شتی دونیایی.

(٤٧٩٢)

(۳) - عن عمر بن الخطاب رضي الله عنه قال: بَيْنَمَا نَحْنُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ يَوْمٍ إِذْ طَلَعَ عَلَيْنَا رَجُلٌ شَدِيدُ بَيَاضِ الثِّيَابِ، شَدِيدُ سَوَادِ الشَّعْرِ، لَا يَرَى عَلَيْهِ أَثَرُ السَّفَرِ، وَلَا يَعْرِفُهُ مِنَّا أَحَدٌ، حَتَّى جَلَسَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَأَسَدَ رُكْبَتَيْهِ إِلَى رُكْبَتَيْهِ، وَوَضَعَ كَفَّيْهِ عَلَى فَخْذَيْهِ، وَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ، أَخْبِرْنِي عَنِ الْإِسْلَامِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «الْإِسْلَامُ أَنْ تَشْهَدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَتَقِيمَ الصَّلَاةَ، وَتُؤْتِيَ الزَّكَاةَ، وَتَصُومَ رَمَضَانَ، وَتَحَجَّ الْبَيْتَ إِنْ اسْتَطَعْتَ إِلَيْهِ سَبِيلًا» قَالَ: صَدَقْتَ، قَالَ: فَعَجِبْنَا لَهُ، يَسْأَلُهُ وَيُصَدِّقُهُ، قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِيمَانِ، قَالَ: «أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ، وَمَلَائِكَتِهِ، وَكُتُبِهِ، وَرُسُلِهِ، وَالْيَوْمِ الْآخِرِ، وَتُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ» قَالَ: صَدَقْتَ، قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِحْسَانِ، قَالَ: «أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ، فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ» قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنِ السَّاعَةِ، قَالَ: «مَا الْمَسْئُولُ عَنْهَا بِأَعْلَمَ مِنَ السَّائِلِ» قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنْ أَمَارَتِهَا، قَالَ: «أَنْ تِلْدَ الْأُمَّةَ رَبَّتُهَا، وَأَنْ تَرَى الْخُفَاةَ الْعُرَاةَ الْعَالَةَ رِعَاءَ الشَّاءِ يَتَطَاوُلُونَ فِي الْبُنْيَانِ» قَالَ: ثُمَّ انْطَلَقَ، فَلَبِثْتُ مَلِيًّا ثُمَّ قَالَ لِي: «يَا عُمَرُ، أَتَدْرِي مِنَ السَّائِلِ؟» قُلْتُ: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، قَالَ: «فَإِنَّهُ جَبْرِيلُ، أَتَاكُمْ يُعَلِّمُكُمْ دِينَكُمْ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(۳) - له عومهری کوری خه تابه وه -رهزای خوای لیبت - ده لیت: «کاتیک دانیشتبووین لای پیغه مبهری خودا -صلی الله علیه وسلم- پیاوئیک ده رکهوت وهاته لامان، جله که ی زور سپی وقزی زور رهش بوو به شیوازیک وهک که سی ریپوارده رنه ده کهوت وکه سیش له ئیمه نه ی ده ناسی هات دانیشت له بهردهم پیغه مبهر -صلی الله علیه وسلم- وئه ژنوی جوو تکرد به رامبهر به ئه ژنوی رهسول الله، وه ودهسته کانی له سهر قاچه کانی دانا، و ووتی: ئه ی موحه مه د ئیسلام چیه؟ پیغه مبهر -صلی الله علیه وسلم- فهرمووی: «ئیسلا م بریتیه

لهوهی شاهیدی بدهیت به (لا إله إلا الله ومحمداً رسول الله)، ونویژ
 نه‌نجام بدهیت وزه‌کات بدهیت ورؤژووی ره‌مه‌زان بگریت وحه‌ج بکه‌یت
 بۆ مالی خودا ئه‌گهر توانیت»، ووتی: راست ده‌که‌یت، (عومه‌ر) ده‌لّیت:
 سه‌یر بوو به لامانه‌وه، پرسپاری لیده‌کرد وده‌یووت راست ده‌که‌یت. پاشان
 پیاوه‌که ووتی: هه‌واڵم پێده‌سه‌بارت به ئیمان؟ -صلی الله علیه وسلم-
 فهرمووی: «ئیمان ئه‌وه‌یه باوه‌ر به‌ینیت به خودا وفریشته‌کانی وکتیبه‌کانی
 وپیغه‌مبه‌رانی ورؤژی دوابی، وباوه‌رت هه‌بیت به قه‌ده‌ر به خیر وشه‌ری»،
 ووتی: راست ده‌که‌یت، هه‌واڵم پێده‌سه‌بارت به ئیحسان (پله‌ی چاکه‌کاری
 له په‌رستندا)؟ -صلی الله علیه وسلم- فهرمووی: «خودا به‌رستیت وه‌کو
 ئه‌وه وابیت که بیینیت، هه‌رچه‌نده تۆ ئه‌وه نایینیت به‌لام ئه‌وه تۆ
 ده‌بینیت»، ووتی: هه‌واڵم پێده‌سه‌بارت به کاتی روودانی قیامه‌ت؟ -صلی
 الله علیه وسلم- فهرمووی: «ئه‌وه‌ی پرسپاری لیکراوه زاناتر نه‌یه له‌وکه‌سه‌ی
 پرسپار ده‌کات»، ووتی: هه‌واڵم پێده‌سه‌بارت به نیشانه‌کانی هاتنی
 قیامه‌ت؟ پیغه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- فهرمووی: «منداله‌کان ده‌بن به
 گه‌وره‌سه‌ردار به سه‌ر به‌خیوکاره‌کانیانه‌وه، وبیینیت که که‌سانی پێ به‌تی
 ورووت وهه‌ژار وشوان بینای به‌رز دروست ده‌که‌ن»، پاشان پیاوه‌که چوو،
 وعومه‌ر ده‌لّیت: بۆ ماوه‌یه‌ک ماینه‌وه پاشان پیغه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم-
 فهرمووی: «ئه‌ی عومه‌ر ده‌زانیت ئه‌وه کێ بوو پرسپاری ده‌کرد؟»، ووتم:
 خودا وپیغه‌مبه‌ره‌که‌ی ده‌زانن، -صلی الله علیه وسلم- فهرمووی: «ئه‌وه
 جبریل بوو هات بۆ ئه‌وه‌ی ئاینه‌که‌تان فێر بکات». [سه‌حیحه] - [موسلیم]

گێڕاویه‌تیوه‌ها

شیکردنه‌وه:

عومه‌ری کوری خه‌تاب -ره‌زای خوای لیبت- باسی ئه‌وه‌مان بۆ ده‌کات که
 جبریل -علیه السلام- هات بۆ لای هاوه‌لان -ره‌زای خویان لیبت- له‌سه‌ر

وئنه پياوئكى نه ناسراو له كاتيكدا كه ئه وان دانىشتبوون لای پيغه مبهـر -صلی الله عليه وسلم-، له سيفه ته كانی: شیوه ی جبریل زور سپی بوو وقرئكى ره شی هه بوو، وشوئنه واری سه فه ركردنی پتوه دیار نه بوو له خوْل وتوز، وتيکچوونی قز وریش، وپیسبوونی جل، وهیچ یه کيک له وانه ی دانىشتبوون نه یانناسی، دانىشت له بهرامبهـر پيغه مبهـر -صلی الله عليه وسلم- وه كو دانىشتنی كه سئك بیهوئیت فیـر بیـت وداوای رینمایي بکات، پرسيارى ئيسلامی ليکـرد، وه لامي دایه وه بهم پایانه كه داننان به دوو شاهیدیه كه ی له خوگرتووه، وپاريزگاری له نوئزه كان، ودانی زه كات بو ئه وانه ی شایستهـن، وپوژووگرتنی مانگی رهمه زان به نیه تيکی راستگووه، وبه جیهينانی فره یزه ی حه ج بو ئه و كه سانه ی كه ده توان.

پرسياركار -جبریل- ووتی: راست ده كه یت، وهاوه لان پييان سه ير بوو كه پرسيار ده كات و وادياره سه باره ت به باسه كان نازانیت به لام ده لیت: راست ده كه یت، پاشان پرسيارى ئيمانی ليکـرد، وه لامي دایه وه بهم شەش پایه: باوهر به بوونی خواى گه وره وسيفه ته كانی، و به تاكدانانی له كرده وه كانی وه كو خوْلقاندن، و به تاكدانانی له په رستنيـدا، و به تاكدانانی له ناو وسيفه ته كانيـدا، وباوهر به ئه و فريشتهـنه ی خواى گه وره دروستی كـردوون به نده ی چاك وبه پـزن وهه رگيز سه ريچى فره مانه كانی خودا ناكهـن، وباوهره ينان به كتيبه دابه زينراوه كان بو پيغه مبهـران له لايهـن خوداوه؛ وه كو قورئان وئنجيل وته ورات وزه بور وهتـد، وباوهره ينان به هه موو پيغه مبهـران كه دينی خودايان گه ياندووه؛ وه كو نوح وئيراهيم وموسا وعيسا وكوتايان موحه ممه ده -عليهـم الصلاة والسلام- وپيغه مبهـرانی تر، وباوهره ينان به روژى دوايى -قيامت-، كه باوهر به پاش مردن؛ گوړ وزيانی به رزه خيش ده گريته وه، ومروّف پاش مردنی زيندوو ده كړيته وه وليپرسينه وه ی له گه لدا ده كړیت، وچاره نووسى به ره و دوزه خ يان به هه شت ده بیـت، وباوهر به وه ی خواى گه وره به پي زانستی پيشووی وحيكمه تی قه ده ری هه موو شتيکی نووسيوه، و ويستی

له روودانیان ههیه و خوێقاندونی، وروودانیان بهو شیوهیه که له قههردا هاتوو.

پاشان پرسپاری دهبراره ی ئیحسان کرد، وسهروه زمان جوابی دایهوه وفه رموو: ئیحسان واته الله بپه رستیت وهک ئه وهی که دهی بینیت خو ئه گهر بهنده الله نه بینیت ئه و الله بئیگومان بهنده کان ده بینیت.

پاشان پرسپاری لیکرد: که ی قیامه ته؟ پێغه مبه ر-صلی الله علیه وسلم- روونی کرده وه که زانیاری سه باره ت به قیامه ت لای هیچ یه کێک له دروستکراوه کان نیه؛ نه پرسپار لیکراو و نه پرسپارکار، وته نها الله زانستی سه باره تی ههیه.

پاشان پرسپاری لیکرد سه باره ت به نیشانه کانی نزیک بوونه وهی قیامه ت؟ روونی کرده وه -صلی الله علیه وسلم- که له نیشانه کانی قیامه ت ئه وهیه ئه و ئافره تانه ی له جه نگدا ده گیرین و ده کرین به سه راری و منداله کانیان زۆر ده بن و ئه م مندالانه ده بنه پادشا وفه رمان په و، یان به واتای ئه وه دیت که خراپه کاری مندال به رامبه ر دایک و باوک زۆر ده بێت که وه کو که نیه ک مامه له یان له گه ل ده که ن، و ئه وانه ی شوانیتی ده که ن و هه ژارن له کو تایی دونیادا مال و پاره یان زۆر ده بێت و دونیا ده رژیته سه ریان بۆیه شانازی ده که ن به رازاندنه وهی بیناکان و به رزکردنه و یان.

پاشان پێغه مبه ری خودا -صلی الله علیه وسلم- باسی ئه وه یکرد که پرسپارکار جبریل بوو-علیه السلام- هات بۆ ئه وهی ئه م ئاینه پاک و بێگه رده فیژی هاوه لان بکات -په زای خویان لیبیت-.

له سووده کانی فه رمووده که:

۱. روونکردنه وهی په وشت جوانی پێغه مبه ره -صلی الله علیه وسلم- که له گه ل هاوه لانی داده نیشت و ئه وانیشت له گه لی داده نیشتن.

۲. نه رم و نیانی به رامبه ر ئه و که سه ی که پرسپار ده کات، بۆ ئه وهی بتوانیت پرسپاره که ی بکات به بی هیچ نا ره حه تی و ترسیک.

٣. ئەدەب و پەروەشت جوانی بەرامبەر مامۆستا (کەسی فێرکار) وەکو جبریل -
 علیە السلام- کە دانیشت بەرامبەر پێغەمبەر -صلی اللہ علیہ وسلم-
 ؛ دانیشتنیک کە ئەدەب و پەروەشت جوانی پێوە دیارە بەرامبەر کەسی فێرکار
 بۆ ئەوێ سوودی لێوە بگرێت.

٤. پایە کانی ئیسلام پێنجن، و پایە کانی ئیمان شەشەن.

٥. لە کاتی باسکردنی ئیسلام و ئیمان پێکەووە ئەوا ئیسلام مەبەست لێی و تە
 و کردووە ئاشکراکانە، و ئیمان مەبەست لێی و تە و کردووە شاراوەکانە (و تە
 و کردووە کانی دڵە).

٦. پروونکردنەوێ جیاوازی پلە کانی ئاین، پلە یە کەم: ئیسلام، پلە یە دووهم:
 ئیمان، پلە یە سێیەم: ئیحسان -ئەمیش بەرزترینیانە-.

٧. بنەرەت لە کەسی پرسیارکار ئەوێ کە نازانێت، و نەزانین (جەهل) هۆکاری
 پرسیارکردنە کە یەتی، بۆیە هاوێلان بەلایانەوێ سەیر بوو ؛ پرسیری دەکرد و
 وەلامە کە ی بەراست دادەنا.

٨. دەستپێکردن بە گرنگترین بابەت پاشان گرنگترین، چونکە بە شایەتمان
 دەستی پێکرد لە راقە ی ئیسلامدا، و بە باوەرپێتان (ئیمان) بە خۆی گەورە
 دەستی پێکرد لە راقە کردنی ئیماندا.

٩. پرسیارکردن لە زانا سەبارەت بە شتێک کە کەسی پرسیارکار دەیزانێت
 دروستە، بۆ ئەوێ ئامادەبووان سوود وەرگیرن و زانست فێرن.

١٠. کاتی هاتنی قیامەت لەو شتەکانە کە تەنها خۆی گەورە دەیزانێت.

(۴) - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «بُيِّنَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ: شَهَادَةُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، وَإِقَامُ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءُ الزَّكَاةِ، وَحَجُّ الْبَيْتِ، وَصَوْمُ رَمَضَانَ». [صحيح] - [متفق عليه]

(۴) - له عبداللهی کوری عه مرو - ربهزای خویان لیبت - که پیغهمبری خدا - صلی الله علیه وسلم - دهفهرمویت: «ئیسلام لهسهر پینج پایه بنیات نراوه: شاهیدی دان به (لا إله إلا الله و محمد عبده ورسوله) واته: (هیچ پهستراوئیک شایستهی پهستن نییه بههق وراستی جگه له الله و موحهمد بهنده و پیغهمبری خودایه)، و نهجامدانی نویرهکان، و زهکاتدان، و چه جکردن بو مالی خودا، و روژووگرتنی مانگی رهمهزان».

[صه حیحه] - [بوخاری و موسلیم هاوران لهسهری]

شیکردنه وه:

پیغهمبر - صلی الله علیه وسلم - ئیسلامی چوواند به بینایه کی پته و که لهسهر پینج پایه دامه زراوه و ئهم بینایه لهسهر ئهم پایانه وهستاوه، و تاییه تمه ندیه کانی تر له ئیسلامدا بو کاملتر و چاکتر کردنی بیناکه یه.

پایه یی کهم: شایه تمان؛ شاهیدی دان به (لا إله إلا الله و محمد رسول الله) واته: (هیچ پهستراوئیک شایستهی پهستن نییه بههق وراستی جگه له الله و موحهمد بهنده و پیغهمبری خودایه)، ئهم دوو شاهیدی دانه یه ک پایه ن، و لهیه ک جیا نابنه وه، بهنده ده لیبت و دان دهنیت به وه دانیه تی - تاکیتی - الله و به وه ی تنه ئه و شایستهی پهستنه بی هیچ هاو به شیک، و کرده وه به ئاماره کانیان ده کات، و باوهری به په یامی موحهمد ده یه - صلی الله علیه وسلم - و شوینی ده که ویت.

پایه دووهم: نوڙ ئه نجامدان: ئه مېش بریتیه له پینج نوڙه فهرزه که له شه وړوږدا؛ به یانی و نیوهړو وعه سر ومه غریب وعیشا، له گه ل جیبه جیکردنی مه رج و پایه و واجبه کانیا.

پایه سییه م: زه کاتدان: ئه مېش په رستنیکه به پاره وسامان ئه نجامده دریت، و واجبه له سهر هه موو پاره وسامانیک که گه یشتبیته بریک دیا ریکراو له شهریه تدا، وده دریت به ئه وانه ی شایسته ن زه کاتیان پیدریت.

پایه چواره م: هج کردن: بریتیه له رویشن بو مه ککه بو جیبه جیکردنی هه ندیک دروشم ومه راسیمی دیاریکراو ؛ که بو په رستن و به ندایه تی کردن بو خوای گه وره ئه نجامده دریت - عز وجل -.

پایه پینجه م: روژووگرتنی مانگی په مه زان: بریتیه له خوگرتنه وه له خواردن و خواردنه وه وئو شتانه ی روژوو ده شکین به نیه تی به ندایه تی کردن بو الله، له کاتی ده رچوونی به ره به یان هه تاوه کو ئاوابوونی خور.

له سووده کانی فهرمووده که:

۱. هه ردوو شاهیدی دانه که پیکه وهن ولینک جیا نابنه وه، شاهیدی دان به یه کیکیان به ته نها به س نییه ؛ ده بیت ئه وی تریشی له گه لدا بیت، هه ر بو یه هه ردوو کیانی به یه ک پایه حسیب کردوو.

۲. هه ردوو شاهیدی دانه که ؛ بنچینه وکروکی ئاین، وپوهرن بو قبول بوونی هه ر قسه وکرده ویه ک.

(۵) - عَنْ مُعَاذٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: كُنْتُ رَدَفَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى حِمَارٍ يُقَالُ لَهُ عَفِيرٌ، فَقَالَ: «يَا مُعَاذُ، هَلْ تَدْرِي حَقَّ اللَّهِ عَلَى عِبَادِهِ، وَمَا حَقُّ الْعِبَادِ عَلَى اللَّهِ؟»، قُلْتُ: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، قَالَ: «فَإِنَّ حَقَّ اللَّهِ عَلَى الْعِبَادِ أَنْ يَعْبُدُوهُ وَلَا يُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا، وَحَقُّ الْعِبَادِ عَلَى اللَّهِ أَنْ لَا يُعَذِّبَ مَنْ لَا يُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا»، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَفَلَا أُبَشِّرُ بِهِ النَّاسَ؟ قَالَ: «لَا تُبَشِّرُهُمْ، فَيَتَكَلَّبُوا». [صحيح] - [متفق عليه]

(۵) - له موعازه وه - رهزای خوای لیبت - ده لیت: له پشی پیغه مبهروه وه بووم - صلی الله علیه وسلم - له سهر گویدریتیک پی دهووتریت عوفهیر، فهرمووی: «ئه ی موعاز، ئایا دهزانی مافی خوای گهوره له سهر بهنده کانی چیه؟»، ووتم: خودا وپیغه مبهره که ی باشر دهزانن، فهرمووی: «مافی خوای گهوره له سهر بهنده کانی ئه وهیه بیپه رستن و به هیچ شیوهیه ک هاوبه شی بو بریار نه دهن، و مافی بهنده کان له سهر خوای گهوره ئه وهیه که سزای ئه و که سه نه دات که به هیچ شیوهیه ک هاوبه شی بو بریار نادات»، ووتم: ئه ی پیغه مبهری خودا ئایا موژده بدهم به خه لکی؟ فهرمووی: «نه خیر موژده یان پیمه ده، چونکه که مته رخه می ده که ن». [صه حیه] - [بوخاری و موسلیم هاوارن له سه ری]

شیکردنه وه:

پیغه مبهر - صلی الله علیه وسلم - مافی خوای گهوره روونده کاته وه له سهر بهنده کانی، و مافی بهنده کان له لای خوای گهوره، مافی خوای گهوره له سهر بهنده کان ئه وهیه که بیپه رستن و هیچ هاوبه شی بو بریار نه دهن ، و مافی بهنده کان له لای خوای گهوره ئه وهیه که سزای موه حیده کان - یه ک خوا په رسته کان - نه دات ئه وانیه که به هیچ شیوهیه ک هاوبه ش بو خوای گهوره بریار نادهن.

پاشان موعاز ووتی: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا، ئایا موژده به خه‌لکی نه‌دهم بوئه‌وه‌ی ئاسووده بن بهم فه‌زله؟ پیغه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- نه‌هی لیکرد له‌ترسی ئه‌وه‌ی نه‌ک ته‌نھا پشت بهم موژده‌یه ببه‌ستن وهیچ کرده‌وه نه‌که‌ن.

له سووده‌کانی فه‌رمووده‌که:

۱. روونکردنه‌وه‌ی مافی خوای گه‌وره که واجبی کردووه له‌سه‌ر به‌نده‌کانی، وئه‌میش ئه‌وه‌یه که بیپه‌رستن، وبه هیچ شیوه‌یه‌ک هاوبه‌شی بو‌ بریار نه‌ده‌ن.
۲. روونکردنه‌وه‌ی مافی به‌نده‌کان له‌لای خوای گه‌وره که واجبی کردووه له‌لای خو‌ی وه‌کو فه‌زل و نیعمه‌تیک، ئه‌میش ئه‌وه‌یه هه‌رکه‌سێک هاوبه‌شی بو‌ بریار نه‌دات بیکاته به‌هه‌شته‌وه و سزای نه‌دات.
۳. موژده‌یه‌کی گه‌وره‌یه بو‌ ئه‌و موه‌حیدانه‌ی که به هیچ شیوه‌یه‌ک هاوبه‌ش بو‌ خوای گه‌وره بریار ناده‌ن و چاره‌نووسیان چوونه به‌هه‌شته.
۴. موعاز ئه‌م فه‌رمووده‌یه‌ی گیرایه‌وه له‌ پیش مردنی؛ له‌ ترسی ئه‌وه‌ی نه‌وه‌کو گونا‌ه‌بار بیت به‌ه‌وی شاردنه‌وه‌ی زانست.
۵. ئاماژه‌یه بو‌ بلا‌و نه‌کردنه‌وه‌ی هه‌ندیک فه‌رمووده له‌لای هه‌ندیک خه‌لک له‌ ترسی ئه‌وه‌ی نه‌وه‌ککه‌سانیک هه‌بن لی‌ی تینه‌گه‌ن؛ به‌مه‌رجیک ئه‌و فه‌رموودانه با‌سی کرده‌وه و هه‌ددی شه‌ری نه‌بیت.
۶. موه‌حیده تاوان‌باره‌کان له‌ژێر ویستی خوای گه‌وره‌ن ئه‌گه‌ر بیه‌ویت سزایان ده‌دات وئه‌گه‌ر بیه‌ویت لی‌یان خو‌ش ده‌بیت، پاشان چاره‌نووسیان به‌ره‌و به‌هه‌شته.

(۶) - عن أنس بن مالك رضي الله عنه: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمُعَاذُ رَدِيفُهُ عَلَى الرَّحْلِ قَالَ: «يَا مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ»، قَالَ: لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَسَعْدَيْكَ، قَالَ: «يَا مُعَاذُ»، قَالَ: لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَسَعْدَيْكَ، ثَلَاثًا، قَالَ: «مَا مِنْ أَحَدٍ يَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ صِدْقًا مِنْ قَلْبِهِ إِلَّا حَرَّمَهُ اللَّهُ عَلَى النَّارِ»، قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَفَلَا أَخْبِرُ بِهِ النَّاسَ فَيَسْتَبْشِرُوا؟ قَالَ: «إِذَا يَتَكَلَّمُوا». وَأَخْبَرَ بِهَا مُعَاذٌ عِنْدَ مَوْتِهِ تَأْتِمًا. [صحيح] - [متفق عليه]

(۶) - له ٹھنہ سی کوری مالیکہ وہ - پره زای خوی لبیت - دلیت: پیغہ مبرہ - صلی اللہ علیہ وسلم - وموعاز پیکہ وہ له سہر پشتی ٹاڑہ لیک بوون، پیغہ مبرہ - صلی اللہ علیہ وسلم - فہرموی: «ٹہی موعاز»، ٹہویش ووتی: «من لیہرم له خزمہ تتدام ٹہی پیغہ مبرہی خودا»، دیسانہ وہ فہرموی: «ٹہی موعاز»، ٹہویش ہہر ووتی: «لیہرم له خزمہ تتدام ٹہی پیغہ مبرہی خودا»، دیسان ہہر فہرموی: «ٹہی موعاز»، ٹہویش ہہر فہرموی: «لیہرم له خزمہ تتدام ٹہی پیغہ مبرہی خودا»، سی جار ہہردوو لا ٹہم قسانہیان دووبارہ کردہ وہ وپاشان پیغہ مبرہ - صلی اللہ علیہ وسلم - فہرموی: «ہہر بہندہ یہک شاہیدی بدات بہ (لا إله إلا الله) و بہ (مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ) بہ راستگوئیہ وہ له دلہیہ وہ؛ ٹہوا خوی گہورہ دوزخ له سہر ٹہو کہ سہ حہرام دہکات»، ٹہویش (موعاز) ووتی: «ٹہی پیغہ مبرہی خودا، ٹایا بہ خہ لکی نہ لیم بو ٹہوہی بیٹہ ہوی خوشی وموڑدہ بویان؟»، ٹہویش - صلی اللہ علیہ وسلم - فہرموی: «ٹہ گہر وا بکہیت ٹہوا تہنہا پشت بہ مہ دہبہستن (واتا ٹیتر ٹہوہندہ کردہ وہی چاک ناکہن)»، بوہ موعاز پیش ٹہوہی ہمریت ٹہمہی گپرایہ وہ چونکہ ترسا گوناہبار بیت (بہوہی شاردنہ وہی زانست). [صہحیہ] - [بوخاری و موسلیم ہاوران له سہری]

شیکردنه وه:

موعاز له پشتی پیغه مبهروه سوار بوو -صلی الله علیه وسلم- له سهر پشتی ئاژه له که ی، فهرمووی: ئه ی موعاز؟ وسئ جار به م شیویه بانگی کرد بو جه ختکردنه وه له سهر گرنگی ئه وه ی ده یلئیت.

وهه موو جارئیک موعاز به م شیویه وه لامی ده دایه وه: من لیهم له خزمه تتدام ئه ی پیغه مبهری خودا، واتا هه موو جارئیک وه لامت ده ده مه وه که بانگم بکه یت، وه خزمه ت و یارمه تی وجیبه جئیکردنی پیویستیه کانتم. پیغه مبه ر -صلی الله علیه وسلم- فهرمووی: هه ر به نده یه ک شاهیدی بدات به (لا إله إلا الله)، واتا: هیچ که سئیک شایسته ی په رستن نیه به هه ق وراستی جگه له الله، و شاهیدی بدات به (مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ)، واتا: موحه مه د به نده و پیغه مبهری خودایه، به راستگویییه وه له دلییه وه؛ واتا درؤ نه کات له م شاهیدی دانه، ئه گه ر بمریت له سهر ئه مه خوای گه وه چوونه دوزه خی له سهر حه رام ده کات.

موعاز -په زای خوای لیبت- داوای کرد له پیغه مبه ر -صلی الله علیه وسلم- روخسه تی پیدات ئه م موزده خیره به خه لکی بلئیت بوئه وه ی دلخوش بن؟ پیغه مبه ر -صلی الله علیه وسلم- ترسا له وه ی خه لکی ته نها پشت به ئه مه به ستن، وکرده وه یان که م بیئت.

بوئه موعاز به که سی نه وووت؛ هه تا پیش مردنی، ترسا له وه ی تووشی تاوان بیئت به هوئی شاردنه وه ی زانست.

له سووده کانی فهرمووده که:

١. ئاماژه یه بو ساده ی پیغه مبه ر -صلی الله علیه وسلم-؛ موعازی له پشته یه وه سوار کرد له سهر ئاژه له که ی.

۲. ئامازھىيە بۇ شىۋازىنىڭ لە شىۋازەكانى فېركردنى پېغەمبەر - صلى الله عليه وسلم-، چەندجاريك بەشىۋەى بانگکردن ناوى موعازى ھىنا ؛ بۆئەۋەى سەرنجى ئەۋە بدات كە دەيلىت.

۳. لە مەرجهكانى شاھىدېدان بە (لا إله إلا الله و محمد رسول الله) ئەۋەىيە كە ئەۋ كەسەى شاھىدېدە كە دەدات ؛ راستگۆ بېت ودرۆزن نەبېت وگومانى نەبېت.

۴. ئەھلى تەۋھىد (ئەھلى يەك خوا پەرستى) بۇ ھەتاهەتاپى لە دۆزەخ نامېننەۋە، ئەگەر بچنە دۆزەخەۋە بە ھۆى تاۋانەكانىان ؛ ئەۋا دەرەچن پاش ئەۋەى پاك دەبنەۋە لە تاۋانەكان.

۵. فەزىل وپلەۋ پاىيەى ھەردوۋ شاھىدېدانە كە بۇ كەسېك بە راستگۆيىيەۋە بېلىت.

۶. لەھەندېك حالەتدا ۋازھېئان لە ۋوتنى قسەيەك ئەگەر بېتتە ھۆى خراپەيەك ؛ رېگەپېدراۋە.

(۷) - عن طارق بن أشيم الأشجعي رضي الله عنه قال: سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: «مَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَكَفَرَ بِمَا يُعْبَدُ مِنْ دُونِ اللَّهِ حَرَّمَ مَالُهُ وَدَمُهُ، وَحِسَابُهُ عَلَى اللَّهِ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(۷) - له طارق كورى ئەشيه مى ئەشجه عيه وه - په زای خواى لىييت - ده لىت: گويم له پيغه مبهري خودا بوو - صلى الله عليه وسلم - كه ده يفه رموو: «ئوه وهى بليت: (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ)، وكوفر بكات به وهى ده په رستريت جگه له خواى گه وره، ئەوا مال و خوینی حه رامه، وليپرسينه وهى ئەو كه سه لای خواى گه وره هيه». [صه حيه] - [موسليم گيراويه تيه وه]

شیکردنه وه:

پيغه مبهري - صلى الله عليه وسلم - باسى ئەوه مان بو ده كات هه كه سيك به زمانى شاهيدي بدات و بليت: (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ)، و اتا: هيچ كه سيك شايسته ي په رستن نيه به هه ق وراستى جگه له الله، وكوفر بكات به په رستن جگه له خواى گه وره، و به رائه قى خو ي رابگه يه نييت له هه موو ئاينيك جگه له ئيسلام، ئەوا مال و خوینی ئەو كه سه حه رامه له سه ر مسولمانان، و ته نها كرده وهى ئاشكرای گرنگه به لای ئيمه وه، بو يه نابيت سامانه كه ي ده ستى به سه ردا بگيريت و نابيت خوینی برژيندريت، مه گهر كه سيك تاوانيك بكات كه سزادانى واجب ده بيت به پي حوكمه كانى ئاينى ئيسلام. و خواى گه وره لى ده پرسيتته وه له روژى قيامه تدا، ئەگهر راستگو بيت ؛ پاداشت ده دريته وه، و ئەگهر مونا فيق بيت ؛ سزا ده دريت.

له سووده کانی فەرمووده که:

۱. وتی (لا إله إلا الله) وکوفر کردن - بیباوه پوون - بهو شتانه ی ده پهرسترین جگه له خوای گه وره، مه رجه بوئه وه ی بیته نیو ئاینی ئیسلامه وه.

۲. واتای (لا إله إلا الله) ئه وه یه: بیباوه ر بیت وکوفر بکه یت به پهرستی جگه خوای گه وره وه کو بته کان وقه بره کان وجگه له ئه وانه، به تاک وته نها خوای گه وره بپهرستریت به بی بریار دانی شه ریک وهاوبه ش له پهرستنیدا - سبجانه وتعالی -.

۳. ئه وه ی پابه ند بوو به ته وحید (یه ک خوا پهرستی) وه وبه ئاشکرا پابه ندی شه ریه ت بوو ئه وا پتویسته دهستی لی هه لبگیریت هه تا کاتیک روون ده بیته وه که هه لگه راوه ته وه.

۴. حه رام بوونی مال و خوینی مسوئمان مه گه ر به هه ق.

۵. له دونیادا حوکم و بریار دان له سه ر دیوی ده ره وه و ئاشکرایه، به لام له قیامه تدا حوکمدان له سه ر نیه ت و مه به سه ته کانه.

(۸) - عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلٌ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَا الْمُوجِبَتَانِ؟ فَقَالَ: «مَنْ مَاتَ لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا دَخَلَ الْجَنَّةَ، وَمَنْ مَاتَ يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا دَخَلَ النَّارَ» [صحيح] - [رواه مسلم]

(۸) - له جابره وه - په زای خوی لیبت - ده لیت: پیاوړیک هات بو لای پیغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم - ووتی: نه ی پیغه مبه ری خودا، نه و دوو شته مسوگه ره کامانه ن؟ نه ویش فهرمووی: «هه رکه سیک بمریت و هیچ هاوبه شی بو خوی گه وره بریار نه دابیت ؛ ده چیت به هه شته وه، وهه رکه سیک بمریت و هاوبه شی بو خوی گه وره بریار دابیت ؛ ده چیت دوزه خه وه». [صحه حیه] - [موسلم گپراویه تیه وه]

شیکردنه وه:

پیاوړیک پرسیری له پیغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم - کرد سه باره ت به نه و دوو شته ی: که یه کیکیان چوونه به هه شت واجب ده کات، و نه و ی تریان چوونه دوزه خ واجب ده کات؟ نه ویش - صلی الله علیه وسلم - وه لای دایه وه: نه و شته ی ده بیت هوی چوونه به هه شت نه وه یه مروف بمریت له کاتیکدا به ته نها خوی گه وره ی په رستبیت و هیچ هاوبه شی بو بریار نه دابیت، و نه و شته ی چوونه دوزه خ واجب ده کات نه وه یه مروف بمریت له کاتیکدا هاوبه شی بو خوا بریار دابیت، که سیک یان شتیکی کردووه به هاوبه ش و هاوتا بو خوی گه وره له خودایه تی - په رستراویتی - یان په روه ردگاریتی یان ناو و سیغه ته کانی.

له سووده کانی فهرمووده که:

۱. فه زل وپله وپایه ی ته وحید وهه رکه سیک به ئیماندار ی بمریت و هیچ هاوبه شی بو الله بریار نه دابیت نه و ده چیت به هه شته وه.

۲. مهترسی شیرک وهاوبه شدانان بۆ الله، وهه رکه سیک بمریت له کاتیکدا
هاوبه شی بۆ خوا بریار دابیت ئەوا دهچیتە دۆزه خه وه.

۳. تاوانباره موه حیده کان -یه ک خوا په رسته کان- له ژیر ویستی خوای گه وره
ئه گهر بیهویت سزایان دهدات وئه گهر بیهویت لیان خوشده بیّت، پاشان
چاره نووسیان به رهو بهه شته.

(٦٥٠٠٨)

(٩) - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ كَلِمَةً وَقُلْتُ أُخْرَى، قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ مَاتَ وَهُوَ يَدْعُو مِنْ
دُونِ اللَّهِ نِدًّا دَخَلَ النَّارَ» وَقُلْتُ أَنَا: مَنْ مَاتَ وَهُوَ لَا يَدْعُو لِلَّهِ نِدًّا دَخَلَ الْجَنَّةَ.
[صحيح] - [متفق عليه]

(٩) - له عبدالله کوری مه سعو ده وه -په زای خوای لی بیّت- ده لیت: پیغه مبه ر
-صلی الله علیه وسلم- شتیکی فه رموو ومن شتیکی تر، پیغه مبه ر -صلی الله
علیه وسلم- فه رموی: «هه ر که سیک بمریت له سه ر پارانه وه له جگه له
الله ئەوا دهچیتە دۆزه خه وه»، ومن ووتم: هه رکه سیک بمریت له سه ر
نه پارانه وه له جگه له الله ؛ ئەوا دهچیتە بهه شته وه. [صه حیه] - [بوخاری و
موسلیم هاواران له سه ری]

شیگردنه وه:

پیغه مبه ر -صلی الله علیه وسلم- باسی ئەوه مان بۆ ده کات هه رکه سیک شتیکی
بکات بۆ جگه له خوای گه وه ؛ له و شتانه ی که واجبه ته نها بۆ الله ئەه نجام
بدرین، وه کو پارانه وه ودا وکردن له جگه له الله -سبحانه وتعالی-، یان داوای

بهاناوه هاتن له جگه له الله، و لهسهر ئهم حاله بمریت ؛ ئهوا له ئههلی دۆزهخه. وئین مهسعودیش -پهزای خوی لیبیت- ووتی: ههرکهسیک بمریت و بههیچ شیوهیهک هاوبهشی بۆ خوی گهوره بریار نهدابیت ؛ ئهوا چارهنووسی بهرهو بهههشته.

له سوودهکانی فهرموودهکه:

١. پارانهوه پهستنه، بۆیه نابیت بۆ کهسیک وشتیکی تر ئهجامبدریت جگه له خوی گهوره -سبحانه وتعالی-.

٢. فەزڵ و پلهوپایه تهوکید -یهک خوا پهستی-، و ههرکهسیک لهسهر تهوکید بمریت ؛ دهچیت بهههشتهوه، ئهگهچیش سزا بدریت لهسهر ههندیک له تاوانهکانی.

٣. مهترسی شیرک وهاوبهش بریاردان بۆ الله، و ههرکهسیک لهسهر ئهمه بمریت ؛ دهچیت دۆزهخهوه.

(۱۰) - عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِمُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ، حِينَ بَعَثَهُ إِلَى الْيَمَنِ: «إِنَّكَ سَتَأْتِي قَوْمًا أَهْلَ كِتَابٍ، فَإِذَا جِئْتَهُمْ فَادْعُهُمْ إِلَى أَنْ يَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لَكَ بِذَلِكَ، فَأَخْبِرْهُمْ أَنَّ اللَّهَ قَدْ فَرَضَ عَلَيْهِمْ خَمْسَ صَلَوَاتٍ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ، فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لَكَ بِذَلِكَ، فَأَخْبِرْهُمْ أَنَّ اللَّهَ قَدْ فَرَضَ عَلَيْهِمْ صَدَقَةً تُؤْخَذُ مِنْ أَغْنِيَائِهِمْ فَتَرُدُّ عَلَى فَقَرَائِهِمْ، فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لَكَ بِذَلِكَ، فَإِيَّاكَ وَكَرَائِمَ أَمْوَالِهِمْ، وَاتَّقِ دَعْوَةَ الْمَظْلُومِ، فَإِنَّهُ لَيْسَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ اللَّهِ حِجَابٌ». [صحيح] - [متفق عليه]

(۱۰) - له ئىبن عەباسەو -پەزەزى خەلىپە- دەئىت: كاتىك پىغەمبەر -صلى الله عليه وسلم- موعازى نارد بۆ يەمەن، يېنى فەرەمۇ: «تۆ دەچىت بۆ لاي كەسانىك لە ئەھلى كىتەب (گەورەكان) با يەكەم شت كە بانگەوازى بۆ دەكەيت برىتى يېت لە شاهىدى دان بە (لا إله إلا الله ومحمد رسول الله) واتە: (شاهىدى دان بەوھى ھىچ پەرستراوىك ھەق وراست نىيە جگە لە خودا -الله- وموحەمەد پىغەمبەرى خودايە)، ئەگەر لەوھدا گوپرايەل بوون پىيان رابگەيەنە كە خودا پىنج فەرەزى لە سەريان داناوہ لە ھەموو رۆژ وشەويكدا، ئەگەر لەوھدا گوپرايەل بوون پىيان رابگەيەنە كە خەلىپە گەورە (زەكات) ى لە سەريان فەرەز كردووہ لە دەولەمەندەكانيان وەردەگىرەت و دەدرەت بە ھەزارەكان، ئەگەر لەوھدا گوپرايەل بوون ئاگادار بە لە باشترىن وچاكترىن مائەكانيان نەبەيت، و ئاگادارى نەزەرى سەمەلىكراو بە چونكە لە نىوان ئەو وخوادا ھىچ پەردەيەك نىيە». [صەحىحە] - [بوخارى]

و موسليم ھاوران لەسەرى]

شیکردنه وه:

کاتیک پیغه مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- موعازی کوری جه به‌لی نارد بۆ یه‌مه‌ن -په‌زای خوای لیبت- وه‌کو بانگخواز و مامۆستا، بۆی روونکرده‌وه که ئه‌و ده‌روات بۆ لای خه‌لکانیک گاوړن؛ بۆئه‌وه‌ی ئاماده‌ بیت بۆ گفتوگو‌کردن له‌گه‌لیان، پاشان بۆئه‌وه‌ی به‌گرنه‌ترین بابته‌کان ده‌ستیبکات له‌بانگه‌وازیدا، سه‌ره‌تا بانگیان ده‌کات بۆ راستکردنه‌وه‌ی بیروباوه‌ریان؛ ئه‌میش به‌وه‌ی شایه‌تمان به‌ینن (لا إله إلا الله و محمد رسول الله)؛ چونکه ئه‌گه‌ر شایه‌تمان به‌ینن دینه‌ نیو‌ئاینی ئیسلامه‌وه، ئه‌گه‌ر له‌مه‌دا گو‌تپرایه‌ل بوون ئه‌وا فه‌رمانی نو‌یژکردنیان پیده‌کری‌ت؛ چونکه گه‌وره‌ترین واجبه‌له‌پاش ته‌وحید -یه‌ک خوا په‌رستی-، ئه‌گه‌ر نو‌یژیان کرد ئه‌وا فه‌رمان به‌ ده‌وله‌مه‌نده‌کانیان ده‌کری‌ت زه‌کاتی مال و سامانیان بده‌ن به‌هه‌ژاره‌کان، پاشان ئاگاداری کرده‌وه وه‌رگرتنی باشرین سامانی ده‌وله‌مه‌نده‌کان چونکه ئه‌وه‌ی واجبه‌بریتیه‌له‌ وه‌رگرتنی مامناوه‌ندی سه‌روه‌ت و سامان له‌کاتی زه‌کاتدانداندا پاشان ئامۆژگاری کرد به‌ دوورکه‌وتنه‌له‌سته‌مکردن؛ بۆئه‌وه‌ی سه‌ته‌ملیکراو نزای له‌سه‌ر نه‌کات، چونکه به‌دنیاییه‌وه‌نزاکه‌ی وه‌لام ده‌دریته‌وه.

له‌سووده‌کانی فه‌رموده‌که:

۱. واتای شاهیدی دان به‌ (لا إله إلا الله) (هیچ که‌س شایسته‌ی په‌رستن نییه‌ جگه‌له‌خودا (الله) -ته‌نها الله په‌رستراوی هه‌قه-)، په‌رستنی خودایه‌بۆهیچ هاوبه‌ش وشه‌ریکیک، و وازه‌ینانه‌له‌په‌رستنی هه‌موو شتیکی تر جگه‌له‌ئهو زاته‌.

۲. واتای شاهیدی دان به‌ (محمد رسول الله) (موحه‌مه‌د پیغه‌مبه‌ری خودایه‌)، باوه‌رپه‌ینان پیتی وبه‌ئوه‌ی هیناویه‌تی و به‌راستدانانی وئهو کو‌تا پیغه‌مبه‌ری خودایه‌بۆمرو‌فایه‌تی.

۳. گفتوگو کردن له گهل زانا نابیت وه کو گفتوگو کردن بیت له گهل کهسانی نهزان ؛ بویه موعازی ئاگادار کردهوه : (إنك تأتي قوما أهل كتاب) (تۆ دهچیت بۆلای کهسانیک ئههلی کتیبین).

۴. پیویسته کهسی بانگخواز چاورۆشن بیت سهبارت به ئاینه کهی، بۆئهوهی وهلامی گومانهکان بداتهوه، وئهمهیش به فیربوونی زانستی شهرعی دهبیت

۵. پوچهلی ئاینی جوله که وگاوهکان پاش هاتی پیغهمبهر -صلی الله علیه وسلم-، وئهوان له رزگاربووان نین له رۆژی قیامهتدا ههتاوه کو مسوڵمان دهبن و دینه نیو ئاینی ئیسلامهوه، وباوه دههینن به پیغهمبهر -صلی الله علیه وسلم-.

(۳۳۹۰)

(۱۱) - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَنْ أَسْعَدُ النَّاسِ بِشَفَاعَتِكَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ؟ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَقَدْ ظَنَنْتُ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ أَنْ لَا يَسْأَلَنِي عَنْ هَذَا الْحَدِيثِ أَحَدٌ أَوَّلَ مِنْكَ؛ لِمَا رَأَيْتُ مِنْ حِرْصِكَ عَلَى الْحَدِيثِ، أَسْعَدُ النَّاسِ بِشَفَاعَتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ، مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ خَالِصًا مِنْ قَلْبِهِ أَوْ نَفْسِهِ» [صحيح] - [رواه البخاري]

(۱۱) - له ئهبی هورهیرهوه -رهزای خوای لیبیت- دهئیت: ووتر: ئهی پیغهمبهری خودا کئ دلخۆشترین کهسه به شهفاعهتی تۆ؟ پیغهمبهری خودا -صلی الله علیه وسلم- فهرمووی: «پیم وابوو ئهی ئهبو هورهیره کهس پێش تۆ پرسیری ئهم فهرموودهیم لینه کات چونکه دهبینم زۆر به پهروڤشیت لهسهر به دهست هینانی فهرمووده ، بهخته وهرترین کهس به شهفاعهتی

من له رۆژی قیامه تدا ئه وه یه که بَلَّيْتُ (لا إله إلا الله) ^۸ به ئه وه پری دَلْسۆزى و ئیخلاصی له دَل و نه فسیه وه». ^۸ (واته: هیچ په رستراویک شایسته ی په رستن نییه به هه ق و راست جگه له الله) [صه حیحه] - [بوخاری گێراویه تیه وه]

شیکردنه وه:

پێغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم - باسی ئه وه ده کات که به خته وه رترین که س به شه فاعه تی ئه و له رۆژی قیامه تدا ئه و که سه یه که ده نئیت: (لا إله إلا الله) واته: (هیچ په رستراویک شایسته ی په رستن نییه به هه ق و راستی جگه له الله) ؛ به دَلْسۆزى له دَلیه وه ی ئه وه ی ریا و شیرکی له گه لدا بئیت.

له سووده کانی فهرمووده که:

۱. د دنیا بوون له بوونی شه فاعه تی پێغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم - له قیامه تدا، و ته نها بۆ موه حیده کانه - یه ک خوا په رسته کانه - . و به س
۲. شه فاعه تی پێغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم - بریتیه له داواکردنی له په ره ردگاری ده ره ق به ئه وانه ی شایسته ی چوونه دۆزه خن له موه حیده کان بۆ ئه وه ی نه چنه نیویه وه، و ئه وانه ی چوونه ته نیویه وه ده ربه یندرین.
۳. فەزڵ و پله و پایه ی وشه ی ته وحید - لا إله إلا الله - که به دَلْسۆزى بۆ خوا ی گه وه بئیت و گه وه ی کاریگه ری ئه و وشه یه .
۴. به دیه ینانی مه به ست له وشه ی ته وحید ؛ به زانست به ماناکه ی، و کرده وه کردن به داواکراو و ئاماژه کانی ده بئیت.
۵. و فەزڵ و پله و پایه ی ئه بو هو ره یه - ره زای خوا ی لئبئیت -، و به په رۆشی له سه ر فێریوونی زانست.

(۱۲) - عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «الْإِيمَانُ بَضْعٌ وَسَبْعُونَ - أَوْ بَضْعٌ وَسِتُّونَ - شُعْبَةٌ، فَأَفْضَلُهَا قَوْلُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَدْنَاهَا إِمَاطَةُ الْأَذَى عَنِ الطَّرِيقِ، وَالْحَيَاءُ شُعْبَةٌ مِنَ الْإِيمَانِ». [صحيح] - [متفق عليه]

(۱۲) - له ئه‌بی هوره‌په‌وه - په‌زای خوای لیبیت- که پیغه‌مبه‌ری خودا -صلی الله علیه وسلم- ده‌فهرمویت: «ئیمان (باوهر) حه‌فتا وچه‌ند به‌شیکه -لقیکه- یان شه‌ست وچه‌ند به‌شیکه -لقیکه- : باشت‌رینیان ووتنی: (لا إله إلا الله) یه، وکه‌مترینیان: لابر‌دنی ئازاره له‌سه‌ر ریگوبان، وشه‌رمکردن به‌شیکه له‌ئیمان». [صه‌حیحه] - [بوخاری و موس‌لیم هاوران له‌سه‌ری]

شیکردنه‌وه:

پیغه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- باسی ئه‌وه‌مان بو ده‌کات که ئیمان چه‌ند به‌ش ولقیکه، بیروباوهر و‌قسه وکرده‌وه‌کان ده‌گریته‌وه. به‌رزترین به‌شی ئیمان و باشت‌رینیان ووتنی: (لا إله إلا الله) یه، به‌مه‌رجیک زانا بیت به‌ماناکه‌ی وکرده‌وه به‌ئاماره‌کانی بکات، که بریتیه له‌وه‌ی الله تاکه وې هاوتا وې شه‌ریکه وته‌نها ئه‌وزاته شایسته‌ی په‌رستنه. وکه‌مترین کرده‌وه‌ی ئیمان بریتیه له‌لادانی زیان وئازار له‌سه‌ر ریگی هاتوچو‌کردنی خه‌لکی.

پیغه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- ئاماره‌ی بو ئه‌وه‌کرد که شه‌رمکردن به‌شیکه له‌ئیمان، وئه‌میش په‌هوشتیکه ده‌بیته هوی ئه‌نجامدانی کرده‌وه چاکه‌کان وپابه‌ند بوون به‌په‌وشته جوانه‌کان، و دوورکه‌وتنه‌وه له‌کرده‌وه خراپه‌کان وپه‌وشته ناره‌وا وناشیرینه‌کان

له سووده کانی فہرموودہ کہ:

۱. ئیمان چہندین پلہیہ ہندیکی له سہرہوی ہندیکی ترہ له پرووی گرنگییہ وہ.
۲. ئیمان لای ئہہلی سونہ وتہیہ (وکردهویہ (عمل) ویروباوہرہ (اعتقاد).
۳. شہرمکردن له خوای گہورہ وادہخوازیت: له شوینیک نہ تبینیت کہ نہہی لیتکردوہ تیدا بیت، وئامادہ بیت لهو شوینہی فہرمانی کردوہ تیدا بیت.
۴. باسکردنی ژمارہ مانای ئہوہ نیہ تہنہا پاداشتہ کہی ئہوہندہیہ، بہ لکو ئامازہیہ بو زوری کردہوہ کانی ئیمان، چونکہ عہرہب باسی ژمارہی شتیک دہکات ومہبہستی نکولی کردن له زیاتر نیہ.

(۶۶۸)

(۱۳) - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَأَلْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَيُّ الذَّنْبِ أَعْظَمُ عِنْدَ اللَّهِ؟ قَالَ: «أَنْ تَجْعَلَ لِلَّهِ نِدًّا وَهُوَ خَلْقُكَ» قُلْتُ: إِنَّ ذَلِكَ لَعَظِيمٌ، قُلْتُ: ثُمَّ أَيُّ؟ قَالَ: «وَأَنْ تَقْتُلَ وَلَدَكَ؛ تَخَافُ أَنْ يَطْعَمَ مَعَكَ» قُلْتُ: ثُمَّ أَيُّ؟ قَالَ: «أَنْ تُزَانِيَ حَلِيلَةَ جَارِكَ». [صحيح] - [متفق عليه]

(۱۳) - له عبدالله کوری مهسعوده وه - په زای خواى لیبت - ده لیت: پرسیارم کرد له پیغه مبهړ - صلى الله عليه وسلم - : ئایا چی تاوانیک گه وره ترینه له لای خواى گه وره؟ فہرمووی: «هاوبهش وهاوتا بو خواى گه وره بریار بدهیت له کاتیکیدا ئه وتوی دروستکردووه»، ووتم: پاش ئه وه چی (واته: چی تاوانیک گه وره تره)؟ فہرمووی: «منداله کهت بکوژیت له ترسی ئه وهی له خواردنه کهت ده خوات»، ووتم: پاش ئه وه چی؟ فہرمووی: «زینا بکهیت

له گه‌ل هاوسه‌ری دراوسی‌که‌ت». [صه‌حیحه] - [بوخاری و موسلیم هاواران

[له‌سه‌ری]

شیکردنه‌وه:

پیغه‌مبهر - صلی الله علیه وسلم - پرسیماری لی‌کرا سه‌باره‌ت به گه‌وره‌ترین تاوانه‌کان، فه‌رمووی: گه‌وره‌ترین تاوان ؛ شیرک وهاوبه‌ش بریاردانه بو الله، ئەمیش بریتیه له‌وهی که‌سی‌ک یان شتیک بکه‌یته هاوتا ویه‌کسان به الله ؛ له ئولوهیه‌تی - په‌رستراویتی - یان په‌روه‌ردگاریتی یان ناو وسیفه‌ته‌کانی، خوای گه‌وره له‌م تاوانه خو‌ش نابیت مه‌گه‌ر به ته‌وبه‌کردن، وئه‌گه‌ر بکه‌ری ئەم تاوانه له‌سه‌ری بم‌ریت ئەوا به‌هه‌تاهه‌تایی له‌دۆزه‌خدا ده‌م‌ین‌یه‌وه.

پاشان تاوانی کوشتنی مندال له‌ترسی ئەوهی له‌خواردنه‌که‌ی ده‌خوات، وبه‌شی خو‌ی نام‌ینیت، وکوشتنی هه‌ر نه‌فسیک به‌ناهه‌ق حه‌رامه ؛ به‌لام تاوانه‌که گه‌وره‌تره ئەگه‌ر بکوژ وکوژراو که‌سوکاری یه‌کتر بن، وهه‌روه‌ها تاوانه‌که گه‌وره‌تره ئەگه‌ر مه‌به‌ستی بکوژ ئەوه بیت ؛ کوژراو به‌شدار ده‌بیت له‌و رزقه‌ی الله پیی به‌خشیوو‌ه. پاشان زیناکردنی پیاو له‌گه‌ل هاوسه‌ری دراوسی‌که‌ی ؛ ئەمیش له‌رینگای هه‌و‌لدان بو هه‌ل‌خه‌له‌تاندنی ئافه‌ه‌تی دراوسی‌که‌ی هه‌تاوه‌کو‌زینای له‌گه‌ل‌دا ده‌کات و‌دیته ژیر پ‌کی‌فیه‌وه.

زینا کردن حه‌رامه، به‌لام تاوانه‌که‌ی گه‌وره‌تره ئەگه‌ر زیناکردنه‌که له‌گه‌ل هاوسه‌ری دراوسی بیت ؛ چونکه شه‌ریعه‌ت فه‌رمانیکردوو‌ه به‌چاکه‌کاربوون وباش هاوه‌لی ده‌ره‌ه‌ق به‌دراوسی.

له سووده‌کانی فه‌رمووده‌که:

۱. جیاوازی پله‌ی تاوانه‌کان له‌گه‌وره‌بیدا، هه‌روه‌کو چو‌ن کرده‌وه چاکه‌کان پله‌یان جیاوازه له‌فه‌زل وپادا‌شتدا.

۲. گه‌وره‌ترین تاوان بریتیه له: شیرک وهاوبه‌شدانان بۆ خ‌وای گه‌وره، پاشان کوشتنی مندال له‌ترسی ئه‌وه‌ی له‌ خ‌واردنه‌که‌ت ده‌خوات، دواتر زینا کردن له‌گه‌ل هاوسه‌ری دراوسێکه‌ت.

۳. رزق و‌ر‌و‌زی به‌ده‌ستی خ‌وای گه‌وره‌یه، و‌په‌روه‌ر‌دگار رزق هه‌موو خ‌و‌لق‌ی‌ن‌راوه‌کانی زامن کردوو‌ه.

۴. گه‌وره‌یی مافی دراوسێ، و‌تاوانی ئازاردانی گه‌وره‌تره له‌ تاوانی ئازاردانی خه‌ل‌کانی تر.

۵. ته‌نها خ‌و‌لق‌ی‌ن‌ه‌ر شایسته‌ی په‌رستنه ؛ که‌ تاکه‌ و‌ب‌ی هاوتا و‌ب‌ی هاوبه‌شه.

(۵۳۵۹)

(۱۴) - عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: أَنَا أَعْنَى الشُّرَكَاءِ عَنِ الشُّرْكِ، مَنْ عَمِلَ عَمَلًا أَشْرَكَ فِيهِ مَعِيَ غَيْرِي تَرَكْتُهُ وَشِرْكُهُ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(۱۴) - له‌ ئه‌ب‌ی هوره‌یره‌وه -ره‌زای خ‌وای لیب‌یت- ب‌ی‌غه‌مبه‌ری خودا-صلی الله علیه وسلم- ده‌فه‌رمو‌یت: «الله‌ فه‌رمو‌یه‌تی: «له‌ هه‌موو هاوبه‌ش وشه‌ریکه‌کان؛ من له‌ هه‌موویان ده‌وله‌مه‌ندترم که‌ ده‌سته‌ه‌نگرم له‌و هاوبه‌ش وشه‌ریک بوونه، ئه‌گه‌ر هه‌ر که‌سێک کرده‌وه‌یه‌ک ئه‌نجام بدات وکه‌سێک بکاته هاوبه‌شی من ئه‌وا من واز له‌و که‌سه‌ وکرده‌وه‌که‌ی دینم به‌ هو‌ی ئه‌و هاوبه‌شدانانه‌وه که‌ بۆ من ب‌ریاری داوه». [صه‌حیحه] - [موسلم]

گ‌ی‌راوه‌تیه‌وه‌]

شیکردنه وه:

پینغه مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- فهرمووده‌یه‌ک ده‌گیریتته‌وه له په‌روه‌ردگاری به‌رز وشکو‌داره‌وه -که به فهرمووده‌ی قودسی ناسراوه- که خوای گه‌وره واز دینیت و به‌رینه له‌و کرده‌وه‌یه‌ی که که‌س‌یک کراوه به هاوبه‌شی ئه‌و تیایدا به‌هوی ریا یان شتیکی تره‌وه، چونکه خوای گه‌وره پاک وپه‌روژه و ده‌وله‌مهند و بی‌پیویسته له هه‌موو شتیکی، وئه‌گه‌ر مروّف کرده‌وه‌یه‌ک بکات له په‌رستنه‌کان و بوّ جگه له خوای گه‌وره بیّت؛ ئه‌وا خوای گه‌وره وازی لیدینیت و کرده‌وه‌یه‌ی قبول ناکات و په‌تی ده‌کاته‌وه، بوّیه واجبه کرده‌وه‌کان به دلسۆزی و ئیخلاصه‌وه بوّ خوای گه‌وره بن -سبحانه و تعالی- چونکه خوای گه‌وره هیچ کرده‌وه‌یه‌ک قبول ناکات مه‌گه‌ر ئه‌وانه‌ی به‌ته‌واوی دلسۆزیه‌وه بوّ ئه‌و ئه‌نجام‌دارون.

له سووده‌کانی فهرمووده‌که:

۱. ئاگادارکردنه‌وه له شیرک به هه‌موو شیوه‌کانی، چونکه ده‌بیته ریگر له وه‌رگرتن و قبول‌کردنی کرده‌وه‌کان.

۲. هه‌ستکردن به ده‌وله‌مندی و بی‌پیویستی خوای گه‌وره له هه‌موو شتیکی؛ وئه‌مه ده‌بیته هوی دلسۆزی بوّ خوای گه‌وره له کرده‌وه‌دا.

(۱۵) - عن أبي هريرة رضي الله عنه أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: «كُلُّ أُمَّتِي يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ إِلَّا مَنْ أَبَى»، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَمَنْ يَأْبَى؟ قَالَ: «مَنْ أَطَاعَنِي دَخَلَ الْجَنَّةَ، وَمَنْ عَصَانِي فَقَدْ أَبَى». [صحيح] - [رواه البخاري]

(۱۵) - له ئه بی هورپیره وه - رهزای خوای لیبت - که پیغه مبهری خودا - صلی الله علیه وسلم - ده فهرمویت: «هه موو ئومه ته کهم ده چنه بهه شته وه جگه له وه که سهی سهرپیچی بکات ونه یه ویت». ووتیان: کی هه یه سهرپیچی بکات ونه یه ویت؟ - صلی الله علیه وسلم - فهرمووی: «ئه وهی گوپرایه لی من بکات ده چیت بهه شته وه، ئه وهی پیچه وانیهی فهرمانه کانی من کرده وه بکات؛ ئه وه سهرپیچی کردو وه ونایه ویت بجیت بهه شته وه». [صحه حیه] - [بوخاری گپراویه تیه وه]

شیکردنه وه:

پیغه مبهر - صلی الله علیه وسلم - باسی ئه وه مان بو ده کات که هه موو ئومه ته کهی ده چیت بهه شته وه مه گهر ئه وانیهی نه یانه ویت! هاوه لان - رهزای خویان لیبت - ووتیان: ئایا کی نایه ویت ئه ی پیغه مبهری خودا؟!

وه لامی دانه وه - صلی الله علیه وسلم - : هه رکه سیک شوینکه وتوو وگوپرایه لی پیغه مبهر - صلی الله علیه وسلم - بیت ؛ ده چیت بهه شته وه، وئه وهی سهرپیچی بکات ومله که چی شه ریعت نه بیت ئه وه نایه ویت بجیت بهه شته وه بهه وی کرده وه خراپه کانی.

له سووده کانی فهرمووده که:

۱. گوپرایه لیکردنی پیغه مبهر - صلی الله علیه وسلم - وه کو گوپرایه لیکردنی خوای گه وره وایه، وسهرپیچیکردنیشی بهه مان شیوه.

۲. گوږپرايه ليکړدنی پيغهمبر -صلى الله عليه وسلم- چوونه بههشت واجب ده کات، وسه رپيچيکړدنی فهرمانه کانی چوونه دوزخ واجب ده کات.

۳. موژده يه بو ئه وانه ی گوږپرايه لي فهرمانه کانی پيغهمبر -صلى الله عليه وسلم- ده کهن له م ئومه ته؛ هه موویان ده چنه بههشته وه، جگه له ئه وانه یان که سه رپيچی فهرمانی خودا وپيغهمبره که ی ده کهن.

۴. ره حمهت وبه زه یی پيغهمبر -صلى الله عليه وسلم- له سه ر ئومه ته که ی، و به په رو شبوونی له سه ر ئه وه ی هیدایهت وهریگرن.

(۴۹۴۷)

(۱۶) - عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «لَا تُظْرُونِي كَمَا أَطْرَتِ النَّصَارَى ابْنَ مَرْيَمَ؛ فَإِنَّمَا أَنَا عَبْدُهُ، فَقُولُوا: عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ». [صحيح] - [رواه البخاري]

(۱۶) - له عومه ری کوری خهتابه وه -رهزای خوی لیبیت- ده لیت: گویم له پيغهمبر -صلى الله عليه وسلم- بووه که دهیفرموو: «زیاده رهوی مه کهن له وه سفکردنی من ههروه کو چوَن گاواره کان زیاده ره وییان کرد له وه سفکردنی کوری مهربم (عیسا)، من ته نها بهنده ی خودام، بو یه بلین: بهنده ی خودا (عبد الله) وپيغهمبری خودا». [صه حیه] - [بوخاری]

گږپراو یه تیه وه

شیکردنه وه:

پيغهمبری خودا -صلى الله عليه وسلم- نه ی کردووه له زیاده رهوی وتیپه راندنی سنووری شهرعی له ستایش و وه سفکردنی به و سیف هت

وکرده وانهی که تایبه تن به خوای گه وره -سبحانه و تعالی-، وههروهه نه هی کراوه له وهی بَلِّین غه یب ده زانیّت و نابیت له گه لّ خوای گه وره له ئه و یان له هه ریه کینکی تر بپارێنه وه وه کو کرده وهی گا وره کان ده رهق به عیسا کوری مه ریه م -علیهما السلام-، پاشان روونی کرده وه که ئه و به نده یه که له به نده کانی خوای گه وره، وهه رمانی کردو وه سه باره تی بَلِّین: به نده و پێغه مبه ری الله.

له سووده کانی فه رمووده که:

۱. ئاگادار کردنه وه له زیاده رهوی وله سنوور ده رچوون له کاتی ستایشکردندا، چونکه له وه یه ئه مه ببێته هۆی شیرک بریاردان.

۲. ئه وهی پێغه مبه ری خودا -صلی الله علیه وسلم- هۆشدار ی سه باره ت دا له م ئومه ته دا روویدا، کۆمه لانی ک زیاده رهویان کرد ده رهق به پێغه مبه ری خودا -صلی الله علیه وسلم-، وده رهق به ئه هلی به یه ت، وده رهق به پیاوچاگان، بۆیه تووشی شیرک بوون.

۳. کاتی ک پێغه مبه ری خودا -صلی الله علیه وسلم- نه فسی خۆی به و شیوه یه وه سف ده کات که به نده ی خودایه؛ بۆئه وهی روونی بکاته وه که ئه و به نده یه کی ملکه چی الله یه و نابیت به هیه چ شیوه یه ک ئه و وه سف بکریّت به تایبه تمه ندیه ک له تایبه تمه ندیه کانی په ره وردگار -سبحانه و تعالی-.

۴. کاتی ک پێغه مبه ر -صلی الله علیه وسلم- نه فسی خۆی به و شیوه یه وه سف ده کات که پێغه مبه ری خودایه؛ بۆئه وهی روونی بکاته وه که ئه و پێغه مبه ره و نێردراوه له لایه ن الله وه بۆیه واجبه به راستگۆ دا بنریّت و شوینی بکهوین.

(۱۷) - عن أنس رضي الله عنه قال: قال النبي صلى الله عليه وسلم: «لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّىٰ أَكُونَ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ وَالِدِهِ وَوَلَدِهِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ». [صحيح] - [متفق عليه]

(۱۷) - له ئه نه سه وه كه پيغه مبه ر - صلى الله عليه وسلم - ده فهرموي ت: «هيچ كه سيك له ئيوه ئيماني ته واو و كامل نابيت؛ هه تا ئه و كاته ي من خوشه ويستر ده بم له لاي له باوكي و مندا له كه ي وهه موو خه لكى». [صه حيحه] - [بوخارى و موسليم ها وران له سه رى]

شيكردنه وه:

پيغه مبه ر - صلى الله عليه وسلم - باس ي ئه وه مان بو ده كات كه مسو لمان ئيماني كامل نابيت هه تا وه كو خوشه ويستى پيغه مبه ر - صلى الله عليه وسلم - بخاته پيش خوشه ويستى دا يكي و باوكي و مندا له كانى وهه موو خه لكى، و ده بيت و داوا كرا وه ئه م خوشه ويستيه گو ئپرايه ليكردنى و سه رخستى و وازه ينان له سه ري چكردنى له گه لدا بيت.

له سووده كانى فهرمووده كه:

۱. واجب بوونى خوشه ويستى پيغه مبه ر - صلى الله عليه وسلم - و ده بيت خوشه ويستى ئه و له پيش خوشه ويستى هه موو بوونه وه ري كه وه بيت.
۲. له نيشانه كانى كاملى خوشه ويستى: سه رخستى سونه ته كه ي - صلى الله عليه وسلم -، و به خشينى نه فس و سامان له مه دا.
۳. خوشه ويستى پيغه مبه ر - صلى الله عليه وسلم - ده بيت ببيت هوى ئه وه ي گو ئپرايه لي بكري ت له وه ي فهرمانى پي كرده وه، و به راستگو دابري ت له وه ي باسي كرده وه، و دوور بكه وي ته وه له وه ي نه ه ي لي كرده وه، و شو ئي بكه ويت و دوور بكه ويت له بيدعه و داهي نان له ئايندا.

٤. مافی پیغهمبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- مه‌زنتره‌ وزیرت جه‌ختی له‌سه‌ر کراوه‌ته‌وه به‌به‌راود به‌ مافی خه‌لکی؛ چونکه‌ هوکاره‌ بو هیدایه‌تدان له‌ گومراییه‌وه ورزگاربوون له‌ دۆزه‌خ وبردنه‌وه‌ی به‌هه‌شت.

(٥٩٥٣)

(١٨) - عن أبي هريرة رضي الله عنه مرفوعاً: «دَعُونِي مَا تَرَكْتُكُمْ، إِنَّمَا أَهْلَكَ مِنْ كَانَ قَبْلَكُمْ كَثْرَةُ سُؤَالِهِمْ وَاخْتِلَافُهُمْ عَلَى أَنْبِيَائِهِمْ، فَإِذَا نَهَيْتُكُمْ عَنْ شَيْءٍ فَاجْتَنِبُوهُ، وَإِذَا أَمَرْتُكُمْ بِأَمْرٍ فَأَتُوا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ» [صحيح] - [متفق عليه]

(١٨) - له‌ ئه‌بی هوره‌یره‌وه -ره‌زای خوای لیبت- که‌ پیغهمبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- ده‌فه‌رمویت: «واز له‌ پرسیارکردن به‌ینن سه‌باره‌ت به‌ ئه‌و شتانه‌ی که‌ فه‌رمانم پینه‌کردوون یان نه‌هیم لێ نه‌کردوون، ئه‌وه‌ی بووه‌ هو‌ی تیاچوونی ئه‌وانه‌ی پیش ئیوه‌ زۆر پرسیار کردن وناکوکیان بوو به‌رامبه‌ر پیغهمبه‌رانیان، ئه‌گه‌ر نه‌هیم لێکردن له‌سه‌ر شتی که‌ ئه‌و خوتانی لێ به‌ دوور بگرن، وئه‌گه‌ر فه‌رمانم پیکردن به‌ کرده‌وه‌یه‌ک ئه‌و ئه‌نجامی بده‌ن به‌ گوێره‌ی تواناتان». [صه‌حیحه‌] - [بوخاری و موسلیم هاو‌ران له‌سه‌ری]

شیکردنه‌وه‌:

هاوه‌لان -ره‌زای خوایان لیبت- پرسیاریان سه‌باره‌ت به‌ هه‌ندیک شت ده‌کرد که‌ حه‌رام نه‌بوو له‌وه‌یه‌ به‌ پرسیارکردنیان حه‌رام بکرایه‌، یان له‌وه‌یه‌ واجب نه‌بوو به‌ پرسیارکردنیان واجب ببوایه‌، بۆیه‌ پیغهمبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- فه‌رمانی پێیان کرد که‌ پرسیار نه‌که‌ن سه‌باره‌ت به‌و شتانه‌ی که‌ فه‌رمان و نه‌هیان پینه‌کراوه‌ له‌سه‌ری، وه‌وکاری ئه‌مه‌ش ئه‌وه‌یه‌ که‌ ئه‌وانه‌ی پیش ئیمه‌

زۆر پرساریان ده کرد له پێغه مبه رانیان، بۆیه له سه ریان قورس وتوند کرا چونکه خۆیان بوونه هۆی ئه وهی له سه ریان قورس بکریّت پاشان پێچه وانهی پێغه مبه ران کرده وهیان کرد.

پاشان فه رمانی پیکردین که واز له هه ر کرده وهیه ک بهینین که نه هیمان لیکراوه، ئه و فه رمانانه ی پیمانکراوه جیبه جیّی بکهین به گوێره ی توانامان، و ئه وهی ناتوانین واجب بوون وحه رام بوونی له سه رمان لاده چیت.

له سووده کانی فه رمووده که:

١. پێویسته مڕۆف سه رقانی گرنگترین شت بیّت که پێویستی پێیه تی، و واز له و شتانه بهینیت که هیشتا پێویستی پێی نییه، و سه رقāl نه بیّت به پرسیارکردن سه بارهت به و شتانه ی که هیشتا روویان نه داوه.

٢. هه رامیّی پرسیارکردنیک که له وهیه بهیته هۆی ئالۆزکردنی مه سه له کان، و کردنه وهی ده رگای گومانه کان - شوبهه کان- چونکه ئه مه سه رده کیشیّت بۆ زۆربوونی ناکۆکی.

٣. فه رمان به وازهیّنان له هه موو نه ی لیکراوه کان ؛ چونکه هیه نار هه تیه ک نیه له وازهیّنان لیّیان، بۆیه نه ی کردنه که به شیوهیه کی گشتی بوو.

٤. جیبه جیکردنی ئه وهی فه رمانی پیکراوه به پێی توانایه ؛ چونکه له وهیه جیبه جیکردنی بهیته هۆی نار هه تی یان نه توانیّت ئه نجامی بدات، بۆیه جیبه جیکردنی ئه وهی فه رمانی پیکراوه به پێی توانایه.

٥. نه ی کراوه له زۆر پرسیارکردن، زانایان پرسیارکردنیان دابه شکردوو ه بۆ سه ر دوو جوړ: ئه گه ر له روانگه ی فێربوونه وه بیّت ؛ له و شتانه ی پێویستن له بابه ته کانی ئاین، ئه مه یان فه رمانی پیکراوه و پرسیارکردنی هاوه لّان له م جوړه

بووه، دووهم: ئەگەر لە روانگەى زىدەپۆيى وهىنانى بارگرانى بىت ؛ ئەم جوهرىانه كه نههه لىكراوه.

٦. هۆشدارىدان به ئومەت سهبارەت به پىچەوانە كردنى پىغەمبەرەكهيان ؛ چونكه له نىو ئومەتانى پىشووذا روویداوه.

٧. زۆر پرسىارکردن سهبارەت به و شتانهى كه پىوىست نىن وناكوکى له گەل پىغەمبەرەران ؛ هۆكاره بۆ تياچوون، به تايبەت له و بابەتانهى كه تىگەيشتنیان مه حاله، وهكو: بابەتە غەيبىه كان كه تەنها الله دەيزانىت، ورووداوه كانى قىامەت.

٨. نههه كراوه له پرسىارکردن سهبارەت به بابەتە قورس ومەزنەكان، ئەوزاعى دەلێت: خواى گەوره ئەگەر بىهوىت بهنده بىبەش بكات له پىروزی وبەرەكهتى زانست ؛ وايلێدهكات زمانى له بابەتە بى سود وبى كهلكەكان زۆر بهكار بهىنىت، بۆيه بىنىم ئەوانه كه مەترىن زانستيان هەبوو، وئىبن وهەب دەلێت: گوێم له مالىك بوو دهيووت: مشتومر له زانستدا نور وروشنایى زانست ناهىلێت له دلى پياودا.

(۱۹) - عن عبد الله بن عمرو رضي الله عنهما أن النبي صلى الله عليه وسلم قال: «بَلَّغُوا عَنِّي وَلَوْ آيَةً، وَحَدِّثُوا عَنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَلَا حَرَجَ، وَمَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَّبِعُوا مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ». [صحيح] - [رواه البخاري]

(۱۹) - له عبدالله کوری عه مرو - په زای خوايان لیبیت - که پیغمبر - صلی الله علیه وسلم - دهفه رمویت: «له منه وه بیگه نن نه گهر ئایه تیکیش بیت، وله به نی ئیسرائیله وه بیگړنه وه وهیچی تیدا نیه، وئوهی درو بکات به ناوی منه وه نه وا با جیگایه ک بو خوۍ دابنیت له ناو دوزه خدا». [صه حجه] - [بوخاری گنړاویه تیه وه]

شیکردنه وه:

پیغمبر - صلی الله علیه وسلم - فرمانده کات به گه یاندنی زانستی شهرعی له قورئان وسونه ت، نه گهرچیش شتیکی کهم بیت وه کو ئایه تیک یان فهرمووده یه ک، به مهرجیک زانستی هه بیت سه باره ت به وهی دهیگه یه نیت وبانگه وازی بو ده کات.

پاشان پیغمبر - صلی الله علیه وسلم - پروونی کرده وه که گپړانه وه له به نی ئیسرائیله وه ئاساییه له وهی به سهریاندا پرویدا وه به مهرجیک پیچه وانه ی شهریه تی ئیمه نه بیت.

پاشان هوشداری دا له دروکردن به ناویه وه، وهه رکه سیک به نه نقه ست درو بکات به ناویه وه - صلی الله علیه وسلم - نه وا با شوینیک بو خوۍ دیاری بکات له دوزه خدا.

له سووده کانی فهرمووده که:

۱. هاندان بو گه یاندنی شهریه تی الله، و له سهر مروفه بیگه یه نیت نه وهی له بهری کردوه ولې تیگه یشته وه نه گهرچیش کهم بیت.

۲. واجبیٹی فیروونی زانستی شهرعی بو ئهوهی بتوانیت خوی گهوره
پهرستی و شهرعه ته که ی بگه یه نیت به شیوه یه کی دروست.

۳. واجبیٹی دنیابوون له سهر دروستیتی فهرمووده پیش گه یاندنی یان
بلاوکردنه وهی بوئه وهی دوور بیت له م هه ره شه تونده.

۴. ئاموژگاری کردن به راستگویی له قسه کردندا وئاگداری له کاتی گفتدا، بو
ئه وهی تووشی درو نه بیت و به تایبه تیش تووشی درو کردن نه بیت به ناوی
شهرعه ته خوی گهوره - عز وجل -.

(۳۶۸۶)

(۲۰) - عن المقدم بن معديكرِب رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «أَلَا هَلْ عَسَى رَجُلٌ يَبْلُغُهُ الْحَدِيثُ عَنِّي وَهُوَ مُتَكَيٍّ عَلَى أَرِيكَتِهِ فَيَقُولُ: بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ كِتَابُ اللَّهِ، فَمَا وَجَدْنَا فِيهِ حَلَالًا اسْتَحْلَلْنَاهُ، وَمَا وَجَدْنَا فِيهِ حَرَامًا حَرَّمْنَاهُ، وَإِنَّ مَا حَرَّمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَمَا حَرَّمَ اللَّهُ».

[صحيح] - [رواه أبو داود والترمذي وابن ماجه]

(۲۰) - له میقدم کوری مه عیدیه کریبه وه - رهزای خوی لیبت - که
پیغه مبهری خودا - صلی الله علیه وسلم - ده فهرمویت: «سهیره، نزیکه
له وهی پیاویک فهرمووده یه کی منی پیبگات له کاتی کدا له سهر پاخه ره که ی
پالی داوه ته وه وده لیت: له نیوان ئیمه وئیوه کتیی خودایه (قورئانه)،
ههرشتیک حه لاکرابوو؛ ئیمه ش به حه لالی داده نیین، و ههرشتیک
حه رامکرابوو؛ ئیمه ش به حهرامی داده نیین»، پاشان پیغه مبهر - صلی الله
علیه وسلم - فهرمووی: «ههرشتیک پیغه مبهری خودا حهرامی کرد بیت

ههروه كو ئهوه وایه خوای گهوره حهرامی کردبیت». [صه حیحه] - [ئه بو داود

وتیرمزی وئین ماجه - گئیراویانه تهوه]

شیکردنه وه:

پیغه مبهه - صلی الله علیه وسلم - باسی ئه وه ده کات که سهرده مانیک نزیک بووه ته وه که جوړیک له خه لکی له سه ره راخه ره کانیا پالیان داوه ته وه، کاتیک فه رمووده یه کی پیغه مبهه ری بو باسده کریت - صلی الله علیه وسلم -؛ ده لیت: ئه وه ی بریار له سه ره بابه ته کانی نیوان تو و ئیمه ده دات قورئانی پیروژه و بو ئیمه به سه، ئه وه ی تیدا هه لاکراوه به هه لال ده یینین، وکره وه ی پیده کهین، ئه وه ی تیدا هه رامکراوه به هه رام ده یینین و لپی دوور ده که وینه وه. پاشان پیغه مبهه - صلی الله علیه وسلم - ئاماژه ی بو ئه وه کرد که هه ر شتیک له سونه ته کهیدا ؛ حه رامی کردووه یان نه ی لی کردووه ئه وا له حوکمدا وه کو ئه وه یه که له قورئاندا هه رامکراوه، چونکه ئه و حوکمه کانی له پهروه ردگاریه وه که یاندووه.

له سووده کانی فه رمووده که:

١. به مه زندانانی سونه ت ههروه کو قورئان وههروه ها پابه ند بوون پیوه ی.
٢. گوپرایه لیکردنی پیغه مبهه - صلی الله علیه وسلم - ؛ گوپرایه لیکردنی فه رمه کانی خوای گهوره یه، وهه ریچیکردنی ؛ سه ریچیکردنی فه رمانه کانی خوای گهوره یه.
٣. ئاماژه یه بو ئه وه ی سونه ت به لگه یه وهه دیکه بو ئه وانیه ی سونه ت ره تی ده که نه وه یان نکوئی لیده کهن.

٤. ههركه سيك پشت له سونهت بکات وبانگه شهی ئه وه بکات تهنه قورئان بهسه؛ ئه وا له راستیدا پشتی له ههردووین کردووه وئهو کهسه درۆ دهکات له بانگه شه کردنی بۆ شوینکه وتنی قورئانی پیروژ.

٥. له بهلگه کانی پیغه مبه رایه تی - صلی الله علیه وسلم - ئه وه یه هه والده دات سه بارهت به شتیک بۆیه رووده دات له داهاتوودابه و شیوه یه ی باسی کردووه، و له راستیشدا روویدا به و شیوه ی فه رمووی.

(٦٥٠٥)

(٢١) - عن عائشة أم المؤمنين وعبد الله بن عباس رضي الله عنهما قالا: لَمَّا نَزَلَ بِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَفِقَ يَطْرَحُ حَمِيصَةً لَهُ عَلَى وَجْهِهِ، فَإِذَا اغْتَمَّ بِهَا كَشَفَهَا عَنْ وَجْهِهِ، فَقَالَ وَهُوَ كَذَلِكَ: «لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الْيَهُودِ وَالنَّصَارَى، اتَّخَذُوا قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ مَسَاجِدَ» يُحَذِّرُ مَا صَنَعُوا. [صحيح] - [متفق عليه]

(٢١) - له عائیشه (دایکی ئیمانداران) و عبد الله کوری عه باسه وه - په زای خویان لیبیت - ده لێن: کاتیک پیغه مبه ری خودا - صلی الله علیه وسلم - تووشی نه خوشیه سه خته که بوو؛ پارچه قوماشیکی دا به سهر روویدا، ئه گهر تووشی هه ناسه تهنگی بووایه؛ له سهر رووی لایده دا، له سهر ئهم حاله ته؛ فه رمووی: «نه فرهت وله عنه تی خوی گه وره له سهر جوله که وگا وره کان، گۆری پیغه مبه ره کانیا ن کرد به مزگه وت»؛ هۆشدار ی ده دا له ئهم کاره یان.

[صه حیحه] - [بوخاری و موسلیم هاواران له سه ری]

شیگردنه وه:

عائیشه و عبداللهی کوری عه باس - په زیان خوی لیبیت - باسی ئه وه مان بو ده کهن که پیغه مبهه - صلی الله علیه وسلم - کاتیک له کوټا ساته کانی ژیانیدا بوو ؛ پارچه قوماشیکې له سهر رووی داده نا، ئه گهر هه ناسه ی توند بووایه به هو ی سهر مه رگ ؛ له سهر رووی لایده دا. کاتیک له م حاله سه خته دا بوو فه رمووی: نه فره ت وله عنه تی خوی گه وره له سهر جوله که وگا وره کان و له ره حمه تی خو ی دووریان بخاته وه، ئه میش به هو ی ئه وه ی مزگه وتیان له سهر گوړی پیغه مبه ره کان یان دروست ده کرد. ئه گهر بابته که زور ترسناک نه بووایه ؛ له م حاله ته سه خته دا باسی نه ده کرد، وهه روها نه ی کردووه له ئومه ته که ی ئه و کرده وه یه بکه ن ؛ چونکه خو شوبه اندنه به جوله که وگا وره کان، وهه روها هوکاره بو شیرک وهاوبه ش بریاردان بو خوی گه وره - عز وجل -.

له سووده کانی فه رمووده که:

۱. ریگرتن له وه ی گوړی پیغه مبه ره وپا وچا کان بکریته مزگه وت که خه لکی نوژی تیدا بکه ن بو خوی گه وره، چونکه ئه مه کرده وه یه کی هه رame و هوکاره بو شیرک وهاوبه ش بریاردان بو په روه ردگار.

۲. زور گرنگیدانی پیغه مبه ره - صلی الله علیه وسلم - به ته وحید (یه ک خوا په رستی) و ترسانی له وه ی که گوړه که ی به گه وره دابریت، چونکه ئه مه ده بیته هو ی شیرک وهاوبه ش بریاردان بو الله.

۳. نه فره ت کردن له جوله که وگا وره کان ؛ ریگه پی دراوه، وهه روها نه فره ت کردن له ئه وه ی وه کو ئه وان بکات له دروستکردنی بیا له سهر گوړ وکردنی به مزگه وت.

٤. دروستکردنی بینا له سهر گۆره کان ؛ رینگای جوله که وگاوپه کانه، وله فره مووده که دا ئاماژه کراوه بۆ نه هی کردن له خوچواندن پێیان.

٥. که سێک له لای یان له بهرامبه ر گۆر نوێژ بکات ؛ ئه واه و گۆره ی کردووه به مزگهوت، ئه گه رچیش مزگهوتی له سهر دروست نه کردبێت.

(٣٣٠)

(٢٢) - عن أبي هريرة رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم: «اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلَ قَبْرِي وَتَنَاءً، لَعَنَ اللَّهُ قَوْمًا اتَّخَذُوا قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ مَسَاجِدَ». [صحيح] - [رواه أحمد]

(٢٢) - له ئه بی هورهیره وه - رهزای خوای لیبیت - پیغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم - ده فره رمویت: «خودایه گۆره که م نه کریت به بتیک - که به رستریت -، خوای گه وه نه فره تی کردووه له که سانیک گۆری پیغه مبه ره کانیا ن کرد به مزگهوت». [صه حیه] - [ئه حمه د گێراویه تیه وه]

شیکردنه وه:

پیغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم - پارایه وه له پهروه ر دگاری به وه ی گۆره که ی وه کو بقی لی نه یه ت که خه لکی بی په رستیت و به مه زن دا بتریت، ورووی لی بکریت به سوجه بردن، پاشان پیغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم - باسی ئه وه ی کرد که خوای گه وه توره بووه له که سانیک وله په حمه تی خوی دووری خسته وه چونکه گۆری پیغه مبه ره کانیا ن کرد به مزگهوت - شوینی په رستن - و دیواریان له سهر دروستکرد، چونکه کردنی گۆری پیغه مبه ران و پیاوچاکان به مزگهوت هۆکاره بۆ په رستنیان و باوه ر بوون پێیان.

له سووده کانی فہرموودہ کہ:

۱. تیپہراندنی سنووری شہری سہبارت بہ گۆری پیاوچاکان دەبیته ھۆی ئەوہی کہ بہرستریں لە گەڵ خوای گەورە، بۆیە پێویستە مسوڵمان ئاگادار بێت لەو ھۆکارە دەبیته ھۆی تووشبوون بە شیرک و ھاوبەشدانان بۆ اللہ -سبحانہ وتعالی-.

۲. مەبەست و نیازبوون بۆ سەردانیکردنی گۆرەکان بە مەبەستی بە گەرەدانانیان و ئەنجامدانی پەرستن لە لای قەبرە کہ ؛ ئەم کارە حەرەمە و ڕێگەپێدراو نیە، ئەگەر چیش مردووہ کہ نزیک بێت لە خوای گەورە.

۳. حەرەم بوونی دروستکردنی مژگەوت لە سەر گۆرەکان.

۴. حەرەم بوونی نوێژکردن لە لای گۆرەکان ئەگەر مژگەوتیشی لە سەر دروست نەکرابێت جگە لە نوێژی جەنازە بۆ ئەو کەسە نوێژی لە سەر مردووہ کہ نەکردووہ.

(۳۳۶)

(۲۳) - عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «لَا تَجْعَلُوا بُيُوتَكُمْ قُبُورًا، وَلَا تَجْعَلُوا قَبْرِي عِيدًا، وَصَلُّوا عَلَيَّ؛ فَإِنَّ صَلَاتَكُمْ تَبْلُغُنِي حَيْثُ كُنْتُ». [حسن] - [رواه أبو داود]

(۲۳) - لە ئەبى ھورەیرەوہ -پەزای خوای لیبییت- کہ پێغەمبەرى خودا -صلی اللہ علیہ وسلم- دەفەر مۆیت: «مالہ کانتان مەکەن بە گۆرستان، و گۆرە کہ مەکەن بە شوینی سەردانیکردن (شوینی کۆبوونەوہ و ئاھەنگ گێران)،

وسه لات بدن له سهرم سه لات ه کانتان پیم ده گات نه گهر له ههر شوینیک بوون». [حه سه نه] - [نه بو داود گپراویه تیه وه]

شیکردنه وه:

پیغه مبهه - صلی الله علیه وسلم - نه هی کردووه له: نه نجام نه دانی نوژنه سونه ته کان له ماله وه ونزا نه کردن وقورئان نه خویندن تیدا، چونکه نه گهر هیچ له مانه له مالدا نه نجام نه دریت نه وا وه کو گورستانی لیدیت، ونه هی کردووه له زور سهردانی کردنی گوره کان وکوبوونه وه له سهریان به شیویه کی زور ودووباره که ببیته خو، چونکه نه مه هواره بو نه نجامدانی شیرک، فه رمانی کردووه به زور سه لاتدان له سهری وسه لامکردن لی له ههر شوینیک بوویت له سهر زهوی، چونکه پی ده گات نه گهر نزیک بیت یان دوور بویه پیویست ناکات به زوری سهردانی قه بره که ی بکریت.

له سووده کانی فه رمووده که:

١. نه هی کردن له نه نجام نه دانی په رسته نه کان له ماله وه.

٢. قه دهغه کردن وریگرتن له سه فهه کردن که مه به ست ته نه سهردانی کردنی گوری پیغه مبهه بیت - صلی الله علیه وسلم - ؛ چونکه نه وه فه رمانی کردووه به سه لاتدان له سهری وهه وائیداوه که پی ده گات، به لکو سه فهه ری تایبه ت ده کریت بو مزگه وته که به مه به ستی نه نجامدانی نوژنه تیدا.

٣. حه رام بوونی سهردانی کردنی گوری پیغه مبهه - صلی الله علیه وسلم - به شیویه که که به رده وام سهردانی بکریت ودووباره ببیته وه وه کو جه ژنی لیدیت، که به شیویه کی تایبه ت بیت له کاتیکی تایبه ت، وه هه مان شیوه سهردانی کردنی هه موو گوریکیش نابیت بهم شیویه بیت.

۴. ریز و پله و پایه‌ی پیغمبر - صلی الله علیه وسلم - له‌لای په‌روه‌دگاری،
ناماژه بوی لیره‌دا؛ رینگه‌پیدراوه سه‌لاتدان له‌سهری و سه‌لامکردن لی له‌هه‌موو
شوین و کاتیک.

۵. نه‌هی کردن له‌نوئژکردن له‌گورستان و له‌لای گوره‌کان زانراوه وجیگیره
له‌لای هاوه‌لان؛ بویه پیغمبر - صلی الله علیه وسلم - نه‌هی کردوو له‌وه‌ی
ماله‌وه وه‌کو گورستانی لیبرکیت به‌شیوه‌یه‌ک نوئژ تئیدا ئه‌نجام نه‌دریت.

(۳۵۰)

(۲۴) - عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: أَنَّ أُمَّ سَلَمَةَ ذَكَرَتْ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَنِيْسَةً رَأَتْهَا بِأَرْضِ الْحَبَشَةِ، يُقَالُ لَهَا مَارِيَّةٌ، فَذَكَرَتْ لَهُ مَا رَأَتْ فِيهَا مِنَ الصُّوَرِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أُولَئِكَ قَوْمٌ إِذَا مَاتَ فِيهِمُ الْعَبْدُ الصَّالِحُ، أَوِ الرَّجُلُ الصَّالِحُ، بَنَوْا عَلَى قَبْرِهِ مَسْجِدًا، وَصَوَّرُوا فِيهِ تِلْكَ الصُّوَرَ، أُولَئِكَ شِرَارُ الْخَلْقِ عِنْدَ اللَّهِ». [صحيح] - [متفق عليه]

(۲۴) - له‌عائیشه (دایکی ئیماندارانه‌وه) - په‌زای خوی لیبت - ده‌لئیت: ئوم
سه‌له‌مه باسی کلئسایه‌کی به‌ناوی ماریا کرد بو پیغمبر - صلی الله علیه وسلم -
له‌حه‌به‌شه، و باسی ئه‌و وئانه‌ی کرد که تاییدا بوو، پیغمبر - صلی الله علیه وسلم -
له‌هه‌مووی: «ئه‌وان قه‌ومانیکن ئه‌گه‌ر به‌نده و پیاوی چاک
له‌ناویاندا بمردایه؛ له‌سهر قه‌بره‌که‌ی شوینی په‌رستنیان دروست ده‌کرد،
وئهو وئانه‌یان له‌و شوینانه‌دا داده‌نا، ئه‌وانه خراپترین بوونه‌وه‌رن له‌لای
خوی گه‌وره». [صه‌حیحه] - [بوخاری و موسلیم هاوران له‌سهری]

شیکردنه وه:

دایکي ئیمانداران ئوم سه له مه - په زای خوی لیبیت- باسی ئه وهی کرد بو پیغه مبه ر- صلی الله علیه وسلم- کاتیک له حه به شه بوو کلیسایه کی بینی - که پی ده ووتر ماریه-، وینه ونه خش وپه یکه ری تیدا بوو ؛ وئهمه ی پی سه یر بوو! پیغه مبه ر- صلی الله علیه وسلم- هوکاری دانانی ئه و وینانه ی پروونکرده وه، فهرمووی: ئه وانه ی باسیان ده که یت ئه گهر پیاوچاکیک له نیویان بمردایه ؛ له سه ر گوږه که ی شوینی په رستنیان دروست ده کرد، وئهو وینانه یان تیدا داده نا، وروونی کرده وه بکه ری ئه م کارانه ؛ خراپترین خولقینراوه له لای الله - سبحانه وتعالی-، چونکه کرده وه که ی هوکاره بو شیرک وهاوبه ش بریاداران بو الله - سبحانه وتعالی-.

له سووده کانی فهرمووده که:

۱. حه رامیتی دروستکردنی مزگه وت له سه ر گوږه کان، یان نوښکردن له لای گوږه کان، یان ناشتی مردووه کان له ناو مزگه وته کان، ئه م حه رامکردنه ؛ بو ړیگرته له هوکاره کانی شه ریک وهاوول بریاردان بو خوی گه وره.
۲. دروستکردنی مزگه وت له سه ر گوږه کان، وهه ئواسینی وینه ی رۆح له به ر تیاندا له کرده وه ی جوله که وگاوپه کانه، وئهو وهی ئه م کرده وه یه بکات ئه و خوی چواندووه به ئه وان.
۳. حه رامیتی هه ئواسینی وینه ی رۆح له به ر.
۴. ئه وهی مزگه وت دروست بکات له سه ر گوږیک و وینه ی تیدا هه ئواسیت ؛ ئه و له خراپترین بوونه وهره کانه لای خوی گه وره - سبحانه وتعالی-.
۵. ئاماژیه بو ئه وهی شه ریه ت بیروباوه ری ته وحیدی (یه ک خوا په رستی) پاراستوو به هه موو به شه کانییه وه، به شیویه ک شه ریه ت هه موو ړیگایه کی داخستوو که ببیته هو ی شیرک وهاوبه ش بریاردان بو الله.

۶. نهی کردن له زیده‌رویی به‌رانبه‌ر پیاوچاکان ؛ چونکه هۆکاره بۆ شێرک وه‌اوبه‌ش بریادان بۆ الله.

(۱۰۸۸۷)

(۲۵) - عن جندب رضي الله عنه قال: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَبْلَ أَنْ يَمُوتَ يَحْمِسُ وَهُوَ يَقُولُ «إِنِّي أَبْرَأُ إِلَى اللَّهِ أَنْ يَكُونَ لِي مِنْكُمْ خَلِيلٌ فَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى قَدْ اتَّخَذَنِي خَلِيلًا كَمَا اتَّخَذَ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلًا، وَلَوْ كُنْتُ مُتَّخِذًا مِنْ أُمَّتِي خَلِيلًا لَا تَتَّخِذْتُ أَبَا بَكْرٍ خَلِيلًا! أَلَا وَإِنَّ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ كَانُوا يَتَّخِذُونَ قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ وَصَالِحِيهِمْ مَسَاجِدَ، أَلَا فَلَا تَتَّخِذُوا الْقُبُورَ مَسَاجِدَ! إِنِّي أَنهَاكُمُ عَنْ ذَلِكَ».

[صحيح] - [رواه مسلم]

(۲۵) - له جوندوبه‌وه - په‌زای خوای لیبیت- ده‌لێت: گویم له پیغه‌مبه‌ر-صلی الله علیه وسلم- بوو پێنج (شه‌و) پێش ئه‌وه‌ی بمریت فهرمووی: «من به‌رانه‌تی خۆم ده‌که‌م لای خوای بالاده‌ست که که‌سیک به‌که‌م به‌ خه‌لیلی خۆم^۸، خوای که‌وره‌ منی کردووه به‌ خه‌لیلی خۆی هه‌روه‌کو چۆن ئیبراهیمی کرد به‌ خه‌لیلی خۆی، ئه‌گه‌ر که‌سیک بکردایه به‌ خه‌لیلی خۆم له ئومه‌ته‌که‌مدا ئه‌وا ئه‌بو به‌ کرم ده‌کرد به‌ خه‌لیلی خۆم، ئه‌وانه‌ی پێش ئیوه‌ گوۆری پیغه‌مبه‌ره‌کانیان ده‌کرد به‌ مزگه‌وت، ئیوه‌ گوۆره‌کان نه‌که‌ن به‌ مزگه‌وت، من نه‌هیتان لی ده‌که‌م له ئه‌و کاره‌». ^۸(خه‌لیل: واته ئه‌وه‌په‌ری پله‌ی خۆشه‌ویستی) [صه‌حیحه‌] - [موسلیم گێڕاویه‌تی‌ه‌وه‌]

شیکردنه وه:

پښغه مبهه - صلی الله علیه وسلم- پيش مردنی باسی پلهی خوی ده کات لای الله، که گه یشتووه ته به رزترین پله کانی خوشه ویستی، ههروه کو چون ئیراهیم علیه السلام- گه یشت به ئه و پلهیه، وره تی کرده وه له وهی که هیچ خه لیلیکی هه بیت جگه له الله، چونکه دلی پر بووه له خوشه ویستی الله و به گه وره دانانی وناسینی، بویه دلی شوینی که سیکی تری تیا نابیتته وه جگه له الله.

ئه گه ر پښغه مبهه - صلی الله علیه وسلم- که سیکی بکردایه به خه لیلی خوی له خه لکیدا ئه واهه بوبه کری سدیقی ده کرد به خه لیلی خوی - رهزای خوی لیبیت-.

پاشان هوشداری داوه سه بارهت به تپه راندنی سنووری ریگه پیدراو له خوشو یستن؛ چونکه جوله که ونه سرانیه کان تووشی ئه م زیاده رهویه بوون سه بارهت به گوړی پښغه مبهه ران وپیاوچا کانیان هه تا وایان لیها ت کردیانن به په رستراو وهاوبه ش بو الله، و له سه ر گوړه کانیان دیوار و مزگه وت وشوینی په رستنیا ن دروستده کرد، و پښغه مبهه - صلی الله علیه وسلم- نه هی کردووه له ئومه ته که ی که ئه و کاره بکه ن.

له سووده کانی فه رمووده که:

١. فه زلی ئه بوبه کری سدیق - رهزای خوی لیبیت-، و ئه و باشتیری نیو هاوه لانه وشایسته ترینه بو خیلافه ت وجینیشینی پښغه مبهه ری خودا - صلی الله علیه وسلم- له پاش وه فات کردنی.

٢. دروستکردنی دیوار وشوینی په رستن له سه ر گوړه کان ؛ له کرده وه خراب وچه وته کانی ئومه تانی پیشووه.

٣. نه هی کردن له وهی که گوړه کان وگوړستانه کان بکرتنه شوینی خوا په رستی به وهی که نوژیان لا بکرت یان نوژ به رامبه ریان بکرت یان مزگه وت

وگومه زیان له سهر دروستبکریّت، چونکه نه نجامدانی ههر کاریک له مانه هوکاره بۆ توو شبوون به شیرک وهاوبه شدانان بۆ خوی گه وره.

۴. ئاگادار کردنه وه وهۆشدارى له زیاده روهی کردن به ران بهر پیاوچاکان چونکه نه مه ده بیته هوّی توو شبون به شیرک.

۵. مه ترسی نه وهی پیغه مبه ری خودا -صلی الله علیه وسلم- سه باره قی وهۆشدارى داوه چونکه زیاتر جه ختی له سه ری کرده وه به پینج شهو پیش وه فات کردنی.

(۳۳۴۷)

(۲۶) - عن أبي الهيثاج الأسدي قال: قَالَ لِي عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ: «أَلَا أَبْعَثُكَ عَلَى مَا بَعَنِي عَلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ أَنْ لَا تَدْعَ تَمْثَالًا إِلَّا طَمَسْتَهُ، وَلَا قَبْرًا مُشْرِفًا إِلَّا سَوَّيْتَهُ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(۲۶) - له ئەبى هه یاجى ئەسه ديه وه ده ئیت: عه لی -ره زای خوی لی بیّت- پیمی ووت: «ئایا ره وانه ت بکه م له سه ره نه ورینمایانه ی که پیغه مبه ر-صلی الله علیه وسلم- منی له سه ره ره وانه کرد؟ ههر په یکه ریکیان وینه یه کت ۸ بینی بیشکینه وتیکی بده، وههر گوړیکی بهر زکراوه ورا زیندراوه ت بینی ته ختی بکه له گه ل زه ویدا». [صه حیه] - [موسلم گپراویه تیه وه]

شیکردنه وه:

پیغه مبه ر-صلی الله علیه وسلم- هاوه لانی ده نارد بۆ نه وهی هیچ په یکه ر وبت و وینه ی رۆح له بهر یکی ئە گهر بهرجه سترکراو بیت یان نا ؛ نه هیلنه وه، هه مووی لابه ن و بی شوین و تیکیشکین.

وههروه‌ها واز نه‌هین له هیچ گۆرپکی به‌رزکراوه ؛ ته‌ختی بکه‌ن له‌گه‌ل زه‌وی،
وئه‌وه‌ی له‌سه‌ری دروستکراوه له بێنا و دیوار بیرمێن، یان ته‌نها ده‌بێت
به‌ئه‌ندازه‌ی بستی‌ک به‌رز بکریته‌وه له‌سه‌ر زه‌وی.

له سووده‌کانی فه‌رمووده‌که:

۱. په‌یکه‌ر دروستکردن و وینه‌کی‌شانی رۆح له‌به‌ره‌کان دروست نیه وحه‌رامه ؛
چونکه هۆکاره بۆ شیرک وهاوبه‌شدانان بۆ خ‌وای گه‌وره.
۲. لابردنی خ‌راپه به‌ده‌ست بۆ که‌سی‌ک ده‌سه‌لات و توانای هه‌بێت.
۳. به‌په‌رۆشی پێغه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- له‌سه‌ر لابردنی هه‌رش‌تی‌ک
ئاماژه بێت بۆ جاهیلیه‌ت، له وینه وبت و بیناکردن له‌سه‌ر گۆره‌کان.

(۵۹۳)

(۲۷) - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ قَالَ: «الطَّيْرَةُ شِرْكٌ، الطَّيْرَةُ شِرْكٌ، الطَّيْرَةُ شِرْكٌ، -ثَلَاثًا-»، وَمَا مِنَّا إِلَّا، وَلَكِنَّ
اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يُذْهِبُهُ بِالتَّوَكُّلِ. [صحيح] - [رواه أبو داود والترمذي وابن ماجه وأحمد]

(۲۷) - له عبدالله‌ی کوری مه‌سه‌عو‌ده‌وه -ره‌زای خ‌وای لی‌بێت- که پێغه‌مبه‌ری
خودا -صلی الله علیه وسلم- ده‌فه‌رمو‌یت: «شومیه‌تی شیرکه (هاوه‌ئ‌دانانه
بۆ خ‌وای گه‌وره)، شومیه‌تی شیرکه، شومیه‌تی شیرکه، -سێ جار فه‌رمو‌وی-
«، -پاشان ئین مه‌سه‌عود ده‌لێت-: هیچ یه‌کی‌ک له ئێمه نیه که شتی‌ک له
باوه‌ری‌وون به (شومیه‌تی) نه‌یه‌ته نیو د‌ل‌یه‌وه، به‌لام خ‌وای گه‌وره -عز و‌جل-
نایه‌ی‌ل‌ی‌ت به ته‌وه‌کول وپشت به‌ستن به ئه‌و. [صه‌حیحه] - [ئه‌بو داود و تیرمزى

وئین ماجه وئه‌حمده - گێراویانه‌ته‌وه]

شیکردنه وه:

پیغه مبهەر - صلی الله علیه وسلم - هۆشدار ی داوه له شومیه تی، ئەمیش بریتیه له رهشبینی له ههرشتیکی بیستراو یان بینراو، له بآنده وئارهل ونهخۆش وژماره ورژه کان وهتد، لیره دا باسی بآنده ی کرد چونکه له جاهیلیه تدا شومیه تی به بآنده بهر بلاو بوو، بآنده که یان هه لده دا له کاتی ویستی سه فه رکردن یان ههر کاریکی تر، ئەگەر بآنده که بۆ لای راست بچووايه ؛ گه شبین ده بوون وکاره که یان ده کرد، به لام ئەگەر بآنده که به رهو لای چه پ بچووايه ؛ ره شبین ده بوون وکاره که یان نه ده کرد.

پیغه مبهەر - صلی الله علیه وسلم - هه وائی داوه به وه ی ئەم کاره شیرکه، باوه رپوون به شومیه تی شیرکه ؛ چونکه هه موو خیریک ته نها به دهستی الله یه وهه موو شه ر و زیانیك ته نها الله ی تاك وبی هاوتا ده توانیت دووری بخاته وه و به نده ی لی بپاریزیت.

ئیین مه سعود - ره زای خوای لیبت - باسی ئەوه مان بۆ ده کات که له وه یه دلی مسو لمان تووشی شتیک له شومیه تی ببیت، به لام ده بیت دووری بخاته وه به ته وه کول و پشت به ستن به الله، وجیبه جیکردنی هۆکاره کان له هه مان کاتدا.

له سووده کانی فه رمووده که:

۱. باوه ر به شوومی (الطيرة) شیرکه؛ چونکه په یوه ست بوونی دلی تیدایه به جگه له خوای گه وره.

۲. گرنگی دووباره کردنه وه ی بابه ته بایه خداره کان، بۆئه وه ی له بهر بکرین وله دله کاندایه گیر بن.

۳. ته وه کول و داواکردنی یارمه تی له پهروه ردار - سبحانه و تعالی - ؛ شوومی نا هیلیت له دلی به نده دا.

۴. فرمانکردن به تهوه کول وپشت بهستن تهنها به الله، وپه يوه ست کردنی دل تهنها به نهو زاته مه زنه - سبحانه وتعالی -.

(۳۳۸۳)

(۲۸) - عن عمران بن حصين رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «لَيْسَ مِنَّا مَنْ تَطَيَّرَ أَوْ تُطَيِّرَ لَهُ، أَوْ تَكَهَّنَ أَوْ تُكَهَّنَ لَهُ، أَوْ سَحَرَ أَوْ سُحِرَ لَهُ، وَمَنْ عَقَدَ عَقْدَةً، وَمَنْ أَتَى كَاهِنًا فَصَدَّقَهُ بِمَا يَقُولُ فَقَدْ كَفَرَ بِمَا أُنْزِلَ عَلَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ». [حسن] - [رواه البزار]

(۲۸) - له عیمرانی کوری حوصهینه وه - په زای خوی لیبت - که پیغه مبهری خودا - صلی الله علیه وسلم - ده فهرمویت: «له ئیمه نییه: نهو کهسه ی باوهری هه بیت به شومیه تی له شتیکدا یان داوا بکات به پشکنی شومیه تی له شتیکدا، نهو کهسه ی فال بگریته وه یان داوا بکات فالی بو بگریته وه، نهو کهسه ی سیحر بکات یان داوا بکات سیحری بو بکریت، نهو وهی گریه ک ببه ستیت، وه هرکه سیکی بچیته لای کاهینیک وبروی پیبکات له وهی که ده یلپت نهو او کوفری کردوه به وهی که دابه زیوه بو سه ر موحه مه د - صلی الله علیه وسلم -». [حه سه نه] - [به زار گپراویه تیه وه]

شیکردنه وه:

پیغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم - کاتیک ده فهرمویت: (له ئیمه نییه)؛ نه مه هره شه یه له که سانیکی له ئومه ته که ی که هه ندیک کرده وه ده که ن، له و کرده وانه یش:

یه که م: (نهو کهسه ی باوهری هه بیت به شومیه تی له شتیکدا یان داوا بکات به پشکنی شومیه تی له شتیکدا)، وبنچینه ی وشه که (الطيرة: شومیه تی): له

دووهم: (وئەو کەسەى فالى بگريتهوه يان داوا بکات فالى بۆ بگريتهوه)؛ هەرکەس يک بانگەشەى زانىنى غەيب بکات بە بە کارهينانى ئەستېره کان وشتى تر، يان بچيت بۆ لای کاهين وفالگرهوه کان -ئەوانەى بانگەشەى زانىنى غەيب دەکەن-، ئەگەر باوهريان پيىبکات لهوهى دەيلين له زانىنى غەيب، ئەوا کوفرى کردوو بە ئەوهى دابه زيووه بۆ سەر موحه مه د -صلی الله عليه وسلم-.

سپيه م: (وئەو کەسەى سىحر بکات يان داوا بکات سىحری بۆ بکريت)؛ ئەو کەسانە دەگريتهوه کە خويان سىحر دەکەن، يان داوا له کەس يکى تر دەکەن سىحريان بۆ بکات ؛ بۆ سوود يان زيانگەياندن بە کەس يک، يان گري ببه ستيت و سىحری له سەر بکات به فوو وکردن و خووتندن ته له سيم وشته حه رامکراوه کان.

۱. واجب بوونی تهوه کول به خوای گه وړه و باوهړیوون به قهزا وقه ده‌ری، و حه رامبوونی شومیه تی وره شبینی وسیحر وفالگرته وه، یان پرسیارکردن له که سټک سه باره تیان.

۲. بانگه‌شهی زانینی غهیب ؛ شیرکه وییچه‌وانه‌ی ته‌وحیده.

٣. حه رامبوونی باوه پکردن به فالگره وه کان وچوون بۆ لایان، و خوئندنه وه ی ناوله پ وکوپ وئه ستیره کان و تیروانیان ئه گهرچیش ته نها بۆ خوئندنه وه بیت ؛ هه موو ئه مانه حه رامه .

(٥٩٨١)

(٢٩) - عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَا عَدْوَى، وَلَا طَيْرَةَ، وَيُعْجِبُنِي الْقَالُ» قَالَ قَيْلٌ: وَمَا الْقَالُ؟ قَالَ: «الْكَلِمَةُ الطَّيِّبَةُ» [صحيح] - [متفق عليه]

(٢٩) - له ئه نه سی کوری مالیکه وه - په زای خوی لیبت - که پیغه مبهه - صلی الله علیه وسلم - ده فه رمویت: «نه خووشی به ویستی خوی ناگواریتته وه، وشومیه تی نییه، وفه ئلم پی خووشه؟»، ووتیان: فه ئل چییه؟ فه رمووی: «وشه ی جوان وشیرین». [صه حیه] - [بوخاری و موسلیم هاوران له سه ری]

شیکردنه وه:

پیغه مبهه - صلی الله علیه وسلم - باسی ئه وه مان بۆ ده کات که بیروباوه ری خه لکی جاهیلیه ت به وه ی نه خووشی خوی ده گواریتته وه بۆ که سیکی تر؛ به پی قه ده ری خوی گه وه، ئه مه بیروباوه ریکی پوچه له. و باوه ریوون به شومیه تی پوچه له، ئینجا باوه ر به شومی تی بیت له هه رشتیکی بیستراو یان بینراو، له بالنده وئاژهل و نه خووش وژماره کان ورژه کان وهتد.

لیره دا باسی بالنده ی کرد که به دهسته واژه ی - الطیره - له فه رمووده که دا هاتوو؛ وه کو ئاماژه یه ک بۆ ئه وه ی له لای خه لکی جاهیلیه ت بلاو بوو، پیش ده ستی کردنی کارێک یان سه فه ریێک یان بازرگانیه ک بالنده که یان هه لده دا، ئه گه ر به لای راست برۆیشتایه ؛ به هیوا بوون وکاره که یان ده کرد، وئه گه ر بالنده که به ره و لای چه پ برۆیشتایه ؛ ره شیین ده بوون وکاره که یان نه ده کرد.

پاشان پیځه مېر - صلی الله علیه وسلم - روونیکړده وه که - فهئل : قسه ی جوان وشیرین - ی پی خوښه، ئەمیش ئەو قسانه یه مروّف ده بیستیت له وشه ی جوان وباش وده بڼه هو ی ئاسووده بوونی، و وایلیده کهن گومانی باش ببات به په روه ردگاری.

له سووده کانی فه رمووده که:

١. ته وه کول وپشت به ستن ته نها به الله، وهه موو خیریک ته نها به دهستی الله یه، وشه ر و زیانیش ته نها الله دووری ده خاته وه - سبحانه وتعالی -.
٢. نه هی کردن له شومیتی، ئەمیش بریتیه له باوه رپوون به شومیتی له هه نديک شتدا، و به هو یه وه هه نديک کړده وه نه کړیت.
٣. وشه ی جوان وشیرین - فهئل - له شومیتی نییه ؛ که نه هی لیکراوه، به لکو وشه ی جوان له گومان باشییه به الله - سبحانه وتعالی -.
٤. هه موو شتیک رووده دات به ئەندازه گیري وقه ده ری الله ی تاک وپی هاوتا وپی هاوبه ش - سبحانه وتعالی -.

(٣٤٢٢)

(۳۰) - عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ الْجُهَنِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ: صَلَّى لَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَاةَ الصُّبْحِ بِالْخُدَيْبِيَّةِ عَلَى إِثْرِ سَمَاءٍ كَانَتْ مِنَ اللَّيْلَةِ، فَلَمَّا انْصَرَفَ أَقْبَلَ عَلَى النَّاسِ، فَقَالَ: «هَلْ تَدْرُونَ مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ؟» قَالُوا: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، قَالَ: «أَصْبَحَ مِنْ عِبَادِي مُؤْمِنٌ بِي وَكَافِرٌ، فَأَمَّا مَنْ قَالَ: مُطِرْنَا بِفَضْلِ اللَّهِ وَرَحْمَتِهِ، فَذَلِكَ مُؤْمِنٌ بِي وَكَافِرٌ بِالْكَوْكِبِ، وَأَمَّا مَنْ قَالَ: بَنُوهُ كَذَا وَكَذَا، فَذَلِكَ كَافِرٌ بِي وَمُؤْمِنٌ بِالْكَوْكِبِ». [صحيح] - [متفق عليه]

(۳۰) - له زهید کوری خالد ثعلبجو هه نه وه - رهزای خوی لیبت - ده لیت: پیغه مبهری خودا - صلی الله علیه وسلم - پیشنوژی بۆ کردین له نوژی به یانی له حوده بییه پاش ئه وهی شه وه که ی باران باری، کاتی که نوژی که ته واو بوو رووی له خه لکی کرد، فه رموی: «ئایا ده زانن په روه ردگارتان چی فه رموو؟»، ووتیان: خودا و پیغه مبه ره که ی باشر ده زانن، - پیانی فه رموو که په روه ردگار - فه رموو به تی: «به یانی هات به سهر به نده کانمدا؛ هه ندیکیان ئیمانیان به من هیئا، وهه ندیکیان کافربوون - بیباوه ربوون به من، - ئه وهی ووتی: بارانمان بۆ باری به هووی فەزل و ره حمه تی الله؛ ئه وهی ئیمانی به من هیئا وه کافر بووه به ئه ستیره کان، به لام ئه وهی که ووتی: بارانمان بۆ باری به هووی ئه ستیره ی فلان و فلانه وه؛ ئه وا کافر - بیباوه - بووه به من و ئیمانی هیئا وه به ئه ستیره کان». [صه حیه] - [بوخاری و موسلیم هاواران له سه ری]

شیکردنه وه:

پیغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم - نوژی به یانی له حوده بییه کرد - ئه میش لادییه که نزیک مه ککه - پاش ئه وهی باران باری له وه شه وه دا، کاتی که سه لامی دایه وه و نوژی که ی ته واو کرد رووی له خه لکی کرد، پرسیری لیان کرد: ئایا ده زانن په روه ردگارتان - عز وجل - ئه مشه و چی فه رموو؟ ووتیان: خودا

ویځه مبهره که ی ده زانن، فهرمووی: خوی گه وره -سبحانه وتعالی- پروونی کرده وه که خه لکی له پاش باران بارین دابهش بوون به سهر دوو کومه ل: کومه لیک باوه رپان به الله هه یه -سبحانه وتعالی-، وکومه لیک تر کوفریان کرد به الله -سبحانه وتعالی- ؛ نه وه ی ووتی: به فزل وره حمه تی خوی گه وره بارانمان بو باری، هوکاری باران بارینه که ی گه رانه وه بو دهسه لاتی خوی گه وره؛ نه مه باوه ری هه یه به الله که په روه ردگاری گه ردوونه و به ریوه به ریته تی، ویب باوه ره به نه ستیره کان.

به لام نه وه ی ووتی: به هو ی فلان وفلان نه ستیره بارانمان بو باری نه وا کوفری کردووه به الله، و باوه ری هه یه به نه ستیره کان، و نه مه کوفری بچو وکه چونکه هوکاری باران بارینه که ی گه رانه وه بو نه ستیره کان؛ و اتا باوه ری وایه خوی گه وره بریاری له سهر هوکاری شهرعی وقه ده ری نه داوه بو باران بارین. به لام هه رکه سینک پی و ابیت دابه زینی باران وه تد له پرووداوه کانی سهر زهوی هوکاره که ی جولانه وه ی نه ستیره کانه له ده رچوون ونه مانیان و نه وان بکه ری راسته قینه ن ودهسه لاتیان هه یه به سه ریاندا، نه وا نه مه کوفری گه وره یه.

له سووده کانی فهرمووده که:

۱. سونه ته پاش دابه زینی باران بلیت: (مُطَرْنَا بِفَضْلِ اللَّهِ وَرَحْمَتِهِ) واته: (بارانمان بو باری به فزل وره حمه تی خوی گه وره).

۲. هه رکه سینک پی و ابیت نیعمه تی باران بارین وه تد نه ستیره کانن دروستی ده که ن وده یانه پنه بوونه وه نه وا نه مه کوفری گه وره یه، وهه رکه سینک پی و ابیت نه ستیره کان هوکارن بو باران بارین وه تد نه وا نه مه کوفری بچو وکه چونکه نه مه هوکاریکی شهرعی وههستی نیه.

٣. نيعمهت له وهیه بپیته هوکار بو کوفر نه گهر له بهرامبهر نه وهی پئی به خسراوه سپله بیټ وکوفر بکات به پهروهردگاری، وله وهیه هوکار بیټ بو ئیمان نه گهر له بهرامبهر نه وهی پئی به خسراوه سوپاسگوزار بیټ.

٤. نه هی کراوه له وهی بووتریت: (بارانمان بو باری به هووی فلان وفلان نه ستیره وه)، نه گهرچیش مه بهستی کات بیټ؛ نه میښ بو داخستنی هوکاره کانی شیرک بریاردان.

٥. واجبیتی به ستنه وهی دل به خوی گه وره - سبحانه وتعالی - له هینانی نيعمهت و دوورخستنه وهی نارهحه تیه کان.

(٦٥٠١٠)

(٣١) - عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ الْجُهَنِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَقْبَلَ إِلَيْهِ رَهْطٌ، فَبَايَعَ تِسْعَةً وَأَمْسَكَ عَنْ وَاحِدٍ، فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، بَايَعْتَ تِسْعَةً وَتَرَكْتَ هَذَا؟ قَالَ: «إِنَّ عَلَيْهِ تَمِيمَةً»، فَأَدْخَلَ يَدَهُ فَقَطَعَهَا، فَبَايَعَهُ، وَقَالَ: «مَنْ عَلَّقَ تَمِيمَةً فَقَدْ أَشْرَكَ». [حسن] - [رواه أحمد]

(٣١) - له عوقبهی کوری عامری جو هه نیه وه - په زای خوی لیټیت - ده لیت: کو مه لیک هاتن بو لای پیغه مبهری خودا - صلی الله علیه وسلم -، نو که سیان به یعه تیان دا و به یعه تی له ده یه م وهر نه گرت، ووتیان: ئه ی پیغه مبهری خودا، به یعه تی نو یانت وهر گرت و وازت له نه و هینا؟ فرمووی: «ته میمه ی پیوه یه به خویه وه هه لبواسیوه»، پیاوه کیش دهستی دایه وپچرانی، بو یه پیغه مبهری صلی الله علیه وسلم - به یعه تی لیوه رگرت، و فرمووی: «نه وهی ته میمه یه ک^٨ هه لبواسیت؛ نه و شیرک وهاو به شی بو خوی گه وره

بريارداوه. ^۸(تهممه؛ واته: کاغه زیکه نووسراوه وده پچرته ناو شتیک یان شتیکه -چاوه زاریکه- له دهست ده کریت یان ده کرته مله وه یان هه لده واسریت که پټیان وایه له چاوی پیس وشتی خراب ده یان پارټیزیت) [حه سه نه] - [ئه حمه د گټراویه تیه وه]

شیکردنه وه:

کومه ټیک هاتن بۆ لای پیغه مبهری خودا -صلی الله علیه وسلم-، ده که س بوون، نو یان به یعتیان داله سهر ئیسلام وشوینکه وتی، به لام به یعتی ده یه می وهرنه گرت، پرسپاری لیکرا سه بارت به هوکاره که ی؛ -صلی الله علیه وسلم- فهرمووی: تهممه ی به خو یه وه هه لواسیوه، تهممه: پیچراو ټیکه یان هه لواسراو ټیکه له موروو وشتی تر دروستده کریت که پټیان وایه له چاوپسی وزیان ده یان پارټیزیت. پیاوه که دهستی برد بۆ شوینی تهممه که وپچرانی وفری دا، پاشان پیغه مبهر -صلی الله علیه وسلم- به یعتی لیوه رگرت، وحوکه که ی روونکرده وه وهوشداریدا ؛ فهرمووی: «ئه وه ی تهممه یه ک هه لواسیت؛ ئه و شیرک وه اوبه شی بۆ خوی گه وره بریارداوه».

له سووده کانی فهرمووده که:

۱. هه رکه سیک ته وه کولی به جگه له الله هه بیټ، وداوای یارمه تی وبه هانا هاتن له جگه له الله بکات؛ ئه و الله به پیچه وانه ی مه به سته که ی مامه له ی له گه لدا ده کات.

۲. هه رکه سیک باوه ری وابیت که هه لواسینی تهممه هوکاره بۆ دوورخستنه وه ی ئازار وچاوپسی ؛ ئه مه شیرکی بچووکه، به لام ئه گه ر باوه ری وابیت خودی تهممه که سوودی هه یه یان زیان دوور ده خاته وه ؛ ئه مه شیرکی گه وریه.

(٣٢) - عن عبد الله بن مسعود رضي الله عنه قال: سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: «إِنَّ الرُّقَى وَالتَّمَائِمَ وَالتَّوَلَّةَ شِرْكٌ». [صحيح] - [رواه أبو داود وابن ماجه وأحمد]

(٣٢) - له عبداللهى كورى مهسعوده وه -رهزای خواى لیبیت- دهئیت: گویم له پیغه مبهرى خودا بوو -صلی الله علیه وسلم- که دهیغه رموو: «(روقیه کان - الرقى) و(تهمیمه کان - التمام) و(تیوهله کان - التولة) شیرکن». (روقیه کان - الرقى): هه نندیک وتهن ماناکانی نازانریت که ناوی شهیتانه کان وهاوشیوهی ئهوانهیه که ساحیره کان ئه نجامی ددهن. (تهمیمه کان - التمام): کاغه زیکه نووسراوه وده پیچریتته ناو شتیک یان شتیکه (چاوه زاریکه) له دهست ده کریت یان ده کریتته مله وه یان هه لده واسریت که پښان وایه له چاوی پیس وشتی خراب ده یان پاریزیت. (تیوهله کان - التولة): زورجار ساحیره کان ئه نجامی ددهن بو ئه وهی دووکهس یه کیان خوښ بویت یان بو ئافره تان ئه نجامی ددهن بو ئه وهی میړده کان یان خوښیان بوین. [صه حیحه] - [ئه بو داود وئبین ماجه وئه حمه د - گڼراویانه ته وه]

شیکردنه وه:

پیغه مبه ر-صلی الله علیه وسلم- بو مانی روونده کاته وه که هه نندیک شت کردنیان شیرکه، لهوانه ش: یه که م: (روقیه کان - الرقى): هه نندیک وتهن ماناکانی نازانریت که شیرک یان ناوی شهیتانه کان وهاوشیوهی ئه مانه ی تیدایه وساحیره کان به کاریده هیئن ؛ وله جاهیلیه تدا بو شیفاوه رگرتن به کارده هیئرا. دووهم: (تهمیمه کان - التمام): له موروو وشتی تر دروستده کریت ده کریتته ملی مروّف و ئاژله وه یان هه لده واسریت، یان کاغه زیکه نووسراوه وده پیچریتته ناو شتیک که پښان وایه له چاوی پیس وشتی خراب ده یان پاریزیت.

سَيِّهَم: (تيوهله كان - التولة): زورجار ساحيره كان دهيكه ن بؤ ئه وهى دوو كه س يه كيان خوش بويت.

ئەم شتانه شيركن؛ چونكه كراون به هۆكار، له كاتيدا هۆكارىكى شهرعى نين به به لگه وه سه لمينرا بىت، وه هۆكارىكى هه ستپىكراوه به تاقىكردنه وه سه لمينرا بىت. به لام هۆكاره شهرعيه كان وه كو خويندى قورئان، يان هۆكاره هه ستپىكراوه كان وه كو ده زمانه كان كه به تاقىكردنه وه سه لمينراون، ئه مانه رىگه پيدراون؛ له گه ل باوه رپوون به وهى ته نها هۆكارن، وسوود وزيان هه مووى به ده ستى الله يه.

له سووده كانى فه رمووده كه:

١. پاراستنى ته وحيد ويروباوه ر له و شتانهى تووشى كه موكورتي ده كه ن.

٢. هه رامبوونى به كارهيئانى روقيه ي شيركى وته ميمه وتيوه له.

٣. مروف ئه گه ر باوه رى وابىت ئەم سَيِّه ته نها هۆكارن: ئەوا ئەمه شيركى بچوو كه؛ چونكه شتيكى كردووه به هۆكار كه له راستيدا هۆكار نيه، به لام ئه گه ر باوه رى وابىت خودى خويان سوود وزيان ده گه يه نن؛ ئەمه شيركى كه و ره يه.

٤. هوشدارى له كردنى هۆكاره شيركيه هه رامكراوه كان.

٥. هه رامبوونى روقيه كان وشيركن مه گه ر ئه وان ه يان نه بىت كه رىگه پيدراوه له شه ريعه تدا.

٦. ده بىت به نده دلى ته نها په يوه ست بىت به الله، سوود وزيان له لايه ن خوداى تاكى بى هاوبه ش وبى هاوتاو ده دىت به يى حيكمه تى خوى - سبجانه وتعالى-، ته نها خواى كه و ره خىر ده هينىت وته نها ئه ويش شه ر وزيان له به نده دوور ده خاته وه.

٧. ئەو روقیەى رینگەپیدراوه دەبێت سێ مەرجی تیدا بێت:

- ١- دەبێت باوەر و ابێت تەنھا ھۆکارە و سوودی نابێت مەگەر پاش ئیزنی اللہ -سبحانہ و تعالی-.
- ٢- دەبێت بە قورئان و ناوەکانی اللہ و سیفەتەکانی و نزا رینگەپیدراوەکان بێت.
- ٣- دەبێت بە زمانیک بێت مەرووف لێ تیبگات و ھیچ تەلسم و جادووی تیدا نەبێت.

(٥٢٧٣)

(٣٣) - عن بعض أزواج النبي صلى الله عليه وسلم عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: «مَنْ أَتَى عَرَّافًا فَسَأَلَهُ عَنْ شَيْءٍ لَمْ تُقْبَلْ لَهُ صَلَاةُ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً». [صحيح] - [رواه مسلم]

(٣٣) - لە یەکیک لە ھاوسەرەکانی پێغەمبەرەووە کە پێغەمبەر -صلی اللہ علیہ وسلم- دەفەر مویت: «هەرکەسێک بڕوات بۆ لای فالگیرەوێک و پرسبیری شتیکی لیبکات ئەوا چل رۆژ نوێژی قبول ناکرێت». [صەحیحە] - [موسلیم گێراوێتەو]

شیکردنەو:

پێغەمبەر -صلی اللہ علیہ وسلم- ھۆشدارى دەدات سەبارەت بەچوون بۆ لای فالگیرەوکان - ئەمیش ھەموو کاهین و ئەستێرناس و ھتد دەگریتەو؛ لەئەوانەى بانگەشەى زاینى غەیب دەکەن بەھۆى ئەو شتانەى بەکاریدەھێن-، و تەنھا داواکردنى شتیکی لیبان سەبارەت بە غەیب ؛ خوای گەورە لە پاداشتی نوێژکردنی چل رۆژ بێبەشی دەکات، و ئەمە سزای ئەم تاوانە گەورەیه.

له سووده کانی فہرموودہ کہ:

۱. حہ رامبوونی فالگرتنہ وہ، وچوون بو لایان وپرسیارکردن لیان سہ بارہت بہ غہیب ؛ ہہ مووی حہ رامہ.
۲. لہ وہیہ مروؤف بیہش بکریٹ لہ پاداشتی پہرستنه کان وہ کو سزایہ ک بوئی لہ سہر کردنی تاوان.
۳. فہرموودہ کہ ؛ تیروانی نی ئہ سستہرہ کان وکوپیش دہ گرتنہ وہ -ئہ گہرچیش تہنہا بو خویندنه وہ بیت- ؛ چونکہ ہہ موو ئہ مانہ فالگرتنہ وہ وکیہانہ تن وبانگہ شہ کردنی زانی نی غہیبہ.
۴. ئہ گہر ئہ مہ سزای ئہ و کہ سہ بیت کہ دہ چیت بو لای فالگرہ وہ کان، ئہ ی دہ بیت سزای فالگرہ وہ کہ چوون بیت ؟!
۵. ئہ گہر ئہ و چل پوژہ نوژر ئہ نجامبدات ؛ فہرزی تی ئہ م نوژرانہ ی لہ سہر لادہ چیت و واجب نیہ لہ سہری قہ زایان بکاتہ وہ، بہ لام ہیچ پاداشتیکی دہ ستناکہ ویت لہ سہر ئہ نجامدانیان.

(۵۹۸۶)

(۳۴) - عن ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أنه سَمِعَ رَجُلًا يَقُولُ: لَا وَالْكَعْبَةِ، فَقَالَ ابْنُ عُمَرَ: لَا يُحْلَفُ بِغَيْرِ اللَّهِ، فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَنْ حَلَفَ بِغَيْرِ اللَّهِ فَقَدْ كَفَرَ أَوْ أَشْرَكَ». [صحيح] - [رواه أبو داود والترمذي وأحمد]

(۳۴) - لہ ئبین عومہرہ وہ -رہزای خویان لیبت- کہ گوئی لہ پیاوئک بوو دہیووت: نہ خیر سوئند بہ کہ عہ، ئبین عومہر ووتی: نابیت سوئند بخوریٹ

به جگه له الله، چونكه من گویم له پیغمبه‌ری خودا -صلی الله علیه وسلم-
 بوو كه دهیفرموو: «ئه‌وه‌ی سویند به جگه له خوای گه‌وره بخوات ئه‌وا
 كوفر یان شیرکی كردوو». [صه‌حیحه] - [ئه‌بو داود وتیرمزی وئه‌حمه‌د -
 گێراویانه‌ته‌وه]

شیکردنه‌وه:

پیغمبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- باسی ئه‌وه ده‌کات هه‌رکه‌سیک سویند
 بخوات به جگه له خوای گه‌وره وناو وسیفه‌ته‌کانی ئه‌وا کوفری کردوو به‌خوا
 وهاوێتی بۆ بریار داوه؛ چونکه سویند خواردن به‌مه‌زندانی سویند پی‌خوراوه،
 و به‌مه‌زندانیان ته‌نها مافی خوای گه‌وره‌یه؛ بۆیه ده‌بێت مرۆف به‌ته‌نها سویند
 به‌خوای گه‌وره وناو وسیفه‌ته‌کانی بخوات، وئه‌م سویند خواردنه به‌جگه له
 الله شیرکی بچووکه؛ به‌لام ئه‌گه‌ر سویند خۆر ئه‌وه‌نده سویند پی‌خوراوه به‌مه‌زن
 دابنیت وه‌کو به‌مه‌زندانی الله یان زیاتر؛ ئه‌وا له‌م حاله‌ته‌دا ده‌بێت شیرکی
 گه‌وره.

له سووده‌کانی فهرمووده‌که:

١. به‌مه‌زندانیان و به‌گه‌وره‌کردنی که‌سیک یان شتیکی به‌سویند خواردن ته‌نها
 بۆ خوای گه‌وره ده‌بێت؛ بۆیه نابێت سویند به‌که‌سیک یان شتیکی تر بخوریت
 جگه له خوای گه‌وره وناو وسیفه‌ته‌کانی.

٢. به‌په‌رۆشی هاوێلان له‌سه‌ر فه‌رمان به‌چاکه و نه‌هی له‌خراپه، به‌تایبه‌ت
 ئه‌گه‌ر ئه‌و خراپه‌یه په‌یوه‌ندی به‌شیرک یان کوفه‌روه هه‌بێت.

(۳۵) - عن بريدة رضي الله عنه : أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: «**من حَلَفَ بالأمانة فليس مِنّا**». [صحيح] - [رواه أبو داود وأحمد]

(۳۵) - له بوره‌یده‌وه -ره‌زای خوای لیبیت- که پیغه‌مبه‌ری خودا -صلی الله علیه وسلم- ده‌فه‌رمویت: «**ئه‌وه‌ی سویند به سپارده (ئه‌مانه‌ت) بخوات؛ ئه‌وا له ئیمه‌ نییه**». [ص‌حیحه] - [ئه‌بو داود وئه‌حمده - گێڕاویانه‌ته‌وه]

شیکردنه‌وه:

واتای فره‌رمووده‌که: ئاگاداری کردنه‌وه وه‌ره‌شه سه‌باره‌ت به سویندخواردن به سپارده (ئه‌مانه‌ت)؛ چونکه سویندخواردن به سپارده سویندخواردنه به جگه له خوای گه‌وره، و سویندخواردن به جگه له خوای گه‌وره شیرک وهاوبه‌شدانانه بو خوای گه‌وره هه‌روه‌کو له فره‌رمووده‌ها هاتوو: (من حلف بغير الله فقد كفر أو أشرك) (رواه الترمذي) واتا: (ئه‌وه‌ی سویند به جگه له خوای گه‌وره بخوات؛ ئه‌وا کوفر یان شیرکی کردوو)، ومه‌به‌ست له شیرک لیڤه‌دا شیرکی بچوکه، ئه‌گه‌ر ئه‌و که‌سه‌ی سویند به جگه له خوای گه‌وره ده‌خوات باوه‌ری وابیت که ئه‌م که‌سه یان شته‌ی سویندی له‌سه‌ر ده‌خوات له ئاست وپله‌وپایه‌ی خودایه له به‌مه‌زندانان وپه‌رستندا وهاوشیوه‌ی ئه‌مانه؛ ئه‌وا ئه‌م که‌سه شیرکی گه‌وره کردوو که هوکاري هه‌لگه‌پانه‌وه‌یه له ئیسلام، په‌نا به خودا.

ومسو‌لمان ده‌بیت سویند ته‌نها به الله (خودا) بخوات یان سیفه‌تیک له سیفه‌ته‌کانی، ولێڤه‌دا سپارده (ئه‌مانه‌ت) مه‌به‌ست پێی فه‌رمان و فره‌زه‌کانی خودایه له‌سه‌ر مرو‌فقه‌کان وه‌کو نوێژ وپو‌ژوو وحه‌ج کردن وئه‌وانی تر، وئه‌مانه‌یش له سیفه‌تی خودا نین بو‌یه نابیت سویندیان پێبخو‌ریت.

له سووده کانی فہرموودہ کہ:

۱. حہرامبوونی سوئند خواردن به جگہ له خوی گہورہ؛ وله وانہش به ئەمانەت -سپاردە-، وئەمە شیرکی بچووکہ.
۲. ئەمانەت -سپاردە-؛ ئەم شتانە دەگریتەوہ: گوپرایەلیہ کان وپەرستەکان وشتی ئەسپاردە وپارە -سامان- وئاسایش.
۳. سوئندخواردن دانامەزریت وجیبەجی نابیت مەگەر سوئندخواردنیک بیت به خوی گہورە یان به ناویک له ناوہ کانی یان سیفەتیک له سیفەتەکانی.
۴. خەتابی دەلیت: وا دەردەکەوئیت کہ مەکروھیەتی لەوہدایە کہ ئەو فەرمانی کردووہ به سوئند خواردن به الله وسیفەتەکانی، بەلام ئەمانەت -سپاردە- له سیفەتەکانی خودا نییە، بەلکو فەرمانیکە له فەرمانەکانی، وفەرزیکە له فەرزەکانی، بۆیە نہی کرارە له سوئند خواردن پیی چونکہ یە کسان کردنیەتی به ناو وسیفەتەکانی خوی گہورە -عز وجل-.

(۸۹۶۴)

(۳۶) - عن أبي موسى الأشعري رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صلى الله عليه وسلم -: «إِنِّي وَاللَّهِ - إِنْ شَاءَ اللَّهُ - لَا أَحْلِفُ عَلَى يَمِينٍ، فَأَرَى غَيْرَهَا خَيْرًا مِنْهَا إِلَّا أَتَيْتُ الَّذِي هُوَ خَيْرٌ، وَتَحَلَّلْتُهَا». [صحيح] - [متفق عليه]

(۳۶) - له ئەبی موسای ئەشعەرێەوہ -پەزای خوی لیبیت- کہ پیغەمبەری خودا -صلی الله علیه وسلم- دەفەرموئیت: «من والله به ویستی خوی گەورە، سوئند بخۆم له سەر شتیک، که ببینم جگە لەوہ باشترە؛ ئەوا

ئهوهيان كه باستره جيبه جي ده كه م، وكه فاره تي سوينده كه م دهدهم».

[صه حيحه] - [بوخاري و موسليم هاوران له سه ري]

شيكر دنه وه:

پنځه مبه ر - صلى الله عليه وسلم- باسى خوى ده كات كه ئه گهر سوينديك بخوات پاش ئه وه ببينيت كه خير له وه يه كه بهرده وام نه بيت له سهر ئه م سوينده؛ ئه وا واز له سوينده كه ي ده هينيت وكه فاره تي سوينده كه ي دهدات، وپابه ند ده بيت به وه ي كه خيرتره له كرده وه كردن بيت يان له وازه ينان له كرده وه يه ك.

له سووده كاني فهرمووده كه:

۱. ريگه پندراوه سويند خواردن به بي ئه وه ي داواي ليبريت كه سويند بخوات، ئه ميس بۆ جه ختكر دنه وه له سه ره وه واله كه ئه گهر چيش له داهاتوودا روو بدات.

۲. دروستيتي جياكاري (الاستثناء) ئه ميس به ووتى: (إن شاء الله) له پاش سويند خواردن، وئه گهر نيه تي له م جياكاريه هه بوو له گه ل سوينده كه دا ئه وا ئه گهر سوينده كه ي جيبه جي نه كرد؛ واجب نيه له سه ري كه فاره تي سوينده كه ي بدات.

۳. هاندان بۆ شكاندني سويند ئه گهر پي وابوو شتيكي تر خيري زياتره له وه ي سويندي له سه ره خواردووه، وده بيت كه فاره تي سوينده كه ي بدات.

(۳۷) - عَنْ حُذَيْفَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَا تَقُولُوا: مَا شَاءَ اللَّهُ وَشَاءَ فَلَانٌ، وَلَكِنْ قُولُوا: مَا شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ شَاءَ فَلَانٌ». [صحيح بمجموع طرقه] - [رواه أبو داود والنسائي في الكبرى وأحمد]

(۳۷) - له حوزەیفەوہ -رەزای خوای لیبیت- کە پێغەمبەری خودا -صلی اللہ علیہ وسلم- دەفەرمویت: «مەلێن: خوای گەورە بیهویت و فلان کەس بیهویت، بە لکو بلێن: خوای گەورە بیهویت پاشان فلان کەس بیهویت». [صەحیحە؛ بە کۆی رێگا کانی] - [ئەبو داود و نەسانی (لە - الکبری) و ئەحمەد - گێراویانەتەوہ]

شیکردنەوہ:

پێغەمبەر -صلی اللہ علیہ وسلم- نەهی کردووہ لەوہی مسوڵمان بلێت: (خوای گەورە بیهویت و فلان کەس بیهویت)، یان بلێت: (خوای گەورە و فلان کەس بیانەویت) ؛ ئەمیش بەھۆی ئەوہی ویست و ئیرادەیی -خواستی- خوای گەورە رەھایە وھیچ یەکیەک ھاوبەشی نییە لەمەدا، بە کارھێنانی ئامرازی پەیوەندی (و) ئاماژە بە بۆ ھەستکردن بەوہی یەکیەک ھاوبەشی خوای گەورە یە و یە کسان.

بە لکو دەبێت بلێت: (خوای گەورە بیهویت، پاشان فلان کەس بیهویت)، دان دەنیت بەوہی ویستی بەندە ملکەچی ویستی اللہ یە و لەژێر ویستی ئەودایە -سبحانہ و تعالی- ؛ بە ووتنی: (پاشان) لەجیاتی (و)، چونکە (پاشان) بۆ بەدوای یە کدا ھاتن و بەیەک نەبەستنەوہ بە کاردێت.

لە سوودەکانی فەرموودەکە:

۱. حەرەمبوونی ووتنی: (ما شاء اللہ و شئت) واتە: (خوای گەورە و تۆ ویستتان لەسەر بێت)، و ئەو رێستەنەیشی ھاوشیوہی ئەمەن چونکە پیتی (و) ئاماژە بە بۆ بەروردکردن و ھاوتا بوون ؛ ئەمیش لە شێرک و ھاوبەشدانانە بۆ خوای گەورە لە دەرپرین و قسەدا.

۲. دروستیتی ووتنی: (ما شاء الله ثم شئت) واته: (خوای گه وره ویستی له سه ر بیت پاشان تۆ ویستت له سه ر بیت)، وئه و رستانه ی هاوشیوه ی ئه مه ن که دهسته واژه ی (ثم: پاشان) ی له گه لدا به کارهاتووہ ؛ چونکه نه ی لیئنه کراوه وئامازه نییه بۆ به راورد کردن وهاوتا بوون بۆیه ئاساییه.

۳. جه ختکردنه وه له سه ر سیفه تی (مشیئة : ویست) بۆ خوای گه وره، وجه ختکردنه وه له سه ر بوونی (مشیئة: ویست) بۆ بهنده، و ویستی بهنده له ژیر ویستی خوای گه وره ده رناچیت به لکو ویستی بهنده له ژیر ده سه لات وتوانای خوای گه وره یه -سبحانه وتعالی-.

۴. نه ی کردن له شیرک وهاوبه ش بریاردان بۆ الله ته نانه ت ئه گه ر له ده ربیرین وقسه یشدا بیت.

۵. ئه و که سه ی ئه م دهسته واژه نه ی لی کراوه ده ئیت: ئه گه ر باوه ری واییت که ویستی بهنده وه کو ویستی الله یه -عز وجل- ویه کسانن له گشتگیری وره های، یان باوه ری واییت ویستی بهنده سه ربه خویه ؛ ئه مه شیرکی گه وره یه، به لام ئه گه ر باوه ری واییت ویستی بهنده له خوار ویستی خوای گه وره یه ؛ ئه مه شیرکی بچووکه.

(۳۸) - عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ لَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّ أَخَوْفَ مَا أَخَافُ عَلَيْكُمُ الشَّرْكَ الْأَصْغَرُ» قَالُوا: وَمَا الشَّرْكَ الْأَصْغَرُ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: «الرِّيَاءُ، يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِذَا جُرِيَ النَّاسُ بِأَعْمَالِهِمْ: اذْهَبُوا إِلَى الَّذِينَ كُنْتُمْ تُرَاوُونَ فِي الدُّنْيَا، فَاَنْظُرُوا هَلْ تَحْجِدُونَ عَنْدهُمْ جَزَاءً؟» [حسن] - [رواه أحمد]

(۳۸) - له مه‌حمودی کوری له‌بیده‌وه -ره‌زای خوای لیبت- که پیغه‌مبه‌ری خودا -صلی الله علیه وسلم- ده‌فهرموت: «ئه‌ه‌و شته‌ی (تاوانه‌ی) که زور له‌سهرتان ده‌ترسم بیکه‌ن: شیرکی بچووکه»، ووتیان: شیرکی بچووک چیه، ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا؟ فهرمووی: «ریا (روپامای)، له‌روژی قیامه‌تدا کاتیک خه‌لکی له‌سهر کرده‌وه‌کانیان پاداشت ده‌درینه‌وه؛ خوای گه‌وره -عز وجل- پیمان ده‌فهرموت: برۆن بۆ لای ئه‌وانه‌ی ریا‌بازیتان بۆیان ده‌کرد له‌دونیا‌دا، بروانن ئایا پاداشتتان ده‌ستده‌که‌ویت له‌لای ئه‌وان؟». [حه‌سه‌نه] - [ئه‌حمده‌د گێراویه‌تی‌وه‌ه]

شیکردنه‌وه:

پیغه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- باسی ئه‌وه‌مان بۆ ده‌کات ئه‌ه‌و شته‌ی زور ده‌ترسیت ئومه‌ته‌که‌ی تووشی بن: شیرکی بچووکه ئه‌میش بریتیه له‌ریا -روپامای-؛ پیناسه‌که‌ی ئه‌وه‌یه که‌سێک کرده‌وه‌ی چاک ده‌کات بۆئه‌وه‌ی خه‌لکی بیینن.

پاشان باسی سزای ریا‌بازه‌کانی کرد له‌روژی قیامه‌تدا، پیمان ده‌ووتریت: برۆن بۆ لای ئه‌وانه‌ی کرده‌وه‌تان بۆیان ده‌کرد، بروانن ئایا پاداشتتان ده‌ده‌نه‌وه له‌سهر ئه‌ه‌و کرده‌وانه؟!

له سووده کانی فہرموودہ کہ:

۱. واجبیتی دَسۆزبوون له کردہوہ بۆ اللہ - عز وجل -، وئاگداربوون له ریا.
۲. بہزہپی وسۆز وگرنگیدانی پیغہمبہر -صلی اللہ علیہ وسلم- بہ تۆمہ تہ کہی، و بہ پەرۆشی له سہر ئەوہی کہ رینموینی وئامۆزگارییان بکات.
۳. ئەگەر ئەمہ ترسی پیغہمبہر بێت -صلی اللہ علیہ وسلم- بێت له سہر ھاوہلان ؛ له کاتی کدا ئەوان گہورہی پیاوچاکان، ترس له سہر ئەوانہی له پاش ھاوہلان دین ؛ زیاترہ.

(۳۳۱)

(۳۹) - عن أبي ذر رضي الله عنه أنه سمع النبي صلى الله عليه وسلم يقول: «لَا يَرِي رَجُلٌ رَجُلًا بِالْفِسْقِ أَوْ الْكُفْرِ إِلَّا ارْتَدَّتْ عَلَيْهِ، إِنْ لَمْ يَكُنْ صَاحِبَهُ كَذَلِكَ».

[صحيح] - [رواه البخاري]

(۳۹) - له ئەبی زەرہوہ -رەزای خوای لیبیت- دەلیت: گویم له پیغہمبہر بووہ -صلی اللہ علیہ وسلم- کہ دەیفەرموو: «ئەگەر ھەرکەسێک تۆمەتی تاوان (فاسقیتی) یان کوفر بۆ ھەرکەسێکی تر ھەلبواسیت، ئەوا تۆمەتە کہ بۆ دژی خۆی دەگەریتەوہ؛ ئەگەر ھاوہلە کہی بەو شیوہیە نەبیت».

[صہیحہ] - [بوخاری گێراویہ تیہوہ]

شیکردنەوہ:

پیغہمبہر -صلی اللہ علیہ وسلم- ھەرامی کردووە کہ مسوڵمانیک بە برای مسوڵمانی بلیت: ئەی فاسق یان ئەی کافر، چونکە ئەگەر ھاوہلە کہی بەو شیوہیە نەبیت، ئەوا ئەم وشە وتۆمەتە بۆ ئەو کەسە دەگەریتەوہ کہ وتوویەتی.

له سووده کانی فہر مووده کہ:

۱. حہ رامبوونی تہ کفیر یان تہ فسیق کردنی خہ لکی، بہ بی تہ وہی بہ لگہی شہرعی لہ سہری ہہ بیت.

۲. واجبیتی دلیابوون لہ کاتی حوکمدان بہ سہر خہ لکیدا.

۳. ئین دہ قیق تہ لعید دہ لیت: تہ مہ ہہرہ شہیہ کی گہورہیہ لہ سہر تہ و کہ سہی یہ کیک لہ مسولمانان تہ کفیر دہ کات؛ لہ کاتیکدا بہ و شیوہیہ نییہ، و بہ راستی گرفتیکی مہزنہ.

۴. ئین حہ جہری عہ سقہ لانی دہ لیت: لہ راستیدا مہرج نییہ بہ و قسانہ کہ پیی دہ لیت: کافریت یان فاسقیت یان گوناہباریت؛ دہ ستبہ جی خویشی بگریتہ وہ، لہم شیوازہ ووتنہ وردہ کاری ہہیہ: تہ گہر مہ بہستی ئاموژگاری کردنی یان ئاموژگاری کردنی کہ سیکی تر بیت بہ روونکردنہ وہی حالی؛ تہ و لیرہدا دروستہ وای پی بلیت، بہ لام تہ گہر مہ بہستی عہ ییدار کردن وناوزراندن وئازاردانی بیت؛ تہ وادروست نییہ، چونکہ فہرمانکراوہ بہ پوشینی و فیرکردنی وئاموژگاری کردنی بہ چاکہ، تہ وہی دہ کریت بہ نہرمونیانی نابیت بہ توندی جیبہ جی بکریت؛ چونکہ دہ بیتہ ہوی سہرکیشی و بہردہ وامبوونی لہ سہر تہ و کارہ، ہہرہ کو لہ سروشتی زوریک لہ خہ لکیدایہ کہ خویان بہر ز رادہ گرن لہ ئاست جیبہ جی کردنی فہرمانہ کان، بہ تایبہت تہ گہر فہرمانکار پلہی لہ خوارہ وہی فہرمانپیکراو بیت.

(۴۰) - عن أبي هريرة رضي الله عنه قال، قال: رسول الله صلى الله عليه وسلم

: «اثنان في الناس هما بهم كفر: الطعن في النسب، والنياحة على الميت». [صحيح]

- [رواه مسلم]

(۴۰) - له ئه‌بی هورهیره وه - په‌زای خوای لیبیت- که پیغه‌مبه‌ری خودا -صلی الله علیه وسلم- ده‌فه‌رموئیت: «دوو شت هه‌یه نیشانه‌ی کوفرن له هه‌رکه‌سیکدا ئه‌گه‌ر ئه‌نجامیان بدات: تانه‌دان له په‌چه‌له‌ک، هاوار وشیه‌ن کردن له‌سه‌ر مردوو». [صه‌حیحه] - [موسلم گێراویه‌تی‌ه‌وه]

شیکردنه‌وه:

پیغه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- هه‌وائی ئه‌وه ده‌دات که دوو سیغه‌تی کوفر له ناو خه‌لکیدا به‌رده‌وام ده‌بن، مه‌گه‌ر که‌سیک خوای گه‌وره‌ بیپاریژیت:

۱/ تانه‌دان وره‌خه‌گرتن له په‌چه‌له‌ک و به‌که‌مدانانی.

۲/ هاوار وشیه‌ن کردن و ده‌نگ به‌رزکردنه‌وه له کاتی رووداوی ناخوشدا که ئه‌مه نیشانه‌ی توره‌ی وناپه‌زی وناپه‌زی به‌رامبه‌ر قه‌ده‌ر.

وئه‌مانه‌ کوفری بچووکن، ئه‌وه‌ی کوفری بچووک بکات له ئیسلام ده‌رناچیت مه‌گه‌ر باوه‌ری واییت که ئه‌م کرده‌وانه‌ هه‌ل‌ل‌ن وشه‌ریعت ریگه‌ی پێداوه ئه‌گه‌ر باوه‌ری به‌م شیوه‌یه‌ بوو ئه‌وا پێویسته‌ بۆی روون بکریته‌وه، کردنی کوفری گه‌وره‌ هۆکاری ده‌رچوون وه‌ه‌ل‌گه‌رانه‌وه‌یه‌ له ئیسلام.

له سووده‌کانی فه‌رمووده‌که:

۱. هاندان بۆ ساده‌ی و خۆبه‌گه‌وره‌ نه‌زانین به‌سه‌ر خه‌لکیدا.
۲. واجبیتی ئارامگرتن له‌سه‌ر به‌لا وناپه‌رته‌یه‌کان وناپه‌زایی ده‌رنه‌برین.

۳. ئەم كرده وانه كوفرى بچووكن، وئەوہى لقيك له لقه كانى كوفر بكات ئەوا كافر نيبه ؛ چونكه كوفريك نيبه كه له ئيسلام دەرى بكات، هەتاوہ كو تووشى كوفرى گەورە دەبێت.

۴. ئايى ئيسلام نەهى كرده وە له هەرشتيك كە ببێتە ھۆى ناكۆكى وپەرتەوازەيى له نيو مسولماناندا ؛ وەكو تانەدان له رەچەلەك وەتەند.

(٦٣١)

(٤١) - عن أبي مَرْثِدٍ الْغَنَوِيِّ رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «لَا تَجْلِسُوا عَلَى الْقُبُورِ، وَلَا تُصَلُّوا إِلَيْهَا». [صحيح] - [رواه مسلم]

(٤١) - له ئەبى مەرسەدى غەنەوێهە -رەزای خۆى لیبێت- كە پێغەمبەرى خودا -صلی اللہ علیہ وسلم- دەفەر مویت: «لەسەر گۆرەکان دامەنیشن، و بەرامبەر یان نوێژ مەكەن». [صەحیحە] - [موسلم گێڕاویەتیەوہ]

شیکردنەوہ:

پێغەمبەر -صلی اللہ علیہ وسلم- نەهى كرده وە له دانیشن لەسەر گۆرەکان. وەروەها نەهى كرده وە له نوێژکردن بەرامبەر گۆرەکان، ئەمیش بەوہى گۆرەكە لەئاراستەى قیبلەى نوێژخوێن بێت ؛ چونكە ئەمە ھۆكارە بۆ ھاوبەش و شیرك بریادار دان بۆ اللہ -سبحانە و تعالی-.

له سوودەکانى فەرموودەكە:

۱. نەهى كردن له نوێژکردن لەنیو گۆرستانەکان، یان لەنیو گۆرەکان، یان لەبەرامبەر یان، جگە له نوێژى جەنازە نەبێت ؛ ھەروەكو له سونەدا ھاتووہ.

۲. نه هی کردن له نوښکردن بهرامبر گوره کان نه میښ بو داخستنی نه و ده رگایه ی رینگایه بو شیرک وهاوبه شدانان بو الله.

۳. ئاینی ئیسلام نه هی کردووه له زیاده پړه وی کردن له گوړه کان ونه هی کردووه له بیړیزې کردن بهرامبریان، بویه نابیت زیاده پړه وی وکورتړه وی کردن هه بیت.

۴. ریژ وپله وپایه ی مسولمان ده مینیت ته نانه ت له پاش مردنیشی، وسه باره ت به نه مه یش پیغه مبر -صلی الله علیه وسلم- ده فهرمویت: (کسر عظم المیت گکسره حیًا)، واته: (شکاندنی ئیسکی مردوو وه کو شکاندنی وایه له کاتی زیندوویه تیدا).

(۱۰۶۴۷)

(٤٢) - عن أبي طلحة رضي الله عنه : أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال :

« لا تدخل الملائكة بيتًا فيه كلب ولا صورة ».

عن ابن عمر رضي الله عنهما ، قال : وعد رسول الله صلى الله عليه وسلم جبريل أن يأتيه ، فَرَأَتْ عليه حتى اشْتَدَّ على رسول الله صلى الله عليه وسلم فخرج فَلَقِيَهُ جبريل فَشَكَا إليه ، فقال : إنا لا نَدْخُلُ بيتًا فيه كلب ولا صورة .

عن عائشة رضي الله عنها ، قالت : واعد رسول الله صلى الله عليه وسلم جبريل عليه السلام ، في ساعة أن يأتيه ، فجاءت تلك الساعة ولم يَأْتِهِ ! قالت : وكان يَبِيدُهُ عصا ، فَطَرَحَهَا من يَدِهِ وهو يقول : « مَا يُخْلِفُ اللَّهَ وَعْدَهُ وَلَا رُسُلَهُ » ثم التَفَّتْ ، فإذا جَرُّوْ كلب تحت سريره . فقال : « متى دخل هذا الكلب ؟ » فقلت : والله ما دَرَيْتُ به ، فأمر به فأخرج ، فجاءه جبريل - عليه السلام - فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم : « وَعَدْتَنِي ، فَجَلَسْتُ لكَ وَلَمْ تَأْتِنِي » فقال : مَنَعَنِي الكلب الذي كان في بيتك ، إنا لا نَدْخُلُ بيتًا فيه كلب ولا صورة . [صحيح] - [حديث أبي طلحة متفق عليه . حديث ابن عمر رواه البخاري . حديث عائشة رواه مسلم]

(٤٢) - له ئه بي ته لحه وه - رهزای خوای لیبت - که پیغهمبه ری خودا - صلی الله علیه وسلم - دهفه رمویت : « فريشته کان ناچنه مائيکه وه مائيکه وه ئه گهر سه گ يان ويينه ی تیدا بیت ».

وله ئیبن عومه ره وه - رهزای خوای لیبت - ده ئیت : جبریل - علیه السلام په یمانیدا به پیغهمبه ر - صلی الله علیه وسلم - که سه ردانی بکات ، به لام له سه ردانیه که ی دواکه وت وئهمیش بووه هو ی نارچه تی به لای پیغهمبه ره وه - صلی الله علیه وسلم - ، کاتیک هاته دهره وه ی ماله که ی گه یشت به جبریل ، وپیغهمبه ر - صلی الله علیه وسلم - پرساری لیکرد سه باره ت به هوکاری

دواکه وتنی، وئەویش (جبریل) وەلامی دایەووە و فەرمووی: «ئێمە ناچینە مائیکەووە ئە گەر ئە گەر سەگ یان وینە ی تیدا بێت».

وله عائیشەووە -رەزای خوای لیبیت- دەلێت: جبریل -علیه السلام- پەیمانیدا بە پیغەمبەر -صلی اللہ علیہ وسلم- کە سەردانی بکات لە کاتیکی دیاریکراودا، کاتە کە هات و جبریل سەردانی نەکرد! و (عائیشە) دەلێت: گۆچانیک بە دەستیەووە بوو، فرپی دا و -صلی اللہ علیہ وسلم- فەرمووی: «خودا پەیمان خۆی ناشکینیت و نێردراوانیشی بەهەمان شیوە»، پاشان پیغەمبەر -صلی اللہ علیہ وسلم- ئاوری دایەووە بینی تۆلە سەگیەک لە ژێر قەرۆیلە کە یەتی. فەرمووی: «کە ی ئەم سەگە هاتە ژوورەووە؟»، (عائیشە دەلێت: و وتم: واللہ، نازانم، پاشان فەرمانیکرد و دەرکرا، دەستبەجێ پاش ئەوێ سەگە کە دەرکرا؛ جبریل -علیه السلام- هاتە ژوورەووە، پیغەمبەر -صلی اللہ علیہ وسلم- فەرمووی: «پەیمانێت پێدام، دانیشتم بەلام تۆ نەهاتیت»، (جبریل) ووتی: «ئەو سەگە رێگر بوو لەوێ بێمە ژوورەووە، ئێمە ناچینە مائیکەووە کە سەگ یان وینە ی تیدا بێت». [صەحیحە] - [فەرموودە کە ی ئەبێ تەلحە (بوخاری و موسلیم) هاواران لەسەری - فەرموودە کە ی ئیبن عومەر (بوخاری) گێراویەتیەووە - فەرموودە کە ی عائیشە (موسلیم) گێراویەتیەووە]

شیکردنەووە:

واتای فەرموودە کە: فریشتەکان بوونەووەری پاک و چاکە کارن، و بەندە ی رێزدار و هەلبژێردراون، ناچنە مائیکەووە ئە گەر ماله کە سەگ یان وینە ی مرووف و ئاژەلی تیدا بێت (وینە ی پوچ لەبەر)، بەلام ئەو سەگە نە ی کە بوو و کردن یان کشتوکال یان پاسەوانی مەرئومات بە کاردین راکرتیان حەرام نییە، و هەر وەها ئەو وینانە ی کە هەلنەواسراون و ریزلیگراو نین وەکو ئەوانە ی سەر جیگا و پراخەر و جگە لەمانە نابنە هوی ئەوێ کە فریشتەکان نەچنە نیو ماله کەنەووە، ئەم فەرموودە یە تەنھا سەبارەت بە ئەو فریشتانە یە کە پێیان دەووتریت

فریشتەى رەحمەت كە ھۆكاری ھێنانی رەحمەت وسەكینەت وئارامین بۆ مائەكان.

ئەو فریشتانە ناگریتەو: كە بەردەوام لەگەڵ مەرقەكان و كردهوكان دەنووسن یان ئەوانەى مەرقەكان دەپاریزن یان ئەوانەى سزا دەھێنن بۆ سەر مەرقەكان یان ئەوانەى دەچنە نیو مائەكانەو بۆ كێشانی رۆحی مەرقە.

لە سوودەكانى فەرمودەكە:

۱. حەرەمى رەگرتى سەگ مەگەر سەگى راوکردن یان مەرۆمالات یان كشتوكال نەبێت.

۲. ھەلواسینی وێنەى رۆح لەبەر لە كردهو و خراپەكانە كە ھۆكارە بۆ دووربوونەو فریشتەى رەحمەت لە مائە، و بوونی لە مائە ھۆكارە بۆ بێبەشبوونی ئەو مائە لە رەحمەت، بەھەمان شێوە بوونی سەگ ھەروایە .

۳. ئەو فریشتانەى نارۆنە مائەكە سەگ یان وێنەى رۆح لەبەرى تیدا بێت ؛ فریشتەى رەحمەت، ئەمە فریشتەكانى تر ناگریتەو وەكو: ئەو فریشتانەى مەرقە دەپاریزن، و ئەو فریشتانەى كردهوكان دەنووسن، و ئەوانى تر كە فەرمانى ديارىكراوىان ھەيە، ولە نیویاندا فریشتەى رۆح كێشان (ملک الموت) ؛ ئەمانە دەچنە نیو ھەموو مائەكەو.

۴. حەرەمى ھەلواسینی وێنەى رۆح لەبەر لەسەر دیوارەكان و ھەر شوێنىكى تری نیو مائە.

۵. خەتابى دەلێت: ئەو فریشتانە نارۆنە مائەكە سەگ یان وێنەى رۆح لەبەرى تیدا بێت ؛ ئەوانەیان دەگریتەو كە حەرەمى رەگرتن و ھەلواسینیان لە سەگ و وێنەى رۆح لەبەرەكان، بەلام ئەوانەى كە حەرەمى نین وەكو سەگى راوکردن و كشتوكال و مەرۆمالات و ئەو وێنەى كە رێزلیتراو نین وەكو وێنەى

سهر راخهر وسهرین وهتد ؛ ئەمانه نابنه هوی نههاتنه ژوورهوی فریشتهی
رهحمەت.

(۸۹۰)

(۴۳) - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
«لَا تَصْحَبُ الْمَلَائِكَةَ رُفْقَةً فِيهَا كَلْبٌ وَلَا جَرَسٌ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(۴۳) - له ئەبی هوریرهوه -پهزای خوای لیبیت- که پیغهمبهری خودا -صلی
الله علیه وسلم- دهفهرمویت: «فریشتهکان هاوهلی کومهتیک نابن ئەگەر
سهگ یان زهنگیان تیدا بیت». [صهحیه] - [موسلم گنراویه تیهوه]

شیکردنهوه:

پیغهمبهر -صلی الله علیه وسلم- باسی ئەوهمان بۆ دهکات که فریشتهکان
هاوهلی کومهتیک نابن له سهفهردا ئەگەر سهگ یان زهنگیان لهگه‌لدا بیت،
ئەم زهنگانه هه‌ندیک جار به ئازهلانهوه هه‌لده‌واسرین وکاتیک ئازهلەکان
ده‌جووتین ؛ ده‌نگیان هه‌یه.

له سووده‌کانی فه‌رمووده‌که:

۱. نه‌هی کردن له راگرتنی سهگ وکردنی به‌هاورپی، جگه له سهگی راو یان
پاسه‌وانی نه‌بیت ؛ که راگرتنیاں رینگه‌پیدراوه.

۲. ئەو فریشتانه‌ی له‌و کومه‌له‌ دوور ده‌که‌ونه‌وه؛ فریشته‌ی رهحمەتن، به‌لام
ئەو فریشتانه‌ی به‌نده‌کان ده‌پارزین وئەوانه‌ی کرده‌وه‌کان ده‌نوسن له‌ هه‌موو
کاتیکدا له‌گه‌ل مرو‌فدان ؛ له‌کاتی نیشه‌جی‌بوون و سه‌فه‌ریان وله‌ هه‌موو
حاله‌تیکدا.

۳. نهی کردن له به کارهینانی زهنگ ؛ چونکه موسیقای - میزمار۱ - شهیتانه، خوچواندنه به گاوره کان له به کارهینانیدا.

۴. ده بیټ مسوئلمان به رده وام هه وئبدات دوور بکه وئته وه له و شتانهی که ده بنه هو۱ دوور که و تنه وهی فریشته کان لی.

(۸۹۵۱)

(۴۴) - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَأْتِي الشَّيْطَانُ أَحَدَكُمْ فَيَقُولُ: مَنْ خَلَقَ كَذَا؟ مَنْ خَلَقَ كَذَا؟ حَتَّى يَقُولَ: مَنْ خَلَقَ رَبَّكَ؟ فَإِذَا بَلَغَهُ فَلْيَسْتَعِذْ بِاللَّهِ وَلْيَنْتَهَ». [صحيح] - [متفق عليه]

(۴۴) - له ئه بی هوریه ره وه - ره زای خوی لیبیت - که پیغه مبهری خودا - صلی الله علیه وسلم - ده فره رمویت: «شهیتان دیت بو لای یه کیکتان ده لیت: کی ئه و شتهی دروست کردوو، کی ئه و شتهی دروست کردوو، هه تا وه کو ده لیت: کی پهروه ردگارتی دروست کردوو؟ ئه گهر گه یشته به مه با په نا به خوی گه وه بکریټ و واز بهینیت». [صه حیه] - [بوخاری و موسلیم هاوران له سهری]

شیکردنه وه:

پیغه مبهری خودا - صلی الله علیه وسلم - باسی چاره سهری به سوود و کاریگهر ده کات بو ئه و هه سو هسانه ی شهیتان تووشی ئیماندار۱ ده کات، شهیتان ده لیت: کی ئه وهی دروست کردوو؟ کی ئه وهی دروست کردوو؟ کی ئاسمانی دروست کردوو؟ وکی زهوی دروست کردوو؟ ئیماندار وه لامی ده داته وه له روانگه ی ئاین وفیتره ت و نه قله وه، به وهی ده لیت خوی گه وه هه موو

شتیکی دروستکردووه، به لّام شهیتان له م سنووره ناوه ستیت له وه سوه سه کردن، به لکو بهردهوام ده بیت هه تاوه کو ده لیت: ک پروه ردگارتی دروستکردووه؟ له م حالته دا ئیماندار ده بیت ئه م وه سوه سانه دوور بخاته وه به سی ریکار:

- ئیمان هیتان به الله.
- و په ناگرتن به خوای گه وره له شهیتان.
- و وهستان و بهردهوام نه بوون له بیرکردنه وه له وه سوه سه کانی شهیتان.

له سووده کانی فهرمووده که:

۱. پشتکردن له وه سوه سه کانی شهیتان و ئه وهی ده یه ینیت به سهر نه فسی مروّفا ویر نه کردنه وه لی، و په ناگرتن و هانا بردن بو خوای گه وره بو ئه وهی وه سوه سهی شهیتانی لی دوور بخاته وه.

۲. ئه وهی تووشی دلی مروّف ده بیت له وه سوه سه که پیچه وانهی شه ریعته له شهیتانه وهیه.

۳. نه هی کردن له بیرکردنه وه له زاتی پیروزی الله - سبحانه و تعالی -، و ئاموزگاری بو بیرکردنه وه له خو لقی ترا و و ئایه ته کانی.

(٤٥) - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«إِنَّ اللَّهَ قَالَ: مَنْ عَادَى لِي وَلِيًّا فَقَدْ آذَنْتُهُ بِالْحَرْبِ، وَمَا تَقَرَّبَ إِلَيَّ عَبْدِي بِشَيْءٍ أَحَبَّ إِلَيَّ مِمَّا افْتَرَضْتُ عَلَيْهِ، وَمَا يَزَالُ عَبْدِي يَتَقَرَّبُ إِلَيَّ بِالتَّوَّافِلِ حَتَّى أُحِبَّهُ، فَإِذَا أَحَبَبْتُهُ: كُنْتُ سَمْعَهُ الَّذِي يَسْمَعُ بِهِ، وَبَصَرَهُ الَّذِي يُبْصِرُ بِهِ، وَيَدَهُ الَّتِي يَبْطِشُ بِهَا، وَرِجْلَهُ الَّتِي يَمْشِي بِهَا، وَإِنْ سَأَلَنِي لأُعْطِيَنَّهُ، وَلَئِنْ اسْتَعَاذَنِي لأُعِيذَنَّهُ، وَمَا تَرَدَّدْتُ عَنْ شَيْءٍ أَنَا فَاعِلُهُ تَرَدُّدِي عَنْ نَفْسِ الْمُؤْمِنِ، يَكْرَهُ الْمَوْتَ وَأَنَا أَكْرَهُ مَسَاءَتَهُ».

[صحيح] - [رواه البخاري]

(٤٥) - له ٥٠٠ هورپره وهه - په زای خوی لیبیت - که: پیغه مبهری خودا - صلی الله علیه وسلم - ده فهرمویت: خوی گه وره فهرموویه تی: «٥٠ وهی دژایه تی دوستی (وله کی) من بکات؛ ٥٠٠ من جهنگی له دژ راده گه یه نم، وبه نده کهم به هیچ شتیک له من نزیک نابیته وه که خوشه ویست بیت له لام؛ هینده ی نزیکبونه وهی لیم به ٥٠٠ نجامدانی ٥٠٠ شتانه ی له سهری فهرزم کردووه، وبه نده کهم به رده وام لیم نزیک ده بیته وه به ٥٠٠ نجامدانی نافیله کان^٨ هه تاوه کو خوشم دهویت، ٥٠٠ گهر خوشم ویست؛ ٥٠٠ پاریزه ری ٥٠٠ بیستنه ی ده بم که پیی ده بیستیت، ٥٠٠ وهو بینینه ی که پیی ده بینیت، ٥٠٠ دهسته ی که شتی پی ورده گریت، ٥٠٠ پییه ی که پیی ریده کات، ٥٠٠ گهر داوام لیبکات ٥٠٠ وهو پیی ده به خشم، ٥٠٠ گهر په نام پیبگریت ٥٠٠ وهو په نای ده دم، له سهر ٥٠٠ نجامدانی هیچ کرده وهیه ک به گومان نه بووم وه کو گومانم له کیشانی رچی ئیماندار، حز له مردن ناکات، ومنیش حز ناکه م نازاری بده م». ^٨ (نافیله؛ واته: ٥٠٠ وهو وده وکرده وانه ی که فهرز نین به لام به نده ٥٠٠ نجامیان ده دات بو به رزیبونه وهی پله ونزیکبونه وهی له خوی گه وره، پیی ده ووتریت: سونه ت یان موسته حبه یان خوبه خش) [صحه]

- [بوخاری گنراویه تیه وه]

شیکردنه وه:

پینگه مبهەر - صلی الله علیه وسلم - بۆمان ده گێرێته وه له فهرموودهیه کی قودسیدا که خوای گه وره - عز وجل - فهرموویه تی: ئه وهی ئازاری دۆستیکی وه لیه کی - من بدات وتورهی بکات وړقی لیبیت ئه واه من دژایه تیکردنی راده گه یه نم.

دۆستی - وه لی - خوای گه وره: بریتیه له ئیمانداری ته قوادار، هه تا بهنده ئیمان وته قوای زیاتر بێت ئه واه دۆستایه تی خوای گه وره بۆی زیاتر ده بێت. وه بنده به هیچ شتیک له پهروهردگاری نزیک نابێته وه که خوشه ویست بێت له لای پهروهردگاری؛ هیندهی نزیک بوونه وه لێ به ئه نجامدانی ئه و شتانهی له سه ری فهرز و واجی کردووه، ئه مێش ئه نجامدانی په رسته نه کان و دوور که وتنه وه له هه رامکراوه کان ده گرێته وه، و مسوڵمان به رده وام نزیک ده بێته وه له پهروهردگاری به ئه نجامدانی کرده وه سونه ته کان له گه ل فهرزه کان؛ هه تا وه کو خوای گه وره خوشی ده ویت. ئه گه ر الله خوشی بویت؛ ئه واه رینموینی ده کات له چوار ئه ندامیدا:

رینموینی ده کات له بیستنیدا، بۆیه ته نه ها شتانه ده بیستیت که خوای گه وره لێی رازیه.

ورینموینی ده کات له بینینیدا، بۆیه ته نه ها سه یری ئه و شتانه ده کات که خوای گه وره پێی خوشه سه یری بکات و پێی رازیه. ورینموینی ده کات له ده ستیدا، بۆیه ته نه ها ئه و کرده وانه ده کات به ده ستی که خوای گه وره پێی رازیه.

ورینموینی ده کات له پێیدا، بۆیه ته نه ها بۆ ئه و شوێنانه ده روا ت که خوای گه وره لێی رازیه، وته نه ها بۆ خیر و چاکه هه وڵده دات.

له گه ل ئه مانه یشدا ئه گه ر داوای هه رشتیک له خوای گه وره بکات؛ پێی ده به خشیت، و نزاکانی وه لām ده درێته وه، و ئه گه ر په نا به الله بگریت و داوای

٦. له و شتانهی دهبنه هۆی ئهوهی الله بهندهی خۆشبویت و وهلامی نزاکی بداتهوه ؛ ئههجامدانی کردهوه سونهتهکانه لهپاش جیبهجیکردنی واجبهکان و دوورکهوتنهوه له حهرا مکهراوهکان.

۷. ئامازە کردن بۆ پێزداری وشەرەفمەندی دۆستانی الله و بەرزى پلە و پایەیان.

(٦٣٣٧)

(٤٦) - عن العُرباض بن سارية رضي الله عنه قال: قام فينا رسول الله صلى الله عليه وسلم ذات يوم، فَوَعظَنَا مَوْعِظَةً بَلِيغَةً وَجِلْتُ مِنْهَا الْقُلُوبُ، وَدَرَفْتُ مِنْهَا الْعَيُونُ، فَقِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَعَظْتَنَا مَوْعِظَةً مُودِّعَ فَاَعْهَدَ إِلَيْنَا بَعْدَهُ. فَقَالَ: «عَلَيْكُمْ بِتَقْوَى اللَّهِ، وَالسَّمْعِ وَالطَّاعَةِ، وَإِنْ عَبْدًا حَبِشِيًّا، وَسترون من بعدي اختلافًا شديدًا، فعليكم بسنتي وسنة الخلفاء الراشدين المهديين، عَصُوا عليها بالنواجذ، وإياكم والأُمُور المحدثات، فَإِنْ كُلُّ بَدْعَةٍ ضَلَالَةٌ». [صحيح] - [رواه أبو داود والترمذي وابن ماجه وأحمد]

(٤٦) - له عيرباز كورى ساريه وه -رهزای خوای لیبیت- ده لیت: پیغه مبهری خودا-صلی الله علیه وسلم- ئامۆزگاریه کی کردین که دله کانی ترساند و چاوه کان فرمیسکیان کرد، و وتمان: ئه ی پیغه مبهری خودا وه کو ئه وه وابیت ئامۆزگاری که سیکه مالتاواپی بکات بۆیه وه سیه تمان بۆ بکه، ئه ویش فه رمووی: «ته قوای خوای گه وره بکه ن، و گوپرایه ل بن وفه رمانه کان جیبه جی بکه ن، و ئه گه رچیش به ندهیه کی حه به شی بیت، و له پاش من ناکۆکی زۆر ده بینن، بۆیه ده ستبگرن به سونه تی من و سونه تی خه لیفه رینموئینی کراوه کان، خۆتانی پیوه بگرن به ددانه خریکان، و وریای شته داهینراوه کان-بیدعه کان- بن، چونکه هه موو بیدعه یه ک گومراییه». [صه حیه] - [ئه بو

داود و تیرمزی و ئیبن ماجه و ئه حمده - گپراویانه ته وه]

شىكر دىنەو:

پىغەمبەر - صلى الله عليه وسلم - ئامۇرگارىيە كى ھاۋەلانى كىرد كە دىلەكانى ترساند وچاۋەكان فرمىسكىيان پىدا ھاتە خوارەو: ووتيان: ئەى پىغەمبەرى خودا ۋەكو ئەو ۋە ۋابىت ئامۇرگارى كەسىكە مائاۋاپى بكات ؛ چونكە زور جەختى دەكردەو ۋە لەسەر شتەكان لەم ئامۇرگارىيەدا، وداۋى ۋەسىيەتيان لىكرد بۆئەۋەى لەپاش ئەو دەستى پىۋە بگرن، فەرموۋى: ۋەسىيەتتان دەكەم بە تەقۋاى خۋاى گەورە - عز وجل -، ۋەمىش دىتە دى بە جىبەجىكردىن واجبەكان و دووركە ۋەتنەو ۋە لە ھەرامكراۋەكان، وگوپرايەل بوون وجىبەجىكردىن فەرمانەكان ؛ ۋاتا دەرھەق بە كاربەدەستەكان، ئەگەرچىش بەندەيەك بىتتە كاربەدەست يان خۋى بكات بە فەرمانرەۋا، ۋاتا تەنانت ئەگەر مروفيك كە كەمترىن پلەى ھەيە لەلەى خەللى بوو بە فەرمانرەۋاتان ؛ ئەۋا نابىت خۇتان بەگەورە بزانن لەئاستى و دەبىت گوپرايەلى بن، لەترسى نانەۋەى فىتنە، ۋەۋەى لە ژياندا بىمىنىت؛ ناكۆكى زور دەبىنىت، پاشان رىيازى رىزاربونى روونكردەو ۋە لەم فىتنە وناكۆكيانە، ئەۋىش بەدەستگرتنە بە سونەت و سونەتى خەلىفە رىنموئىنكىراۋەكان لەپاش ئەۋ، ئەبۇبەكرى سدىق، ۋەومەرى كورى خەتاب، ۋەوسمانى كورى عەفان، ۋەلى كورى ئەبى تالىب - رەزى خۋايان لىبىت -، ۋخۇگرتن بە سونەتەۋە بە ددانە خرىكان ؛ ئەمىش بۆ جەختكردەۋەيە لەسەر دەستگرتن بە سونەت بە ئەۋپەرى توانا ۋەجدى ۋپتەۋى ۋچەسپاۋىيەۋە، ۋئاگادارى كىردنەۋە لە شتە داھىنراۋەكان لەئاندا، چونكە ھەموو داھىنراۋىك لە ئاندا گومرايە.

لە سوۋدەكانى فەرموۋدەكە:

۱. گرنگى دەستگرتن بە سونەت و شوئىكەۋتى.

۲. گرنگىدان بە ئامۇرگارى ۋەنەرمكردىن دىلەكان.

۳. فهрман به شوئیکه وتنی خهلیفه رَئیموئیکراوه کان له پاش پیغهمبه ر-صلی الله علیه وسلم- ؛ ئەوانیش چوار خهلیفه ن: ئەبوبه کر وعومه ر وعوسمان وعه لی -رهزای خویان لیبت-.

۴. نه هی کردن له بیدعه وداهینان له ئایندا، وهه موو بیدعه یه ك له ئایندا گومراییه.

۵. گوئرایه لی وجیبه جئیکردنی فهرمانه کانی ئەو که سه ی دهیته فهرمانه وای ئیمانداران ؛ بهمه رجئیک فهрман به تاوان وسه ریچی نه کات.

۶. گرنگی ته قواداری وترسان له خوی گه وره له هه موو کات وحائیکدا.

۷. ناکۆکی روو ده دات له نیو ئەم ئومه ته و به رده وامه، و له کاتی روودانی واجبه مسولمان پابه ند بیته به سونه تی پیغهمبه ری خودا -صلی الله علیه وسلم- وخهلیفه رَئیموئیکراوه کان.

(٦٥٠٥٧)

(٤٧) - عن أبي هريرة رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم أنه قال: «مَنْ خَرَجَ مِنَ الطَّاعَةِ، وَفَارَقَ الْجَمَاعَةَ فَمَاتَ، مَاتَ مِيتَةً جَاهِلِيَّةً، وَمَنْ قَاتَلَ تَحْتَ رَايَةٍ عِمِّيَّةٍ، يَغْضَبُ لِعَصْبَةٍ، أَوْ يَدْعُو إِلَى عَصْبَةٍ، أَوْ يَنْصُرُ عَصْبَةً، فَقُتِلَ، فَقُتِلَ جَاهِلِيَّةً، وَمَنْ خَرَجَ عَلَى أُمَّتِي، يَضْرِبُ بَرَّهَا وَفَاجِرَهَا، وَلَا يَتَحَاشَى مِنْ مُؤْمِنِهَا، وَلَا يَنْفِي لِنِزِي عَهْدِهِ عَهْدُهُ، فَلَيْسَ مِنِّي وَلَسْتُ مِنْهُ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(٤٧) - له ئه‌بی هوره‌یره‌وه -ره‌زای خوای لیبیت- که پیغه‌مبهر-صلی الله علیه وسلم- ده‌فهرموت: «هه‌رکه‌سیک له گوپرایه‌لی دهریچیت، وخوی جیابکاته‌وه له کومه‌لی مسوئمانان (په‌رته‌وازه‌ی دروست بکات) وبمریت، ئه‌وا مردنه‌که‌ی مردنیکی جاهیلیه‌ته، وهه‌رکه‌سیک جه‌نگ بگات له ژیر ئالای کوپرایه‌تی که بو ده‌مارگیری توره‌ ده‌بیت، یان بانگه‌شه بو ده‌مارگیری ده‌کات، یان ده‌مارگیری سه‌رده‌خات، ئه‌گه‌ر بکوژریت ئه‌وا کوشتنه‌که‌ی کوشتنی جاهیلیه‌ته، وهه‌رکه‌سیک له دژی ئومه‌ته‌که‌م دهریچیت، و له چاک وخرابیان بدات، وخوی نه‌پاریزیت له ئیماندارانیان (له ماف وخوین ومالیان)، وپه‌یمانی نه‌باته‌ سه‌ر له‌گه‌ل ئه‌وانه‌ی په‌یمانیان پیدراوه، ئه‌وا ئه‌و که‌سه له من نییه و منیش له ئه‌و نییم». [ص‌حیحه] - [موسلیم گنراویه‌تیه‌وه]

شیکردنه‌وه:

پیغه‌مبهر-صلی الله علیه وسلم- روونیده‌کاته‌وه هه‌رکه‌سیک دهریچیت له‌گوپرایه‌لی فه‌رمان‌په‌وای مسوئمان، وخوی جیا بکاته‌وه له کومه‌لی مسوئمانان که یه‌کده‌نگن له‌سه‌ر به‌یعه‌تدان به‌و فه‌رمان‌په‌وايه، و له‌سه‌ر ئه‌م حاله بمریت ؛ له خو جیاکردنه‌وه وگوپرایه‌ل نه‌بوون، ئه‌وا وه‌کو خه‌لکی سه‌رده‌می جاهیلیه‌ت مردووه ؛ که گوپرایه‌ل نه‌ده‌بوون بو هیچ فه‌رمان‌په‌وايه‌ک

و نه ده بوون به يه ك كۆمه ل وده ست، به لكو چه نده ها كۆمه ل وهۆز بوون ودری يه كتر جه نگیان ده كرد.

پنځه مبه ر -صلی الله علیه وسلم- ئاماژه بو ئه وه ده كات ههركه سیك له ژیر ئالایه ك بجه نگی ت ؛ وگو ی به راست وپوچه ل نه دات، به بی زانست وچاوپو شنی ؛ توره ده بی ت وده جه نگی ت له سه ر ده مارگیری بو گه ل یان وهۆزه كه ی یان هتد، نه ك بو سه رخستی هه ق وراستی توره بی ت وبجه نگی ت، ئه گه ر له سه ر ئه م حاله ته بكورژیت ؛ ئه وا وه كو مردنی سه رده می جاهیلیه ته. ههركه سیك ده رچی ت درژی ئومه ته كه ی -صلی الله علیه وسلم- ؛ ئازاری چاك وخراب بدات، وگو ی نه دات به وه ی ده یكات له تاوان وله سزای كوشتنی ئیماندار نه ترسیت، وپه یمانه كانی هه لبه وشینیتته وه ؛ له گه ل خاوه ن په یمانه كان له كافره كان یان له گه ل فه رمان په واكان به به یعه تدان، ئه مه له تاوانه گه وره كانه، وئه وه ی بیكات ؛ شایسته ی ئه م هه ره شه تونده یه.

له سووده كانی فه رمووده كه:

۱. گو تپرایه لی كاره به ده ست واجبه له كاریك كه سه رپنچیکردنی فه رمانی خوا ی گه وره نه بی ت.

۲. هۆشداریه کی توندی تیدایه درژی ئه وانه ی ده رده چن له گو تپرایه لی فه رمان په وا وخۆیان جیا ده كه نه وه له كۆمه لی مسو لمانان، ئه و كه سه ی ده رچو وه ئه گه ر له سه ر ئه م حاله بمړیت ئه وا له سه ر رپبازی ئه هلی نه فامی وجاهیلیه ت مردو وه (كه مه به ست پتی مردن یكی باش نییه -عاقیبه ت خیری نییه-).

۳. نه هی كردن له جه نگی وشه ر له پینا و ده مارگیری.

۴. واجبی تی به جی گه یاندنی په یمانه كان.

۵. له گو تپرایه لی پشه وا وپابه ندبوون به كۆمه لی مسو لمانان ؛ خیری گه وره ی تیدایه، له وانه یش: ئاسایش وهیمنی وچاكبوونی حال وگوزهران.

٦. نهی کردن له خوچواندان به رپیازی خه لکی جاهیلیهت.

٧. فه رمانکردن به پابه ندببون به کومه لی مسولمانان.

(٥٨٢١٨)

(٤٨) - عَنْ مَعْقِلِ بْنِ يَسَارٍ الْمُزَنِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَا مِنْ عَبْدٍ يَسْتَرْعِيهِ اللَّهُ رَعِيَّةً، يَمُوتُ يَوْمَ يَمُوتُ وَهُوَ غَاشٌّ لِرَعِيَّتِهِ، إِلَّا حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ». [صحيح] - [متفق عليه]

(٤٨) - له مه عقیلی کوری یه ساری موزهنیه وه - ره زای خوی لیبت - ده لیت: گویم له پیغه مبهری خودا بوو - صلی الله علیه وسلم - که ده یفه رموو: «هه ر بهنده یه ک که خوی گه وره بیکاته ده سه لاتدار به سه ر کومه نیکه وه، وبمریت له روژنیکا که فیلی کرد بیت له ژیر ده سته کانی؛ نه وا خوی گه وره به هه شت له سه ر نه و که سه حه رام ده کات». [صه حیه] - [بوخاری و موسلیم

هاوران له سه ری]

شیکردنه وه:

پیغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم - باسی نه وه مان بو ده کات هه ری هه کیک خوی گه وره کرد بیت به فه رمانره وا یان به رپر سیار له سه ر خه لکی، نه گه ر به رپر سیاریتیه که گشتی بیت وه کو نه میر، یان تایهت بیت وه کو پیاو یان ئافرهت له مالی خویدا، وله م به رپر سیاریتیه که مته رخه می بکات، وفیلان لیبکات وئاموژگاریان نه کات، ومافه ئایی و دونیاییه کانیاں پشتگوئی بختا وبه فیرویی بدات، نه وا شایسته ی نه م سزا تونده یه له روژی قیامه تدا.

له سووده کانی فہر موودہ کہ:

۱. ئەم فہر موودہیہ تہنہا تایبہت نیہ بہ پیشہوای گہورہ وجیگرہ کانی، بہ لکو گشتییہ ہہ موو کہ سیک دە گرتیہ وہ کہ سہرپہرشتیار وبہرپرسیارہ لە سہر کۆمہ لیک کہس کہ لە ژێر دەستی ئەودان وہ کو: باوک ومامۆستا وجگہ لەوانہ.

۲. واجبہ لەسەر ہہرکہ سیک کرا بہ بہرپرسیار لەسەر کاروباری مسوڵمانان ؛ ئامۆزگاریان بکات، وکۆشش بکات لەجیبہ جیکردنی بہرپرسیاریہ تیہ کہ بہ چاکترین شیوہ، و دەبیت ئاگاداریبیت لە خیانت کردن.

۳. گہورہی بہرپرسیاریہ تی لەسەر ئەستوی ئەو کہ سہی دە کریت بہ بہرپرسیار وفہرماندار جا گشتی یان تایبہت، گہورہ یان بچوک بیت.

(۵۳۳۵)

(۴۹) - عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «سَتَكُونُ أُمَرَاءُ فَتَعْرِفُونَ وَتُنَكِّرُونَ، فَمَنْ عَرَفَ بَرِيءًا، وَمَنْ أَنْكَرَ سَلِيمًا، وَلَكِنْ مَنْ رَضِيَ وَتَابَعَ» قَالُوا: أَفَلَا تُقَاتِلُهُمْ؟ قَالَ: «لَا، مَا صَلَّوْا». [صحيح] - [رواه مسلم]

(۴۹) - له ئوم سە لە مەوہ (دایکی ئیمانداران) -رەزای خوای لیبیت- کہ پیغەمبەری خودا -صلی اللہ علیہ وسلم- دەفەر مویت: «کاربە دەستانیک (دین) ؛ رازی دەبن لە هەندیک لە کردەوہ کانیان و هەندیک لە کردەوہ کانیان رەت دەکەنەوہ، هەرکەسیک (کارە خراپە کانیان) بناسیتەوہ ئەوا بەخشاوہ (بەریئە لە هەلگرتنی تاوانەکان)، وئەوہی نکۆڵی

بكات (له كاره خراپه كانيان) ئەوا سەلامەتە وپاريزراوه، جگە لە ئەوانە نەبێت كە پازى بوون بەو كردهوانە وجیبەجیيان كرد»، ووتیان: ئەى پیغمبەرى خودا ئایا دژيان نەجەنگین؟ فەرمووی: «نەخێر، هەتا ئەو كاتەى نوێژ ئەنجام دەدەن». [صەحیحە] - [موسلیم گێراویەتیەو]

شیکردنەو:

پیغمبەر -صلی اللہ علیہ وسلم- باسی ئەوەمان بوو دەكات كە هەندێك كاربەدەست دەكرێن بە بەرپرس لەسەرمان، هەندێك لە كردهوكانیان بەسەندن بەلامانەو چونكە بەیپی شەریعەتە، و نكۆلى دەكەین لە هەندێك لە كردهوكانیان؛ چونكە پیچەوانەى شەریعەتن.

هەركەسێك لەدنیەوہ رقی بێت لە كردهوہ خراپەكانیان ونەتوانیت نكۆلییان لیبكات؛ ئەوا پرگاری بووہ لە تاوان و دوورپووی، و هەركەسێك بتوانیت بەدەست یان بە زمان نكۆلى لەو خراپانە بكات ئەوا سەلامەت بووہ وپاريزراوہ لە تاوان و بەشداری كردن تێیدا، بەلام ئەوہى پازى بێت بەو كردهوہ خراپانە و شوپى ئەوان بكەوێت؛ وەكو ئەوان تیا دەچێت.

پاشان هاوہلان پرسیاریان لە پیغمبەر كرد -صلی اللہ علیہ وسلم-: ئایا بجەنگین دژى ئەو كاربەدەستانە كە ئەمە سیفەتیانە؟ -صلی اللہ علیہ وسلم- نەهى كرد لە جەنگان دژيان، و فەرمووی: نەخێر، هەتا ئەو كاتەى نوێژ ئەنجام دەدەن (دەرچوون لە دژيان رینگەپێدراو نییە).

لە سوودەكانى فەرموودەكە:

۱. لە بەلگەكانى پیغمبەرایەتى -صلی اللہ علیہ وسلم-: هەواڵدانىیەتى سەبارەت بەوہى روو دەدات، و پرویدا بەو شیوہیەى ئەو باسیكرد.

۲. پازیبوون بە خراپە و بەشداری كردن تێیدا؛ رینگەپێدراو نییە، و واجبە نكۆلى لیبكرێت.

۳. ئە گەر فەرمانرەوایان کارێکی ناشەرعیان کرد، ئەوا ئەو کار بە دەستانە ی لە ژێر دەستاندان و هەروەها زانایان و مسوڵمانان؛ نابێت لەو کارە ناشەرعییانەدا گوێرایە لیان بن.

۴. دەرچوون دژێ فەرمانرەوای مسوڵمان ؛ رێگە پێدراو نییە، چونکە ئەمە دەبێتە هۆی خراپە و خوێن رشتن و نەمانی ئاسایش، بۆیە خۆراگرتن لە سەر خراپە ی فەرمانرەوایان و تانبارەکان، و ئارامگرتن لە سەر ئازاردانیان ؛ خراپە یەکی کە مەترە بە بەراورد لە گەڵ سەرەنجامەکانی دەرچوون لە دژیان.

۵. نوێژکردن بابەتێکی زۆر مەزنە، و جیاوازیکارە لە نیوان کوفر و ئیسلام.

(۳۴۸۱)

(۵۰) - عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «سَتَكُونُ أُمَّةٌ وَأُمُورٌ تُنْكِرُونَهَا» قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ فَمَا تَأْمُرُنَا؟ قَالَ: «تُؤَدُّونَ الْحَقَّ الَّذِي عَلَيْكُمْ، وَتَسْأَلُونَ اللَّهَ الَّذِي لَكُمْ». [صحيح] - [متفق عليه]

(۵۰) - له ئێبن مەسعودەو - پەزای خۆی لیبێت - کە پێغەمبەر - صلی اللہ علیہ وسلم - دەفەر مۆیت: «لە دواى وەفاتم کۆمەڵیک رووداو دێتە پیش و وناڕەحەتی و ستەم بڵاو دەبێتەو و شتانیکی روودەدات کە لاتان خراپە و پەسەند کراو نیە»، ووترا: ئەو پێغەمبەری خودا، فەرمانی چیمان پێدەکەیت (واتە: ئەگەر گەشتینە ئەو سەردەمە چى بکەین لەو حالەتەدا؟)، فەرمووی: «ئەو مافەى کە لە سەر ئێوەیە جێبەجێ دەکەن، و ئەو مافەیشی کە دەبێت بۆ ئێوە جێبەجێ بکړیت لە خۆی گەورە داوا بکەن».

[صەحیحە] - [بوخاری و موسلیم هاوران لەسەری]

شیکردنه وه:

پیغه مبهەر -صلی الله علیه وسلم- باسی ئه وه مان بۆ ده کات که هه ندیک کاربه ده ست ده کرین به فه رمانه وه ای مسو لمانان ؛ پاره وسامانی مسو لمانان وشته دونیاییه کان بۆ خو یان ده به ن وبه شی مسو لمانان ناده ن، وبه و شی وه یه ی بیانه ویت خه رچی ده که ن وما فی مسو لمانان ناده ن.

وئه م کاربه ده ستانه هه ندیک شت ده که ن له دیندا ؛ که نکۆ لی لی کراوه ورپگه پ نه دراوه هاوه لان -ره زای خویان لی بی ت- پرسیا ریان کرد: له م حا له ته دا چی بکه ن؟ پیغه مبهەر -صلی الله علیه وسلم- پێ یانی فه رمو و که بی به شکر دنتان له سامان وما فه کانتان نابیت بی ته ریگر له جی به جی کردنی ئه وه ی له سه رتانه له گو ئپرایه لی وپابه ند بوون، به لکو ئارام بگرن وگو ئپرایه ل بن وململانی مه که ن دژ به کاربه ده ستان، ودا وای مافی خو تان له خوای گه وره بکه ن، ونزا بکه ن بۆ ئه وه ی چاک بن وشه ر وسته میان له ئی وه دوور بیت.

له سووده کانی فه رمو وده که:

١. فه رمو وده که نیشانه یه که له نیشانه کانی پیغه مبه ریه تی موحه مه د -صلی الله علیه وسلم- چونکه هه وایی دا سه به ا رت به و شتانه ی رو وده ده ن له ئومه ته که یدا، وبه و شی وه یه رو ویدا که ئه و باسی کرد.

٢. هه والدان به که سی ک که پێشبینی ده کریت له وه یه تووشی تاقی کردنه وه بی ت ؛ ریگه پێ دراوه، بۆ ئه وه ی خو ی ئاماده بکات، وئه گه ر ئه و تاقی کردنه وه رو ویدا ئارام گر بیت ودا وای پادا شت له خوای گه وره بکات.

٣. ده ستگرتن به قور ئان وسوننه ت هۆکاره بۆ ده رچوون له فیتنه وناکوکییه کان.

٤. ئامۆژگاری کردن به گو ئپرایه لی وجی به جی کردنی فه رمانه کانی کاربه ده ست له چاکه دا، وده رنه چوون له دژیان ئه گه رچیش سته میان کرد.

۵. به کارهینانی دانایی و شوینکه و تنی سوننه ت له کاتی فیتنه دا.

۶. ده بیت مروّف ئه و مافه ی له سه ریّه تی جیبه جی بکات؛ ئه گه رچیش سته می لیکریت.

۷. به لگه یه یو بنچینه ی: هه لّباردن ی که مترین خراپه و شه ر.

(۳۱۵۶)

(۵۱) - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «كُلُّكُمْ رَاعٍ فَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، فَالْأَمِيرُ الَّذِي عَلَى النَّاسِ رَاعٍ وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْهُمْ، وَالرَّجُلُ رَاعٍ عَلَى أَهْلِ بَيْتِهِ وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْهُمْ، وَالْمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ عَلَى بَيْتِ بَعْلِهَا وَوَلَدِهِ وَهِيَ مَسْئُولَةٌ عَنْهُمْ، وَالْعَبْدُ رَاعٍ عَلَى مَالِ سَيِّدِهِ وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْهُ، أَلَا فَكُلُّكُمْ رَاعٍ وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ». [صحيح] - [متفق عليه]

(۵۱) - له ئیبن عومه ره وه - ره زای خویان لیبت - ده لیت: گویم له پیغه مبه ری خودا بوو - صلی الله علیه وسلم - که ده یفه رموو: «هه مووتان سه ره پرشتیار و بهر پرسیارن ، وهه ریبه کیکتان بهر پرسیاره بهرام بهر ژێرده سته که ی: ده سه لاتدار بهر پرسیاره به سه ر خه لکیه وه و بهر پر سه له سه ریان، و پیاو بهر پرسیاره له سه ر خیزانه که ی و بهر پر سه له سه ریان، و ئافره ت بهر پرسیاره له سه ر مائی میرده که ی و منداله کانی و بهر پر سه له سه ریان، و به نده - کو یله - بهر پرسیاره له سه ر مائی گه و ره که ی و بهر پر سه له سه ریان، وهه مووتان بهر پرسیارن و بهر پر سن له سه ر ژێرده سته کانتان». [صه حیه] - [بوخاری و

موسلم هاوران له سه ری]

شیکردنه وه:

پنځه مېهر - صلی الله علیه وسلم - باسی ئه وه مان بو ده کات که هه موو مسوئمانیک بهرپرسیاره وئهرکی له سهر شانه ده بیته ره چاویان بکات و له ئه ستویان بگریته: پښه وا و کار به ده ست بهرپرسیار و سه ره پشته یاره له سهر ئه وانه ی خوی گه وره کردوویه تی به بهرپرسیار له سه ریان، ده بیته شه ریه ته که یان بپاریژیت و جیبه جی بکات، و بیانپاریژیت له وانه ی سته میان لیده که ن، و ده بیته جیهاد بکات دژی دوژمنه کانیان، و نابیت مافه کانیان پشتگوئ بخت. پیاو بهرپرسیاره له سهر خیزان و منداله کانی له جیبه جیکردنی مافه کانیان، و جوانی مامه له کردن له گه لیان، و فیکردنیان و په روه رده کردنیان. ئافره ت بهرپرسیاره له سهر مالی میرده که ی و منداله کانی ئه میش به جوان بهرپوه بردنی ماله که، و په روه رده کردنی منداله کانی، ئه م بهرپرسیاریتیه له ئه ستوی ئه ودايه. به نده - کويله - بهرپرسیاره له سهر مالی گه وره که ی له پاراستنی ئه وه ی له نیو ده ستیدایه، و خزمه تکردنی، ئه م بهرپرسیاریتیه له ئه ستوی ئه ودايه. هه موو یه کیک بهرپرسیاره ده ره ق به ئه وه ی له ژیر ده ستیدایه، و لیپرسینه وه ی لیده کړیت له سه ریان.

له سووده کانی فهرمووده که:

١. بهرپرسیاریتی له کومه لگای مسوئماناندا گشتیه، و هه رکه سیک به پی پله وزانست و توانای ؛ بهرپرسیاریتی له سه ره.
٢. بهرپرسیاریتی ئافره ت گه وره یه؛ ئه میش به جیبه جیکردنی مافه کانی میرده که ی و مافه واجبه کانی ئه ستوی بهرام بهر منداله کانی.

(۵۲) - عن عائشة رضي الله عنها قالت: سمعتُ من رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول في بيتي هذا: «اللَّهُمَّ مَنْ وَلِيَ مِنْ أَمْرِ أُمَّتِي شَيْئًا فَشَقَّ عَلَيْهِمْ فَاشْقُقْ عَلَيْهِ، وَمَنْ وَلِيَ مِنْ أَمْرِ أُمَّتِي شَيْئًا فَرَفَقَ بِهِمْ فَارْفُقْ بِهِ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(۵۲) - له عائشه وه -رهزای خوای لیبتیت- ده لیت: گوئیم پیغمبرهاری خودا بوو-صلی الله علیه وسلم- له م مالهی مندا دهیغه رموو: «ئه ی خودایه، هه ر که سیک کرایه کاربه دهست له سه ر کاروباره کانی ئومه ته که م، وکاری له سه ریان قورس کرد؛ ئه و تۆیش کاری له سه ر قورس بکه، هه ر که سیک کرایه کاربه دهست له سه ر کاروباره کانی ئومه ته که م، وکاری له سه ریان ئاسان کرد؛ ئه و تۆیش کاری له سه ر ئاسان بکه». [صه حیه] - [موسلیم گیراویه تیه وه]

شیکردنه وه:

هه ر که سیک کرا به کاربه دهست له سه ر کاروباری مسو لمانان، ئینجا فه رمانه وایه تیه که گه وه ر یان بچووک بیت، گشتی یان بچووک -تایبه ت- بیت، ئه گه ر کاری له سه ریان قورس کرد ونه رمونیان نه بوو به رامبه ریان؛ پیغمبره ر-صلی الله علیه وسلم- نزای کردوو له سه ری به وه ی خوای گه وه ریش کاری له سه ر قورس بکات به هاوشیوه ی کرده وه که ی، و هه ر که سیک کرایه کاربه دهست له سه ر کاروباری مسو لمانان، وکاری له سه ریان ئاسان کرد ونه رمونیان بوو به رامبه ریان؛ -صلی الله علیه وسلم- نزای بو کردوو به وه ی خوای گه وه ریش کاری له سه ر ئاسان بکات و په حمی پێبکات.

له سووده کانی فہرموودہ کہ:

۱. واجبہ لہ سہر ئہ و کہ سہی کہ کاری مسوئمانانی گرتہ دہست ؛ نہرم و نیان بیت بہرامبہریان بہ گوئریہی توانای.
۲. پاداشت هاوشیوہی کردہوہیہ.
۳. ئہ و پیوہری بہہند و ہردہ گیریت لہ بابہ تی نہرمونیانی یان توندبووندا ئہوہیہ کہ پیچہوانہی قورئان و سونہت نہ بیت.

(۵۳۰)

(۵۳) - عن تميم الداري رضي الله عنه أن النبي صلى الله عليه وسلم قال: «الدِّينُ النَّصِيحَةُ» قُلْنَا: لِمَنْ؟ قَالَ: «لِلَّهِ وَلِكِتَابِهِ وَلِرَسُولِهِ وَلِأَيِّمَةِ الْمُسْلِمِينَ وَعَامَّتِهِمْ».

[صحيح] - [رواه مسلم]

(۵۳) - له ته میمی دارییہوہ -رہزای خوای لیبت - کہ پیغہمبہر -صلی اللہ علیہ وسلم- دہفہرمویت: «ثانین ناموژگارییہ»، (تہمیم) دہلئت: ووتمان: بو کی؟ (واتا ثانین ناموژگارییہ بو کی؟)، ئہویش -صلی اللہ علیہ وسلم- فہرمووی: «بو خودا، و بو کتیبہ کہی، و بو پیغہمبہرہ کہی، و بو پیشہوای مسوئمانان و تیکرای مسوئمانان». [صہیحہ] - [موسلیم گنراویہ تیہوہ]

شیکردنہوہ:

پیغہمبہر -صلی اللہ علیہ وسلم- باسی ئہوہمان بو دہکات کہ ثانین لہ سہر دلسوزی و راستگوئی دامہزراوہ، بوئہوہی بہندہ ئہوہی واجبہ لہ سہری جیبہ جیتی بکات بہتہواوی، بہ بی فیل و کہموکورتی.

به پیغمبره -صلی الله علیه وسلم- ووترا: ئامۆزگاری ده بێت بۆ کۆ بێت؟
فهرمووی:

یه کهم: ئامۆزگاری بۆ خوای گه وره -سبحانه وتعالی- : به دلسۆزیوون له
کرده وه دا بۆ ئه و زاته مه زنه، وه او به ش بریار نه دان له هه یچ کرده وه
وه رستنی کدا، و باوه رمان به تاکبوونی خودا هه بێت له په روه دگاریتی و خودایه تی
-په رستراویتی- و ناو و سیفه ته کانی، و به مه زندانانی فه رمانه کانی، و بانگه وازی
کردن بۆ باوه ره ینان پی.

دووهم: ئامۆزگاری بۆ کتیبه که ی و اتا قورئانی پیرۆز: به وه ی باوه رمان و ابیت
قسه ی خودایه، و کۆتا کتیی ئاسمانیه، وه له وه شینه ره وه ی هه موو
شه ریه ته کانی پی شووه، و به مه زنی دابنن، و بیخوینینه وه به و شیوه ی
هاتووه، و کرده وه بکه ین به وه ی روونه تییدا، و ملکه چ بین له وه یاندا که روون
نیه، و به رگری لی بکه ین کاتیک گومراکان به ئاره زووی خوین شیده که نه وه،
وه پند له ئامۆزگاریه کانی وه ربگرین، و زانسته کانی بلاو بکه ینه وه، و بانگه وازی
بۆ لا بکه ین.

سییه م: ئامۆزگاری بۆ پیغمبره که ی (موحه مه د -صلی الله علیه وسلم-):
به وه ی باوه رمان و ابیت که کۆتا پیغمبره، و باوه رمان هه بێت به وه ی پی
هاتووه، و فه رمانه کانی جیبه جی بکه ین، و خویمان به دوور بگرین له وه ی نه هی
لی کاردوووه، و به و شیوه یه خودا به رستین که ئه و پی هاتووه، و مافه کانی
به گه وره دابنن، و پیزی لی بگرین، و شه ریه ته و بانگه وازی که ی بلاو
بکه ینه وه، و به رگری لی بکه ین له و تۆمه تانه ی بۆی هه لاسراوه.

چوارهم: ئامۆزگاری بۆ فه رمانه یه وای مسو لمانان: به یارمه تیدانیان له سه ر هه ق
و راستی، و ململانی نه کردنیان له سه ر ده سه لات، و گوێپایه لی کردنیان له شتی که
که سه ریچی فه رمانی الله نه بێت.

پینجه‌م: ئامۆزگاری بۆ مسوئلمانان: به‌چاکه‌کار بوون به‌رامبه‌ریان، دودورخستنه‌وه‌ی زیان لێیان، وخۆشویستی خیر بۆیان، وبانگه‌واز کردنیان بۆ پابه‌ندبوون به‌ رێبازی راست و یارمه‌تیدانیان له‌سه‌ر چاکه‌کاری وته‌قوادی.

له سووده‌کانی فه‌رمووده‌که:

۱. فه‌رمان به‌ ئامۆزگاری کردنی هه‌مووان.
۲. مه‌زنی پله‌ی ئامۆزگاری کردن له‌ دیندا، بۆیه ئامۆزگاری کردن به‌ دین (ئاین) ناوبراوه.
۳. ئاین بیروباوهره‌کان و وته‌کان و کرده‌وه‌کان ده‌گرتیه‌وه.
۴. به‌شیک له‌ ئامۆزگاری بریتیه له‌ پاککردنه‌وه‌ی نه‌فس له‌ فیلکردن به‌رامبه‌ر ئه‌و که‌سه‌ی ئامۆزگاری ده‌کریت و ده‌بێت خواستی خیر و چاکه‌ی بۆ هه‌بێت.
۵. جوانی فێرکاری پیغه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- که‌ شتیک به‌ گشتی باس ده‌کات پاشان شیده‌کاته‌وه و ورده‌کارییه‌کانی روونده‌کاته‌وه.
۶. ده‌ستپیکردن به‌ گرنگترین پاشان گرنگترین به‌ پله‌یه‌کی که‌متر، چونکه‌ پیغه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- به‌ ئامۆزگاری کردن بۆ خودا ده‌ستپیکرد، پاشان بۆ -له‌به‌ر- کتێبه‌که‌ی، پاشان بۆ -له‌به‌ر- پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی -صلی الله علیه وسلم-، پاشان بۆ پیشه‌وای مسوئلمانان، پاشان بۆ هه‌موو خه‌لکی.

(۵۴) - عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: تَلَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَذِهِ الْآيَةَ: {هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ مِنْهُ آيَاتٌ مُحْكَمَاتٌ هُنَّ أُمُّ الْكِتَابِ وَأُخَرُ مُتَشَابِهَاتٌ فَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ ابْتِغَاءَ الْفِتْنَةِ وَابْتِغَاءَ تَأْوِيلِهِ، وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ إِلَّا اللَّهُ، وَالرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ يَقُولُونَ آمَنَّا بِهِ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ رَبِّنَا وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ} [آل عمران: ۷]. قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا رَأَيْتَ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ فَأُولَئِكَ الَّذِينَ سَمَى اللَّهُ، فَاحْذَرُوهُمْ».

[صحيح] - [متفق عليه]

(۵۴) - له عائشه وه - رهزای خوی لیبت - ده لیت: «پیغمبر خدای صلی الله علیه وسلم- نه م ئایه تهی خوینده وه: {هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ مِنْهُ آيَاتٌ مُحْكَمَاتٌ هُنَّ أُمُّ الْكِتَابِ وَأُخَرُ مُتَشَابِهَاتٌ فَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ ابْتِغَاءَ الْفِتْنَةِ وَابْتِغَاءَ تَأْوِيلِهِ وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ إِلَّا اللَّهُ وَالرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ يَقُولُونَ آمَنَّا بِهِ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ رَبِّنَا وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ} [آل عمران: ۷] واته: {نهو خواجه ناردوویه تی خواره وه بوت قورئان هندیکی له ئایه ته کانی (مه به سته کانیان) روشن نهو ئایه تانه بنه رتی قورئان وه نه وانی تر (کومه نه ئایه تیکن که مه به سته کانیان) روشن نین نه مجا نهو که سانهی که له دلیاندا لادان و چه وتی هیه دوی نهو ئایه تانه ده که ون که له قورئاندا مونه شایهین (هاوشیوهن، و اتا کانی روشن نین) بوتیکدانی بیرو باوهری موسولمانان وه بورا فه کردنی به ئاره زووی ناپاکی خویان له حاله تیکدا که س رافه کردنی نازانیت ته نیا خوا نه بیت وه زانیان وه وانهی دامه زراون له زانیی عیلمی شه رعیدا نه لپن ئیمه پرومان هیناوه به (مونه شایهه کان) هه مووی له پهروه ردگارمانه وهن بیر له قورئان ناکه نه وه ته نها خاوه نانی ژیری و بیر وهوش نه بیت، ده لیت: پیغمبر خدای

خودا -صلی الله علیه وسلم- فہرمووی: «ئەگەر ئەوانەت بینی کە شوینی ئەو ئایەتە دەکەون- کە ڕوون نین -لە قورئاندا-، ئەوانەن کە خوای گەورە ناویانی هیناوە (کە لایانداوە لە هەق و راستی)؛ بۆیە ئاگادار بن لێیان». [صەحیحە] - [بوخاری و موسلیم هاواران لەسەری]

شیکردنەوہ:

پێغەمبەری خودا -صلی الله علیه وسلم- ئەم ئایەتە ی خویندەوہ: {هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ مِنْهُ آيَاتٌ مُحْكَمَاتٌ هُنَّ أُمُّ الْكِتَابِ وَأُخَرُ مُتَشَابِهَاتٌ فَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ ابْتِغَاءَ الْفِتْنَةِ وَابْتِغَاءَ تَأْوِيلِهِ وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ إِلَّا اللَّهُ وَالرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ يَقُولُونَ آمَنَّا بِهِ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ رَبِّنَا وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ} [آل عمران: ۷] واتە: {ئەو خوایە ناردوویەتی خواریوە بۆت قورئان هەندێکی لە ئایەتەکانی (مەبەستەکانیان) ڕۆشن ئەو ئایەتەنە بنەرەتی قورئان و ئەوانی تر (کۆمەڵە ئایەتێکن کە مەبەستەکانیان) ڕۆشن نین ئەمجا ئەو کەسانە ی کە لە دڵیاندا لادان و چەوتی هەیه دوا ی ئەو ئایەتەنە دەکەون کە لە قورئاندا مۆتەشابیەن (هاوشیوەن، واتاکانی ڕۆشن نین) بۆ تیکدانی بیروباوەری موسوڵمانان وە بۆ ڕافە کردنی بە ئارەزووی ناپاکی خوێان لە حالەتیکدا کەس ڕافە کردنی نازانیت تەنیا خوا نەبێت وە زانیان و ئەوانە ی دامەزران لە زانیی عیلمی شەرعیدا ئەلێن ئێمە ڕوامان هیناوە بە (مۆتەشابیەکان) هەمووی لە پەرورەدگارمانەوہن بیر لە قورئان ناکەنەوہ تەنھا خواوەنانی ژیری و بیر و هۆش نەبێت}.

لەم ئایەتەدا خوای گەورە باسی ئەو دەکات کە قورئانی دابەزاندووە بۆ سەر پێغەمبەرە کە ی، چەندەها ئایەتی ئاماژە ی ڕوونی تێدا یە و حوکمەکانی زانراوە و هیچ گومانێکی تێدا نیە، ئەمە بنچینە و سەرچاوە یە، و دەبێت بۆی بگەرێنێەوہ لە کاتی ناکۆکی، و هەروەها چەند ئایەتێکی تێدا یە کە ماناکە ی ڕوون نیە لای هەندێک خەلک، یان پێیان وایە لە نێوان ئەو ئایەتەنە و ئایەتی تر درژیه کی هەیه،

پاشان خوی گه وره مامه نهی خه لکی له گه ل ئه م ئایه تانه دا روون کردووه ته وه،
 ئه وانیه لادانی تیدایه له هه ق؛ واز له وه دینن که روونه وهیچ گومانی
 تیدا نیه، ودهست به ئه و ئایه تانه وه ده گرن که ئه گهری زیاتر له مانایه کی
 تیدایه، مه به ستیان له م کاره دروستکردنی گومان وگومراکردنی خه لکیه، یان
 به و شیویه لیکی دهنه وه که له گه ل هه و وئاره زوویان ده گونجیت.
 به لام ئه وانیه خاوه ن زانستن و دامه زراون تیدا ده زانن سه باره ت به ئه م ئایه ته
 ناروونه، ودهیگپینه وه بو سهر ئه و ئایه ته ی روون وئاشکرایه، و باوهریان پی
 هه یه که له لایه ن الله وه دابه زیندراوه -سبحانه و تعالی-، وناکریت گومان
 ودزیه کی تیدا بیت، به لام ته نه ئه وانیه خاوه ن ئه قلی سه لامه تن په ند
 وئاموژگاری له م بابه ته وهرده گرن، پاشان پیغه مبه ر -صلی الله علیه وسلم- به
 دایکی ئیمانداران عائیشه -رهزای خوی لیبت- ی فه رموو : ئه گهر ئه وانیه
 بیی که شویی ئه و ئایه تانه ده که ن که ناروونه ؛ ئه واننه که خوی گه وره
 ناویانی هیناوه کاتیک ده فه رمویت: { فَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ } واته: { ئه و
 که سانه ی که له دنیاندا لادان و چه وتی هه یه } ؛ ئاگادار بن لیان وگوئیان
 لیمه گرن.

له سووده کانی فه رمووده که:

۱. (موحکه م) له ئایه ته کانی قورئان: ئه و ئایه تانه ن که ئاماژه ومه به ستیان
 روونه ومانایان دیاره، و (موته شابیه): ئه و ئایه تانه ن که زیاتر له یه ک مانا له
 خو ده گرن وپیویستی به تیروانین وتیگه یشتن هه یه.
۲. هۆشدار ی له تیکه ل بوون له گه ل ئه وانیه لاری بوون یان بیده چه کانه،
 یان ئه وانیه هه ندیک گومان وپرسیار فریده دهن بو گومراکردنی خه لکی
 وگومان دروستکردن له لایان.

۳. له كۆتايى ئايەتە كەدا ئەم پىستەيە ھاتوۋە: {وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ} واتە: {بىر لە قورئان ناكەنەۋە تەنھا خاۋەنانى ژىرىي و بىر ھۆش نەبىت}، سەرزەنشت كىردنى گومپراكان و ۋەسفىكىردنى خاۋەن بىر ھۆشەكانى تىدايە ئەۋانەى زانان سەبارەت بە زانستى شەرىى، واتاى ئايەتەكەيش ئەمە دەگەيەنئىت: گومپراكان ۋەئەۋانەى بىتئاگان بىر ناكەنەۋە ۋەپەند ۋەرنەگىرەن وشوئىي ھەۋا ۋئارەزۋو دەكەون بۆيە خاۋەنى بىر ھۆش ۋىرەمەندى نىين.

۴. شوئىنكەۋتى ناروون ھۆكارە بۆ لادانى دل.

۵. ئەۋ ئايەتەى ناروونە -موتەشەببەھە- و لەۋەيە لىي تىنەگات ؛ ۋاجبە بۆ لىكىدانەۋەى بگەپتەۋە بۆ ئەۋ ئايەتەى مەبەستەكەى روونە -موحكەمە-.

۶. خۋاى گەۋرە -سەبھانە وتعالى- ۋاىكىردوۋە قورئان ئايەتى مەبەست روونى تىدا بىت ۋەھروھە ھەندىك ئايەتى تىدايە كە روون نىي ؛ بۆ تاقىكىردنەۋەى خەلكى ۋەھروھە بۆئەۋەى ئىمانداران لە گومپراكان جىا بنەۋە.

۷. بوونى ئايەتى ناروون لە قورئاندا : فەزلى ۋەپلەۋپايەى زانايان دەرەخات لەسەر خەلكى تر، ۋئامازەيە بۆ لاۋازى دركىردنى ئەقلەكان ؛ بۆئەۋەى مەلكەچى پەرۋەردىگارىيان بن ۋدان بنىن بە بى تواناييان.

۸. فەزلى دامەزراۋى ۋقوۋلى لە زانستدا ۋگىرگى جىگىر بوون لەسەر ئەم رىبازە.

۹. ئەھلى تەفسىر لە راۋەستان لەسەر وشەى {اللہ} لە ئايەتە پىرۋزەكەدا {وما يعلم تأويله إلا الله والراسخون في العلم} دوو بۆ چۈنەيان ھەيە:

۱۰. ئەۋەى لەسەر وشەى {اللہ} ۋەستا واتاى (تأويل) لە ئايەتەكەدا زانستى ھەقىقىي ۋراستى تەۋاۋى شتەكەيە ۋ ئەۋەى كە مەۋف پەى پى نابات ۋەك ھەقىقەتى رۇح ۋكاتى ھاتى قىامەت ۋئەۋشتانەى كە زانستى تەنھا لاي اللہ

یه، لیره‌دا ئه‌هلی زانست و علم ئیمان ده‌هینن وزانستی حه‌قیقیه‌تی ده‌گپرنه‌وه
بو لای الله و ملکه‌چ ده‌بن،

۱۱. ئه‌وه‌ی له‌سه‌ر وشه‌ی {الله} نه‌وه‌ستا له‌کاتی خویندنه‌وه‌ی ئه‌وا واتای
(تأویل) له‌ ئایه‌ته‌که‌دا بریتیه‌ له‌ ته‌فسیر و پونکردنه‌وه‌ی واتای ئایه‌ته‌که‌،
که‌هاته‌ له‌سه‌ر ئه‌م جو‌ره‌ خویندنه‌وه‌یه‌ زانستی شته‌که‌ لای الله یه‌ وزانایانیش
علمیان پێ هه‌یه‌ و ئیمانیان پێی هیناوه‌و واتاکه‌ی ده‌گپرنه‌وه‌ بو ئایه‌ته‌
موحه‌که‌مه‌که‌

(٦٥٠٦٢)

(٥٥) - عن أبي سعيد الخدري رضي الله عنه قال: سمعت رسول الله صلى الله
عليه وسلم يقول: «مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيَعِزِّزْهُ بِيَدِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ،
فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ، وَذَلِكَ أَضْعَفُ الْإِيمَانِ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(٥٥) - له‌ ئه‌بێ سه‌عه‌یدی خودریه‌وه‌ - په‌زای خوای لیبیت- ده‌لێت: گویم له‌
پێغه‌مبه‌ری خودا بوو - صلی الله علیه وسلم- که‌ ده‌یفه‌رموو: «هه‌رکه‌سه‌یک
له‌ ئیوه‌ هه‌ر خراپه‌یه‌کی بینی؛ ئه‌وا با به‌ ده‌ستی بیگوڤریت، ئه‌گه‌ر نه‌یتوانی
(به‌ ده‌ستی بیگوڤریت)؛ ئه‌وا با به‌ زمانی بیگوڤریت، و ئه‌گه‌ر نه‌یتوانی (به‌ زمانی
بیگوڤریت)؛ ئه‌وا با به‌ دلی (ئینکاری له‌و خراپه‌یه‌ بکات)، و ئه‌میش (ئینکار
کردنی خراپه‌ له‌ دلد) لاوازترینی ئیمانه‌». [صه‌حیحه‌] - [موسلم گپراویه‌تیه‌وه‌]

شیکردنه‌وه‌:

پێغه‌مبه‌ر - صلی الله علیه وسلم- فه‌رمانده‌کات به‌ گوڤرینی خراپه‌ به‌پێی توانا
-مه‌به‌ست له‌ خراپه‌ هه‌موو شتیکه‌ که‌ خوای گه‌وره‌ و پێغه‌مبه‌ره‌که‌ی نه‌هیا-

لیکړدوو- به پټی توانا، نه گهر خراپه یه کی بینی واجبه له سهری بیگوریت به دهستی نه گهر توانای هه بوو، نه گهر نا با به زمانی بیگوریت به وهی نه هی بکات لهو خراپه یه وزیانه که ی روون بکاته وه وړینمونی بکات بو خیر له جیاتی نه م شهر خراپه یه، نه گهر له م پله دا توانای نه بوو نه وا با به دلی بیگوریت نه میش به وه ده بیت حه ز به م خراپه یه نه کات وپیدا گیر بیت له سهره وهی نه گهر توانای هه بوايه دهیگوری، وگورین به دل لاوازترین پله ی ئیمان له گورینی خراپه.

له سووده کانی فهرمووده که:

۱. فهرمووده که بنچینه وئسله له پله کانی گورینی خراپه دا.
۲. فهرمانکردن به پله بهندی له نه هی کردن له خراپه، ههرکه سهو به پټی توانای.
۳. نه هی کردن له خراپه بابته یی گه وره یه له ئایندا وله سهر هیچ که سیک لاناچیت، وئهرکه له سهره هه موو مسولمانیک ؛ ههرکه سهو به پټی توانای.
۴. فهرمان به چاکه ونه هی له خراپه له تایبه تمه ندیه کانی ئیمان، وئیمان زیاد وکه م ده کات.
۵. مهرجه له گورینی خراپه: زانست هه بیت به وهی که نه و کاره خراپه یه.
۶. مهرجه له گورینی خراپه: که نه و نه هی کردنه نه بیت هوی کردنی خراپه یه کی گه وره تر.
۷. نه هی کردن له خراپه چهنه رینمایي ومهرجیکی هه یه که پټویسته مسولمان بیزانیت.

۸. ئينكار كردن له خراپه پيويستی به سياسته‌تی شهرعی و زانست و چاوپرۆشنی هه‌یه.

۹. نكۆلی نه كردن له خراپه به دڵ به‌نگه‌یه له‌سه‌ر لاوازی ئيمان.

(٦٥٠٠)

(٥٦) - عَنِ التُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَثَلُ الْقَائِمِ عَلَى حُدُودِ اللَّهِ وَالْوَأَقِ فِيهَا، كَمَثَلِ قَوْمٍ اسْتَهَمُوا عَلَى سَفِينَةٍ، فَأَصَابَ بَعْضُهُمْ أَعْلَاهَا وَبَعْضُهُمْ أَسْفَلَهَا، فَكَانَ الَّذِينَ فِي أَسْفَلِهَا إِذَا اسْتَقَوْا مِنَ الْمَاءِ مَرُّوا عَلَى مَنْ فَوْقَهُمْ، فَقَالُوا: لَوْ أَنَّا خَرَقْنَا فِي نَصِيبِنَا خَرْقًا وَلَمْ نُؤْذِ مَنْ فَوْقَنَا، فَإِنْ يَتْرَكُوهُمْ وَمَا ارَّادُوا هَلَكُوا جَمِيعًا، وَإِنْ أَخَذُوا عَلَى أَيْدِيهِمْ نَجَّوْا، وَنَجَّوْا جَمِيعًا».

[صحيح] - [رواه البخاري]

(٥٦) - له نوعمانی کوری به‌شیره‌وه -ره‌زای خویان لی‌بیت- که پی‌غه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- ده‌فه‌رمویت: «نمونه‌ی ئەو که‌سه‌ی که سنووره‌کانی خوای گه‌وره‌ تی‌په‌ر نا‌کات (خۆی له تاوانه‌کان به‌دوور ده‌گریت)، و ئەو که‌سه‌ی که تاوانه‌کان ده‌کات، وه‌کو که‌سانیک وان که تی‌روپشک ده‌که‌ن له سه‌ر که‌شتیه‌ک، هه‌ندی‌کیان ده‌چنه سه‌ره‌وه‌ی که‌شتیه‌که وه‌ندی‌کیان ده‌چنه خواره‌وه‌ی که‌شتیه‌که، ئەوانه‌ی له خواره‌وه‌ی که‌شتیه‌که‌ن ئە‌گه‌ر ئاویان به‌پینایه به‌لای ئەوانه‌ی سه‌ره‌وه‌ی خۆیان تی‌ده‌به‌ره‌ ده‌بون، و ده‌یانووت: ئە‌گه‌ر به‌گوێره‌ی به‌شی خۆمان که‌شتیه‌که کون بکه‌ین له خواره‌وه ئە‌وا ئازاری ئەوانه‌ی سه‌ره‌وه ناده‌ین، ئە‌گه‌ر ئەوانه‌ی سه‌ره‌وه وازیان لی‌به‌ینن ئە‌و کاره بکه‌ن ئە‌وا هه‌موویان تیا ده‌چن،

وئە گەر دەستیان بگرن (که کهشتیه که کون نه کهن) ئەوا هەموویان
 ڕزگاریان دەبێت». [صەحیحە] - [بوخاری گێراویە تێوە]

شیکردنەو:

پێغەمبەر - صلی اللہ علیہ وسلم - نمونە ی هێنایەو لەسەر ئەو کەسانە ی که پابەندی سنوورەکانی خوای گەورەن، و دامەزراون لەسەر فەرمانی اللہ، و فەرمان بە چاکە دەکەن و نەهێ لە خراپە دەکەن، و هەروەها نمونە ی هێنایەو لەسەر ئەو کەسانە ی که وازیان لە چاکە هێناوە و خراپە دەکەن، کاریگەری ئەم دوو کۆمەڵە لەسەر ڕزگاریبوونی کۆمەڵگا ؛ وەکو نمونە ی خەڵکێکیان و ان که سواری کەشتی بوون، و تیروپشکیان کردووە بۆ ئەوێ بریار بدەن کێ لەسەرەوێ کەشتیە که بێت و کێ لە خوارەوێ بێت، هەندیکیان چوونە سەرەو، و هەندیکێ تر چوونە خوارەو، ئەوانە ی لە خوارەو بوون کاتێک بیانویستایە ئاو بهێنن ؛ تێپەر دەبوون بەلای ئەوانە ی سەرەو دا و دەیانووت: ئەگەر شوێنێک کون بکەین لە خوارەو و ئاو بۆ خۆمان بهێنین، چیت ئازاری ئەوانە ی سەرەو نادهین، ئەگەر ئەوانە ی سەرەو وازیان لێبهێنن ؛ و ئەم کارە بکەن، ئەوا هەموو کەشتیە که نقوم دەبێت بەهەموویانەو، بەلام ئەگەر نەهێ و ڕیگریان لێبکەن لەم کارە ؛ هەموویان ڕزگاریان دەبێت.

لە سوودەکانی فەرموودەکه:

۱. گرنگی فەرمان بە چاکە و نەهێ لە خراپە ؛ بۆ پاراستنی کۆمەڵگا و ڕزگاریبوونی.
۲. لەشیوازەکانی فێرکردن ؛ هێنانەوێ نمونەکان، ئەمیش بۆ نزیک کردنەوێ تێگەیشتن ماناکان لە ئەقل بە وێنە ی هەستپێکراو.
۳. کردنی خراپە بە ئاشکرا لەگەڵ نەهێ لێنەکردنی ؛ زیان و شەپێکە که سەرەنجام زیانی بۆ هەمووان هەیه.

۴. تياچوونی کۆمه لگا سهره نجامی وازهینانه له خراپه کاران چونکه به ئاره زووی خۆیان خراپه و فه ساد له سهر زهوی بّلاو ده که نه وه.

۵. هه ئسوکه وتی هه له ونیه تی باش ؛ بهس نین بۆ قبو لکردنی وه کو کرده وهیه کی چاک.

۶. بهرپر سیاری تی له کۆمه لگای مسو لماندا هاوبه شه وتایبه ت نییه به تاکیکی دیاریکراو.

۷. سزادانی گشتی به تاوانی تاکه کان ؛ نه گهر نکو لیبیان لینه کهن.

۸. خراپه کاران شه ر و خراپه که یان له پرواله تی چاکه دا پیشان ده ده ن به کۆمه لگا ههروه کو دوورو وه کان.

(۳۳۴)

(۵۷) - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ دَعَا إِلَى هُدًى كَانَ لَهُ مِنَ الْأَجْرِ مِثْلُ أُجُورٍ مَنْ تَبِعَهُ، لَا يَنْقُصُ ذَلِكَ مِنْ أُجُورِهِمْ شَيْئًا، وَمَنْ دَعَا إِلَى ضَلَالَةٍ كَانَ عَلَيْهِ مِنَ الْإِثْمِ مِثْلُ آثَامٍ مَنْ تَبِعَهُ، لَا يَنْقُصُ ذَلِكَ مِنْ آثَامِهِمْ شَيْئًا». [صحيح] - [رواه مسلم]

(۵۷) - له ئەبی هورەپر وهه - په زای خوای لیبیت - که پیغه مبهری خودا - صلی الله علیه وسلم - ده فه رمویت: «ئەوهی بانگه شه بکات بۆ هیدایهت و چاکه کاریه ک، ئەوا پاداشتی وه کو پاداشتی ئەوانه وایه که شوینی ده که ون کرده وهی پی ده کهن -، و ئەمهیش هیچ له پاداشتی ئەوان کهم ناکاته وه، و ئەوهی بانگه شه بکات بۆ گومراییه ک، ئەوا تاوانی له سهره به هیندهی

تاوانی ئهوانه‌ی که شوینی ده‌که‌ون، وئهمه‌یش هیچ له تاوانی ئهوان کهم
ناکاته‌وه». [صه‌حیحه] - [موسلیم گێراویه‌تیه‌وه]

شیکردنه‌وه:

پیغه‌مبهر -صلی الله علیه وسلم- روونیده‌کاته‌وه ئه‌وه‌ی به قسه وکرده‌وه
رینموئینیکار ورینیشاندهر وهاندهری خه‌لکی بێت بۆ سه‌ر رینگایه‌ک که هه‌ق
وخیری تێدایه، ئه‌وا پاداشتی وه‌کو پاداشتی ئه‌وانه‌یه که شوینی ده‌که‌ون به‌بێ
ئه‌وه‌ی هیچ له‌پاداشتی شوینکه‌وتوووان کهم بێته‌وه.

وئه‌وه‌ی به قسه وکرده‌وه رینموئینیکار ورینیشاندهر بێت بۆ رینگایه‌ک که پوچه‌ل
وخراپه‌ی تێدایه له شه‌ر و تاوان وگونا‌ه یان شتێک حه‌لال نه‌بێت، ئه‌وا تاوانی
له‌سه‌ر ده‌نووسرێت هینده‌ی تاوانی ئه‌وانه‌ی شوینی ده‌که‌ون به‌بێ ئه‌وه‌ی هیچ
له تاوانی شوینکه‌وتوووانی کهم بێته‌وه.

له سووده‌کانی فه‌رمووده‌که:

۱. فه‌زڵ وپله وپایه‌ی بانگه‌وازی کردن بۆ هیدایه‌ت ورینگای راست، ئه‌گه‌ر زۆر
یان کهم بێت، وئه‌وه‌ی بانگه‌وازی ده‌کات پاداشتی وه‌کو ئه‌و که‌سه‌یه که
کرده‌وه‌که ده‌کات، وئهمیش فه‌زڵێکی مه‌زن وئه‌وپه‌ری به‌خشنده‌یه له‌لایه‌ن
خوداوه.

۲. ترسناکی بانگه‌وازی کردن بۆ گومرایی، ئه‌گه‌ر زۆر یان کهم بێت، وئه‌وه‌ی
بانگه‌واز ده‌کات بۆ گومرایی؛ وه‌کو تاوانی ئه‌و که‌سه‌ی له‌سه‌ر ده‌نووسرێت که
کرده‌وه‌که ده‌کات.

۳. پاداشتی هاوشیوه‌ی کرده‌وه‌یه، ئه‌وه‌ی بانگه‌وازی بکات بۆ خێر وچاکه ؛
پاداشتی وه‌کو ئه‌و که‌سه‌یه که کرده‌وه‌که ده‌کات، وئه‌وه‌ی بانگه‌وازی بکات بۆ
شه‌ر و خراپه ؛ وه‌کو تاوانی ئه‌و که‌سه‌ی له‌سه‌ر ده‌نووسرێت که کرده‌وه‌که
ده‌کات.

۴. ده بیټ مسوئلمان ټاگدار بیټ که سانیک چاوی لی نه کهن کاتیک به ټاشکرا ټاوان ده کات وخه لکی ده بیبن، چونکه ټاوانی زیتری له سهر دهنووسریت ټه گهر که سیک چاوی لیټکات ؛ ههرچه نده ټهو هانی نه دابیت بو کردنی ټاوانه کهیش.

(۳۳۷۳)

(۵۸) - عن أبي مسعود الأنصاري رضي الله عنه قال: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: إِنِّي أُبْدِعُ فِي فَاخِمِلِي، فَقَالَ: «مَا عِنْدِي»، فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَنَا أَذُلُّهُ عَلَى مَنْ يَحْمِلُهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ دَلَّ عَلَى خَيْرٍ فَلَهُ مِثْلُ أَجْرِ فَاعِلِهِ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(۵۸) - له ټه بی مه سعودی ټه نساړیه وه - ټه زای خوا ی لیټیت - ده لیت: پیاوټیک هات بو لای پیغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم - ووتی: من ټاژه له که م - سواړیه که م - مرد ؛ - ټاژه لیکم - پیبده بو ټه وه ی هه لمبگریټ - بو سه فه رکړدن -، فه رموی: «هیچم له لای نه»، پیاوټیک ووتی: ټه ی پیغه مبه ر ی خودا، من ریټی شانده ر ی ده بم بو لای که سیک که هه لی بگریټ، پیغه مبه ر ی خودا - صلی الله علیه وسلم - فه رموی: «پادا شتی که سی ریټی شانده ر بو کاری خیر وه کو پادا شتی که سی ټه نجامده ر ی کاره خیره که وایه». [صه حیه] - [موسلیم]

گټراو ټه وه

شیکردنه وه:

پیاویک هات بۆ لای پیغه مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- ووتی: من ئازه‌له‌ که‌م -سواریه‌ که‌م- مرد ؛ -ئازه‌ ئیکم- پێده‌ بۆئه‌ وه‌ی هه‌ لمبگریت -بۆ سه‌فه‌رکردن-، پیغه‌ مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- داوای لی‌بووردنی کرد به‌ وه‌ی هیچ شتیکی له‌ لا نیه‌ بۆئه‌ وه‌ی وه‌ کو سوار ی پێیدات، پیاویک له‌ وانه‌ی ئاماده‌ بوو، ووتی: ئه‌ی پیغه‌ مبه‌ری خودا، من رێنیشاندهری ده‌بم بۆ لای که‌سیک که‌ هه‌ لی بگریت، پیغه‌ مبه‌ری خودا -صلی الله علیه وسلم- رایگه‌ یاند که‌ ئه‌و که‌ سه‌ به‌ شداره‌ له‌ پاداشتی ئه‌ نجامده‌ری کاره‌ خێره‌ که‌ چونکه‌ رێنیشاندهری کاری چاکه‌ بوو، به‌ بی ئه‌ وه‌ی هیچ شتیکی له‌ پاداشتی دووهم که‌م بکاته‌ وه‌.

له‌ سووده‌ کانی فه‌رمووده‌ که‌:

۱. ئامۆژگاری کردن بۆ رێنیشاندانی کاره‌ خێر و چاکه‌ کان.
۲. هاندان بۆ ئه‌ نجامدانی کاری خێر و چاکه‌ هۆکاره‌ بۆ کاملی و پته‌ و بوونی کۆمه‌ ک وهاوکاری له‌ نیو کۆمه‌ لگای مسولمان.
۳. فراوانی فه‌زڵ و په‌حمه‌تی خوای گه‌وره‌ -سبحانه‌ و تعالی-.
۴. فه‌رمووده‌ که‌ بنچینه‌یه‌ کی گشتیه‌ بۆیه‌ هه‌موو کاره‌ خێره‌ کان ده‌ گرتیه‌ وه‌.
۵. مروّف ئه‌ گه‌ر نه‌یتوانی داوای پرسیارکار جێبه‌ جێ بکات، ئه‌وا رێنیشاندهری ده‌بێت بۆ که‌سیکی تر ؛ که‌ له‌ وه‌یه‌ داواکه‌ی بۆ جێبه‌ جێ بکات.

(۵۹) - عَنْ سَهْلُ بْنُ سَعْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَوْمَ خَيْبَرٍ: «لَأُعْطِينَ هَذِهِ الرَّايَةَ غَدًا رَجُلًا يَفْتَحُ اللَّهُ عَلَى يَدَيْهِ، يُحِبُّ اللَّهُ وَرَسُولَهُ وَيُحِبُّهُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ»، قَالَ: فَبَاتَ النَّاسُ يَدُوكُونَ لَيْلَتَهُمْ أَتَيْتُهُمْ يُعْطَاهَا، فَلَمَّا أَصْبَحَ النَّاسُ غَدَوْا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كُلُّهُمْ يَرْجُو أَنْ يُعْطَاهَا، فَقَالَ: «أَيْنَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ؟» فَقِيلَ: هُوَ يَا رَسُولَ اللَّهِ يَشْتَكِي عَيْنَيْهِ، قَالَ: «فَأَرْسِلُوا إِلَيْهِ»، فَأَتِي بِهِ فَبَصَقَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي عَيْنَيْهِ وَدَعَا لَهُ، فَبَرَأَ حَتَّى كَأَنَّ لَمْ يَكُنْ بِهِ وَجَعٌ، فَأَعْطَاهُ الرَّايَةَ، فَقَالَ عَلِيٌّ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَقَاتِلُهُمْ حَتَّى يَكُونُوا مِثْلَنَا؟ فَقَالَ: «انْفِذْ عَلَى رِسْلِكَ حَتَّى تَنْزِلَ بِسَاحَتِهِمْ، ثُمَّ ادْعُهُمْ إِلَى الْإِسْلَامِ، وَأَخْبِرْهُمْ بِمَا يَجِبُ عَلَيْهِمْ مِنْ حَقِّ اللَّهِ فِيهِ، فَوَاللَّهِ لَأَنْ يَهْدِيَ اللَّهُ بِكَ رَجُلًا وَاحِدًا، خَيْرٌ لَكَ مِنْ أَنْ يَكُونَ لَكَ حُمْرُ النَّعَمِ». [صحيح] - [متفق عليه]

(۵۹) - له سه هلی کوری سه عده وه - رهزای خوی لیبت - که پیغه مبهری خودا - صلی الله علیه وسلم - ده فهرمویت: «سبهینی ئالاکه دهدهمه دهستی پیاویک که خوی گه وره له سهر دهستی نهو سهرکه وتن ده به خشیت، خوی گه وره وپیغه مبهری خوش دهویت، و خوی گه وره وپیغه مبهریش نهویان خوش دهویت»، سه هل ده لیت: کاتیک به یانیان به سهردا هات ؛ هه موویان رویشتن بو لای پیغه مبهری خودا - صلی الله علیه وسلم -، هه ریه کیکیان هیوای وابوو ئالاکه به نهو بدریت، پیغه مبهه - صلی الله علیه وسلم - فهرمووی: «کوا عهلی کوری ئه بی تالیب؟»، ووترا: نهو چاوی ئیش وئازاری ههیه، بویه ناردیان به دوایدا وهینیان، وپیغه مبهری خودا - صلی الله علیه وسلم - تفیکی کرده نیو چاوه کانیه وه ونزای بو کرد؛ بویه باش بوو وه کو نهو و ابیت که هه رگیز ئیش وئازاری نه بوو بیت، وئالاکه ی پید، وپی فهرمووی: «له سه رخو برو هه تا ده چیه نزیک خای ئه وان، پاشان بانگیان

بکه بو ئیسلام، وهه وائیانی پێ بده سه بارهت به مافه کانی خوای گهوره له ئیسلامدا، والله ئه گهر خوای گهوره به هوی تۆوه هیدایهتی یه ک کهس بدات باشتره بو تۆ له وشتره سووره کان». [صه حیهه] - [بوخاری و موسلیم هاوران

[له سه ری]

شیکردنه وه:

پێغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم - هه وائیدا سه بارهت به وهی به یانی مسو لمانان سه رده که ون به سه ر جوله که ی خه یبه ردا، ئه میش له سه ر دهستی پیاوێک که ئالا که ی پێده دات ؛ مه به ست له ئالا ئه و دروشم ونیشانه یه که سوپا وه کو دروشمی خوی به رزی ده کاته وه.

ئهم پیاوه له سیفه ته کانی ئه وه یه خوای گهوره و پێغه مبه ره که ی خوش ده ویت، و خوای گهوره و پێغه مبه ره که ی شی خوشیان ده ویت، هاوه لان له شه ودا قسه و گفتو گو یان ده کرد سه بارهت به وهی ئالا که به کی ده دات ؟

وه کو هیوا یه ک بو به ده سه ته یانی ئهم رێزلێنانه مه زنه، کاتیک به یانی هات ؛ رۆیشتن بو لای پێغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم -، هه موویان هیوایان وابوو ئهم رێزلێنانه به ده سه ته یین، پێغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم - پرساری کرد: عه لی کوری ئه بی تالب له کو یه - ره زای خوای لی بی ت - ؟ ووتر: ئه وه نه خوشه و چاوی ئازاری هه یه.

پێغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم - ناردی به دوایدا، وه یانیان، به ئاوی پیرۆزی نیو ده می تفی کرده نیو چاوه کانی، ونزای بو کرد، خوای گهوره شی فای پێ به خشی له نه خوشیه که ی هه روه کو ئه وه وابیت نه خوش نه بوو بیت، و ئالا که ی پێدا، و فه رمانی پێ کرد به وهی له سه رخو بروات هه تا وه کو نزیک ده بی ته وه له قه لای دوژمن، پاشان هاتنه نیو ئیسلام بخاته پێشیان و بانگه وازیان بکات بو ئهم ئاینه، ئه گهر وه لامیان دایه وه؛ ئه وهی واجبه له سه ریان بو یان پروون بکه ره وه.

پاشان پیغهمبەر -صلی الله علیه وسلم- فەزلی بانگەوازی کردن بۆ لای الله ی روونکردەوه بۆ عەلی، و بانگخواز ئە گەر هوکار بێت بۆ هیدایەتدانی پیاویك ئەوا ئەمە خێرتەرە بۆی لەوہی و شترى سوورى ھەبێت كە لە گرانبەھاترین سامانەکانی عەرەبە، وخواوەنی بێت و بیکاتە خێر.

لە سوودەکانی فەرموودەكە:

۱. فەزڵ و پلە و پایەى عەلى كورپى ئەبى تالب -رەزای خواى لیبیت- دەرەخات، و شاهییدی دانی پیغهمبەر -صلی الله علیه وسلم- بۆی ؛ ئەو خودا و پیغهمبەرى خوشدەوێت، و خودا و پیغهمبەرەكەیشی ئەویان خوشدەوێت.

۲. بەپەرۆشی ھاوہلان -رەزای خویان لیبیت- لەسەر خێر و چاکەکردن، و کێبێرکی کردنیان لەسەر ئەنجامدانی.

۳. دروستی پەرچا کردنی ئەدەبە جوانەکان لە کاتی جەنگدا، و دوورکەوتنەوه لە زیادەرەوی و سەرەرپۆی و دەنگی بێزارکەر کە هیچ پێویست نین.

۴. لە بەلگەکانی پیغهمبەرایەتی موحەمەدە -صلی الله علیه وسلم- ؛ چونکە ھەوایداسەبارەت بە سەرکەوتنیان بەسەر جولەکەدا، و پروویدا بەو شیوہیەى ئەو باسیکرد، و خواى گەرە بە ئیزنی خوێ شیفای بەخشی بە چاوەکانی عەلى كورپى ئەبى تالیب لەسەر دەستی پیغهمبەر -صلی الله علیه وسلم-.

۵. مەبەستی مەزن لە جیھاد بریتیە لەوہی خەلکی بێنە نیو ئاینی ئیسلامەوہ و پابەندی ئەم ئاینە مەزنە بن.

۶. بانگەوازی کردن بە پلە و قوناغ دەبێت سەرەتا داوا لە کافر دەکرێت کە مسولمان بێت و دوو شاهییدیە کە بلیت، و پاشان فەرمانی پێدەکرێت فەرزەکانی ئیسلام جێبەجێ بکات.

۷. فەزڵ و پەلە و پایەى بانگەوازی کردن بۆ ئاینی ئیسلام و ئەو خێرەى تێیداىە بۆ ئەو کەسەى بانگەوازی بۆ دەکەیت و بۆ بانگخواز، ئەوەى بانگەوازی بۆ دەکەیت و ئامۆزگارى دەکەیت؛ لەوێهە هیدایەت و ەریگری و بێیتە مسوڵمان، و بانگخواز پاداشتیکی زۆر گەورە و ەردەگری بەهۆی ئەم کردەوە چاکە.

(۳۴۰۹)

(۶۰) - عن ابن عُمَرَ رضي الله عنهما قال: قال رسول الله صَلَّى الله عليه وسلم:

«مَنْ تَشَبَّهَ بِقَوْمٍ فَهُوَ مِنْهُمْ». [حسن] - [رواه أبو داود وأحمد]

(۶۰) - لە ئەبەدەى کورێ عومەرەو - ەزای خویان لیبێت - کە پێغەمبەرى خودا - صلی اللہ علیہ وسلم - دەفەرمویت: «هەرکەسێک خۆی بە خەڵکانیک بچوینیت؛ ئەوا بە یەکیک لە ئەوان دادەنریت». [حەسەنە] -

[ئەبە داود و ئەحمەد - گێڕاویانەتەو]

شیکردنەو:

پێغەمبەر - صلی اللہ علیہ وسلم - باسی ئەوێمان بۆ دەکات هەرکەسێک خۆی بە خەڵکانیک بچوینیت لە کافرەکان یان فاسقەکان یان چاکەکاران - بەوێ شتیک لە تاییبەتمەندییەکانی ئەوان پەیرەو بکات لە بیروباوەرەکان یان پەرستەنەکان یان نەریتەکان - ؛ ئەوا بە یەکیک لە ئەوان دادەنریت، چونکە خۆچواندن پێیان دەبێتە هۆی خۆچواندن بە ئەوان لەناخدا، و بێگومان خۆچواندن بە کەسانیکی ئامازەییە بۆ سەرسامبوون پێیان، و لەوێهە بێیتە هۆی خۆشوێستنیان و بە گەورەدانانیان و مەیل بۆیان و دۆستاییەتی کردنیان، و ئەمە سەرەنجام لەوێهە بێیتە هۆی خۆچواندن بە ئەوان لە دڵ و پەرستندا - پەنا بە خۆی گەورە -.

له سووده کانی فہرموودہ کہ:

۱. ھۆشدارى وئاگدار کردنہوہ له خۆشوبھانندن به کافر وفاسقه کان.
۲. ئامۆزگارى کردن بۆ خۆچوانندن به پياوچاکان وئەوان قودوہ وسەر مەشق بن.
۳. خۆچوانندن له رووکەشدا دەبێتە ھۆى خۆشويستن له ناخدا.
۴. مەرۆف تووشى ھەرەشە وتاوان دەبێت بەپێى جۆرى خۆچوانندنە کہ.
۵. نەھى کردن له خۆچوانندن به کافرەکان مەبەست لێى نەھى کردنە له خۆچوانندن پێيان له پەرستەنەکان وخوو ونەريتە تايبەتەکانيان، بەلام ئەگەر شتێک لەمانە نەبێت وەکو فېربوونە پيشە سازيەکان وھاوشیوہ کانی کہ سوودى بۆ ئىسلام ومسولمانان ھەيە ئەوا ئەمە ناچیتە ژێر خانەى نەھى کردنەوہ.

(۵۳۵۳)

- (۶۱) - عن أبي هريرة رضي الله عنه أن النبي - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ: «الرَّجُلُ عَلَى دِينِ خَلِيلِهِ، فَلْيَنْظُرْ أَحَدُكُمْ مَنْ يُخَالِلُ». [حسن] - [رواه أبو داود والترمذي وأحمد]
- (۶۱) - له ئەبى ھورەيرەوہ -رەزای خواى لىبێت- کہ پىغەمبەر-صلی اللہ علیہ وسلم- دەفەر مۆیت: «مەرۆف لە سەر ئایى ھاوڕیکەيەتى؛ بۆيە با ھەريەکیکتان سەیر بکات وبزانیت ھاوڕيەتي کى دەکات». [حەسەنە] - [تيرمذی وئەبو داود و ئەحمەد - گێڕاویانەتەوہ]

شیکردنه وه:

ئەم فەرموودەییە ھەوایی ئەو دەدات کە مەرووف لە سەر خوو وەرپێگای ھاورپێکەییەتی؛ بۆیە بۆ پاراستنی ئایینی و ڕەهوشی دەبێت بزانییەتی ھاورپێکەییەتی کات، بۆیە ئەو ڕازییە لە سەر ئایینی و ڕەهوشی ئەوا با ھاورپێکەییەتی بکات، و ئەو ھەش بەو شێوەییە نەبێت ئەوا با لێی بە دوور بێت، چونکە خوو دەدزییەتی و ھاورپێکەییەتی کاریگەری ھەییە لە چاک بوونی حال یان خراب بوونی. بۆیە بە پوختی فەرموودە کە ئاماژە بەو دەکات کە مەرووف پێویستە ھاورپێکەییەتی کەسانی چاک بکات؛ چونکە ئەمە خێری زۆری تێدایە.

لە سوودەکانی فەرموودە کە:

۱. فەرمانکردن بە ھاوێلاییەتی کردنی چاکەکاران و ھەڵبژاردنیان، و نەھی کردن لە ھاوێلاییەتی خراپەکاران.
۲. بەتایبەتی باسی ھاورپێ کردنە کە خەزم و کەسی نزیک؛ چونکە ھاورپێ تۆ ھەڵبەبژێرییەتی، بەلام ھەڵسوکەوت کردن لە گەڵ برا و خەزم خۆی لادانی نییە و لەمەدا ھیچ بژاردەییە کە لە دەستی تۆ نییە.
۳. بڕیاردانی بوونی ھاورپێ دەبێت لە دوای بیرکردنەو و تۆ فەکرین بێت.
۴. مەرووف دینداری بە ھێز دەبێت بە ھۆی ھاوێلاییەتی لە گەڵ ئیمانداران، و مەرووف دینداری لاواز دەبێت بە ھۆی ھاوێلاییەتی لە گەڵ خراپەکاران.

(۶۲) - عن تميم الداري رضي الله عنه ، قال: سمعتُ رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: «لَيَبْلُغَنَّ هذا الأمرُ ما بلغ الليل والنهارُ، ولا يتركُ الله بيتَ مَدَرٍ ولا وَبَرٍ إلا أدخله الله هذا الدين، بعزٍّ عزيز أو بذلٍّ ذليل، عزاً يُعزُّ الله به الإسلام، وذلاً يُذلُّ الله به الكفر» وكان تميم الداري، يقول: قد عرفتُ ذلك في أهل بيتي، لقد أصاب مَنْ أسلم منهم الخير والشرف والعز، ولقد أصاب من كان منهم كافراً الذل والصَّغار والجزية. [صحيح] - [رواه أحمد]

(۶۲) - له ته‌میمی دارییه‌وه -ره‌زای خوای لی‌بیت- ده‌لّیت: گوئیم له پی‌غهم‌به‌ری خودا بوو -صلی الله علیه وسلم- که ده‌یفه‌رموو: «ئهم ئاینه ده‌گاته هه‌رشوئینیکی که شه‌و ور‌وژی پی‌بگات، و‌خوای گه‌وره ئهم ئاینه ده‌گه‌یه‌نی‌ت به هه‌موو شوئینیکی نی‌شته‌جیبوو وه‌موو شوئینیکی چۆل و‌بیابان، هو‌کاری شکو‌داربوونی شکو‌دارانه یان هو‌کاری سه‌رشو‌ربوونی سه‌رشو‌رانه، شکو‌دارییه‌ک که خوای گه‌وره به‌هو‌ی ده‌ستگرتن به ئی‌سلامه‌وه ده‌یبه‌خشیت، و‌سه‌رشو‌رییه‌ک که خوای گه‌وره به‌هو‌ی کو‌فر ور‌ه‌تدانه‌وه‌ی ئی‌سلامه‌وه ده‌یسه‌پینیت».

ته‌میم ده‌لّیت: ئهمه‌م بی‌نی له نی‌و ئه‌ندامانی خێزانه‌که‌م، ئه‌وانه‌ی مسو‌لمان بوون تووشی خێر و‌پێزداری و‌شکو‌داری بوون، و‌ئه‌وانه‌ی کافر بوون تووشی سه‌رشو‌ری و‌یچو‌وکی و‌باجدان بوون. [صه‌حیحه] - [ئه‌حمه‌د گێ‌راویه‌تی‌هه‌]

شیکردنه‌وه:

پی‌غهم‌به‌ر -صلی الله علیه وسلم- هه‌والی ئه‌وه ده‌دات که ئهم ئاینه ده‌کاته هه‌موو شوئینیکی سه‌ر زه‌وی، هه‌رشوئینیکی شه‌و ور‌وژی پی‌بگات بانگه‌وازی ئهم ئاینه پی‌ی ده‌گات، و‌خوای گه‌وره ئهم ئاینه ده‌خاته نی‌و هه‌موو ما‌ئیک جار له هه‌ر‌شار و‌گوند و‌ده‌شتای و‌بیابانی‌کدا بی‌ت، ئه‌وه‌ی ئهم ئاینه قبو‌ل بکات

وباوهری پېښېښت ته واکوډار ده بېت به هوۍ شکوډاری ئیسلامه وه که ئاینی په روه ردگاری هه موو بوونه وهره کانه.

وئوه وې ئیسلام رېت بکاته وه وکوفر بکات ته واکوډار زه لیل و سهر شوړ ده بېت چونکه ئاینی خودای رېت کرده وه، ولهم فهرمووده یه دا هاوړلی به رېز ته میمی داری -رېزای خوای لیبت- باسی ئه وه ده کات که ته واکوډار کان وراستیه کانی ته م فهرمووده یه به چاوی خوۍ بیی له نیو بنه مال و خیزانه که یدا، هه رکه سیکیان مسولمان بوو توووشی خړ و رېز و شکوډاری بوو، وئوه وې کافر بوو توووشی سهر شوړی وزه لیلی و باجدان بوو به ده وئله ت به هوۍ کوفر و یی باوهر بوونیه وه.

له سووده کانی فهرمووده که:

۱. موژده یه بو مسولمانان که ئاینه که یان له هه موو شوینیکي سهر زه وې بلاو ده بېته وه.

۲. عزیزه ت و شکوډاری بو ئیسلام و مسولمانان، و سهر شوړی وزه لیلی بو کوفر و کافره کانه.

۳. به لکه ونیشانیه کی له به لکه ونیشانیه کانی پیغه مبرایه تی تیدایه ؛ چونکه به و شیویه پرویدا که پیغه مبر -صلی الله علیه وسلم- باسی کرد.

(۶۳) - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: «وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَا يَسْمَعُ بِي أَحَدٌ مِنْ هَذِهِ الْأُمَّةِ يَهُودِيٍّ وَلَا نَصْرَانِيٍّ، ثُمَّ يَمُوتُ وَلَمْ يُؤْمِنْ بِالَّذِي أُرْسِلْتُ بِهِ إِلَّا كَانَ مِنْ أَصْحَابِ النَّارِ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(۶۳) - له ئه‌بی هوره‌یره‌وه که پیغه‌مبه‌ری خودا -صلی الله علیه وسلم- ده‌فرمویت: «سویند به‌ئوه‌ی که نه‌فسی موحه‌مه‌دی به‌ده‌سته، هیچ که‌سیک نییه له‌م ئومه‌ته له‌جوله‌که‌یه‌ک یان نه‌سپرانیه‌ک سه‌باره‌ت به‌من بیستیت، پاشان بمریت له‌سهر باوه‌ر نه‌هینان به‌و په‌یامه‌ی که‌من پێی نێردراوم؛ ئه‌وا له‌ئه‌هلی دۆزه‌خه». [صه‌حیحه] - [موسلم گێراویه‌تیوه‌]

شیکردنه‌وه:

پیغه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- سویند ده‌خوات که هه‌رکه‌سیک له‌م ئومه‌ته* سه‌باره‌ت به‌ئو بیستیت، ئینجا جوله‌که‌ی یان گا‌ور یان هه‌ریه‌کیکی تر که په‌یامی پیغه‌مبه‌ری پێده‌گات -صلی الله علیه وسلم-، پاشان بمریت و باوه‌ر نه‌هینیت به‌په‌یامی ئیسلام؛ ئه‌وا له‌ئه‌هلی دۆزه‌خه و به‌هه‌تاهه‌تایی تێیدا ده‌مینیته‌وه.* (ئومه‌ت: لێره‌دا مه‌به‌ست لێ ئومه‌تی بانگه‌وازه‌هه‌روه‌کو زانایان فهرموویانه، چونکه ئومه‌ت دوو جو‌ره: ئومه‌تی بانگه‌واز و ئومه‌تی وه‌لامدانه‌وه، ئومه‌تی بانگه‌واز هه‌موو خه‌لکی سه‌رزه‌وی ده‌گریته‌وه، و ئومه‌تی وه‌لامدانه‌وه ته‌نها مه‌به‌ست لێ ئومه‌تی ئیسلامه که باوه‌ریان به‌هه‌موو پیغه‌مبه‌ران هیناوه).

له سووده کانی فہرموودہ کہ:

۱. گشتگیری پہ یامی پیغہ مہر - صلی اللہ علیہ وسلم - بۆ ھہ موو جیھان، و واجبیتی شوئیکہ وتنی، و ھہ موو شہریعہ تہ کانی پیشوو ؛ بہ شہریعہ تہ کہی ئہ و ھہ لہوہ شیرانہ و ھہ.

۲. ھہ رکہ سیئک بیباوہر بیت بہ پیغہ مہر - صلی اللہ علیہ وسلم - ؛ ئہ و باوہر ھینانی بہ پیغہ مہرانی تر سوودی بۆی نابیت - علیھم الصلاۃ والسلام -.

۳. ئہ و ھی سہ بارہت بہ پیغہ مہر - صلی اللہ علیہ وسلم - ی نہ بیستبیت، و بانگہ وازی ئاینی ئیسلامی پی نہ گہ یشتبیت ئہ و ئہ و کہ سہ پوزش (عوزری) ھہ یہ، و چارہ نووسی لہ قیامہ تدا لہ لای خوی گہ و رہ یہ.

۴. مروؤف دہ توانیت مسولمان بیت ؛ ھہرچہ ندہ ماوہ یہ کی کہ میش بیت پیش مردن، تہ نانہت ئہ گہر لہ نہ خویشیہ کی سہختیشدا بیت، ھہ تا ئہ و کاتہ ی رۆح دہ گاتہ گہروو (ھہ تا مردن دہ بینیت).

۵. بہ باشندان و ھہ و لدان بۆ چاک پیشاندانی ئاینی کافرہ کان - لہ و انہش جولہ کہ و گاورہ کان - ؛ ئہ مہ کوفرہ.

۶. باسکردنی جولہ کہ و گاورہ کان - لہ م فہرموودہ یہ دا - ؛ ھوؤشاریہ بۆ شوئیکہ و تووانی ئاینہ کانی تر، چونکہ ئہ گہر جولہ کہ و گاورہ کان - کہ کتیبی ئاسمانیان بۆ دابہ زیندراوہ - ؛ ئہ مہ حائیان بیت، ئہ وانی تر کہ کتیبیان نییہ ؛ ھہرہ شہ کہ زیاتر دہ یانگریتہ و ھہ، بۆیہ واجبہ ھہ موویان شوئینی ئاینہ کہی بکہون و گوئیپرایہ لی بن - صلی اللہ علیہ وسلم -.

(۶۴) - عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غَدَاةَ الْعَقَبَةِ وَهُوَ عَلَى نَاقَتِهِ: «الْقُطُّ لِي حَصَى» فَلَقَطْتُ لَهُ سَبْعَ حَصَيَّاتٍ، هُنَّ حَصَى الْحَذَفِ، فَجَعَلَ يَنْقُضُهُنَّ فِي كَفِّهِ وَيَقُولُ: «أَمْثَالُ هَؤُلَاءِ فَارُمُوا» ثُمَّ قَالَ: «أَيُّهَا النَّاسُ، إِيَّاكُمْ وَالْعُلُوَّ فِي الدِّينِ، فَإِنَّمَا أَهْلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ الْعُلُوُّ فِي الدِّينِ». [صحيح] -
[رواه ابن ماجه والنسائي وأحمد]

(۶۴) - له ئىبن عەباسەو -رەزاي خويان لىبىت- دەلىت: پىغەمبەرى خودا - صلى الله عليه وسلم- سەر لەبەيانى عەقەبە بەسەر وشرەكەيەو ؛ پىمى فەرمو: «بەردم بۆ هەنگەرە (بەهینە بۆم)»، منیش حەوت بەردى بچووكم بۆ هینا، لە بەردى پەلەپیتكەن ، لەنىو دەستیدا هەلیدەگێرانهو و فەرمووی: «باوەكو ئەمانە بێت (ئەو بەردانەى) دەهاوێژن»، پاشان فەرمووی: «ئەى خەلكىنە، وریا وئاگادارى زیاده‌رهوى و سنوور تێپەراندن بن لە ئايندا، ھۆكاری تیاچووونی ئەوانەى پيش ئیو ؛ زیاده‌رهوى كردن بوو لە ئايندا». [صەحیحە] - [ئىبن ماجە ونەسائى وئەحمەد - گێراویانەتەو]

شیکردنەو:

ئىبن عەباس -رەزاي خويان لىبىت- باسى ئەوهمان بۆ دەكات كە لە رۆژى قوربانى ئەو لەگەڵ پىغەمبەرى خودا بوو -صلى الله عليه وسلم- سەر لەبەيانى رۆژى ھاویشتى بەردەكان لە عەقەبە لە حەجى مائئاوايدا، پىغەمبەر -صلى الله عليه وسلم- فەرمانىيێكرد بەوہى بەردى بۆ بەهینت بۆ ھاویشتن، ئەویش حەوت بەردى هینا، ھەردانەيەکیان بەقەد دەنكە نۆكێك يان بوندوقێك دەبوو، -صلى الله عليه وسلم- بەردەكانى لەنىو دەستی دانا پاشان جولاندنى، و فەرمووی: لە قەبارەدا باوەكو ئەمانە بێت ئەو بەردانەى دەهاوێژن. پاشان پىغەمبەر -صلى الله عليه وسلم- ھۆشداريانى کردەو لە زیاده‌رهوى وتوندە‌رهوى وتێپەراندنى سنوورەكان لە بابەتەكانى ئاین، ئەوہى بوو ھوى

تیاچوونی ئومه تانی پېشوو بریتی بوو له تیپه راندنی سنووره کان وزیاده پوهی وتوند پوهی له ئایندا

له سووده کانی فهرموده که:

۱. نه هی کردن له زیاده پوهی له ئایندا، وروونکړدنه وهی خراپی سهره نجامی، وهوکاری تیاچوونه.

۲. په ند وئاموژگاری وهرگرتن له ئومه تانی پېش ئیمه، بوئه وهی خو مان بپاریزین دودور بین له وه له وئاوانانه هی تووشی بوون.

۳. ئاموژگاری کردن به شوئیکه وتنی سونه ت.

(۳۳۹۵)

(۶۵) - عن عبد الله بن مسعود قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «هَلَكَ

الْمُتَنَطِّعُونَ» قالها ثلاثاً. [صحيح] - [رواه مسلم]

(۶۵) - له ئیبن مه سعوده وه - په زای خوای لیبت - که پیغه مبهری خودا - صلی الله علیه وسلم - ده فهرمویت: «**توندرپوه کان تیاچوون^۸**». (ئهمه ی سی جار فهرموو)، ^۸ (توندرپوه کان - الْمُتَنَطِّعُونَ - : ئه وانه که زیاده پوپی ده که نه له خواپه رستیدا وکرده وه که له سنوری شهرع درده که نه وزور له خوایان ده که نه).

[صه حیحه] - [موسلم گنپراویه تیه وه]

شیکردنه وه:

پیغه مبهه ر - صلی الله علیه وسلم - روونی ده کاته وه که توندرپوه کان بیه یوا وخه سارومه ندن - بی هیدایه ت وزانست - ن له دنیا و دینایندا، وله قسه

وکرده و یاندا، سنووری ئه و شه رعه یان تیپه راندوو که پیغه مبه ر -صلی الله علیه وسلم- پی هاتوو.

له سووده کانی فه رمووده که:

۱. حه رامبوونی توندپه وی وزۆر له خوۆکردن -ئه رکی ناره حه ت خستنه سه ر نه فس- له هه موو شتیکیدا، وئامۆژگاری وه اندان بو دوور که و تنه وه له م سیفه ته له هه موو شتیکیدا؛ و به تایبه تی له په رستنه کان وله به گه وره دانانی پیاوچاگان.
۲. گه ران به دوای کاملترین له په رستنه کان وهتد؛ ئه مه شتیکی باشه، و به ده ست دیت به پابه ندبوون به شه ریه ته وه.
۳. سونه ته که بابه تیکی گرنگ دووپاتی له سه ر بکریته وه، چونکه پیغه مبه ر -صلی الله علیه وسلم- ئه م رسته یه ی سی جار دووباره کرده وه.
۴. لیوورده یی ئاینی ئیسلام، وئاسانی ئه و فه رمان و شه ریه ت و یاسایانه ی که تییدا دانراوه.

(۳۴۲۰)

(۶۶) - عَنْ عَدِيٍّ بْنِ حَاتِمٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «الْيَهُودُ مَغْضُوبٌ عَلَيْهِمْ، وَالنَّصَارَى ضَلَالٌ». [صحيح] - [رواه الترمذي]

(۶۶) - له عه دی کوپی حاتم هه که پیغه مبه ر -صلی الله علیه وسلم- ده فه رمویت: «جوله که کان؛ خوی گه وره تورپه یه لییان، وگا وره کان گومران». [صه حیه] - [تیرمذی گپراویه تیه وه]

شیکردنه وه:

پیغه مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- باسی ئه‌وه‌مان بو ده‌کات که جوله‌که‌کان قه‌ومێکن خوای گه‌وره‌ تورپه‌ لییان ؛ چونکه‌ هه‌ق وراستیان زانی وکرده‌وه‌یان پینه‌کرد. وگا‌وره‌کان قه‌ومێکی گومرانی؛ چونکه‌ کرده‌وه‌یان کرد به‌بی زانست.

له سووده‌کانی فه‌رمووده‌که:

۱. زانست وکرده‌وه‌ پیکه‌وه‌ هوکاري‌ پرگاریبونن له‌ رپیازی ئه‌وانه‌ی خوای گه‌وره‌ تورپه‌ لییان -جوله‌که‌کان- وئه‌وانه‌ی گومرانی -گا‌وره‌کان-.
۲. هو‌شداری له‌ رپیازی جوله‌که‌ وگا‌وره‌کان، وپابه‌ندبون به‌ رپیازی راست که‌ رپیازی ئایینی ئیسلامه‌.
۳. جوله‌که‌ وگا‌وره‌کان خوای گه‌وره‌ تورپه‌ لییان وگومرانی، به‌لام تایبه‌ترین سیفه‌تی جوله‌که‌کان ؛ خوای گه‌وره‌ تورپه‌ لییان، وتایبه‌ترین سیفه‌تی گا‌وره‌کان ؛ گومرانی.

(٦٥٠٦١)

(٦٧) - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «كَتَبَ اللَّهُ مَقَادِيرَ الْخَلَائِقِ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِخَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ، قَالَ: وَعَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(٦٧) - له‌ عبدالله کوری عه‌مرو کوری ئه‌لعاس ده‌لیت: گویم له‌ پیغه‌مبه‌ری خودا بوو -صلی الله علیه وسلم- که ده‌یفه‌رموو: «خوای گه‌وره‌ قه‌ده‌ری (چاره‌نووسی) دروستکراوه‌کانی نووسیوووه‌ پێش ئه‌وه‌ی ئاسمانه‌کان وزه‌وی

دروست بکات به په نجا هزار سال، وعه رشه که ی له سهر ئاوه.»

[صه حجه] - [موسلم گنراو یه تیه وه]

شیکردنه وه:

پنځه مېهر - صلی الله علیه وسلم - باسی ئه وه ده کات که خوی گه وړه قه ده ری
همو و شتیک نووسیوه که رووده دات له گه ردووندا به ورده کاریه وه له ژیان
ومردن ورزق وهتد، هه مووی له - تابلو پاریزراوه که دایه: اللوح المحفوظ - پیش
ئه وهی ئاسمانه کان وزه وی دروست بکات به په نجا هزار سال، وهه مووی
رووده دات به پی قه زا وقه ده ری خوی گه وړه - عز وجل -، هه مو و شتیک
رووده دات به قه زا وقه ده ری خوی گه وړه یه، هه رشتیک تووشی به نده بی
ئاو نه ده بوا یه تووشی نه بی، وهه رشتیک تووشی نه بووه نه ئه بوا یه تووشی
بی.

له سووده کانی فهرمووده که:

۱. واجبیتی باوهرپوون به قه زا وقه ده ر.

۲. قه ده ر: بریتیه له زانستی خوی گه وړه به شته کان ونووسینیان و ویستی
وخولقاندنیان.

۳. ئیمان به وهی قه ده ره کان نووسراون پیش ئه وهی ئاسمانه کان وزه وی
دروست بکری؛ ئه مه ده بیته هو ی ره زامه ندی وته سلیم بوون بو په روه ردگار.

۴. عهرشی خوی میهره بان له سهر ئاو بووه پیش ئه وهی ئاسمانه کان وزه وی
دروست بکات.

(٦٨) - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: حَدَّثَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ الصَّادِقُ الْمَصْدُوقُ: «أَنَّ خَلْقَ أَحَدِكُمْ يُجْمَعُ فِي بَطْنِ أُمِّهِ أَرْبَعِينَ يَوْمًا وَأَرْبَعِينَ لَيْلَةً، ثُمَّ يَكُونُ عَلَقَةً مِثْلَهُ، ثُمَّ يَكُونُ مُضْغَةً مِثْلَهُ، ثُمَّ يُبْعَثُ إِلَيْهِ الْمَلَكُ، فَيُؤَدِّنُ بِأَرْبَعِ كَلِمَاتٍ، فَيَكْتُبُ: رِزْقَهُ وَأَجَلَهُ وَعَمَلَهُ وَشَقِيٌّ أَمْ سَعِيدٌ، ثُمَّ يَنْفُخُ فِيهِ الرُّوحَ، فَإِنَّ أَحَدَكُمْ لَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ الْجَنَّةِ حَتَّى لَا يَكُونَ بَيْنَهَا وَبَيْنَهُ إِلَّا ذِرَاعٌ، فَيَسْأَلُ عَلَيْهِ الْكِتَابُ، فَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ فَيَدْخُلُ النَّارَ، وَإِنْ أَحَدَكُمْ لَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ حَتَّى مَا يَكُونَ بَيْنَهَا وَبَيْنَهُ إِلَّا ذِرَاعٌ، فَيَسْأَلُ عَلَيْهِ الْكِتَابُ، فَيَعْمَلُ عَمَلِ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَيَدْخُلُهَا».

[صحيح] - [متفق عليه]

(٦٨) - له عبدالله كورى مهسعوده وه - په زای خوی لیبیت - ده لیت: پیغه مبهری خودا - صلی الله علیه وسلم - بومانی گیرایه وه له کاتیکدا نه و راستگو یه و به راستگو دانراوه، فه رموی: «هه ر یه کیکتان له کاتی دروستکردنی کوډه کریته وه له سکی دایکیدا چل روژ وشه و، پاشان ده بیته خوښیکی چری کوڼو بو هه مان ماوه، پاشان ده بیته پارچه گوشتیک بو هه مان ماوه، پاشان فریشته یه کی بو دهنیردریت وفه رمانی پیده کریت به چوار شت: رزقی وته مه نی وکرده وه ی، وبه دبه خت - چاره په ش - یان ئاسووده یه، وبه دنیا ییبه وه یه کیکتان کرده وه ده کات به کرده وه ی ته هلی به هه شت هه تاوه کو له نیوان نه و وبه هه شت - دووری - بالیک ده مینیتته وه؛ دوو اچار کرده وه ده کات به کرده وه ی ته هلی دوزه خ بو یه ده چیتته نیویه وه، ویه کیکتان کرده وه ده کات به کرده وه ی ته هلی دوزه خ هه تاوه کو له نیوان نه و ودوزه خ - دووری - بالیک - ده مینیتته وه؛ دوو اچار کرده وه ده کات به کرده وه ی ته هلی به هه شت بو یه ده چیتته نیویه وه».

[صه حیحه] - [بوخاری و

شیگردنه وه:

ئیین مه سعوود - په زای خوی لیبیت - ده لیت: پیغه مبهه - صلی الله علیه وسلم -
بۆمانی گیرایه وه له کاتی کدا ئه و راستگۆیه له فهرمووده کانی، و به راستگۆ دانراوه
لایه ن خوی گه وره وه - سبحانه وتعالی -، فهرمووی:

یه کیکتان خولقاندنی کۆده کریتته وه، ئه مپش پاش ئه وه ی پیاو له گه ل
خیزانه که ی جووت ده بیت و مه نی پیاو و ئافره ته که کۆده بیتته وه له په حمی
ئافره ته که پاش چل رۆژ ده بیتته دلۆپه یه ک - نوتفه یه ک - له مه نی پیاو
و ئافره ت.

پاشان ده بیتته پارچه خوینیک ئه مپش پارچه خوینیک چری کولۆیه، ئه مه له
چل رۆژی دووهم.

پاشان ده بیتته پارچه گۆشتیک به قه باره ی ئه وه نده ی بتوانریت قووت بدریت،
ئه مه له چل رۆژی سییه م.

پاشان خوی گه وره فریشته یه کی بۆ ده نیریت، بۆیه رۆح ده کات به به ریدا پاش
ته و او بوونی چل رۆی سییه م، و فهرمانی پیده کریت به نووسینی چوار شت :
رزقه که ی، ئه مپش ئه و ناعمه تانه یه که دهستی ده که ویت له ته مه نیدا،
و ئه جه له که ی، ئه مپش ماوه ی مانه وه یه تی له دونیادا، و کرده وه ی، ئایا چۆن
کرده وه ده کات؟ ئایا خراپه کار - چاره ره ش - یان چاکه کاره - به خته وه ره.

پاشان پیغه مبهه - صلی الله علیه وسلم - سویندنی خوارد : یه کیکتان کرده وه
ده کات به کرده وه ی ئه هلی به هه شت، و کرده وه کانی له پپش چاوی خه لکی
چاکه کارییه، و به رده وامه له سه ری هه تا وه کو له نیوان ئه و و به هه شت - دووری -
بالیک ده مپیتته وه، و اتا: دووری ئه و که سه له به هه شت هینده ی دووری
که سیکه له شتی که وه له سه ر زه وی به دووری بالیک، به لام قه دهر دیتته پپشی
و ئه وه ی له سه ری نوو سراوه جیبه جی ده بیت، بۆیه کرده وه ده کات به کرده وه ی
ئه هلی دۆزه خ و کۆتا کرده وه کانی به م شیوه یه ده بیت و ده چیتته نیویه وه.

چونکه مهرجی قبولبوونی کردهوه ئه وهیه که له سه ری جیگیر بیت ونه گۆریت، وکه سیکی تر کردهوه ده کات به کردهوهی ئه هلی دۆزه خ هه تاوه کو نزیک ده بیت له وهی بجیتته دۆزه خه وه، واتا: دووری ئه وه که سه له دۆزه خ هیندهی دووری که سیکه له شتیکه وه له سه رزه وی به دووری بالیک، به لام قه دهر دیتته پیشی وئه وهی له سه ری نووسراوه جیبه جی ده بیت، بۆیه کردهوه ده کات به کردهوهی ئه هلی به هه شت و کو تا کردهوه کانی به م شیوهیه ده بیت وده چیتته نیویه وه،

له سووده کانی فه رمووده که:

۱. چاره نووسی شته کان له سه ره نجامدا به و شیویه ده بیت که له قه زا وقه دهردا هاتوو.
۲. هۆشدار ی له سه رسامبوون به رووکه شی کردوه کان؛ چونکه په ند له کو تا کردهوه کانه.

(۶۵۰۳۷)

(۶۹) - عن ابن مسعود رضي الله عنه قال: قال النبي صلى الله عليه وسلم: «الْجَنَّةُ أَقْرَبُ إِلَى أَحَدِكُمْ مِنْ شِرَاكِ نَعْلِهِ، وَالتَّارُ مِثْلُ ذَلِكَ». [صحيح] - [رواه البخاري]

(۶۹) - له ئیبن مه سه وده وه - ره زای خوای لیبیت- که پیغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم- ده فه رمویت: «به هه شت نزیکتره له یه کیک له ئیوه زیاتر له به سته ی نه عله کانی و دۆزه خیش به هه مان شیوه». [صه حیه] - [بوخاری]

گێڕاویه تیه وه

شیکردنه وه:

پینگه مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- باسی ئه وه ده کات که بهههشت و دۆزه خ
نزیکن له مروڤه وه وه کو نزیکی بهسته ی (قهیتانی) پیلاره کانی (نه‌عه‌کانی)،
مروڤ له وه یه په‌رستنیکی ئه‌نجام بدات و بیته هوی رازی بوونی خوی گه‌وره
و به‌هوی وه ده‌چته بهههشته وه، له وه یه مروڤ تاوانیک بکات و بیته هوی
توره‌ی خوی گه‌وره و به‌هوی وه ده‌چته دۆزه‌خه وه.

له سووده‌کانی فه‌رمووده‌که:

۱. هاندان بو ئه‌نجامدانی خیر و چاکه ئه‌گه‌ر بچووک و که‌میش بیت،
وترساندن وه‌وشداری له شه‌ر و خراپه ئه‌گه‌ر بچووک و که‌میش بیت.
۲. ده‌بیت مسو‌لمان له‌ژیانیدا له‌نیوان هیوا و ترس دا بیت، و به‌رده‌وام داوا له
خوی گه‌وره بکات بو ئه‌وه‌ی جیگیر و دامه‌زراو بیت له‌سه‌ر هه‌ق و ریگی
راست؛ چونکه ئه‌گه‌ر به‌م شیوه‌یه بیت ئه‌وا سه‌لامه‌ت و پارێزراو ده‌بیت و
تووشی له‌خوبایی ولوتبه‌رزی نابیت به‌حالی خوی.

(۳۵۸۱)

(۷۰) - عن أبي هريرة رضي الله عنه أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال:

«حُبِّتِ النَّارُ بِالشَّهَوَاتِ، وَحُبِّتِ الْجَنَّةُ بِالْمَكَارِهِ». [صحيح] - [رواه البخاري]

(۷۰) - له ئه‌بی هوره‌یره‌وه -ره‌زای خوای لیبیت- که پیغه‌مبه‌ری خودا -صلی

الله علیه وسلم- ده‌فه‌رمویت: «دۆزه‌خ ده‌وردراوه به شه‌هوه‌ت

وئاره‌زووه‌کان، و به‌هه‌شت ده‌وردراوه به نار‌ه‌حه‌تی و تاقیکردنه‌وه‌کان».

[صه‌حیحه] - [بوخاری گێراویه‌تیه‌وه]

شیکردنه‌وه:

پیغه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- روونی ده‌کاته‌وه که دۆزه‌خ ده‌وردراوه به‌و

شتانه‌ی نه‌فسی مروّف ئاره‌زووی ده‌کات له‌ کرده‌وه حه‌رامکراوه‌کان یان

که‌مه‌ترخه‌می له‌ واجبه‌کان؛ هه‌رکه‌سێک شوێن هه‌وا وئاره‌زووی نه‌فسی

بکه‌وێت ئه‌وا شایسته‌ی چوونه‌ دۆزه‌خه‌، و به‌هه‌شت ده‌وردراوه به‌و شتانه‌ی

که‌ نه‌فس هه‌زی پێناکات؛ وه‌کو په‌یره‌وکردنی فه‌رمانپێکراوه‌کان و وازه‌پێنان له‌

حه‌رامکراوه‌کان وئارامگرتن له‌سه‌ر ئه‌مه‌، ئه‌گه‌ر گوێرایه‌ڵ بێت و جیهادی

نه‌فسی بکات ئه‌وا شایسته‌ی چوونه‌ به‌هه‌شته‌.

له سووده‌کانی فه‌رمووده‌که:

۱. هۆکاری تووشبوون به‌ شه‌هوه‌ت وئاره‌زووه‌کان بریتیه‌ له‌ رازاندنه‌وه‌ی

شه‌یتان بۆ شه‌ر و خراپه‌ و شته‌ ناشینه‌کان، که ئه‌مه‌ش وا ده‌کات لای نه‌فس

جوان بێت و بۆی بجیت و ئه‌نجامی بدات.

۲. فه‌رمانکردن به‌ دوورکه‌وتنه‌وه‌ له‌ شه‌هوه‌ته‌ حه‌رامکراوه‌کان؛ چونکه‌ رێگایه‌

به‌ره‌و دۆزه‌خ، وئارامگرتن له‌سه‌ر نار‌ه‌حه‌تی و ناخۆشیه‌کان ؛ چونکه‌ رێگایه‌

به‌ره‌و به‌هه‌شت.

۳. فہزل وپلہ وپاہی جیہاد کردن دژ بہ نہفس وکوشش کردن لہ پەرستنه کاندہ وٹارم گرتن لہ سہر ٹہو بارگرانی وناہرحہ تیانہی پھیوہستن بہ پەرستنه کاندہوہ.

(۳۷۰۲)

(۷۱) - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَمَّا خَلَقَ اللَّهُ الْجَنَّةَ وَالتَّارَ أَرْسَلَ جِبْرِيلَ عَلَيْهِ السَّلَامُ إِلَى الْجَنَّةِ، فَقَالَ: انْظُرْ إِلَيْهَا وَإِلَى مَا أَعَدَدْتُ لِأَهْلِهَا فِيهَا. فَنَظَرَ إِلَيْهَا فَرَجَعَ، فَقَالَ: وَعِزَّتِكَ لَا يَسْمَعُ بِهَا أَحَدٌ إِلَّا دَخَلَهَا. فَأَمَرَ بِهَا فَحُقَّتْ بِالْمَكَارِهِ، فَقَالَ: أَذْهَبُ إِلَيْهَا فَانْظُرْ إِلَيْهَا وَإِلَى مَا أَعَدَدْتُ لِأَهْلِهَا فِيهَا. فَنَظَرَ إِلَيْهَا، فَإِذَا هِيَ قَدْ حُقَّتْ بِالْمَكَارِهِ، فَقَالَ: وَعِزَّتِكَ لَقَدْ خَشِيتُ أَنْ لَا يَدْخُلَهَا أَحَدٌ. قَالَ: أَذْهَبُ فَانْظُرْ إِلَى التَّارِ وَإِلَى مَا أَعَدَدْتُ لِأَهْلِهَا فِيهَا. فَنَظَرَ إِلَيْهَا فَإِذَا هِيَ يَرْكَبُ بَعْضُهَا بَعْضًا، فَرَجَعَ فَقَالَ: وَعِزَّتِكَ لَا يَدْخُلُهَا أَحَدٌ. فَأَمَرَ بِهَا فَحُقَّتْ بِالشَّهَوَاتِ، فَقَالَ: ارْجِعْ فَانْظُرْ إِلَيْهَا. فَنَظَرَ إِلَيْهَا فَإِذَا هِيَ قَدْ حُقَّتْ بِالشَّهَوَاتِ، فَرَجَعَ وَقَالَ: وَعِزَّتِكَ لَقَدْ خَشِيتُ أَنْ لَا يَنْجُو مِنْهَا أَحَدٌ إِلَّا دَخَلَهَا».

[حسن] - [رواه أبو داود والترمذي والنسائي]

(۷۱) - لہ ٹہبی ہورہیرہوہ کہ پیغہمبہری خودا -صلی اللہ علیہ وسلم- دہفرمویت: «کاتیک خوائ گہورہ بہہہشت ودوزخی دروستکرد جبریلی نارد -علیہ السلام- بو بہہہشت، فہرمووی: تہماشای بکہ چیم ٹامادہ کردوہ بو ٹہوانہی تئیدا -دہمیننہوہ-، ٹہویش تہماشای کرد؛ گہرایہوہ، - جبریل- فہرمووی: سوئند بہ شکوڈاریت ہہرکہسیک سہبارہتی ببیستیت ٹہوا دہچیتہ نیویہوہ، -پہروہردگار- فہرمانیکرد کہ دہور بدریت بہ نارہحہتہکان، فہرمووی: برؤ تہماشای بکہ چیم ٹامادہ کردوہ بو ٹہوانہی تئیدا -دہمیننہوہ-، -جبریل- تہماشای کرد، سہیری کرد دہور

دراوه به نارَحه تیه کان، فهرمووی: سویند به شکوَداریت ترسام له وهی کهس نه چیتَه نیویه وه، -په روه ردگار- فهرمووی: برؤ سهیری دۆزه خ بکه چیم ئاماده کردووہ بؤ ئه وانہی تئیدا -ده میننه وه، ئه ویش -جبریل- سهیری کرد بینی به شیکی چوو ته سهر به شیکی تری، گه رایه وه فهرمووی: سویند به شکوَداریت کهس نییه سه باره تی بیستیت پاشان بجیتَه نیویه وه، -په روه ردگار- فهرمانیکرد ده ور بدریت به شه هوهت وئاره زووہ کان، وفهرمووی: بگه پئوه ته ماشای بکه، ئه ویش ته ماشای کرد بینی ده ور دراوه به شه هوهت وئاره زووہ کان، گه رایه وه فهرمووی: سویند به شکوَداریت ترسام له وهی هیچ که سیک پرگاری نابیت لی -بویه- ده چیتَه نیویه وه». [حه سه نه] - [ئه بو داود و تیرمزی ونه سائی - گپراویانه ته وه]

شیکردنه وه:

پنځه مبهه -صلی الله علیه وسلم- باسی ئه وه مان بؤ ده کات کاتیک خوی گه وه به ههشت و دۆزه خی دروستکرد، به جبریلی فهرموو -علیه السلام-: برؤ بؤ به ههشت و ته ماشای بکه، ئه ویش چوو و ته ماشای کرد پاشان گه رایه وه، جبریل فهرمووی: سویند به شکوَداریت هه رکه سیک سه باره تی بیستیت وئه وهی تئیدایه له نیعمهت و خیر و پزلیان ئه واهه ده کات بجیتَه نیویه وه، وکرده وهی بؤ ده کات، په روه ردگار فهرمانیکرد که ده ور بدریت به شته ناخو ش و نارَحه ته کان له سهر نه فسی مرو ف، ئه میش واجبه کان ونه هی لیکراوه کان ده گریتَه وه؛ ئه وهی بیه ویت بجیتَه به هه شته وه پئویسته ئه م نارَحه تیانه تئیه پئیت.

پاشان خوی گه وه -عز وجل- فهرمووی: ئه ی جبریل! برؤ ته ماشای به ههشت بکه، پاش ئه وهی ده وردرا به نارَحه تیه کان، ئه ویش چوو و ته ماشای کرد، پاشان هات و فهرمووی: سویند به شکوَداریت ترسام له وهی کهس

نەچىتە نىۋىيە، بەھۆى ئەو سەختى و ناپەھەتتەنەى كە ھەيە لەسەر رىنگاكەى.

كاتىك خەى گەورە دۆزەخى دروستكرد، فەرمەوى: ئەى جەبرىل! بىرۆسەىرى بكە، ئەوئىش چەووسەىرى كەرد، پاشان جەبرىل ھەت و فەرمەوى: پەروەردگار، بە شەكۆدارىت ھەركەسەىك سەبارەتى بىستەت لەوھى تەدائە لە سزا و ناپەھەتى و ئازاردان ئەو ھەز ناكەت بچىتە نىۋىيە و لە ھۆكارەكانى چەونە نىۋى دەر دەكەوتتەو.

پاشان پەروەردگار - عز وجل - فەرمانىكرد بۆيە دەور درا بە شەھەت و ئارەزووكان، پاشان فەرمەوى: بگەرئەو تەماشەى بكە، ئەوئىش گەرەپەو تەماشەى كەرد، فەرمەوى: سەند بە شەكۆدارىت ترسان لەوھى ھەچ كەسەىك رەزگارى نەبەت لى - بۆيە - دەچىتە نىۋىيە؛ چەونە دەوردارە بە خەشى و ئارەزووكان.

لە سوودەكانى فەرمەودەكە:

۱. باوەربەون بەوھى بەھەشت و دۆزەخ ئىستە بوونان ھەيە.
۲. واجەبەتەى باوەربەون بە غەيب و بە ھەموو ئەوھى خەو و پەغەمبەرەكەى صلى الله عليه وسلم - فەرمەويانە و ئەوھى ھاتووە سەبارەتيان.
۳. گەرنەى ئارامگەرتن لەسەر ناخەشەكان چەونە رەنگەى گەشتەنە بە بەھەشت.
۴. گەرنەى خەبەر دەرگەرتن لەسەر ھەرامكارەكان؛ چەونە كەردنى ھەرامكارە رەنگەى گەشتەنە بە دۆزەخ.
۵. بەھەشت دەوردارە بە ناپەھەتتەكان، و دۆزەخ دەوردارە بە خەشى و چەزەكان، ئەمە مەبەستە لە تەقەكەردنەو و ناخەشەكان لە ژيانى دۇنيا.

۶. رېښگى گەيشتن بۆ بهههشت سهخت و نارهحهته، وپويستى به ئيمان و ئارامگرتن ههيه وههروهها نارهحهتى له گەلدايه، ورېښگى دۆزهخ پره له خوشى وشه هوهته كاني دونيا.

(٦٥٠٣٤)

(٧٢) - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «نَارُكُمْ جُزْءٌ مِنْ سَبْعِينَ جُزْءًا مِنْ نَارِ جَهَنَّمَ»، قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنْ كَانَتْ لَكَافِيَةً. قَالَ: «فُضِّلَتْ عَلَيْهِنَ بِتِسْعَةٍ وَسِتِّينَ جُزْءًا كُلُّهُنَّ مِثْلُ حَرِّهَا». [صحيح] - [متفق عليه]

(٧٢) - له ئهبي هورهيره وه - پهزاي خواي لىبيت - كه پيغه مبهري خودا - صلى الله عليه وسلم - ده فهرمويت: «ئهو ئاگره ي به كاري دين به شيكه له ههفتا به شي ئاگرى دۆزهخ»، ووترا: ئه ي پيغه مبهري خودا، ته نها ئه وه بهس بوو، فهرمووى: «شهست ونۆ هينده ي ئاگرى (دونيا گهرمه) هه ربه شيكى وه كو گهرمى (ئاگرى دونيايه)». [صه حيحه] - [بوخارى و موسليم هاوران له سه رى]

شىكر دنه وه:

پيغه مبهر - صلى الله عليه وسلم - باسى ئه وه ده كات كه ئاگرى دونيا به شيكه له ههفتا بهش له ئاگرى دۆزهخ، ئاگرى قيامهت تين وهيزى گهرمى زياتره له ئاگرى دونيا به شهست ونۆ پله، هه ربه شيكى هينده ي گهرمى ئاگرى دونيايه، ووترا: ئه ي پيغه مبهري خودا، ئاگرى دونيا به سه بۆ سزادانى ئه وانهى له نيو دۆزهخ، فهرمووى: شهست ونۆ هينده ي ئاگرى دونيا گهرمه، هه ربه شيكى وه كو گهرمى ئاگرى دونيايه.

له سووده کانی فہرموودہ کہ:

۱. ھوشداریدان سہ بارہت بہ دۆزہخ بۆئہوہی خہ لکی دوور بکہونہوہ لہو کردہوانہی دہبنہ ھوی چوونہ دۆزہخ.
۲. مہزینتی ئاگری دۆزہخ وسزای نیوی، وسہختی وتوندی گہرمیہ کہی.

(۶۵۰۳۶)

(۷۳) - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «يَقْبِضُ اللَّهُ الْأَرْضَ، وَيَطْوِي السَّمَوَاتِ بِيَمِينِهِ، ثُمَّ يَقُولُ: أَنَا الْمَلِكُ، أَأَيْنَ مُلُوكُ الْأَرْضِ». [صحيح] - [متفق عليه]

(۷۳) - له ئہبی ھورہپرہوہ دہلّیت: گویم لہ پیغہمبہری خودا بوو -صلی اللہ علیہ وسلم- کہ دہیفہرموو: «خوای گہورہ زہوی دہگریّت، وئاسمانہکان دہپیچیتہوہ بہ -دہستی- راستی، پاشان دہفہرمویت: من پادشام، کوان پادشاکانی زہوی». [صہحیحہ] - [بوخاری و موسلیم ھاوړان لہ سہری]

شیکردنہوہ:

پیغہمبہر -صلی اللہ علیہ وسلم- باسی ئہوہمان بۆ دہکات کہ خوای گہورہ -سبحانہ وتعالی- لہرؤژی قیامہتدا زہوی دہگریّت ودہپیچیتہوہ، وئاسمان دہپیچیتہوہ بہ -دہستی- راستی، بہ سہریہ کہوہ دہیانپیچیتہوہ و لہناویان دہبات، پاشان دہفہرمویت: من پادشام، کوان پادشاکانی زہوی !؟

له سووده کانی فەرموده که:

۱. بیرهیانه وه به وهی ته نها مولکی خوی گه وره ده مینیتته وه، ومولکی جگه له ئه و؛ نامینیت.
۲. ئاماژه به بۆ شکۆداری په روه ردگار-سبحانه وتعالی- ومه زنی توانا وده سه لاتی وئه وه خاوه نی هه موو شتیکی.

(٦٥٠٢٨)

(٧٤) - عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: دَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَقَدْ سَرَتْ سَهْوَةٌ لِي بِقِرَامٍ فِيهِ تَمَائِيلٌ، فَلَمَّا رَأَاهُ هَتَكُهُ وَتَلَوْنَ وَجْهَهُ وَقَالَ: «يَا عَائِشَةُ، أَشَدُّ النَّاسِ عَذَابًا عِنْدَ اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ الَّذِينَ يُضَاهُونَ بِخَلْقِ اللَّهِ» قَالَتْ عَائِشَةُ: «فَقَطَعْنَا مِنْهُ وَسَادَةً أَوْ وَسَادَتَيْنِ». [صحيح] - [متفق عليه]

(٧٤) - له عایشه وه - په زای خوی لیبیت- ده لیت: پیغه مبهری خودا - صلی الله علیه وسلم- هاته ژووره وه بۆ لام، ومن دۆلابیکم به په رده یه ک داپوشی بوو؛ که وینه ی له سهر کیشر بوو، کاتیک بینی پچرانی ورهنگی گۆرا، وفه رموی: «ئه ی عایشه، توندترین ئازاردان له لای خوی گه وره له رۆژی قیامه تدا؛ له سهر ئه وانیه که خویان ده چوینن به الله له خولقاندندا»، عایشه ده لیت: «دریمان وکردمان به سهرینیک یان دووان». [صه حیه] - [بوخاری و

موسلم هاوران له سهری]

شیکردنه وه:

پیغه مبهری خودا - صلی الله علیه وسلم- چوو ه نیو ماله که ی بۆ لای عایشه، دۆلابیکی بچووی هه بوو که هه ندیک شتومه کی تیدا داده نا؛ پیغه مبه ر- صلی

الله عليه وسلم- بېنی به قوماشيک ئەم دۆلابەي داپوشيووۋە کە ويّنه ي رۆح له بهري له سەرە، به هو ي تورەبووني له پيناو الله ؛ رهنگي گۆرا ولاييرد، وفه رمووي: توندترین ئازاردان له لای خواي گه وره له رۆژی قيامه تدا ؛ له سەر ئه وانه يه کە خويان ده چوین به الله له خولقاندندا. عائيشه ده ئيت: بۆيه ئيمه کردمان به سه رينيك يان دووان.

له سووده کانی فه رمووده کە:

۱. نكۆلي کردن له خراپه له کاتي بينيني ودوانه که وتن له مه داء، به تاييه ت ئه گهر بزائيت تووشي خراپه يه کي گه وره تر نابيت.
۲. سزا له رۆژی قيامه تدا جياوازه به يي گه وره ي تاوان.
۳. ويّنه کيشاني رۆح له بهر گونا هه گه وره کانه، ويه کيکه له تاوانه گه وره کان.
۴. له حیکمه ته کانی هه راميتي ويّنه کيشاني رۆح له بهر: ئه و که سانه خويان ده چوین به الله -سبحانه وتعالی- له خولقاندني رۆح له بهرداء، ئينجا ئه گهر ويّنه کيش به مه به ست يان ي مه به ست بيکات.
۵. به په رۆشي شه ريعه ت له سهر پاراستني مۆلك وسامانه کان ؛ به سوود وه رگرتن لييان، پاش دوورخستنه وه يان له به کاره ينانيان له هه رامدا.
۶. قه دهغه کردني کيشاني ويّنه ي رۆح له بهر له سهر هه رش ت وشي وه يه ک بيت، ئه گه رچيش شته که ريزلن گيراو نه بيت.

(٧٥) - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، لَيُوشِكَنَّ أَنْ يَنْزَلَ فِيكُمْ ابْنُ مَرْيَمَ حَكَمًا مُقْسِطًا، فَيَكْسِرَ الصَّلِيبَ، وَيَقْتُلَ الْخَنَازِيرَ، وَيَضَعَ الْحِزْيَةَ، وَيَقِيضَ الْمَالَ حَتَّى لَا يَقْبَلَهُ أَحَدٌ».

[صحيح] - [متفق عليه]

(٧٥) - له ئه‌بی هوره‌یره‌وه -ره‌زای خوای لیبیت- که پیغه‌مبه‌ری خودا -صلی الله علیه وسلم- ده‌فه‌رمویت: «سویند به‌ئه‌وه‌ی نه‌فسی منی به‌ده‌سته، نزیکه‌ دابه‌زینی کوری مه‌ریه‌م له‌ نیوانتان فه‌رمانه‌ویه‌کی دادپه‌روه‌ر، خاچ ده‌شکینیت، وبه‌راز ده‌کوژیت، وسه‌رانه -جزیه- هه‌لده‌گریت -نامینیت-، وپاره‌ و سامان زۆر ده‌بیت هه‌تاوه‌کو که‌س پئویستی پئی نابیت». [ص‌حیح‌ه]

- [بوخاری و موس‌لیم هاوران له‌سه‌ری]

شیکردنه‌وه:

پیغه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- سویند ده‌خوات له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی دابه‌زینی عی‌سای کوری مه‌ریه‌م -علیهما السلام- نزیکه، و به‌دادپه‌روه‌ری حوکم ده‌کات له‌نیو خه‌لکی به‌شه‌ریعه‌تی موحه‌مه‌دی، ئه‌و خاچه‌ ده‌شکینیت که‌ گاو‌ره‌کان به‌مه‌زنی داده‌نین، و عی‌سا -علیه السلام- به‌راز ده‌کوژیت، وسه‌رانه -جزیه- هه‌لده‌گریت -نامینیت-، وهانی خه‌لکی ده‌دات بو‌ مسو‌لمان بوون وهاتنه‌ نیو ئاینی ئی‌سلامه‌وه.

پاره‌ و سامان زۆر ده‌بیت هه‌تاوه‌کو که‌س وه‌ری ناگریت ؛ چونکه‌ هینده‌ زۆره‌ خه‌لک پئویستی پئی نیه‌ وبه‌شی خو‌یان هه‌یه، وبه‌ره‌که‌ت وخیری زۆر داده‌به‌زیته‌ نیو هه‌موو سامانه‌کان.

له سووده کانی فەرمووده که:

۱. جه ختکردنه وه له سهر دابه زینی عیسا - علیه السلام - له کۆتایی دنیادا، وله نیشانە کانی قیامه ته.

۲. شه ریه تی پیغه مبهه - صلی الله علیه وسلم - هیچ شه ریه تیکی تر له پاشی نایه ت بۆیه هه رگیز هه ئناوه شیته وه - نه سخ ناکرێته وه - به شه ریه تیکی تر.

۳. دابه زینی به ره که ت بۆ نیو پاره و سامانه کان له کۆتایی دنیادا، وخه لکی گرنگی پێناده ن.

۴. موژده دان به وهی ئایینی ئیسلام ده مینیتته وه هه تاوه کو پیغه مبهه عیسایش - علیه السلام - حوکمی پێده کات له کۆتایی دنیادا.

(٦٥٠٢٥)

(٧٦) - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِعَمِّهِ: «قُلْ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، أَشْهَدُ لَكَ بِهَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ»، قَالَ: لَوْلَا أَنْ تُعَيِّرَنِي قُرَيْشٌ، يَقُولُونَ: إِنَّمَا حَمَلَهُ عَلَى ذَلِكَ الْجَرْحُ لَأَفَرَرْتُ بِهَا عَيْنَكَ. فَأَنْزَلَ اللَّهُ: {إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ} [القصص: ٥٦]. [صحيح] - [رواه مسلم]

(٧٦) - له له ئه‌بی هورهیرهوه - رهزای خوای لیبتیت - ده‌لئیت: پی‌یغه‌مبه‌ری خودا - صلی الله علیه وسلم - به مامی فه‌رمووی: «بلی: لا إله إلا الله، به‌هویهوه شاهیدیت بۆ ده‌دهم له رۆژی قیامه‌تدا»، - مامی - ووتی: ئه‌گهر قوره‌یش لۆمه‌یان نه‌کردمایه، ده‌لئین: ترسی مردن بووه هوی ئه‌وهی بلیتیت؛ ئه‌وا چاوی تۆم یی ده‌گه‌شاندیهوه، (بۆیه) خوای گه‌وره - ئه‌م ئایه‌ته‌ی دابه‌زاند - : {إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ} [القصص: ٥٦] واته: {به‌پراستی (ئه‌ی پی‌یغه‌مبه‌ر - صلی الله علیه وسلم) - تۆ ناتوانیت ئه‌و که‌سه‌ی خوشت بوو هیدایه‌تی بده‌یت به‌لام خوا هه‌رکه‌سیکی بویت هیدایه‌تی ده‌دات}. [صه‌حیحه] - [موسلم گێراویه‌تی‌هوه]

شیکردنه‌وه:

پی‌یغه‌مبه‌ر - صلی الله علیه وسلم - داوای له ئه‌بو تالیبی مامی کرد له‌کاتی‌کدا ئه‌و له سه‌ره‌مه‌رگدا بوو که شایه‌تمان بلیت (بلیت: لا إله إلا الله)، بۆئه‌وه‌ی له‌قیامه‌ت شه‌فاعه‌تی بۆ بکات، وشاهیدی ئیسلامه‌تی بۆ بدات، به‌لام ئه‌و ره‌قی کرده‌وه شایه‌تمان بلیت له‌ترسی جوین و سه‌ره‌زنشتی قوره‌یش و دوو‌اجار بلین: ئه‌و مسوولمان بوو له‌ترسی مردن و لاوازی! به‌پی‌یغه‌مبه‌ری فه‌رمو - صلی الله علیه وسلم -: ئه‌گهر ئه‌وه نه‌بوایه ئه‌وا د‌خۆشم ده‌کردیت به‌ ووتنی شایه‌تمان، وهیواکه‌تم ده‌هینایه‌ی دی هه‌تاوه‌کو رازی ده‌بوویت! خوای گه‌وره - سبحانه‌و تعالی - ئایه‌تیکی دابه‌زاند که تێیدا ئاماژه‌ بۆ ئه‌وه‌ که‌ کراوه که پی‌یغه‌مبه‌ر - صلی الله علیه وسلم - توانای هیدایه‌تدانی خه‌لکی نیه، ئه‌مه ته‌نها به‌ده‌ستی

خوای گه ورهیه - عز وجل- هه رکه سیکی بویت هیدایه تی دهدات بو قبولکردنی ئیسلام و مسوّلمان بوون، و پیغه مبهه -صلی الله علیه وسلم- هیدایه تی خه لکی دهدات به ئاراسته کردن و پینیشاندان و پروونکردنه وهی هه ق و بانگه وازی بو ریپازی راست.

له سووده کانی فه رمووده که:

۱. نابیت واز له هه ق بهیندریت له ترسی قسه ی خه لکی.
۲. پیغه مبهه -صلی الله علیه وسلم- توانای هیدایه تدانی پینموینی کردنی هه یه نه که توانای هیدایه تی قبولکردنی هه ق.
۳. سه ردانیکردنی کافر ریگه پیدراوه بو بانگه وازی کردنی بو ئیسلام.
۴. به په روشی پیغه مبهه -صلی الله علیه وسلم- له سه ر بانگه وازی بو لای الله له هه موو حاله تیکدا.

(۶۵۰۶۹)

(۷۷) - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «حَوْضِي مَسِيرَةُ شَهْرٍ، مَاءُهُ أَبْيَضُ مِنَ اللَّبَنِ، وَرِيحُهُ أَطْيَبُ مِنَ الْمِسْكِ، وَكَيْزَانُهُ كُنُجُومُ السَّمَاءِ، مَنْ شَرِبَ مِنْهَا فَلَا يَظْمَأُ أَبَدًا». [صحيح] - [متفق عليه]

(۷۷) - له عبد الله کوری عه مرو -رهزای خویان لیبیت- که پیغه مبهه -صلی الله علیه وسلم- ده فه رمویت: «کانیه کهم (حه وزه کهم) دووری مانگیکه له رۆشتن (دریژییه کهی)، ئاوه کهی سپیتره له شیر، و بۆنه کهی خوشتره له میسک، و دۆلکه کانی هینده ی ئه ستیره کانی ئاسمانن، هه رکه سیکی لی

بخواتهوه هه‌رگیز تینووی نابیت». [صه‌حیه] - [بوخاری و موسلیم هاوران

له‌سه‌ری]

شیکردنه‌وه:

پێغه‌مبەر -صلی الله علیه وسلم- باسی ئه‌وه ده‌کات که له‌ رۆژی قیامه‌تدا کانیاوێکی هه‌یه، درێژه‌که‌ی هێنده‌ی دووری مانگیکه‌ له‌ رۆشتن وپانیه‌که‌ی به‌هه‌مان شیوه، وئاوه‌که‌ی سپیتره‌ له‌ شیر، وبۆنه‌که‌ی خوشتره‌ له‌ بۆنی میسک، وپه‌رداخه‌کانی -دۆلکه‌کانی- هێنده‌ی ژماره‌ی ئه‌ستیره‌کانه‌ هه‌رکه‌سێک له‌م کانیاهه‌ بخواته‌وه به‌و په‌رداخانه‌ هه‌رگیز تینووی نابیت.

له‌ سووده‌کانی فه‌رمووده‌که‌:

۱. کانیاهه‌که‌ی -حه‌وزه‌که‌ی- پێغه‌مبەر -صلی الله علیه وسلم- شوینی کۆبوونه‌وه‌ی ئاوێکی زۆره‌ که‌ ئیمانداران له‌ ئومه‌ته‌که‌ی ده‌رۆن بۆ لای ئه‌و له‌لای ئه‌و کانیاهه‌ له‌ رۆژی قیامه‌تدا.

۲. نيعمه‌ت ده‌به‌خشی‌ت به‌ئه‌وه‌ی له‌ کانیاهه‌که‌ ده‌خواته‌وه بۆیه هه‌رگیز تینووی نابیت.

(۷۸) - عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يُؤْتَى بِالْمَوْتِ كَهَيْئَةِ كَبِشٍ أَمْلَحَ، فَيَنَادِي مُنَادٍ: يَا أَهْلَ الْجَنَّةِ، فَيَسْرَبُونَ وَيَنْظُرُونَ، فَيَقُولُ: هَلْ تَعْرِفُونَ هَذَا؟ فَيَقُولُونَ: نَعَمْ، هَذَا الْمَوْتُ، وَكُلُّهُمْ قَدْ رَأَاهُ، ثُمَّ يُنَادِي: يَا أَهْلَ النَّارِ، فَيَسْرَبُونَ وَيَنْظُرُونَ، فَيَقُولُ: هَلْ تَعْرِفُونَ هَذَا؟ فَيَقُولُونَ: نَعَمْ، هَذَا الْمَوْتُ، وَكُلُّهُمْ قَدْ رَأَاهُ، فَيَذْبَحُ ثُمَّ يَقُولُ: يَا أَهْلَ الْجَنَّةِ خُلُودٌ فَلَا مَوْتَ، وَيَا أَهْلَ النَّارِ خُلُودٌ فَلَا مَوْتَ، ثُمَّ قَرَأَ: {وَأَنذِرْهُمْ يَوْمَ الْحَسْرَةِ إِذْ قُضِيَ الْأَمْرُ وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ} [مريم: ۳۹]، وَهَؤُلَاءِ فِي غَفْلَةٍ أَهْلُ الدُّنْيَا {وَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ} [مريم: ۳۹].»

[صحیح] - [متفق علیه]

(۷۸) - له ئه‌بی سه‌عیدی خودریه‌وه - په‌زای خوای لیبیت- که پیغه‌مبه‌ری خودا -صلی الله علیه وسلم- ده‌فه‌رمویت: «مردن ده‌هینریت له‌سه‌ر شیوه‌ی به‌رانیک -که په‌نگی- سپیه و-هه‌ندیکی که‌م په‌نگی- په‌شیشی تیدایه، بانگاریک بانگ ده‌کات: ئه‌ی خه‌لکی به‌هه‌شت، سه‌ریان به‌رز ده‌که‌نه‌وه و سه‌یر ده‌که‌ن، ده‌ئیت: ئایا ئه‌مه ده‌ناسن؟ ده‌ئین: به‌ئێ، ئه‌مه مردنه، وه‌موویان بینوویانه، پاشان بانگ ده‌کات: ئه‌ی خه‌لکی دۆزه‌خ، سه‌ریان به‌رز ده‌که‌نه‌وه و سه‌یر ده‌که‌ن، ده‌ئیت: ئایا ئه‌مه ده‌ناسن؟ ده‌ئین: به‌ئێ، ئه‌مه مردنه، وه‌موویان بینوویانه، پاشان سه‌ری ده‌بردیت، پاشان ده‌ئیت: ئه‌ی خه‌لکی به‌هه‌شت ژبانی بێ کو‌تایی و بێ مردن بو‌تان بو‌یه هه‌رگیز نامرن، ئه‌ی خه‌لکی دۆزه‌خ ژبانی بێ کو‌تایی و بێ مردن بو‌تان بو‌یه هه‌رگیز نامرن، پاشان -ئهم ئایه‌ته‌ی- خوینده‌وه: {وَأَنذِرْهُمْ يَوْمَ الْحَسْرَةِ إِذْ قُضِيَ الْأَمْرُ وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ} [مريم: ۳۹] واته: {ئهو (سته‌مکارانه) له‌روژی داخ و خه‌فه‌ت بترسینه‌ کاتیک کاروباری (خه‌لکی) کو‌تایی پیده‌هینریت له‌ کاتیکدا ئه‌وانه‌ غافلن}، و خه‌لکی دونیا له‌ غه‌فله‌ت و بێ ئاگاییدان: {وَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ}

[مریم: ۳۹] واته: {وباوه‌پیش ناهین (به‌رۆژی دواپی)} «». [صه‌حیحه] - [بوخاری

و موسلیم هاواران له‌سه‌ری]

شیکردنه‌وه:

پیغه‌مبەر - صلی الله علیه وسلم - باسی ئەوه ده‌کات که مردن ده‌هیندریت له رۆژی قیامه‌تدا، له شیوه‌ی به‌رانیکی ره‌ش و سپی، بانگ ده‌کریت: ئە‌ی خه‌لکی به‌هه‌شت! ئە‌وانیش سه‌ر و ملیان درێژ و به‌رز ده‌که‌نه‌وه و سه‌یر ده‌که‌ن، پێیان ده‌ووتریت: ئە‌مه ده‌ناسن؟ ده‌لێن: به‌لێ ئە‌مه مردنه، وه‌ه‌موو پێشتر بینویانه بۆیه ده‌یناسن.

پاشان بانگ‌کاریک بانگ ده‌کات: ئە‌ی ئە‌ه‌لی دۆزه‌خ، ئە‌وانیش سه‌ر و ملیان درێژ و به‌رز ده‌که‌نه‌وه و سه‌یر ده‌که‌ن، پێیان ده‌ووتریت: ئە‌مه ده‌ناسن؟ ده‌لێن: به‌لێ ئە‌مه مردنه، وه‌ه‌موو پێشتر بینویانه بۆیه ده‌ی ناسنه‌وه، سه‌رده‌بردریت، پاشان بانگ‌کاریک ده‌لێت: ئە‌ی ئە‌ه‌لی به‌هه‌شت مانه‌وه‌ی هه‌تاهه‌تایی بۆ ئیوه‌یه بۆیه هه‌رگیز نامرن، و ئە‌ی ئە‌ه‌لی دۆزه‌خ مانه‌وه‌ی هه‌تاهه‌تایی بۆ ئیوه‌یه بۆیه هه‌رگیز نامرن، و ئە‌میش نيعمه‌ت و به‌خته‌وه‌ریه‌کی زیاتره که ده‌به‌خشریت به‌ ئیمانداران، وه‌ه‌روه‌ها سزا و ئازاردانی زیاتره له‌سه‌ر کافره‌کان.

پاشان پیغه‌مبەر - صلی الله علیه وسلم - ئە‌م ئایه‌ته‌ی خویندنه‌وه: ﴿وَأَنذِرْهُمْ يَوْمَ الْحَسْرَةِ إِذْ قُضِيَ الْأَمْرُ وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ وَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ﴾ واته: ﴿ئە‌ی پیغه‌مبەر (صلی الله علیه وسلم)، سته‌م‌کاران ئاگادار بکه له رۆژی ئاه‌و ناله و په‌شیمانی کاتیکی کار له کار ترازاو، له‌کاتیکیدا ئە‌وانه له غه‌فله‌تدان و باوار ناهین﴾ له‌رۆژی قیامه‌تدا ئە‌ه‌لی به‌هه‌شت جیا ده‌کرێنه‌وه له ئە‌ه‌لی دۆزه‌خ، وه‌ه‌موویان ده‌چنه ئە‌و شوێنه‌ی که بۆ هه‌تاهه‌تایی تێیدا ده‌مێنه‌وه، بۆیه خراپه‌کار په‌شیمان ده‌بێته‌وه که چاکه‌کار نه‌بووه، و ئە‌وه‌ی که‌مه‌ترخه‌م بووه په‌شیمان ده‌بێته‌وه چونکه چاکه‌ی زیاتری ئە‌نجام نه‌داوه.

له سووده کانی فہرموودہ کہ:

۱. چارہ نووسی مرؤف له قیامہ تدا مانہ وہی ہتاهہ تایبہ یان له بہہشت یان له دوزخ.
۲. ہوشداربہ کی توند سہ بارہت بہ نارہ حہ تیہ کانی رپوژی قیامہت وئہو رپوژہ رپوژی حہ سرت وپہ شیمانیہ.
۳. روونکردنہ وہی بہ رددہ وامی بہختہ وہری ئہہلی بہہشت، و بہ رددہ وامی خہفت و نارہ حہ تبوونی ئہہلی دوزخ.

(۶۵۰۳۵)

(۷۹) - عن عمر بن الخطاب رضي الله عنه قال: إنه سمع نبي الله صلى الله عليه وسلم يقول: «لَوْ أَنَّكُمْ تَتَوَكَّلُونَ عَلَى اللَّهِ حَقَّ تَوَكُّلِهِ، لَرَزَقَكُمْ كَمَا يَرْزُقُ الطَّيْرَ، تَغْدُو خِمَاصًا وَتَرُوحُ بِطَانًا». [صحيح] - [رواه الترمذي وابن ماجه وأحمد]

(۷۹) - له عومہری کوری خہتابہ وہ - رہزای خوای لیبت - دلئت: گویم له پیغہمبہری خودا بوو - صلی اللہ علیہ وسلم - کہ دہیفہرموو: «ئہ گہر ئیوہ تہوہ کولتان بہ خوای گہورہ وہ کو پیویست بیت، ئہوا رزقتان دہدات ہرہوہ کو چوَن رزقی بالندہ کان دہدات، بہ یانیان بہ سکی بہ تال دہچنہ دہرہوہ وئیواران بہ سکی تیر دینہوہ». [صہحیہ] - [تیرمزی وئیبن ماجہ وئہ حمہد - گئراویانہ تہوہ]

شىكر دنه وه:

پيغهمبەر - صلى الله عليه وسلم - ئامۇزگاريمان دەكات بۇئەۋەى تەنھا پىشت بەخۋاى گەۋرە بېستىن - عز وجل - بۇ ھىنانى سوود ولابردنى زيان لەبابەتى ئايى ودونىيائى، چونكە ئەۋەى دەبەخشىت وسوود دەگەيەنئىت وزىانت توش دەكات تەنھا الله يە - سبحانه وتعالى - بەيىيى حىكمەتى خۆى، و دەبىت ئىمە ئەو ھۆكارانە جىبەجى بىكەين كە دەبنە ھۆى ھىنانى سوود ودوورخستنهۋەى زيان لەگەل پىشت بەستىن بە الله، ھەركاتىك بەم شىۋەيە بووين ئەوا خۋاى گەۋرە رىزقان پىدەبەخشىت ھەروەكو چۆن رىزق دەبەخشىت بە بالئندەكان بەيانىان بە برسىتتەۋە لە شۆئىي خۆيان دەرەچن، پاشان ئىۋارە بەسكى تىرەۋە دەگەپىننەۋە، وئەم كردارە لەلەيەن بالئندەۋە جوړىكە لە بەكارھىنانى ھۆكارەكان كە ھەولئەدات بۇ بەدەستھىنانى رىزق بەي تەمەلى و دواكەوتن.

لە سوودەكانى فەرموودەكە:

۱. فەزلى تەۋەكول (پىشت بەستىن بە خودا)، كە يەككىكە لە گەۋرەترىن ھۆكارەكانى ھىنانى رىزق.
۲. تەۋەكول بە الله واتاى ئەۋە نىيە كە ھىچ ھۆكارىك نەگىرئتە بەر، چونكە پيغهمبەر - صلى الله عليه وسلم - باسى ئەۋەى كردوۋە كە تەۋەكولى راستەقىنە پىچەۋانەى دەرچوۋى بەيانىان وئىۋارنى مروؤ نىيە بۇداۋاى رىزق.
۳. گرنگىدانى شەرىعەت بە كەردەۋەكانى دل، چونكە تەۋەكول بە خوداى گەۋرە كەردارى دلە.
۴. پەيۋەست بوون تەنھا بە ھۆكارەكان كەموكورتىە لە ئايندا، و وازھىنان لە ھۆكارەكان كەموكورتىە لە ئەقلىدا.

(۸۰) - عن عبد الله بن عباس رضي الله عنهما عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: «نِعْمَتَانِ مَغْبُونٌ فِيهِمَا كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ: الصَّحَّةُ، وَالْفَرَاغُ». [صحيح] - [رواه البخاري]

(۸۰) - له عبدالله‌ی کوری عومه‌ره وه -ره‌زای خویان لی‌بیت- که پی‌غه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- ده‌فه‌رمویت: «دوو نیعمه‌ت خه‌لکی تی‌یاندا دۆراون: له‌ش ساغی، وکاتی سه‌رقال نه‌بوون». [صه‌حیحه] - [بوخاری گن‌راویه‌تی‌ه‌وه]

شیکرده‌وه:

دوو نیعمه‌تی خوی گه‌وره هه‌یه له‌سه‌ر هه‌موو مروّقه‌کان که نرخ‌ی نازانن، وزۆر تی‌یاندا دۆراون، ئەوانیش بریتین له له‌ش ساغی وکاتی سه‌رقال نه‌بوون (کاتی ده‌سته‌تالی)، مروّف ناتوانیت به ته‌واوه‌تی خۆی یه‌کلای بکاته‌وه بۆ په‌رستی خودا ئە‌گه‌ر له‌ پرووی دارایی وته‌ندروسته‌یه‌وه حالی باش نه‌بیت، له‌وه‌یه که‌سیک له‌ پرووی داراییه‌وه حالی باش بیت به‌لام له‌ش ساغ نه‌بیت، وله‌وه‌یه له‌ش ساغ بیت به‌لام له‌ پرووی داراییه‌وه حالی باش نه‌بیت، وئهم دوو حاله‌ته‌ و له‌ مروّف ده‌که‌ن که نه‌توانیت خۆی یه‌کلای بکاته‌وه بۆ په‌رستن وخویندنی زانستی شه‌رعی وچاکه‌کاری به‌ شیوه‌یه‌کی ته‌واو، به‌لام ئە‌گه‌ر که‌سیک هه‌ردوو نیعمه‌ته‌که‌ی پی‌به‌خ‌شرا بوو (له‌ش ساغی و سه‌رقال نه‌بوون به‌ هۆی بوونی داها‌تی پ‌یو‌یست) به‌لام خۆی ته‌مه‌ل بوو؛ ئە‌وا ئە‌م که‌سه‌ دۆراوه‌ له‌م بازرگانیه‌ چاکه‌دا بۆ به‌ده‌سته‌ی‌نانی پا‌داشته‌کانی قیامه‌ت.

له سووده‌کانی فه‌رمووده‌که‌:

۱. چواندنی ئە‌و که‌سه‌ی ئە‌رکه‌ شه‌رعیه‌کانی له‌سه‌ر واجبه‌ (موکه‌له‌فه) به‌ بازرگان، وچواندنی له‌ش ساغی وده‌ست به‌تالی به‌ سه‌رمایه؛ هه‌رکه‌سیک به‌

چاکی سهرمايه که ی به کار بهیئیت ئەوا سهرفراز وسهرکه وتوو، وهه رکه سیک به فیرو ی بدات ئەوا دۆراو وپه شیمانه.

٢. ئیبن خازین ده ئیت: نیعمه ت ئەو شته یه که لای مرو ف تام وچیژی هه یه، وخه سارۆمه ندی (یان زیان وفیل) ئەوه یه شتیک بکری ت به چه نده ها جار زیاتر له نرخ ی راسته قینه ی خو ی، یان خه سارۆمه ندی ئەوه یه شتیک بفرو شیت به زۆر که متر له نرخ ی راسته قینه ی خو ی، بۆیه هه رکه سیک لاشه ی ساغ بی ت وسه رقال نه بی ت به ئەرکی قورس؛ سهره پای ئەمه یش هه ول نه دات بو چاککردنی قیامه تی ئەوا وه کو که سی دۆراو وزیانلیکه وتوو وایه له کرین وفرو شتندا.

٣. به په روشی له سهر سوود وهه رگرتن له له ش ساغی وده ست به تالی بو ئەوه ی به نده له خوای گه وهه نزیک بیته وه، وکرده وه چاکه کان ئەنجام بدات پیش ئەوه ی کاتی نه خو شی وسه رقال بوون بی ت.

٤. سوپاسکردنی خوای گه وهه له سهر نیعمه ته کانی به وه ده بی ت که له ئەنجامدانی کرده وه ی چاکه وپه رستنی خوای گه وهه دا نیعمه ته کان به کار بهیئیت.

٥. قازی عیاز وئه بو به کر ئیبن عه ره بی ده ئین: رای جیاواز هه یه سه باره ت به یه که م نیعمه تی الله له سهر به نده، ووتراره: ئیمان -باوه-، ووتراره: ژیان، ووتراره: له ش ساغی، یه که م په سه ندتره چونکه نیعمه تیکی ره هایه، ژیان وله ش ساغی؛ نیعمه تی دونیایین، ونابنه نیعمه تیکی راسته قینه مه گه ر ئیمان یان له گه لدا بی ت، ولیره دا زۆریک له خه لکی خه سارۆمه ندن سه باره ت به م نیعمه تانه، واتا دۆراون وبه ره مه یان نییه، بۆیه هه رکه سیک گوپرایه لی نه فسی بکات که فه رمانکاره به خراپه وحه ز ده کات پالی لیبداته وه ومرو ف هه ول نه دات؛ له ئەنجامدا واز بهیئیت له پاراستنی سنوره کان، ودوور بکه ویته وه

له گوږيايه ئې پوره دگاري؛ ئهوا به راستي كه سيكي خه سارومه ننده، ههروهه
 نه گهر دهست به تاليش بيت، چونكه كه سي سهرقال له وهيه پوزشيكي هه بيت
 به پيچه وانهي دهست به تاليه وه؛ كه پوزشي نيه وده بيته بارگراني به سهره وه.

(٥٤٤٩)

(٨١) - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
 «يُسَلَّمُ الرَّكْبُ عَلَى الْمَاشِي، وَالْمَاشِي عَلَى الْقَاعِدِ، وَالْقَلِيلُ عَلَى الْكَثِيرِ».
 وَلِلْبُخَارِيِّ: «يُسَلَّمُ الصَّغِيرُ عَلَى الْكَبِيرِ، وَالْمَارُّ عَلَى الْقَاعِدِ، وَالْقَلِيلُ عَلَى الْكَثِيرِ».
 [صحيح] - [متفق عليه]

(٨١) - له ئه بي هوره يره وه - رهزاي خواي لنييت - كه پيغه مبهري خودا - صلى
 الله عليه وسلم - دهفه رمويت: «ئهو كه سهي به سواري دهروات سهلام له
 پياده دهكات، وئه وه پياده به سهلام له دانيشتوو دهكات، وكه م سهلام
 له زور دهكات».

وله (بوخاري) دا هاتوو: «بجووك سهلام له گهوره دهكات، وپياده سهلام
 له دانيشتوو دهكات، وكه م سهلام له زور دهكات». [صحيحه] - [بوخاري و
 موسليم هاوران له سهري]

شيكردنه وه:

پيغه مبهري - صلى الله عليه وسلم - رينمويني كردوو بۆ ئه ده بي سهلام كردن
 له نيو خه لكي، ئه وه بچووكه له ته مه ندا سهلام دهكات له ئه وه گه وريه له
 ته مه ندا، سواري سهلام له پياده دهكات، وئه وه پياده به سهلام له دانيشتوو
 دهكات، وژماره به كي كه م له خه لكي سهلام له ژماره ي زور ده كه ن.

له سووده کانی فەرمووده که:

١. سه لامکردن سونه ته بهو شیوهیهی فەرمووده که باسیکردووه، ئه گهر پیاده سه لامی له سواری کرد یان ئه وانی تر به شیوهیه کی تر؛ هه مووی ریگه پیدراوه، به لام پیچه وانهی باشرینه.
٢. بلاوکردنه وهی سه لامکردن بهو چۆنیه تیهی له فەرمووده که دا هاتووه؛ هۆکاری خۆشه ویستی و ته بابی ویه کپیزییه له نیوان مسولمانان.
٣. ئه گهر هاوتا بن له وانهی باسکرا، خیرترینیان ئه وهیه سه ره تا سه لام ده کات.
٤. کاملیتی ئهم شه ریه ته له پروانگه ی پروونکردنه وهی ئه وهی خه لکی پیویستی پییه تی.
٥. فیریوونی ئادابه کانی سه لامکردن، وده بیت هه موو خاوه ن مافیک؛ مافی خوی پیدریت.

(۸۲) - عن أبي ذر رضي الله عنه: عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيمَا رَوَى عَنِ اللَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى أَنَّهُ قَالَ: «يَا عِبَادِي إِنِّي حَرَمْتُ الظُّلْمَ عَلَى نَفْسِي، وَجَعَلْتُهُ بَيْنَكُمْ مُحَرَّمًا، فَلَا تَظَالَمُوا، يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ ضَالٌّ إِلَّا مَنْ هَدَيْتُهُ، فَاسْتَهْدُونِي أَهْدِكُمْ، يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ جَائِعٌ إِلَّا مَنْ أَطْعَمْتُهُ، فَاسْتَطْعَمُونِي أُطْعِمْكُمْ، يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ عَارٍ إِلَّا مَنْ كَسَوْتُهُ، فَاسْتَكْسَوْنِي أَكْسُكُمْ، يَا عِبَادِي إِنَّكُمْ تُخْطِئُونَ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَأَنَا أَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا فَاسْتَغْفِرُونِي أَغْفِرْ لَكُمْ، يَا عِبَادِي إِنَّكُمْ لَنْ تَبْلُغُوا ضُرِّي فَتَضُرُّونِي، وَلَنْ تَبْلُغُوا نَفْعِي فَتَنْفَعُونِي، يَا عِبَادِي لَوْ أَنَّ أَوْلَكُمْ وَآخِرَكُمْ وَإِنْسَكُمْ وَجَنَّتْكُمْ كَانُوا عَلَى أَتَقَى قَلْبِ رَجُلٍ وَاحِدٍ مِنْكُمْ مَا زَادَ ذَلِكَ فِي مُلْكِي شَيْئًا، يَا عِبَادِي لَوْ أَنَّ أَوْلَكُمْ وَآخِرَكُمْ وَإِنْسَكُمْ وَجَنَّتْكُمْ كَانُوا عَلَى أَفْجَرِ قَلْبِ رَجُلٍ وَاحِدٍ مَا نَقَصَ ذَلِكَ مِنْ مُلْكِي شَيْئًا، يَا عِبَادِي لَوْ أَنَّ أَوْلَكُمْ وَآخِرَكُمْ وَإِنْسَكُمْ وَجَنَّتْكُمْ قَامُوا فِي صَعِيدٍ وَاحِدٍ فَسَأَلُونِي فَأَعْطَيْتُ كُلَّ إِنْسَانٍ مَسْأَلَتَهُ مَا نَقَصَ ذَلِكَ مِمَّا عِنْدِي إِلَّا كَمَا يَنْقُصُ الْمَخِيطُ إِذَا أُدْخِلَ الْبَحْرَ، يَا عِبَادِي إِنَّمَا هِيَ أَعْمَالُكُمْ أُحْصِيهَا لَكُمْ ثُمَّ أُوَفِّيكُمْ بِهَا، فَمَنْ وَجَدَ خَيْرًا فَلْيَحْمِدِ اللَّهَ، وَمَنْ وَجَدَ غَيْرَ ذَلِكَ فَلَا يَلُومَنَّ إِلَّا نَفْسَهُ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(۸۲) - له نه بو زهري غه فاربيه وه - په زای خوی لیبیت - که پیغمبره - صلی الله علیه وسلم - له په روه ردگاریه وه دهیگیریتته وه که په روه ردگار - سبحانه وتعالی - ده فرمویت : «ئهی بهنده کانم، من سته مم له سه نه فسی خوّم حه رامکردوه، وله نیوان ئیوه شدا به حه رامم داناوه، بویه سته م له یه کتری مه کهن، ئهی بهنده کانم، هه مووتان گومران جگه له نه وانه نه بیت که من هیدایه تم داوون بویه داوای هیدایه ت له من بکهن؛ هیدایه تتان ددهم. ئهی بهنده کانم، هه مووتان برسین جگه له نه وانه ی من تیرم کردوون، بویه

داوای رزق له من بکهن؛ رزقتان دهدهم، ئه‌ی به‌نده‌کانم، هه‌مووتان پروتن وعه‌یبه‌ وکه‌موکورتیتان دیاره‌ جگه‌ له‌ ئه‌وانه‌ نه‌بیت که‌ من پۆشیومن، بۆیه‌ داوای پۆشین له‌ من بکه‌ن؛ ده‌تان پۆشم. ئه‌ی به‌نده‌کانم، ئیوه‌ به‌ شه‌و وپوژ گونا‌ه‌ وتاوان ده‌که‌ن، ومن له‌ هه‌موو تاوانه‌کان خۆش ده‌بم، بۆیه‌ داوای لی‌خۆشبوون له‌ من بکه‌ن؛ لی‌تان خۆش ده‌بم. ئه‌ی به‌نده‌کانم، ئه‌گه‌ر له‌ یه‌ که‌م که‌سه‌وه‌ بۆ دوا‌ین که‌س له‌ ئیوه‌ به‌ مرو‌ف و‌جنۆکه‌وه‌ له‌ سه‌ر دلی‌ ته‌قوادارترین که‌سی ئیوه‌ بن، ئه‌وا ئه‌مه‌ هی‌چ له‌ مو‌لکی من زیاد ناکات. ئه‌ی به‌نده‌کانم، ئه‌گه‌ر له‌ یه‌ که‌م که‌سه‌وه‌ بۆ دوا‌ین که‌س له‌ ئیوه‌ به‌ مرو‌ف و‌جنۆکه‌وه‌ له‌ سه‌ر دلی‌ خراپه‌ کارترین که‌سی ئیوه‌ بن، ئه‌وا ئه‌مه‌ هی‌چ له‌ مو‌لکی من که‌م ناکات، ئه‌ی به‌نده‌کانم، ئه‌گه‌ر له‌ یه‌ که‌م که‌سه‌وه‌ بۆ دوا‌ین که‌س له‌ ئیوه‌ به‌ مرو‌ف و‌جنۆکه‌وه‌ به‌ هه‌مووتانه‌وه‌ له‌ یه‌ك شو‌ین بووه‌ستن و داوا له‌ من بکه‌ن، ئه‌وا من داواکاری هه‌مووی جیبه‌جی ده‌که‌م ئه‌وه‌نده‌ له‌ مو‌لکی من که‌م ده‌کات هه‌روه‌کو چۆن ده‌رزیه‌ک له‌ ئاوی ده‌ریا که‌م ده‌کاته‌وه‌ کاتی‌ک ده‌خریته‌ ناو ده‌ریاکه‌ وده‌هی‌ندریته‌ ده‌ره‌وه‌، ئه‌ی به‌نده‌کانم، ئه‌وه‌ ته‌نها کرده‌وه‌ کانتانه‌ من بۆ‌تان ده‌بژیرم، وپاشان پاداشتتان ده‌ده‌مه‌وه‌ (به‌ چاکه‌ و‌خراپه‌)، جا بۆیه‌ ئه‌وه‌ی خیر و‌خۆشی بی‌نی؛ ئه‌وا با سوپاس و‌حه‌مدی خودا بکات، و‌ئه‌وه‌ش جگه‌ له‌ ئه‌وه‌ی بی‌نی؛ ئه‌وا با ته‌نها لۆمه‌ی نه‌فسی خۆی بکات». [صه‌حیحه‌] - [موس‌لیم گ‌یراویه‌یه‌وه‌]

شیکردنه‌وه‌:

پیغه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- رونی ده‌کاته‌وه‌ که‌ خوای گه‌وره‌ -سبحانه‌ وتعالی- سته‌می حه‌رام کردووه‌ له‌سه‌ر نه‌فسی خۆی، وه‌ه‌روه‌ها سته‌می حه‌رامکردووه‌ له‌نیوان خو‌لقی‌تراوه‌کانی؛ بۆیه‌ نابیت هی‌چ یه‌کی‌ک سته‌م له‌ئه‌وی تر بکات، و‌به‌نده‌کان هه‌موویان گو‌مپان له‌ ری‌گی هه‌ق و‌پاستی مه‌گه‌ر به‌هی‌دایه‌ت و‌سه‌رخستنی خوای گه‌وره‌، و‌ئه‌وه‌ی له‌ خوای گه‌وره‌ بپاریته‌وه‌؛

سه‌رکه‌وتووی ده‌کات وهیدایه‌تی ده‌دات، وبه‌نده‌کان هه‌موویان هه‌ژارن بۆ لای الله وپیوستیان به‌ئو زاته‌یه له هه‌موو پیداوپیستیه‌کانی‌اندا، وئه‌وه‌ی داوا له‌ خوای گه‌وره‌ بکات؛ پیوستیه‌که‌ی بۆ جیبه‌جی ده‌کات.

وئه‌وان به‌ شه‌و ورۆژ تاوان ده‌که‌ن، وخوا‌ی گه‌وره‌ دایان ده‌پۆشیت ولبیان خوشده‌بیت ئه‌گه‌ر به‌نده‌ داوا‌ی لیخۆشبوون بکات، وئه‌وان ناتوان هه‌یچ سوود وزیانیک بگه‌یه‌نن به‌ خوای گه‌وره‌، وئه‌گه‌ر هه‌موویان له‌سه‌ر دلی ته‌قوادارترین بن؛ ئه‌م ته‌قوا‌یه هه‌یچ شتیک بۆ مو‌لکی الله زیاد ناکات، وئه‌گه‌ر هه‌موویان له‌سه‌ر دلی تاوانبارترین بن؛ ئه‌مه هه‌یچ شتیک له‌ مو‌لکی الله که‌م ناکات، چونکه هه‌موویان هه‌ژارن بۆ لای الله، وپیوستیان به‌ئو زاته‌یه له هه‌موو حال وشوین وکاتیک، وئه‌و زاته ده‌وله‌مه‌ند وپیوسته -سبحانه وتعالی-، وئه‌گه‌ر هه‌موویان له‌یه‌ک شوین بوه‌ستن به‌مرۆف وجنۆکه‌یان‌ه‌وه، له‌یه‌که‌مه‌وه بۆ کو‌تایان وداوا له‌ خوای گه‌وره‌ بکه‌ن؛ ئه‌وا به‌ی‌پی داواکه‌یان به‌هه‌موویان ده‌به‌خشیت، وئه‌مه هه‌یچ شتیک له‌ مو‌لکی خودا که‌م ناکاته‌وه؛ هه‌روه‌کو چۆن ده‌رزی ئه‌گه‌ر بخ‌رتیه نیو ده‌ریاوه وده‌ربکریت هه‌یچ شتیک له‌ئاوی ده‌ریاکه که‌م ناکاته‌وه، ئه‌میش کام‌لی وته‌واوی ده‌وله‌مه‌ندی وپیوستی ئه‌و زاته مه‌زنه‌یه -سبحانه وتعالی-، وخوا‌ی گه‌وره‌ کرده‌وه‌ی به‌نده‌کان ده‌بژیریت وده‌یپاریزیت.

پاشان له‌سه‌ر کردنیان؛ پاداشتیان ده‌داته‌وه له‌رۆژی قیامه‌تدا، هه‌رکه‌سێک به‌رامبه‌ر کرده‌وه‌کانی خیر وچاکه‌ی پێبه‌خ‌شرا؛ ئه‌وا با حه‌مد وستایشی په‌روه‌رگاری بکات چونکه سه‌رکه‌وتووی کردن بۆ گو‌نپایه‌لی‌کردنی، وئه‌وه‌ی به‌رامبه‌ر کرده‌وه‌کانی تووشی سزا بوو؛ ئه‌وا با ته‌نها لۆمه‌ی نه‌فسی خو‌ی بکات که‌ فه‌رمانی‌یکرد به‌ خراپه‌ وبه‌ره‌و شکست و‌دو‌ران بردی.

له سووده کانی فہرموودہ کہ:

۱. ئەم فہرموودہ لەوانەوێه که پێغه مبه‌ر -صلی اللہ علیہ وسلم- له پەرورده‌گاریه‌وه ده‌یگیرێته‌وه، وپێ ده‌ووتریت: فہرموودہ‌ی قودسی یان خودایی -ئیلاهی-، ویژە -لە‌ف‌ز- وماناکە‌ی له‌ خوداوہ‌یہ، بە‌لام تایبە‌تمە‌ندیە‌کانی قورئانی تیدا نیە ؛ که بە‌هۆیانە‌وه‌ قورئان جیاوازه له‌ هە‌رقسە‌یە‌کی تر، له‌ پەرستن ئە‌نجامدان بە‌خوێندنە‌وه‌ی وده‌ستنوێژگرتن له‌کاتی خوێندنی و ته‌حه‌دا کردن پێ‌ی و موئە‌جیزە‌ئاسا وە‌تد.

۲. ئە‌وه‌ی بە‌نده‌ پێ‌ی ده‌به‌خشی‌ت له‌زانست و هیدایە‌ت، بە‌هۆی هیدایە‌ت و فێ‌رکردنی اللہ وە‌یە.

۳. ئە‌وه‌ی تووشی بە‌نده‌ ده‌بێ‌ت له‌ خێ‌ر ؛ له‌ فە‌زلی خودایە‌وه‌ -سبحانه و تعالی- ، و ئە‌وه‌ی تووشی ده‌بێ‌ت له‌ شە‌ر و ناخۆشی بە‌هۆی خراپە‌ و هە‌وا و ئا‌ره‌زووی نه‌فسی خۆیە‌تی.

۴. هە‌رکە‌سیک چاکە‌ کار بوو بە‌هۆی ئە‌وه‌یە‌ که خودا سە‌رکە‌وتووی کردووه‌ بۆ ئە‌نجامدانی، و پا‌داشتدانە‌وه‌یشی فە‌زلی و به‌خشی‌نه‌ له‌لایە‌ن خوداوہ‌ ؛ بۆیە‌ حە‌مد و سوپاس بۆ ئە‌و زاتە‌، و هە‌رکە‌سیک خراپە‌ کار بێ‌ت ؛ ئە‌وا با ته‌ن‌ها لۆ‌مە‌ی نه‌فسی خۆی بکات.

(۸۳) - عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اتَّقُوا الظُّلْمَ، فَإِنَّ الظُّلْمَ ظُلُمَاتٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَاتَّقُوا الشَّحَّ، فَإِنَّ الشَّحَّ أَهْلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ، حَمَلَهُمْ عَلَى أَنْ سَفَكُوا دِمَاءَهُمْ وَاسْتَحَلُّوا مَحَارِمَهُمْ». [صحیح] - [رواه مسلم]

(۸۳) - له جابری کوری عبدالله وه - رهزای خوای لیبت - که پیغهمبهری خودا - صلی الله علیه وسلم - دهفه رمویت: «خوتان له سته مکردن بپاریزن، چونکه سته مکردن تاریکاییه له رۆژی قیامه تدا، وخوتان له رهزایی بپاریزن؛ چونکه رهزایی بووه هوی تیاچوونی ئه وانه ی پیش ئیوه، وای لیان کرد که خوینی یه کتر بریزن، وهرامی یه کتر حه لال بکه ن». [صه حیه] - [موسلیم گپراویه تیه وه]

شیکردنه وه:

پیغهمبه ر - صلی الله علیه وسلم - هوشداری داوه له سته مکردن، له وانه ش: سته مکردن له خه لکی، وسته مکردن له نه فس، وسته مکردن له مافه کانی خوای گه وه - سبحانه وتعالی -، سته مکردن بریتیه له وهی هه موو خاوه ن مافیک؛ مافی شایسته ی خو ی پینه دریت، وسته مکردن تاریکاییه له سه ر خاوه نه کانی له رۆژی قیامه تدا؛ چونکه تووشی نا ره حه تی و سه ختی ده بیت، هه روه ها نه ی کردووه له رهزایی ئه میش بریتیه له ده سته گرتنه وه به په رۆشیه وه، وه وانه ش که مته رخه می له جیبه جیکردنی مافه داراییه کان وزۆر به په رۆشی له سه ر دونیا، ئه م جو ره له سته مکردن بووه هوی تیاچوونی ئومه تانی پیشوو، چونکه له سه ری یه کتریان کوشت، وئه وهی الله هرامی کردبوو؛ حه لالیان کرد.

له سووده کانی فہرموودہ کہ:

۱. به خشینی پاره وسامان و دلدانہ وہ له نیوان مسولمانان ؛ هوکارہ بو خوشه ویستی و پتہ و بوونی په یوہندیہ کان.
۲. رہزیلی و چرووکی سہردہ کیشیت بو تاوان و خرابہ و گوناہہ کان.
۳. پەند و ئاموژگاری وەرگرتن له حالی ئومہ تہ کانی پښوو.

(۵۷۸۷)

(۸۴) - عن أبي موسى رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «إِنَّ اللَّهَ لَيُمْلِي لِلظَّالِمِ، حَتَّى إِذَا أَخَذَهُ لَمْ يُفْلِتْهُ» قَالَ: ثُمَّ قَرَأَ: «وَكَذَلِكَ أَخْذُ رَبِّكَ إِذَا أَخَذَ الْقُرَىٰ وَهِيَ ظَالِمَةٌ إِنَّ أَخْذَهُ أَلِيمٌ شَدِيدٌ» [هود: ۱۰۲] [صحيح] - [متفق عليه]

(۸۴) - له ئه بي موساوه - رەزای خوای لیبت - که پیغه مبهری خودا - صلی الله علیه وسلم - ده فہرمویت: «خوای گہورہ مؤلہت دہدات بہ کہسی زالم وستہ مکار؛ بہ لام کہ گرتی ئہوا بہری نادات و تو لہی لیدہ سیئیتہ وہ». پاشان ئہم ئایہ تہی خویندہ وہ: «وَكَذَلِكَ أَخْذُ رَبِّكَ إِذَا أَخَذَ الْقُرَىٰ وَهِيَ ظَالِمَةٌ إِنَّ أَخْذَهُ أَلِيمٌ شَدِيدٌ» [هود: ۱۰۲] واتہ: {ئا بہو شیوہیہ سزادانی پەرور دگارت کاتیک خەلکی شارہ کان سزا دہدات له کاتیکدا ستہ مکار بوون بہ راستی تو لہ سہ ندنی ئہو ئازاردەر و بہ تینہ}. [صہیحہ] - [بوخاری و موسلیم

هاوران له سہری]

شیکردنہ وہ:

پیغه مبهر - صلی الله علیه وسلم - هو شداری دہدات سہ بارہت بہ زیدہ روپی کردن له ستہم کردن بہ تاوان و شیرک وستہ مکردن له خەلکی بہ پیشیل کردنی مافہ کانیان، خوای گہورہ مؤلہت دہدات بہ کہسی ستہ مکار و سزای

دواده خات وته مه نی در یژ ده کات وسامانی پیده دات وده سته بجّ سزای نادات ؛
ئه گهر تهوبه نه کات ئهوا ده یگریت و بهری نادات وتۆله ی لیده سینیتته وه
له سهر ئه و سته مه زۆرانه ی کردوویه تی.

پاشان پیغه مبه ر- صلی الله علیه وسلم- ئه م ئایه ته ی خوینده وه: {وَكَذٰلِكَ اَخَذَ
رَبُّكَ اِذَا اَخَذَ الْفُرٰی وَهٰی ظٰلِمَةٌ اِنَّ اَخَذَهُ اَلِیْمٌ شَدِیْدٌ} [هود: ۱۰۲] واته: {ئا
به و شیویه سزادانی پهروه ردگارت کاتیک خه لکی شاره کان سزا ددهات له
کاتیکدا سته مکاربوون به راستی تۆله سه ندنی ئه و ئازاردهر و به تینه}.

له سووده کانی فه رمووده که:

۱. که سی ژیر ده بیت ئه گهر سته م وتاوانی کرد ؛ ده سته بجّ تهوبه بکات،
ونابیت بببک بیت له پیلانی خوای گه وه ئه گهر له سهر سته م وتاوانه که ی
به رده وام بوو.

۲. خوای گه وه -عز وجل- مۆله ت ددهات به سته مکاران ویه کسه ر سزایان
نادات ؛ بۆئه وه ی ورده ورده به ره و تۆله لیسهنده وه بیانبات وسزایان چه نده ها
جار له سهر قورس بکات ئه گهر تهوبه نه که ن.

۳. سته مکردن له هۆکاره کانی سزای خوای گه وره یه بۆ سه ر ئومه ته کان.

۴. ئه گهر الله شوینیک یان شارنیک له ناو ببات وچاکه کارانی تیدا بیت، ئه مان
له رۆژی قیامه تدا له سهر چاکه کاربوونیان زیندوو ده کرینه وه، هه رچه نده سزاکه
ئه وانیشی گرتووه ته وه ؛ ئه مه هیه چ زیانیک ی بۆیان نابیت له رۆژی قیامه تدا.

(۸۵) - عن ابن عباس رضي الله عنهما عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيمَا يَرَوِي عَنْ رَبِّهِ عَزَّ وَجَلَّ قَالَ: قَالَ: «إِنَّ اللَّهَ كَتَبَ الْحَسَنَاتِ وَالسَّيِّئَاتِ، ثُمَّ بَيَّنَ ذَلِكَ، فَمَنْ هَمَّ بِحَسَنَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا كَتَبَهَا اللَّهُ لَهُ عِنْدَهُ حَسَنَةً كَامِلَةً، فَإِنْ هُوَ هَمَّ بِهَا فَعَمِلَهَا كَتَبَهَا اللَّهُ لَهُ عِنْدَهُ عَشْرَ حَسَنَاتٍ إِلَى سَبْعِمِائَةٍ ضِعْفٍ، إِلَى أَضْعَافٍ كَثِيرَةٍ، وَمَنْ هَمَّ بِسَيِّئَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا كَتَبَهَا اللَّهُ لَهُ عِنْدَهُ حَسَنَةً كَامِلَةً، فَإِنْ هُوَ هَمَّ بِهَا فَعَمِلَهَا كَتَبَهَا اللَّهُ لَهُ سَيِّئَةً وَاحِدَةً». [صحيح] - [متفق عليه]

(۸۵) - له عبداللهی کوری عهباسه وه - په زای خوايان ليدیت - که پښه مبهري خودا - صلى الله عليه وسلم - له په روه ردگار په وه ده گيرته وه که په روه ردگار ده فرموي: «خوای گه وره چاکه کان و خراپه کانی نووسی پاشان روونی کرده وه، نه وهی مه بهستی بوو چاکه یه ک نه نجام بدات به لām نه نجامی نه دا؛ نه وا خوای گه وره یه ک چاکه ی ته واوی بو ده نووسی، و نه وهی مه بهستی بوو چاکه که نه نجام بدات و نه نجامی دا؛ نه وا خوای گه وره ده چاکه ی بو ده نووسی هه تا هه وت سهد چاکه وهه تا زیاتر له م ریژه یه به چنده قات، و نه گهر که سیک مه بهستی نه نجامدانی خراپه یه ک بوو به لām نه نجامی نه دا؛ نه وا خوای گه وره چاکه یه کی ته واوی بو ده نووسی، به لām نه گهر مه بهستی نه نجامدانی خراپه یه ک بوو و نه نجامی دا؛ نه وا خوای گه وره یه ک خراپه ی بو ده نووسی». [صحيحه] - [بوخاری و موسليم هاوران له سهری]

شیکردنه وه:

پښه مبهري - صلى الله عليه وسلم - باسی نه وه مان بو ده کات که خوای گه وره بریاری قه ده ری دا له سهر چاکه و خراپه پاشان چونه تی نووسینی روونکرده وه بو نه و دوو فریشته ی سپر دراوی نویسی کرده وهی خه لکین.

هه ركه سيك مه به ست و خواستی له سهر كردنی چاكه يه ك بئیت ونه يكات ؛
يه ك چاكه ی بۆ دهنوو سريت، وئه گهر بيكات به ده هينده بۆی دهنوو سريت
هه تاوه كو حهوت سه د هينده وزياتریش، و زياد كردنه كه به پي ئه وهی له دلی
به نده دايه له دئسوژی و سوود گهيانندن وهتد.

وهه ركه سيك مه به ست و خواستی له سهر كردنی خراپه يه ك بئیت ونه يكات
له پيناو خوای گه وره؛ چاكه يه كی بۆ دهنوو سريت، وه ئه گهر نه يكات به هوی
نه بونی دهرفه تيك؛ ئه وا هيچی بۆ نانوو سريت، وئه گهر نه يكات به هوی بی
تواناييه وه به لام نيه تی وابوو كه بيكات ؛ ئه وا نيه ته كه ی له سهری دهنوو سريت،
وئه گهر خراپه كه بكات ؛ يه ك خراپه ی له سهر دهنوو سريت.

له سووده كانی فهرمووده كه:

۱. فه زل و چاكه كاری خوای گه وره به سهر ئه م ئومه ته له چه نده ها جار كردنی
چاكه كان و نوو سينيان له لای خوێ، و زياد نه كردنی تاواني خراپه كان له سه ريان.
۲. گرنگی نيه ت له كرده وه و شوينه واره كانی.

۳. فه زل و چاكه كاری خوای گه وره - عز وجل- به رامبه ر به نده كانی،
هه ركه سيك مه به ست وهه می كردنی چاكه يه كی هه بئیت ونه يكات ؛ خوای
گه وره چاكه يه كی بۆ دهنوو سريت.

(۸۶) - عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَنْتَ أَخَذَ بِمَا عَمِلْنَا فِي الْجَاهِلِيَّةِ؟ قَالَ: «مَنْ أَحْسَنَ فِي الْإِسْلَامِ لَمْ يُؤَاخِذْ بِمَا عَمِلَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ، وَمَنْ أَسَاءَ فِي الْإِسْلَامِ أَخَذَ بِالْأَوَّلِ وَالْآخِرِ». [صحيح] - [متفق عليه]

(۸۶) - له ثین مه سعو دوه - په زای خوی لیبیت - ده لیت: پیاوړیک ووتی: نه ی پیغه مبه ری خودا، ثایا نیمه لیپرسینه وه مان لیده کړیت سه باره ت به و کرده وانه ی له جاهیلیه تدا (پیش مسولمان بوونمان) کردو ومانه؟ نه ویش فهرمووی: «هه رکه سیک پاش ئیسلامه تی (پاش مسولمان بوونی) چاکه کاری نه نجام بدات؛ نه واهه پرپسیر نابیت له و کرده وانه ی له جاهیلیه تدا کردو ویه تی، و هه رکه سیک خراپه کاری بکات له پاش ئیسلامه تی؛ نه واهه لیپرسینه وه ی لیده کړیت سه باره ت به کرده وه کانی پیشووتر ودواتر». [صه حیه] - [بوخاری و موسلیم هواران له سه ری]

شیکردنه وه:

پیغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم - فہزل وپله وپایه ی بوون به مسولمان وهاتنه نیو ئایی ئیسلامه وه روون ده کاته وه، وهه رکه سیک مسولمان بیت وئیسلامه تیه که ی چاک بیت و دلسوز وراستگو بیت؛ نه واهه لیپرسینه وه ی لیناکریت له سه ر کرده وه کانی پیشووی که له جاهیلیه تدا کردو ویه تی، وهه رکه سیک خراپه کار بیت له ئیسلامدا نه میس به وه ی مونافیق بیت یان هه لگه پښتو وه له ئینه که ی؛ نه واهه لیپرسینه وه ی لیده کړیت له سه ر نه و کرده وانه ی کردو ویه تی له کوفردا نه و کرده وانه ی کردو ویه تی له ئیسلامدا.

له سووده کانی فەرمووده که:

۱. گرنگیدانی هاوه لآن - په زای خویان لیبت - به کرده وه کان و قبول بوونیان (له لایه خوی گه وره وه)، ترسیان له لیپرسینه وه به هوی ئه و کرده وانه ی له جاهیلیه تدا کردوویانه.

۲. هاندان و ئاموژگاری بو پابه ندبوون به ئاینی ئیسلام.

۳. فەزل و پله و پایه ی بوون به مسولمان وهاتنه نیو ئاینی ئیسلامه وه، وده بیته هوی لیخو شبوون له کرده وه کانی پیشوو.

۴. مورتهد - هه لگه راوه له ئیسلام - و مونا فیق لیپرسینه وه یان لیده کریت له سه ر هه ر کرده وه یه ک کرد بیتیان له جاهیلیه تدا، وله سه ر هه موو گونا هیک که کرد بیتیان له ئیسلامه تیدا.

(٦٥٠٠٢)

(٨٧) - عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: «أَنَّ نَاسًا مِنْ أَهْلِ الشَّرْكِ، كَانُوا قَدْ قَتَلُوا وَأَكْثَرُوا، وَزَنَوْا وَأَكْثَرُوا، فَاتَّوَا مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالُوا: إِنَّ الَّذِي تَقُولُ وَتَدْعُو إِلَيْهِ لِحَسَنٍ، لَوْ تُخْبِرُنَا أَنَّ لِمَا عَمِلْنَا كَفَّارَةً، فَنَزَلَ {وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ} [الفرقان: ٦٨]، وَنَزَلَتْ: {قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ} [الزمر: ٥٣]». [صحيح] - [متفق عليه]

(٨٧) - له ثین عه باسه وه - په زای خویان لیبیت - ده لیت: «خه لکانیک له موشریکه کان ؛ زوریان کوشتبوو وزور زینیان کردبوو، هاتن بو لای موحه مه د - صلى الله عليه وسلم - ووتیان: نه وهی ده یلیت وبانگه وازی بو ده که یت باش وچاکه، نه گهر پیمان بلیت نه وهی کردوو مانه لیخو شبوونی بو هه یه، - نه م نایه ته دابه زی - : {وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ} [الفرقان: ٦٨] واته: {وه که سانیکن که له گه ل خوادا هانا نابهن وناپارینه وه له په رستراویکی تر (له گه ل الله کهس وشتی تر ناپه رستن) وناکورن هیچ که سیک که خوا کوشتنی نه وی حهرام کردوو مه گهر به هه ق و په و نه بیت وه زینا و داوین پیسی ناکه ن}، و - نه م نایه ته یش - دابه زی: {قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ} [الزمر: ٥٣] واته: {نه ی پیغه مبه ر ﷺ} بلی: نه ی بهنده کانم نه ی نه وانه ی که زور گونا ه و تاوانتان کردوو ناثومید مهن له میهره بانی وبه زهی خوا}». [صه حیحه] - [بوخاری و موسلیم هاوارن له سه ری]

شیکردنه وه:

چه ند پیاوێك له موشریکه كان هاتن بۆ لای پیغه مبهه -صلی الله علیه وسلم- وزۆر خه لکیان کوشتبوو وزینایان کردبوو، به پیغه مبهریان ووت: ئه وهی بانگه وازی بۆ ده کهیت له بنهما ورینماییه کانی ئاینی ئیسلام؛ شتیکی جوان وچاکه، به لام حالی ئیمه چیه له کاتیکیدا شیرک و تاوانی گه وره مان کردووه، ئایا هیچ که فاره تیک ههیه بۆ تاوانه کانمان؟

ئهم دوو ئایه ته دابهزی، که ئاماژهن بۆ ئه وهی خوای گه وره تهوبه کردنی خه لکی قبول ده کات هه رچه نده تاوانه کانیا زۆر و گه وره بیته، ئه گه ر وا نه بووايه له سه ر کوفر وسته میان به رده وام ده بوون ونه ده هاته نه نیو ئهم ئاینه وه.

له سووده کانی فه رمووده که:

۱. فه زل و پله و پایه ی ئاینی ئیسلام ومه زنیته، ومسو لمان بوون ده بیته هوی سهرینه وهی هه موو تاوانه کانی پیشوو.

۲. فراوانی ره حمه ت ولیخو شبوون ولیبووردنی الله به رامبه ر به بنده کانی.

۳. هه رامیتی ئهم تاوانه گه ورانه: شیرک وهاوبه شدانان بۆ الله، وکوشتنی نه فسیک به ناهه ق، وزینا کردن، وهه ره شه ی توند له سه ر ئه وانیه ی ئهم تاوانانه ده که ن.

۴. تهوبه کردنی راستگۆیا نه ئه گه ر دلسۆزی وکرده وهی چاکی له گه لدا بیته؛ ده بیته هوی لیخو شبوون له هه موو تاوانه گه وره کان به کوفرکردنیشه وه به خودا.

۵. هه رامیتی نا ئومیدی وپی هیوا بوون به ره حمه تی الله -سبحانه وتعالی-.

(۸۸) - عَنْ حَكِيمِ بْنِ حِزَامٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَرَأَيْتَ أَشْيَاءَ كُنْتُ أَتَحَنُّ بِهَا فِي الْجَاهِلِيَّةِ مِنْ صَدَقَةٍ أَوْ عَتَاقَةٍ، وَصَلَةٍ رَحِمٍ، فَهَلْ فِيهَا مِنْ أَجْرٍ؟ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَسَلَّمْتَ عَلَى مَا سَلَفَ مِنْ خَيْرٍ». [صحيح] - [متفق عليه]

(۸۸) - له چه کیمی کوری حیزامه وه - رهزای خوای لیبت - ده لیت: و وتم: نهی پیغه مبهری خودا، پیم بلّی سه بارهت به هه ندیک کرده وه وه کو په رستن نه نجامم ددها له جاهیلیه تدا وه کو خیر کردن و نازاد کردن کو یله و گه یاندنی په یوه ندی خزمایه تی، ئایا هیچ پاداشتی کم دهریته وه (له سهر نه نجامدانیان)؟ پیغه مبهر - صلی الله علیه وسلم - فهرمووی: «مسوئمان بوویت له گه ل هه موو نه و کرده وه چا کانه ی پیشووتر نه نجامتدا وه». [صه حیحه] - [بوخاری و موسلیم هاوران له سهری]

شیگردنه وه:

پیغه مبهر - صلی الله علیه وسلم - نه وه روون ده کاته وه که کافر نه گهر مسوئمان بیت نه و پاداشت دهریته وه له سهر نه و کرده وه چا کانه ی له جاهیلیه تدا کردوویه تی پیش موسوئمان بوونی وه کو خیر کردن و نازاد کردن بهنده و گه یاندنی په یوه ندی خزمایه تی.

له سووده کانی فهرمووده که:

۱. کافر له قیامه تدا پاداشت ندریته وه له سهر نه نجامدانی کرده وه ی چاک له دونیادا، چونکه له سهر به بی باوهری مردووه.

(۸۹) - عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ مُؤْمِنًا حَسَنَةً، يُعْطَى بِهَا فِي الدُّنْيَا وَيُجْزَى بِهَا فِي الْآخِرَةِ، وَأَمَّا الْكَافِرُ فَيُطْعَمُ بِحَسَنَاتِ مَا عَمِلَ بِهَا لِلَّهِ فِي الدُّنْيَا، حَتَّى إِذَا أَفْضَى إِلَى الْآخِرَةِ، لَمْ تَكُنْ لَهُ حَسَنَةٌ يُجْزَى بِهَا». [صحيح] - [رواه مسلم]

(۸۹) - له نه نه سی کوری مالیکه وه - ره زای خوی لیبت - که پیغه مبهری خودا - صلی الله علیه وسلم - دهفه رمویت: «خوای گه وره - هینده ی - چاکه یه ک سته م له ئیماندار ناکات، به هو یه وه پی دهبه خشیت له دونیادا و له سه ری پاداشت ده دریتته وه له قیامه تدا، وبه لام کافر پاداشت ده دریتته وه به هو ی ئه و چاکانه ی کردوویه تی له پیناو خوی گه وره له دونیادا، هه تاوه کو ئه گهر بگاته قیامه ت هیچ چاکه یه کی نیه که به هو یه وه پاداشت بدریتته وه». [صه حیحه] - [موسلیم گنراویه تیه وه]

شیگردنه وه:

پیغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم - فه زلی خوی گه وره له سه ر ئیمانداران وداد په روه ری به رامبه ر کافره کان روون ده کاته وه. سه باره ت به ئیماندار پاداشتی ئه و کرده وه چاکانه ی که م ناکریتته وه که کردوویه تی؛ به لکو له دونیادا چاکه ی پیده به خشریت به هو ی گوپرایه لی بو الله، وه روه ها پاداشت ده دریتته وه له قیامه تدا؛ وله وه یه له قیامه تدا هه موو پاداشته کان وه ربگریت وله دونیادا وه ری نه گریت. وسه باره ت به کافر ئه و خوی گه وره له سه ر کرده وه چاکه کانی پاداشتی ده داته وه له دونیادا، هه تاوه کو کاتیک ده گاته قیامه ت هیچ پاداشتی که وه رناگریت؛ چونکه کرده وه ی چاک که سوودی هه یه له هه ردوو دونیادا ده بیت نه نجامده ره که ی ئیماندار بیت.

له سووده کانی فهرمووده که:

١. هه رکه سیک له سه ر کوفر بمړیت ئه وا کرده وه چاکه کانی سوودی پیناگه یه نیت.

(٦٥٠١٥)

(٩٠) - عن أنس بن مالك رضي الله عنه قال: سمعت رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم يقول: «قال الله تعالى يا ابن آدم، إنك ما دعوتني ورجوتني غفرت لك على ما كان منك ولا أبالي، يا ابن آدم لو بلغت ذنوبك عَنان السماء ثم استغفرتني غفرت لك، يا ابن آدم لو أتيتني بقراب الأرض خطايا ثم لقيتني لا تشرك بي شيئاً لأتيتك بقرابها مغفرة». [حسن] - [رواه الترمذي وأحمد والدارمي]

(٩٠) - له ئه نه سی کورێ مالیکه وه - رهزای خوای لیبت - ده لیت: گویم له پیغه مبه ری خودا بوو - صلی الله علیه وآله وسلم - که ده یفه رموو: خوای گه وه ده فه رمو یت: «ئهی نه وه ی ئاده م، هه تا تو لیم بپاریتته وه و ره جا وتکام لیبکه یت من لیت خو ش ده بم و سه یری زو ری تا وانه کانت ناکه م. ئهی نه وه ی ئاده م، ئه گه ر زو ری تا وانه کانت بگاته لای هه وه ره کانی ئاسمان و پاشان داوای لیخو ش بوون له من بکه یت؛ ئه وا من لیت خو ش ده بم. ئهی نه وه ی ئاده م، ئه گه ر تا وانه کانت به هینده ی زه وی بی ت و یی ت بو لام پاشان بگه یته لام وه یچ هاو به ش و شه ریکی ت بو من بریار نه دا بی ت؛ ئه وا من به هینده ی ئه وه لیخو ش بوونم بو ت ئاماده کردو وه». [حه سه نه] -

[تیرمذی و ئه حمه د و داره می - گێڕاویانه ته وه]

شیکردنه وه:

ئەم فەرموودەییە بەنگەییە لەسەر فراوانی رەحمەت و میهرەبانی و بەخشینی خوای گەورە، و ئەو ھۆکارانەی روونکردووتەووە کە دەبنە ھۆکاری لیخۆشبوون لە بەندە، ئەمیش نزا و داوای لیخۆشبوون کردنە (ئییستییغفار کردنە)، و ئەم دوو ھۆکارەیی بە یەک خوا پەرستی (تەوھیدەوہ) بەستەوہ، ئەوہی بگاتە لای خوای گەورە بە موەحیدی کە بەھیچ شیوہییە کە ھاوبەشی بۆ خودا بپاری نەدابێت، ئەوا نزا و ئییستییغفارە کە ی سوودی بۆی دەبێت، و لەگەڵ شیرک و ھاوبەش بپاریدانداندا هیچ شتێک سوودی نییە نە نزا کردن و نە و تە و کردەوہییە کی تر.

لە سوودەکانی فەرموودە کە:

۱. فراوانی رەحمەت و لیخۆشبوون و فەزلی خوای گەورە - سبھانە و تعالی -.
۲. فەزڵ و پلە و پایەیی تەوھید - یە کخوای پەرستی -، و خوای گەورە لە گوناھ و تاوانی یە کخوای پەرستە کان - موەحیدە کان - خۆشدەبێت.
۳. ترسانکی شیرک و خوای گەورە لە موشریکە کان خۆش نابێت.
۴. ئیین رەجەب دەلێت: ئەم فەرموودەییە سی ھۆکاری تێدایە بۆ لیخۆشبوون لە گوناھە کان، یە کەم: نزا کردن بە هیواوہ، دووہم: داوای لیخۆشبوون و تەوہیە کردن، سییہم: مردن لەسەر تەوھید.
۵. ئەم فەرموودە لەوانەییە کە پیغەمبەری خودا - صلی اللہ علیہ وسلم - لە پەرورەدگاریەوہ دەیگێرێتەوہ، و پێی دەووترێت: فەرموودەیی قودسی یان خودایی - ئیلاھی -، و یێژە - لەفز - و ماناکەیی لە خوداوہییە، بەلام تایبەتمەندیەکانی قورئانی تێدا نیە؛ کە بەھۆیانەوہ قورئان جیاوازی لە ھەرقسەییە کی تر، وەکو خۆتێندەوہیی پەرستەنە و دەبێت دەستنوێژی ھەبێت لە کاتی ھەلگرتنی و تەحەدا کردن پێی و موەجیزە ئاسا و ھتد.

۶. تاوانه کان سی جورن؛ یه کهم: هاوبه شدانان بو الله؛ ئەم تاوانه خوی گه وره لئی خوش نابیت، خوی گه وره دهفه رمویت: ﴿إِنَّهُ مَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ﴾ واته: ﴿هەر کهس هاوبهش بو خوا دابنیت ئەوه بیگومان خوا بههشتی لی حه رام کردووہ﴾. دووهم: سته مکردنی بهنده له نه فسی خوی به کردنی گونا هه کان؛ له نیوان خوی وپهروه ردگاری، خوی گه وره - عز وجل - به ویستی خوی ئە گهر بیهویت لئی خوش ده بیت. سییه م: ئەو تاوانانه ی سته مکردنی بهنده کانه له یه کتر، خوی گه وره له م تاوانانه خوش نابیت هه تاوه کو تۆله سه نندنه وه و دادپهروه ری دیته دی.

(۵۴۵۶)

(۹۱) - عن أبي هريرة رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم، فيما يحكي عن ربه عز وجل، قال: «أَذْنَبَ عَبْدٌ ذَنْبًا، فَقَالَ: اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ذَنْبِي، فَقَالَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: أَذْنَبَ عَبْدِي ذَنْبًا، فَعَلِمَ أَنَّ لَهُ رَبًّا يَغْفِرُ الذَّنْبَ، وَيَأْخُذُ بِالذَّنْبِ، ثُمَّ عَادَ فَأَذْنَبَ، فَقَالَ: أَيُّ رَبِّ اغْفِرْ لِي ذَنْبِي، فَقَالَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: عَبْدِي أَذْنَبَ ذَنْبًا، فَعَلِمَ أَنَّ لَهُ رَبًّا يَغْفِرُ الذَّنْبَ، وَيَأْخُذُ بِالذَّنْبِ، ثُمَّ عَادَ فَأَذْنَبَ، فَقَالَ: أَيُّ رَبِّ اغْفِرْ لِي ذَنْبِي، فَقَالَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: أَذْنَبَ عَبْدِي ذَنْبًا، فَعَلِمَ أَنَّ لَهُ رَبًّا يَغْفِرُ الذَّنْبَ، وَيَأْخُذُ بِالذَّنْبِ، أَعْمَلُ مَا شِئْتَ فَقَدْ غَفَرْتُ لَكَ». [صحيح] - [متفق عليه]

(۹۱) - له ئەبی هورهیره وه - په زای خوی لی بیت - که پیغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم - دهفه رمویت: «بهنده یه ک تاوانیکی کرد، و ووتی: ئەی پهروه ردگار له تاوانه کهم خوش به، خوی گه وره ی بهرز وپهروژ فه رمووی: «بهنده کهم تاوانیکی کرد وزانی که پهروه ردگار یکی هه یه که له تاوان خوش ده بیت و سزا ده دات له سه ر تاوان»، پاشان - بهنده که - جار یکی تر تاوانی کرد، ووتی: ئەی

پهروهردگار له تاوانه کهم خوش به، خوی گه وړه بهرز وپروژ فهرمووی: «بهنده کهم تاوانیکې کرد وزانی که پهرودردگاریکې ههیه که له تاوان خوش ده بیت وسزا ددهات له سهر تاوان»، پاشان -بهنده که- جاریکې تر تاوانی کرد، ووتی: ئه ی پهرودردگار له تاوانه کهم خوش به، خوی گه وړه بهرز وپروژ فهرمووی: «بهنده کهم تاوانیکې کرد وزانی که پهرودردگاریکې ههیه که له تاوان خوش ده بیت وسزا ددهات له سهر تاوان، ههرچیه کهت ده ویت بیکه ؛ من لیت خوشبووم». [صه حیه] - [بوخاری و موسلیم هاوران له سهری]

شیکردنه وه:

پیغه مبه ر-صلی الله علیه وسلم- بومان ده گیر پته وه له پهرودردگاریه وه که بهنده یه ک تاوانیکې کرد، و ووتی: ئه ی پهرودردگار له تاوانه کهم خوش به، خوی گه وړه بهرز وپروژ فهرمووی: بهنده کهم تاوانیکې کرد وزانی که پهرودردگاریکې ههیه که له تاوان خوش ده بیت و بهنده داده پوشیت، یان سزای ددهات له سهر تاوانه که، ئه و من له و بهنده یه خوشبووم. پاشان -بهنده که- جاریکې تر تاوانی کرد، ووتی: ئه ی پهرودردگار له تاوانه کهم خوش به، خوی گه وړه بهرز وپروژ فهرمووی: بهنده کهم تاوانیکې کرد وزانی که پهرودردگاریکې ههیه که له تاوان خوش ده بیت و بهنده داده پوشیت، یان سزای ددهات له سهر تاوانه که، ئه و من له و بهنده یه خوشبووم. پاشان -بهنده که- جاریکې تر تاوانی کرد، ووتی: ئه ی پهرودردگار له تاوانه کهم خوش به، خوی گه وړه بهرز وپروژ فهرمووی: بهنده کهم تاوانیکې کرد وزانی که پهرودردگاریکې ههیه که له تاوان خوش ده بیت و بهنده داده پوشیت، یان سزای ددهات له سهر تاوانه که، ئه و من له و بهنده یه خوشبووم، ههرچیه کی ده ویت با بیكات هه تا ئه و کاته ی به رده وامه له سهر ته و به کردن وپه شیمانی وپیداگیری له سهر نه گه رانه وه بو تاوانه که ؛ به لام به ووی لاوازی نه فسی

ديسانه وه تووشى ده بئيت، ئه گهر بهردهوام بوو له سهر ئهم حاله ته ودهستبه جي تهوبه ي کرد وداواي ليخوشبووني کرد، ئه وامنيش لي خوش ده بم، وتهوبه کردن ده بئيه هوي هه لوه شاننده وهى هه مو تاوانه کاني پيشوو.

له سووده کاني فهرموده که:

١. فراواني رهحمه تي خواي گه و ره به بنده کاني ومروف هه رچه نده گوناھ وتوان بکات، ئه گهر تهوبه بکات وبگه رپته وه بو لاي الله ؛ خواي گه وره يش تهوبه که ي قبول ده کات.

٢. ئيماندار به الله -سبحانه وتعالی- هيواي به ليخوشبووني خودا هه يه، وله سزاي ئه و زاته مه زنه ده ترسي ت، بويه دهستبه جي تهوبه ده کات وبه رده و ام نابيت له سهر گوناھ وتاوان کردن.

٣. مه رچه کاني تهوبه کردني دروست: وازه ينان له گوناھه که، په شيمان بوون له سهر کردني، وپیداگیری له سهر نه گه رانه وه بوي، وئه گهر تهوبه کردن بئيت له سته مکردن له مافه کاني به بنده کان په يوه ست به مال يان ناوبانگ -شهره ف- يان نه فس، ئهمه مه رجي چوارهم زياد ده کات، برپتیه له : داواي لي بووردن له خاوه ن مافه که وگه رانه وه ي مافه که بوي.

٤. گرنگي زانست به الله که و له به بنده ده کات زانا بئيت سه باره ت به بابته کاني ئاينه که ي، بويه هه رجارپک هه له بکات؛ بي هيو نابيت وسنوور تينا په رپنيت.

(۹۲) - عن عِيٍّ قَالَ: إِنِّي كُنْتُ رَجُلًا إِذَا سَمِعْتُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَدِيثًا نَفَعَنِي اللَّهُ مِنْهُ بِمَا شَاءَ أَنْ يَنْفَعَنِي بِهِ، وَإِذَا حَدَّثَنِي رَجُلٌ مِنْ أَصْحَابِهِ اسْتَحْلَفْتُهُ، فَإِذَا حَلَفَ لِي صَدَّقْتُهُ، وَإِنَّهُ حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرٍ، وَصَدَقَ أَبُو بَكْرٍ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَا مِنْ رَجُلٍ يُذِيبُ ذَنْبًا، ثُمَّ يَقُومُ فَيَتَطَهَّرُ، ثُمَّ يُصَلِّي، ثُمَّ يَسْتَغْفِرُ اللَّهَ، إِلَّا غَفَرَ اللَّهُ لَهُ»، ثُمَّ قَرَأَ هَذِهِ الْآيَةَ: {وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً أَوْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللَّهَ فَاسْتَغْفَرُوا لِذُنُوبِهِمْ} [آل عمران: ۱۳۵].

[صحيح] - [رواه أبو داود والترمذي والنسائي في الكبرى وابن ماجه وأحمد]

(۹۲) - له عهليه وه ده لیت: من پیاویک بووم نه گهر فهرمووده یه کم ببیستایه له پیغه مبهری خودا وه -صلی الله علیه وسلم- ؛ خوای گه وره (بهوویه وه) سوودی پي ده گه یاندم به ویستی خوئی، و نه گهر یه کییک له هاو ده لانی فهرمووده یه کی بوم باس کردایه سویندم ددها، نه گهر سویندی بخواردایه نه وا باوهرم پیی ده کرد، و نه بوبه کر -فهرمووده یه کی- بوم گیرایه وه، و نه بوبه کراستی فهرموو، فهرمووی: بیستوومه که پیغه مبهری خودا -صلی الله علیه وسلم- فهرموویه تی: «هه رکه سییک گونا هییک بکات، پاشان هه ستیت وده ستنوئیز بگریت، دواتر نوئیز بکات، پاشان داوای لیخوشبوون له خوای گه وره بکات؛ نه وا خوای گه وره لیی خوش ده بیت»، پاشان نه م ثایه ته ی خوینده وه: {وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً أَوْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللَّهَ فَاسْتَغْفَرُوا لِذُنُوبِهِمْ} واته: {وه نه وانیه که کاتیک کرده وه یه کی ناشیرین ده که ن یان سته م له خوین ده که ن که یادی خویان کرده وه داوای لیبووردن ده که ن بو گونا هه کانین} [آل عمران: ۱۳۵]. [صه حیحه] - [نه بو داود و تیرمزی ونه سائی (له الکبری-) وئین ماجه و نه حمده - گیراویانه ته وه]

شیگردنه وه:

پیغه مبهەر -صلی الله علیه وسلم- باسی ئه وه مان بۆ ده کات هه ره بندهیه ک
 گوناھیک بکات، پاشان هه ستیت و بهرپکی وجوانی ده ستنوێژ بگریت، دواتر
 دوو رکات نوێژ بکات به نیه تی ته وه به کردن له م گوناھه، پاشان داوای
 لیخۆشبوون له خوای گه وه بکات؛ ئه وا خوای گه وه له یی خوش ده بیت.
 پاشان پیغه مبهەر -صلی الله علیه وسلم- ئه م ئایه ته ی خوینده وه: {وَالَّذِينَ إِذَا
 فَعَلُوا فَاحِشَةً أَوْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللَّهَ فَاسْتَغْفَرُوا لِذُنُوبِهِمْ} واته: {وه
 ئه وانیه که کاتی که کرده وه به کی ناشیرین ده که ن یان سته م له خوایان ده که ن
 که یادی خویان کرده وه داوای لیبووردن ده که ن بۆ گوناھه کانیان} [آل
 عمران: ۱۳۵].

له سووده کانی فه رمووده که:

۱. پاش کردنی گوناھ ؛ مسولمان ئامۆژگاری کراوه به نوێژکردن پاشان
 داواکردنی لیخۆشبوون له خوای گه وه.
۲. فراوانی لیخۆشبوونی خوای گه وه -عز وجل-، وته وه وداوای لیخۆشبوون
 قبول ده کات.

(۹۳) - عن أبي موسى عبد الله بن قيس الأشعري رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: «إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يَبْسُطُ يَدَهُ بِاللَّيْلِ لِيَتُوبَ مَسِيءُ النَّهَارِ، وَيَبْسُطُ يَدَهُ بِالنَّهَارِ لِيَتُوبَ مَسِيءُ اللَّيْلِ، حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ مِنْ مَغْرِبِهَا.» [صحيح] - [رواه مسلم]

(۹۳) - له ئه‌بی موسای ئه‌شعه‌ریه‌وه - په‌زای خوای لیبت - که پیغه‌مبه‌ر - صلى الله عليه وسلم - ده‌فه‌رمویت: «خوای گه‌وره‌ ده‌ستی را‌ده‌خات به‌ شه‌وان بو‌ ئه‌وه‌ی گونا‌ه‌کارانی روژ ته‌وبه‌ بکه‌ن، وده‌ستی را‌ ده‌خات به‌ روژ بو‌ ئه‌وه‌ی گونا‌ه‌کارانی شه‌و ته‌وبه‌ بکه‌ن؛ هه‌تاوه‌کو خو‌ر له‌ روژئاواوه‌ هه‌ئدی‌ت.» [صه‌حیحه] - [موسلیم گن‌راویه‌تیه‌وه]

شیکردنه‌وه:

خوای گه‌وره‌ ته‌وبه‌ی به‌نده‌که‌ی قبول ده‌کات ئه‌گه‌رچیش ته‌وبه‌که‌ دوا‌بکه‌ویت، بو‌یه‌ ئه‌گه‌ر مرو‌ف تاوانیک بکات له‌ روژدا؛ ئه‌وا خودا ته‌وبه‌که‌ی قبول ده‌کات ئه‌گه‌رچیش له‌ شه‌ودا ته‌وبه‌ بکات، وئه‌گه‌ر مرو‌ف تاوانیک بکات له‌ شه‌ودا؛ ئه‌وا خودا ته‌وبه‌که‌ی قبول ده‌کات ئه‌گه‌رچیش له‌ روژدا ته‌وبه‌ بکات، ئه‌مه‌ هه‌تا ئه‌وکاته‌یه‌ که‌ خو‌ر له‌ روژئاواوه‌ ده‌رده‌چیت که‌ ئه‌میش له‌ نیشانه‌ گه‌وره‌کانی روودانی قیامه‌ته‌.

له‌ سووده‌کانی فه‌رمووده‌که‌:

۱. قبول‌کردنی ته‌وبه‌ به‌رده‌وامه‌ هه‌تاوه‌کو ده‌رگای ته‌وبه‌ کردن کراوه‌ بیت، ده‌رگای ته‌وبه‌ کردن داده‌خریت به‌ ده‌رچوونی خو‌ر له‌ روژئاواوه‌، ودا‌ده‌خریت له‌ پیش سه‌رمه‌رگ ؛ ئه‌میش کاتیکه‌ که‌ رو‌ح ده‌گاته‌ گه‌روو.

۲. ب‌ هیوا نه‌بوون به‌ه‌وی تاوانه‌کانه‌وه‌، چونکه‌ لی‌بوورده‌ی خوای گه‌وره‌ وپه‌حمه‌تی فراوانه‌، وده‌رگای ته‌وبه‌ کردن کراوه‌یه‌.

۳. مهرجه کانی تهوبه کردن:

یه کهم: وازهینان له گوناهاه که.

دووهم: په شیمان بوونهوه له سهر کردنی.

سییه م: پیداگیری له سهر نه گهړانهوه بو ئه و گوناهاه. ئه م مهرجانه له خو ده گریټ ئه گهر گوناهاه که له مافه کانی خوای گه وړه بوو. ئه گهر گوناهاه که دهرهق به مافی بهنده کان بیت ؛ ئه و مهرجه بو دروستیتی تهوبه که مافه که بگریټهوه بو خاوه نه که ی، یان خاوه ن مافه که لی خوش بیت.

(۴۳۱۸)

(۹۴) - عن أبي هريرة رضي الله عنه: أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال:

«يَنْزِلُ رَبُّنَا تَبَارَكَ وَتَعَالَى كُلَّ لَيْلَةٍ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا حِينَ يَبْقَى ثُلُثُ اللَّيْلِ الْآخِرِ، يَقُولُ: «مَنْ يَدْعُونِي فَأَسْتَجِيبَ لَهُ؟ مَنْ يَسْأَلُنِي فَأُعْطِيَهُ؟ مَنْ يَسْتَغْفِرُنِي فَأَغْفِرَ لَهُ؟».

[صحيح] - [متفق عليه]

(۹۴) - له ئه بی هورپه ووه - په زای خوای لیبت - که پیغه مبهری خودا - صلی الله علیه وسلم - ده فهرمویت: «په روه ردگاری بهرز وپه رومان هه موو شه ویک له سییه کی کوتای شه ودا داده به زیته ئاسمانی دونیا، وده فهرمویت: «کی لیم ده پارټه ووه بو ئه ووی وه لای بده مه ووه؟ کی داوام لیده کات بو ئه ووی پی به خشم؟ کی داوای لیخو شبوونم لیده کات بو

ئو ووی لی خوش بېم؟». [صه حیه] - [بوخاری و موسلیم هاوران له سهری]

شیکردنه وه:

پیغه مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- روونیده کاته وه که خوی گه‌وره -تبارک وتعالی- هه‌موو شه‌ویک له سییه کی کۆتایی شه‌ودا داده‌به‌زێته ئاسمانی دونیا، و ئامۆژگاری به‌نده‌کانی ده‌کات بۆئه‌وه‌ی نزا بکه‌ن و لێی بپارێنه‌وه، و وه‌لامی ئه‌و که‌سانه ده‌داته‌وه که لێی ده‌پارێنه‌وه، و هه‌روه‌ها ئامۆژگاریان ده‌کات ؛ داوای ئه‌و شتانه‌ی لێبکه‌ن که ده‌یانه‌وێت بۆیان جێبه‌جێ بێت، چونکه ئه‌و ده‌به‌خشیت به ئه‌وه‌ی داوا ده‌کات، و هه‌روه‌ها هانیان ده‌دات بۆئه‌وه‌ی داوای لێخۆشبوون بکه‌ن له گونا‌هه‌کانیان چونکه ئه‌و زاته میهره‌بانه له به‌نده ئیمانداره‌کانی خۆشه‌به‌یت ئه‌گه‌ر لێی بپارێنه‌وه و داوای لێخۆشبوونی لێبکه‌ن.

له سووده‌کانی فه‌رمووده‌که:

۱. فه‌زلی سییه کی کۆتایی شه‌و ؛ بۆ نوێژ و نزا و ئیستغفار کردن له‌و کاته‌دا.
۲. ده‌بی‌ت مروّف له‌پاش بیستنی ئه‌م فه‌رمووده‌یه زۆر به‌په‌رۆش بی‌ت له‌سه‌ر به‌هه‌ل‌زانیی کاته‌کانی قبوڵبوونی نزا.

(۱۰۴۱۲)

(۹۵) - عن الثُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ - وَأَهْوَى الثُّعْمَانُ بِإِصْبَعِيهِ إِلَى أُذُنَيْهِ -: «إِنَّ الْحَلَالَ بَيْنَ وَإِنَّ الْحَرَامَ بَيْنَ، وَبَيْنَهُمَا مُشْتَبِهَاتٌ لَا يَعْلَمُهُنَّ كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ، فَمَنْ اتَّقَى الشُّبُهَاتِ اسْتَبْرَأَ لِدِينِهِ وَعَرْضِهِ، وَمَنْ وَقَعَ فِي الشُّبُهَاتِ وَقَعَ فِي الْحَرَامِ، كَالرَّاعِي يَرْعَى حَوْلَ الْحِمَى يُوشِكُ أَنْ يَرْتَعَ فِيهِ، أَلَا وَإِنَّ لِكُلِّ مَلِكٍ حِمًى، أَلَا وَإِنَّ حِمَى اللَّهِ مَحَارِمُهُ، أَلَا وَإِنَّ فِي الْجَسَدِ مُضْغَةً، إِذَا صَلَحَتْ صَلَحَ الْجَسَدُ كُلُّهُ، وَإِذَا فَسَدَتْ فَسَدَ الْجَسَدُ كُلُّهُ، أَلَا وَهِيَ الْقَلْبُ». [صحيح] - [متفق عليه]

(۹۵) - له نوعمانی کوری به شیروه - رهزای خوی لیبت - دهلیت: گویم له پیغهمبهری خودا بوو - صلی الله علیه وسلم - که دهیغهموو (ونوعمان به په نجه کانی ئاماژهی بو گوئییه کانی کرد): «حه لال ئاشکرایه و حه رام ئاشکرایه، له نیوانیان هه ندیک شتی گومانای هه ن که زور له خه لکی نایزانی، ئه وهی خوی له گومانه کان بپاریزیت ئه وادین وکه سایه تی سه لامهت بووه، وئه وهی بکه ویته ناو گومانه کان (شوبه هه کان)؛ ئه و تووشی حه رام بووه، وه کو شوانیک که مه ره کانی له دهوری خاکیکی قه دهغه کراودا ده له وه ریئیت له وه دایه که مه ره کان بچنه ناو خاکه قه دهغه کراوه که وه، وه هموو پادشایه ک سنووری خوی هه یه، و سنووره کانی خوی گه وره بریتیه له حه رام کراوه کان، وله لاشه دا پارچه گوشتیک هه یه ئه گهر چاک بوو؛ ئه و هه موو لاشه چاک ده بی، وئه گهر خراب بوو؛ ئه و هه موو لاشه خراب ده بی، ئه ویش بریتیه له دل». [صحه] - [بوخاری و موسلیم هاواران له سه ری]

شیکردنه وه:

پیغهمبهر - صلی الله علیه وسلم - بنچینه یه کی گشتی روونده کاته وه له شته کاند، که له شه ریه تدا بو سئ جوړ دابهش ده بن: حه لالیک ریوون،

وحه رامیکی روون، وشتانیک که گوماناوین وروون نین له حوکمدا له روانگهی
 حه لال وحه رامیه وه، وزوړنیک له خه لکی حوکمه کانیا نازانن.

هه رکه سیک واز له شته گوماناویه کان بهینیت ئه و دینداریه که ی پاریزراو
 ده بیت به هو ی دوورکه وتنه وه له توو شبوون به حه رام، وکه سایه تی -ناوبانگی-
 پاریزراو ده بیت له قسه ی خه لکی چونکه په خنه ی لیده گرن له کاتی کردنی ئه م
 شته گوماناویه دا. بویه ئه وه ی دوور نه که ویتته وه له شته گوماناویه کان ئه و
 خو ی توو شوی یه کیک له م دوو شته یان هه ردوویان ده کات: یان ئه وه تا توو شوی
 حه رام ده بیت، یان ئه وه تا خه لکی په خنه ی لیده گرن وتانه ی لیده دهن.

وپنځه مبه ر-صلی الله علیه وسلم- نمونه یه کی هینایه وه بویه وه ی حالی ئه و
 که سه روون بکاته وه که شته گوماناویه کان ده کات وه کو شوانیک وایه که
 مه په کانی له ده وری خاکیکی سنورداردا بله وه پینیت، نزیکه له وه ی مه رو
 مالاته که ی له م له وه رگا سنورداره بخون ؛ به هو ی نزیک بوونه وه یان لئی،
 به هه مان شیوه ئه وه ی شتیکی گوماناو ی ده کات ؛ نزیک ده بیتته وه له حه رام
 وره نکه توو شوی بیت.

پاشان پنځه مبه ر-صلی الله علیه وسلم- باسی ئه وه ی کرد که له لاشه دا پارچه
 گوشتیک هه یه (ئه ویش دلّه) ئه گهر چاک بیت ؛ ئه و لاشه ییش چاک ده بیت،
 وئه گهر خراب بیت ؛ ئه و لاشه ییش خراب ده بیت.

له سووده کانی فهرمووده که:

۱. هاندان بؤ دوورکه وتنه وه له و شته ی گوماناویه، و حوکمه که ی روون نییه.

(۹۶) - عن أبي سعيد الخدري رضي الله عنه قال: قال النبي صلى الله عليه وسلم: «لَا تَسْبُوا أَصْحَابِي، فَلَوْ أَنَّ أَحَدَكُمْ أَنْفَقَ مِثْلَ أُحُدٍ، ذَهَبًا مَا بَلَغَ مُدَّ أَحَدِهِمْ، وَلَا نَصِيفَهُ». [صحيح] - [متفق عليه]

(۹۶) - له ئه‌بی سه‌عیدی خودریه‌وه -ره‌زای خوای لیبیت- که پیغه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- ده‌فه‌رمویت: «جوین به‌ هاوه‌لانم مه‌ده‌ن، ئه‌گه‌ر یه‌کیکتان هینده‌ی ئوحد ئالتون ببه‌خشیت؛ ئه‌وا ناگات به‌ هینده‌ی به‌خشینی چنگیک یان نیو چنگی ئه‌وان». [ص‌حیحه] - [بوخاری و موس‌لیم هاواران له‌سه‌ری]

شیکردنه‌وه:

پیغه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- نه‌ی کردووه له‌ جویتدان به‌ هاوه‌لان -ره‌زای خویان لیبیت-، وه‌ه‌والی ئه‌وه‌ی داوه‌ که ئه‌گه‌ر که‌سیک هینده‌ی چیا‌ی ئوحد ئالتون ببه‌خشیت ئه‌وا پاداشتی به‌خشینه‌که‌ لای خوای گه‌وره‌ ناگاته‌ پاداشتی به‌خشینی یه‌کیک له‌ هاوه‌لان ئه‌گه‌ر ئه‌م هاوه‌له‌ هینده‌ی چنگیکی ده‌ست خوراک ببه‌خشیت وته‌نانه‌ت ناگاته‌ نیوه‌ی چنگیکی ده‌ستیش؛ وه‌وکاره‌که‌ی ئه‌وه‌یه‌ که‌ هاوه‌لان هه‌موویان باشتر وچاکترن له‌ هه‌موو ئه‌و که‌سانه‌ی له‌ پاش ئه‌وانه‌وه‌ دین، وه‌وکاری به‌رزی پله‌وپایه‌ی به‌خشینیان ئه‌وه‌یه‌ که‌ له‌ کاتی ته‌نگانه‌ وگرنگیدا بووه‌، وچونکه‌ به‌خشینه‌که‌یان بو‌ سه‌رخستنی پیغه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- وپاراستنی بووه‌.

وئهم‌ فه‌زله‌ش له‌ پاش ئه‌وان نییه‌ و به‌هه‌مان شیوه‌ جیهاد و تیکۆشان وه‌ه‌موو په‌رسته‌کانی تریان، له‌گه‌ل ئه‌وه‌ی له‌ نه‌فس وده‌روونیاندا بوو له‌ په‌حمه‌ت و خۆشه‌ویستی و خشوع و ته‌قواداری وله‌ خودا ترسی وساده‌ بوون -التواضع- و به‌خشین و جیهاد و تیکۆشان له‌ پیناو خوای گه‌وره‌ وجگه‌ له‌مانه‌ له‌ کرده‌وه‌ چاکه‌کان، وه‌ه‌موو ژیانیان به‌خشی بو‌ سه‌رخستنی ئه‌م ئاینه‌ پیروژه‌ -ره‌زا

ورحمه تی خویات لیبت- وههروهه فه زلی هاوهل بوون له گهل پیغه مبهه ر
-صلی الله علیه وسلم- پاداشت پله وپایه ی خوی ههیه نه گهر بو ماوهیه کی
که میش بیت وهیچ کردهویه که ناگت به پاداشت وفه زلی ئهم هاوهلبوونه،
وفه زله کانیاں هه رگیز ناتوانریت بیپوریت وبهراورد بکریت، وئهمیش فه زل
وبه خشینی خودایه بو هه رکه سیک بیهویت دهیبه خشیت.

له سووده کانی فه رموده که:

۱. جویندان به هاوهلان -رهزای خویان لیبت- حه رامه، وله تاوانه گه وره کانه.

(۱۰۰۰)

(۹۷) - عن ابن عباس رضي الله عنهما قال: كُنْتُ خَلْفَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا، فَقَالَ: «يَا غُلَامُ، إِنِّي أُعَلِّمُكَ كَلِمَاتٍ، احْفَظِ اللَّهَ يَحْفَظْكَ، احْفَظِ اللَّهَ تَحِذْهُ مُجَاهَكَ، إِذَا سَأَلْتَ فَاسْأَلِ اللَّهَ، وَإِذَا اسْتَعَنْتَ فَاسْتَعِنْ بِاللَّهِ، وَاعْلَمْ أَنَّ الْأُمَّةَ لَوِ اجْتَمَعَتْ عَلَى أَنْ يَنْفَعُوكَ بِشَيْءٍ، لَمْ يَنْفَعُوكَ إِلَّا بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللَّهُ لَكَ، وَلَوْ اجْتَمَعُوا عَلَى أَنْ يَضُرُّوكَ بِشَيْءٍ، لَمْ يَضُرُّوكَ إِلَّا بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللَّهُ عَلَيْكَ، رُفِعَتِ الْأَقْلَامُ وَجَفَّتِ الصُّحُفُ». [صحيح] - [رواه الترمذي]

(۹۷) - له ئیبن عه باسه وه -رهزای خویان لیبت- ده لیت: من روژیکیاں به
سواری ولاخیک له پشتی پیغه مبهه ری خوا بووم -صلی الله علیه وسلم- و به
منی فه رموو: «ئهی کوپ (ئهی غولام)، هه ندیك وشهت فیڕ ده کهم،
سنووره کانی شه ریه تی خودا بهاریزه؛ ئهوا خودا ده تباریزیت، سنووره کانی
شه ریه تی خودا بهاریزه؛ ئهوا ده بینیت خودا له پی شه وه له گهل توډا
ده بیت، ئه گهر داوات کرد؛ ئهوا ته نها داوا له خودا بکه، وئه گهر داوا

يارمه تی وپشتیوانیت کرد؛ ئەوا تەنھا داوای یارمه تی وپشتیوانی له خودا بکه، و بزانه به راستی ئە گەر هه موو ئوممه ت کۆبینه وه بۆ ئەوهی به شتیك سوودت پێ بگه یه نن؛ ئەوا سوودت پێ ناگه یه نن تەنھا به و شته نه بیّت که خودا بۆتی نووسیوو، و ئە گەر کۆبینه وه بۆ ئەوهی به شتیك زهره ر و زیانت پێ بگه یه نن؛ ئەوا زهره ر و زیانت پێ ناگه یه نن تەنھا به و شته نه بیّت که خودا له سه رتی نووسیوو، قه له مه کانی نووسینی قه ده ر هه لگی راو و په ره کانیش وشك بوونه ته وه». [صه حیحه] - [تیرمذی گێراویه تیه وه]

شیکردنه وه:

ئین عه باس - ره زای خوای لی بیّت - باسی ئەوه ده کات کاتیك مندال بوو له پشی پیغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم - بوو به سواری و لاخیك، - صلی الله علیه وسلم - پێی فه رموو: من هه ندیک وشه ت فیر ده که م که به هو یانه وه خوای گه وه ره سوودت پێ ده گه یه نیت:

فه رمانه کانی خودا بپاریزه وخۆت به دوور بگره له نه هی لی کراوه کان، به شیوه یه ک تەنھا له عیباده ت و په رستشدا ببی نریت وله تاوان و گونا حدا بونت نه بیّت، ئە گەر به م شیوه یه بیت ئەوا پاداشتی تۆ ئەوه یه خودا ده تپاریزیت له ناخۆشی و نا ره حه تیه کانی دنیا و قیامه ت، و سه رت ده خات له ئە ره که کانت له هه رشو ئینیک بیت.

و ئە گەر ویستت داوای شتیك بکه یه ت؛ به تەنھا داوا له الله بکه که وه لامی داوا کاران ده داته وه.

و ئە گەر ویستت داوای یارمه تی و به هانا وه ها تن بکه یه ت؛ ئەوا تەنھا له الله داوای بکه.

ود لای به له وهی ئە گەر هه موو سه ر زه وی کۆبینه وه بۆ ئەوهی سوودی کت پێ بگه یه نن؛ ئەوا ناتوانن ئەو سووده به تۆ بگه یه نن مه گەر خوای گه وه ره ئەو سووده ی بۆ تۆ نووسی بیّت، و هیه چ زیانی ک تووشت نابیت ئە گه رچیش هه موو

خه لکی سهر زهوی کو ببنه وه له سهر زیانگه یاندن به تو مه گهر خوی گه وره
ئه و زیانه ی له سهر تو نووسییت.

وئهمانه هه مووی خوی گه وره - عز وجل - نووسیویه تی له قه دهردا به پئی
زانست و حیکمه تی، وئهو هی خودا نووسیویه تی ناگورپت، وده بیت چاک بزاین
که په روهردگار هه رگیز سته م له بهنده کانی ناکات.

له سووده کانی فهرمووده که:

۱. گرنگه بابه ته کانی ئاین له ته و حید - یه ک خوا په رستی - وئادابه کان وهتد ؛
فیری مندالان بکریت.

۲. پاداشت هاوشیوهی کرده وهیه.

۳. فه رمان به پشت بهستن به خوی گه وره، و ته وه کول بهستن ته نها به ئهو
زاته به پئی هیچ که سیک تر، وئهو باشتینه که مروف ته وه کولی پئی هه بیت.

۴. باوهر به قهزا و قهدهر و رازیوون پئی، و خوی گه وره بریاری له سهر قهدهری
هه موو شتیک داوه، و په روهردگار سته م له هیچ یه کیک ناکات - سبجانه
و تعالی -.

۵. هه رکه سیک فه رمانه کانی خوی گه وره پشتگوئی بخت ؛ ئه و خوی
گه وره یش وه کو ئیهمالکراو و له بیرچوو مامه له ی له گه ئدا ده کات و ناپارێزیت.

(٩٨) - عَنْ سُفْيَانَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الثَّقَفِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، قُلْ لِي فِي الْإِسْلَامِ قَوْلًا لَا أَسْأَلُ عَنْهُ أَحَدًا غَيْرَكَ، قَالَ: «قُلْ: آمَنْتُ بِاللَّهِ، ثُمَّ اسْتَقِمَّ».

[صحيح] - [رواه مسلم وأحمد]

(٩٨) - له سوفیانی کوری عبد اللهی سهقه فیه وه - رهزای خوی لیبت - ده لیت: ووتم: ئه ی پیغه مبهری خودا، رسته یه کم پ بلی له ئیسلامدا ؛ که پرسیار له هیچ یه کیك نه کهم سه باره تی جگه له تو نه بیت، فهرمووی: «بلی: ئیمانم به الله هیئا پاشان پابه ندی ریگی راست به (ئیسیتقامه تت هه بیت)».

[مه حیحه] - [موسلم وئه حمه د - گئراویانه ته وه]

شیکردنه وه:

هاوه لیک به ناوی سوفیانی کوری عبد الله - رهزای خوی لیبت - پرسیار له پیغه مبهر - صلی الله علیه وسلم - کرد ؛ بو ئه وهی قسه یه کی فیر بکات که هه موو ماناکانی ئیسلامی له خوگرتبیت، وئه ویش دهستی پیه بگریت وپرسیار له که سی تر نه کات سه باره تی.

پیغه مبهر - صلی الله علیه وسلم - پیی فهرموو: بلی: باوه رم به الله هیئا، واتا باوه رم هه یه به وهی ته نها ئه و په روه دگار وخوا وخولقیته ر وپه رستراوی هه قه وتاکه وپی هاوتا وپی هاوبه شه، پاشان ملکه چ بیت بو گوپرایه لی خوی گه وره ئه میش به ئه نجامدانی فهرزه کانی الله و دوورکه وتنه وه له حه رامکراوه کان، و به رده وام وپا به ند بیت له سه ر ئه م ریبازه.

له سووده کانی فهرمووده که:

١. بنچینه ی ئاین بریتیه له باوه ره یئنان به الله ؛ به په روه ردگاریتی وئولو هیه تی - په رستراویتی - وناو و سیفه ته کانی - سبحانه و تعالی -.

۲. گرنگی پابه‌ند بوون له‌سهر ریگی راست -ئیستیقامه‌ت- ؛ له‌پاش ئیمان هیټان، وبه‌رده‌وامبوون له‌سهر په‌رسته‌کان، وجیگیر بوون له‌سهر ئه‌مه.

۳. ئیمان (باوهر هیټان) مه‌رجه بو قبول بوونی کرده‌وه‌کان.

۴. باوهر هیټان به الله، هه‌موو ئه‌و شتانه ده‌گریته‌وه که ده‌بیت مسولمان باوهری پټیان هه‌بیت له بیروباوهره‌کان وبنچینه‌کانیان، وئه‌وه‌یشی په‌یوه‌سته پټیان له کرده‌وه‌کانی دل، وملکه‌چبوون بو الله له ناخ وئاشکراډا.

۵. -ئیستیقامه‌ت- بریتیه له پابه‌ندبوون به ریگی راست، ئه‌میش به جیبه‌جیکردنی واجبه‌کان و دوورکه‌وتنه‌وه له نه‌هی لی‌کراوه‌کان.

(٦٥٠١٨)

(٩٩) - عَنِ الثُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَثَلُ الْمُؤْمِنِينَ فِي تَوَادُّهِمْ وَتَرَاحُمِهِمْ وَتَعَاطُفِهِمْ مَثَلُ الْجَسَدِ، إِذَا اشْتَكَى مِنْهُ عُضْوٌ تَدَاعَى لَهُ سَائِرُ الْجَسَدِ بِالسَّهْرِ وَالْحُمَى». [صحيح] - [متفق عليه]

(٩٩) - له نوعمانی کوری به‌شیره‌وه -ره‌زای خوای لی‌بیت- که پی‌غه‌مبه‌ری خودا -صلی الله علیه وسلم- ده‌فه‌رموئیت: «نمونه‌ی ئیمانداران له په‌یوه‌ندی وبه‌زه‌ی وسوزیان به‌رامبه‌ریه‌کتر ؛ وه‌کو نمونه‌ی لاشه‌یه‌ک وان، ئه‌گه‌ر ئه‌ندامیکی تووشی ئازار ونا‌ره‌حه‌تی بیت ؛ ئه‌وا سه‌رجه‌م ئه‌ندامه‌کانی تریش کاردانه‌وه‌یان ده‌بیت (له‌م نا‌ره‌حه‌تی وئا‌زاره وده‌نا‌لین) به‌شه‌ونخونی و تا دایان ده‌گریت». [صه‌حیحه] - [بوخاری و موس‌لیم ها‌وران له‌سه‌ری]

شیکردنه وه:

پیغه مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- روونیکرده وه که واجبه حالی مسوئلمانان له گه‌ل یه کتردا له‌روانگه‌ی ویستی خیر و پرهمه‌ت و یارمه‌تی و سه‌رخستن، وئازار چه‌شتن به‌هۆی ئه‌و زیانه‌ی تووشیان بووه ؛ ده‌بیت وه‌کو یه‌ک لاشه‌ و ابن، ئه‌گه‌ر ئه‌ندامیکی نه‌خۆش بیت، هه‌موو ئه‌ندامه‌کانی تر کاردانه‌وه‌یان ده‌بیت به‌شه‌ونخونی و تا دایان ده‌گریت.

له سووده‌کانی فه‌رمووده‌که:

۱. ده‌بیت مافی مسوئلمانان به‌گه‌وره‌ دابنریت، وئامۆزگاری کردن به‌هاوکاری له‌ نیوانیان و سۆز و نه‌رمونیان بوونیان به‌رامبه‌ر یه‌کتر.
۲. ده‌بیت په‌یوه‌ندی خۆشویستن و سه‌رخستن هه‌بیت له‌نیوان ئیمانداراندا.

(۴۹۶۹)

(۱۰۰) - عن عثمان بن عفان رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «مَنْ تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ الْوُضْوءِ خَرَجَتْ خَطَايَاهُ مِنْ جَسَدِهِ حَتَّى تَخْرُجَ مِنْ تَحْتِ أَظْفَارِهِ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(۱۰۰) - له‌ عوسمانی کوری عه‌فانه‌وه -په‌زای خوای لیبیت- که پیغه مبه‌ری خودا -صلی الله علیه وسلم- ده‌فه‌رمویت: «ئه‌وه‌ی به‌ جوانی وریکی ده‌ستنوێژ بگریت؛ ئه‌وا هه‌موو گونا‌هه‌کان له‌ لاشه‌یدا ده‌رده‌چن هه‌تا وه‌کو له‌ ژێر نینۆکه‌کانه‌وه‌ ده‌رده‌چن». [صه‌حیحه‌] - [موسلیم گێڕاویه‌تی‌هه‌]

شیکردنه وه:

پیغه مبهەر -صلی الله علیه وسلم- باسی ئه وه مان بۆ ده کات هه رکه سیک به جوانی ورپکی ده ستنوێژ بگریت؛ له گه ل ره چاو کردنی ئاداب و سونه ته کانی، ئه مه هۆکاره بۆ ئه وه ی خوای گه و ره له گونا هه کانی خو ش بیت، هه تا وه کو گونا هه کان له لاشه یدا در ده چن له ژیر نینۆ که کانی ده ست و پیه وه.

له سووده کانی فه رمووده که:

۱. ئامۆژگاری بۆ گرنگیدان به فی ربوونی ئادابه کانی ده ستنوێژگرتن و مه رج و سونه ته کانی، و کرده وه کردن پێی.

۲. فه زل و پاداشتی ده ستنوێژگرتن، و هۆکاره بۆ لیخۆشبوون له گونا هه بچو و که کان، به لام گونا هه گه و ره کان ده بیت ته و به یان لی بگریت به مه رجه کانیه وه.

۳. مه رچی ده رچوونی تاوان و گونا هه کان له لاشه ئه وه یه که به جوانی ورپکی ده ستنوێژ بگریت و به و شی وه یه بیت که پیغه مبهەر -صلی الله علیه وسلم- روونی کردو وه ته وه بۆ ئومه ته که ی.

۴. لیخۆشبوونی گونا هه کان له م فه رمووده یه دا به س ترا وه ته وه به دو ور که و تنه وه له گونا هه گه و ره کان و ته و به کردن لیان، خوای گه و ره ده فه رمو یت: ﴿إِنْ تَجْتَنِبُوا كَبَائِرَ مَا تُنْهَوْنَ عَنْهُ نُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ...﴾ [النساء: ۳۱] واته: ﴿ئه گه ر خو تان بپارێزن له و تاوانه گه و رانه ی قه ده غه کرا وه لی تان، ئه وه له گونا هه کانی تر تان خو ش ده بین...﴾.

(۱۰۱) - عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: سأل رجل النبي صلى الله عليه وسلم فقال: يا رسول الله، إنا نركب البحر، ونحمل معنا القليل من الماء، فإن توضأنا به عطشنا، أفنتوضأ بماء البحر؟ فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «هو الطَّهْرُ ماءؤه الحِلُّ مَبِيتُهُ». [صحيح] - [أخرجه أبو داود والترمذي وابن ماجه والنسائي ومالك والدارمي وأحمد]

(۱۰۱) - له ئه بی هورهیره وه - په زای خوی لیبیت - ده لیت: پیاوړیک پرسپاری له پیغه مبهه - صلی الله علیه وسلم - کرد، ووتی: ئه ی پیغه مبهه ی خودا، ئیمه سواری که شتی ده بین له سهر ده ریا، وهه ندیک ئاو له گه ل خومان ده بهین، ئه گهر ده ستونوژ بگرین بهم ئاو ده تینوومان ده بیت، ئایا ده کریت به ئاوی ده ریا ده ستونوژ بگرین؟ پیغه مبهه ی خودا - صلی الله علیه وسلم - فهرمووی: «ئاوی ده ریا ئاویکی پاکه وپاککه ره وهیه، ومرداره وه بووی ده ریایش حه لاله». [صه حیه] - [ئیبو ماجه وتیرمزی ونه سائی وئهبو داود وئهمه د مالیک ودارمه ی - گپراویانه ته وه]

شیکردنه وه:

پیغه مبهه - صلی الله علیه وسلم - له فهرمووده یه ک پاکوخواوینی ئاوی ده ریا روونده کاته وه که له هه مان کاتدا پاککه ره وهیه؛ بو ده ستونوژگرتن وپاککردنه وه ی شتی تریش ده کریت به کاربه ی تریت، وهه ر ئاژه لیکي ده ریایي بمریت له ناو ده ریادا حه لاله خواردنی؛ ئه گه رچیش مرداره وه بوو بیت.

له سووده کانی فهرمووده که:

۱. ئاژه لی مردووی نیو ده ریا حه لاله، ئاژه لی مردووی نیو ده ریا: مه به ست ئه و ئاژه لانه یه که ته نها له نیو ئاودا ده ژین ئه گهر بمرن ئه و خواردنیان حه لاله.

۲. وه لآمدانه وهی پرسیارکار به زیاتر له وهی پرسیارى سه باره تی کردو وه بۆئه وهی به کاملترین شیوه سوودی پیبگه یه نیت.

۳. ئەو ئاوهی تامی یان بۆنی یان رهنگی به شتیکی پاک ده گۆریت، ئەو له سه ره پاکیتی خوێ ده مینیت چونکه له سه ره حه قیقه ته که ی ماوه که پاکه، ئە گهرچیش سوێتر یان گهرمتر یان ساردتر بیت.

۴. ئاوی ده ریا بۆ ده ست نوێژی وله ش گرانی لاده بات، وپیی ناهێنیت له سه ره شتیکی پاک وه کو لاشه وجل وپارچه یه ک یان جگه له مانه.

(۸۳۵۵)

(۱۰۲) - عن عبد الله بن عمر رضي الله عنهما قال: سئل رسول الله صلى الله عليه وسلم عن الماء وما ينوبه من الدواب والسباع، فقال صلى الله عليه وسلم: «إذا كان الماء قُلَّتَيْنِ لم يحمل الخَبَثَ». [صحيح] - [رواه أبو داود وابن ماجه والترمذي والنسائي والدارمي وأحمد]

(۱۰۲) - له عبدالله ی کوری عومه ره وه -رهزای خویان لیبت- ده لیت: پیغه مبه ره -صلی الله علیه وسلم- پرسیارى لیکرا سه باره ت به ئاو وه به کاره یانی له لایه ن ئازه له کانه وه، پیغه مبه ره -صلی الله علیه وسلم- فره مووی: «ئە گهر ئاو به ئە ندازه ی دوو قوله * بوو؛ ئە وای پیسی هه نناگریت (پیس نابیت)». * (دوو قوله -قوله- ئە ندازه یه کی ئە و سه رده مه بووه، که به پیوه ری ئیستا نزیکه ی ده کاته ۱۰۵ لیتر. به لآم -دوو قوله- ده کاته: ۲۱۰ لیتر و نیو؛ ئە میش ئە و بره یه وا له ئاو ده کات که پیسی هه لئه گریت). [صه حیه] - [ئیبنو ماجه

وتیرمذی ونه سائی وئه بو داود وئه حمه د وداره می - گێراویانه ته وه]

شیکردنه وه:

پیغه مبهـر -صلی الله علیه وسلم- ئه وه روونده کاته وه که ئاوی زۆر پیس نابیت به هۆی بهرکه وتنی پیسیه وه ئه گهر یه کێک له سیفه ته کانی نه گۆریت (سیفه ته کان: تام، رهنگ، بۆن)، به پێچهوانه ی ئاوی که م که زۆر جار پیس ده بیت به هۆی بهرکه وتنی پیسیه وه که بێگومان سیفه ته کانیشی ده گۆریت، بۆیه ئه گهر ئاوی زۆر بیت و سیفه ته کانی بگۆریت به هۆی پیسیه که وه ئه وای سیفه تی پاککردنه وه ی تیدا نامینیت و نابیت وه کو پاککه ره وه به کاره ی نریت بۆ ده ستونێژگرتن و خوشۆردن چونکه پیس بووه ئه گهر چی دوو قوله یش بیت، وئهو ئه ندازه یه ی روون کرده وه له پرسیا ری به کاره ی نانی ئاوی به رکاه ی نراو له لایه ن ئازه له کانه وه جا بۆ خواردنه وه بیت یان ههر شتیکی تر؛ ئه مه به لکه یه له سه ر ئه وه ی که زۆر جار ئاوی به جیما وه و به کاره ی نراوی ئازه لان پیسه، مه گهر ئاوه که زۆر بیت و سیفه ته کانی نه گۆریت به هۆی به کاره ی نانی ئازه له که وه.

له سووده کانی فهرمووده که:

١. ئاوی پیس ده بیت ئه گهر یه کێک له سی سیفه ته که ی به هۆی پیسیه وه بگۆریت؛ رهنگی یان تامی یان بۆنی، و فهرمووده که زۆرینه ی حاله ته کان ده گریته وه؛ نه که بۆ حاله تیکی تایبه ت بیت.

٢. زانا یان یه کده نگن له سه ر ئه وه ی ئه گهر پیسی یه کێک له سیفه ته کانی ئاوی بگۆریت ئه وایه که پیس ده بیت و به که لکی به کاره ی نانی نایه ت، ئه گهر ئاوه که زۆر یان که م بیت.

(۱۰۳) - عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا أَتَيْتُمُ الْعَائِطَ فَلَا تَسْتَقْبِلُوا الْقِبْلَةَ، وَلَا تَسْتَدِيرُوهَا وَلَكِنْ شَرِّقُوا أَوْ غَرِّبُوا» قَالَ أَبُو أَيُّوبَ: فَقَدِمْنَا الشَّامَ فَوَجَدْنَا مَرَا حِصَّ بُنَيْتٍ قِبَلَ الْقِبْلَةِ فَنَنْحَرِفُ، وَكَسْتَعْفِرُ اللَّهَ تَعَالَى. [صحيح] - [متفق عليه]

(۱۰۳) - له ئه‌بى ئه‌يوي ئه‌نسارپه‌وه - په‌زاي خواى لىبىت - كه پىغه‌مبه‌ر - صلى الله عليه وسلم - ده‌فه‌رمويټ: «ئه‌گه‌ر چوونه‌ سه‌رئاو‌كردن ؛ روو له قىبله مه‌كه‌ن وپشتى تيمه‌كه‌ن، به‌لكو روو له روژه‌لات يان روژئاوا بكه‌ن». ئه‌بو ئه‌يوب ده‌لټ: «كاتيك هاتين بو شام، بينيمان سه‌رئاوه‌كان به‌ره‌و رووى كه‌عبه‌ دروستكراوه، بويه خو‌مان له روو‌كردنه قىبله لاده‌دا، وداواى لي‌خوشبوونمان له خواى گه‌وره ده‌كرد». [صحيحه] - [بوخارى و موسليم هاوران له‌سه‌رى]

شيكردنه‌وه:

ئهو كه‌سه‌ى ده‌يه‌ويټ سه‌رئاو بكات له ميز‌كردن يان پيسى كردن ؛ پىغه‌مبه‌ر - صلى الله عليه وسلم - نه‌ه‌ى لي‌كردووه روو بكاته ئاراسته‌ى قىبله ورووى له ئاراسته‌ى كه‌عبه‌ بټ، هه‌روه‌ها نه‌ه‌ى لي‌كردووه پشت له قىبله بكات به‌شيويه‌كه‌ له ئاراسته‌ى پشتيه‌وه بټ ؛ به‌لكو ده‌بټ ئاراسته‌ى رووى بگوړټ به‌ره‌و روژه‌لات يان روژئاوا ئه‌گه‌ر ئاراسته‌ى قىبله له‌لاى ئه‌و وه‌كو ئاراسته‌ى قىبله‌ى خه‌لكى مه‌دينه بوو.

پاشان ئه‌بو ئه‌يوب - په‌زاي خواى لىبىت - باسى ئه‌وه‌ى كرد كاتيك هاتن بو شام بينيان سه‌رئاوه‌كان به‌ره‌و ئاراسته‌ى كه‌عبه‌ دروستكراون، بويه ئه‌وانيش ئاراسته‌ى لاشه‌يان له ئاراسته‌ى قىبله لاده‌دا ؛ له‌گه‌ل ئه‌مه‌يشدا داواى لي‌خوشبوونيان ده‌كرد له خواى گه‌وره.

له سووده کانی فه رمووده که:

۱. دانای له مه دا بۆ به گه وره دانانی که عبه ی پیروز و پیز لیگرتنیه تی.
۲. ئیستیغفار کردن -ووتی: اُستغفر الله- له پاش ده رچوون له شوینی سه رئاو کردن.
۳. جوانی فیرکاری پیغه مبه ر-صلی الله علیه وسلم- ؛ چونکه کاتیک شتیکی قه دهغه کراوی باسکرد ئاماژهی کردوو به بۆ شیکی ریگه پی دراو که شوینی قه دهغه کراوه که بگریته وه.

(۳۰۷۸)

(۱۰۴) - عَنْ أَبِي قَتَادَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَا يُمَسِّكَنَّ أَحَدُكُمْ ذِكْرَهُ يَمِينِهِ وَهُوَ يَبُولُ، وَلَا يَتَمَسَّحُ مِنَ الْخَلَاءِ يَمِينِهِ، وَلَا يَتَنَفَّسُ فِي الْإِنَاءِ». [صحيح] - [متفق عليه]

(۱۰۴) - له ئه بی قه تاده وه -په زای خوی لیبت- که پیغه مبه ری خودا -صلی الله علیه وسلم- ده فه رمویت: «با هیج یه کیکتان شه رمگه ی (عه وره تی) نه گریت به دهستی راستی له کاتی میزکردندا، وبا خوی پاک نه کاته وه به دهستی راستی له کاتی سه رئاوکردندا، وبا هه ناسه نه دات له ناو په رداخی خواردنه وهیدا». [صه حیه] - [بوخاری و موسلیم هاوړان له سه ری]

شیگردنه وه:

پیغه مبه ر-صلی الله علیه وسلم- هه ندیک له ئه ده به کانی روونکردوو ته وه، له وانه یش: نه هی کردوو له وه ی پیاو ئه ندای نیرینه ی به دهستی راستی بگریت

له کاتی میزکردندا، ههروهه نهی کردوه لهوهی پیسی پیشهوه وپاشهوه
لابریت بهدهستی راست؛ چونکه دهستی راست بو شتی ریزلینراو دانراوه،
ونهی کردوه لهوهی مروّف ههناسه بدات لهو پهرداخهی خواردنهوهی تیدا
دهخاتهوه.

له سوودهکانی ههرموودهکه:

۱. روونکردنهوهی پیشهنگی ئیسلام له پاك وخواوینی وئهدهبه جوانهکان.
۲. دوورکهوتنهوه له شته پیس وبوگهنهکان، ئهگهر ناچار بوو راستهوخو
دهستی لیبdat ؛ ئهوا دهبیت به دهستی چهپ بیت.
۳. روونکردنهوهی ریزداری راست وفهزلی بهسهه چهپهوه.
۴. کاملیتی شهریعهتی ئیسلام وگشتیگری رینمای و فیکاریهکانی.

(۳۰۷۹)

(۱۰۵) - عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم
: «إِذَا اسْتَيْقَظَ أَحَدُكُمْ مِنْ مَنَامِهِ فَتَوَضَّأَ فَلْيَسْتَنْثِرْ ثَلَاثًا، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَبِيتُ عَلَى
خَيْشُومِهِ». [صحيح] - [متفق عليه]

(۱۰۵) - له ئهبی هورهیرهوه -رهزای خوی لیبیت- که پیغهمبهری خودا -صلی
الله علیه وسلم- دهفرمویت: «هههکهسیکتان له خهوههستا ودهستنویژی
گرت ئهوا با سی جار ئاو راداته نیو لووتی (به ههناسه ههلی بمزیت) ودهری
بکات، چونکه شهیتان به دریزایی شهو لهسهه لووتی دهمینیتتهوه».

[صهحیه] - [بوخاری و موسلیم هاوران لهسههری]

شیکردنه وه:

ئه بو هورهیره -رهزای خوای لیبت- دهیگپرتته وه که پیغه مبهه -صلی الله علیه وسلم- دهفه رمویت: (هه رکه سیکتان له خه وهستا ودهستنوژی گرت): واتا ویستی دهستنوژی بگریت.

(ئهوا با سی جار ئاو راداته نیو لووتی (به هه ناسه هه لی بمژیت) ودهری بکات): واتا با ناوه وهی لووتی پاک بکاته وه وئه وهی تپیدایه دهری بکات، ئه م کرده وهیه سی جار ئه نجامبدات، واته ئاوه که هه لمژیت ودهری بکات -فن بکات- وبا زیاد له پیویست ئه م کرده وهیه بکات مه گهر به رۆژوو بیت له ترسی چوونه ژوره وهی ئاو بو نیو قورگ.

(چونکه شهیتان به درێژایی شهو له سهر لووتی ده مینیتته وه): هوی ئه نجامدانی ئه م کرده وهیه روونکراوه ته وه بو که سیک ههستا بیت له خه وئه ویش ئه وهیه که شهیتانه کان به درێژایی شهو له سهر لووتی مروقه کان ده میننه وه بو ئه وهی ئه گهر نه یانتوانی له خه ودا وه سه وهسه وخه وی ناخوشیان بو بهین ئهوا له سهر لووتیان ده میننه وه بو ئه وهی خه وی ناخوشیان بو بهین و بیخه نه میشکیه وه میشکیانه وه، و بیبه شیان بکه ن له خه و بنینی خوش، چونکه میشک شوینی بنینی ئه و خه و نانه ن، بویه پیغه مبهه -صلی الله علیه وسلم- فه رمانیکرد به شۆردنی ناوه وهی لووته کان بو لابر دنی پیسی وچلکی شهیتان، لووت یه کیکه له ریگاکان به رهو دل و هیهچ ده رگایه کی له سهر نییه هه ره وه کو گوئییه کان، وله فه رمووده ی ترده هاتووه: شهیتان ناتوانیت شتی داخراو بکاته وه، بویه فه رمانکراوه به داخستنی ده م له کاتی باویشکدا بو ئه وهی شهیتان نه چیتته ژوره وهی ده م.

له سووده کانی فه رمووده که:

١. دروسته ئاو بکاته -هه لمبمژیتته- نیو لووتی ودهری بکات بو ئه و که سه ی تازه له خه وهستاوه؛ ئه میش بو لابر دنی شوینه واری شهیتان له نیو لووتیدا، وئه گهر

دهستنوڙ بگريٽ؛ ٽهوا فهران به ٽاو هه ٽمڙينه نيو لووت ودهرکردني زياتر جهختي له سهر کراوه ته وه.

۲. دهرکردني ٽاوي نيو لووت (الاستنثار) سوودی ٽاو هه ٽمڙينه نيو لووت (الاستنشق) تهواو دهکات؛ چونکه ٽاو هه ٽمڙينه نيو لووت بو پاککردنه وهی ناو لووته، وبه دهرکردني ٽاوه که پيسيه کاني نيو لووتيش دهرده چن.

۳. به ستنده وهی باسه که به خهوی شهو له وشه ی (بييت) هوه وهرمانگرتووه؛ چونکه ٽهم وشه یه تهنها بو خهوتن له شهودا به کاردیت، ههروه ها خهوی شهو دريڙ وقووله.

۴. فهرمووده که به لگه یه له سهر ٽهوه ی شهيتان دهچيټه نيو لاشه ی مروځه وه وتيکه لي دهبيت له کاتيکدا ٽهو ههستی پيناکات.

(۸۳۷۷)

(۱۰۶) - عن أنس رضي الله عنه قال: «كان النبي صلى الله عليه وسلم يغسل،

أو كان يَغْتَسِلُ، بالصَّاعِ إِلَى خَمْسَةِ أُمْدَادٍ، وَيَتَوَضَّأُ بِالْمُدِّ». [صحيح] - [متفق عليه]

(۱۰۶) - له ٽه نه سهوه -رہزای خواي ليبيټ- دهليټ: «يَغْغِهِ مَبْر -صلى الله عليه وسلم- خوی دهشورد به ٽاويک که به ٽه نذازه ی صاعیک * بيت هه تا لهويه به ٽه نذازه ی پينچ مود** بووايه، وبه يه ک مود دهستنوڙي دهگرت». * (صاع: ٽه نذازه ی پيوانه ی ٽهو سهردهمه بوو که ٽيستا به ٽه نذازه ی ۳ ليتر ٽاو دهکات)، ** (مود: ٽه نذازه یه کي پيوانه ی ٽهو سهردهمه بووه که ٽيستا به ٽه نذازه ی ۷۵۰ ملي ليتر دهکات، واته پينچ موده که به

ئەندازەى ۳ لىتر و ۷۵۰ مىلى لىتر دەكات). [صەحىحە] - [بوخارى و موسلىم ھاوران لەسەرى]

شىكر دىنەوہ:

(پىغەمبەر - صلى الله عليه وسلم - خۆى دەشۆرد بە ئاویك كە بە ئەندازەى صاعىك * بىت ھەتا لەوہىە بە ئەندازەى پىنج مود * بووايە، وبە يەك مود دەستنوئىژى دەگرت)؛ واتە: پىغەمبەر - صلى الله عليه وسلم - ئابوورى دەگرد لەو ئاوەى كە بە كارىدەھىنا بۆ دەستنوئىژ و خوشۆردن، زۆر جار بە ئاویك كە ھىندەى صاعىك بىت خۆى دەشۆرد، ئەمىش برىتيە لە چوار مود، يان لەوہىە ھەندىك زياترى بە كارىھىنايە وزىادى بگردايە بۆ پىنج مود بە پىي پىويستى لاشەى. * (صاع: ئەندازەى پىوانەى ئەو سەردەمە بوو كە ئىستا بە ئەندازەى ۳ لىتر ئا و دەكات)، ** (مود: ئەندازەى كى پىوانەى ئەو سەردەمە بوو كە ئىستا بە ئەندازەى ۷۵۰ مىلى لىتر دەكات، واتە پىنج مودەكە بە ئەندازەى ۳ لىتر و ۷۵۰ مىلى لىتر دەكات).

لە سوودەكانى فەرموودەكە:

۱. ئاماژەىە بۆ رىنگەپىدراوى دەست پىوہ گرتن لە بە كارىھىنانى ئاودا تەنانەت لەكاتى دەستنوئىژ و خوشۆردنىشدا، وزىادەرپەوى -ئىسراف- نەگردن ئەگەرچىش ئاوى زۆر ھەبىت.

۲. كەم بە كارىھىنانى ئا و لەكاتى دەستنوئىژگرتن و خوشۆردن؛ سوننەتە، وئەمە رىيازى پىغەمبەرە - صلى الله عليه وسلم -.

۳. مەبەست ماف پىدانى شاىستەىە لە دەستنوئىژگرتن و خوشۆردندا لەگەل رەچاوكردنى سوننەت وئەدبەكان بەبى زىادەرپەوى و بەبى كورترپەوى، و دەبىت رەچاوى كات وزۆرى وكەمى ئا و شتى تر بكات.

۴. له زمانى عهره بيدا به له شگرانی دهووتریت (جه نابهت: الجنابة) وبه ئه و
كه سه دهووتریت كه مه نی لیوه درده چیت یان جووت ده بیت، وبه م ناوه
(جه نابهت) ناو نراوه چونكه ئه و كه سه ی تووشی ده بیت ؛ دوور ده كه ویت هوه
له نوئژ کردن و په رسته نه كان هه تاوه كو خوی ده شوات.

۵. صاع: ئه ندازه یه کی کیشانی ناسراوه، ومه به ست لی صاعی نه به ویه،
وکیشه كه ی (۴۸۰) میسقاله له گه نمی باش، وبه لیتر (۳ لیتر) ده کات.

۶. مود: یه كه یه کی کیشانی شه رعیه، هینده ی قه باره ی هه ردوو چنگی
دهسته كانی مروفیكي قه باره مامناوه نده ؛ ئه گهر پریان بكات ودهسته كانی را
بخات، ومودیک چاره کی صاعیکه به یه كدهنگی زانایان، وبه ئه ندازه ی (۷۵۰)
میلی لیتر ده کات.

(۸۳۸۷)

(۱۰۷) - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَا
يَقْبُلُ اللَّهُ صَلَاةَ أَحَدِكُمْ إِذَا أَحْدَثَ حَتَّى يَتَوَضَّأَ». [صحيح] - [متفق عليه]

(۱۰۷) - له ئه بی هور په ره وه - په زای خوای لی بیت - كه پیغه مبه ر - صلی الله
علیه وسلم - ده فهرموت: «خوای گه وه نوئژی یه کیك له ئیوه قبول ناکات
ئه گهر ده ستونوئژی شكا - تووشی روودان (الحدث) بوو - ؛ هه تاوه كو
ده ستونوئژ ده گریت هوه». [صه حیه] - [بوخاری و موسلیم هاوران له سه ری]

شیکردنه وه:

پیغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم - روونیده کاته وه له مهرجه کانی دروستیتی
نوئژ، بریتیه له: ده ستونوئژ، واجبه له سه ر ئه و كه سه ی ده یه ویت نوئژ بکات

له پيشيدا دهستنويز بگريټ ؛ نه گهر دهستنويزى شكا بيت به هوى يه كيك له و
 شتانه ي دهستنويز دهشكين وه كو: پيسى وميز وخه وتن وهتد.

له سووده كاني فهرموده كه:

۱. نويزى كه سيك قبول ناكريټ كه دهستنويزى شكا بيت -تووشى پرووداو
 (الحدث) بوو بيت-، هه تاوه كو پاك دهبيتته وه له پرووداوى گه وره (بو نمونه:
 له شگراني) ؛ به خوښوږدن، وپاك دهبيتته وه له پرووداوى بچووك (بو نمونه: با
 لى دهرچوون، وخه و) ؛ به دهستنويزگرتن.

۲. دهستنويزگرتن بريټيه له هيټاني ئاو به چنگى دهست وجولانه وهى له دهمدا
 پاشان دهركردى، دواتر ئاو هه لمزينه نيو لووت ودهركردى، پاشان شوږدى پروو
 ؛ سى جار، دواتر شوږدى دهسته كان هه تاوه كو ئانيشكه كان -ئانيشكه كانيش
 دهشوات- ؛ سى جار، پاشان مه سحكردن به سهر هه موو سهر -گوټيه كانيش
 دهگريټته وه- ؛ يه ك جار، پاشان شوږدى پييه كان هه تاوه كو گوټيزنگه كان -
 گوټيزنگه كانيش دهشوات- ؛ سى جار.

(۳۵۳۴)

(۱۰۸) - عَنْ جَابِرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَخْبَرَنِي عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ: أَنَّ رَجُلًا تَوَضَّأَ
 فَتَرَكَ مَوْضِعَ طُفْرِ عَلَى قَدَمِهِ فَأَبْصَرَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: «ارْجِعْ فَأَحْسِنْ
 وُضُوءَكَ» فَرَجَعَ، ثُمَّ صَلَّى. [صحيح بشواهد] - [رواه مسلم]

(۱۰۸) - له جابره وه -ره زاي خواى ليبيت- ده ليت: عومه رى كورى خه تاب
 پيى فهرموو: پياويك دهستنويزى گرت وبه هينده ي شويني نينو كيك له
 پييه كاني نه شوږدبوو، پيغه مبه ر- صلى الله عليه وسلم- نه م پياوه ي بينى، وپي

فهرموو: «بگه‌پۆه به رڼکي وجواني ده‌ستنوږ بگره»، بۆيه گه‌رايه‌وه (ده‌ستنوږي گرت)، پاشان نوږي کرد. [صه‌حیحه به به رڼگا‌کانی تر] - [موسلیم

گڼ‌راويه‌تیه‌وه]

شیکردنه‌وه:

عومه‌ر - په‌زای‌خواي لږيټ - باسي ئه‌وه‌مان بو ده‌کات که پڼغه‌مبه‌ر - صلی‌الله‌عليه‌وسلم - پياوځي بيڼي که ده‌ستنوږگرتني ته‌واو کردبوو، وبه هڼده‌ي شوڼي نڼو‌کڼک له پڼيه‌کاني ئاوي ده‌ستنوږ پي نه‌گه‌يشبوو، له‌گه‌ل ئاماژه‌کردن بو ئه‌و شوڼه‌ که نه‌يشو‌ردبوو، فهرموو: بگه‌پۆه به رڼکي وته‌واوي ده‌ستنوږ بگره، وئهن‌دامه‌کاني ده‌ست نوږ به جواني بشو‌ره پياوه‌که‌يش گه‌رايه‌وه وده‌ستنوږي به‌کاملې گرت، پاشان نوږي کرد.

له سووده‌کاني فهرمووده‌که:

۱. واجبتي په‌له‌کردن له‌فهرمان به‌چاکه، ورڼموږني کردني که‌سي نه‌زان وې ئاگا؛ به‌تايه‌ت ئه‌گه‌ر هه‌له‌ونه‌زانين وخرابه‌که‌ي بڼيته هو‌ي پوچه‌ل‌بوونه‌وه‌ي په‌رسته‌که‌ي.

۲. واجبتي شو‌ردني هه‌موو ئه‌ندامه‌کاني ده‌ستنوږگرتن به‌ئاو؛ وهه‌رکه‌سيک به‌شیک له‌ئهن‌دامه‌کان نه‌شوات ئه‌گه‌رچيش که‌م بڼت ئه‌وا ده‌ستنوږه‌که‌ي دروست نييه، وده‌بڼت ده‌ستنوږه‌که‌ي دووباره‌بکاته‌وه له‌سه‌ره‌تاوه ئه‌گه‌ر کاتي بيڼيني ئه‌و شوڼه‌ نه‌شو‌ردراوه‌ دوور بڼت له‌کاتي ته‌واوبووني ده‌ستنوږه‌که‌ي.

۳. رڼموږني‌کردن بو ده‌ستنوږگرتن به‌رڼکي وجواني، ئه‌ميش به‌وه‌ده‌بڼت به‌کاملې وجواني هه‌موو ئه‌ندامه‌کاني بشوات به‌و شپوه‌يه‌ي له‌شه‌ريعه‌تدا فهرماني پي‌کراوه.

٤. پيیه کان له ئەندامه کانی دەستنوێژگرتن، وتەنها مەسحکردنیان بەس نییە، بەلکو دەبێت بشۆردرێن.

٥. واجبیتی شۆردنی ئەندامه کانی دەستنوێژ له پاش یە کتر به بێ بوونی ماوه له نێوانیان؛ بەشیوهیه ک دەبێت هەموو ئەندامێک بشوات پیش ئەوهی ئەندامه شۆراوه کهی پێشی وشک بێتەوه.

٦. نه زانین وله بیرچوون نابنه هۆی لاچوونی واجبیتی، بهلکو دهبنه هۆی گوناھبار نه بوون؛ ئەم پیاوه به جوانی دەستنوێژی نه گرت له کاتی کدا زانستی نه بوو بهو بابەتە، له گەڵ ئەمەیشدا پیغه مبهەر -صلی الله علیه وسلم- واجبیتی دەستنوێژگرتنهوهی له سهری لانه برد، وفهرمانی پێیکرد به جوانی وریکی دەستنوێژ بگریتهوه.

(٨٢٨٦)

(١٠٩) - عن عَمْرِو بْنِ عَامِرٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: «كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَوَضَّأُ عِنْدَ كُلِّ صَلَاةٍ»، قُلْتُ: كَيْفَ كُنْتُمْ تَصْنَعُونَ؟ قَالَ: «يُجْزِي أَحَدَنَا الْوُضُوءُ مَا لَمْ يُحْدِثْ». [صحيح] - [رواه البخاري]

(١٠٩) - له عەمرو کۆری عامر که ئەنەسی کۆری مالیک -پەزای خوای لیبیت- دەلێت: «پێغه مبهەر -صلی الله علیه وسلم- له کاتی هەموو نوێژیکدا دەستنوێژی ده گرت»، (عه مرو ده لیت) ووتم: ئەی ئێوه چیتان ده کرد؟ (ئەنەس) ووتی: «یه که دەستنوێژگرتن بهس (پهوا) بوو بۆ که سیگمان؛ ئە گەر دەستنوێژه کهی نه شکایه». [صه حیه] - [بوخاری گێراویه تیه وه]

شیکردنه وه:

پنځه مېهر - صلی الله علیه وسلم - بو هه موو نوښتیکی فهرز ده ستونوښتیکی نوښتی
ده گرت ته گهرچیش ده ستونوښته که ی نه شکا بیت ؛ ته مېش بو به ده سته پینانی
پاداشت و فزل.

ته نجامدانی زیاتر له یه ک نوښت به یه ک ده ستونوښت ؛ ریگه پیدراوه به مه رجیک
ده ستونوښته که ی نه شکا بیت.

له سوو ده کانی فهرموو ده که:

۱. زورینه ی کرده وه ی پنځه مېهر - صلی الله علیه وسلم - بریتی بوو له
ده ستونوښت گرتن بو هه موو نوښتیکی ؛ ته مېش بو ته نجامدانی چاکترین و کاملترین.

۲. سونه ته - موسته حه به - بو هه موو نوښتیکی ده ستونوښت نوی بکریته وه.

۳. ته نجامدانی زیاتر له یه ک نوښت به یه ک ده ستونوښت ؛ ریگه پیدراوه.

(۶۵۰۸۰)

(۱۱۰) - عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: «تَوَضَّأَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

مَرَّةً مَرَّةً». [صحيح] - [رواه البخاري]

(۱۱۰) - له ئین عه باسه وه - په زای خوايان لیبیت - ده لیت: «پنځه مېهر - صلی
الله علیه وسلم - ده ستونوښتی گرت و (ته نداهه کانی ده ستونوښت گرتنی) یه ک

جار شورد». [صه حیه] - [بوخاری گپراو یه تیه وه]

شیگردنه وه:

پیغه مبهەر -صلی الله علیه وسلم- هه ندیجار ئه گهر دهستنوژی بگرتایه ؛
ئهندامه کانی دهستنوژیگرتنی یهك جار دهشۆرد، یهك جار پرووی دهشۆرد -ویهك
جار ئاوی راده دایه نێو ده می ودهری ده کرد، ویهك جار ئاوی هه لده مژییه نێو
لووتی وپهرشی ده کرد-، یهك جار دهست وپییه کانی دهشۆرد، وشۆردنیان یهك
جار واجبه.

له سووده کانی فهرمووده که:

۱. شۆردنی ئهندامه کانی دهستنوژیگرتن یهك جار ؛ واجبه، وزیاتر له یهك جار
؛ سونه ته.

۲. هه ندیجار شۆردنی ئهندامه کانی دهستنوژیگرتن یهك جار ؛ ریگه پیدراوه.

۳. ئه وهی ریگه پیدراوه سه بارهت به جاره کانی مهسحکردنی سه ر ؛ بریتیه له
یهك جار.

(۶۵، ۸۱)

(۱۱۱) - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: «أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

تَوَضَّأَ مَرَّتَيْنِ مَرَّتَيْنِ». [صحيح] - [رواه البخاري]

(۱۱۱) - له عبدالله کوری زهیده وه -رهزای خوای لیبت- ده لیت: «پیغه مبهەر
-صلی الله علیه وسلم- دهستنوژیگرت و (ئهندامه کانی دهستنوژیگرتنی)

دوو جار شۆرد». [صه حیه] - [بوخاری گێراویه تیه وه]

شیکردنه وه:

پیغه مبه‌ری خودا - صلی الله علیه وسلم - هه‌ندی‌جار ئە‌گەر ده‌ست‌نوێژی بگرتایه ؛ ئە‌ندامه‌کانی ده‌ست‌نوێژگرتنی دوو جار ده‌شۆرد، دوو جار پووی ده‌شۆرد - و دوو جار ئاوی راده‌دایه‌ نیو ده‌می و ده‌ری ده‌کرد، و دوو جار ئاوی هه‌لده‌مژیه‌ نیو لووتی و په‌رشێ ده‌کرد-، و دوو جار ده‌سته‌کانی و پیه‌یه‌کانی ده‌شۆرد.

له سووده‌کانی فه‌رمووده‌که:

۱. شۆردنی ئە‌ندامه‌کانی ده‌ست‌نوێژگرتن یه‌ك جار ؛ واجبه‌، و زیاتر له یه‌ك جار ؛ سونه‌ته.

۲. هه‌ندی‌جار شۆردنی ئە‌ندامه‌کانی ده‌ست‌نوێژگرتن دوو جار ؛ رینگه‌پیداوه.

۳. ئە‌وه‌ی رینگه‌پیداوه سه‌باره‌ت به‌ جاره‌کانی مه‌سح‌کردنی سه‌ر ؛ بریتیه‌ له یه‌ك جار.

(۱۱۲) - عَنْ حُمْرَانَ مَوْلَى عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّهُ رَأَى عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ دَعَا بِوُضُوءٍ، فَأَفْرَغَ عَلَى يَدَيْهِ مِنْ إِنَائِهِ، فَعَسَلَهُمَا ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، ثُمَّ أَدْخَلَ يَمِينَهُ فِي الْوُضُوءِ، ثُمَّ تَمَضَّمَصَّ وَاسْتَنْشَقَ وَاسْتَنْثَرُ، ثُمَّ غَسَلَ وَجْهَهُ ثَلَاثًا، وَيَدَيْهِ إِلَى الْمِرْفَقَيْنِ ثَلَاثًا، ثُمَّ مَسَحَ بِرَأْسِهِ، ثُمَّ غَسَلَ كُلَّ رِجْلٍ ثَلَاثًا، ثُمَّ قَالَ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَوَضَّأُ نَحْوَ وَضُوءِي هَذَا، وَقَالَ: «مَنْ تَوَضَّأَ نَحْوَ وَضُوءِي هَذَا ثُمَّ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ لَا يُحَدِّثُ فِيهِمَا نَفْسَهُ غَفَرَ اللَّهُ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ». [صحيح] - [متفق عليه]

(۱۱۲) - له حومران (بهندهی نازادکراو له لایهن عوثمانه وه) دهئیت: عوثمانم بینی داوای ئاوی کرد بو ئه وهی دهستنوئژ بگریت، له دۆلکه که وه ئاوی کرده سهر دهستی سئی جار شۆردی، پاشان دهستی راستی کرده نیو ئاوه که وه وئاوی رادایه ناو ده میه وه و ده ری کرد (تمضمض) و پاشان ئاوی هه لمژیه نیو لووتی (استنشاق) و ده ری کرد - فنی کرد- (استنثر)، پاشان سئی جار ده موچاوی شۆرد، وه هر دوو دهستی شۆرد هه تا وه کو ئانیشکی (ئانیشیکشی شۆرد) ؛ سئی جار، پاشان دهستی ته پرکرد و سه ری مه سح کرد (هه ردوو گویشی مه سح کرد به و ئاوهی که مه سحی سه ری پی کرد هه روه کو له فه رموده دی تر دا هاتووه)، پاشان هه ر پییه کی سئی جار شۆرد، پاشان ووتی: پیغه مبه رم بینی - صلی الله علیه وسلم- به م شیوه یه ی من ئه نجامم دا دهستنوئژی ده گرت و پیغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم- فه رمووی: «هه رکه سیک دهستنوئژ بگریت به م شیوه یه ی که من دهستنوئژم گرت، پاشان دوو رکات نوئژ بکات به بی ئه وهی له گه ل خۆیدا بدوئیت، ئه وا خوای گه و ره له گونا هه کانی پیشووی خوش ده بیّت». [صه حیه] - [بوخاری و موسلیم هاوړان له سه ری]

شیگردنه وه:

عوسمان - رهزای خوی لیبیت - چۆنیه تی دهستنوژگرتنی پیغه مبهەر - صلی الله علیه وسلم - ی فیرکرد به شیوهیه کی کرداری ؛ بوئه وهی رووتر بیت بو تیگه یشتن، بانگی کرد که دۆلکه یه ک ئاوی بو بهیندریت ؛ سی جار ئاوی کرده سهر دهستی، پاشان دهستی راستی کرده نیو دۆلکه که وئاوی به چنگی دهستی هیئا وخستیه نیو دهی - ئەملاوئه ولای پیکرد (غهرغه رهی به ئاوه که کرد) - ودهری کرد، دواتر به هه ناسه ئاوی هه لمژیه نیو لووتی وپهرشی کرد، پاشان سی جار رووی شوورد، ئینجا دهسته کانی شوورد هه تاوه کو ئانیشکی (ئانیشکیشی شوورد)، پاشان به دهسته ته ره کانی سهری مه سحکرد ؛ یه ک جار، پاشان پییه کانی شوورد هه تاوه کو گوژنگه کان (گوژنگه کانیشی شوورد).

کاتی که دهستنوژگرتنی ته واو کرد ؛ پیاپی ووت که ئەو پیغه مبهیری بینووهر - صلی الله علیه وسلم - بهم شیوهیه دهستنوژگری گرتووهر، وپیغه مبهیر - صلی الله علیه وسلم - موژدهی پیاپاندا که هه رکه سی که وه کو ئەو دهستنوژر بگریت، پاشان دوو رکات نوژر بکات ؛ به خشوع وئاماده بوونی دل له پیش پهروه ردگار، ئەوا خوی گه و ره پاداشتی ده داته وه له سهر ئەم دهستنوژره ریک و نوژره دلسۆزه به لیخۆشبوون له هه موو گونا هه کانی پیشووی.

له سووده کانی فهرمووده که:

۱. موسته حه به (سونه ته) هه ردوو دهسته کان بشۆردرین پیش ئەوی بخرینه ناو دۆلکه که وه له سهره تای دهستنوژدا ؛ ئەگهر له خه ویش هه لئه ستا بوو، به لام ئەگهر تازه له خه وه ستا بوو ئەوا واجبه که هه ردوو دهستی بشوات پیش ئەوهی دهستی بخاته ناو دۆلکه که وه (یان ته شته که وه یان هه رشتیکی تر که ئاوی تیدا ده رده هیئت).

٢. پيويسته كه سى فيركار چاكترين وئاسانترين ريگا بگريته بهر بو فيركردن كه بييته هوئى تيگه يشتن وجيگير بوونى زانست له دل و مييشكى فيرخوازا، لهو ريگايانهش: فيركردن به كردهوه.

٣. ئه وهى دهيه وييت په رستننك له په رستنه كان ئه نجامبدات ؛ ده بيت پيش ئه نجامدانى ئه وه پيرى هه ولبدات ئه وه باسانه له خوئى دوور بخاته وه كه په يوه نديان به دونيا وه هه يه، كاملى وچاكي نوئر له وه دايه دل تييدا ئاماده بيت، به لام به دلنيا ييه وه ناتوانييت هه موو بيركردنه وه يه كه له خوئى دوور بخاته وه، بوئه ده بيت جيهاد وكوششى نه فسى خوئى بكات وبه رده وام نه بيت له سه ر خه يال روويشتن له گه ل ئه وه بيركردنه وان.

٤. سونه ته كه به لاي راست ده ستپي بكرت له كاتى ده ستنو ئي گرتن وشوردنى ئه ندامه كاندا.

٥. شوئي كه وتنى ئه وهى ريگه پي دراوه سه بارهت به ريزه بندى كردن، كه به م شيويه:

١/(التمضمض): ئاو ردانه دهم به ده ستى راست وئه ملا وئه ولا پيكردى ئاو كه له ده مدا بوئه وهى پاشما وه كانى نيو دهم بيته دهر وه؛ پاشان هيئانه دهر وهى ئاو كه.

٢/(الاستنشاق): ئاو هه لمژينه نيو لووت بوئه وهى پيسيه كان بيته دهر وه.

٣/(الاستنثار) هيئانه دهر وهى ئه وه ئاو وهى هه لمژيه نيو لووتى به دوو په نجهى ده ست.

٦. سونه ته ؛ روو ودهسته كان وپيه كان سى جار بشوات، وشوردنيان يه كه جار ؛ واجبه.

۷. لیخۆشبوون له گوناهاهه کانی پێشوو ؛ سه ره نه جانی کۆی هه ردوو کرده وه که یه، ئه وانیش: ده ستنوێژگرتن ونوێژکردن به و سیفه ت وشپوهی که له فه رمووده که دا باسکراوه.

۸. هه موو ئه ندامه کانی ده ستنوێژ سنووریان هه یه، سنووری روو بریتیه له: شوینی ده رچوونی موو له سه ره وه ی نپوچه وان له که سی ئاسایی هه تاوه کو شوینی درێژبوونه وه ی ریش ؛ به درێژی، وله گوی بۆ گوێیه که ی تر ؛ به پانی، و سنووری ده سته کان بریتیه له: سه ره په نه جه کانه وه هه تاوه کو ئانیشکه کان - ئانیشکه کانیش ده گرته وه -، و سنووری سه ر بریتیه له: شوینی ده رچوونی موو له سه ره وه ی نپوچه وان و له لایه کانی روو له که سی ئاسایی ؛ هه تاوه کو سه ره وه ی مل له پشته وه، وه ره وه ها مه سحکردنی گوێیه کان به شیکه له مه سحکردنی سه ر، و سنووری پێیه کان بریتیه له: هه موو پێ له گه ل قاپه ره که کانیش که ده که ویت نیوان پێ ولاق -ده بێت قاپه ره قه کانیش بشوات-.

(۱۱۳) - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا تَوَضَّأَ أَحَدُكُمْ فَلْيَجْعَلْ فِي أَنْفِهِ ثَمَّ لِيَنْثُرَ، وَمَنْ اسْتَجَمَرَ فَلْيُوتِرْ، وَإِذَا اسْتَيْقَظَ أَحَدُكُمْ مِنْ نَوْمِهِ فَلْيَغْسِلْ يَدَهُ قَبْلَ أَنْ يُدْخِلَهَا فِي وَضُوئِهِ، فَإِنَّ أَحَدَكُمْ لَا يَدْرِي أَيْنَ بَاتَتْ يَدُهُ».

ولفظ مسلم: «إِذَا اسْتَيْقَظَ أَحَدُكُمْ مِنْ نَوْمِهِ فَلَا يَغْسِلُ يَدَهُ فِي الْإِنَاءِ حَتَّى يَغْسِلَهَا ثَلَاثًا، فَإِنَّهُ لَا يَدْرِي أَيْنَ بَاتَتْ يَدُهُ». [صحيح] - [متفق عليه]

(۱۱۳) - له ئه‌بی هورپیرهوه - په‌زای خوای لیبت - که پیغه‌مبهری خودا - صلی الله علیه وسلم - ده‌فهرمویت: «ئه‌گهر یه‌کیک له‌ ئیوه ده‌ستنویژی گرت؛ ئه‌وا با ئاو بکاته (هه‌لبمژیته) نیو لوتیه‌وه وپاشان ده‌ری بکات، وئه‌گهر به‌ردی به‌کاره‌ینا بو‌ خو‌ پاک‌کردنه‌وه؛ ئه‌وا با (ژماره‌ی به‌رده‌کان) تاک بیت، وئه‌گهر یه‌کیک له‌ ئیوه هه‌ستا له‌ خه‌و؛ ئه‌وا با ده‌ستی بشوات پیش ئه‌وه‌ی بیخاته نیو (دۆلکه‌ی) ئاوی ده‌ستنویژگرتن، چونکه‌ یه‌کیک له‌ ئیوه نازانیت شه‌و ده‌ستی له‌ کو‌ی بووه».

وله‌ گیرانه‌وه‌ی [مسلم] دا هاتوه‌: «ئه‌گهر یه‌کیک له‌ ئیوه هه‌ستا له‌ خه‌و، با ده‌ستی نه‌خاته نیو دۆلکه‌ی ئاوه‌که‌؛ هه‌تاوه‌ کو‌ س‌ی جار ده‌یشوات، چونکه‌ نازانیت شه‌و ده‌ستی له‌ کو‌ی بووه».

هاوران له‌سه‌ری

شیکرده‌وه:

پیغه‌مبهر - صلی الله علیه وسلم - هه‌ندیك له‌ حوکه‌کانی پاک‌خواوینی (الطهارة) پروونکرده‌وه، له‌وانه‌یش:

یه‌که‌م: هه‌رکه‌س‌یک ده‌ستنویژ بگری‌ت ده‌بیت ئاو هه‌لبمژیته نیو لوتیه‌وه به‌ هه‌ناسه، پاشان هه‌ر به‌ هه‌ناسه ده‌ری بکات.

دووه: ئهوهی دهیهوئیت خوئی پاک بکاتهوه پاش سهړئاو کردن بهشتیکی تر جگه له ئاو وه کو بهرد وشتی تر؛ دهبیت ژماره ی تاک به کاریښت، که مترینیان سئ دانه یه وزوړترینیان هینده ی ئهوه یه که پیسیه که دهبریت وشوینه واری نامینیت.

سییه م: ئهوه ی له خه وه سستیت ؛ نابیت دهستی بخاته نیو ئه و دولکه ئاوه ی دهستنوژی پې دهگیریت هه تاوه کو دهستی سئ جار دهشوات له دهرهوه ی دولکه که، چونکه شه و نازانیت دهستی له کوئی بووه، بویه دوور نیه لهوه ی پیسی به سه ره وه بیت، یان لهوه یه شهیتان یاری پیکردبیت وشتیکی بو سه ر هینا بیت که زیانی بو مروّف هه یه یان ئاوه که پیس دهکات.

له سووده کانی فهرمووده که:

۱. ئاو هه لمژینه نیو لوت به هه ناسه له کاتی دهستنوژدا ؛ واجبه، که پئی دهووتریت (الاستنشاق)، وههروه ها په رشکردنی ئاوه که ودهرکردنی به هه ناسه ؛ به هه مان شیوه واجبه، پئی دهووتریت (الاستنثار).

۲. له کاتی خو پاکردنه وه به غهیری ئاو سوننه ته ئه وشته ی به کاری دههینیت چه ند جارئکی تاک بیت

۳. فه رمانکراوه به شوړدنی دهسته کان سئ جار ؛ له پاش هه ستان له خه و.

(۱۱۴) - عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: مَرَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِقَبْرَيْنِ، فَقَالَ: «إِنَّهُمَا لَيُعَذَّبَانِ، وَمَا يُعَذَّبَانِ فِي كَبِيرٍ، أَمَّا أَحَدُهُمَا فَكَانَ لَا يَسْتَتِرُ مِنَ الْبَوْلِ، وَأَمَّا الْآخَرُ فَكَانَ يَمْشِي بِالتَّمِيمَةِ» ثُمَّ أَخَذَ جَرِيدَةً رَطْبَةً، فَشَقَّهَا نِصْفَيْنِ، فَغَرَزَ فِي كُلِّ قَبْرٍ وَاحِدَةً، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، لِمَ فَعَلْتَ هَذَا؟ قَالَ: «أَلَعَلَّهُ يُخَفَّفُ عَنْهُمَا مَا لَمْ يَبْيَسَا». [صحيح] - [متفق عليه]

(۱۱۴) - له ئىبن عەباسەو -پەزای خویان لىبىت- دەئیت: پىغەمبەر -صلی اللہ علیہ وسلم- بە لای دوو گوڤدا تىپەرى، فەرمووی: «هەردووکیان ئازار دەدرین، و لەسەر تاوانی گەورە ئازار نادرین؛ یەکیکیان: خۆی نەدەپاراست (لەپرشى ميز) لە کاتی میز کردن، وئەوی تریان: کاری دوو زمانی کردن (نەمىمە کردن) بوو (لە نێو خەلکیدا)»، پاشان لڤە دارخوومايە کى سەوزى برد، وکردى بە دوو بەش، و هەریەکیکی لەنێو گوڤنکدا چەقاند، ووتیان: ئەى پىغەمبەرى خودا، بۆچى وات کرد؟ فەرمووی: «بەئکو سزايان لەسەر کەم بکەیتەو هەتاو هەکو وشک بوونی ئەم دوو لڤە دار خوومايە». [صەحیحە] - [بوخارى و موسليم هاوران لەسەرى]

شىكردنه وه:

پىغەمبەر -صلی اللہ علیہ وسلم- بە لای دوو گوڤدا تىپەر بوو، فەرمووی: ئەم دوو کەسەى لەنێو ئەم دوو گوڤەدان ؛ ئازار دەدرین، و لەسەر تاوانی گەورە ئازار نادرین لەتێروانىنى ئیوەدا ؛ بەلام لای خۆای گەورە تاوانی گەورەن. یەکیکیان: گوڤى نەئەدا بە پاراستنى لاشە و جلی لەکاتی میزکردنیدا وکەسى دووهم: کاری دوو زمانی کردن (نەمىمە کردن) بوو لەنێو خەلکیدا، قسەى دەهینا و دەى برد بەمەبەستى زیان پێگەياندن و دووبەرەکی و ناکوکی نانهو هەلنێوان خەلکیدا.

له سووده کانی فہر موودہ کہ:

۱. دوو زمانی کردن -نہ میمہ- وخو پاکرانه گرتن له میز ؛ ئەمانہ له تاوانہ گہورہ کانی، وهۆکارن بو سزای گۆر.

۲. خوای گہورہ هہندیک له شتہ غەیبیہ کانی -وہ کو سزای گۆر- پیشانداوہ به پیغەمبەر -صلی اللہ علیہ وسلم- ؛ وه کو به لگہ ونیشانہ یەک له سەر راستگویی پیغەمبەراییە تی ئەو.

۳. ئەم کردەوہیہ له برینی داریک بو دوو نیوہ وچەقاندنیان له سەر گۆرہ کان ؛ تایبەتە به پیغەمبەر -صلی اللہ علیہ وسلم-، چونکہ خوای گہورہ حالی خاوەن گۆرہ کانی پێی نیشاندا، بۆیہ ئەمە ناكریت به پێوہر بو خەلکی تر هەتاوہ کو هەمان کردەوہ بکات ؛ چونکہ حالی خاوەن گۆرہ کان نازانییت.

(۳۰۱۰)

(۱۱۵) - عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا دَخَلَ

الْحَلَاءَ قَالَ: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْخُبْثِ وَالْخَبَائِثِ». [صحيح] - [متفق عليه]

(۱۱۵) - له ئەنەسەوہ -رەزای خوای لیبیت- دەلیت: پیغەمبەر -صلی اللہ علیہ وسلم- کاتیکی له ئەنەسەوہ -رەزای خوای لیبیت- دەلیت: پیغەمبەر -صلی اللہ علیہ وسلم- کاتیکی بچوایە بو دەست به ئاو گەیاندن دەیووت: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْخُبْثِ وَالْخَبَائِثِ»، واتە: «خوایە پەنا به تو دەگرم له شەر و خرابەیی هەموو شەیتانیکی نێر و می». [صه حیحه] - [بوخاری]

و موسلیم هاواران له سەری

شیکردنه وه:

پیغه مبه‌ر - صلى الله عليه وسلم - ئه‌ گهر بیویستایه بجیته شوینی ده‌ست به‌ ئاو گه‌ یاندن، په‌ نای به‌ خوای گه‌ وره ده‌ گرت بۆئه وهی بیپاریزیت له‌ شه‌ری شه‌یتانه‌ نیر ومییه‌ کان، وهه‌روه‌ها (الْحُبُّ وَالْحَبَائِثُ) وا شیکراوته‌ وه که له‌ وهیه مه‌ به‌ست لییان شه‌ر و خراپه‌ و پیسیه‌ کان بیت.

له‌ سووده‌ کانی فەرمووده‌ که:

۱. ووتی ئه‌م نزایه له‌ کاتی ویستی چوونه شوینی ده‌ست به‌ ئاو گه‌ یاندن ؛ سونه‌ ته‌.

۲. هه‌موو خولقی نراوه‌ کان هه‌ ژارن بۆ لای په‌روه‌ردگاریان له‌ هه‌موو حاله‌ تیکیان ؛ بۆئه وهی ئه‌و شته‌ی ئازار وزیانیان پیده‌ گه‌یه‌ نیت لییان دووری بخاته‌ وه.

(۳۱۰۰)

(۱۱۶) - عن عائشة قالت: «كان النبي صلى الله عليه وسلم إذا خرج من الغائط قال: "غُفْرَانُكَ"».

وعن ابن مسعود قال: «أتى النبي صلى الله عليه وسلم الغائط فأمرني أن آتيه بثلاثة أحجار، فوجدت حجرين، والتمست الثالث فلم أجده، فأخذت رَوْثَةً فَأَتَيْتَهُ بِهَا، فَأَخَذَ الْحَجَرَيْنِ وَأَلْقَى الرُّوثَةَ». وقال: «هَذَا رِكَسٌ». [حديث عائشة صحيح. وحديث ابن مسعود صحيح] - [حديث عائشة: رواه أبو داود والترمذي وابن ماجه والدارمي وأحمد. وحديث ابن مسعود: رواه البخاري]

(۱۱۶) - له عائشه وه - په زای خوی لیبیت - ده لیت: «پیغه مبهه - صلی الله علیه وسلم - نه گهر له سهرئاو کردن دهرچووايه، ده یفه رموو: (غُفْرَانُكَ)*».

له ئیبن مه سعو ده وه - په زای خوی لیبیت - ده لیت: «پیغه مبهه - صلی الله علیه وسلم - چوو بو سهرئاو کردن، فه رمانی پیم کرد به وهی سی به ردی بو بهیتم (بوئه وهی خوی پاک بکاته وه)، دوو به ردی دوو زیه وه، وبه دواي سییه مدا گه رام؛ به لام نه مدو زیه وه، ته پاله یه کم (ته پاله یه کی وشکم) هه لگرت وهی نام، دوو به رده که ی برد وته پاله که ی فریدا»، فه رموی: «ئه مه پیسه». * (واته: خودایه، لیم خوش به) [صه حیحه] - [ئیبنو ماجه وبوخاری وتیرمزی وئه بو داود وئه حمده وداره می - گپړاویانه ته وه]

شیکردنه وه:

پیغه مبهه - صلی الله علیه وسلم - نه گهر له سهرئاو کردن دهرچووايه، ده یفه رموو: (غفرانك)*، واتا له پاش دهرچوون له سهر ئاو داواي لیخو شبوونی له خوی گه وره ده کرد، خودا زانتره؛ له وهیه حکمهت ته وه بیت چونکه نازار وناره حه تی هه سته پیکراو له سهر لاشه لاده چیت؛ بویه باشتروایه مروف داوا له

خوای گه وره بکات که قورسی و نارپه حه تی واتای -تاوان و گونا هه کانی - له سه ر
لابدات ئه مېش به داوای لیخو شېوون له خوای گه وره.

وله گېرانه وهی ئین مه سعو د -رېزای خوای لیبیت- ده لیت: پیغه مېهر -صلی
الله علیه وسلم- چوو بو سه رئاو کردن، فه رماني پیم کرد به وهی سی به ردی بو
بهینم (بوئه وهی خوای پاک بکاته وه)، دوو به ردی دوزیه وه، و سییه می
نه دوزیه وه، ته پاله یه کی ئاژه لی (ته پاله یه کی وشکی) هه لگرت وهینای، گومانی
وابوو که ئه مه ش ده بیت، پیغه مېهر -صلی الله علیه وسلم- دوو به رده که ی
برد وخوای پینان پاک کرده وه و ته پاله که ی فریدا، وهوکاره که ی روون کرده وه،
ئه ویش ئه وه یه ته پاله پیسه، و نابیت مروف خوای پی پاک بکاته وه، چونکه پیس
وبوگه نه، ئه گه رچیش ته پاله که هی ئاژه لیک بیت که گوشتی حه لاله؛ چونکه
ته پاله خواری ئاژه لی جنوکه کانه. * (واته: خودایه، لیم خوش به)

له سووده کانی فه رمووده که:

۱. سوننه ته بلیت: (غفرانک) واته: (خوایه لیم خوش به)؛ پاش ده رچوون له
شوینی سه رئاو کردن.

۲. پیغه مېهر -صلی الله علیه وسلم- له هه موو حاله تیکیدا داوای لیخو شېوونی
له خوای گه وره ده کرد.

۳. ووتراوه: چه ند هوکارێک هه یه بو داوای لیخو شېوون له خوای گه وره
له پاش سه رئاو کردن، له وانه یش: که مته رخه می له سوپاسگوزاری به رامېهر
نیعمه ته زوره کانی خوای گه وره، وئاسانکردنی ده رچوونی شتی ئازاردەر، وله کاتی
سه رئاو کردن سه رقال ده بیت و یادی خوای گه وره ناکات.

(۱۱۷) - عن عائشة رضي الله عنها قالت: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم:

«السَّوَاكُ مَطَهْرَةٌ لِلْفَمِ، مَرْضَاءٌ لِلرَّبِّ». [صحيح] - [رواه النسائي وأحمد]

(۱۱۷) - له عائشه وه - رهزای خوی لیبیت- که پیغهمبر -صلی الله علیه

وسلم- دهفهرمویت: «سیواک پاکه رهویه بو دم وهوکاری رازی بوونی

خوی گه ورهیه». [صحه حیه] - [نه سائی وئه حمه د - گپراویانه ته وه]

شیکردنه وه:

پیغهمبر -صلی الله علیه وسلم- باسی ئه وه مان بو ده کات که پاککردنه وه ی
ددان دیته جی به سیواک وهه موو ئه وشتانه ی دم پاک ده که نه وه له
پاشماوه ی خواردن و لابردنی بونی ناخوش ئه مه له هوکاره کانی رازی بوونی خوی
گه ورهیه له به نده؛ چونکه گوپرایه لی الله یه وجیبه جیکردنی فهرمانیتی،
وهه روه ها پاکو خاوینیه که خوی گه وره -سبحانه وتعالی- پیی خوشه.

له سووده کانی فهرمووده که:

۱. فه زل وپاداشتی سیواک کردن، وهاندانی پیغهمبر -صلی الله علیه وسلم-
بو ئومه ته که ی به وه ی که زور سیواک بکه ن.

۲. باشتین له سیواک کردن به کارهینانی سیواکی داری ئاراکه، و به کارهینانی
فلچه ومه عجون بو پاککردنه وه ی ددان شوینی ده گریته وه.

(۱۱۸) - عن حذيفة بن اليمان رضي الله عنهما قال: «كان رسول الله صلى الله عليه وسلم إذا قام من الليل يُشَوِّضُ فَأَهُ بِالسَّوَاكِ». [صحيح] - [متفق عليه]

(۱۱۸) - له حوزة هيفه کوری یه مانه وه - رهزای خویان لیبت - ده لیت: «پیغه مبه - صلی الله علیه وسلم - نه گهر شه وه لبستایه؛ نه وا سیواکی ده کرد». [صحه حیه] - [بوخاری و موسلیم هاوران له سه ری]

شیگردنه وه:

له خوشه ویستی پیغه مبه - صلی الله علیه وسلم - بو پاکزی ورق لیوونی له بونی ناخوش نه وه بووه نه گهر شه وه لبستایه پاش خه ویکی دریز که بونی ده می ده گورا؛ نه وا سیواکی ده کرد وده یه پنایه سهر ددانه کانی بو نه وهی بونی گوراوی ناو ده می نه میبت، وچالاک ببته وه بو نه وهی هه لبست بو شه و نویز کردن، ویه کیچ له تایبه تمه ندیه کانی سیواک نه وهیه ههستی وریایی وئاگداری به هیژ ده کات.

له سووده کانی فهرمووده که:

۱. جه ختکردنه وه له سهر ریگه پیدراوی سیواک کردن له پاش ههستان له خهوی شهو، چونکه خه وتن هؤکاره بو گورینی بونی ده م، و سیواک هؤکاریکه بو پاککردنه وه.

۲. جه ختکردنه وه له سهر ریگه پیدراوی سیواک کردن له کاتی گورینی بونی ده م بو بونیکی ناخوش، نه میش به سوود وه رگرتن له لیكدانه وهی پیشووتر.

۳. ریگه پیدراوی ره چاوکردنی پاک و خاوینی به شیوهیه کی گشتی، و پاک و خاوینی له سونه تی پیغه مبه ره - صلی الله علیه وسلم -، وله ئاکار ونه ریت به رز وبلنده کانه.

۴. سیواک کردن هه موو ناو دهم ده گرّته وه: ددانه کان، وپووک، وزمان.

۵. سیواک ؛ لقه دارینکی بچووک له داری ئاراک یان داری تر، بۆ پاککردنه وهی دهم وددانه کان به کاردیت، وبۆنی ناو دهم خوښده کات، وبۆنی ناخوښی نیو دهم ناهیلّیت.

(۳۰۶۳)

(۱۱۹) - عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : (لَوْلَا أَنْ أَشُقَّ عَلَى أُمَّتِي؛ لَأَمَرْتُهُمْ بِالسَّوَاكِ عِنْدَ كُلِّ صَلَاةٍ). [صحيح] - [متفق عليه]

(۱۱۹) - له ئەبى هورەیرە وه - رەزای خوایان لیبیت- که پێغه مبه‌رى خودا- صلى الله عليه وسلم- ده‌فه‌رمویت: «ئەگەر قورس ونا‌ره‌حه‌ت نه‌بوايه له سه‌ر ئومه‌ته‌که‌م؛ فه‌رمانم پێيان ده‌کرد به‌ سیواک کردن له پێش هه‌موو نوێژیکدا». [صه‌حیحه] - [بوخاری و موس‌لیم هاوران له‌سه‌ری]

شی‌کردنه وه:

له ئامۆژگاری پێغه مبه‌ر - صلى الله عليه وسلم- بۆ ئومه‌ته‌که‌ی وخوښو‌یستنی خێر بۆیان، وهه‌وێ داوه که ئەو کرده‌وانه بکه‌ن که سوودی ده‌بێت بۆیان، بۆ ئەوه‌ی خوښبه‌خت بن ئامۆژگاریانی کردووه به‌ سیواک کردن، کاتی‌ک پێغه مبه‌ر - صلى الله عليه وسلم- سووده زۆره‌کانی زانی؛ له‌وه‌دا بوو که ئومه‌ته‌که‌ی پابه‌ند بکات به‌وه‌ی له‌گه‌ڵ هه‌موو ده‌ست‌نوێژ و نوێژیک سیواک بکه‌ن، به‌لام به‌ هۆی ره‌حه‌مت و به‌زه‌ی پێغه مبه‌ر - صلى الله عليه وسلم- به‌رامبه‌ر ئومه‌ته‌که‌ی ترسا له‌وه‌ی که خ‌وای گه‌وره‌ فه‌رزی بکات له‌سه‌ریان، وله‌وه‌یه ئه‌نجامی نه‌ده‌ن و تاوانبار بن، بۆیه فه‌رزی نه‌کرد وه‌کو ترسێک له‌ سه‌ریان

وبهزهيه ك بهرامبهريان، وله گهل ئهمه شدا هانياني دا وئاموژگارياني كرد به سيواك كردن.

له سووده كاني فهرمووده كه:

۱. نهرمونياني وبهزهيه پيغه مبهه - صلى الله عليه وسلم - به ئومه ته كه ي، وترسي له وه ي ئهركه كانيان له سهه قورس بيت.

۲. بنچينه له فهرماني پيغه مبهه - صلى الله عليه وسلم - واجبيته، مه گهر به لگه يه كه هه بيت له سهه ئه وه ي سوننه ته.

۳. فهل وسوننه تي سيواك كردن له پيش ده ستپي ك ردي هه موو نوژنيك.

۴. ئيين ده قيقى عيد ده لئيت: دانا يي له سوننه تي سيواك كردن له كاتي هه ستان بو ده ستپي ك ردي نوژ؛ چونكه حاله تي نزيك بوونه وه يه له الله، بويه ده بيت ريك وياك بيت وريزداري په رستن ده ربخات.

۵. فهرمووده كه به شيويه كي گشتي سيواك كردن بو رۆژوو گريش ده گريته وه، ئه گه رچيش له پاش كاتي زه وال - ناوه راستي نيوهرۆ - بيت؛ بو نوژه كاني: نيوهرۆ وعه سر.

(۱۲۰) - عن أبي هريرة قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «حَقَّ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ أَنْ يَغْتَسِلَ فِي كُلِّ سَبْعَةِ أَيَّامٍ يَوْمًا، يَغْسِلُ فِيهِ رَأْسَهُ وَجَسَدَهُ». [صحيح] - [متفق عليه]

(۱۲۰) - له ئه بی هوریه وه که پیغه مبهری خودا - صلى الله عليه وسلم - ده فهرمویت: «مافه له سهر هه موو مسوئمانیک جاریک خوی بشوات له هه موو حهوت رۆژیکدا ؛ که سهر ولاشه ی تیدا ده شوات». [صه حیحه] - [بوخاری و موسلیم هاوران له سهری]

شیگردنه وه:

پیغه مبهر - صلى الله عليه وسلم - باسی ئه وه مان بۆ ده کات که ماف وئه رکه له سهر هه موو مسوئمانیکي بالغ وئاقل ؛ یه ک جار خوی بشوات له هه موو حهوت رۆژیکدا، له م رۆژدا سهر ولاشه ی ده شوات بۆئوه ی پاک بیته وه، وروژی هه یی باشرین رۆژه بۆ خوشۆردن ؛ به یی تیگه یشتن له فهرمووده کان، وخوشۆردن له رۆژی هه یی له پيش ئه نجامدانی نوێژه که ؛ سونه تیگه جه ختی له سهر کراوه ته وه، ئه گه رجیش له رۆژی پینج شه مه دا خوی شور دبیت، وخوشۆردن بۆ رۆژی هه یی واجب نییه به یی ئه م به لگه یه ؛ عایشه - ره زای خوای لیبت - ده لیت: (كان الناس مَهتَةً أَنْفُسهم، وكانوا إذا راحوا إلى الجمعة راحوا في هيئتهم: فقليل لهم: لو اغتسلتم) [رواه البخاري] واته: (خه لکی ئیشیان ده کرد، وئه گهر برۆیشتنایه بۆ نوێژی هه یی ؛ له سهر هه مان حاله ت ده رۆیشتن، پیمان ووترا: ئه گهر خۆتان بشۆردایه - باشر بوو-)، وله گیرانه وه یه کدا: (بۆنیان ده هات) واتا بۆنی ئاره ق ، به لام له گه ل ئه مه شدا پیمان ووترا: (ئه گهر خۆتان بشۆردایه - باشر بوو-)، بۆیه ئه مه جیبه جی ده بیت به سهر خه لکی تریش ؛ ئه گهر هویه کی به هیزتر هه بیت.

له سووده کانی فهرمووده که:

۱. ره چاوکردن و گرنگیدانی ئایینی ئیسلام به پاکوخواوینی.
۲. خوشۆردن بۆ نوێژی جومعه سونه ته وجه ختی له سهر کراوه.
۳. لێره دا باسی سهر کراوه له گه ل لاشه ههرچه نده باسکردنی لاشه سهریش ده گرتیه وه؛ به لām به جیا باسی سهر کراوه ئه مێش بۆ گرنگیدان پێی له کاتی شۆردنی.
۴. خوشۆردن واجبه له سهر که سێک که بۆنیکی ناخۆشی لێوه بێت و خه لکی ئازار بدات.
۵. جهخت کراوه له سهر خوشۆردن له رۆژی ههینی ؛ به هۆی فهزل و پله و پایه ی ئه و رۆژه.

(۶۵۰۸۴)

(۱۲۱) - عن أبي هريرة رضي الله عنه: سمعتُ النبيَّ صلى الله عليه وسلم يقول: «الفِطْرَةُ خَمْسٌ: الْخِثَانُ وَالْإِسْتِحْدَادُ وَقَصُّ الشَّارِبِ وَتَقْلِيمُ الْأظْفَارِ وَنَتْفُ الْأَبَاطِ».

[صحيح] - [متفق عليه]

(۱۲۱) - له ئه بی هورهیره وه - رهزای خوای لیبیت - ده لیت: گویم له پێغه مبهری خودا بوو - صلى الله عليه وسلم - که ده یفه رموو: «پنج شت له فیتره ته وهیه (فیتره ت: واتا کرده وه سروشتیه پاکه کان که خوشه ویستن لای مروقی باوه پدار): خه ته نه کردن، و لابردنی موی دامین، و کورتکردنه وهی سمیل، و برینی نینۆکه کان، و لابردنی مووی بن بال». [صه حیه] - [بوخاری و موسلیم

هاوران له سه ری]

شیکردنه وه:

پیغه مبه ر -صلی الله علیه وسلم- روونیده کاته پینج کرده وه له ئاینی ئیسلامه
وسونه تی پیغه مبه رانه:

یه که م: خه ته نه کردن، بریتیه له برینی پیستی زیاده له سه ر چووکی نیر، وبرینی
پیستی زیاده یه له سه ره وهی ئه ندای میینه ؛ له به شی سه ره وهی میتکه.

دووهم: لابرندی مووی دامین

سییه م: کورتکرنه وه وبرینی سمیل، بریتیه له کورتکرنه وهی ئه و مووه ی به شی
سه ره وهی لیوی پیاو داده پوشیت ؛ کورتکرنه وهی به شیویه ک لیو
ده ربکه ویت.

چوارهم: برین وکورتکرنه وهی نینۆکه کان.

پینجه م: لابرندی مووی بن بال.

له سووده کانی فه رمووده که:

۱. سونه ته کانی پیغه مبه ران که خوی گه وره خوشی ده ویت ولی پازیه
وفه رمانی پیده کات ؛ بانگه شه ده کات بۆ کاملی وپاکژی وجوانی.

۲. به رده وام بوون له سه ر ئه نجامدانی ئه م کارانه وې ئاگا نه بیت له
ئه نجامدانیان.

۳. ئه م کرده وانه سوودی ئاینی ودونیا ییان هه یه، له وانه ش: جوانکردنی
رواله ت، وپاککردنه وهی لاشه، وبایه خدان به پاکخواوینی،
ویچه وانه بوونه وهی کافره کان، وجیبه جیکردنی فه رمانه کانی الله، وهتد.

۴. له فه رمووده ی تر دا سونه تی تر باسکراوه له گه ل ئه م پینج کرده وهیه،
له وانه ش: ریش هیشته نه وه، وسیواک کردن، وهتد.

(۱۲۲) - عَنْ عَيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كُنْتُ رَجُلًا مَدَّاءً وَكُنْتُ أَسْتَحْيِي أَنْ أَسْأَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِمَكَانِ ابْنَتِهِ فَأَمَرْتُ الْمُقْدَادَ بْنَ الْأَسْوَدِ فَسَأَلَهُ فَقَالَ: «يَغْسِلُ ذَكَرَهُ وَيَتَوَضَّأُ».

وَلِلْبُخَارِيِّ: فَقَالَ: «تَوَضَّأَ وَاغْسَلَ ذَكَرَكَ». [صحيح] - [متفق عليه]

(۱۲۲) - له عهلی کوری ئه بی تالیبه وه - رهزای خوای لیبت - ده لیت: پیاویک بووم مهزیم زور لیده ره ده چوو، وشه رمم کرد پرسیار له پیغه مبهه - صلی الله علیه وسلم - بکهه به هوی ئه وهی که کهه کهی هاوسه رم بوو، بویه داوام له میقدادی کوری ئه سوهه کرد که پرسیار لیبت، ئه ویش - صلی الله علیه وسلم - فه رمووی: «ته نهها چووکی - نه ندای زاوزی - ده شوریت، وده ستنوئیز ده گریت».

وله گیرانه وهی [بخاری] دا، فه رمووی: «ده ستنوئیز بگره وچووکت بشو».

[صه حیحه] - [بوخاری و موسلیم هاوران له سه ری]

شیکردنه وه:

عهلی کوری ئه بی تالیب - رهزای خوای لیبت - باسی ئه وه مان بو ده کات که مهزی زوری لیده ره ده چوو، ئه مییش ئاوکی سپی ته نک ولینجه له چوکی پیاو ده ره چیت له کاتی شه هوهت یان پیش جووتبوون، ونه یده زانی چی بکات له کاتی ده رچوونی، وشه رمی کرد پرسیار له پیغه مبهه - صلی الله علیه وسلم - بکات ؛ چونکه فاتیمه ی کچی هاوسه ری بوو بویه داوای له میقدادی کوری ئه سوهه کرد بو ئه وهی پرسیار له پیغه مبهه - صلی الله علیه وسلم - بکات سه بارهت بهم حاله ته، پیغه مبهه - صلی الله علیه وسلم - وه لای دایه وه به وهی: ده بیت چوکی بشوات پاشان ده ستنوئیز بگریت.

له سووده کانی فہرموودہ کہ:

۱. فہزلی عہ لی کوری تالب -پہزای خوی لیبت- ؛ چونکہ شہرم ریگری
لینہ کرد لہوہی پرسیار بکات لہ ریگہی کہ سیکی ترہوہ.
۲. نوینہ رایہ تی لہ داواکردنی فہتوا ؛ ریگہ پیدراوہ.
۳. ریگہ پیدراوہ مروّف باسی شتیک بکات کہ شہرم دہ کریت لہ باسکردنی ؛
بہ مہرجیک بو بہرژہ و ہندیہ کی پیویست بیت.
۴. پیسی (مہزی)، و واجبیتی لبردنی و شورڈنی شوینہ واری لہ سہر لاشہ وجل
وبہرگ
۵. دہرچوونی (مہزی) دہستنوئژ دہ شکینیت.
۶. واجبیتی شورڈنی چووک (زہ کہر) بہ تہ واوی ؛ چونکہ لہ فہرموودہی تر دا
ہاتوہ.

(۱۲۳) - عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: «كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا اغْتَسَلَ مِنَ الْجَنَابَةِ، غَسَلَ يَدَيْهِ، وَتَوَضَّأَ وَضُوءَهُ لِلصَّلَاةِ، ثُمَّ اغْتَسَلَ، ثُمَّ يُخَلِّلُ بِيَدِهِ شَعْرَهُ، حَتَّى إِذَا ظَنَّ أَنَّهُ قَدْ أَرَوَى بَشَرَتَهُ، أَقَاضَ عَلَيْهِ الْمَاءَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، ثُمَّ غَسَلَ سَائِرَ جَسَدِهِ، وَقَالَتْ: كُنْتُ أَغْتَسِلُ أَنَا وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ إِنَاءٍ وَاحِدٍ نَغْرِفُ مِنْهُ جَمِيعًا». [صحيح] - [رواه البخاري]

(۱۲۳) - له عائیشه وه (دایکی ئیمانداران) - په زای خوی لیبیت - ده لیت: «پنځه مبهري خودا - صلی الله علیه وسلم - ته گهر خوی بشوردایه به هوئی له شگران بوونیه وه، سهره تا دهسته کانی دهشورد پاشان دهستنوژی ده گرت وه کو شیوازی دهستنوژیگرتن بو نوژی، دواتر خوی دهشورد، پاشان په نجه تهره کانی دههینا به ناو مووه کانیدا، هه تا دنلیا ده بوو که پیستی تهر بووه، سی جار ئاوی ده کرد به سهر سهریدا، پاشان هه موو لاشه ی دهشورد، وعائیشه ده لیت: من وپنځه مبهري خودا - صلی الله علیه وسلم - له یه ک تهره شت خوومان دهشورد، هه ردوو کمان ئاومان لی درده هینا». [صه حیحه] - [بوخاری گنراویه تیه وه]

شیکردنه وه:

پنځه مبهري خودا - صلی الله علیه وسلم - ته گهر بیویستایه خوی بشوات به هوئی له شگران بوونی ؛ سهره تا دهسته کانی دهشورد، پاشان دهستنوژی ده گرت وه کو شیوازی دهستنوژیگرتن بو نوژی، دواتر ئاوی دههینا وده یکرد به سهر هه موو لاشه پیدا، په نجه تهره کانی دههینا به ناو قز و مووه کانیدا، هه تا دنلیا ده بوو که ئاو گه یشتوو ته بنی مووه کان، وپیستی تهر بووه، دواتر سی جار ئاوی ده کرد به سهر سهریدا، پاشان هه موو لاشه ی دهشورد.

وعائیشه - په زای خوای لیبت - ده لیت: من وپیغه مبهری خودا - صلی الله علیه وسلم - له یه ک ته شت خو مان ده شو رد، هه ردو وکمان ئاومان لی دهرده هیتا.

له سووده کانی فهرمووده که:

۱. خوشو ردن - غوسل - بو لبردنی له شگرانی دوو جوړه: دروست وکامل، خوشو ردنی دروست ئه وهیه مروف نیه تی پاکبوونه وه بهینیت، پاشان ئاو بکات به سهر هه موو لاشهیدا ؛ له گهل ئاو رادانه نیو دهم ودهرکردنی وئاو هه لمژینه نیو لووت ودهرکردنی، به لام خوشو ردنی کامل ئه وهیه وه کو شیوازی پیغه مبهری - صلی الله علیه وسلم - خو ی بشوات بو لبردنی له شگرانی.

۲. له شگران - جه نابه - ئاماژه یه بو هه رکه سیك مه نی دهرچوو بیت یان جووت بوو بیت ئه گهرچیش مه نی دانه به زی بیت له پاش جووتبوونه که.

۳. دروستیتي سه یرکردنی عه وره تی - شهرمگه ی - هاوسهر، وخوشو ردنیان به یه ک ته شت ئاو.

(۱۲۴) - عَنْ عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: بَعَثَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَاجَةٍ، فَأَجْنَبْتُ فَلَمْ أَجِدِ الْمَاءَ، فَتَمَرَّعْتُ فِي الصَّعِيدِ كَمَا تَمَرَّعُ الدَّابَّةُ ثُمَّ أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَذَكَّرْتُ ذَلِكَ لَهُ فَقَالَ: «إِنَّمَا كَانَ يَكْفِيكَ أَنْ تَقُولَ بِيَدَيْكَ هَكَذَا» ثُمَّ صَرَبَ بِيَدَيْهِ الْأَرْضَ صَرْبَةً وَاحِدَةً، ثُمَّ مَسَحَ الشَّمَالَ عَلَى الْيَمِينِ، وَظَاهَرَ كَفَّيْهِ وَوَجْهَهُ. [صحيح] - [متفق عليه]

(۱۲۴) - له عه‌ماری کوری یاسره‌وه - په‌زای خویان لی‌بی‌ت - ده‌لی‌ت: پی‌غه‌مبه‌ر - صلی الله علیه وسلم - نارد می بۆ پی‌ویستی‌ه‌ک ، له ری‌گادا تووشی له‌شگرانی بووم، وئاوم ده‌ست نه‌که‌وت بۆئه‌وه‌ی خووم بشووم، بۆیه ئه‌ملاوئه‌ولام کرد به خووم له ناو خوولدا هه‌روه‌کو چۆن ئازهل ئه‌ملاوئه‌ولا ده‌کات له سه‌ر خوولدا، پاشان هاتم بۆ لای پی‌غه‌مبه‌ر - صلی الله علیه وسلم - وئه‌مه‌م بۆی باسکرد، فه‌رمووی: «به‌س بوو بۆت که به ده‌سته‌کانت ته‌نها ئه‌مه ئه‌نجام بده‌یت»، پاشان: یه‌ک جار ده‌سته‌کانی (ناو له‌په‌کانی) دا به سه‌ر زه‌ویدا، دواتر ناو له‌پی چه‌پی مه‌سحکرد به‌سه‌ر پشتی ده‌ستی راستی، هه‌روه‌ها دیوی سه‌ره‌وه‌ی هه‌ردوو ده‌سته‌کانی ورووی پێ مه‌سح کرد. [مه‌حیحه] - [بوخاری و موسلیم هاوران له‌سه‌ری]

شیکردنه‌وه:

پی‌غه‌مبه‌ر - صلی الله علیه وسلم - عه‌ماری کوری یاسری نارد له‌سه‌فه‌ری‌کدا - په‌زای خوی لی‌بی‌ت - بۆ جی‌به‌جی‌کردنی پی‌ویستی‌ه‌ک، به‌لام ئه‌و تووشی له‌شگرانی بوو ؛ به‌هۆی جووتبوون یان دابه‌زینی مه‌نی به‌شه‌هوه‌ت، وئاوی ده‌ست نه‌که‌وت بۆ خو‌شو‌ردن، وحوکمی ته‌یه‌مومی نه‌ده‌زانی بۆ حاله‌تی له‌شگران بوون، ته‌نها حوکمه‌که‌ی ده‌زانی بۆ ده‌ست‌نوێژگرتن.

ئىجتىھادى کرد وگومانى وابو ؛ ههروه كو چۆن بۆ رووداوى بچووك ههنديك له ئەندامه كانى دەستنوێژگرتن مهسح دهكریت به خۆل، بههه مان شیوه بۆ تهيه موم كردن له لهشگرانى دهبيت خۆل هه موو لاشه بگريتهوه؛ ئەميش به پپوان -قياس- له سهر ئاو، خوێ هه لگيرا له نيو خۆله كه هه تاوه كو هه موو لاشه ی بوو به خۆل ونوێژى کرد، كاتيك هات بۆ لای پیغه مبه ر -صلی الله عليه وسلم- وئه مه ی بۆی باسکرد، بۆئوه ی بزانیته ئایا کاره كه ی دروسته یان نا؟ پیغه مبه ر- صلی الله عليه وسلم- چۆنیه تی تهيه موم کردنی بۆ روونکرده وه بۆ رووداوى بچووك، وبۆ رووداوى گه و ره وه كو لهشگرانى، ئه ویش ئه وه یه یه كه جار ؛ دهسته كانى بدات به سهر خۆلی سهر زه و ی، پاشان دهستی چه پ مهسح بکات به سهر دهستی راست، و دیوی سه ره وه ی دهسته کان و پرووی مهسح بکات.

له سووده كانى فهرمووده كه:

۱. گه ران به دواى ئاودا واجبه ؛ پيش تهيه موم كردن.
۲. تهيه موم كردن بۆ كه سيك لهشگران بيت وئاوى دهسته كه ویت؛ ريگه پيدراوه.
۳. تهيه موم كردن بۆ رووداوى گه و ره (بۆ نمونه: لهشگرانى) وه كو تهيه موم كردن وايه بۆ رووداوى بچووك (بۆ نمونه: خه و تن).

(۱۲۵) - عَنْ الْمُغِيرَةِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كُنْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ، فَأُهْوِئْتُ لِأَنْزِعَ حُفَّيْهِ، فَقَالَ: «دَعُهُمَا، فَإِنِّي أَدْخَلْتُهُمَا طَاهِرَتَيْنِ» فَمَسَحَ عَلَيْهِمَا. [صحيح] - [متفق عليه]

(۱۲۵) - له موغیره وه - رهزای خوای لیبت - ده لیت: له گه ل پیغه مبه ر بووم - صلی الله علیه وسلم - له سه فه ری کدا، چووم بو ئه وهی خوفه که ی دابنیم، فه رموی: «وازیان لیبتنه؛ چونکه من به ده ستونیزه وه له پیم کردوون»، ومه سحی له سه ریان کرد. [صه حیه] - [بوخاری و موسلیم هاواران له سه ری]

شیکردنه وه:

پیغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم - له یه کیك له سه فه ره کانیدا ؛ ده ستونیز ی گرت، کاتیک گه یشته شۆردنی پییه کانی ؛ موغیره ی کوری شوعبه - رهزای خوای لیبت - دهسته کانی درێژکرد بو ئه وهی خوفه کان له پیی پیغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم - دابکه نیت، وئه ویش پیی بشوات. پیغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم - فه رموی: وازیان لیبه یته ودایان مه که نه، چونکه من به ده ستونیزه وه خوفه کانم له پێ کردووه، بویه پیغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم - مه سحی کرد له سه ر خوفه کانی له جیی شۆردنی پییه کانی.

له سووده کانی فه رمووده که:

۱. رێگه پندراوی مه سح کردن له سه ر خوفه کان وهاوشیوه کانی به مه رجیک کاتیک له پیی کردوون ده ستونیز ی هه بوو بیت، مه سحکردنه که ته نها بو پاش - روودانی [ده ستونیزشکانی] بچووک - ده بیت وه کو: با ده رچوون، وخه وتن، هتد، به لام سه بارهت به روودانی [ده ستونیزشکانی] گه وره وه کو: له شگرانی، وهتد ؛ پاش ئه وهی ئه مانه روویاندا ده بیت خوی بشوات له گه ل شۆردنی پییه کانیشی.

۲. مه سح کردن یه ک جار ده بیټ له دیوی سهره وهی خوفه کان نه ک دیوی ژیره وهی ؛ ههروه کو له دهقه کاند هاتووه.

۳. چهند مه رجیک ههیه بو دروستیتی مه سحکردن له سهر خوفه کان وهاشیوه کانی: ده بیټ کاتیک له پیی کردوون دهستنوژی تهواوی هه بوو بیټ، وده بیټ خوفه که پاک بیټ، وده بیټ خوفه که نه و شوینانه ی پی دابووشیت که له دهستنوژی گرتندا ده شوردرین، ومه سحکردنه که ته نها بو پاش -روودانی [دهستنوژی شکنی] بچووک- ده بیټ وه کو: با ده رچوون، وخه وتن، هتد، به لام سه باره ت به روودانی گه وره وه کو: له شگرانی، وهتد ؛ پاش نه وهی نه مانه روویاندا ده بیټ خو ی بشوات له گه ل شور دنی پییه کانیشی، وده بیټ مه سحکردن له و ماوه یه دا بیټ که له شه ریه تدا دیارکراوه: شه و ورژیک بو نیشه جیبوو، و سی رۆژ وشه وه کانی بو ریبوار.

۴. به پیچواندن -قیاس- له سهر خوفه کان ؛ هه موو شتیکی تر ده گریته وه که پییه کان دابووشیت وه کو گۆره ویه کان وشتی تر، وریگه پندراوه وه کو خوف مه سحیان له سهر بکریټ.

۵. ره وشت جوانی پیغه مبه ر-صلی الله علیه وسلم- جوانی شیوازی فی زکردنی، کاتیک نه یه نشت موغیره خوفه کانی دابکه نیت، پاشان هوکاره که ی روونکرده وه: نه و پاش دهستنوژی گرتن له پیی کردوو؛ نه میش بوئه وهی دلیا وئارام بیټ، وحوکه که بزانیټ وهه ست به دل شکندن نه کات.

(۱۲۶) - عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ فَاطِمَةَ بِنْتَ أَبِي حُبَيْشٍ سَأَلَتِ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ: إِنِّي أُسْتَحَاضُ فَلَا أَطْهَرُ، أَفَأَدْعُ الصَّلَاةَ؟ فَقَالَ: «لَا، إِنَّ ذَلِكَ عِرْقٌ، وَلَكِنْ دَعِيَ الصَّلَاةَ قَدَرُ الْأَيَّامِ الَّتِي كُنْتَ تَحِيضِينَ فِيهَا، ثُمَّ اغْتَسِلِي وَصَلِّي». [صحيح] - [متفق عليه]

(۱۲۶) - له عائشه وه (دايكي ئيمانداران) - په زای خوی لیبیت- ده لیت: فاطمه ی کچی ئه بی حوبه ییش پرسپاری له پیغه مبه ر- صلی الله علیه وسلم- کرد، ووتی: تووشی سورې مانگانه (حه یز) ده بم به به رده وای، وپاک نابمه وه، ئایا واز له نوښت کردن به ینم؟ پیغه مبه ر- صلی الله علیه وسلم- فهرمووی: «نه خیر، نه وه ته نها ده ماریکه (خوینی لیوه ده رده چیت)، واز له نوښت کردن به ینه به یی- ماوه ی- نه و روژانه ی تووشی سورې مانگانه ده بوویت تیاند، پاشان خوت بشو ونوښت بکه». [صه حیه] - [بوخاری و موسلیم هاوران له سهری]

شیکردنه وه:

فاطمه ی کچی حوبه ییش پرسپاری له پیغه مبه ر- صلی الله علیه وسلم- کرد، ووتی: من تووشی سورې مانگانه ده بم به به رده وای ولیم ناپچریت، ته نانه ت له ده رده وای ماوه ی سورې مانگانه ی ئاسای، ئایا نه مه حوکمی وه کو حوکمی سورې مانگانه یه ؛ ده بیت واز له نوښت کردن به ینم؟ پیغه مبه ر- صلی الله علیه وسلم- یی فهرموو: نه مه خوینی ئیستیحازه یه، که خوینیکه به هو ی چرانی ده مار له مندالدانی ئافره ت ؛ تووشی ده بیت، و خوینی سورې مانگانه نیه، نه گهر کاتی سورې مانگانه هات ؛ که له و ماوه یه دا تووشی سورې مانگانه ده بوویت پیش نه وه ی تووشی ئیستیحازه بیت، نه و واز له نوښت کردن وروژووگرتن وکرده وه کانی تر به ینه ؛ که ده بیت ئافره تی حه یزدار نه نجامیان نه دات له کاتی سورې مانگانه. نه گهر ماوه ی سورې مانگانه ی

ئاساي تەواو بوو، وياك بوويتەووە لە حەيز، شوئى خوينەكە بشۆ، پاشان
هەموو لاشەت بشۆ بۆ لابردنى ئەم ناپاكىيە (الحدث)ە، پاشان نوێژەكانت
ئەنجام بەدە.

لە سوودەكانى فەرموودەكە:

۱. واجبىتى خوشۆردن لەسەر ئەو ئافرەتەى رۆژەكانى -ماوەى- سوورى
مانگانەى تەواو بوو.

۲. واجبىتى نوێژ کردن لەسەر ئەو ئافرەتەى تووشى ئىستىحازە* بوو.
*(ئىستىحازە: ئەو خوينەىيە كە تووشى هەندىك ئافرەت دەبێت و لە پاش
تەواوبوونى كاتى سوورى مانگانەووە -كاتى حەيزەووە- هەر بەردەوام دەردەچێت،
واتا هېچ پەيوەندىيەكى نىيە بە سوورى مانگانەووە)

۳. سوورى مانگانە -حەيز-: خوئىنكى ئاسايە لە ئەندامى زاوژى ئافرەتى بالغەووە
دەردەچێت، مانگانە لەچەند رۆژىكى ديارىكراو تووشى دەبێت.

۴. ئىستىحازە: ئەو خوينەىيە لە ئەندامى زاوژى ئافرەتەووە دەردەچێت لەكاتى
تر؛ جگە لەكاتى سوورى مانگانەى ئاساي، وئەم خوينە لەنزيكترين شوئەووە
دەردەچێت نەك لە قولى ئەندامى زاوژىووە.

۵. جياوازى نىوان خوئىنى سوورى مانگانە وخوئىنى ئىستىحازە: خوئىنى سوورى
مانگە رەش وچرە وبۆئىكى ناخۆشى هەيە، بەلام خوئىنى ئىستىحازە تەنكە
وبۆنى ناخۆش نىيە.

(۱۲۷) - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: **«إِذَا وَجَدَ أَحَدُكُمْ فِي بَطْنِهِ شَيْئًا، فَأَشْكَلَ عَلَيْهِ أَخْرَجَ مِنْهُ شَيْءٌ أَمْ لَا، فَلَا يَخْرُجَنَّ مِنَ الْمَسْجِدِ حَتَّى يَسْمَعَ صَوْتًا، أَوْ يَجِدَ رِيحًا»**. [صحيح] - [رواه مسلم]

(۱۲۷) - له ئه‌بی هوره‌یره‌وه -ره‌زای خوای لیبیت- که پیغه‌مبه‌ری خودا -صلی الله علیه وسلم- ده‌فه‌رمویت: **«ئه‌گه‌ر یه‌کیکتان هه‌ستی به‌شتیک کرد له‌ سکیدا، تووشی گومان بوو ئایا هیج شتیکی لیوه‌ ده‌رچووه‌ یان نا، ئه‌وا با له‌ مزگه‌وت ده‌رنه‌چیت هه‌تاوه‌ کو ده‌نگیک ده‌بیستیت یان بو‌نیک ده‌کات»**. [صه‌حیحه] - [موسلم گن‌راویه‌تیه‌وه]

شیکردنه‌وه:

پیغه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- روونیده‌کاته‌وه ئه‌گه‌ر نو‌یژخو‌ین هه‌ستی به‌شتیک کرد له‌سکید، وگومانی لا دروست بوو؛ ئایا هه‌وای لی ده‌رچووه‌ یان نا؟ نابیت نو‌یژه‌که‌ی ب‌ریت وده‌ستنو‌یژ ب‌گریته‌وه؛ هه‌تاوه‌ کو د‌نیا ده‌بیت که ده‌ستنو‌یژه‌که‌ی شکاوه، ئه‌میش به‌وه‌ی ده‌نگ ببیستیت یان بو‌ن بکات، چونکه‌ گومان د‌نیایی هه‌ئناوه‌شینیته‌وه، ئه‌و د‌نیایه‌ که ده‌ستنو‌یژی گرتووه‌ وشکانی ده‌ستنو‌یژه‌که‌ی جی گومانه‌.

له‌ سووده‌کانی فه‌رمووده‌که:

۱. ئه‌م فه‌رمووده‌یه‌ یه‌کیکه‌ له‌ بنچینه‌کانی ئایینی ئیسلام وبنه‌مایه‌ که له‌ بنه‌ما فیه‌یه‌کان، ئه‌میش بریتیه‌ له‌: د‌نیایی به‌گومان لاناچیت، وبنچینه‌ ئه‌وه‌یه‌ شته‌کان وه‌ کو خو‌یان ده‌میننه‌وه‌ هه‌تاوه‌ کو شتیکی جیاواز ده‌رده‌که‌و‌یت.
۲. گومان هیج کاریگه‌ری نیه‌ له‌سه‌ر ده‌ستنو‌یژ، ونو‌یژخو‌ین له‌سه‌ر ده‌ستنو‌یژه‌که‌ی ماوه‌ مه‌گه‌ر د‌نیا بیت له‌وه‌ی که ده‌ستنو‌یژه‌که‌ی شکاوه‌.

(۱۲۸) - عن أبي هريرة رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: «إِذَا شَرِبَ الْكَلْبُ فِي إِنَاءٍ أَحَدِكُمْ فَلْيَغْسِلْهُ سَبْعًا». ولمسلم: «أَوْ لَاهُنَّ بِالْثَّرَابِ».

عن عبد الله بن مغفل رضي الله عنهما عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: «إِذَا وَلَغَ الْكَلْبُ فِي الْإِنَاءِ فَاغْسِلْهُ سَبْعًا وَعَقِّرْهُ الثَّامِنَةَ بِالْثَّرَابِ». [صحيح] - [حديث أبي هريرة - رضي الله عنه -: متفق عليه. حديث عبد الله بن مغفل - رضي الله عنهما -: رواه مسلم]

(۱۲۸) - له ئه‌بی هوره‌یره‌وه -ره‌زای خوای لی‌بی‌ت- که پی‌غه‌م‌به‌ر -صلی الله علیه وسلم- ده‌فه‌رمو‌یت: «ئه‌گه‌ر سه‌گ له په‌رداخی (که‌ره‌سته‌ی خواردن و‌خواردنه‌وه‌ی) یه‌کیک له ئیوه‌ ئاوی خواردنه‌وه؛ ئه‌وا با‌حه‌وت جار بی‌شو‌ریت».

له‌ری‌وا‌یه‌ته‌که‌ی (مسلم) دا: «یه‌که‌م جار به‌خۆل بی‌شو‌ن». له‌ع‌بدالله‌ی کوری مو‌غه‌فه‌له‌وه -ره‌زای خوایان لی‌بی‌ت- که پی‌غه‌م‌به‌ر -صلی الله علیه وسلم- ده‌فه‌رمو‌یت: «ئه‌گه‌ر سه‌گ به‌لی‌واری زما‌نی ئاوی (یان هه‌ر شتیکی تری) له‌په‌رداخی یه‌کیک له‌ئیوه‌ خو‌ارده‌وه، ئه‌وا‌حه‌وت جار بی‌شو‌ن، وه‌ه‌شته‌م جار له‌ناو قوردا بی‌شو‌ن». [صه‌حیحه] - [موس‌لیم گ‌یرا‌ویه‌تی‌وه - بو‌خاری و موس‌لیم ها‌وران له‌سه‌ری]

شیکردنه‌وه:

چونکه سه‌گ یه‌کیکه له‌و ئاژه‌لانه‌ی که مرو‌ف‌حه‌زی لی‌ناکات، وزۆر پی‌سی و‌نه‌خۆشی له‌گه‌ل خۆیدا هه‌ل‌ده‌گریت، بۆیه شه‌ریعه‌ت فه‌رمانی کردووه به‌شو‌ردنی ئه‌و په‌رداخه‌ی (که‌ره‌سته‌ی خواردن و‌خواردنه‌وه‌ی) که سه‌گ زما‌نی تیوه‌رداوه -حه‌وت جار-، یه‌ک جار به‌خۆل (قور) پاش ئه‌وه په‌رداخه‌که به‌

ئاو دهشوردريت، وئهمهش وا دهكات كه دهرهكه پاك ببېتهوه له پيسى وزيانهكان.

له سوودهكانى فهرموودهكه:

١. ليكى سهگ پيسه له شهردا.
٢. ئه گهر سهگ زمانى دا له دهوريه ك -دهفريك-، ئه وا دهرهكه پيس دهبيت، وئهو ئاوهى كه ماوه ته وه به هه مان شيوه پيس بووه.
٣. پاككردنه وه به خوّل -قور- و دووباره شوژدنه وهى كهوت جار؛ ئه مه تايبه ته به شتيك كه سهگ دهم وزمانى ليدا بيت، به لام شتيك ميز يان پاشه رو يان ههر پيسه كى ترى سهگى به سه ره وه بيت؛ ئه م شيوازه پاككردنه وه ناگريته وه.
٤. چوڤيه تى شوژدى دهورى -دهفر: په رداخ- به خوّل: ئاو ده كاته نيو دهره كه وخوّل دهكات به سه ريدها، پاشان دهره كه به م تيكه له يه له خوّل وئاو -قور- ده شوات.
٥. پروكه شى فهرمووده كه گشتيه وهه موو سه گه كان ده گريته وه، ته نانه ت ئه وه سه گانه يشى كه شه ريعه ت ريگه ي به راگرتنيان داوه، وه كو سه گى راو كردن وپاسه وانى وسه گى شوانى.
٦. سابون ورووه كى ئه شان جيگى خوّل -قور- ناگريته وه بو پاككردنه وه؛ چونكه پيغه مبه ر -صلى الله عليه وسلم- به دهق باسى خوّلې كردووه.

(۱۲۹) - عن عمر بن الخطاب رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «إِذَا قَالَ الْمُؤَدِّنُ: اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ، فَقَالَ أَحَدُكُمْ: اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ، ثُمَّ قَالَ: أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، قَالَ: أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، ثُمَّ قَالَ: أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، قَالَ: أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، ثُمَّ قَالَ: حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ، قَالَ: لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ، ثُمَّ قَالَ: حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ، قَالَ: لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ، ثُمَّ قَالَ: اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ، قَالَ: اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ، ثُمَّ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مِنْ قَلْبِهِ دَخَلَ الْجَنَّةَ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(۱۲۹) - له عومهری کوری خه تابه وه - رهزای خوای لیبت - که پیغه مبهری خودا - صلى الله عليه وسلم - دهفه رمویت: «ئه گهر بانگیژ بلیت: (الله أكبر الله أكبر)، ویه کیکتان بلیت: (الله أكبر الله أكبر)، پاشان (بانگیژ) بلیت: (أشهد أن لا إله إلا الله)، (ئهویش) بلیت: (أشهد أن لا إله إلا الله)، پاشان (بانگیژ) بلیت: (أشهد أن محمدا رسول الله)، (ئهویش) بلیت: (أشهد أن محمدا رسول الله)، پاشان (بانگیژ) بلیت: (حي على الصلاة)، (ئهویش) بلیت: (لا حول ولا قوة إلا بالله)، پاشان (بانگیژ) بلیت: (حي على الفلاح)، (ئهویش) بلیت: (لا حول ولا قوة إلا بالله)، پاشان (بانگیژ) بلیت: (الله أكبر الله أكبر)، (ئهویش) بلیت: (الله أكبر الله أكبر)، پاشان (بانگیژ) بلیت: (لا إله إلا الله)، (ئهویش) بلیت: (لا إله إلا الله) ؛ له دئییه وه ئهوا دهچیته بهه شته وه». [صه حیه] - [موسلم گپراویه تیه وه]

شیکردنه وه:

بانگدان بۆ ئاگادارکردنه وهی خه لکیه که کاتی نوێژکردن هاتوو، و پرسته کانی بانگدان ؛ پرسته کانی بیروباوهری له خوگرتوو له ئایینی ئیسلامدا.

لەم فەرموودەیدا پێغەمبەر -صلی اللہ علیہ وسلم- ئەوێ رێگە پێدراوە لە کاتی بیستنی بانگدا ؛ روونیدە کاتەو، ئەویش ئەوێ بەسەر وە کو بانگیژ بڵیت، ئە گەر بانگیژ ووتی: (اللّٰهُ أَكْبَرُ اللّٰهُ أَكْبَرُ)، ئەوا بیسەریش دەلێت: (اللّٰهُ أَكْبَرُ اللّٰهُ أَكْبَرُ)، بەم شیوێ لە پاش بانگیژ رستە کان دووبارە دە کاتەو هەتا بانگیژ دە گاتە ئەوێ دەلێت: (حي على الصلاة) ، (حي على الفلاح)، لەم کاتەدا بیستەر دەلێت: (لا حول ولا قوة إلا باللّٰه).

پێغەمبەر -صلی اللہ علیہ وسلم- ئاماژەی بۆ ئەوێ کرد هەركەسێک بە دڵسۆزی لە دنیەو بانگە کە دووبارە بکاتەو لە پاش بانگیژ ؛ دەچێتە بەهەشتەو. مانای رستەکانی بانگدان: (اللّٰهُ أَكْبَرُ): واتا خوای گەورە -سبحانہ وتعالی- لەهەموو شتێک گەورەتر و شکۆدارترە. (أشهد أن لا إله إلا الله): واتا هیچ پەرستراوێک شایستەیی پەرستن نییە بەهەق و راستی جگە لە اللّٰه.

(أشهد أن محمدا رسول الله): واتا دانی پێدا دەنێم و شاهییدی دەدەم بە زمان و دڵم کە موخەمەد پێغەمبەری خودایە، خوای گەورە ناردوویەتی، و گۆڕایە ئیکردنی واجبە.

(حي على الصلاة): واتا وەرن بۆ ئەنجامدانی نوێژ، و کاتێک بیسەر دەلێت: (لا حول ولا قوة إلا باللّٰه): واتا هیچ رێگایە کمان نییە بۆ دەریازبوون لە رێگریەکانی پەرستشە کان و هیچ هێز و توانایە کمان نییە لەسەر کردنی هەرشتێک مە گەر بە یارمەتیدانی خوای گەورە نەبێت.

(حي على الفلاح): واتا وەرن بۆ هۆکارەکانی بردنەو و سەرکەوتن و سەرفرازی، ئەویش بردنەوێ بەهەشت و ڕزگاریوونە لە دۆزەخ.

له سووده کانی فہرموودہ کہ:

۱. فہزل وپاداشتی دووبارہ ووتنہوہی ئہوہی بانگیژ دہلیت له بانگہ کہدا، به لام له : (حي على الصلاة) و (حي على الفلاح) ؛ له جياتی دووبارہ ووتنہوہیان دہلیت: (لا حول ولا قوة إلا بالله).

(۶۵۰۸۶)

(۱۳۰) - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِذَا سَمِعْتُمُ الْمُؤَذِّنَ فَقُولُوا مِثْلَ مَا يَقُولُ، ثُمَّ صَلُّوا عَلَيَّ، فَإِنَّهُ مَنْ صَلَّى عَلَيَّ صَلَاةً صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ بِهَا عَشْرًا، ثُمَّ سَلُوا اللَّهَ لِي الْوَسِيلَةَ، فَإِنَّهَا مَنْزِلَةٌ فِي الْجَنَّةِ، لَا تَنْبَغِي إِلَّا لِعَبْدٍ مِنْ عِبَادِ اللَّهِ، وَأَرْجُو أَنْ أَكُونَ أَنَا هُوَ، فَمَنْ سَأَلَ لِي الْوَسِيلَةَ حَلَّتْ لَهُ الشَّفَاعَةُ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(۱۳۰) - له عبدالله کوری عه مرو -رهزای خوای لیبت- دہلیت: گویم له ینگه مبه -صلی الله علیه وسلم- بووه که دهیفرموو: «ئه گهر گوی بیستی بانگیژ بوون ئهوا ئهوه بلین که ئهوه دہلیت پاشان سه لاتم له سهر بدن، ههرکه سیک سه لاتیک له سهر من بدات ئهوا خوای گه وره بهوئیه وه ده سه لاتی له سهر دهدات، پاشان داوا له خوای گه وره بکهن وه سیلهت -ببه خشیت- به من، چونکه ئهوه پله یه که له به هه شتدا، ته نها بو یه ک به نده یه له به نده کانی الله، وهیوام ئه وه یه ئه وکه سه من بم، ههرکه سیک داوای وه سیله تم بو بکات ئهوا شه فاعه تی من بو ئه وکه سه مسوگهر دہلیت». [صه حیه] - [موسلیم گپراویه تی وه]

شیکردنه وه:

پښغه مېهر - صلی الله علیه وسلم - رښموښی کردووه بۆ ئه وهی هه رکه سیك گوتی له بانگیژ بیت له کاتی بانگدان ئه واپیویسته له پاش ئه و ؛ رسته کانی بانگه که دووباره بکاته وه، جگه له (حي على الصلاة ، حي على الفلاح) نه بیت ؛ بیسه ده لیت: (لا حول ولا قوة إلا بالله) واته: (هیچ رښگایه کمان نییه بۆ ده ربازبوون له رښگریه کانی په رسته شه کان وهیچ هیژ وتوانایه کمان نییه له سهر کردنی هه رشتیک مه گهر به یارمه تیدانی خوی گه وره نه بیت)، دواتر سه لات ده دات له سهر پښغه مېهر - صلی الله علیه وسلم - پاش ته واپوونی بانگه که، هه رکه سیك یه كه سه لات بدات له سهر پښغه مېهر - صلی الله علیه وسلم - ؛ خوی گه وره ده سه لاتی له سهر ده دات، ومانای سه لاتی خوی گه وره له سهر بهنده ئه وه یه: خوی گه وره ستایشی ده کات له لای فریشته کان.

پاشان پښغه مېهر - صلی الله علیه وسلم - فه رمانیکرد به نزاکردن بۆ ئه وهی په وره دگار وه سیله ت به ئه و ببه خشیت ، ئه میش به رزترین پله یه له به هه شتدا، ته نها بۆ یه كه بهنده ده بیت له نیو هه موو بهنده کانی الله - سبحانه وتعالی -، وهیوای خواست بۆ ئه و بیت، وپښغه مېهر - صلی الله علیه وسلم - ساده وبی فیز بوو بۆ یه وای فه رموو ؛ چونکه ئه گهر ئه و پله به رزه بۆ یه كه کهس بیت ئه و ته نها بۆ ئه وه - صلی الله علیه وسلم -، له به رته وهی ئه و چاکترین خولقی نراوی خودایه.

پاشان پښغه مېهر - صلی الله علیه وسلم - روونیکرده وه که هه رکه سیك نزا وه سیله ت بکات بۆ ئه و ؛ ئه و شه فاعه ت کردنی بۆ ئه و که سه مسوگه ر ده بیت.

له سووده کانی فه رمووده که:

۱. دووباره ووتنه وهی بانگ له پاش بانگیژ ه وه ؛ ئاموژگاری پیکراوه.

۲. روونکردنه وهی فه زل وپاداشتی سه لاتدان له سهر پښغه مېهر - صلی الله علیه وسلم - له پاش دووباره ووتنه وهی بانگ.

۳. ئامۆزگاری بۆ داواکردن له خواى گه‌وره بۆئەوه‌ی وه‌سیله‌ت ببه‌خشیت به‌ پیغه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- ؛ پاش سه‌لاتدان له‌سه‌ری.

۴. روونکردنه‌وه‌ی مانای وه‌سیله‌ت و به‌رزى پله‌ و باسی، وته‌نها بۆ یه‌ك به‌نده ده‌بی‌ت.

۵. روونکردنه‌وه‌ی فه‌زل و ڕێزدارى پیغه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- چونكه تایبه‌تکراوه به‌و پله‌ به‌رز و بڵنده.

۶. هه‌ركه‌سیك داوا له خواى گه‌وره بكات كه وه‌سیله‌ت ببه‌خشیت به‌ پیغه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- ؛ ئەوا شه‌فاعه‌تی پیغه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- بۆ ئەو كه‌سه‌ مسۆگه‌ر ده‌بی‌ت.

۷. روونکردنه‌وه‌ی ساده‌ی و بێ فیزی پیغه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- چونكه داواى له ئومه‌ته‌كه‌ی كرده‌وه كه نزاى بۆ بكه‌ن بۆئەوه‌ی بگات به‌و پله‌یه، هه‌رچه‌نده ئەو پله‌یه بۆ ئەو ده‌بی‌ت.

۸. چاكه‌کردن به‌ ده‌ هینده‌ ده‌نووسریت ئەمیش له‌ فراوانی فه‌زل و ڕه‌حمه‌تی خواى گه‌وره‌یه.

(۱۳۱) - عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: «مَنْ قَالَ حِينَ يَسْمَعُ الْمُؤَذِّنَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، رَضِيتُ بِاللَّهِ رَبًّا وَبِمُحَمَّدٍ رَسُولًا، وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا، غُفِرَ لَهُ ذَنْبُهُ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(۱۳۱) - له سه‌عدی کوری ئه‌بی وه‌قاسه‌وه -ره‌زای خ‌وای لی‌بت- که پی‌غهم‌به‌ری خودا -صلی الله علیه وسلم- ده‌فه‌رمو‌یت: «هه‌رکه‌سیک کاتیک گو‌یی له بانگی‌ژ ده‌بی‌ت، ب‌لی‌ت: (أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، رَضِيتُ بِاللَّهِ رَبًّا وَبِمُحَمَّدٍ رَسُولًا، وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا)⁸، ئه‌وا خ‌وای گه‌وره له تا‌وانه‌کانی خو‌ش ده‌بی‌ت». ⁸(واته: شاه‌یدی ده‌دهم به‌وه‌ی که هیچ په‌رسترا‌ویک شایسته‌ی په‌رستن نی‌یه به‌ه‌ق و‌راستی جگه له الله، خودا تا‌که وه‌یچ شه‌ریک وه‌اوبه‌شیکی نی‌یه، و‌شاه‌یدی ده‌دهم به‌وه‌ی که مو‌حه‌مه‌د به‌نده و‌پی‌غهم‌به‌ری خودایه، و‌رازی بو‌وم به‌وه‌ی که الله په‌روه‌ردگارم بی‌ت، و‌رازی بو‌وم به‌وه‌ی مو‌حه‌مه‌د -صلی الله علیه وسلم- پی‌غهم‌به‌رم بی‌ت، و‌رازی بو‌وم به‌وه‌ی که ئی‌سلام ئاینم بی‌ت). [ص‌حیحه] - [موس‌لیم گ‌یرا‌ویه‌تی‌ه‌وه]

شیک‌ردنه‌وه:

پی‌غهم‌به‌ر -صلی الله علیه وسلم- با‌سی ئه‌وه‌مان بو‌ده‌کات هه‌رکه‌سیک کاتیک گو‌یی له بانگی‌ژ ده‌بی‌ت، ب‌لی‌ت: (أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ : شاه‌یدی ده‌دهم به‌وه‌ی که هیچ په‌رسترا‌ویک شایسته‌ی په‌رستن نی‌یه به‌ه‌ق و‌راستی جگه له الله، خودا تا‌که وه‌یچ شه‌ریک وه‌اوبه‌شیکی نی‌یه): و‌اتا دان ده‌نیم وجه‌خت ده‌که‌مه‌وه له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی هیچ په‌رسترا‌ویک هه‌ق و‌راست نی‌یه په‌رستری‌ت جگه له الله، و‌په‌رسترا‌و و‌په‌رستنی جگه له الله پو‌چه‌له.

(وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ : وشاهییدی دهدهم بهوهی که موحه مهده بنده وپیغه مبهری خودایه): واتا ئەو بهندهیه وناپه رستریت، وپیغه مبهره به درۆ ناخړیتهوه.

(رَضِيتَ بِاللَّهِ رَبًّا : رازی بووم بهوهی که الله پهروه ردگارم بیت): رازیم به پهروه ردگار پتی وئولو هیه تی - په رستراو پتی - وناو وسیفه ته کانی. (وَبِمُحَمَّدٍ رَسُولًا : ورازی بووم بهوهی موحه مهده - صلی الله علیه وسلم - پیغه مبهرم بیت): واتا رازیم به هه موو ئەو په یامه ی پتی نیردراوه، وپیمانی گه یاندوووه. (وَبِالْإِسْلَامِ : ورازی بووم بهوهی که ئیسلام): واتا به هه موو حوکمه کانی ئاینی ئیسلام له فه رمان پیکراوه کان ونه هی لیکراوه کان. (دِينًا : ئاینم بیت): واتا له بیرو باوه رپه وملکه چم وفه رمان به ردارم بۆی. (ئەوا خوای گه وره له تاوانه کانی خوش ده بیت): ته نها لیخو شبوونی گونا هه بچوو که کان ده گریت هوه.

له سووده کانی فه رمووده که:

۱. خویندنی ئەم نزا به له کاتی بیستنی بانگ هوکاره بۆ لیخو شبوون له گونا هه کان.

(١٣٢) - عن جابر رضي الله عنه مرفوعاً: «من قال حين يَسْمَعُ النَّدَاءَ: اللَّهُمَّ رَبِّ هَذِهِ الدَّعْوَةُ التَّامَّةُ، وَالصَّلَاةُ الْقَائِمَةُ، آتِ مُحَمَّدًا الْوَسِيلَةَ وَالْفَضِيلَةَ، وَابْعَثْهُ مَقَامًا مُحَمَّدًا الَّذِي وَعَدْتَهُ، حَلَّتْ لَهُ شَفَاعَتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ». [صحيح] - [رواه البخاري]

(١٣٢) - له جابره وه - رهزای خوی لیبت - که پیغمبر - صلی الله علیه وسلم - دهفهرمویت: «هه رکه سیک کاتیک گوئی له بانگ ده بیت وبلیت: (اللهم رب هذه الدعوة التامة، والصلاة القائمة، آتِ مُحَمَّدًا الْوَسِيلَةَ وَالْفَضِيلَةَ، وَابْعَثْهُ مَقَامًا مُحَمَّدًا الَّذِي وَعَدْتَهُ)*؛ ئەوا شەفاعەتی من بۆ ئەو کەسە مسۆگەر دەبیت له رۆژی قیامەتدا». * (واته: خودایه، ئەی پەرورەدگاری ئەم بانگ ونوێژە کەم ودامەزراو ومەزنه؛ -الوسيلة: بهرترین شوین له بههشتدا- و -الفضيلة: گه ورهترین پلهی فەزل و پڕزلیان- ببهخشه به موحه مه د -صلى الله علیه وسلم-، وزیندووی بکه ره وه وپلهی ستایشکردنی خوونی پێبهخشه که پهیمانێ پێداوه له رۆژی قیامهتدا) [صه حیه] - [بوخاری گێراویه تیه وه]

شیکردنه وه:

واتای فهرمووده که: پیغمبر - صلی الله علیه وسلم - دهفهرمویت: (هه رکه سیک کاتیک گوئی له بانگ ده بیت وبلیت: -اللهم رب هذه الدعوة التامة-، واته: خودایه، ئەی پەرورەدگاری ئەم بانگە کەم و مەزنه): واتا هه رکه سیک ئەم نزایه بخوینیت بهم شیوهیهی که له سونهتدا هاتوو هاتوو پاش ئەوهی بانگیژ تهواو ده بیت له بانگدان، وله گێرانه وهیه کی تر دا هاتوو که پیغمبر - صلی الله علیه وسلم - دهفهرمویت: (إِذَا سَمِعْتُمُ الْمُؤَذِّنَ، فَقُولُوا مثل ما يقول، ثُمَّ صَلُّوا عَلَيَّ، ثُمَّ سَلُّوا اللَّهَ لِي الْوَسِيلَةَ) [رواه مسلم]، واته: (ئەگەر گویتان له بانگیژ بوو؛ ئەوا ئێوه هه مان شت بڵینه وه وه کو ئەوهی

بانگیژ ده یلیت، پاشان سه لاوات له سهر من بدهن، وپاش نه وه داوای -پله ی وه سیله ت- بۆ من بکه ن).

ئهم نزا کردنه له پاش ته و او بوونی بانگه که یه، و ناو نراوه به -الدعوة التامة، و اتا بانگه کامل ومه زنه که- چونکه بانگ کردنی خه لکی تیدایه بۆ ئه نجامدانی نوێژ، و- التامة- و اتا کامل و ته و او چونکه عه قیده و بیرو باوه ره کانی ئیمان هینانی تیدایه له ته و حید- یه ک خودا په رستی- و به راستدانان و دانپیدانان به راستی په یامی موحه مه د- صلی الله علیه وسلم-، و بانگه که به ته کبیر کردن ده ستپیده کات، و دوو شاهیدی دانه که ی تیدایه که ئهم دووانه پایه ی یه که می ئیسلامن، و پاشان بانگ کردنی تیدایه بۆ ئه نجامدانی نوێژ کردن، و پاشان کۆتای پیده هیندریت به ته کبیر کردن- و وتی: الله اکبر- و دانپیدانان به ته و حید- یه ک خودا په رستی به و وتی: لا إله إلا الله- (والصلاة القائمة، واته: نوێژه دامه زراو ومه زنه که): دوو و اتای هه یه:

۱. داده مه زری ت- و اتا قامه تی بۆ ده کری ت-.

۲. و اتا ئهم نوێژه ده گۆر دری ت و به رده و ام ده بی ت و ئه نجام ده دریت هه تا ئاسمانه کان وزه و ی ما بن.

(آت محمدا، واته: ببه خشه به موحه مه د- صلی الله علیه وسلم-): و اتا ئهم شتانه ی پێبه خشه که له فه رموده که دا باسکراوه که دوانیان په یوه ستن به رۆژی قیامه ته وه -الوسيلة ومقام المحمود-، و دانه یه کیان بۆ هه موو سه رده می که -الفضيلة-.

(الوسيلة، و اتا: به رزترین شوین له به هه شتدا): -الوسيلة : وه سیله ت- خۆی له بنه رته دا ئه و شته یه که به هۆیه وه له که سیکی تر نزیک ده بیته وه و پله ت به زر ده بیته وه، بۆیه وه سیله ت بۆ نزیک بوونه له خودا و بۆ به رزیوونه وه ی پله ی به نده بریتیه له کرده وه ی چاک له فه رز و سونه ت و جیبه جیکردنی فه رمانه کان و دوور که و ته وه له نه هی لیکراوه کانی شه ریعته ت و هه ر کرده وه یه ک خودا پێی خۆش بی ت که به هۆیانه وه به نده له خودا نزیک ده بیته وه، به لām لیره دا

-الوسيلة : وهسيهلهت- به مانای بهرزترین پله دیت له بهههشتدا، ههروهه کو له گیرانه وهیه کی تردهاتوووه که پیغه مبهه- صلی الله علیه وسلم- دهفه رمویت : (إذا سمعتم المؤذن، فقولوا... ثم سلوا الله لي الوسيلة؛ فإنها منزلة في الجنة لا تنبغي إلا لعبد من عباد الله ، وأرجو أن أكون أنا هو) [رواه مسلم]، واته : (ئه گهر گویتان له بانگیژ بوو، ئهوا بلین،،،، پاشان داوای -الوسيلة : وهسيهلهت- بۆ من بکهه؛ چونکه ئهوه شوین وپلهیه که له بهههشتدا به هیچ کهسیک له بهنده کانی خودا ندریت مه گهریه ک بهنده نه بیت، وهیوادارم که ئهوه بهندهیه من بم).

(والفضيلة، واتا: گهورهترین پلهی فهزل وریزلینان): واتا بهرزترین پلهی فهزل وریزلینان ببهخشه به موحه مهده -صلی الله علیه وسلم- له نیو هه موو بوونه وهه ره کان.

(وابعته مقاما محمودا الذي وعده، واتا: زیندووی بکههروهه وپلهی ستایش کردنی خوئی پیببهخشه که پهیمانته پیداووه له رۆژی قیامهتدا): واتا کاتی که خه لکی زیندوو دهبنه وه له نیو گۆره کانیان ئهوه پله بهرزیهی پێ ببهخشه که شهفاعهت کردنه و بههویه وه سوپاسی دهکهه، وبه -مقام المحمود- ناوده نریت چونکه بههوی ئهوه پله وپایه وه سوپاس وستایش دهکرت و مه بهستیش لیره ده شهفاعهته مهزنه کهیه بۆ بهرپابوونی لیپرسینه وه له رۆژی قیامهت، که هه موو بوونه وه ره کان له یه که مه وه بۆ کۆتا سوپاسی دهکهه پاش ئهوهی وهستان له خاکی مه حشه ردا زۆر زۆر دریهی کیشا وناپه حهت بوون، وخه لکی دهچن بۆ لای ئادهه -علیه السلام- بۆ ئهوهی شهفاعهت یان بۆ بکات بۆ رزگاری بوون لهو حاله یان بهلام ئهوه ده لیت که ناتوانیت ئهوه داوایه جیه جی بکات، ودهچن بۆ لای نوح وئیبراهیم وموسا وعیسا -عليهم الصلاة والسلام- بههه مان شیوه ده لین ناتوانین ئهوه داوایه جیه جی بکهین.

وپاشان دهچن بۆ لای موحه مهده -صلی الله علیه وسلم- وده لیت: (أنا لها) واته: (من ئهم داوایه تان بۆ جیه جی ده کهه)، پاشان سوچه ده بات له ژیر

عهرشی په روهر دگارد وئيلهامی همد و سوپاسکردنی خودای پیده به خشریت به شیوه یه ک که به هیچ که سیک نه به خشراوه له پیش نهو، وپاشان پي دهووتریت: سهرت به رز بکه رهوه، وداوا بکه داواکته جیبه جیده کړیت، بویه داوای شه فاعهت ده کات، وئو نارپه حه تیه یان له سهر لاده چیت به هوۍ شه فاعهتی پیغه مبه رمانه وه -صلی الله علیه وسلم-.

(الذي وعدته، واته: که په یمانت پیداوه): واتا خودا په یمانی داوه به به خشیانی شه فاعهته مه زنه که -الشفاعة العظمی- به پیغه مبه ر -صلی الله علیه وسلم- بؤ نه وهی لیپرسینه وه به رپا ببیت له نیوان بوونه وه ره کاند، وخوای گه وره دهفه رمویت ﴿وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدُ بِهِ نَافِلَةً لَكَ عَسَىٰ أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَّحْمُودًا﴾ [الإسراء: ۷۹]، واته: ﴿ئهی (پیغه مبه ر -صلی الله علیه وسلم-) وله به شیکی شه ودا هه سته شه ونویژ بکه به قورئان خویندن تییدا نهو زیاده نوژی تایبهت به تویه ئومیده وار به به وهی که په روهر دگارت بتگه یه نیت به پله وجیگایه کی په سه ندکراو -که شه فاعهتی گه وره یه بؤ خه لکی له قیامه تدا-، وشه ی -عسی- لیړه دا به مانای نه وه دیت نه گهر نهو کرده وه یه نه نجام بدهیت نهو پله یه به تۆ ده به خشریت که پله ی: -الشفاعة العظمی، شه فاعهته مه زنه که یه-.

(نهوا شه فاعهتی من بؤ نهو که سه واجب ده بیت): واتا شه فاعهتی پیغه مبه ر -صلی الله علیه وسلم- بؤ نهو که سه واجب وجیگیر ده بیت وشایه نی ده بیت به هوۍ نه م نرایه وه، بویه پیغه مبه ر -صلی الله علیه وسلم- شه فاعهت بؤ نهو که سه ده کات بؤ نه وهی بجیته به هه شته وه به بی لیپرسینه وه وسزا یان پله ی به رز بیت هوه له به هه شته یان پرگاری ببیت له دۆزه خ.

(له رۆژی قیامه تدا): رۆژی دواپی -قیامهت- به م ناوه ناوړاوه چونکه له وشه ی قیام- به مانای هه ستان وروودان وبه رزبوونه وه دیت وگه لیک وروودای مه زنی تییدا ورووده دات، له وانه ش: زیندوو بوونه وهی بوونه وه ره کان، وشاهی دی

دانه كان له سهر بهنده كان، و وهستاني بوونه و هره كان له خاكي مه حشه ردا وزور
رووداوي تر.

له سووده كانی فه رموده كه:

١. ووتنی ئەم نزایه له پاش ته و او بوون له وتنه وهی بانگ له پاش بانگیژته وه؛
رینگه پیدراوه، وئه وهی گوئیستی بانگ نه بیته؛ ناخوینیت.

٢. فه زل و پله و پایه ی پیغه مبهه - صلی الله علیه وسلم - چونكه وه سیلهت*
وفه زیلهت** و پله ی ستایشکراو وشه فاعه تی مه زنی پیبه خشراوه بو ئه وهی
حوکم بکریته له نیوان بهنده کاند. *(وهیسلهت - الوسیله-: بهر زترین شوین له
بهه شتدا)، ** (فه زیلهت - الفضیله-: گه و رهترین پله ی فه زل وریز لێنان)

٣. جه ختکردنه وه له سهر شه فاعهت کردنی پیغه مبهه - صلی الله علیه وسلم -
چونكه دهفه رمویت: (حَلَّتْ لَهُ شَفَاعَتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ) واته: (شه فاعه تی من بو
ئه و كه سه واجب ده بیته له روژی قیامه تدا).

٤. شه فاعه تی پیغه مبهه - صلی الله علیه وسلم - بو ئه و كه سانه یه كه تاوانه
گه و ره كانیان کردووه له ئومه ته كه ی؛ بو ئه وهی نه چنه دوزه خه وه یان ئه وانیه
چوونه ته نیویه وه ده ربچن، یان شه فاعه تی بو مسو لمانانی تر بو ئه وهی به چنه
بهه شته وه به ی لپرسینه وه، یان بو ئه وهی پله كانیان بهرز بکریته وه له
بهه شتدا.

٥. ته یی ده لیت: - له کاتی بانگدا - له سه ره تاوه هه تاوه کو ووتی: (محمداً رسول
الله) ئەمه بانگکردنیکی گشتی وته واه، ووتی: (حي على الصلاة وحي على
الفلاح)؛ ئامازه یه بو نوێزه دامه زراوه كه - نوێزی فهرز - ههروه کو پهروه دگار
دهفه رمویت: ﴿الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ﴾ واته: ﴿ئه واننه كه به راستی
نوێزه كانیان به جی ده هین﴾، له وهی مه به ست له نوێژکردن؛ نزا کردن بیت،
وله وهی مه به ست له دامه زراو؛ بهرده وای بیت چونكه ئە گه كه سیك له سه ره

شتیک دابمه زریټ ئەوا بەردهوام دەبیټ لەسەر ئەنجامدانی، بۆیه کاتیک دەفهرمویت: (والصلاة القائمة: نوێژه دامه زراوه که)؛ پروونکردنهوهی بانگهوازیه کی گشتی وتهواوه، ولهویه مه بهست له نوێژ - الصلاة-؛ نوێژیکی تایبەت و دامه زراو بیټ که له و کاته دا بانگی بۆ ده کریت و ئەمه نزیکترینە له راستیه وه.

۶. موهه له ب ده ئیت: فهرمووده که هاندانی تیدایه بۆ نزا کردن له کاتی نوێژه کاند؛ چونکه حاله تیکه تیدا هیوا هیه به وه لامدانه وهی نزاکان.

(۱۰۶۳۵)

(۱۳۳) - عن أنس بن مالك رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال:

«الدعاء بين الأذان والإقامة لا يرد». [صحيح] - [رواه النسائي وابن حبان]

(۱۳۳) - له ئەهه سی کوری مالیکه وه - رهزای خوای لیبت - که پیغه مبهه - صلی الله علیه وسلم - ده فهرمویت: «نزا کردن له نیوان بانگدان وقامهت کردن رهت نا کریته وه». [صه حیه] - [ئیبو حبان ونه سائی - گێراویانه ته وه]

شیکردنه وه:

ئهم فهرموودهیه به لگهیه له سه رهزلی نزا کردن له نیوان بانگدان وقامهت کردن، ئەوهی سه رکه وتوو کرا بۆ نزا کردن له و ماوهیه دا ئەوا خوای گه وهه خیری بۆ ده ویت و دهیه ویت نزا کانی وه لام بداته وه. وسونه ته (موسه حه به) نزا کردن له م ماوهیه دا چونکه کاتیک مروف چاوه پروانی نوێژ ده کات ئەوا له نوێژدایه، ونوێژ کردن شوینی وه لامدانه وهی نزا کانه، بۆیه پیویسته مسولمان کوشش بکات بۆ نزا کردن له م ماوهیه دا.

له سووده کانی فہرموودہ کہ:

۱. فہزلی ئەم کاتہ بۆ نزا کردن تئیدا.
۲. ئە گەر نزاکار ئەدەب و ڕێسا کانی نزا کردن جیبەجی بکات، و ھەوڵدات لە باشتەین کات و شوێنەکاندا نزا بکات، و دوور بیت لە سەرپێچی فەرمانەکانی اللہ، و خۆی بپاریزی بۆ ئەو شەو و شەوون بە شتە گومانناویەکان، و گومانێی باشی ھەبێت بە اللہ؛ ئەوا شایستەییە و ھەڵامی بەدریتەو بە ئیزی اللہ.
۳. موناوی سەبارەت بە ھەڵامدانەو ھێ نزا؛ دەڵێت: پاش جیبەجیکردنی مەرچ و پاپی و ئەدەبەکانی؛ نزا کردن دیتە دی، ئە گەر کەمتەرخەم بوو لە ئەنجامدانی یەکیەک لە مانە ئەوا با تەنھا لۆمە ی نەفسی خۆی بکات.
۴. ھەڵامدانەو ھێ نزا: یان ئەو ھەتا لە ماو ھێ کی نزیکدا ھەڵامی دەدریتەو، یان شەڕ و خرابەیی کی ھاوشیو ھێ لی دوور دەخریتەو، یان بۆی ھەڵدەگیریت بۆ قیامەت؛ ئەمیش بە پێی ھیکمەت و ڕەحمەتی اللہ.

(۵۴۷۹)

(۱۳۴) - عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: أتى النبي صلى الله عليه وسلم رجُلٌ أَعْمَى، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّهُ لَيْسَ لِي قَائِدٌ يَقُودُنِي إِلَى الْمَسْجِدِ، فَسَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يُرَخِّصَ لَهُ فَيُصَلِّيَ فِي بَيْتِهِ، فَرَخَّصَ لَهُ، فَلَمَّا وَلَّى دَعَاهُ، فَقَالَ: **«هَلْ تَسْمَعُ الدَّاءَ بِالصَّلَاةِ؟»** فَقَالَ: نَعَمْ، قَالَ: **«فَأَجِبْ»**. [صحيح] - [رواه مسلم]

(۱۳۴) - له ٹہی ہورہیرہوہ - پرهزای خوی لیبت - دہلئت: پیاوئکی نابینا ہات بۆ لای پیغہمبہر - صلی اللہ علیہ وسلم - ووتی: ٹہی پیغہمبہری خودا، من کہسیکم نییہ کہ دہستم بگریٹ بہرہو مزگہوت، پرساری کرد له پیغہمبہر - صلی اللہ علیہ وسلم - دہبارہی روخسہت پیدانی بہوہی له مالہوہ نوپڑ بکات، ٹہویش روخسہتی پیدا، کاتیک پیاوہ کہ ہہندیک دوور کہوتہوہ؛ پیغہمبہر - صلی اللہ علیہ وسلم - بانگی کرد، وفہرمووی: **«ٹایا گویت له بانگ دہبت؟»**. ٹہویش ووتی: بہئی، فہرمووی: **«کہواتہ وہلامی بدہرہوہ»**. [صہحیہ] - [موسلم گنراویہ تیہوہ]

شیکردنہوہ:

پیاوئکی نابینا ہات بۆ لای پیغہمبہر - صلی اللہ علیہ وسلم - ووتی: ٹہی پیغہمبہری خودا کہسیک نییہ یارمہتیم بدات ودہستم بگریٹ بہرہو مزگہوت له پینج نوپڑہ فہرزہ کہدا، دہیویست پیغہمبہر - صلی اللہ علیہ وسلم - روخسہتی پیدات بۆ وازہینان له نوپڑی جہماعہت، ٹہویش روخسہتی پیدا، کاتیک پیاوہ کہ دوور کہوتہوہ، پیغہمبہر - صلی اللہ علیہ وسلم - بانگی کرد، وفہرمووی: ٹایا گویت له بانگہ کہ دہبت؟ ووتی: بہئی، فہرمووی: وہلامی بانگیٹ بدہرہوہ بۆ نوپڑی جہماعہت.

له سووده کانی فہرموودہ کہ:

۱. واجب بوونی نوڙی جه ماعت؛ چونکه روخست تہنہا بؤ کاریکی واجب وورده گیریت.

۲. کاتیک فہرمووی: (أجب) واتہ: (وہلام بدہرہوہ)، بؤئہوہی دہیبیستیت؛ نوڙی جه ماعت له سہری واجبہ، چونکہ ئہسل بنچینہ له فہرمان بؤ واجب بوونہ.

(۱۱۲۸۷)

(۱۳۵) - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «أَرَأَيْتُمْ لَوْ أَنَّ نَهْرًا بِبَابِ أَحَدِكُمْ يَغْتَسِلُ فِيهِ كُلَّ يَوْمٍ خَمْسًا، مَا تَقُولُ ذَلِكَ يُبْقِي مِنْ دَرَنِهِ؟» قَالُوا: لَا يُبْقِي مِنْ دَرَنِهِ شَيْئًا، قَالَ: «فَذَلِكَ مِثْلُ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ، يَمْحُو اللَّهُ بِهِ الْخَطَايَا». [صحيح] - [متفق عليه]

(۱۳۵) - له ئہبی ہورہیرہوہ - رہزای خوی لبیت - دہلئت: گویم له پیغہمبہری خودا - صلی اللہ علیہ وسلم - بوو کہ دہیفہرموو: «ئہ گہر رووباریک له پیش دہرگای یہ کیک له ئیوہ بیت، ورؤزانہ پینج جار خوی تیدا بشوات، ئایا ہیچ پیسیہ ک له سہر لاشہی دہمینیت؟». ووتیان: ہیچ پیسیہ ک له سہر لاشہی نامینیت؟ فہرمووی: «ئہوہ نمونہی پینج نوڙہ کہ یہ؛ کہ بہ ہویانہوہ خوی گہورہ له تاوانہ کان خوش دہبیت». [صہحیہ] - [بوخاری و

موسلم ہاوران له سہری]

شیگردنه وه:

پیغه مبهەر -صلی الله علیه وسلم- پینج نوێزه فهرزه که ی له هه موو روژ وشه وێکدا له پروانگه ی سرینه وه یان بو گونا نه کان چواندوو به رووباریک له پینش ده رگای مالی هه رکه سیک، وروژی پینج جار خوی تیدا بشوات، بۆیه هه یج پیسیه ک له سه ر لاشه ی نامینیت.

له سووده کانی فه رمووده که:

۱. ئەم فەزڵ و پاداشته ؛ تایبه ته به لیخو شبوون له گونا نه بچو که کان، سه باره ت به تاوانه گه وره کان ده بێت ته وه بیان لی بکری ت.

۲. فەزڵ و پله و پایه ی ئەنجامدانی پینج نوێزه فهرزه که وه برده وامبوون له سه ریان ؛ به فەزڵ و پله و پایه ی ئەنجامدانی پینج نوێزه فهرزه که وه برده وامبوون له سه ریان ؛ به مه رج و پایه و واجب و سونه ته کانیان.

(۴۹۶۸)

(۱۳۶) - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَأَلْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَيُّ الْعَمَلِ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ؟ قَالَ: «الصَّلَاةُ عَلَى وَفْتِهَا»، قَالَ: ثُمَّ أَيٌّ؟ قَالَ: «ثُمَّ بِرُّ الْوَالِدَيْنِ» قَالَ: ثُمَّ أَيٌّ؟ قَالَ: «الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ» قَالَ: حَدَّثَنِي بِهِنَّ، وَلَوْ اسْتَرَدَّتهُ لَرَادَنِي. [صحيح] - [متفق عليه]

(۱۳۶) - له عبدالله ی کوری مه سعو ده وه -رهزای خوی لی بی ت- ده لیت: پرسیارم له پیغه مبهەر -صلی الله علیه وسلم- کرد: چی کرده وه یه ک خوشه ویستترینه لای الله؟ فه رمووی: «نوێژ کردن له کاتی خوی»، و وتم: پاش نه وه چی؟ فه رمووی: «چاکه کاری به رامبه ر دایک و باوک»، و وتم: پاش

ئەوھ چی؟ فەرمووی: «جیهاد وتیکۆشان لە پیناوەی ئالە»، (ئێین مەسعود) دەئیت: پێغەمبەر -صلی اللہ علیہ وسلم- ئەوانە ی بۆم باسکرد، ئەگەر پرسیری زیاترم لیکردایە ئەوا وەلامی زیاتری دەدامەوھ. [مەحیحە] - [بوخاری و موسلیم ھاواران لەسەری]

شیکردنەوھ:

پێغەمبەر -صلی اللہ علیہ وسلم- پرسیری لیکرا: چی کردەوھێک خۆشەوێستترینە لەلای خوای گەورە؟ فەرمووی: نوێژە فەرەکان لە کاتەکانی خۆیاندای؛ کە لە شەریعەتدا دیاریکراون، پاشان چاکەکاری بەرامبەر دایک و باوک، و جێبەجێکردنی مافەکانیان، و خراپەکار نەبوون بەرامبەریان، پاشان جیهاد لە پیناوەی خوای گەورە بۆ بەرزکردنەوھێ و شەھێ اللہ -عز و جل-، و بەرگری کردن لە ئایینی ئیسلام و مسوڵمانان، و دەرخستنی دروشمەکانی، و ھەستان بەمە بە نەفس و مال.

ئێین مەسعود -رەزای خوای لێبێت- دەئیت: ئەم کردەوانە ی فەرموو؛ ئەگەر پێم بوتایە: پاشان چی کردەوھێ کی تر؟ ئەوا زیاتری باسە کرد.

لە سوودەکانی فەرموودەکە:

۱. کردەوھێکان پلەیان جیاوازە بە پێی خۆشەوێستی خوای گەورە بۆیان.
۲. ھاندانی مسوڵمان بۆ ئەوھێ بە پەرۆش بێت لەسەر ئەنجامدانی چاکترین لەنێو کردەوھێکان.
۳. جیاوازی وەلامەکانی پێغەمبەر -صلی اللہ علیہ وسلم- سەبارەت بە چاکترین کردەوھێکان؛ بە پێی جیاوازی کەسەکان و ھالیان و چی شتێک بەسوودترینە بۆ ھەریەکیان.

(۱۳۷) - عَنْ عُثْمَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَا مِنْ أَمْرٍ مُسْلِمٍ تَحْضُرُهُ صَلَاةٌ مَكْتُوبَةٌ فَيُحْسِنُ وُضْوءَهَا وَخُشُوعَهَا وَرُكُوعَهَا، إِلَّا كَانَتْ كَفَّارَةً لِمَا قَبْلَهَا مِنَ الذُّنُوبِ، مَا لَمْ يُؤْتَ كَبِيرَةٌ، وَذَلِكَ الدَّهْرَ كُلَّهُ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(۱۳۷) - له عوسمانه وه - پهزای خوای لیبیت - دهلیت: گویم له پیغه مبهری خودا بوو - صلی الله علیه وسلم - که دهیغه رموو: «هه ر مسولمانیک کاتیکی ساتی نوژیی فهرز دیت، به جوانی وړیکی: دهستنوژی بگریت وخشوعی هه بیټ وړکوع ببات، نهوا ئه مه ده بیټه هوئی لیخو شبوون له تاوانه کانی نه گهر تاوانی گه وره ی نه نجام نه دابیټ، وئهمیش بو هه موو کاتیکه». [صه حیحه] - [موسلم گنراویه تیه وه]

شیکر د نه وه:

پیغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم - پروونی کړده وه که هه ر مسولمانیک کاتی نوژیی فهرز بیټ، و به کاملی وجوانی وړیکی دهستنوژی بگریت، پاشان خشوعی هه بیټ له نوژی که د، و به دل وئهن دامه کانی ملکه چی خوای گه وره بیټ ویر له مه زنی په روه ردگاری بکاته وه، و کړده وه کانی ناو نوژی وه کو رکوع وسوجه وهتد؛ به جوانی وکاملی نه نجام بدات، نهوا ئه م نوژی ده بیټه هوئی لیخو شبوون له گونا هه بچو وکه کانی پیشووی، به لام لیخو شبوون له تاوانه گه وره کان ناگریته وه، وئهم فهزل وپادا شته له هه موو نوژی کدایه و بو هه موو کاتیکی.

له سووده کانی فەرمووده که:

١. ئەو نوێژکردنە ی دەبێتە هۆی لیخۆشبوون لە تاوان و گوناھەکان ئەوێهە که بەنده بە جوانی دەستنوێژی بۆی گرتوو، وبە خشوع و ئامادەیی دل ئەنجامی داوه، وتەنها مەبەست و نیهتی خوای گەوره بووه.
٢. فەزل و پاداشتی بەردەوامی لەسەر پەرستنه کان، وهۆکارن بۆ لیخۆشبوون لە گوناھە بچووکه کان.
٣. فەزل و پاداشتی دەستنوێژگرتن بەشیوهیه کی رێک و چاک، ههروهها نوێژ ئەنجامدان بە جوانی و چاکی و خشوع بوون تییدا.
٤. خۆ بەدووورگرتن لە گوناھە گەوره کان گرنگه بۆ لیخۆشبوون لە گوناھە بچووکه کان.
٥. گوناھە گەوره کان تەنها بە تەوبه کردنی راستگۆیانە خوای گەوره لییان خوش دەبێت.

(۱۳۸) - عن أبي هريرة رضي الله عنه أن رسول الله صلى الله عليه وسلم كان يقول: «الصلوات الخمس، والجمعة إلى الجمعة، ورمضان إلى رمضان، مكفّرات ما بينهنّ إذا اجتنب الكبائر». [صحيح] - [رواه مسلم]

(۱۳۸) - له ئه‌بی هوره‌یره‌وه - په‌زای خوای لیبیت- که پیغه‌مبه‌ری خودا -صلی الله علیه وسلم- ده‌فرمویت: «پینج نوښه‌که، وه‌ینی بو‌ه‌ینی، وره‌مه‌زان بو‌ره‌مه‌زان، هه‌موویان ده‌بنه‌هوی سرینه‌وه‌ی تاوان و‌گونه‌ه‌کانی نیوانیان، ئه‌گه‌ر هاتوو (موسلمان) خو‌ی به‌دوور گرت له‌ تاوانه‌ گه‌وره‌کان».

[صه‌حیحه] - [موسلم گنډاویه‌تیه‌وه]

شیکردنه‌وه:

پیغه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- با‌سی ئه‌وه‌مان بو‌ ده‌کات که پینج نوښه‌ فه‌رزه‌که له‌ شه‌و و‌پوژیکدا، ونوښی هه‌ینی له‌ هه‌موو هه‌فته‌یه‌ک، و‌پوژووگرتی مانگی ره‌مه‌زان هه‌موو سالتیک، ئه‌م په‌رستنه‌ ده‌بنه‌هوی لیخو‌شبوونی تاوانه‌کانی نیوانیان به‌مه‌رجی خو‌به‌دوورگرتن له‌ تاوانه‌ گه‌وره‌کان، چونکه تاوانه‌ گه‌وره‌کان وه‌کو زینا و‌خواردنه‌وه‌ی سه‌رخو‌شکه‌ر؛ ئه‌مانه‌ ته‌نھا به‌ ته‌وبه‌کردن خوای گه‌وره‌ لی خو‌ش ده‌بیټ.

له‌ سووده‌کانی فه‌رمووده‌که:

۱. دابه‌شبوونی تاوانه‌کان بو‌ سه‌ر تاوانه‌ بچوکه‌کان و‌تاوانه‌ گه‌وره‌کان.
۲. مه‌رجه‌ بو‌ لیخو‌شبوون له‌ گونه‌ه‌ بچوکه‌کان که خو‌ی به‌ دوور بگریټ له‌ تاوانه‌ گه‌وره‌کان.
۳. تاوانه‌ گه‌وره‌کان ئه‌و تاوانه‌ن که حه‌ددی -سزای- شه‌ری له‌سه‌ر کردنیان هه‌یه‌ له‌ دونیادا، یان هه‌ره‌شه‌ی له‌سه‌ر هاتوو له‌ قیامه‌تدا؛ به‌ سزادان یان

توره‌ی یان هه‌ره‌شه یان نه‌فره‌ت له بکه‌ره‌که‌ی کراوه، وه کوزینا و خواردنه‌وه‌ی سه‌رخۆشکه‌ر.

(٣٥٩١)

(١٣٩) - عن عمرو بن شعيب عن أبيه عن جده قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «مُرُوا أَوْلَادَكُمْ بِالصَّلَاةِ وَهُمْ أَبْنَاءُ سَبْعِ سِنِينَ، وَاضْرِبُوهُمْ عَلَيْهَا وَهُمْ أَبْنَاءُ عَشْرِ، وَفَرَّقُوا بَيْنَهُمْ فِي الْمَضَاجِعِ». [حسن] - [رواه أبو داود]

(١٣٩) - له عه‌مرو کور‌ی شوعه‌یب له باوکیه‌وه ئه‌میش له باپیره‌وه که پێغه‌مبه‌ری خودا -صلی الله علیه وسلم- ده‌فه‌رمو‌یت: «فه‌رمان به‌ مندا‌له‌کان‌تان بکه‌ن به‌ نو‌یژ‌کردن له‌ ته‌مه‌نی حه‌وت سائیدا، ولێیان بده‌ن له‌سه‌ر نو‌یژ‌نه‌کردن له‌ ته‌مه‌نی ده‌ سائیدا، وجی‌گا‌کانیان جیا بکه‌نه‌وه». [حه‌سه‌نه] - [ئه‌بو داود گێ‌راویه‌تیه‌وه]

شیک‌کردنه‌وه:

پێغه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- پو‌ونی‌کرده‌وه که ده‌بێت باوک فه‌رمان به‌ مندا‌له‌کانی بکات -به‌ کور‌ و‌کچ- به‌ نو‌یژ‌کردن له‌ کاتی‌کدا ته‌مه‌نیان حه‌وت سائله، و‌چۆنی‌ه‌تی نو‌یژ‌ ئه‌نجام‌دانیان فێ‌ر بکات. و‌ئه‌گه‌ر گه‌یشته‌نه‌ ده‌ سائی ؛ ده‌بێت زیاتر فه‌رمانیان پێ‌بکات، ولێیان بدات له‌سه‌ر که‌مه‌ترخه‌می له‌ نو‌یژ‌کردندا، وه‌روه‌ها ده‌بێت جی‌گا‌یانیان له‌ یه‌‌ک‌تر جیا بکاته‌وه.

له‌ سو‌وده‌کانی فه‌رمو‌وده‌که:

١. ده‌بێت باب‌ه‌ته‌ واجبه‌کان له‌ ئیسلامدا فێ‌ری مندا‌لان بکری‌ت ؛ له‌پێش با‌لغ بو‌ونیان، وه‌ گرن‌گترینیان بریتی‌ه‌ له‌ نو‌یژ‌ ئه‌نجام‌دان.

۲. لیّدان بۆ پەروەردە کردنە، نەك بۆ ئازاردان، بۆیە بە لیّدانیک لیّ دەدریّت ؛
کە گونجاوہ بۆ حالەتە کە ی.

۳. گرنگیدانی شەریعەت بە پاراستنی کەسایەتی وشەرەف، وداخستنی ھەموو
دەرگایەك کە ببیتە تووشبوون بە خرابە کاری.

(۵۲۷۲)

(۱۴۰) - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: قَسَمْتُ الصَّلَاةَ بَيْنِي وَبَيْنَ عَبْدِي نَضْفَيْنِ، وَلِعَبْدِي مَا سَأَلَ، فَإِذَا قَالَ الْعَبْدُ: {الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ}، قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: حَمِدَنِي عَبْدِي، وَإِذَا قَالَ: {الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ}، قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: أَثْنَى عَلَيَّ عَبْدِي، وَإِذَا قَالَ: {مَالِكِ يَوْمَ الدِّينِ}، قَالَ: مَجَّدَنِي عَبْدِي، - وَقَالَ مَرَّةً: قَوَّضَ إِلَيَّ عَبْدِي -، فَإِذَا قَالَ: {إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ}، قَالَ: هَذَا بَيْنِي وَبَيْنَ عَبْدِي وَلِعَبْدِي مَا سَأَلَ، فَإِذَا قَالَ: {اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ، صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ}، قَالَ: هَذَا لِعَبْدِي وَلِعَبْدِي مَا سَأَلَ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(۱۴۰) - لە ئەبى ھورەیرەوہ -پەزای خوای لیبیت- دەلیت: گویم لە پێغەمبەرى
خودا بوو -صلی اللہ علیہ وسلم- کە دەیفەرموو: «پەروەردگارى مەزن
دەفەرمویت: نوێژم لە نیوان خۆم و بەندە کەم دابەشکردووہ بۆ دوو بەش،
و ئەگەر بەندە کەم داوای ھەرشتیکم لیبکات ؛ پێی دەبەخشم، ئەگەر
بلیت: {الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ} و اتا: {سوپاس بۆ خوای پەروەردگارى
ھەموو جیھانیان}؛ ئەوا خودا دەفەرمویت: بەندە کەم سوپاس و حەمد
دەکات، و ئەگەر بلیت: {الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ} و اتا: {بەخشندەى میھربان}؛

ئەوا خودا دەفەرموئیت: بەندەکەم ستایشی کردم، وئەگەر بلیت: {مَا لِكَ يَوْمَ الدِّينِ} واتا: {پادشا وخواهەنی رۆژی لیپرسینەوه}؛ ئەوا خودا دەفەرموئیت: ئەمە بە شکۆدانانی منە لە لایەن بەندەکەمەوه -وجاریک فەرمووی: هەموو غەم وشتیک کە ییری لایەتی بە منی سپارد-، وئەگەر بلیت: {إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ} واتا: {تەنها تۆ دەپەرستین وتەنها پشت بە تۆ دەبەستین -تەنها لە تۆ دەپارینەوه-}؛ ئەوا خودا دەفەرموئیت: ئەمە لە نێوان من و بەندەکەمە، وئەوهی بەندەکەم داوای بکات ؛ پێی دەبەخشم، ئەگەر بلیت: {اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ، صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ} واتا: {هیدایەتمان بدە بۆ سەر ڕیگی راست ڕیگی ئەوانە کە نێعمەتت هەیە بەسەریانەوه نەک ڕیبازی ئەوانە خودا لییان تۆرەیه -نەک ڕیبازی جوله کە کان وهاورپی بازەکانیان کە زانستیان هەیە بەلام کردەوهی پیناکەن-، ونە ڕیبازی ئەوانە گومران -نەک ڕیبازی گاوپەکان وهاورپی بازەکانیان کە کردەوه دەکەن بە نەزانین وپی زانست-}؛ ئەوا خودا دەفەرموئیت: ئەمە بۆ بەندەکەمە، وئەوهی بەندەکەم داوای دەکات ؛ پێی دەبەخشم». [صەحیحە] - [موسلیم

گێڕاویەتیەوه]

شیکردنەوه:

پێغەمبەر -صلی اللہ علیہ وسلم- روونیدەکاتەوه کە خوای گەورە لە فەرموودەیه کی قودسیدا دەفەرموئیت: سورەتی -الفاتحە-م دابەشکردووە لەنێوان خۆم و بەندەکەم بۆ دوو نیو، نیوێ بۆ من، و نیوێ بۆ ئەوه، نیوێ یە کەم: حەمد و سوپاس و ستایشکردنی اللہ یە، کە لەسەر ئەمە بەچاکترین شیوێ پاداشتی دەدەمەوه.

نیوێ دووهم: پارانەوه و نزایە، و وەلامی دەدەمەوه وئەوهی داوای دەکات پێی دەبەخشم.

ئه گهر نوئڙخوښ بليت: {الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ} واتا: {سو پاس بو خوي پهره ردگاري هه موو جيهانيان}؛ ئه وا خودا ده فهرمويت: بهنده كه م سو پاس وحه مدم ده كات، وئه گهر بليت: {الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ} واتا: {به خشنده ميهره بان}؛ ئه وا خودا ده فهرمويت: بهنده كه م ستايشي كردم ودانينا به هه موو نيعمه ته كانم له سهر خولقي نراوه كانم، وئه گهر بليت: {مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ} واتا: {پادشا وخواهني رږږي لپرسينه وه}؛ ئه وا خودا ده فهرمويت: ئه مه به شكوداناني منه له لايه ن بهنده كه مه وه، ئه مېش ئه وپه ږي رږږداري وشكومه ندييه.

وئه گهر بليت: {إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ} واتا: {ته نها تو ده پهرستين وته نها پشت به تو ده به ستين -ته نها له تو ده پارښنه وه-}؛ ئه وا خودا ده فهرمويت: ئه مه له نيوان من وبهنده كه مه.

نيوه ي كه مي ئه م ئايه ته بو الله يه، ئه مېش بريتيه له ووتني: {إِيَّاكَ نَعْبُدُ} واتا: {ته نها تو ده پهرستين}؛ ودانپيدانانه به ئولو هيه تي -په رستراوئي- الله، و وه لامدانه وه يه تي به پهرستني، لپره دا ئه م نيوه ي كه بو الله يه؛ كو تاي ديت. نيوه ي دووه مي ئه م ئايه ته بو بهنده يه: {إِيَّاكَ نَسْتَعِينُ} واتا: {ته نها پشت به تو ده به ستين -ته نها له تو ده پارښنه وه-}؛ داوا كړدني يارمه تيه له الله، وداوا كړدني په يمان ي خودا به وه ي يارمه تي بهنده بدات.

ئه گهر بليت: {اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ، صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ} واتا: {هيدا يه تمان بده بو سهر ريگي راست ريگي ئه وانه ي كه نيعمه ت هه يه به سهر يانه وه نه ك رييازي ئه وانه ي خودا لبيان توره يه -نه ك رييازي جوله كه كان وهاو رييازه كانيان كه زانستيان هه يه به لام كرده وه ي پښا كه ن-، ونه رييازي ئه وانه ي گومړان -نه ك رييازي گوره كان وهاو رييازه كانيان كه كرده وه ده كه ن به نه زانين وې زانست-}؛ ئه وا خودا ده فهرمويت: ئه مه پارانه وه ونزاي بهنده كه مه، وئه وه ي بهنده كه م داواي ده كات؛ يني ده به خشم، ونزا كه يم وه لامدا يه وه.

له سووده کانی فهرمووده که:

۱. پروونکردنه وهی مه زینتی سورتهی - الفاتحة - چونکه خوی گه وره به - نوئژ: الصلاة - ناوی هی ناوه.

۲. پروونکردنه وهی گرنگیدانی خوی گه وره - سبحانه و تعالی - به بنده که ی، چونکه ستایشی کرد به هوی ئه وهی بنده حمد و ستایشی په روه ردگاری کرد و به شکودار وه سفی کرد، و په یمانی پیدای؛ ئه وهی دهیه ویت پی به خشیت.

۳. ئه م سورته په پروزه؛ ستایش و به شکودانان و حمد و سوپاسکردنی خوی گه وره ی تیدایه، له گه ل باسکردنی رژی گه رانه وهیه بو لای الله - رژی قیامت -، و پارانه وهیه له خوی گه وره و دلسوزیه له په رستندای، و داوای هیدایه تدانی تیدایه بو سهر ریگی راست - الصراط المستقیم -، و هوشداری ده دات له ریگکانی گومرایی و بوچه لی.

۴. ئه گهر مروث ئه م فهرمووده به بیري خویدا به ینیته وه - کاتیک سورتهی الفاتحة ده خوینیت -؛ خشوعی له نوئژدا زیاد ده کات.

(۶۵۰۹۹)

(۱۴۱) - عن بريدة رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «إِنَّ الْعَهْدَ الَّذِي بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمُ الصَّلَاةُ، فَمَنْ تَرَكَهَا فَقَدْ كَفَرَ». [صحيح] - [رواه الترمذي والنسائي وابن ماجه وأحمد]

(۱۴۱) - له بورهیده وه - رهزای خوی لیبیت - که پیغه مبهری خدا - صلی الله علیه وسلم - ده فهرمویت: «ئو په یمانه ی (جیاکاره وهی) له نیوان ئیمه ی (موسلمان) و ئه وانی (کافردا) هه یه؛ نوئژ کردنه، جا هه رکه سیک واز له

نوڙ ڪردن بهيڻيٽ؛ ٺهوا ڪافره». [صهحيه] - [تيرمزي ونه سائي وٽين ماجه

ونه حمده - گڙا ويا نه ته وه]

شيڪردنه وه:

پيغهمبر - صلى الله عليه وسلم - پوونيد ڪاتوه ٺه و پهمانه ي - جيا ڪاره ي - له نيوان مسولمانان وٺه واني ترهه يه له ڪافر ومونا فيقه ڪان ؛ نوڙ ڪردنه، بويه هه رڪه سيڪ واز له نوڙ ٺه نجامدان بهيڻيٽ ؛ ڪافره.

له سووده ڪاني فهرمووده ڪه:

۱. گرنگي بابته تي نوڙ ڪردن، چونڪه جيا وازيڪاره له نيوان ئيماندار وڪافر.
۲. حوڪمه ڪاني ئيسلام داده مه زريٽ به روانين بو حالي رواڻه تي مروّف ؛ به بي گوڻدان به ناخي.

(۶۵۰۹۴)

(۱۴۲) - عن جابر رضي الله عنه قال: سمعت النبي صلى الله عليه وسلم يقول:

«إِنَّ بَيْنَ الرَّجُلِ وَبَيْنَ الشَّرْكِ وَالْكُفْرِ تَرَكُ الصَّلَاةِ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(۱۴۲) - له جابره وه - ره زاي خواي ليبيٽ - ده ئيٽ: گويم له پيغهمبري خودا بوو - صلى الله عليه وسلم - ڪه ده يفهرموو: «بيگومان (ٺه و سنووره ي وه ستاو) له نيوان مروّف - و - ڪوفر وشيرڪ ؛ وازهيٽانه له نوڙ ڪردن».

[صهحيه] - [موسليم گڙا ويا نه ته وه]

شیکردنه وه:

پیغمبر -صلی الله علیه وسلم- هۆشدارى داوه سه بارهت به وازهینان له ئه نجامدانى نوێژى فهرز، وفه رموویهتی ئه و سنوورهی وه ستاوه له نیوان مروّف و- کوفر وشیرک؛ بریتیه له وازهینان له نوێژکردن، پایه ی دووه می ئاینی ئیسلام؛ نوێژکردنه، و بابه تیکی زور مه زنه له ئیسلامدا، هه رکه سیك نکۆلی له واجب بوونی نوێژ بکات؛ کافره به یه کدهنگی زانایان، وهه رکه سیك به هوی ته مه لیه وه به ته واوی واز له نوێژکردن بهینیت؛ کافره، ویه کدهنگی هاوه لان له سه ر ئه م بابه ته باسکراوه، و ئه گه ر جاروبار نوێژ بکات و جاری تر وازی لیهینیت ئه و خوی تووشی ئه م هه ره شه تونده کردوه.

له سووده کانی فه رمووده که:

١. گرنگی نوێژه فهرزه کان و به رده وامبوون له ئه نجامدانیان له کاته کانی خۆیاند، چونکه جیاوازیکاره له نیوان ئیمان و کوفر.

٢. هۆشدارى توند سه بارهت به وازهینان له نوێژکردن وفه وتاندنی.

(٦٥٠٩٣)

(١٤٣) - عن سالم بن أبي الجعد قال: قال رجل: ليتني صَلَّيْتُ فاسترحْتُ، فكأنَّهم عابُوا ذلك عليه، فقال: سمعتُ رسولَ الله صلى الله عليه وسلم يقول: «يا بلالُ، أَقِمِ

الصَّلَاةَ، أَرَحْنَا بها». [صحيح] - [رواه أبو داود]

(١٤٣) - له سالم کورپی ئه بی جه عده وه ده لیت: پیاویک ووتی: خۆزگایه نوێژم بکردایه وخه مه وێن بوومایه، خه لکی به هوی ئه م قسه یه وه سه رزه نشیتان کرد، ئه ویش ووتی: گویم له پیغمبره ی خودا بوو -صلی الله علیه وسلم- که

دهیفرموو: «ئە ی بیلال، ههسته قامهت بکه بو نوێژ، خه مره وینمان بکه به هۆیه وه». [صه حیحه] - [ئه بو وداود گێراویه تیه وه]

شیکردنه وه:

پیاوێک له هاوه لانی ووتی: خۆزگایه نوێژم بکردایه و خه مره وین بوومایه (ئیسراحه تم ئه کرد)، ئه وانه ی له ده ور و پشتی بوون؛ په خنه یان لیگرت له سه ر ئه م قسه یه، ئه ویش ووتی: گوێم له پێغه مبه ری خودا بوو - صلی الله علیه وسلم - که ده یفرموو: ئە ی بیلال! بانگ بده وقامهت بکه؛ بوئه وه ی به هۆیه وه خه مره وین بین. - صلی الله علیه وسلم - ئه مه ی فهرموو چونکه نوێژکردن یادی خوای گه وره ی تیدایه وپارانه وه یه له په روه دگار، وهه روه ها هیمنی و دڵنیاییه بو رۆح و دڵ و ده روون.

له سووده کانی فهرمووده که:

۱. ئاسووده یی وه یوربوونه وه ی دڵ به نوێژکردنه؛ چونکه پارانه وه ی تیدایه له خوای گه وره.

۲. نکۆلی کردن له و که سه ی په رستنی به لاره قورسه و ده یه ویت له کوۆلی خو ی بکاته وه.

۳. هه رکه سه ێک واجبی سه رشانی ئه نجام بدات، ولی پسر اویتی ئه ستۆی جێبه جی بکات؛ ئه مه ده بیته هۆی هیوری وهه سترکردن به دڵ ئارامی.

(۱۴۴) - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، إِذَا كَبَّرَ فِي الصَّلَاةِ، سَكَتَ هُنَيْئَةً قَبْلَ أَنْ يَقْرَأَ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ بِأَيِّ أُنْتِ وَأُمِّي أَرَأَيْتَ سُكُوتَكَ بَيْنَ التَّكْبِيرِ وَالْقِرَاءَةِ، مَا تَقُولُ؟ قَالَ «أَقُولُ: اللَّهُمَّ بَاعِدْ بَيْنِي وَبَيْنَ خَطَايَايَ كَمَا بَاعَدْتَ بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ، اللَّهُمَّ نَقِّنِي مِنْ خَطَايَايَ كَمَا يُنَقِّي الثَّوْبَ الْأَبْيَضُ مِنَ الدَّنَسِ، اللَّهُمَّ اغْسِلْنِي بِالثَّلْجِ وَالْمَاءِ وَالْبَرَدِ».

[صحيح] - [متفق عليه]

(۱۴۴) - له ئه‌بی هوره‌یره‌وه -ره‌زای خوای لی‌بی‌ت- ده‌ل‌یت: پی‌غه‌مبه‌ری خودا -صلی الله علیه وسلم- ئه‌گه‌ر ته‌کی‌ری^۸ بکر‌دایه‌ بۆ ده‌ست‌پ‌یک‌ردنی نو‌یژ هه‌ندی‌ک بی‌ده‌نگ ده‌بوو، پ‌یش ئه‌وه‌ی قور‌ئان بخو‌ین‌یت، بۆیه‌ من‌یش ووت‌م: ئه‌ی پی‌غه‌مبه‌ری خودا، دای‌ک و‌باوک‌م به‌ فیدات بن، له‌ کاتی بی‌ده‌نگ بو‌ونت له‌ نی‌وان ته‌کی‌رکردن و‌خو‌ین‌دنه‌وه‌دا: چی ده‌ل‌یت؟ فه‌رمو‌وی: ده‌ل‌یم: «اللَّهُمَّ بَاعِدْ بَيْنِي وَبَيْنَ خَطَايَايَ كَمَا بَاعَدْتَ بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ. اللَّهُمَّ نَقِّنِي مِنْ خَطَايَايَ كَمَا يُنَقِّي الثَّوْبَ الْأَبْيَضُ مِنَ الدَّنَسِ. اللَّهُمَّ اغْسِلْنِي مِنْ خَطَايَايَ بِالْمَاءِ وَالثَّلْجِ وَالْبَرَدِ»، واته‌: «خوای گه‌وره‌ دو‌وری بخه‌ره‌ نی‌وان من و‌گو‌نا‌هه‌کانم هه‌روه‌کو چۆن دو‌وریت خست‌وو‌ته‌ نی‌وان رۆژ‌ه‌ل‌ات و‌رۆژ‌ئاوا، خوای گه‌وره‌ له‌ گو‌نا‌هه‌کانم پاک‌م بکه‌ره‌وه‌ هه‌روه‌کو چۆن جلی س‌پی له‌ چ‌ل‌ک و‌پ‌ی‌سی پاک‌ ده‌کر‌یت‌ه‌وه‌، خودایه‌ پاک‌م بکه‌ره‌وه‌ و‌ب‌م شو‌ره‌وه‌ له‌ گو‌نا‌هه‌کانم به‌ ئاو و‌به‌فر و‌ته‌ر‌زه‌». ^۸(ته‌کی‌ره‌: مه‌به‌ست لی‌ یه‌ که‌م -الله اک‌بر- ه‌ که‌ ده‌ووتر‌یت بۆ ده‌ست‌پ‌یک‌ردن به‌ نو‌یژکردن) [صه‌ح‌یحه‌] - [بو‌خاری و

موس‌لیم ه‌او‌ران له‌سه‌ری]

شیگردنه وه:

پیغه مبهەر -صلی الله علیه وسلم- ئە گەر ته کبیری بکردایه بۆ نوێژکردن ؛ بۆ ماوهیه کی کهم بێدهنگ ده‌بوو پێش ئه‌وه‌ی سورته‌ی -الفاتحه‌- بخوینیت، نوێژه‌که‌ی ده‌ستپێده‌کرد به‌ خویندنی هه‌ندیك نزا، له‌و نزیانه‌ش که له‌ سوننه‌تدا هاتوه‌:

«اللَّهُمَّ بَاعِدْ بَيْنِي وَبَيْنَ خَطَايَايَ كَمَا بَاعَدْتَ بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ، اللَّهُمَّ نَقِّنِي مِنْ خَطَايَايَ كَمَا يُنَقَّى الثَّوْبُ الْأَبْيَضُ مِنَ الدَّنَسِ، اللَّهُمَّ اغْسِلْنِي مِنْ خَطَايَايَ بِالْمَاءِ وَالثَّلْجِ وَالْبَرَدِ»، واته: «خوای گه‌وره‌ دووری بخه‌ره‌ نیوان من و گونا‌هه‌کانم هه‌روه‌کو چۆن دووریت خستوه‌ته‌ نیوان رۆژه‌لات و رۆژئاوا، خوای گه‌وره‌ له‌ گونا‌هه‌کانم پاکم بکه‌ره‌وه‌ هه‌روه‌کو چۆن جلی سپی له‌ چلک و پێسی پاک ده‌کریته‌وه‌، خودایه‌ پاکم بکه‌ره‌وه‌ و بزم شو‌ره‌وه‌ له‌ گونا‌هه‌کانم به‌ ئاو و به‌فر و ته‌رزه‌»، داوا له‌ خوای گه‌وره‌ ده‌کات -عز و جل- به‌وه‌ی دووری بخاته‌ نیوان ئەو و گونا‌هه‌کان؛ بۆئه‌وه‌ی تووشیان نه‌بێت، دوورخستنه‌وه‌یه‌ک که هیچ به‌یه‌ کگه‌یشتنیکی تیدا نه‌بێت، هه‌روه‌کو چۆن رۆژه‌لات و رۆژئاوا هه‌رگیز به‌یه‌ک ناگهن، و ئە گەر تووشی گونا‌هه‌کان بوو؛ پākی بکاته‌وه‌ لییان ولایبات له‌سه‌ری هه‌روه‌کو چۆن پێسی لاده‌برێت له‌سه‌ر پۆشاک‌ی سپی، و بېشوات له‌ گونا‌هه‌کانی و گ‌ر و تینی له‌سه‌ر سارد بکاته‌وه‌ به‌م پاککه‌ره‌وه‌ ساردانه: ئاو و به‌فر و ته‌رزه‌.

له سووده‌کانی فهرمووده‌که:

۱. خویندنی نزا‌ی ئیستیفتاح به‌ بێده‌نگی ؛ ئە‌گه‌رچیش نوێژه‌که‌ به‌ ده‌نگی ئاشکرا قورئانی تیدا بخویندرێت.

۲. به‌په‌رۆشی هاوه‌لان -په‌زای خوايان لی‌بێت- بۆ زانینی حالی پێغه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- له‌ کاتی جو‌له‌ و بێده‌نگ بوونیدا ؛ بۆئه‌وه‌ی بیزانن و وه‌کو ئەو کرده‌وه‌ بکه‌ن.

۳. شیوازی تر هاتووہ بۆ ووتنی نزاى ئیستیفتاح، باشترا وایه مروّف ئه و نزا ئیستیفتاحانه بخوینیت که له پیغه مبهروه به سه حیجی هاتووہ -صلی الله علیه وسلم-، وهه رجاره یه کیکیان بخوینیت.

(۳۱۰۴)

(۱۴۵) - عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَرْفَعُ يَدَيْهِ حَذْوَ مَنْكِبَيْهِ إِذَا افْتَتَحَ الصَّلَاةَ، وَإِذَا كَبَّرَ لِلرُّكُوعِ، وَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ، رَفَعَهُمَا كَذَلِكَ أَيْضًا، وَقَالَ: «سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ، رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ»، وَكَانَ لَا يَفْعَلُ ذَلِكَ فِي السُّجُودِ. [صحيح] - [متفق عليه]

(۱۴۵) - له ئیبن عومهروه -رهزای خوایان لیبت- ده لیت: «پیغه مبهری خودا -صلی الله علیه وسلم- ههردوو دهسته کانی ههتاوه کو ئاستی شانه کانی بهرزده کردهوه: ئه گهر نوژی دابه ستایه (دهستی به نوژ بکردایه -ته کبیره ی ئیحرامی^۸ بکردایه-)، وهه گهر ته کبیره ی بکردایه بۆ رکوع بردن، وهه گهر سهری له رکوع بردن بهرز بکردایه ته وه ؛ به هه مان شیوه دهسته کانی بهرز ده کردهوه، ودهیفه رموو: «(سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ)^{۸۸}»، وله کاتی سوچده بردندا ئه مه ی نه ده کرد». ^۸(ته کبیره ی ئیحرام: یه که م -الله اکبر- ه که دهووتریت بۆ دهستپیکردن به نوژ)، ^{۸۸}(خودا وهلامی ئه وانه ده داته وه که حه مد وسوپاسی ده که ن، ئه ی خودایه حه مد وسوپاس ته نها بۆ تویه) [صه حیحه] - [بوخاری و موسلیم هاوران له سهری]

شیکردنه وه:

پیغه مبهر -صلی الله علیه وسلم- له کاتی نوژدا دهسته کانی بهرز ده کردهوه ههتاوه کو ئاستی شانه کانی ؛ له سی شویندا:

شوئنی یه کهم: ئه گهر دهستی به نوژ بکردایه له کاتی ووتنی ته کبیره ی ئیحرامدا.

شوئنی دووه م: ئه گهر ته کبیری بکردایه بۆ رکوع بردن.
 شوئنی سییه م: ئه گهر سه ری بهرز بکردایه ته وه له رکوع بردن و بیوتایه: (سمع الله لمن حمده ربنا ولك الحمد).
 دهسته کانی بهرز نه ده کرده وه ؛ نه له سه ره تای سوجه بردن ونه له کاتی بهرز بونه وه له سوجه.

له سووده کانی فه رمووده که:

۱. له حیکمه ته کانی بهرز کردنه وه ی دهسته کان له کاتی نوژدا : پازاندنه وه ی نوژه و بهمه زندانی الله یه -سبحانه وتعالی-.

۲. له گیرانه وه ی تر هاتوو وه کو له (ئه بی حومهیدی ساعیدی وه) له لای (ئه بی داود وئه وانی تر) ؛ که پیغه مبه ر -صلی الله علیه وسلم- دهسته کانی بهرز کردو ته وه له شوئنی چواره م، ئه میش له کاتی هه ستانه له ته حیاتی -ته شه هودی- یه کهم له نوژه سی یان چوار رکاتی ه کاند.

۳. له گیرانه وه ی تر هاتوو وه که پیغه مبه ر -صلی الله علیه وسلم- دهسته کانی بهرز کردو ته وه هه تا وه کو ئاستی گوئی ه کانی به بی دهستان لیان؛ وه کو له گیرانه وه ی (مالیک کوری حوه یریس) له هه ردوو سه حیحا: «أن رسول الله صلى الله عليه وسلم كان إذا كبر رفع يديه حتى يحاذي بهما أذنيه» واته: «پیغه مبه ری خودا -صلی الله علیه وسلم- ئه گهر ته کبیری بکردایه دهستی هه تا وه کو ئاستی گوئی ه کانی بهرز ده کرده وه».

۴. ووتنی: (سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمِدَهُ رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ) ؛ تایبه ته به ئیمام وئه و که سه ی به ته نها نوژ ده کات، به لام ئه وان ه ی له پشتی ئیمام وه نوژ ده که ن ته نها ده ئین: (رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ).

۵. ووتنی: (رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ) ؛ له پاش رکوع بردن به سه حیاتی هاتوو له پیغه مبهروهه -صلی الله علیه وسلم- وچوار شیوازی هه یه، ئەمه دانیه کیانه، وباشتر وایه مروف هه رجاره ی شیوازیکیان بلیت.

(۳۰۹۵)

(۱۴۶) - عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَا صَلَاةَ لِمَنْ لَمْ يَقْرَأْ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ». [صحيح] - [متفق عليه]

(۱۴۶) - له عوباده ی کوری سامته وه -رهزای خوی لیبت- که پیغه مبهری خودا -صلی الله علیه وسلم- دهفه رمویت: «هه رکه سیک له نوێژدا (له هه موو رکاتیکدا) سورته ی -الفاتحه- نه خوینیت؛ ئەوا نوێژه که ی دروست نییه (قبول ناکریت)». [صه حیه] - [بوخاری و موسلیم هاوړان له سه ری]

شیکردنه وه:

پیغه مبهر -صلی الله علیه وسلم- روونیکرده وه که نوێژکردن دروست نییه مه گهر به خویندنی سورته ی -الفاتحه- نه بیت له هه موو رکاته کاند، ئەمه پایه یه که له پایه کانی نوێژ وده بیت له هه موو رکاتیکدا بخویندریت.

له سووده کانی فه رمووده که:

۱. خویندنی هه ر سورته ی یان زیکرکی تر شوینی سورته ی -الفاتحه- ناگرته وه ؛ ئەهه ر بتوانیت سورته ی -الفاتحه- بخوینیت.

۲. پوچه لی ونا دروستی ئەو رکاته ی که سورته ی -الفاتحه- ی تیدا نه خویندراوه، ئەهه ر به ئەنقه ست یان به نه زانین یان له بیرى بجیت، چونکه خویندنی پایه یه که له پایه کانی نوێژ، وفه رزیتی پایه هه رگیز لاناچیت.

۳. خویندنی سورەتی - الفاتحة- لەسەر نوێژخوێنی پشتی ئیمام لادەچیت؛ ئەگەر نوێژخوێنە کە گەشتە نوێژی بەکۆمەڵ و ئیمامە کە لەکاتی رکوع بردن بوو.

(۵۳۷۸)

(۱۴۷) - عن أبي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه «أَنَّ النبي صلى الله عليه وسلم دخل المسجد، فدخل رجل فصلِّي، ثم جاء فسَلَّمَ على النبي صلى الله عليه وسلم فقال: ارجع فصلِّ، فإنك لم تُصَلِّ، فرجع فصلِّي كما صَلَّى، ثم جاء فسَلَّمَ على النبي -صلى الله عليه وسلم- فقال: ارجع فصلِّ، فإنك لم تُصَلِّ -ثلاثاً- فقال: والذي بعثك بالحق لا أُحْسِنُ غيره، فَعَلَّمَنِي، فقال: إِذَا قُمْتَ إِلَى الصَّلَاةِ فَكَبِّرْ، ثم اقرأ ما تيسر من القرآن، ثم اركع حتى تَظْمِنَ رَاكِعاً، ثم ارفع حتى تعتدل قائماً، ثم اسجد حتى تَظْمِنَ ساجداً، ثم ارفع حتى تَظْمِنَ جالساً، وافعل ذلك في صلاتك كلها». [صحيح] - [متفق عليه]

(۱۴۷) - له ئەبی هورەیرەووە -رەزای خوای لیبیت- دەئیت: «پێغه‌مبەر -صلی اللہ علیہ وسلم- ھاتە نیو مزگەوتەووە، ولە پاشان پیاویک ھاتە نیو مزگەوتەووە ونوێژی کرد، وپاشان ھات وسەلامی لە پێغه‌مبەر -صلی اللہ علیہ وسلم- کرد، یی فەرموو: «بگەرێووە نوێژە کە ئەنجام بدەرەووە (دوو بارە ی بکەرەووە)، چونکە تۆ نوێژت ئەنجام نەدا»، پیاووە کە چوو ونوێژی کرد وەکو جاری پێشوو، و دیسانەووە ھاتەووە وسەلامی کرد وپێغه‌مبەر -صلی اللہ علیہ وسلم- جارێکی تر یی فەرموو: «بگەرێووە نوێژە کە ئەنجام بدەرەووە (دوو بارە ی بکەرەووە)، چونکە تۆ نوێژت ئەنجام نەدا»، کاتیکی پیاووە کە سی جار ئەمە ی ئەنجامدا، ووتی: سویند بە ئەوہ ی

که توی به هق ناردووه، ناتوانم له وه باشتر ئه نجام بدهم، فیرم بکه،
ئه ویش -صلی الله علیه وسلم- فهرمووی: «ئه گهر هه ستایت بۆ نوێژکردن
ته کبیر بکه (بلی: الله اکبر)، وپاشان ئه وهندهی بۆت ده گونجیت قورئان
بخوین، پاشان برۆ به رهو رکوع بردن هه تاوه کو دنیا وهیور ده بیت (له م
حاله ته دا)، پاشان هه سته ره وه هه تاوه کو به ریکی ده وه ستیت، پاشان به رهو
سوجه بردن برۆ هه تاوه کو دنیا وهیور ده بیت (له م حاله ته دا)، وپاشان
هه سته ره وه هه تاوه کو داده نیشیت به دنیا یی وهیوریه وه، وهه موو
نوێژه که به م شیویه ئه نجام بده». [صه حیه] - [بوخاری و موسلیم هاوران

[له سه ری]

شیکردنه وه:

کاتی که پیغه مبه ری خودا -صلی الله علیه وسلم- له مزگه وتدا دانیشتبوو
پیاوینک له هاوه لان به ناوی (خهلادی کوری رافیع) هاته نیو مزگه وته وه
ونوێژیکی کورتی کرد که ناکاملی تیدابوو له وته وکرده وه کاند، وکاتی که ته واو
بوو؛ هات بۆ لای پیغه مبه ر -صلی الله علیه وسلم- و سه لامی لییکرد وئه ویش
وه لامی دایه وه وپی فهرموو:

بگه رپوه نوێژه که ت دووباره بکه ره وه، چونکه تۆ نوێژت نه کرد، وئه ویش
دیسانه وه چوو و جاریکی تر نوێژی کرد به هه مان شیویه نوێژی یه که م، و سئ
جار ئه مه روویدا، وله کۆتا جاردا پیاوه که ووتی: سویند به ئه و خودایه ی که
به هق توی ناردووه له مه باشتر نازانم؛ بۆیه فیرم بکه.

کاتی که حه زی کرد وئاماده بوو فیربوونی زانستی شه ری ببیت؛ ئه گه ری ئه وه
نه ما که له وه یه له بیر ی چوو بیت، وپاشان پیغه مبه ر پیی فهرموو (که ئه م مانایه
ده گه یه نیت): ئه گه ره هه ستایت بۆ ئه نجامدانی نوێژ ته وا ته کبیری ئی حرام بکه
(بلی: الله اکبر).

وپاشان ئه وهندهى بۆت ده گونجيت قورئان بخوينه كه كه مترينيان خويندنى سورهى -الفاتحة- يه كه واجبه بخويندريت، وله پاشان سورهى -الفاتحة- هه رچى ئايه تيك يان سوره تيك بخوينيت له قورئان به پي ئه وهندهى ده گونجيت دروسته، وپاشان برؤ به رهو ركوع بردن هه تاوه كو دئنيا وهيور ده بيت له ركوع بردندا، وپاشان هه سته رهوه له ركوع بردن هه تاوه كو به ريكي ده وه ستيت وهيور ودئنيا ده بيت له ركوعه كه دا، وپاشان به رهو سوجه بردن برؤ هه تاوه كو دئنيا وهيور ده بيت له سوجه دا وپاشان سهرت به رز بكه رهوه ودابنيشه به له سه رخوي و دئلياييه وه، ئه م وتانه بلئ وكرده وه كانيش ئه نجام بده له هه موو ركاته كانى نوينه كه دا.

(٣١٨٥)

(١٤٨) - عن أبي هريرة رضي الله عنه: «أنه كان يكبر في كل صلاة من المكتوبة وغيرها، في رمضان وغيره، فيكبر حين يقوم، ثم يكبر حين يرکع، ثم يقول: سمع الله لمن حمده، ثم يقول: ربنا ولك الحمد، قبل أن يسجد، ثم يقول: الله أكبر حين يهوي ساجدا، ثم يكبر حين يرفع رأسه من السجود، ثم يكبر حين يسجد، ثم يكبر حين يرفع رأسه من السجود، ثم يكبر حين يقوم من الجلوس في الاثنتين، ويفعل ذلك في كل ركعة، حتى يفرغ من الصلاة، ثم يقول حين ينصرف: والذي نفسي بيده، إني لأقربكم شها بصلاة رسول الله صلى الله عليه وسلم، إن كانت هذه لصلاته حتى فارق الدنيا». [صحيح] - [متفق عليه]

(١٤٨) - له ئه بي هوره يره وه -به زاي خواى لبيت- هاتوه كه : «له هه موو نوينه كدا ته كيبرى دهووت (ته كيبر واته: ووتنى -الله اكبر-)، جا فه رز بيت يان فه رز نه بيت، كاتيک ده وه ستا ته كيبرى دهووت، وكاتيک ركوعى به ردايه

ته کبیری دهووت، پاشان دهیووت: (سمع الله لمن حمده) واته: (خوا وهلامی ئەوانه دەداتەووە -دەیانبیسیت- که حەمد وستایشی دەکات)، پاشان دهیووت: (ربنا ولك الحمد) واته: (پەروەردگارمان، حەمد وستایش تەنھا بۆ تۆ بێت)، پێش ئەوێ سوجدە ببات، پاشان کاتیک بەرەو سوجدە بردن دەچوو دهیووت: (الله أكبر)، پاشان ته کبیری دهووت کاتیک سەری بەرز دەکردهوه له سوجدە بردن، دواتر ته کبیری دهووت کاتیک سوجدە دیسانهوه له سوجدە بردن، پاشان ته کبیری دهووت کاتیک سەری دیسانهوه له سوجدە بردن، پاشان ته کبیری دهووت کاتیک هەڵدەستایهوه له پاش دانیشن بۆ خویندنی تەحیات -تەشەهۆد-، و له هەموو پکاتیکدا ئەمانه ئه نجامدهدا هەتا نوێژەکە ی تەواو دەکرد، پاشان له دوا ی تەواو بوونی نوێژەکە -ئەبو هورەیره- ووتی: «سویند بە ئەوێ که نه فسی منی بە دەسته، له نیوتان من نزیکترینم -له شیوازی- ئەنجامدانی نوێژی پیغەمبەری خودا -صلی الله علیه وسلم- ؛ ئەمە چۆنیهتی نوێژکردنی بوو هەتا دونیای بە جیهیشت». [صەحیحە] - [بوخاری و موسلیم هاوران لە سەری]

شیکردنهوه:

ئەبو هورەیره بە شیک له شیوازی نوێژکردنی پیغەمبەر دەگێڕێتەووە -صلی الله علیه وسلم-، ئەگەر پیغەمبەری خودا -صلی الله علیه وسلم- له هەموو نوێژیکدا بوەستایه بەمەبەستی نوێژ ئەنجامدان ته کبیری ئیحرامی دهووت (ته کبیری ئیحرام واته: ووتنی یه کهم -الله أكبر- که نوێژی پێ دایه بهستیت)، له کاتانهدا ته کبیری دهکرد -دهیووت: الله أكبر- : کاتیک بەرەو رکوع بردن دەچوو، و له کاتی چوون بۆ سوجدە بردن، و کاتیک سەری بەرز دەکردهوه له سوجدە بردن، و کاتیک دهچوو بۆ سوجدە دووهم، و له کاتی سەربهزکردنهوه له سوجدە دووهم وههستان بۆ پکاتی دواتر، و له ساتی ههستان له خویندنی تەشەهۆد -تەحیات- (لهو نوێژانه ی سێ یان چوار پکاتن).

به لَام له کاتی سهر به زرکردنه وه له رکوع بردن دهیووت: (سمع الله لمن حمده) واته: (خوا وه لامي ئه وانه ده داته وه - ده یانبیستیت - که همد وستایشی ده کات)، پاشان ههر به وه ستانه وه دهیووت: (ربنا ولك الحمد) واته: (پهروه دگارمان، همد وستایش ته نها بو تو بیت)، هه موو پکاته کانی نوڅه که ی به م شیویه ئه نجامده دا ؛ هه تاوه کو سه لامي ده دایه وه.

کاتیک ئه بو هورپه ره نوڅه که ی ته واو کرد، ووتی: سوښد به ئه وه ی نه فسی منی به دهسته، شیوای نوڅکردنی من نزیکترینه له شیوای نوڅکردنی پیغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم - ، ئه مه چۆنیه تی نوڅکردنی بوو هه تاوه کو دونیای به جیه یشته.

له سووده کانی فه رمووده که:

۱. جه ختکردنه وه له سهر ته کبیر کردن - ووتنی: الله اکبر - له کاتی هه موو به رزیوونه وه ونزمبوونه وه یه ک جگه له به رزیوونه وه نه بیت له رکوع بردن چونکه لیږده دا ده لیت: (سمع الله لمن حمده).

۲. به په روشی هاوه لان - په زای خویان لیبت - له سهر ئه وه ی پیغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم - سه رمه شقیان بیت ؛ و له سهر پاراستن و له به رکردنی سونه ته که ی.

(۱۴۹) - عن ابن عَبَّاسٍ رضي الله عنهما عن النبي صلى الله عليه وسلم قال:
**«أُمِرْتُ أَنْ أَسْجُدَ عَلَى سَبْعَةِ أَعْظُمٍ: عَلَى الْجَبْهَةِ وَأَشَارَ بِيَدِهِ عَلَى أَنْفِهِ، وَالْيَدَيْنِ،
 وَالرُّكْبَتَيْنِ، وَأَطْرَافِ الْقَدَمَيْنِ، وَلَا نَكُفَّتِ الثِّيَابَ وَالشَّعْرَ.»** [صحيح] - [متفق عليه]

(۱۴۹) - له ئيين عه باسه وه - په زای خویان لیبیت- که پیغه مبهه - صلی الله علیه وسلم- ده فمویت: «فه رمانم پیکراوه که له سهه رهوت ئیسک سوجه بهرم: له سهه نیوچه وان و به دهستی ئاماژه ی بو لووتی کرد (واتا نیوچاوان ولووت یه کهم ئه ندامه)، وهه ردوو دهسته کان، وهه ردوو ئه ژنوکان، وسه ره په نجه کانی پییه کان، وجله کان وقرم کو نه که مه وه (له کاتی نویژکردندا)». [صه حیحه] - [بوخاری و موسلیم هاوران له سهه ری]

شیکردنه وه:

پیغه مبهه - صلی الله علیه وسلم- پروونیده کاته وه که خوی گه وهه فه رمانی پیکردوو له سهه رهوت ئه ندامی لاشه سوجه ببات؛ ئه وانیش بریتین له: ئه ندامی یه کهم: نیوچه وان؛ که ئه میش به شی سه ره وهی پروه له سهه رووی لووت وچاوه کان، وپیغه مبهه - صلی الله علیه وسلم- به دهستی ئاماژه ی بو لووتی کرد، وه کو ئاماژه یه ک بو ئه وهی نیوچه وان ولووت به یه ک ئه ندام هه ژمار ده کرین له رهوت ئه ندامه که، وبو جه ختکردنه وه له سهه ره وهی ده بیت سوجه بهر لووتی بدات له سهه ره وی.

ئه ندامی دووه م وسییه م: هه ردوو دهسته کان.

ئه ندامی چواره م وپینجه م: ئه ژنوکان.

ئه ندامی شه شه م وحه وته م: په نجه کانی پییه کان.

وفه رمانی پیمان کردوو به وهی قر نه به ستینه وه، وجله کانمان کو نه کهینه وه به سهه ره کتر له کاتی سوجه بردن؛ به مه بهستی پاراستنی، به لکو وه کو خوی

وازی لیډههینن بو ئهوهی بکهنه سهر زهوی، و له گه‌ل ئه‌ندامه‌کانی تر
سوجه بهن.

له سووده‌کانی فهرمووده‌که:

۱. واجبیتی سوجه بردن له‌سهر حهوت ئه‌ندام له نوێژدا.
۲. کۆکردنه‌وه به‌ستنه‌وهی جل و قژ له‌کاتی نوێژدا؛ مه‌کروهه.
۳. واجبه نوێژخوین دُنیا و ئارام بێت له‌نوێژه‌که‌یدا، ئه‌میش به‌وهی ههر
حهوت ئه‌ندامه‌که له‌سهر زهوی دابنیت، وه‌یمن بێت هه‌تاوه‌کو زیکری ئه‌و
پایه ده‌لێت.
۴. نه‌هی کردن له‌کۆکردنه‌وه به‌ستنه‌وهی قژ له‌نوێژدا؛ تایبه‌ته به‌ پیاوان،
چونکه ئافرهت له‌کاتی نوێژدا؛ فهرمانی پیکراوه‌ خۆی دابپۆشیت.

(۱۰۹۲۵)

(۱۵۰) - عن أبي أُمَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ مَرْفُوعاً: قِيلَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ: أَيُّ الدَّعَاءِ أَسْمَعُ؟ قَالَ: «جَوْفَ اللَّيْلِ الْآخِرِ، وَدُبْرَ الصَّلَوَاتِ الْمَكْتُوبَاتِ».
[حسن] - [رواه الترمذي]

(۱۵۰) - له ئه‌بی ئومامه‌وه - په‌زای خوای لی‌بیت - ده‌لێت: به‌ پێغه‌مبه‌ر - صلی
الله علیه وسلم - ووترا: چ نزایه‌ک هیوا و په‌جا وایه‌ که وه‌لام بدریته‌وه؟ ئه‌ویش
- صلی الله علیه وسلم - فهرمووی: «نزا کردن له‌ ناوه‌پاستی کۆتایی شه‌و، وله
پاش نوێژه‌ فهرزه‌کان». [حه‌سه‌نه] - [تیرمذی گنراویه‌تی‌هه‌]

شیکردنه وه:

پیغه مبهه - صلی الله علیه وسلم - پرسپاری لیکرا: کام نزا نزیکتره له وهی وه لام بدریته وه، فهرمووی: نزا کۆتایی شهو، ونزا کانی پاش نوێزه فهرزه کان (دوای سه لاواتدانی ئیبراهیمی وپیش سه لامدانه وه) هه رچه نده ناکۆکی هه یه سه بارت به مه یان، به لام رای په سه ند ئه مه یه چونکه پاش سه لامدانه وه زیکر کردن هه یه وپیغه مبهه - صلی الله علیه وسلم - له نیوان ته شه هود - ته حیات - و سه لامدانه وه نزا کردووه.

وبه رده وام بوون له سه ر نزا کردن له پاش نوێزه فهرزه کان سونه ت نیه به لکو بیدعه یه وداهی تراوه له ئاین، چونکه به رده وام بوون له سه ریان ده یکتا به به شیک له سونه ت وه کو زیکره کانی پاش نوێژ و نوێزه راتیبه کان وئه مه یه هیهچ به لگه ی له سه ر نیه، به لام نزا کردن هه ندیک جار ئاساییه، ئه گه رچیش وازه ییان لێ باشته، چونکه خوای گه وره له پاش نوێژ ته نها زیکر کردنی له شه ربعه تدا داناوه که ده فه رمویت: {فَإِذَا قَضَيْتُمُ الصَّلَاةَ فَادْغُرُوا اللَّهَ} [النساء: ۱۰۳]، واته: {ئه مجا کاتیک نوێزه کانتان به جیه ینا ئه وسا یادی خودا بکه ن}، وپیغه مبهه - صلی الله علیه وسلم - رینموینی نه کردووه به نزا کردن له پاش نوێزه کان، به لکو رینموینی کردووه به نزا کردن پاش خوینی ته شه هود - ته حیات - وپیش سه لامدانه وه له نوێژ، وئه مه له به لگه کاند هاتوو وشیاو تره چونکه نوێژ خوین نزا ده کات له کاتی نوێژدا که هه مووی پارانه وه یه پیش ده رچوونی له نوێژ.

له سووده کانی فه رمووده که:

۱. ئامۆژگاری وهاندانی مسولمان بۆ یاد کردنی خوا گه وره له کۆتایی شه ودا.

۲. فه زلی کاته کان جیا وازه بۆ زیکر و نزا و نوێژ کردن.

(۱۵۱) - عن جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كُنَّا عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَنَظَرْنَا إِلَى الْقَمَرِ لَيْلَةً - يَعْنِي الْبَدْرَ - فَقَالَ: «إِنَّكُمْ سَتَرُونَ رَبَّكُمْ كَمَا تَرُونَ هَذَا الْقَمَرَ، لَا تَصَامُونَ فِي رُؤْيَيْهِ، فَإِنْ اسْتَطَعْتُمْ أَنْ لَا تَغْلَبُوا عَلَى صَلَاةٍ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا فَافْعَلُوا» ثُمَّ قَرَأَ: «وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوبِ» [صحيح] - [متفق عليه]

(۱۵۱) - له جهریری کوری عبدالله وه - په زای خوی لیبیت - ده لیت: له لای پیغه مبهه - صلی الله علیه وسلم - بووین و سهیری مانگی کرد له شهوی چوارده دا (شهوی به دردا)، وفه رموی: «ئیوه په ورو درگارتان ده بینن هه ورو کو چوون هم مانگه ده بینن، بو بیننی تووشی هیچ ناره حه تیه ک نابن، هه تا ده توانن هیچ شتیک نه بیته ریگر له نه نجامدانی نویتز له پیش دهر چوونی خوور (نویتی به یانی) وله پیش ئاوا بوونی خوور (نویتی عه سر)؛ نهوا نه نجامیان بدهن». پاشان - هم نایه ته ی - خوینده وه: «وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوبِ» واته: {و به ستایشی په ورو درگارت ته سببحات بکه پیش هه له اتنی خوور و پیش ئاوا بوونیشی}». [صه حیحه] - [بوخاری و موسلیم هاوران له سه ری]

شیکردنه وه:

هاوه لان له گه ل پیغه مبهه - صلی الله علیه وسلم - بوون له شه ویکي مانگی چوارده دا ؛ - صلی الله علیه وسلم - سهیری مانگه که ی کرد، وفه رموی: ئیمانداران به پروونی وئاسانی وئاسووده ی په ورو درگاریان ده بینن به چاوه کانیان، بو بیننی الله - سبحانه و تعالی - تووشی هیچ ناره حه تی وپاله په ستو وماندو و بوونیک نابن.

پاشان پیغهمبهر - صلی الله علیه وسلم - فہرمووی: ههتا دهتوانن ئەو پێگرانە مههیلن که دهبنه هۆی بهربهست له ئەنجامدانی نوێژی بهیانی و نوێژی عەسر، ئەو نوێژانە ئەنجام بدەن به پێک و پێکی و تهواوی له گەڵ کۆمه‌لدا، چونکه ئەمه هۆکاره بۆ بینینی خوای گه‌وره - عز وجل - . پاشان ئەم ئایه‌ته‌ی خوینده‌وه: {وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوبِ} واته: {و به‌ستایشی به‌روه‌ردگارت ته‌سبیحات بکه پیش هه‌لهاتنی خۆر و پیش ئاوا بوونیشی}.

له سووده‌کانی فہرمووده‌که:

۱. موژده‌یه بۆ ئیمانداران که ئەوان خوای گه‌وره‌ی به‌رز و پێرۆز ده‌بینن له به‌هه‌شتدا.
۲. له شیوازه‌کانی بانگه‌وازی کردن: دووپاتکردنه‌وه وهاندان وهینانه‌وه‌ی نمونه‌کان.

(۵۶۵۷)

(۱۵۲) - عن أبي هريرة رضي الله عنه : أن النبي صلى الله عليه وسلم قرأ في ركعتي الفجر: ﴿قل يا أيها الكافرون﴾ و﴿قل هو الله أحد﴾. [صحيح] - [رواه مسلم]

(۱۵۲) - له ئەبی هوریره‌وه - ره‌زای خوای لی‌بی‌ت - ده‌لی‌ت: «پیغهمبهر - صلی الله علیه وسلم - له دوو رکاتی سونه‌تی پیش نوێژی به‌یانیدا: ﴿قل یا أيها الکافرون - سوره‌تی الکافرون﴾ و ﴿قل هو الله أحد - سوره‌تی الإخلاص﴾ ده‌خویند». [صه‌حیحه] - [موسلیم گێ‌راویه‌تی‌ه‌وه]

شیکردنه وه:

ئەم فەرموودهیه سونەت وریبازی پیغەمبەر -صلی اللہ علیہ وسلم- رووندا کاتەووە سەبارەت بە خویندنی سورەتەکانی پاش -سورەتی الفاتحە- لە دوو رکاتی سونەتی پیش نوێژی بەیانی، بە شیوەیەک کە لە پاش خویندنی -سورەتی الفاتحە- لە رکاتی یەکەمدا -سورەتی الکافرون- دەخویندریت، لە پاش خویندنی -سورەتی الفاتحە- لە رکاتی دوووەمدا -سورەتی الإخلاص- دەخویندریت. ولە گیرانەووەکەدا باسی -سورەتی الفاتحە- نەکراوە لە هەردوو رکاتەدا چونکە ئاشکرایە وەهەمووی دەیزانیت کە دەبێت بخویندریت، ولە زۆر فەرموودەدا هاتوووە کە سورەتەکانی تر باسکراوە بە بێ باسکردنی -سورەتی الفاتحە-؛ چونکە ئاشکرایە و ناسراوە، و ئەمیش بە لێگەیه لەسەر واجب بوونی خویندنی -سورەتی الفاتحە- لە هەموو رکاتیکی نوێژدا و پروونکردنەوێ زیاتر دراوە لەسەر ئەم بابەتە لە فەرموودەکانی تردا. (قرأ في ركعتي الفجر) واتە: (لە دوو رکاتی نوێژی بەیانییدا ئەم سورەتانە دەخویند) و مەبەست لێرەدا دوو رکاتی سونەتی پیش نوێژی بەیانیە نەک دوو رکاتە فەرزه کە، و ئەم دوو رکاتە سونەتە بە ناوی (ركعتي الفجر) ناسراوە.

لە سوودەکانی فەرموودەکە:

۱. سونەتە ئەم دوو سورەتە بخویندریت لە پاش سورەتی -الفاتحە-؛ لە دوو رکاتی سونەتی پیش نوێژی بەیانی.

۲. ئەم دوو سورەتە پێیان دەوتریت دوو سورەتی -الإخلاص-؛ چونکە سورەتی -الکافرون- خۆدایارن و بەرائەتی تێدایە لە هەموو شتێک کە موشرێکەکان دەپەرسن جگە لە خوای گەورە، و ئەوان بەندەن بە اللہ نین چونکە شێرک و هاوبەش بریاردانیان دەبێتە هۆی پوچەڵبوونەوێ کردووەکانیان، واللہ -سبحانہ وتعالی- تەنھا ئەو شایستەن پەرستەن، هەروەها سورەتی -الإخلاص-

وه کو روونه ته وحیدی - به تاکدانانی - الله و دئسۆزبون بۆ ئهوی تیدا باسکراوه له گه ل ږوونکردنه وهی سیفه ته کانی.

(۱۱۲۵۶)

(۱۵۳) - عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ صَلَّى الْبَرْدَيْنِ دَخَلَ الْجَنَّةَ» [صحيح] - [متفق عليه]

(۱۵۳) - له ئه بی موسای ئه شعهریه وه - ږه زای خوا ی لیبت - که ږیغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم - ده فهرمویت: «ئه وهی ږاریزگاری له ئه نجامدانی (نوژی به یانی ونوژی عه سر - به ردهین: البردین-) بکات؛ ئه وا ده چیتته به هه شته وه». [صحه] - [بوخاری و موسلیم هواران له سه ری]

شیکردنه وه:

ږیغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم - هانیداوه و ږینموینی کردووه بۆ به ږه رو شبون له سه ر ئه نجامدانی نوژی به یانی ونوژی عه سر (که ږیان ده ووتریت: - به ردهین: فینکه کان-)، ئه وهی ئه نجامیان ده دات و مافه کانیان جیبه جی ده کات؛ له ئه نجامدانیان له کاته کانی خو یاندا و به کومه ل وهتد، موژده ی ږیداوه به وهی هوکار ده بن بۆ چوونه به هه شتی.

له سووده کانی فهرمووده که:

۱. فه زل و ږله و ږایه ی به رده و امبون له سه ر ئه نجامدانی نوژی به یانی وعه سر؛ چونکه نوژی به یانی له کاتی لوتکه ی چیروه رگرته له خه وتن، ونوژی عه سر له کاتی سه رقالبوونی مروقه به کاروباری، بویه هه رکه سیك به رده وام بیت له سه ر ئه نجامدانی هم نوژانه؛ ئه وا له ږیشتره که نوژه کانی تریش ئه نجام دات.

۲. نوژی به یانی وعه سر به (البردین: فینکه کان) ناوبراون؛ چونکه نوژی به یانی فینکی وساردی شهوی له گه لدایه، ونوژی عه سر فینکی وساردی پوژی له گه لدایه نه گه رجیش له کاتی گهرمادا بیت به لام گهرمیه که ی که مته له کاته کانی پیشتری، یان نه وهتا به زورینه و به هو نوژی به یانی ؛ نوژی عه سریش وای پیده ووتریت، ههروه کو ده ووتریت: (القمرین: مانگه کان) له زمانی عه ره بیدا به خوړ ومانگ.

(۴۱۹۸)

(۱۵۴) - عن جُنْدَب بن عبد الله القَسْرِي رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «مَنْ صَلَّى صَلَاةَ الصُّبْحِ فَهُوَ فِي ذِمَّةِ اللَّهِ، فَلَا يَطْلُبُكُمُ اللَّهُ مِنْ ذِمَّتِهِ بَشِيءٌ، فَإِنَّهُ مَنْ يَطْلُبُهُ مِنْ ذِمَّتِهِ بَشِيءٌ يُدْرِكُهُ، ثُمَّ يَكُوبُهُ عَلَى وَجْهِهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(۱۵۴) - له جوندوبی کوری عبداللهی قه سریه وه - په زای خوی لیبت - که پیغه مبهری خودا - صلی الله علیه وسلم - ده فرمویت: «هه رکه سیک نوژی به یانی بکات؛ نه وا له ژیر - په یمان و - پاراستنی خودایه، بترسن وهوشداربن له وهی خوی گه وره بانگتان نه کات له سهر شکاندنی شتیک له په یمانه کانی، هه رکه سیک خوی گه وره بانگی بکات بو لیپرسینه وه له سهر په یمانه کانی؛ پی ده گات وسزای ده دات، پاشان له سهر پرووی فری ده داته ناگری دوزه خه وه». [صه حیه] - [موسلیم گپراویه تیه وه]

شیکردنه وه:

پیغه مبهەر -صلی الله علیه وسلم- باسی ئه وه مان بۆ ده کات هه رکه سیکی نوێژی به یانی ئه نجامبدات ئه و له ژێر پاراستنی خودایه، و بهرگری لێده کات و سه ریده خات.

پاشان -صلی الله علیه وسلم- هۆشدار ی دا سه بارهت به هه لوه شانده و پوچه لکردنه وه ی په یمانی الله، ئه میش به وازه یان له ئه نجامدانی نوێژی به یانی، یان ئازاردانی ئه و نوێژخوێنه ی نوێژی به یانی کردووه، هه رکه سیکی و ابکات هه و لیداوه ئه م په یمانه هه لبه وشینته وه، و شایسته ی هه ره شه ی تونده به وه ی خوای گه و ره لێ پرسینه وه ی له گه لدا بکات له سه ر پشتگو یخستنی مافه کانی، و ئه وه ی له سه ر ئه م باب ته لێ پرسینه وه ی له گه لدا بکری؛ تووشی سزا ده بیته، بۆیه سه ره نجام له سه ر رووی فری ده درێته ئیو دۆزه خ.

له سووده کانی فه رمووده که:

۱. روونکردنه وه ی گرنگی نوێژی به یانی و فه زل و پا داستی ئه م نوێژه.
۲. ئاگادارکردنه وه یه کی توند بۆ ئه و که سانه ی که ده یانه و یت ئازار بگه یه نن یان زیان بدن له که سیکی که نوێژی به یانی کردووه.
۳. تۆله سه ندنه وه ی خوای گه و ره له ئه وانه ی ده یانه و یت زیان بگه یه نن به بهنده چاکه کانی.

(۱۵۵) - عن بريدة بن الحصيب رضي الله عنه أنه قال: بَكَّرُوا بِصَلَاةِ الْعَصْرِ، فَإِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ تَرَكَ صَلَاةَ الْعَصْرِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ».

[صحيح] - [رواه البخاري]

(۱۵۵) - له بورهیده‌ی کوری حوصه‌یبه‌وه - په‌زای خوای لیبت - ده‌ئیت: زوو نوژی عه‌سر ته‌نجام‌بدن، چونکه پیغه‌مبه‌ر - صلی الله علیه وسلم - ده‌فه‌رمویت: «ئه‌وه‌ی واز له نوژی عه‌سر به‌ئیت؛ ئه‌وا کرده‌وه‌کانی پوچه‌ل ده‌بیته‌وه». [صه‌حیحه] - [بوخاری گپراویه‌تیه‌وه]

شیکردنه‌وه:

پیغه‌مبه‌ر - صلی الله علیه وسلم - هو‌شداری داوه له دواخستنی نوژی عه‌سر له کاته‌که‌ی خوی به‌ئه‌نفه‌سته‌وه، وئه‌وه‌ی ئه‌مه بکات کرده‌وه‌که‌ی پوچه‌ل ده‌بیته‌وه وپاداشتی له‌ده‌ست ده‌چیت.

له سووده‌کانی فه‌رمووده‌که:

۱. ئاموژگاری بو پاریزگاری کردن له ئه‌نجامدانی نوژی عه‌سر له‌سه‌ره‌تای کاته‌که‌یدا وزوو ئه‌نجام بدریت ودوانه‌خریت.

۲. هه‌ره‌شه‌ی توند له‌سه‌ر ئه‌وانه‌ی واز له‌ئه‌نجامدانی نوژی عه‌سر ده‌هینن، ونه‌کردنی نوژه‌که هه‌تاوه‌کو کاته‌که‌ی ده‌رده‌چیت؛ تاوانی له‌تاوانی نه‌کردنی نوژه‌کانی تر‌گه‌وره‌تره له‌کاته‌کانی خویندا، نوژی ناوه‌راست (الصلاة الوسطی) به‌تایبه‌ت فه‌رمانی‌پیکراوه له‌لایه‌ن خوای گه‌وره، که ده‌فه‌رمویت: ﴿حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلَاةِ الْوُسْطَى﴾ [البقرة: ۲۳۸] واته: ﴿پاریزگاری له‌نوژه‌کان بکه‌ن وه‌روه‌ها نوژی ناوه‌راست - عه‌سر -﴾.

(١٥٦) - عن أنس بن مالك رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال:
«مَنْ نَسِيَ صَلَاةً فَلْيُصَلِّ إِذَا ذَكَرَهَا، لَا كَفَّارَةَ لَهَا إِلَّا ذَلِكَ: {وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي}
 [طه: ١٤]». [صحيح] - [متفق عليه]

(١٥٦) - له نه نه سی کوری مالیکه وه - په زای خوی لیبت - که پیغهمبه ر - صلی الله علیه وسلم - ده فهرمویت: «هه رکه سیک نوژیکی له بیرجوو ؛ نهوا با نوژه که نه نجمدات نه گهر بیري که وته وه، وهیچ که فاره تیکی نیه مه گهر نه وه نه بیت: {وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي} [طه: ١٤] {و به چاکي نوژ نه نجم بده بوئنه وهی هه میشه منت له یاد بیت}». [صه حیه] - [بوخاری و موسلیم هاوران له سه ری]

شیکردنه وه:

پیغهمبه ر - صلی الله علیه وسلم - روونیده کاته وه هه رکه سیک نه نجمدانی نوژیکی فهرزی له بیرجوو ؛ هه تاوه کو کاته ی نه ما، نهوا ده بیت ده سته جی نوژه که نه نجم بدات ؛ هه رکتیک بیري که وته وه که نهو نوژه ی نه کردو وه، هیچ شتیک تاوانی وازهینان لهو نوژه ناسرپته وه و دایناپوشیت مه گهر نه نجمدانه وهی نه بیت کاتیک بیري ده که ویتته وه، خوی گه وره له قورثانی پیروژدا ده فهرمویت: {وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي} [طه: ١٤] {و به چاکي نوژ نه نجم بده بوئنه وهی هه میشه منت له یاد بیت} ؛ رافیه ک بوئم ثایه ته نه وه یه نوژ به ریکی و ته وای نه نجم بده هه رکتیک بیرت که وته وه که له بیرت چوو ؛ ئینجا کاتی نوژ مابیت یان نه ما بیت.

له سووده کانی فهرمووده که:

١. روونکردنه وهی گرنگی نوژه فهرزه کان وکه مته رخه م نه بوون له نه نجمدانیان وقه زاگردنه وه یان.

۲. دواخستنی نوڙ له کاته کهی خوۍ بهې بیانوو - بهې عوزر - ؛ ریگه پیدراو نییه.

۳. واجبیټی قه زاکردنه وه وئە نجامدانی نوڙ له سهر : - ئەو کهسهی له بیرى چووۀ ئە گهر بیرى کهوته وه. - کهسى خه وتوو ئە گهر ههستا له خه و.

۴. واجبیټی په له کردن له قه زاکردنه وه وئە نجامدانی نوڙه کان ودوا نه خستنیاں؛ ئە گهر چیش له کاتى نهى لیکراودا بیټ، به لام مه بهست ئە وه نییه نوڙه کان به خیرایى ئە نجام بدات.

(٦٥٠٨٨)

(١٥٧) - عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «إِنَّ أَثْقَلَ صَلَاةٍ عَلَى الْمُنَافِقِينَ صَلَاةُ الْعِشَاءِ وَصَلَاةُ الْفَجْرِ، وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِيهَا لَا تَوَهَّمَا وَلَوْ حَبَوًّا، وَلَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ أُمَرَ بِالصَّلَاةِ فَتَقَامَ، ثُمَّ أُمَرَ رَجُلًا فَيُصَلِّيَ بِالنَّاسِ، ثُمَّ أُنْطَلِقَ مَعِيَ بِرَجَالٍ مَعَهُمْ حُزْمٌ مِنْ حَطَبٍ إِلَى قَوْمٍ لَا يَشْهَدُونَ الصَّلَاةَ، فَأَحْرَقَ عَلَيْهِمْ بُيُوتَهُمْ بِالنَّارِ». [صحيح] - [متفق عليه]

(١٥٧) - له ئەبى هوږه پړه وه - ږه زای خواى لیټیت - که پیځه مبهرى خودا - صلى الله عليه وسلم - دهفه رمویت: «قورسترین نوڙ له سهر دووړو وه کان نوڙى عیسا ونوڙى به یانیه، جا ئە گهر بیانزانیایه ئەو دوو نوڙه چه نډیک خیر وفه زلې گه وره یان تیدایه ؛ ههر به گاگوڼکې بوى دههاتن، وام نیاز کرد که فه رمان بکه م به نوڙ گردن وقامهت بکړیت، پاشان فه رمان بکه م به که سیک نوڙ بو خه لکى بکات، دواتر خو م له گه ل چه ند پیاوړکدا چه ند کو له داریکى سوته مه نى ببهین ؛ بو سهر ئەو پیاوانه ی که ئاماده ی نوڙى

کۆمه‌ل (جه‌ماعه‌ت) نابن، وماله‌کانیان به‌سه‌ریاندا بسوتینم». [صه‌حیه]

- [بوخاری و موسلیم هاوران له‌سه‌ری]

شیگردنه‌وه:

پیغه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- باسی حالی مونا فیه‌که‌کانمان بۆ ده‌کات له‌ ته‌مه‌له‌ییان له‌ئاماده‌بوونی نوێه‌کان، به‌تایبه‌تی نوێزی به‌یانی وعیشا، وئه‌وان ئه‌گه‌ر بیانزانایه‌ چه‌ پاداشتییکی گه‌وره‌ هه‌یه‌ له‌سه‌ر ئاماده‌بوونی نوێزی به‌کۆمه‌ل له‌گه‌ل مسو‌لماناندا ؛ ئه‌وا بۆی ده‌هاتن ئه‌گه‌ر به‌ گه‌ولکیش بووایه له‌سه‌ر ده‌ست وئه‌ژنۆکان وه‌کو مندا‌ل.

وپیغه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- وا نیازی کرد که فه‌رمان بکات به‌قامه‌ت کردن بۆ نوێژ، وفه‌رمان به‌ که‌سیک بکات بۆ پیشنوێژکردن بۆ خه‌لکی، دواتر ئه‌و بڕوات له‌گه‌ل چه‌ند پیاوێکدا به‌ چه‌ند کۆله‌دارێکی سوته‌مه‌نی ؛ بۆ سه‌ر ئه‌و پیاوانه‌ی که‌ ئاماده‌ی نوێزی کۆمه‌ل (جه‌ماعه‌ت) نابن، وماله‌کانیان به‌سه‌ریاندا بسوتینیت ؛ ئه‌میش به‌هۆی گه‌وره‌یی ئه‌و تاوانه‌ی کردوویانه‌، - به‌لام ئه‌مه‌ی نه‌کرد- چونکه‌ ماله‌کان مندا‌ل وئافره‌ت وکه‌سی تری تێدايه له‌وانه‌ی بیانوویان هه‌یه‌ ؛ وه‌یچ تاوانیکیان نه‌کردووه‌.

له‌ سووده‌کانی فه‌رمووده‌که‌:

۱. ترسناکی دواکه‌وتن له‌ نوێزی کۆمه‌ل له‌مزگه‌وتدا.
۲. دوورپه‌وه‌کان مه‌به‌ستیان له‌په‌رسته‌نه‌کانیان ته‌نها ریا وناوبانگه‌، بۆیه‌ ته‌نها ئه‌و کاتانه‌ دین بۆ مزگه‌وت که‌ خه‌لکی ده‌یانبینن.
۳. گه‌وره‌یی پاداشتی نوێزی به‌یانی وعیشا له‌گه‌ل کۆمه‌لدا، وشایه‌نی ئه‌وه‌ن به‌کۆمه‌ل ئه‌نجام بدرین ئه‌گه‌ر به‌ گه‌ولکیش بچیت بۆ نوێژ.

٤. پارێزگاری کردن و بهرده‌وامبوون له ئەنجامدانی نوێزی عیशा و به‌یانی ؛ سه‌لامه‌تیه له دوورووی، و دواکه‌وتن لێیان له‌سیفه‌تی دوورووه‌کانه.

(١٥٨) - عَنْ ابْنِ أَبِي أَوْفَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا رَفَعَ ظَهْرَهُ مِنَ الرُّكُوعِ قَالَ: «سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ، اللَّهُمَّ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ، مِثْلَ السَّمَاوَاتِ وَمِثْلَ الْأَرْضِ وَمِثْلَ مَا شِئْتَ مِنْ شَيْءٍ بَعْدُ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(۱۵۸) - له عبد الله كورې ته ېې ئه وفا -رېزای خوای لیږت- ده لیت: ئه گهر پیغه مبهري خودا -صلی الله علیه وسلم- پشتي له رځوع بردن بهرز بکړدایه ته وه، ده یووت: «(سمع الله لمن حمده، اللهم ربنا لك الحمد، مِلْءَ السَّمَاوَاتِ وَمِلْءَ الْأَرْضِ، وَمِلْءَ مَا شِئْتَ مِنْ شَيْءٍ بعد) واته: (خوای گه وره وه لای ئه وانه ده داته وه -ده یانیستیت- که سوپاس وحه مدی ده که نه، خودایه ؛ په روه دگارمان سوپاس وحه مد وستايش بو تو، پر به ئاسمانه کان و پر به زهوی، و پر به ئه وهی تو بته ویت له پاش ئه مانه)». [صه حیحه] -

[موسلیم گنراوېه تیه وه]

شیکردنه وه:

پیغمبره -صلی الله علیه وسلم- نه گهر له نوږډا پشټی له ړکوع بردن بهرز
بکړدایه ته وه، دهیووت : (سمع الله لمن حمده * خوی گه وره وه لای نه وانه
ده داته وه -ده یان بیستیت- که سوپاس وحه مدی ده که ن): واتا هه رکه سیك
حه مد وستایشی الله بکات ؛ خوی گه وره نزاکانی وه لامده داته وه، وحه مد
وستایشه که ی قبول ده کات و له سهر ووتنی ؛ پاداشتی ده داته وه، پاشان هه مد
وستایشی خودای کرد به ووتنی: (اللَّهُمَّ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ، مِلءَ السَّمَاوَاتِ وَمِلءَ

الأرض، ومِلءَ ما شِئْتَ مِنْ شَيْءٍ بَعْدَ * خُودَايَه ؛ پهروهردگارمان سوپاس
وحمد وستایش بو تۆ، و پر به ئاسمانه کان و پر به زهوی، و پر به ئه وهی تۆ
بتهوئیت له پاش ئه مانه).

له سووده کانی فهرمووده که:

۱. پوونکردنه وهی ئه و زیکره ی سونه ته بووتریت له پاش ئه وهی نوێرخوین
سه ری به رزده کاته وه له رکوع بردن.
۲. ریکبوونه وهی پشت له کاتی رکوع بردندا و دنیایی له پاش به رزبوونه وه لێ ؛
ئه مه فه رمانیی کراوه له شه ریه تدا، چونکه ناکریت ئه م زیکره بلیت مه گهر
پاش ریکبوونه وهی پشت و دنیایی نه بییت.
۳. ریگه پیدراوه ئه م زیکره بلیت له هه موو نوێژه کان ؛ فه رز یان سونه ت بیت.

(٦٥١٠١)

(١٥٩) - عَنْ حُدَيْفَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُولُ
بَيْنَ السَّجْدَتَيْنِ: «رَبِّ اغْفِرْ لِي، رَبِّ اغْفِرْ لِي». [صحيح] - [رواه أبو داود والنسائي وابن
ماجه وأحمد]

(١٥٩) - له حوزه فیه وه - په زای خوای لی بییت - ده ئیت: «پیغه مبه ر - صلی الله
علیه وسلم - له نیوان دوو سوجه که دا ده یووت: (رب اغفر لي، رب اغفر
لي) واته: (پهروهردگارم لیم خوش به، پهروهردگارم لیم خوشبه)». [صه حیحه] - [ئه بو داود ونه سائی وئیین ماجه وئه حمده - گێڕاویانه ته وه]

شیکردنه وه:

پیغمبهر -صلی الله علیه وسلم- له کاتی دانیشتنی نیوان دوو سوجه که دهیووت: (رب اغفر لي، رب اغفر لي) واته: (پهروه دگرم لیم خوښ به، پهروه دگرم لیم خوښ به)، و دوو باره ده کرده وه. ومانای (رب اغفر لي * پهروه دگرم لیم خوښ به) نه وه یه: بهنده داوا له پهروه دگاری ده کات که گونا هه کانی بسرته وه وعیب وکه موکورتیه کانی داپوښت.

له سووده کانی فهرمووده که:

۱. ووتنی ئه م نزایه له نیوان دوو سوجه که له نوښی فهرز وسونه تدا ؛ فهرمانی پیکراوه له شه ریه تدا.
۲. دوو باره ووتنه وه ی زیکی: (رب اغفر لي) ؛ ریگه پیدراوه، و واجب نه وه یه یه ک جار بووتریت.

(۶۵۱۰۴)

(۱۶۰) - عن ابن عباس رضي الله عنهما: كان النبي صلى الله عليه وسلم يقول بين السجدين: «اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي، وارْحَمْنِي، وعافني، واهدني، وارزقني». [حسن بشواهد] - [رواه أبو داود والترمذي وابن ماجه وأحمد]

(۱۶۰) - له ئین عه باسه وه -ره زای خویان لیبت- ده لیت: پیغمبهر -صلی الله علیه وسلم- له نیوان دوو سوژده که دهیووت: «اللهم اغفر لي، وارحمي، وعافني، واهدني، وارزقني» واته: «خودایه لیم خوښ به، وره حمم پیبکه، وسه لامه ت وته ندروست باشم بکه، وهیدایه تم بده،

ورزقم پښ ببه خشه». [حه سهنه به ريځاگانى تر] - [ئه بو داود وتيرمزي وئيبن ماجه
ونه حمده - گيړاويانه ته وه]

شیکردنه وه:

پيغه مبه ر - صلى الله عليه وسلم - له نيوان دوو سوژده كه دا ئه م نزايه ي ده كرد
كه پينج داواي له خوگرتووه، ومسولمان زور پيويستی پيانه، وئهم نزايه
هه موو خيره كاني دونيا وقيامه تي له خوگرتووه، له داواكردني ليخوشبوون
وداپوشين، وره حم پيكردن، وعافيه ت وسه لاهه تي له گومانه كان
وشه هوه ته كان ونه خو شيه كان، وداواكردني هيدايت له خواي گه وره وجيگير
بوون له سه ري، ورزق ورؤزي له ئيمان وزانست وكرده وه ي چاك، وپاره
وساماني حه لال وپاك.

له سووده كاني فهرمووده كه:

۱. ووتني ئه م نزايه له دانيشتنی نيوان سوجده كان ؛ ريځه پيډراوه.
۲. فه زلي ئه م نزايه چونكه خيره كاني دونيا وقيامه تي تيډايه.

(۱۰۹۳۰)

(١٦١) - عَنْ حِطَّانَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الرَّقَاشِيِّ قَالَ: صَلَّيْتُ مَعَ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ صَلَاةً، فَلَمَّا كَانَ عِنْدَ الْقَعْدَةِ قَالَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ: أَقَرَّتِ الصَّلَاةُ بِالْبِرِّ وَالزَّكَاةِ، قَالَ: فَلَمَّا قَضَى أَبُو مُوسَى الصَّلَاةَ وَسَلَّمْ انصَرَفَ فَقَالَ: أَيُّكُمْ الْقَائِلُ كَلِمَةً كَذَا وَكَذَا؟ قَالَ: فَأَرَمَ الْقَوْمُ، ثُمَّ قَالَ: أَيُّكُمْ الْقَائِلُ كَلِمَةً كَذَا وَكَذَا؟ فَأَرَمَ الْقَوْمُ، فَقَالَ: لَعَلَّكَ يَا حِطَّانُ قُلْتَهَا؟ قَالَ: مَا قُلْتُهَا، وَلَقَدْ رَهَبْتُ أَنْ تَبْكَعَنِي بِهَا، فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ: أَنَا قُلْتُهَا، وَلَمْ أُرِدْ بِهَا إِلَّا الْخَيْرَ، فَقَالَ أَبُو مُوسَى: أَمَا تَعْلَمُونَ كَيْفَ تَقُولُونَ فِي صَلَاتِكُمْ؟ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَطَبَنَا فَبَيَّنَ لَنَا سُنَّتَنَا وَعَلَّمَنَا صَلَاتَنَا، فَقَالَ: «إِذَا صَلَّيْتُمْ فَأَقِيمُوا صُفُوفَكُمْ، ثُمَّ لِيَوْمُكُمْ أَحَدُكُمْ فَإِذَا كَبَّرَ فَكَبِّرُوا، وَإِذَا قَالَ: {غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ} [الفاحة: ٧]، فَقُولُوا: آمِينَ، يُجِبْكُمْ اللَّهُ، فَإِذَا كَبَّرَ وَرَكَعَ فَكَبِّرُوا وَارْكَعُوا، فَإِنَّ الْإِمَامَ يَرْكَعُ قَبْلَكُمْ، وَيَرْفَعُ قَبْلَكُمْ»، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «فَتِلْكَ بَيْتُكَ، وَإِذَا قَالَ: سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ، فَقُولُوا: اللَّهُمَّ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ، يَسْمَعُ اللَّهُ لَكُمْ، فَإِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى قَالَ عَلَى لِسَانِ نَبِيِّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ، وَإِذَا كَبَّرَ وَسَجَدَ فَكَبِّرُوا وَاسْجُدُوا، فَإِنَّ الْإِمَامَ يَسْجُدُ قَبْلَكُمْ وَيَرْفَعُ قَبْلَكُمْ»، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «فَتِلْكَ بَيْتُكَ، وَإِذَا كَانَ عِنْدَ الْقَعْدَةِ فَلْيَكُنْ مِنْ أَوَّلِ قَوْلِ أَحَدِكُمْ: التَّحِيَّاتُ الطَّيِّبَاتُ الصَّلَوَاتُ لِلَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(۱۶۱) - له حيتان كورى عبدالله ئەرلەر قاشيه وه دهئيت: نوئژنيكم كرد له گهل
 ئه بى موسى ئه شعهرى، كاتيک له ته شه هود - ته حيات خوئندن- بوو ؛
 پياويک له نيو خه لکيدا ووتى: نوئژکردن هاوتا کراوه (فه رزکراوه) له گهل
 چاکه کارى وزه کاتدا، کاتيک ئه بو موسى نوئژه کهى ته واو کرد، ووتى: کئ بوو
 له ئيوه وشهى ئاوا وئاواى ووت؟ دهئيت: خه لکى بيدهنگ بوون، پاشان ووتى:
 کئ بوو له ئيوه وشهى ئاوا وئاواى ووت؟ دهئيت: خه لکى بيدهنگ بوون، پاشان
 ووتى: له وه يه حيتان تو ئه وه ت وتبیت؟ ووتى: من ئه وه م نه وتووه، وترسام
 له وهى ره خنهم لي بگريت به هويه وه، پياويک ووتى: من ئه وه م ووت، وته نها
 خيرم ويست، ئه بو موسى ووتى: ئايا نازان ده بيت چى بلين له ناو نوئژه کانتان؟
 پيغه مبهري خودا - صلى الله عليه وسلم- وتارى بومان دا سونه ته کان
 ونوئژکردنى روون کرده وه، فه رموى: «ئه گهر نوئژتان کرد؛ ريزه کانتان ريک
 بکه ن پاشان با يه کيکتان پيشنوئژيتان بو بکات، ئه گهر - ئيمام- ته کبيره ي
 کرد (ووتى: -الله اکبر- بو دابه ستنى نوئژ)؛ ئيوه ش ته کبير بکه ن، ئه گهر
 ووتى: {غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ} [الفاتحة: ۷] واته: {نه ک
 (ريگای) ئه وانەى خەشمى (تۆيان) ليگيراوه (وه ک جوله که
 وهاو کرده وه کانين) وه نه ک (ريگای) گومرايان وه ک (گاوره کان
 وهاو کرده وه کانين)}، بلين: ئامين، خواى گه وره وه لامتان ده داته وه، ئه گهر
 ته کبيره ي کرد وچوو بو رکوع بردن؛ ئيوه يش ته کبير بکه ن و بچن بو رکوع
 بردن، چونکه ئيمام له پيش ئيوه ده روا ت بو رکوع بردن وله پيش ئيوه -
 له رکوع بردن- به رز ده بيتته وه»، -پاشان- پيغه مبهري خودا - صلى الله عليه
 وسلم- فه رموى: «ئهمه يه کسانه به ئه وه، وئه گهر ووتى: (سمع الله لمن
 حمده) واتا: (خودا وه لامى ئه وانە ده داته وه -ئه وانە ده بيتتيت- که حمد
 وسوپاستى ده که ن)، بلين: (اللهم ربنا لك الحمد) واتا: (ئەى خودايە
 په روه ردگارمان حمد وسوپاس ته نها بو تويه)، خواى گه وره وه لامتان
 ده داته وه، چونکه خواى گه وره له سه ر زمانى پيغه مبه ره کهى - صلى الله

عليه وسلم- فہرموویہ تی: (سمع الله لمن حمده)، ئە گەر تە کبیرە ی کرد و چوو بۆ سوجده بردن؛ ئیوہیش تە کبیر بکەن و بچن بۆ سوجده بردن، چونکە ئیمام لە پێش ئیوہ سوجده دەبات و لە پێش ئیوہش بەرز دەبێتەوہ -لە سوجده بردن-»، -دواتر- پێغەمبەری خودا -صلی اللہ علیہ وسلم- فہرمووی: «ئەمە یە کسانە بە ئەوہ، ئە گەر لە تەشەھود -تەحیات خویندن- بوو؛ بایە کەمینی ئەو وشانە ی یە کیکتان دەبێت -ئەمە بێت-: (التحيات الطيبات الصلوات لله، السلام عليك أيها النبي ورحمة الله وبركاته، السلام علينا وعلى عباد الله الصالحين، أشهد أن لا إله إلا الله، وأشهد أن محمداً عبده ورسوله) واتە (هەموو ستایشێکی گەورە و مەزنیتی بۆ خوای گەورە ی، و هەموو نوێژکردنێک تەنھا بۆ ئەو زاتە ی، و هەموو قسە و کردەوہ یە کی باش و جوان و خێرکردنێک تەنھا بۆ ئەو زاتە بە دڵسۆزی ئەنجام دەدرێت، سەلام و سلاو لە سەر تۆ بێت ئە ی پێغەمبەر لە گەڵ رەحمەت و بەرە کات و پەرۆزی خوای گەورە، و سەلام و سلاو لە سەر ئیمە و لە سەر بەندە چاکە کانی خوای گەورە، شاھیدی دەدەم -دان دەنیم- بەوہ ی کە هیچ پەرستراویک شایستە ی پەرستن نییە بەراست و ھەق جگە لە اللہ، و موحەمەد بەندە و پێغەمبەری خودایە)». [صەحیحە] - [موسلیم

گێڕاویەتیەوہ]

شیکردنەوہ:

ھاوہ لی بەرێز ئە بی موسای ئە شەعەری -رەزای خوای لیبیت- یە کیک لە نوێژە کانی ئە نجام دەدا، کاتیک لە دانیشتی تەشەھود -تەحیات خویندن- بوو؛ پیاویک لە پشتیەوہ لە نیو خەلکیدا ووتی: نوێژکردن ھاوتا و بەراورد کراوہ (فەرزکراوہ) لە گەڵ چاکە کاری وزە کاتدا، کاتیک ئە بو موسا نوێژە کە ی تەواو کرد، رەوی لە نوێژخوینە کان کرد و پرساری لێیان کرد: کێ بوو ئەو وشانە ی ووت؟ خەلکی بێدەنگ بوون، و هیچ یە کێکیان قسەیان نە کرد، پرسیارە کە ی

دووباره کرده‌وه، کاتیک هیچ کهسیک وهلامی نه‌دایه‌وه، ئەبو موسا -پەزای
خوای لیبت- ووتی: ئەی حیتان دیاره تو وت ! ئەمیش به‌هۆی بویری و نزیک
وپه‌یوه‌ندی پێوه‌ی، و تۆمه‌ته‌که هیچ زیانیکی پێ ناگه‌یه‌نیت، و بوئه‌وه‌ی هانی
بکه‌ره راسته‌قینه‌که بدات بو دانپیدانان، حیتان نکۆلی کرد، ووتی: ترسام
له‌وه‌ی سه‌رزهنشتم بکه‌یت ؛ به‌گومانی ئەوه‌ی من و تۆمه‌، له‌م کاته‌دا پیاویک
له‌نیو خه‌لکی ووتی: من و وتم، و ته‌نها مه‌به‌ستم خێر بوو، ئەبو موسا بو فی‌کردنی
ووتی: ئایا نازانن ده‌بیت چی بڵێن له‌نیو نوێژه‌کانتان؟ ئەمیش وه‌کو نکۆلیه‌ک
له‌سه‌ر ئەم کرده‌وه‌یه، پاشان ئەبو موسا ووتی: پێغه‌مبه‌ری خودا -صلی الله
علیه وسلم- جاریکیان وتاری بۆیان ده‌دا، و پێنمایه‌ی کانی شه‌ریعه‌تی بۆیان پروون
ده‌کرده‌وه، و فێری نوێژیانی کرد، و فهرمووی:

ئەگەر ویستتان نوێژ ئەنجام بدن ؛ ریزه‌کانتان رێک بکه‌ن و راست وجوان
به‌ستن، پاشان با یه‌کیکتان پێشنوێژی بو خه‌لکی بکات، ئەگەر -ئیمام-
ته‌کیره‌ی کرد (ووتی: -الله اکبر- بو دابه‌ستنی نوێژ) ؛ ئیوه‌ش ته‌کیر بکه‌ن،
ئەگەر سوره‌تی -الفاتحه- ی خوێند و گه‌یشته: {غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا
الضَّالِّينَ} [الفاتحة: ۷] واته: {نه‌ک (رێگای) ئەوانه‌ی خه‌شمی (تۆیان) لێگیراوه
(وه‌ک جوله‌که وهاو کرده‌وه‌کانیان) وه‌ نه‌ک (رێگای) گومرایان وه‌ک (گاوه‌کان
وهاو کرده‌وه‌کانیان)}، ئیوه بڵێن: ئامین، ئەگەر بڵێن ؛ خوای گه‌وره وه‌لامی
نزاکانتان ده‌داته‌وه.

ئەگەر ته‌کیره‌ی کرد و چوو بو رکوع بردن ؛ ئیوه‌یش ته‌کیر بکه‌ن و بچن بو
رکوع بردن، ئیمام له‌پیش ئیوه ده‌روات بو رکوع بردن وله‌پیش ئیوه -له‌رکوع
بردن- به‌رز ده‌بێته‌وه؛ بۆیه پێشی مه‌که‌ون، ئەو ساته‌ که‌مه‌ی ئیمام پێشی ئیوه
چوو بو رکوع بردن، پێ ده‌بێته‌وه بۆتان به‌هۆی دواکه‌وتنتان بو هه‌ستانه‌وه
له‌رکوع بردن ؛ چونکه ئیوه دوا‌ی ساتیکی که‌م له‌پاش ئیمام هه‌لده‌ستنه‌وه له
رکوع بردن، ئەو ساته یه‌کسانه به‌ ئەو ساته، و ماوه‌ی رکوع بردنتان وه‌کو
ماوه‌ی رکوع بردنی ئیمامه.

ئه گهر ئيمام ووتى: (سمع الله لمن حمده) واتا: (خودا وه لامي ئه وانه ده داته وه -ئه وانه ده بيسيتيت- كه حه مد وسوپاستى ده كه ن)، بَلَيْن: (اللهم ربنا لك الحمد) واتا: (ئهى خودايه په روه ردگارمان حه مد وسوپاس تهنه با بۆ تويه)، ئه گهر نوڅخوښان ئه مه بَلَيْن خواى گه وره ده يان بيسيتيت و وه لامي نزاكانيان ده داته وه، چونكه خواى گه وره -تبارك وتعالى- له سهر زمانى پيغه مبه ره كهى صلى الله عليه وسلم- فه رموو يه تى: (سمع الله لمن حمده).

پاشان ئه گهر ئيمام ته كبريه كړد وچوو بۆ سوجه بردن؛ ئه وا ده بيت نوڅخوښانيش ته كبر بكن و بچن بۆ سوجه بردن، چونكه ئيمام له پيش ئه وان سوجه ده بات و له پيش ئه وان به رز ده بيتته وه -له سوجه بردن-، ئه و ساته يه كسانه به ئه و ساته، ماوهى سوجه بردنى نوڅخوښه كان يه كسانه وه كو ماوهى سوجه بردنى ئيمام.

وئه گهر ئيمام له دانستن بوو بۆ خوښدن ته شه هود -ته حيات-؛ يه كه م شت كه نوڅخوښ ده بيت بريته له: (التحيات الطيبات الصلوات لله * هه موو ستايشيكي گه وره و مه زني تي تهنه با بۆ خواى گه وره يه، وهه موو نوڅكردنيك تهنه با بۆ ئه و زاته يه): مه زني تي ومانه وه وهه موو مولكيك تهنه با بۆ خواى گه وره يه، وهه موو نوڅه كان -له سه رووى هه موويانه وه نوڅه فره زه كان-؛ هه مووى بۆ په روه ردگار ئه نجام ده دريت.

(السلام عليك أيها النبي ورحمة الله وبركاته، السلام علينا وعلى عباد الله الصالحين * سه لام وسلّو له سهر تۆ بيت ئهى پيغه مبه ره له گه ل په حمه ت و به ره كات وپروزي خواى گه وره، سه لام وسلّو له سهر ئيمه وله سهر به نده چا كه كاني خواى گه وره): -ماناى سه لام كردن واتا- له خواى گه وره داواى سه لامه تى و دووريم ده كه م له هه موو عيب و كه مو كورتى و خراپه يه ك، و به تايبه ت سه لام ده كه ين له سهر پيغه مبه ره -صلى الله عليه وسلم-، پاشان سه لام ده كه ين له نه فسى خو مان، دواتر له به نده چا كه كاني خواى گه وره؛ ئه وانه ي كه مافه كاني خواى گه وره -سبحانه وتعالى- و مافه كاني خه لكى

جیبه جی ده کهن، پاشان ده لئیت: (أشهد أن لا إله إلا الله، وأشهد أن محمدا عبده ورسوله * شاهیدی ددهم - دان ده نیم - به وهی که هیچ په رستراویک شایسته ی په رستن نییه به راست وهه ق جگه له الله، وموحه مه د بهنده وپیغه مبهری خودایه).

له سووده کانی فه رمووده که:

۱. روونکردنه وهی شیوازیک له شیوازه کانی ووتنی ته شه هود - ته حیات -.
۲. ئه وهی ده ووتریت یان ده کریت له ناو نوژدا ؛ ده بیت سه لمینرا بیت که پیغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم - له کاتی نوژکردنی وتوویه تی یان کردوویه تی، بویه دروست نییه که سیک له خوویه وه قسه یه ک یان کرده وه یه ک دابه ینیت له ناو نوژدا ؛ که له سونه ته دا نه هات بیت.
۳. دروست نییه که س پیشی ئیمام بکه ویت یان له گه ل ئه ودا بچیت بو حاله ته کان یان پاش بکه ویت، ورپگه پیدراو ئه وه یه شوینی بکه ویت له کرده وه کاند.
۴. روونکردنه وهی ئه وهی پیغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم - له سه ری بوو له گرنگیدان به گه یاندنی په یامه کانی ئایینی ئیسلام، وفیرکردنی حوکمه کانی ئاین به ئومه ته که ی.
۵. ئیمام سه رمه شقه بو نوژخوینه کانی پشته وهی، بویه دروست نییه کیپرکی له گه لدا بکریت له کرده وه کانی نوژدا ونابیت له گه ل ئه ودا بچیت بو حاله ته کان ونابیت دوا بکه ویت، به لکو ساتیکی که م پاش ئه وهی ئیمام چوو بو حاله تیکی نیو نوژ ؛ ده بیت نوژخوینیش راسته وخو شوینی بکه ویت، وئه گه ر دلنیا بوو که ئه و چوو بو ئه و حاله ته ئه وسا دروسته ئه ویش بچیت بو ئه و حاله ته به ی دواکه وتن، وسونه ت ئه وه یه له هه موو حاله ته کاند شوینکه وتووی بیت.

۶. ریکخستنی ریزه کان له کاتی نوێژدا ؛ فه رمانیپیکراوه له شه ریه تدا.

(۶۵۰۹۷)

(۱۶۲) - عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: عَلَّمَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَكَفَّنِي بَيْنَ كَفَّيْهِ، التَّشَهُّدَ، كَمَا يُعَلَّمُنِي السُّورَةَ مِنَ الْقُرْآنِ: «التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ، وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ». وفي لفظ لهما: «إِنَّ اللَّهَ هُوَ السَّلَامُ، فَإِذَا قَعَدَ أَحَدُكُمْ فِي الصَّلَاةِ فَلْيَقُلْ: التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ، فَإِذَا قَالَهَا أَصَابَتْ كُلَّ عَبْدٍ لِلَّهِ صَالِحٍ فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، ثُمَّ يَتَخَيَّرُ مِنَ الْمَسْأَلَةِ مَا شَاءَ». [صحيح] - [متفق عليه]

(۱۶۲) - عبداللهی کوری مه سعوود - رهزای خوای لیبیت - ده لیت: پینغه مبه - صلى الله عليه وسلم- فیری ته شه هود (ته حیات) ی کردم ههروه کو چۆن فیری سوره تیکی قورثانی ده کردم، وناو له پیم له ناو له پی نهو بوو، و(ته حیاته که بهم شیویه بوو): «التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ، وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ» ۸.

وله گیرانه وهیه کی ترده: «خوای گه وره به خشه ری سه لاهه تی وئاسایشه - نه لسه لاه: السلام-ه، نه گهر یه کیکتان دانیشته له نوێژدا (بو خویندنی ته شه هود) با بلیت: «التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا

النَّبِيِّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ»، ئە گەر ئەمە بئیت سوودی هەیه بۆ هەموو بەنده چاکەکانی خۆی گەر لە ئاسمان وزه‌وی، (دوای ئەمە ده‌بێت): «أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ»، پاشان ده‌توانیت به‌ویستی خۆی هەر نزایه‌کی تر بێت». ^۸ (واته: هەموو ستایشی گەر و به‌ مەزن دانان تەنها بۆ خۆی گەر و به‌یه، وه‌موو نوێژکردنیک تەنها بۆ ئەو زاته‌یه، وه‌موو قسه‌ و کرده‌وه‌یه‌کی باش و جوان و خێرکردنیک تەنها بۆ ئەو زاته‌ به‌ دڵسوژی ئەنجام ده‌دریت، سه‌لام و سلّاو له‌ سه‌ر تۆ بێت ئەو پێغه‌مبه‌ر له‌ گه‌ڵ په‌حمه‌ت و به‌ره‌کات و په‌روزی خۆی گەر و به‌، سه‌لام و سلّاو له‌ سه‌ر ئێمه‌ وله‌ سه‌ر به‌نده‌ چاکه‌کانی خۆی گەر و به‌، شاهیدی ده‌ده‌م -دان ده‌نیم- به‌وه‌ی که‌ هیچ په‌ستراویک شایسته‌ی په‌رستن نییه‌ به‌هه‌ق و راستی جگه‌ له‌ الله، و موچه‌مه‌د -صلی الله علیه وسلم- پێغه‌مبه‌ر و نێردراوی خودایه‌). [صه‌حیحه‌] - [بوخاری و موسلیم هاوران له‌ سه‌ری]

شیکردنه‌وه‌:

پێغه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- ئەو ته‌شه‌هوده‌ی -ته‌حیاته‌ی- فێری عبداللهی کوری مه‌سعود کرد -په‌زای خۆی لیبیت- که‌ له‌ نوێژدا ده‌ووتریت، ده‌سته‌کانی عبداللهی کرده‌ نیو ده‌سته‌کانی خۆی بۆئه‌وه‌ی سه‌رنجی ئێین مه‌سعود رابکێشیت. به‌و شیوه‌یه‌ فێری کرد هه‌روه‌کو چۆن سوره‌تیکی قورئانی فێر ده‌کرد، ئەمیش ئاماژه‌یه‌ بۆ گه‌رنگیدانی پێغه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- به‌م ته‌شه‌هوده‌ له‌ روانگه‌ی چۆنیه‌تی و وتن و ماناکه‌ی. فه‌رمووی: (التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ : هەموو ستایشی گەر و به‌ مەزن دانان تەنها بۆ خۆی گەر و به‌یه): ئەمیش ئاماژه‌یه‌ بۆ هەموو قسه‌ و کرده‌وه‌یه‌ک که‌ به‌ گه‌ره‌دانانی تێدا بێت، هەمووی تەنها شایسته‌یه‌ بۆ خۆی گەر و به‌ -عز و جل-.

(وَالصَّلَوَاتُ : وهه موو نوڙ ڪردنيڪ) : ئه مېش هه موو نوڙ ڀڳي زانراو ده گريته وهه ؛ نوڙه فهرز وسونه ته کان هه مووي به ته نها بؤ پهروه ردگار ئه نجامده دريٽ - سبحانه وتعالى -. (وَالطَّيِّبَاتُ : وهه موو قسه وكرده وهيه كي باش وجوان وخير ڪردنيڪ ته نها بؤ ئه و زاته به دلسوزي ئه نجام ده دريٽ) : هه موو قسه وكرده وهه وسيفه تيكي پاك وچاك ده گريته وهه كه ئاماژن بؤ كاملتي، هه موويان ته نها شايستهن بؤ پهروه ردگار - سبحانه وتعالى -.

(السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ : سه لام وسلاو له سهر تو بيت ئه ي پيغه مبه ر له گه ل ره حمه ت وبه ره كات وپروزي خواي گه و ره) : نزا ڪردن بؤ سه لامه ت بوون له هه موو به لا وخرابه وناخوشييه ك، ونزا ڪردن بؤ زياد بووني هه موو خير وچا كه يه ك.

(السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ : وسه لام وسلاو له سهر ئيمه وله سهر بهنده چا كه كاني خواي گه و ره) : نزا ڪردن بؤ سه لامه ت بووني نوڙ خويٽيان وهه موو بهنده يه كي چاك له ئاسمانه کان وزه وي.

(أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ : شاهيدي دهدهم - دان دهنييم - بهوهي كه هيچ په رستراويڪ شايسته ي په رستن نيه بههق وراستي جگه له الله) : به دلنيابي وچه سپاوي جهخت ده كه مه وه له سهر ئه م شاهيدي دانه.

(وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ : وشاهيدي دهدهم كه موحه مه د - صلى الله عليه وسلم - پيغه مبه ر ونيردراوي خودايه) : دان دهنييم بهوهي بهنده ي خودايه وڪوٽا په يامبه ره.

پاشان پيغه مبه ر - صلى الله عليه وسلم - رٽيموڙي نوڙ خويٽي ڪردووه بؤ ووٽي هه ر نزيهه ك كه دهيه ويٽ بيليت.

له سووده کانی فہرموودہ کہ:

۱. شوینی ووتنی ئەم تەشەھودە -تەحیاتە- لە کاتی دانیشتنە پاش کۆتا سوودە ؛ لە ھەموو نوێژیکدا، وەھروەھا دەووتریت لە کۆتایی ڕکاتی دووھمی ھەموو نوێژیکی سێ ڕکاتی وچوار ڕکاتی.

۲. واجبیتی ووتنی تەحیات -تەشەھودە-، ڕێگەپێدراوە بە ھەرشیوازیەک شایەتمان بەیئیت لەو شیوازانەی لە پیغەمبەرەو ھاتوو -صلی اللہ علیہ وسلم-.

۳. ڕێگەپێدراوە نزاکردن لە ناو نوێژدا بەو شیوەیە یی خۆشە ؛ بەمەرجیک تاوانی تێدا نەبێت.

۴. سونەتە لە نزاکردندا ؛ سەرھتا مرووف بە نزاکردن بۆ نەفسی خۆی دەست پێبکات.

(۳۰۹۶)

(۱۶۳) - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدْعُو وَيَقُولُ: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، وَمِنْ عَذَابِ النَّارِ، وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ، وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ».

وَفِي لَفْظٍ لِمُسْلِمٍ: «إِذَا فَرَّغَ أَحَدُكُمْ مِنَ التَّشَهُّدِ الْآخِرِ، فَلْيَتَعَوَّذْ بِاللَّهِ مِنْ أَرْبَعٍ: مِنْ عَذَابِ جَهَنَّمَ، وَمِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ، وَمِنْ شَرِّ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ». [صحيح] - [متفق عليه]

(۱۶۳) - لە ئەبێ ھورەیرەو -پەزای خوای لیبیت- دەلیت: پیغەمبەر -صلی اللہ علیہ وسلم- نزای دەکرد و دەیفەرموو: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ

القبر، وعذاب النار، ومن فتنة المَحْيَا وَالْمَمَاتِ، ومن فتنة الْمَسِيح الدَّجَالِ»، واته: «خودايه من په نات پیده گرم له سزای گور، په نات پیده گرم له سزای دوزخ، په نات پیده گرم له فیتنه ی ژیان و فیتنه ی مردن، و په نات پیده گرم له فیتنه ی مه سیحی ده جال».

وله گیرانه وهی [مسلم] دا: «ئه گهر یه کیکتان ته حیاتی کوټای ته واو کرد، با په نا به خوی گه وره بگریټ له چوار شت: له سزای دوزخ، وله سزای گور، وله فیتنه ی ژیان و فیتنه ی مردن، وله شهر ی مه سیحی ده جال».

[صه حیحه] - [بوخاری و موسلیم هاوران له سه ری]

شیکردنه وه:

پیغه مبه ر-صلی الله علیه وسلم- په نای به خوی گه وره ده گرت له چوار شت، له پاش ته شه هودی -ته حیاتی- کوټای و له پپیش سه لامدانه وه له نوټر، وه فهرمانی پیمان کردو وه که په نا به خوی گه وره بگرین له چوار شت: یه که م: له سزای گور.

دوو هم: له سزای ټاگری دوزخ وئهمه له روژی قیامه تدا رووده دات. سییه م: له فیتنه ی ژیان : که هه موو شه هوه ت وئاره زوو هه رامه کان وگومانه گومرا که ره کان ده گریته وه، وله فیتنه ی مردن : واتا ساتی مردن و سه ره مه رگ؛ له لادان له ئیسلام یان سوننه ت، یان فیتنه ی گور وه کو پرسیار کردنی فریشته کان.

چوار هم: فیتنه ی ده جال؛ که له کوټای دونیا دهرده چیت، والله به نده کانی پی ټاقی ده کاته وه؛ و به تاییه ت باسی فیتنه ی ده جال کراوه چونکه فیتنه وگومراییه که ی زور گه وره یه.

له سووده کانی فہر مووده کہ:

۱. ئەم پەناگرتنە لە نزاگرنگ وگشتگیرە کانه؛ چونکہ پەناگرتنی تێدایە بە خوای گەورە لە شەر و زیانە کانی دونیا و قیامت.
۲. جەختکردنەووە لەسەر بوونی سزای گۆر؛ وە بێ گومان هەق و راستیە.
۳. ترسناکی فیتنەکان، وگرنگی پەناگرتن بە خوای گەورە و پارانەووە لێی بۆئەووەی بەندە پارێزراو و دوور بێت لە فیتنەکان.
۴. جەختکردنەووە لەسەر دەرچوونی دەج دەجال و گەورەیی فیتنەکە.
۵. ووتنی ئەم نزایە لەپاش تەشەھودی -تەحیاتی- کۆتایی؛ سونەتە.
۶. نزاکردن لەپاش کردەووەی چاک؛ سونەتە.

(۳۱۰۳)

(۱۶۴) - عَنْ مَعْدَانَ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ الْيَعْمَرِيِّ قَالَ: لَقِيتُ ثَوْبَانَ مَوْلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقُلْتُ: أَخْبِرْنِي بِعَمَلٍ أَعْمَلُهُ يُدْخِلُنِي اللَّهُ بِهِ الْجَنَّةَ؟ أَوْ قَالَ قُلْتُ: بِأَحَبِّ الْأَعْمَالِ إِلَى اللَّهِ، فَسَكَتَ. ثُمَّ سَأَلْتُهُ فَسَكَتَ. ثُمَّ سَأَلْتُهُ الثَّالِثَةَ فَقَالَ: سَأَلْتُ عَنْ ذَلِكَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: «عَلَيْكَ بِكَثْرَةِ السُّجُودِ لِلَّهِ، فَإِنَّكَ لَا تَسْجُدُ لِلَّهِ سَجْدَةً، إِلَّا رَفَعَكَ اللَّهُ بِهَا دَرَجَةً، وَحَطَّ عَنْكَ بِهَا خَطِيئَةٌ» قَالَ مَعْدَانُ: ثُمَّ لَقِيتُ أَبَا الدَّرْدَاءِ فَسَأَلْتُهُ فَقَالَ لِي: مِثْلَ مَا قَالَ لِي: ثَوْبَانُ. [صحيح] - [رواه مسلم]

(۱۶۴) - له مهعدان كوری ئەبی تەلحە ئەلیعمریەو دەلێت: گەیشتم بە سەوبان (بەندە ی ئازاد کراو لەلایەن) پێغەمبەری خوداو -صلى الله عليه وسلم-، ووتم: کردەوێهەم پێ بێ ئەگەر بیکەم خۆی گەورە بەهۆیەو دەمخاتە بەهەشت؟ یان دەلێت -ووتم-: خۆشەوێستترین کردەوێهە لەلای خۆی گەورە، (سەوبان) بێدەنگ بوو. پاشان پرسیارم لێکرد، هەر بێدەنگ بوو، پاشان سییەم جار پرسیارم لێکرد، ووتی: ئەم پرسیارەم کرد لە پێغەمبەری خودا -صلى الله عليه وسلم-؛ فەرمووی: «سوور بە لەسەر زۆر سوجدە بردن بۆ خۆی گەورە؛ چونکە تۆ هەر سوجدەیهک ببەیت ئەوا خۆی گەورە پلەیهک بەرزت دەکاتەو، وتوانیکت لەسەر لا دەدات». مهعدان دەلێت: پاشان گەیشتم بە ئەبو دەر دائ هەمان پرسیارم لێکرد، ئەویش وەکو سەوبان وەلامی دامەو. [صهحيه] - [موسليم گێراوێهە]

شیکردنەو:

پێغەمبەر -صلى الله عليه وسلم- پرسیارى لێکرا سەبارەت بە ئەو کردەوێهە که دەبێتە هۆی چوونە بەهەشت یان پرسیارى لێکرا سەبارەت بە خۆشەوێستترین کردەوێهە لەلای خۆی گەورە؟

پیغمبر -صلی الله علیه وسلم- به پرسیارکاری فهموو: زور سوجده بهه بو
خوای گه وره ئەمیش به زور ئەنجامدانی نوێژ، چونکه تۆ هەر سوجدهیه ک
بهیت ئەوا خوای گه وره پلهیه ک بهرزت دهکاتهوه، وتاوانیکت لهسەر لا
دهدات.

له سوودهکانی فهموو دهکه:

۱. هاندانی مسوڵمان بو پەرۆشبوون لهسەر ئەنجامدانی نوێژه فهمرز
وسونهتهکان، چونکه ههتا مسوڵمان نوێژ زیاتر ئەنجام بدات ؛ سوجدهی زیاتر
دهبات وپلهی زیاتر بهرز دهبیتهوه.

۲. روونکردنهوهی تێگه یشتووپی هاوهلان وزانستیان سهبارهت بهوهی ناتوان
بگهن به بهههشت مه گهر به رهحمهتی خوای گه وره نه بیته پاشان ئەنجامدانی
کردهوه چاکهکان.

۳. سوجده بردنی نیو نوێژ له گه ورهترین هوکارهکانه بو بهرزبوونهوهی پلهکان
ولیخۆشبوون له گوناهاکان.

(۱۶۵) - عن عائشة رضي الله عنها قالت: إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «لَا صَلَاةَ بِمَحْضَرَةِ الطَّعَامِ، وَلَا هُوَ يُدَافِعُهُ الْأَخْبَثَانِ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(۱۶۵) - له عائشه وه -رهزای خوای لیبت- ده لیت: گویم له پیغه مبهری خودا بوو-صلی الله علیه وسلم- که ده یفه رموو: «نوئژ دروست نیه ؛ کاتیک خواردن ناماده بیت، یان کاتیک ته نگه تاو بیت به یه کیک له پیسیه کان». [صه حیحه] - [موسلم گنراویه تیه وه]

شیگردنه وه:

پیغه مبهر-صلی الله علیه وسلم- نه هی کردوو له نوئژکردن له کاتیکدا خواردن ناماده یه ونوئژخوین دلّی له لایه تی و به په روشیه تی ؛ به هوّی برسی تیه وه. وههروه ها نه هی کردوو له نوئژکردن له کاتیکدا ته نگاوه، چونکه نوئژخوین بیرری له لای چۆنیه تی خو دربارکردنه له م ناره حه تیه ؛ بۆیه به ریکی نوئژه که ی نه نجام نادات.

له سووده کانی فهرمووده که:

۱. ده بیت نوئژ خوین پیش ئه وه ی ده ست به نوئژه که ی بکات ؛ هه موو شتیک له خوّی دوور بخاته وه که ده بیت هه ی سه رقالبوونی.

(۱۶۶) - عن عُثْمَانَ بْنِ أَبِي الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّهُ أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ الشَّيْطَانَ قَدْ حَالَ بَيْنِي وَبَيْنَ صَلَاتِي وَقِرَاعَتِي يَلْبِسُهَا عَنِّي، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «ذَاكَ شَيْطَانٌ يُقَالُ لَهُ خِنْزَبٌ، فَإِذَا أَحْسَسْتَهُ فَتَعَوَّذْ بِاللَّهِ مِنْهُ، وَاتَّقِ عَلَى يَسَارِكَ ثَلَاثًا»، قَالَ: فَفَعَلْتُ ذَلِكَ فَأَذْهَبَهُ اللَّهُ عَنِّي. [صحيح] - [رواه مسلم]

(۱۶۶) - له عوسمانی کوری ئەبی ئەلعاسەو - ڕەزای خوای لیبیت - دەلێت: هات بو لای پیغەمبەر - صلی الله علیه وسلم - ووتی: ئەی پیغەمبەری خودا، شەیتان دیتە نیوان من و نوێژەکم و خوێندنەوهم لی تیکەدەدات، پیغەمبەری خودا - صلی الله علیه وسلم - فەرمووی: «ئەو شەیتانیکی پێی دەووتریت خینزەب، ئەگەر هەستت پێ کرد پەنا بە خوای گەورە بگرە، و سێ جار تف بکە بە لای چەپتدا»، دەلێت: منیش ئەوهم ئەنجامدا بوێه خوای گەورە ئەو هی لەسەرم نەهێشت. [صه حیهه] - [موسلم گێڕاویەتیەوه]

شیکردنەوہ:

عوسمان کوری ئەبی ئەلعاس - ڕەزای خوای لیبیت - هات بو لای پیغەمبەر - صلی الله علیه وسلم - ووتی: ئەی پیغەمبەری خودا شەیتان دیتە نیوان من و نوێژەکم، و دەبیتە هۆی ئەو هی خشوعم نەمێنیت لەنوێژدا، و خوێندنەوهم لی تیکەل دەکات و تووشی گومان دەبم، پیغەمبەری خودا - صلی الله علیه وسلم - پێی فەرموو: ئەو شەیتانیکی پێی دەووتریت خینزەب، ئەگەر هەستت بەمە کرد؛ داوای یارمەتی لە الله بکە و پەنا ی پێ بگرە، و سێ جار تف* بکە بە لای چەپدا، دەلێت: منیش ئەوهم ئەنجامدا کە پیغەمبەر - صلی الله علیه وسلم - فەرمووی، خوای گەورە ئەو هی لەسەرم نەهێشت. * (تف: مەبەست

لې تف کردنیکه تهنه هاواکه بیت له گهل چهند ته ریه کی کهم له ئاوی تفه که
-تفیک کی کهم به سهر زمان-

له سووده کانی فه رموده که:

۱. گرنگی خشوع وئاماده بوونی دل له نوژدا، وشه یتان کوشش ده کات بوئه وهی
نوژ تیکدات له نوژخوین وگومانی له لا دروست بکات.

۲. په ناگرتن به خوی گه وره له شه یتان له کاتی نوژدا؛ سونه ته، وئه میش به
ووتی: (أعوذ بالله من الشيطان الرجيم) وزیکره کانی تر که -په ناگرتن: تعویذ-
یان تیدایه، له گهل تفکردن به لای چه پدا سی جار به لام به شیوه یه ک بیت
له کاتی نوژی جه ماعه تدا که سی ته نیشتی ئازار نه دات، وبریکی زور کهم تف
بکات به سهری زمانی.

۳. پروونکردنه وهی نه و حاله ی هاوه لان له سهری بوون -ره زای خویان لیبت-
؛ کاتیک تووشی کیشه ده بوون ده گه رانه وه بو لای پیغه مبه ر-صلی الله علیه
وسلم- بوئه وهی چاره سهری بکات بویان.

۴. زیندووی دلی هاوه لان، وهیمه ت وهه وئدانیان بو قیامه ت.

(۱۶۷) - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَسْوَأُ النَّاسِ سَرَقَةً الَّذِي يَسْرِقُ صَلَاتَهُ» قَالَ: وَكَيْفَ يَسْرِقُ صَلَاتَهُ؟ قَالَ: «لَا يُتِمُّ رُكُوعَهَا، وَلَا سُجُودَهَا». [صحيح] - [رواه ابن حبان]

(۱۶۷) - له ئه‌بی هوره‌یره‌وه - په‌زای خوای لیبیت- که پښغه‌مبه‌ری خودا -صلی الله علیه وسلم- ده‌فه‌رمویت: «ئهو که‌سه‌ی خراپترین دزی ده‌کات ئه‌وه‌یه که له نوښته‌که‌ی ده‌دزیت»، ووتیان: چوڼ له نوښته‌که‌ی ده‌دزیت؟ فه‌رمووی: «به‌باشی رکوع وسوجه نابات». [صه‌حیحه] - [تئیبنو حبان] - گڼراویه‌تیه‌وه]

شیکردنه‌وه:

پښغه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- پروونیده‌کاته‌وه خراپترین جوړی دز ؛ ئه‌و که‌سه‌یه که له نوښته‌که‌ی ده‌دزیت، ئه‌میش به‌هو‌ی ئه‌وه‌ی بردنی سامانی خه‌لکی ؛ دزینی ئه‌و شتانه‌یه که سوودی هه‌یه له‌دونیا‌یه‌کی کاتی، به‌لام ئه‌م جوړه دزه ؛ مافی نه‌فسی خو‌ی ده‌دزیت له‌پادا‌شتی نه‌پراوه و له‌ده‌ستی ده‌دات، ووتیان: ئه‌ی پښغه‌مبه‌ری خودا چوڼ له‌نوښته‌که‌ی ده‌دزیت؟ فه‌رمووی: رکوع وسوجه بردن به‌رڼکی وباشی ئه‌نجام نادات ؛ ئه‌میش به‌هو‌ی ئه‌وه‌ی په‌له ده‌کات له‌کاتی رکوع وسوجه بردن بویه به‌شیوه‌یه‌کی ته‌واو جیبه‌جیان ناکات.

له سووده‌کانی فه‌رمووده‌که:

۱. گرنګیتی ئه‌نجامدانی نوښت به‌شیوه‌یه‌کی جوان وکامل، وجیبه‌جیکردنی پایه‌کانی به‌هیمنی ودلنایای وخشوعه‌وه.

۲. وه‌سفی ئه‌و که‌سه‌ی که به‌باشی رکوع وسوجه نابات به‌وه‌ی وه‌کو دز وایه، ئه‌میش بو‌ ئاګا‌دارکردنه‌وه وترساندن له‌م کاره ؛ وئاما‌زه‌یه بو‌ حه‌رامبوونی ئه‌م جوړه هه‌لسوکه‌وته له‌نوښتدا.

۳. واجبیتی رکوع وسوجه بردن به شیوه کی تهواو وجوان، وړیک بوونه وه ټیاند.

(۶۵۱۰۰)

(۱۶۸) - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «أَمَّا يَخْشَى أَحَدُكُمْ - أَوْ: لَا يَخْشَى أَحَدُكُمْ - إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ قَبْلَ الْإِمَامِ، أَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ رَأْسَهُ رَأْسَ حِمَارٍ، أَوْ يَجْعَلَ اللَّهُ صُورَتَهُ صُورَةَ حِمَارٍ». [صحيح] - [متفق عليه]

(۱۶۸) - له ئهې هورېره وه -رهزای خوای لیبت- که پیغمبر -صلی الله علیه وسلم- دهفه رموت: «ثایا ئه وهی له پیش ئیمام سهری بهرز ده کاته وه؛ ناترسیت له وهی که خوای گه وره سهری وه کو سهری گوی درېژ لیبتات، یان شیوهی وه کو شیوهی گویدرېژ لیبتات». [صحيحه] - [بوخاری و موسلیم هاوران له سهری]

شیکردنه وه:

پیغمبر -صلی الله علیه وسلم- هه ره شهیه کی توند ده کات له سهر ئه و که سهری که سهری له پیش سهری ئیمام بهرز ده کاته وه له کاتی نوژدا؛ به وهی خوای گه وره له وهیه سهری وه کو سهری گوی درېژ لیبتات، یان شیوهی وه کو شیوهی گویدرېژ لیبتات.

له سووده کانی فه رمووده که:

۱. چوار حالت ههیه له په یوهندی نیوان نوژخوینه کان له گه ل ئیمام، سیانین نه هی لیکراوه، که ئه مانه: پیشبرکی کردن له گه ل ئیمام، جو له کردن له گه ل ئیمام، ودواکو تن لی، ئه وهی ریگه پیدراوه: بریتیه له شوینکه وتی.

۲. واجبه نوڙخوڻ شوڻي ٿيڻم بکهوڻ له حاله ته کانی ناو نوڙدا.

۳. ٺهه کهسهی سهری له پڻش ٿيڻم بهرز ده کاته وه ؛ هه ره شهی لیکراوه به وهی له وهیه له راستیدا شیوهی بگوردریت بو شیوهی گویدریت، وٺه میش جوریکه له تیکچوونی شیوه -مه سخ-.

(۳۰۸۶)

(۱۶۹) - عن أبي سعيد الخدري رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم :
«إِذَا شَكَّ أَحَدُكُمْ فِي صَلَاتِهِ، فَلَمْ يَدْرِ كَمْ صَلَّى ثَلَاثًا أَمْ أَرْبَعًا؟ فَلْيَطْرَحِ الشَّكَّ وَلْيَبْنِ عَلَى مَا اسْتَيْقَنَ، ثُمَّ يَسْجُدْ سَجْدَتَيْنِ قَبْلَ أَنْ يُسَلِّمَ، فَإِنْ كَانَ صَلَّى خَمْسًا شَفَعْنَ لَهُ صَلَاتَهُ، وَإِنْ كَانَ صَلَّى إِتْمَامًا لِأَرْبَعٍ؛ كَانَتْ تَرْغِيمًا لِلشَّيْطَانِ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(۱۶۹) - له ٺهه بی سه عیدی خودریه وه -ره زای خوی لیبت- که پیغه مبهه -
صلی الله علیه وسلم- ده فهرمویت: «ٺه گهر یه کیکتان گومانی له نوڙه که ی
هه بوو، نه زانیټ چه ند رکاتی ٺه نجامداهه سی یان چوار؟ با گومانه که ی
دوور بخاته وه وبنچینه ی نوڙه که ی له سهر ٺه وه دابمه زرنیټ که لی
دنیا به، پاشان با دوو سوجهه بات پڻش ٺه وهی سه لام بداته وه، ٺه گهر
پڻج رکاتی ٺه نجامدابیټ؛ ٺه وا نوڙه که ی به رکاتی جووت ده بیټ، وٺه گهر
هه ر چوار رکاته که ی ٺه نجامدا بیټ؛ ٺه وا ٺه مه سه رشورکردنه بو
شهیتان». [صه حیحه] - [موسلم گنراویه تیه وه]

شىكر دنه وه:

ئەم فەرموودەيە چۆنەيەتی مامەلەکردن لە گەل ئەو گومانانەي ناو نوێژ رووندا کاتەوێه کە تووشی مسوڵمان دەبێت، وپێویستە لەسەر یەقین و دڵنیایی دابمەزێت، و ئەگەر گومان هەبوو لە ژمارەي رێکاتەکان ئەوا یەقین و دڵنیایی پێویستە لەسەر کەمترین ژمارەي رێکات بێت، و پاشان دوو (سوجدەي سەهو) دەبات پێش ئەوێه سەلام بداتەو، و سەبارەت بە بابەتی (سوجدەي سەهو) روونکردنەوێه زۆر هاتوو. شىکردنەوێه فەرموودە کە: (ئەگەر یەکیکتان گومانی لە نوێژە کەي هەبوو): و اتا گومانی هەبوو و دوو دڵ بوو بە ئێوێه لایەنیکیان بە پەسەند دابنێت و بپارە کەي لەسەر دابمەزێت. (نەزانیت چەند رێکاتی ئەنجامداوێه سێ یان چوار؟): و ئەمیش بۆ نمونە هێنانەوێه. (با گومانە کەي دوو رێخاتەو): ئەوا ئەو رێکاتەي گومانی لێ هەيە بۆ نمونە لێرەدا رێکاتی چوارمە.

(و بنچینەي نوێژە کەي لەسەر ئەو دابمەزێت کە لێ دڵنیایە): و اتا بە زانینەو دڵنیایە لەسەر ئەنجامدانی کە بۆ نمونە لێرەدا سێ رێکاتە. (پاشان با دوو سوجدە ببات پێش ئەوێه سەلام بداتەو): ئەمە باشتەيە کە پێش سەلامدانەو - سوجدەي سەهو - ببات. (ئەگەر پێنج رێکاتی ئەنجامدا بێت): ئەمیش هۆکاری ئەوێه بۆچی مسوڵمان فەرمانی پێکراوێه کە - سوجدەي سەهو - ببات، ئەگەر لە نوێژە کەدا چوار رێکاتی ئەنجامدا بێت و رێکاتی تری بۆ زیاد بکات. (ئەوا نوێژە کەي بە رێکاتی جووت دەبێت): و اتا دوو - سوجدەي سەهو - دەبنە هۆي ئەوێه نوێژە کە بە رێکاتی جووت کۆتایی پێهێندەرت، چونکە ئەو دوو - سوجدەي سەهو - لە شوێنی رێکاتیکن، و ئەو نوێژەي ئەنجام دەدرێت بۆ نمونە نوێژێکی فەرزی چوار رێکاتەي لە بنچینەدا بە ژمارەي جووتە نە ک ژمارەي تاک.

(و ئەگەر هەر چوار رێکاتە کەي ئەنجامدا بێت): ئەو لێرەدا ئەوێه واجب و پێویست بوو لەسەر ئەنجامداوێه بە ئێ زیادکردن و کەمکردن. (ئەوا ئەمە

سەرشۆرکردنه بۆ شهیتان): ئەگەر بههۆی ئەو ڕکاتهوه -بههۆی سوجدەى سههو- بېتته چوار ڕکات ئەوا ئەمه زهلیکردن وسەرشۆرکردنی شهیتانه، خودا زاناته.

له سوودهکانی فهرمودهکه:

۱. نوێژخوێن ئەگەر گومانی له نوێژهکهی ههبوو ودنیا نهبوو ؛ ئەوا گومانهکهی پشتگوی دهخات وکردهوه به دنیاپی دهکات، ونوێژهکهی جیگیر دهکات لهسەر کهترین ڕکات که ئەنجامیداوه، دواتر نوێژهکهی تهواو دهکات وسوجدەى سههو دهبات پیش ئەوهی سهلام بداتهوه پاشان سهلام دهداتهوه.

۲. ئەم دوو سوجدەیه کهموکورتی نوێژ چاک دهکاتهوه، وشهیتان به زهلیلی وسەرشۆری دوور دهکهوێته که ئامانجی خوێ نهپێکاوه.

۳. ئەو گومانهی له فهرمودهکه باسکراوه ؛ مهبهست لێ دوو دلیه بهی ئەوهی دنیا بیت له لایه نیکیان، بهلام ئەگەر گومانی ههبوو ودنیا نهبوو له لایه نیکیان ؛ ئەوا کاری پێدهکریت، وبهو شیوهی باسکرا سوجدەى سههو دهبات.

۴. هاندان بۆ ڕووبهرووبونهوهی وهسوهسه ودوورخستنهوهی؛ ئەمیش لهڕێگی پابه ندبوون به فهرمانهکانی شهریعت.

(۱۷۰) - عن وابصة بن معبد الجهنني رضي الله عنه أن رسول الله صلى الله عليه وسلم رأى رجلاً يصلي خلف الصف وحده، فأمره أن يُعيد الصلاة. [حسن] - [رواه أبو داود وأحمد والترمذي]

(۱۷۰) - له وابسهی کوری مه عبه دی جوهه نیه وه - ره زای خوای لیبت - ده لیت: «پیغه مبه ری خودا - صلی الله علیه وسلم - پیاوئی بینی له پشت ریزیکه وه به تهنه نوژ ده کات، فه رمانی پیکرد که نوژده کهی دووباره بکاته وه». [حه سه نه] - [تیرمذی وئه بو داود وئه حمده - گیراویانه ته وه]

شیکردنه وه:

پاش ئه وهی پیغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم - نوژده کهی ته واو کرد بینی پیاوئیک له پشت ریزه کانه وه به تهنه نوژ ده کات، بویه فه رمانی پیکرد به وهی که نوژده کهی دووباره بکاته وه، وئه میش روونه به وهی نوژی که سیک به تهنه له پشتی ریزه وه دروست نییه، چونکه فه رمانی پیکرد به دووباره کردنه وهی نوژده که و فه رمان به دووباره کردنه وه ناکریت بو کارئی سونه ت (مه ندوب یان موسته حه ب)، وئه وهی له گیرانه وهی ئه بی به کرده ا - ره زای خوای لیبت - هاتوو ه که پیاوه که رکوعی برد به تهنه پاشان چوو ه پال ریزه که وه؛ پیچه وانه وهی ئه م گیرانه وهی نییه چونکه به تهنه نوژی نه کردوو ه، چونکه رکاتئی له پشت پیغه مبه ره وه - صلی الله علیه وسلم - ئه نجامدا، و به هوئ ئه وهی ته کبیره ی ئیحرام و به شیک له رکوعه کهی به تهنه ئه نجامدا مانای ئه وه نییه که به تهنه نوژی کردوو ه، به پیچه وانه ی ئه و که سه ی که رکاتیک یان زیاتری به تهنه ئه نجامدا بیت؛ ئه م که سه به تهنه نوژی کردوو ه جا ئه گه ر ریزه که کامل بیت یان کامل نه بیت، ئه گه ر که سیک بو شاییه کی له ریزیکدا بینی ده توانیت بجیتته پال ئه و ریزه وه و نابیت به تهنه نوژ بکات؛ ئه گه ر به م شیوه یه نه کات ئه و نوژده کهی دروست نییه، وئه گه ر هیچ

بۆشاییه کی نه دۆزییه وه ئهوا له پشتی ریزه کانه وه نوێژ ده کات و نابیت واز له نوێژی جهماعهت بهیئیت.

له سووده کانی فهرمووده که:

۱. هاندان بۆ زوو چوون بۆ نوێژی به کۆمهڵ و ئاماده بوون له ریزی پێشه وه، و نابیت به تهنها له پشت ریزه کانه وه نوێژ بکریت بۆئه وهی نوێژه که ی پوچه ل نه بێته وه.

۲. ئین حه جهر ده ئیت: ئه وهی به تهنها دهستی به نوێژ کرد له پشت ریزه کانه وه پاشان چوو نۆ ریزه کانه وه پێش به رزیوونه وهی ئیمام له رکوع بردن؛ ئهوا واجب نییه ئه و رکاته دووباره بکاته وه، ههروه کو له فهرمووده که ی ئه بو به کره دا هاتوو، ئه گه رنا واجبه رکاته که دووباره بکاته وه به پێی ئاماره ی گشتی فهرمووده که ی وابیسه.

(۱۱۳۰۳)

(۱۷۱) - عن ابن مسعود رضي الله عنه قال: دُكِرَ عند النبي صلى الله عليه وسلم رجل نام ليلة حتى أصبح، قال: «ذاك رجل بال الشيطان في أذنيه» - أو قال: في أذنيه. [صحيح] - [متفق عليه]

(۱۷۱) - له ئین مه سعو ده وه - رهزای خوای لیبیت - ده ئیت: پیاویک باسکرا لای پێغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم - که شه و خهوت هه تاوه کو به یانی خۆر هه له ات، پێغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم - فهرمووی: «ئه وه پیاویکه شه یتان میزی کردوو هته نیو گوئییه کانی». [صه حیه] - [بوخاری و موسلیم هاوړان

له سه ری]

شیکردنه وه:

واتای فهرمووده که: ئیبن مهسعود -رهزای خوای لیبت- ده لیت: لای پیغه مبه -صلی الله علیه وسلم- باسی پیاویک کرا که ههتا ئاسوی بهیان ده رکهوت، واتا: هه لئه ستا بۆ شه ونوژ ههتا بانگی بهیانی دایان هه لئه ستا بۆ نوژی بهیانی ههتا خۆر ده رکهوت.

پیغه مبه -صلی الله علیه وسلم- فهرمووی: (ئه وه که سیکه شهیتانی میزی کردووه ته ناو گوپییه کانی) وئه مهش له سهر واتا ئاشکراکه یه تی، چونکه هاتوو هه که شهیتان ده خوات وده خواته وه وجیماع ده کات، بۆیه میزیش ده کات، وئه مهش ئه وه پری زه لیلکردن وئییهانه کردنه بۆ ئه وه که سه که شهیتان ده یکاته شوینی میزکردنی خۆی.

وباسی گوئی کراوه چونکه قورسی خه وه به هۆی قورسی گوپییه کانه وه یه، وگوئی شوینی ئاگادار کردنه وه یه و بۆیه تایبه تی کرد به میزکردن، چونکه ئاسانتر ده چیته ژورو وه بۆ ناو لاشه وده ماره کان وئه مهش ده بیته هۆی ته مه لبوونی هه موو ئه ندامه کان له کاتی هه ستان له خه ودا.

له سووده کانی فهرمووده که:

۱. مه کرویه تی وازهینان له شه ونوژ و هوکاری ئه م وازهینانه شهیتانه.

۲. هۆشداریدان سه بارهت به شهیتان که داده نیشت بۆ مروف له سهر هه موو ریگیه ک؛ بۆ ئه وه ی بیته نیوان ئه وه وگوپیه لیکردنی په ره ودرگار -عز وجل-.

۳. ئیبن حه جهر ده لیت: کاتیک ده فهرمویت: (هه لئه سا بۆ نوژ) مه به ست لی نوژ کردنه به شیوه یه کی گشتی، یان مه به ستی لی نوژیکی دیاری کراوه، واتا شه ونوژ یان نوژی فهرز.

۴. ته یی ده لیت: به تایبهت باسی گوپی کرد، ئه گه رچیش چا و گونجاوتره باس بکریت وه کو ئاماره کردنیک بۆ قورسی خه وه، به لام له راستیدا گوپییه کان

سه‌چاوه‌ی یه‌که‌می ئاگا وه‌وشن، و به‌تایبته‌ باسی میزی کرد؛ چونکه ئاسانتر ده‌چیتته‌ نیو بۆشاییه‌ کان وده‌ماره‌ کانه‌وه، بۆیه‌ ده‌بیته‌ هو‌ی ته‌مه‌ لَبوونی هه‌موو ئەندامه‌ کان.

(۳۷۱۴)

(۱۷۲) - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «خَيْرُ يَوْمٍ طَلَعَتْ عَلَيْهِ الشَّمْسُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ، فِيهِ خُلِقَ آدَمُ، وَفِيهِ أُدْخِلَ الْجَنَّةَ، وَفِيهِ أُخْرِجَ مِنْهَا، وَلَا تَقُومُ السَّاعَةُ إِلَّا فِي يَوْمِ الْجُمُعَةِ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(۱۷۲) - له‌ ئەبی هوریره‌وه -په‌زای خوای لیبیت- که پیغه‌مبهر -صلی الله علیه وسلم- ده‌فه‌رمویت: «خیرترین رۆژ که خۆر تێیدا هه‌لها‌تبیت رۆژی هه‌ینییه‌ ؛ له‌و رۆژدا ئاده‌م خو‌لقێرا، وله‌و رۆژدا کرایه‌ به‌هه‌شته‌وه، وله‌و رۆژدا لێی ده‌رکرا، وقیامه‌ت له‌ هه‌یج رۆژیکدا به‌ریا نابیت جگه‌ له‌ رۆژی هه‌ینی نه‌بیت». [صه‌حیحه‌] - [موسلم گێڕاویه‌ته‌وه‌]

شیکردنه‌وه‌:

پیغه‌مبهر -صلی الله علیه وسلم- باسی ئەوه‌مان بو‌ ده‌کات خیرترین رۆژ که خۆر تێیدا هه‌لها‌تبیت رۆژی هه‌ینییه‌، له‌ تایبه‌تمه‌ندیه‌کانی ئەم رۆژه‌: خوای گه‌وره‌ ئاده‌می له‌م رۆژدا خو‌لقاند -علیه‌ السلام-، وله‌م رۆژدا کرایه‌ به‌هه‌شته‌وه‌، وله‌م رۆژدا لێی ده‌رکرا ودا‌به‌زی بو‌ سه‌رزه‌وی، وقیامه‌ت له‌ هه‌یج رۆژیکدا به‌ریا نابیت جگه‌ له‌ رۆژی هه‌ینی نه‌بیت.

له‌ سووده‌کانی فه‌رمووده‌که‌:

۱. فه‌زل وپله‌ وپایه‌ی رۆژی هه‌ینی به‌سه‌ر رۆژه‌کانی تری هه‌فته‌وه‌.

۲. هاندان بۆ به زۆرى ئىنجامدانى كردهوه چاكان له رۆژى ههينيدا، بۆئەوهى خواى گهوره رەحم به بهنده بكات، وخۆى بپارێزێت له تورپى پەروەردگار.

۳. ئەم تايبەتمەنديانەى رۆژى ههينى كه له فەرمووده كەدا باسكراوه، ووتراوه: بۆ باسكردنى فەزلى و پەلەوپايەى رۆژى ههينى نيه؛ چونكه دەرکردنى ئادەم له بههەشت و بەرپابوونی قیامت ئەمانە فەزلى نین، هەروەها ووتراوه: بەلکو هەموویان فەزلى، دەرچوونی ئادەم له بههەشت هۆكار بوو بۆ بوونی نەوهكانى له پێغه مەبران و پیاوچاكان، و بەرپابوونی قیامت هۆكاره بۆ نزیكبوونەوهى پاداشتى چاكان كاران و ئەوهى خودا بۆيانى ئاماده كردهوه بە دەستى دەهین له رێزێنانی جوراوجۆر.

۴. تايبەتمەندى ترى رۆژى ههينى باسكراوه له گێرانهوهى تردا، له وانهيش: له و رۆژەدا خواى گهوره تهوبەى ئادەمى قبوڵ كرد، وله و رۆژەدا وهفاتى كرد، وله ههينيدا كاتيك ههيه؛ هەر بهندهيه كى ئيماندار داواى هەرشتيك له پەروەردگارى بكات پێى دەبەخشێت.

۵. باشتري رۆژهكانى سال رۆژى عەفەرەيه، ووتراوه: رۆژى قوربانىكردنه، و باشتري رۆژهكانى هەفته رۆژى ههينيه، و باشتري شهو شهوى قەدره.

(۱۷۳) - عن أبي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: «من اغتسل يوم الْجُمُعَةِ غسل الجنابة، ثم راح في الساعة الأولى فكأنما قرب بدَنَةً، ومن راح في الساعة الثانية فكأنما قرب بقرة، ومن راح في الساعة الثالثة فكأنما قرب كبْشاً، ومن راح في الساعة الرابعة فكأنما قرب دجاجةً، ومن راح في الساعة الخامسة فكأنما قرب بيضة، فإذا خرج الإمام حضرت الملائكة يستمعون الذِّكْرَ». [صحيح] - [متفق عليه]

(۱۷۳) - له ئه‌بی هورهیرهوه - په‌زای خوای لیبیت- که پیغه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- ده‌فه‌رموئیت: «ئوه‌ی روژی جومعه خوی بشوات وه‌کو خوش‌ووردنی بو پاکبوونه‌وه له له‌شگرانی، پاشان له ماوه‌ی یه‌که‌م بجیت وه‌کو ئه‌وه وایه وشریکی کردبیته قوربانی، وئوه‌ی له ماوه‌ی دووه‌مدا بجیت وه‌کو ئه‌وه وایه مانگایه‌کی کردبیته قوربانی، وئوه‌ی له ماوه‌ی سییه‌مدا بجیت وه‌کو ئه‌وه وایه به‌رانیکي کردبیته قوربانی، وئوه‌ی له ماوه‌ی چواره‌مدا بجیت وه‌کو ئه‌وه وایه مریشکیکی کردبیته خیر، وئوه‌ی له ماوه‌ی پینجه‌مدا بجیت وه‌کو ئه‌وه وایه هیلکه‌یه‌کی کردبیته خیر، ئه‌گه‌ر ئیمام ده‌رچوو (سه‌لامی کرد)؛ ئه‌وا فریشته‌کان ئاماده‌ ده‌بن وگوئ له وتار و زیکره‌که ده‌گرن». [صه‌حیحه] - [بوخاری و موسلیم هاوړان له‌سه‌ری]

شیکردنه‌وه:

پیغه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- فه‌زلی خوش‌ووردن وزوو چوون بو نوژی جومعه روونده‌کاته‌وه، وپله‌کانی فه‌زل وپاداشت له‌سه‌ر ئه‌م کرده‌ویه باسده‌کات، باسی ئه‌وه ده‌کات ئه‌و که‌سه‌ی خوی بشوات پیش چوون بو نوژی جومعه؛ ئه‌گه‌ر له ماوه‌ی یه‌که‌مدا بروات ئه‌وا پاداشتی خیری قوربانیکردنی وشریکی بو‌هه‌یه‌که له پیناو خوای گه‌وره‌سه‌ری بریوه، وئوه‌ی

له ماوهی دووه مدا پروات ئەوا پاداشتی خیری قوربانیکردنی مانگایه کی بۆ ههیه، وئوهی له ماوهی سییه مدا پروات ئەوا پاداشتی خیری قوربانیکردنی به رانیکی دوو قوچی بۆ ههیه که زۆر جار باشتین جوریانن.

وئوهی له ماوهی چواره مدا پروات ئەوا پاداشتی خیری سه رپینی مریشیکی بۆ ههیه، وئوهی له ماوهی پینجه مدا پروات ئەوا پاداشتی خیری به خشینی هیلکهیه کی بۆ ههیه، ئە گهر ئیمام ده ربچیت و سه لام بکات بۆ وتاردان، ئەو فریشتانهی ناوی ئاماده بووان ده نووسن؛ دین و داده نیشن و گوئی له وتار ده گرن، بۆیه ئه وهی له دواي ئەوان بیت و اتا له پاش سه لامکردنی ئیمام بیت بۆ مزگهوت ئەوا له ئەوانه نابیت که خیری پاداشتی قوربانیکردن و به خشینیان بۆ ده نووسریت. و سه بارهت به ماوه کان په سه ندترین را ئەوهیه که ماوه کان ده کریته پینج به شه وه له کاتی ده رچوونی خۆره وهیه ههتا سه لامکردنی ئیمام، بۆیه خیرتر ئەوهیه زووتر ئاماده بیت بۆ ئەوهی پاداشتی زیاتری بنووسریت.

له سووده کانی فه رمووده که:

۱. هاندان و ئامۆزگاری بۆ خوشۆردن له رۆژی جومعه دا، و ده بیت پيش چوون بۆ نوێژی جومعه بیت.

۲. فه زل و پله و پایه ی زوو چوون بۆ نوێژی جومعه له کاته سه ره تا کانی رۆژدا.

۳. هاندان و ئامۆزگاری بۆ ده ست پيشخه ری کردن له ئەنجامدانی کرده وه چاکه کان.

۴. فریشته کان ئاماده ی نوێژی جومعه ده بن و گوئی له وتاره که ده گرن.

۵. فریشته کان وه ستاون له لای ده رگای مزگه وته کان، یه ک له دواي یه ک ناوی ئەوانه ده نووسن که دین بۆ نوێژی هه یی.

۶. ئىبن رەجەب دەلئىت: كاتىك دەفەرموئىت: (ئەوھى رۆژى جومعه خۇى بشوات پاشان بچىت) ؛ بەلگەھە لەسەر ئەوھى كە خۆشۆردن بۆ نوئىژى ھەينى سونەتە لەسەرەتای دەرچوونى خۆرەوھە ھەتاوھە كو كۆتا كاتى چوون بۆ نوئىژى ھەينى.

(۵۳۹۳)

(۱۷۴) - عَنْ ثَوْبَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا انْصَرَفَ مِنْ صَلَاتِهِ اسْتَغْفَرَ ثَلَاثًا، وَقَالَ: «اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلَامُ، وَمِنْكَ السَّلَامُ، تَبَارَكْتَ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ»، قَالَ الْوَلِيدُ: فَقُلْتُ لِلْأَوْزَاعِيِّ: كَيْفَ الاسْتِغْفَارُ؟ قَالَ: تَقُولُ: أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ، أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ. [صحيح] - [رواه مسلم]

(۱۷۴) - لە سەوێنەوھە -رەزای خوای لێبێت- دەلئىت: ئەگەر پێغەمبەر-صلی اللہ علیہ وسلم- نوئىژى تەواو بکردایە (سەلامى بدایەتەوھە) سى جار (ئىستىغفارى) دەکرد، وپاشان دەيووت: «اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلَامُ وَمِنْكَ السَّلَامُ، تَبَارَكْتَ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ»^۸، وەلید دەلئىت: ووتم بە ئەوزاعى: ئىستىغفار کردن چۆنە؟ ووتى: دەلئىت: أستغفر الله ، أستغفر الله. ^۸(واتە: خودایە لە تۆ دوورە ھەموو کەم و کورتى و عەیبىک و ھەر و ھەسەلامەتى و کەمى بوون تەنھا لە لایەن تۆوە دئىت-تۆ دەیبەخشیت-، تۆ پیرۆزیت و تۆش خاوەنى شەرف و پریز و شکۆیت). [صەحیحە] - [موسلم گێراوێتەوھە]

شیگردنه وه:

پیغه مبهەر -صلی الله علیه وسلم- ئه گهر نوێژه که ی تهواو بکردایه، سی جار دهیووت: اُستغفر الله، اُستغفر الله، اُستغفر الله. (اُستغفر الله، واتا: داوا ی لیخۆشبوون له خوای گهوره ده که م).

پاشان زیکری به مه زندانانی پهروه ردگاری دهووت: (اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلَامُ وَمِنْكَ السَّلَامُ، تَبَارَكْتَ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ) واته: (خودایه هه موو که موکورتی وعه یبێک له تۆوه دووره وههروه ها سه لامه تی وکامل بوون ته نها له لایه ن تۆوه دیت -تۆ ده بیه خشیت-، تۆ پیروزی و تۆش خاوه ن شه ره ف وریز و شکویتی). خوای گهوره کامله و سه لامه ته له هه موو سیفه ته کانیدا، و سه لامه ته له هه موو عه یبێک و گشت که موکورتیه ک له ئه و زاته دووره، و ئه م نزایه داوا کردنه له پهروه دگار -سبحانه و تعالی- بۆ ئه وه ی سه لامه تی به بهنده به خشیت و دووری بخاته وه له شه ر و زیانه کانی دنیا و قیامه ت، و خوای گهوره -سبحانه و تعالی- مه زنه و چاکه کاره و خاوه ن خیر و به ره که تی زۆری دنیا و قیامه ته.

له سووده کانی فه رمووده که:

۱. ئیستیغفار کردن له پاش تهواو بوونی نوێژ و بهردهوامبوون له سه ره ئه مه ؛ سونه ته.

۲. ئیستیغفار کردن له پاش تهواو بوونی نوێژ ؛ سونه ته، بۆ پرکردنه وه و چاککردنه وه ی که موکورتی له په رستندا.

(۱۷۵) - عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ قَالَ: كَانَ ابْنُ الزُّبَيْرِ يَقُولُ فِي دُبُرِ كُلِّ صَلَاةٍ حِينَ يُسَلِّمُ: «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَلَا نَعْبُدُ إِلَّا إِيَّاهُ، لَهُ النِّعْمَةُ وَلَهُ الْفَضْلُ وَلَهُ الثَّنَاءُ الْحَسَنُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ» وَقَالَ: «كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَهْلُلُ بِهِنَ دُبُرَ كُلِّ صَلَاةٍ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(۱۷۵) - له ئه‌بی زوبه‌یره‌وه ده‌ئیت: ئیبن زوبه‌یر له‌دوای هه‌موو نوێژیک پاش ئه‌وه‌ی سه‌لامی ده‌دایه‌وه، ده‌یووت: «لا إله إلا الله وحده لا شريك له، له الملك وله الحمد وهو على كل شيء قدير، لا حول ولا قوة إلا بالله، لا إله إلا الله، ولا نعبد إلا إياه، له النعمة وله الفضل، وله الثناء الحسن، لا إله إلا الله مخلصين له الدين ولو كره الكافرون»^۸. وده‌یووت: «پێغه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- له‌پاش هه‌موو نوێژیک ئه‌م ته‌ه‌لیله‌ی ده‌ووت». (ته‌ه‌لیل: واته‌ زیکرێک -لا إله إلا الله-ی تیدا بی‌ت)،^۸ (واته: هیچ که‌سیک شایسته‌ی په‌رستن نییه‌ به‌هه‌ق وراستی جگه‌ له‌ الله، وته‌نها خۆی شایه‌نی په‌رستنه‌ وه‌یج هاو‌به‌شیکی نییه‌، هه‌موو مو‌لک و سو‌پاسیک ته‌نها هه‌ر بۆ ئه‌وه‌، وئه‌و توانا‌داره‌ له‌ سه‌ر هه‌موو کارێک، هیچ هی‌ز و توانایه‌ کمان نییه‌ ته‌نها ئه‌وه‌ نه‌بی‌ت لای ئه‌وه‌وه‌ دی‌ت، هیچ په‌رستراوی‌ک هه‌ق وراست نییه‌ جگه‌ له‌ الله، به‌ ته‌نها ئه‌و ده‌په‌رستین وه‌هه‌موو نیعمه‌ت و فه‌زێیک هی ئه‌وه‌ و مو‌لکی ئه‌وه‌، وه‌هه‌موو وه‌سفێکی جوان هه‌ر بۆ ئه‌وه‌، هیچ په‌رستراوی‌ک هه‌ق وراست نییه‌ جگه‌ له‌ الله، دیندا‌ریمان به‌ د‌ئسو‌زی و ئیخلاصه‌وه‌ هه‌ر ته‌نها بۆ ئه‌وه‌ ئه‌گه‌ر چی کا‌فه‌ر کانیش پ‌ی‌یان ناخ‌وش بی‌ت). [صه‌حیحه‌] - [موس‌لیم گ‌ی‌راویه‌ ته‌وه‌]

شیکردنه وه:

پنځه مېهر - صلی الله علیه وسلم - له پاش هه موو سه لامدانه وه یه کی نوژی
 فهرز ؛ ته هلیلی دهووت - ته هلیل: واتا زیکریت [لا إله إلا الله] ی تیدا بیت -،
 واتی:

(لا إله إلا الله)، واته: هیچ په رستراوئیک شایسته ی په رستن نییه به هه ق
 وراستی جگه له الله.

(وحده لا شریک له) واتا: تنه خوی شایه نی په رستنه وهیچ شریک و
 هاو به شیک نییه له خودایه تی - په رستراوئیتی - وپه روهر دگاریتی وناو
 وسیفه ته کانیدا.

(له الملك) واتا: هه موو شتیک له گهر دووندا وئوه ی له نیوان ئاسمانه کان
 وزهویه به گشتی و به ره های تنه موئکی ئه وه.

(وله الحمد) واتا: هه موو حه مد و سوپاسیک تنه ها هر بو ئه وه، له گهل کاملی
 خو شویستن و به مه زندانان له هه موو کاتیکدا له خو شی ونا خو شیدا.

(وهو علی کل شیء قدیژ)، واتا: وئو توانا داره له سهر هه موو کاریک، توانا
 وهیز وده سه لاتی کامله له هه موو روویه که وه، وهیچ شتیک نییه که بی توانا
 بیت له سهر کردنی، وهیچ شیک له ژیر ده سه لاتی دهرنا چیت.

(لا حول ولا قوة إلا بالله)، واتا: هیچ هیژ و توانایه کمان نییه تنه ها ئه وه نه بیت
 لای ئه وه وه دیت، و ناتوانین له حالیکه وه بگورپین بو حالیکه تر، یان له
 سهر پیچیه وه برؤین به ره و گوپرایه لی ؛ هیچ هیژ و توانایه کمان له سهر ئه م کاره
 نییه مه گهر به یارمه تی په روهر دگار و ته وه کول به ئو زاته نه بیت.

(لا إله إلا الله، ولا نعبد إلا إياه)، واتا: هیچ په رستراوئیک شایسته ی په رستن
 نییه به هه ق وراستی جگه له الله، و به تنه ها ئه و ده په رستین، ئه م زیکره
 جه ختکردنه وه یه له سهر خودایه تی - په رستراوئیتی - الله، و نکوئیکردنه له شیرک،
 و تنه ها ئه و شایسته ی په رستنه.

(له النعمة وله الفضل)، واتا: وهه موو نيعمهت وفه زليک هي ئه وه ومولکي
 ئه وه، تهنه ئه وه نيعمه ته کان ده خولقي نييت وخواه نيانه، وبه فه زلي خوئ
 ده بيه خشيت به هه ريه کيک بيه وييت له بهنده کاني.
 (وله الثناء الحسن)، واتا: وهه موو وه سفکي جوان هه ربؤ ئه وه، له زاتي مه زني
 وسيفه ته کاني وکرده وه ونيعمه ته کاني، وله هه موو حاله تيکدا.
 (لا إله إلا الله مخلصين له الدين)، واتا: هيچ په رستراويک شايسته ي په رستن
 نييه به هه ق وراستي جگه له الله، دينداريمان به دئسو زى وئى خلاصه وه هه ر
 تهنه بؤ ئه وه، واتا موه حيددين - يه ک خوا په رستين - له گوپرايه ئى خواى گه وره
 ؛ نه ک بؤ رپاي وناوبانگ بييت.
 (ولو كره الكافرون)، واتا: ئه گه رچيش کافره کانيش پييان ناخوش بييت ئيمه
 جيگير ودامه زراوين له سهر ته وحيد - يه ک خوا په رستي - وپه رستنى الله.

له سووده کاني فه رمووده که:

۱. موسته حه به (سونه ته) له پاش هه موو نوپژه فره زه کان پاريزگاري له وتنى
 ئهم زيکرانه بکريت.
۲. مسولمان شانازى به ئاينه که ي ده کات ودروشمه کاني ده رده خات
 ئه گه رچيش کافره کان پييان ناخوش بييت.
۳. ئه گه ر له فره مووده دا وشه ي (دبر الصلاة: پاش نوپژ) هات، ئه گه ر ئه وه ي
 له فره مووده که دا هاتووه ؛ زيکر بييت ئه وا له پاش سه لامدانه وه ده ووتريت،
 به لام ئه گه ر نزا بييت ؛ ئه وا له پيش سه لامدانه وه له نوپژ ده ووتريت.

(۱۷۶) - عَنْ وَرَادٍ كَاتِبِ الْمُغِيرَةِ بْنِ سُعْبَةَ قَالَ: أُمِلَى عَلَيَّ الْمُغِيرَةُ بْنُ سُعْبَةَ فِي كِتَابٍ إِلَى مُعَاوِيَةَ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُولُ فِي دُبُرِ كُلِّ صَلَاةٍ مَكْتُوبَةٍ: «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، اللَّهُمَّ لَا مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ، وَلَا مُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ، وَلَا يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ».

- [متفق عليه]

(۱۷۶) - له وەراده وه نووسه ری موغیره ی کوری شوعبه ده لیت: موغیره ی کوری شوعبه پیمی ووت که په یامیک بنوسم بو موعاویه: پیغه مبه ر-صلی الله علیه وسلم- له پاش هه موو نوژیکی فهرز دهیوت: «(لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، اللَّهُمَّ لَا مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ، وَلَا مُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ، وَلَا يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ) واته: (هیچ په رستراونیک شایسته ی په رستن نییه به هه ق وراستی جگه الله که ته نها و تاکه و بی هاوتایه و هیچ هاوبه شیکی نییه، هه موو مولکیک ته و خاوه نداریه تی وهه موو حه مد و سوپاسکردنیک ته نها بو ته وه، و ته و له سه ر نه جامدانی هه موو شتیک توانا داره، خودایه ؛ هیچ که سیک ناتوانیت شتیک بگریته وه و ریگری لیبکات ته گهر تو بیبه خشیت، و هیچ که سیک ناتوانیت شتیک ببه خشیت ته گهر تو بیگریته وه و نه یبه خشیت، خاوه ن سامان و ده سه لات له پیش تودا ده سه لات و سامانه که ی هیچ سوودی بو ی نابیت)».

[صه حیحه] - [بوخاری و موسلیم هاوران له سه ری]

شیکردنه وه:

پیغه مبه ر-صلی الله علیه وسلم- له پاش هه موو نوژیکی فهرز دهیوت: (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، اللَّهُمَّ لَا مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ، وَلَا مُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ، وَلَا يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ) واته: (هیچ په رستراونیک شایسته ی په رستن نییه به هه ق وراستی جگه الله که

تهنها وتاکه وې ھاوتایه وهیچ ھاوبه شیکې نییه، هه موو مولکیک تهو
 خاوه ندرایه تی وهه موو حه مد وسوپاسکردنیک تهنها بۆ ئه وه، وئهو له سه ر
 ئه نجامدانی هه موو شتیک تواناداره، خودایه ؛ هیچ که سیک ناتوانیت شتیک
 بگریته وه ورپگری لیبکات ته گهر تۆ بیبه خشیت، وهیچ که سیک ناتوانیت
 شتیک ببه خشیت ته گهر تۆ بیگریته وه ونه یبه خشیت، خاوه ن سامان
 وده سه لات له پېش تۆدا ده سه لات وسامانه که ی هیچ سوودی بۆی نابیت):
 واتا دان ده نیم به وشه ی ته وحید -یه ک خوا په رستی- ته ویش (لا إله إلا الله)
 یه، به ندرایه تی وپه رستن به هه ق تهنها ده بیت بۆ الله بیت، ونکوئی ده که م بۆ
 هیچ یه کیک به ندرایه تی وپه رستن بگریت جگه له الله، بۆیه هیچ په رستراویک
 شایسته ی په رستن نییه به هه ق وراست جگه له الله.

ودان ده نیم به وه ی به ته واوی هه موو شتیک مولکی الله یه وئهو خاوه نی هه موو
 شتیکه، وهه موو حه مد وستایشیک ده ووتریت له ئاسمانه کان وزه ویدا ؛ تهنها
 شایسته یه بۆ الله بیت، ئهو له سه رکردنی هه موو شتیک تواناداره، وئهو وه ی
 قه ده ری خودایه له به خشین یان نه به خشین ؛ په تدانه وه ی نییه، و له لای ئهو
 زاته ؛ ده و له مه ند ده و له مه ندیه که ی سوودی بۆی نابیت به لکو تهنها کرده وه ی
 چاک سوودی هه یه.

له سووده کانی فه رمووده که:

۱. سونه ته ئه م زیکه بووتریت له پاش نوێزه فه رزه کان چونکه ده سه ته واژه کانی
 ته وحید -یه ک خوا په رستی- وحه مد وستایشکردنی تیدایه.
۲. په له کردن بۆ جیبه جیکردنی سونه ت و بلاوکردنه وه ی.

(۱۷۷) - عن أبي هريرة رضي الله عنه عن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: «مَنْ سَبَّحَ اللَّهَ دُبُرَ كُلِّ صَلَاةٍ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ، وَحَمِدَ اللَّهَ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ، وَكَبَّرَ اللَّهَ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ، فَتِلْكَ تِسْعَةٌ وَتِسْعُونَ، وَقَالَ تَمَامُ الْمِائَةِ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ، وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، غُفِرَتْ خَطَايَاهُ، وَإِنْ كَانَتْ مِثْلَ زَبَدٍ الْبَحْرِ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(۱۷۷) - له ئه‌بی هوره‌یره‌وه -ره‌زای خوای لی‌بی‌ت- که پی‌غه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- ده‌فرموی‌ت: «هه‌رکه‌سێک پاش هه‌موو نوێژێک (نوێژێکی فه‌رز): سی و سێ جار ب‌لێت (سبحان الله)، و سێ و سێ جار ب‌لێت (الحمد لله)، و سێ و سێ جار ب‌لێت (الله أكبر)، ئه‌مه نه‌وه‌د و نۆ و سه‌ده‌هه‌م ته‌واو ب‌کات به‌ ووتنی: (لا إله إلا الله وحده لا شريك له، له الملك، وله الحمد، وهو على كل شيء قدير)*؛ ئه‌وا خوای گه‌وره له‌ گونا‌هه‌کانی خو‌ش ده‌بی‌ت ئه‌ گه‌ر گونا‌هه‌کانی وه‌کو که‌فی سه‌ر ده‌ریاش بن (له‌ زۆری‌دا)». * (واته‌: هێچ په‌رستراوی‌ک هه‌ق و راست نییه‌ که‌ شایه‌نی په‌رستن بی‌ت جگه‌ له‌ الله، وه‌یچ شه‌ریک و ها‌وبه‌شی‌کی نییه‌، وه‌ه‌موو شتی‌ک مو‌لکی ئه‌وه‌، وه‌ه‌موو سو‌پاسی‌ک هه‌ر بۆ ئه‌وه‌، و ئه‌و له‌ سه‌ر ئه‌نجام‌دانی هه‌موو کارێک توانا‌داره‌). [صه‌حیحه‌] - [موسلیم گێ‌راویه‌تی‌ه‌وه‌]

شیکردنه‌وه‌:

پی‌غه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- له‌م فه‌رمووده‌یه‌دا با‌سی فه‌زلی ته‌سبیح کردن و ته‌حمید کرد و ته‌کبیر کردن و ته‌هللیل کردن ده‌کات له‌ پاش نوێژه‌ فه‌رزه‌کاندا، و به‌ستنه‌وه‌ی و تنی ئه‌م زیکرانه‌ به‌م شی‌وه‌ و ژماره‌یه‌ به‌ستراوه‌ به‌ و تنیان له‌ پاش نوێژه‌ فه‌رزه‌کان. و ته‌سبیح کردن: و اتا و تنی -سبحان الله- که‌ ئه‌میش به‌ مانای دان‌پێ‌دانانه‌ به‌وه‌ی هه‌موو که‌موکورتیه‌ک له‌ خودا دووره‌

و بیگه کرده و پاکه له هه موو عه یییک، خودا خاوه نی ئه و په ری کاملبوونه له هه موو شتیکدا، کامله له ناوه کانی و سیفاته کانی و کرده وه کانی. ته حمید کردن: و اتا وتی - الحمد لله- و ئه میس وه سف و ستایشکردنی خودایه - سبجانه و تعالی - به سیفه ته کانی کاملبوون. و ته کبیر کردن: و اتا وتی - الله اکبر-، و ئه میس ستایشکردنی خودایه به وهی له هه موو شتیک گه وره تره و خاوه نی شکو داری و مه زنیته له ئاسمانه کان و زه ویدا و ئه ویش شکو دار - العزیز- ه و دانایه - الحکیم- ه.

و ئه مه زله ی باسکراوه بریتیه له لیخو شبوون له تاوانه کان چونکه ووتنی ئه م زیکرانه هوکاری لیخو شبوونه له تاوانه کان و سرینه وه یان، و مه به ستیش: تاوانه بچوکه کانه نه ک تاوانه گه وره کان، چونکه ته نها ته وه ی نه سوح ده بیته هو ی لیخو شبوون له تاوانه گه وره کان، خوی گه وره ده فره مویت: ﴿إِنْ تَجْنِبُوا كِبَارَ مَا تُنْهَوْنَ عَنْهُ نُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ﴾ [النساء: ۳۱]، واته: ﴿ئه گه ر دوور بکه ونه وه له و تاوانه گه ورانه ی که لیتان قه ده غه کراوه ئه و تاوانه بچو وکه کانتان بو ده پو شین و ده تانکه ی نه شو نیکی چاک و ری زداره وه﴾.

ئه وه ی ئه م زیکرانه بخو نییت به و شیوه و به ی که باسکراوه جا ئه گه ر پاش ماوه یه کی که م بیت له ته و او بوونی نو ئه که یان به دانیشتنه وه یان به پیوه یان به ری کردنه وه یان رووی له قیبله بیت یان پشتی له قیبله بیت یان له ناو مزگهوت بیت یان له ده ره وه ی مزگهوت بیت؛ ئه و پاداشتی ته و او ی بو ده نوو سرت و خودا سته م له که س ناکات، و ئه گه ر پاش ماوه یه کی زور ئه نجامی بدات ئه و ئه م فه زله ی له ده ستجووه که له فره مووده که دا باسکراوه به لام پاداشتی زیکر کردن ی بو هه یه به شیوه یه کی گشتی.

وله جوانی فه زله کانی خودا ئه وه یه که لیخو شبوون له هه موو تاوانه کان ده گرته وه چه ندیک زوریش بن، و ئاماژه بو زوری تاوانه کان له م فره مووده یه دا ده ستنیشانکراوه که - صلی الله علیه وسلم- ده فره مویت: (و ان کانت مثل زبد البحر) واته: (ئه گه ر گونا هه کانی وه کو که فی سهر ده ریاش بن - له زوریدا-)،

وئەو برە ژمارەیی لێردا باسکراوە بۆ ووتنی: (سبحان الله والحمد لله والله أكبر) سی و سی جارە بۆ هەریەکێک لەم زیکرانە؛ کە دەووترێن بەهەر شیوەیەک بیهوێت، وپاشان یەک جار دەلێت: (لا إله إلا الله وحده لا شريك له، له الملك وله الحمد وهو على كل شيء قدير)*.* (واتە: هیچ پەرستراویک حەق و پراست نییە کە شایەنی پەرستن بێت جگە لە الله، و هیچ شەریک و هاوبەشیکی نییە، و هەموو شتێک مولکی ئەوە، و هەموو سوپاسێک هەر بۆ ئەوە، و ئەو لە سەر ئەنجامدانی هەموو کاریک توانادارە).

له سووده کانی فهرمووده که:

۱. سونەتە - موستەحەبە - ئەم زیکرە بلیت لە پاش نوێژە فەرزه کان.
۲. ووتنی ئەم زیکرە ھۆکارە بۆ لێخۆشبوون.
۳. مەزنی فەزڵ و ڕەحمەت و لێخۆشبوونی پەرورەدگار - سبحانە و تعالی -.
۴. ووتنی ئەم زیکرە ھۆکارە بۆ لێخۆشبوون ؛ مەبەست: لێخۆشبوونە لە گوناھە بچوو کە کان، بەلام گوناھە گەورە کان بە تەوبە کردن پەرورەدگار لێی خۆشدەبێت.

(۱۷۸) - عن أبي أمامة رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : «من قرأ آية الكرسي في دبر كل صلاة مكتوبة لم يمنعه من دخول الجنة إلا أن يموت». وفي رواية: «وقل هو الله أحد». [صحيح] - [رواه النسائي، والرواية الأخرى أخرجها الطبراني]

(۱۷۸) - له ئه‌بی ئومامه‌وه -ره‌زای خوای لی‌بیت- که پی‌غه‌م‌به‌ر-صلی الله علیه وسلم- ده‌فه‌رمو‌یت: «هه‌رکه‌سیک (ئایه‌تی کورسی) بخو‌ئین‌یت له‌ پاش هه‌موو نو‌ئێ‌تی‌کی فه‌رز؛ ئه‌وا هه‌یج شتی‌ک ری‌گر ناب‌یت له‌وه‌ی بج‌یت‌ه به‌هه‌شته‌وه‌ جگه‌ له‌ مردن نه‌ب‌یت». وله‌ گیرانه‌وه‌یه‌ ک‌دا: «و(قل هو الله أحد -سوره‌تی الإ‌خلاص-)؛ بخو‌ئین‌یت». [صه‌حیحه‌] - [ته‌به‌رانی و نه‌سائی گ‌یراو‌یانه‌ته‌وه‌]

شیکردنه‌وه‌:

ئهم فه‌رموودیه‌ فه‌زل و مه‌زنی خو‌ئیندنه‌وه‌ی (ئایه‌تی الكرسي) پ‌وونده‌کاته‌وه‌ که له‌ (سوره‌تی البقرة) دا هه‌یه‌، خوای گه‌وره‌ ده‌فه‌رمو‌یت: {اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ} [البقرة: ۲۵۵] واته‌: {الله‌ ئه‌و خودایه‌یه‌ که هه‌یج په‌رستراوی‌ک هه‌ق و راست نییه‌ که شایه‌نی په‌رستن ب‌یت جگه‌ له‌ ئه‌و، هه‌میشه‌ زیندووه‌ و ته‌دبیرکار و راگری (بوونه‌وه‌ره‌کانه‌)، و وه‌نه‌وز نایگ‌ریت و ناخه‌و‌یت، هه‌رچی له‌ ئاسمانه‌کان و زه‌ویدایه‌ مو‌لکی ئه‌وه‌، ک‌ی هه‌یه‌ له‌ و پ‌وژده‌دا بت‌وان‌یت ت‌کا وشه‌فاعه‌ت له‌ لای ئه‌و ب‌کات مه‌گه‌ر به‌ ری‌گاپ‌یدان و ئیزنی ئه‌و زاته‌ مه‌زنه‌ نه‌ب‌یت، ئاگ‌داره‌ به‌ ئه‌وه‌ی له‌ پ‌یشه‌وه‌ی (ئاده‌می) یه‌ و(ئه‌وه‌ی له‌ دنیا له‌ به‌رده‌ستیاندایه‌) و ئه‌وه‌ی له‌ پاشه‌وه‌یه‌تی (له‌ پ‌وژی دوا‌ی ب‌ویان ئاماده‌کراوه‌)،

وکهس ئاگای نییه له هیچ شتیک له زانین وزانیاری ئه و (خودا) یه مه گهر بهوهی که خوی بیهویت (بیبه خشیت پییان)، کورسیه کهی* خودا هه موو ئاسمانه کان وزهوی گرتوته وه، وپاریزگاری کردنی ئاسمانه کان وزهوی بو خودا ئاسانه و (گران نییه) وهر ئه و بلنده پله و پایه ی مه زن وگه وریه}.

له پاش هه موو نوژیکی فهرز ئه م ئایه ته سونه ته بخویندریت، وفه زله کهش بریتیه له چوونه بهههشت یان ئه گهر له ماوهیه ک پاش ووتنی ئه و ئایه ته بمریت ئه و ده چیه بهههشته وه. * (کورسی: دروستکراویکی مه زنی خودایه وعرش له کورسی گه وریه تره، وکورسی ئه و شوینه یه خودا پییه کانی -له سهری یان له نیوی داده نیت-)

له سووده کانی فه رمووده که:

۱. فه زلی ئه م ئایه ته مه زنه؛ بههۆکاری ئه و ناو وسیفاته بهرز وبلندانه ی پهروهردگارمان که له م ئایه ته دا باسکراوه.

۲. سونه ته ئه م ئایه ته مه زنه -ئایه تی کورسی- بخویندریت له پاش هه موو نوژیکی فهرز.

۳. کرده وه چاکه کان هۆکاری چوونه بهههشتن.

(۱۷۹) - عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: حَفِظْتُ مِنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَشْرَ رَكَعَاتٍ: رَكَعَتَيْنِ قَبْلَ الظُّهْرِ، وَرَكَعَتَيْنِ بَعْدَهَا، وَرَكَعَتَيْنِ بَعْدَ الْمَغْرِبِ فِي بَيْتِهِ، وَرَكَعَتَيْنِ بَعْدَ الْعِشَاءِ فِي بَيْتِهِ، وَرَكَعَتَيْنِ قَبْلَ صَلَاةِ الصُّبْحِ، وَكَانَتْ سَاعَةً لَا يُدْخِلُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيهَا، حَدَّثَنِي حَفْصَةُ أَنَّهَا كَانَتْ إِذَا أَدَّانَ الْمُؤَدِّنُ وَطَلَعَ الْفَجْرُ صَلَّى رَكَعَتَيْنِ، وَفِي لَفْظٍ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي بَعْدَ الْجُمُعَةِ رَكَعَتَيْنِ. [صحيح] - [متفق عليه بجميع رواياته]

(۱۷۹) - له عبداللهی کوری عومهروه - رَهزای خویان لیبیت - ده لیت: ده راکت له بهرکرد له پیغه مبهروه - صلى الله عليه وسلم - (له نویژه سونه ته کان): دوو راکت پیش نویژی نیوهرؤ و دوو راکت پاشی، و دوو راکت پاش نویژی مه غریب له ماله کهیدا، و دوو راکت پاش نویژی عیسا له ماله کهیدا، و دوو راکت پیش نویژی به یانی، کاتیکی دیاریکراو کهس نه ده چوو بو لای پیغه مبهر - صلى الله عليه وسلم - ؛ حه فسه پیمی ووت: نه گهر بانگیژ بانگی بدایه بهر به یان دهر بکه و تایه ؛ پیغه مبهر - صلى الله عليه وسلم - دوو راکت ده کرد، وله گیرانه وهیه کدا: پیغه مبهر - صلى الله عليه وسلم - له پاش نویژی ههینی دوو راکت ده کرد. [صه حیه] - [بوخاری و موسلیم هاوران له سه ری به هه موو ریوایه ته کان]

شیکردنه وه:

عبداللهی کوری عومه ر - رَهزای خوی لیبیت - روونیده کاته وه که ده راکت نویژی سونه تی له بهرکردو وه له پیغه مبهروه - صلى الله عليه وسلم -، و پینان ده ووتریت سونه ته راتیبه کان، که بهم شیوهیه: دوو راکت له پیش نویژی نیوهرؤ، و دوو راکت له پاشی، دوو راکت له پاش نویژی مه غریب له ماله کهیدا، دوو راکت له پاش نویژی عیسا له ماله کهیدا، دوو راکت پیش نویژی به یانی، بهم شیوهیه ده راکته که. سه بارهت به نویژی ههینی ؛ دوو راکت له پاشی.

له سووده کانی فهرموده که:

۱. نه نجامدانی ئەم نوێژه سونه ته راتیابانه و بهردهوامبوون له سه ره نه نجامدانیان ؛ سونه ته.

۲. نه نجامدانی نوێژه سونه ته کان له ماله وه ؛ ریگه پیدراوه.

(۳۰۶۲)

(۱۸۰) - عن عائشة رضي الله عنها أن النبي صلى الله عليه وسلم كان لا يدع أربعاً قبل الظهر وركعتين قبل العداة. [صحيح] - [رواه البخاري]

(۱۸۰) - له عائشه وه - رهزای خوای لیبیت - ده لیت: «پنغه مبه ره - صلى الله عليه وسلم - هه رگیز وازی نه ده هینا له نه نجامدانی چوار پکاتی سونه ته له پیش نوێژی نیوه پۆ و دوو پکاتی سونه ته له پیش نوێژی به یانی». [صه حیه] - [بوخاری گێراویه تیه وه]

شیکردنه وه:

پنغه مبه ره - صلى الله عليه وسلم - بهردهوام بوو له سه ره نه نجامدانی چوار پکاتی سونه ته پیش نوێژی نیوه پۆ، و نه مێش پیچه وانه ی گێرانه وه که ی ئین عومه ره نییه - رهزای خوای لیبیت - که ده لیت: (صَلَّيْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَكْعَتَيْنِ قَبْلَ الظُّهْرِ...) [البخاري] واته: (دوو پکاتی سونه ته پیش نوێژی نیوه پۆ نه نجامدا له گه ل پنغه مبه ره - صلى الله عليه وسلم -)، و کو کردنه وه ی ئەم دوو گێرانه وه به م شیوه یه ده بیت هه ندیک جار چوار پکات وه هه ندیک جار دوو پکاتی نه نجامده دا له پیش نوێژی نیوه پۆ، وه هه ردوو گێره وه که باسی هه ردووکیان کردوو، و نه مێش له زۆریه ی په رسته نه سونه ته کان هه ن.

چوار پکات نوڙی سونهت نه نجامده دريٽ به دوو سه لامدانه وه واتا دوو پکات دوو پکات، وئه گهر هه چوار پکاته که پیکه وه بکات به یه ک سه لامدانه وه نهوا دروسته.

ويځه مېهر - صلى الله عليه وسلم - بهرده وام بوو له سهر نه نجامدانی دوو پکاتی سونهت پيش نوڙی به یانی وله هه نديک گپړانه وه دا ته نانهت له سه فهریشدا نه نجامی ده دا.

له سووده کانی فهرمووده که:

۱. سوننه ته بهرده وامبوون له نه نجامدانی چوار پکات له پيش نوڙی نیوهړو، ودوو پکات له پيش نوڙی به یانی.

۲. نوڙه سوننه ته را ټیبه کان با شتر وایه له مال هوه نه نجام بدرين، بویه عائشه - په زای خوی لیبیت - بهم شیوه یه باسی کردووه.

(۱۱۲۴۹)

(۱۸۱) - عَنْ أَبِي قَتَادَةَ السَّلَمِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمُ الْمَسْجِدَ فَلْيَرْكَعْ رَكَعَتَيْنِ قَبْلَ أَنْ يَجْلِسَ». [صحيح] - [متفق عليه]

(۱۸۱) - له ئه بی قه تاده ی سه له میه وه - په زای خوی لیبیت - که پیځه مېهری خودا - صلى الله عليه وسلم - ده فهرمویت: «ئه گهر یه کیکتان چووه نیو مزگه وته وه ؛ با دوو پکات نه نجامدات پيش نه وه ی دابنیشیت». [صه حیهه] - [بوخاری و موسلیم هاوران له سهری]

شیگردنه وه:

پیغه مبهەر - صلی الله علیه وسلم - ئامۆزگاری کردوو هه که هه رکه سیك چوو ه نیو مزگه وته وه ؛ له هه رکاتیک و بۆ هه رمه به ستیک بیت، ده بیئت دوو رکات نوێژ بکات پێش ئه وه ی دابنیشیت و ئه مێش پێی ده ووتریت دوو رکاتی (ته حیه ت ئه لمه سجد: تحیه المسجد: سلا وکردن له مزگه وت).

له سووده کانی فه رمووده که:

۱. ئه نجامدانی دوو رکات سونه ته ؛ له کاتی چوونه نیو مزگه وت و پێش دانیشتن، پێی ده ووتریت: دوو رکاتی (ته حیه ت ئه لمه سجد: تحیه المسجد).
۲. ئه م فه رمانه له سه ر ئه و که سه یه که ده یه ویت دابنیشیت له نیو مزگه وتدا، بۆیه هه رکه سیك بچیته نیو مزگه وته وه و ده رچیت و دانه نیشیت؛ فه رمانه که نایگریته وه.
۳. ئه گه ر نوێژخوین بچیته نیو مزگه وته وه و خه لکی له نوێژی به کۆمه لدا بن، و ئه ویش له گه لیان بچیته نیو ریزه وه ؛ ئه مه شوینی ئه و دوو رکاته ده گریته وه و پێویست ناکات ئه نجامی بداته وه.

(١٨٢) - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
 «إِذَا قُلْتَ لِصَاحِبِكَ: أَنْصِتْ، يَوْمَ الْجُمُعَةِ، وَالْإِمَامُ يُخْطُبُ، فَقَدْ لَعَنْتَ». [صحيح] -
 [متفق عليه]

(١٨٢) - له ئه بي هورپهروه - په زای خوی لیبیت - که پیغه مبهری خدا - صلی
 الله علیه وسلم - ده فرموی: «ئه گهر به هاوریکه ت بلایت: بیده نگ به له
 روژی ههینی له کاتیکدا وتار خوین وتار ده دات؛ ئه و تۆ قسه یه کی پوچ
 وبه تالت وتوو». [صه حیه] - [بوخاری و موسلیم هاوران له سه ری]

شیکردنه وه:

پیغه مبهر - صلی الله علیه وسلم - روونیده کاته وه که یه کیک له ئه ده به
 واجبه کان له سه ر ئه وانه ی ئاماده ی نوژی ههینی ده بن بریتیه له: به جوانی
 گوگیرتن بۆ وتاریژ؛ بۆ ئه وه ی بیر له ئاموژگاریه کان بکاته وه، و هه رکه سیك
 قسه یه ک بکات؛ له کاتیکدا ئیمام وتار ده دات - ئه گهرچیش قسه یه کی که م
 بیت -؛ وه کو به یه کیکی تر بلایت: (بیده نگ به) و (گوئبگره)، ئه و فه زلی نوژی
 ههینی له ده ستچوو.

له سووده کانی فه رمووده که:

١. حه رامبوونی قسه کردن له کاتی وتاردا، ئه گهرچیش بۆ نه هی کردن بیت له
 هه له یان وه لامدانه وه ی سه لام یان وه لامدانه وه ی ئه وه ی ده پزمیت.
٢. ئه و که سانه ناگریته وه که قسه له گه ل ئیمام ده که ن یان ئیمام قسه یان له
 گه لدا ده کات.
٣. قسه کردن له نیوان دوو وتاره که له کاتی پیویستیدا؛ ریگه پیدراوه.

۴. ئەگەر پىغەمبەر -صلی اللہ علیہ وسلم- باسکرا لە کاتی وتاردا وئیمام خەریکی وتاردان بوو ؛ ئەوا بەنهیى سەلاقى لەسەر دەدەیت و سەلامى لێدەکەیت، و ووتنى (ئامین) لەپاش نزاکردنیش بەهەمان شیوە.

(۳۱۰۷)

(۱۸۳) - عن عمران بن حصين رضي الله عنه قال: كَانَتْ بِي بَوَاسِيرُ، فَسَأَلْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الصَّلَاةِ، فَقَالَ: «صَلِّ قَائِمًا، فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ فَقَاعِدًا، فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ فَعَلَى جَنْبٍ». [صحيح] - [رواه البخاري]

(۱۸۳) - لە عیمران کوری حوصەینەو دەلیت: تووشی مایەسیری هاتبووم، پرسیارم لە پىغەمبەر -صلی اللہ علیہ وسلم- کرد دەربارەى نوێژکردن (بەم حالەتەو)، فەرمووی: «بە پێوە نوێژ بکە، ئەگەر ناتوانیت ئەوا بە دانیشتنەو ئەنجامی بدە، خو ئەگەر هەر ناتوانیت ئەوا بە پالکەوتنەو نوێژ بکە». [صەحیحە] - [بوخارى گێراویەتیەو]

شیکردنەو:

پىغەمبەر -صلی اللہ علیہ وسلم- روونیدەکاتەو کە بنچینە لە نوێژکردن ئەوێ بەپێوە ئەنجامدری، مەگەر لەحالتى بى تواناییدا؛ ئەوا بە دانیشتنەو ئەنجامی دەدات، و ئەگەر بەم حالەتەو نەتوانیت ئەوا بە پالکەوتنەو نوێژ دەکات.

لە سوودەکانى فەرموودەکە:

۱. فەرزىتى نوێژکردن لەسەر مرووف لاناچیت؛ هەتا ئەقلى جیگیر بیت، و ئەنجامدانى بە حالەتیک یان بە حالەتیکى تر بەپێى توانایەتى.

۲. لیبوردی وئاسانی شهریه ته کانی (یاساکانی) ئاینی ئیسلام ؛ بهنده هینده پهرستن نه نجامده دات که ده توانیت.

(۱۰۹۵۱)

(۱۸۴) - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «صَلَاةٌ فِي مَسْجِدِي هَذَا خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ صَلَاةٍ فِيَمَا سِوَاهُ إِلَّا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ». [صحيح] - [متفق عليه]

(۱۸۴) - له ئه بی هوریه وه - رهزای خوای لیبیت - که پیغه مبه - صلی الله علیه وسلم - ده فهرمویت: «نوێژکردن له مژگه وتهی من خیری زیاتره له ههزار نوێژکردن له مژگه وته کانی تر، جگه له مژگه وتی حه رام نه بیت». [صه حیه] - [بوخاری و موسلیم هاوران له سه ری]

شیکردنه وه:

پیغه مبه - صلی الله علیه وسلم - فهزل وپاداشتی نوێژکردن روونده کاته وه له مژگه وته که ی ئه ودا، که پاداشتی زیاتره له ههزار نوێژکردن له مژگه وتیکی تر له مژگه وته کانی سه ر زه وی، جگه له مژگه وتی حه رام نه بیت له مه ککه ی پیروژ ؛ که پاداشتی نوێژکردن تییذا زیاتره له پاداشتی نوێژکردن له مژگه وتی پیغه مبه - صلی الله علیه وسلم -.

له سووده کانی فه رمووده که:

۱. چه نده ها جاریوونی پاداشتی نوێژکردن له مژگه وتی حه رام و مژگه وتی نه به وی.

۲. نوښکړدن له مزگهوتي حهرام خيرتره له نوښکړدن له مزگهوته کاني تر؛ به سه د هه زار جار.

(۶۵۰۹۰)

(۱۸۵) - عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ لَبِيدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ أَرَادَ بِنَاءَ الْمَسْجِدِ فَكَّرَ النَّاسُ ذَلِكَ، وَأَحَبُّوا أَنْ يَدْعَهُ عَلَى هَيْئَتِهِ، فَقَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَنْ بَنَى مَسْجِدًا لِلَّهِ بَنَى اللَّهُ لَهُ فِي الْجَنَّةِ مِثْلَهُ». [صحيح] - [متفق عليه]

(۱۸۵) - له مه حمودی کوری له بیده وه - په زای خوی لیبت - ده لیت: عوسمانی کوری عه فان ویستی مزگهوته که جاریکی دروست بکاته وه وخه لکیش پیان ناخوش بوو، وچه زیان کرد مزگهوته که وه کو خوی بمینیتته وه، نه ویش ووتی: گویم له پیغه مبهري خدا بووه - صلی الله علیه وسلم - که ده یفه رموو: «هه رکه سیک مزگهوتیک له پیانو خوی گه وره دروست بکات؛ نه وا خوی گه وره (خانویه کی) بو دروست ده کات له به هه شتدا وه کو نه وه». [صه حیحه] - [بوخاری و موسلیم هاوران له سه ری]

شیکردنه وه:

عوسمانی کوری عه فان - په زای خوی لیبت - ویستی مزگهوته که ی پیغه مبهري صلی الله علیه وسلم - دروست بکاته وه به شیوه یه کی چاکتر له وه ی له سه ری دروستکراوه، خه لکی حه زیان به مه نه کرد؛ چونکه گوړینی مزگهوته له وه شیوه ی له سه رده می پیغه مبهري - صلی الله علیه وسلم - بنیات نرابوو، له خشتی قور دروستکراوو و سه قفی له لقی دارخورما بوو، به لام عوسمان ویستی به به رد وگه چ دروستی بکاته وه، عوسمان - په زای خوی لیبت - پیانی ووت نه و

گوئی له پیغه مبهەر -صلی الله علیه وسلم- بووه که فهرموو یه تی: ئه وهی مزگه ووتیک دروست بکات له پینا و په زامه ندی خوای گه وره نه ک بۆ ریا و ناوبانگی بیت، خوای گه وره به هاوشیوهی کرده وه که ی پاداشتی ده داته وه، و ئه م پاداشته بریتیه له وهی: خوای گه وره وه کو ئه وه مائیکی بۆ دروست ده کات له به هه شتدا.

له سووده کانی فهرمووده که:

١. ئامۆژگاری کردن بۆ دروست کردنی مزگه وت، و پروونکردنه وهی فه زل و پاداشتی ئه م کرده وه مه زنه.
٢. فه زل و پاداشتی دروستکردنی مزگه وت؛ نوێکردنه وه و فراوانکردنی مزگه ووتیش ده گرێته وه.
٣. پروونکردنه وهی گرنگی دلسۆزی -ئیخلاص- بۆ خوای گه وره -سبحانه و تعالی- له هه موو کرده وه کانی بهنده دا.

(١٨٦) - عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «ما من صاحب ذهب، ولا فضة، لا يؤدّي منها حقّها إلا إذا كان يوم القيامة صَفَّحَتْ له صَفَائِحُ من نار، فأُحْيِيَ عليها في نار جهنّم، فيُكْوَى بها جنّبه، وجبينه، وظهره، كلّما بَرَدَتْ أُعِيدَتْ له في يوم كان مقداره خمسين ألف سنة، حتى يُقْضَى بين العباد فيرى سبيله، إما إلى الجنة، وإما إلى النار». قيل: يا رسول الله، فالإبل؟ قال: «ولا صاحب إبل لا يؤدّي منها حقّها، ومن حقّها حَلَبُها يوم ورْدَها، إلا إذا كان يوم القيامة بُطِح لها بِقَاعٍ قَرَقَر. أوفرّ ما كانت، لا يَفْقِد منها فَصِيلاً واحداً، تَطْوُهُ بِأَخْفَافِها، وتَعْضُهُ بِأَفْوَاهِها، كلّما مرّ عليه أوْلاها، رَدَّ عليه أخْراها، في يوم كان مقداره خمسين ألف سنة، حتى يُقْضَى بين العباد، فيرى سبيله، إما إلى الجنة، وإما إلى النار». قيل: يا رسول الله، فالبقر والغنم؟ قال: «ولا صاحب بقر ولا غنم لا يؤدّي منها حقّها، إلا إذا كان يوم القيامة، بُطِح لها بِقَاعٍ قَرَقَر، لا يَفْقِد منها شيئاً، ليس فيها عَقْصَاء، ولا جَلْدَاء، ولا عَضَبَاء، تَنْطَحُهُ بِقُرُونِها، وتَطْوُهُ بِأُظْلَافِها، كلّما مرّ عليه أوْلاها، رَدَّ عليه أخْراها، في يوم كان مقداره خمسين ألف سنة حتى يُقْضَى بين العباد، فيرى سبيله، إما إلى الجنة، وإما إلى النار». قيل: يا رسول الله فالخيل؟ قال: «الخيل ثلاثة: هي لِرَجُلٍ وَزْرٌ، وهي لِرَجُلٍ سِتْرٌ، وهي لِرَجُلٍ أَجْرٌ. فأما التي هي له وَزْرٌ فَرَجُلٌ رِبَطُها رِيَاءٌ وَفَخْرًا وَنَوَاءً على أهل الإسلام، فهي له وَزْرٌ، وأما التي هي له سِتْرٌ، فَرَجُلٌ رِبَطُها في سبيل الله، ثم لم يَنْسَ حَقَّ الله في ظُهورها، ولا رِقَابِها، فهي له سِتْرٌ، وأما التي هي له أَجْرٌ، فَرَجُلٌ رِبَطُها في سبيل الله لأهل الإسلام في مَرْجٍ، أو رَوْضَةٍ فما أَكَلَتْ من ذلك المَرْجِ أو الرَوْضَةِ من شيء إلا كُتِبَ له عَدَدُ ما أَكَلَتْ حسنات وكتب له عَدَدُ أَرْوَاثِها وَأَبْوَالِها حسنات، ولا تَقْطَعُ طَوَلُها فَاسْتَنْتَتْ شَرْفاً أو شَرْفَيْنِ إلا كَتَبَ الله له عَدَدُ أَثَارِها، وَأَرْوَاثِها حسنات، ولا مَرَبَها صَاحِبُها على نَهْرٍ، فَشَرِبَتْ منه، ولا يُريد أن يَسْقِيها إلا كَتَبَ الله له عَدَدُ ما شَرِبَتْ حسنات» قيل: يا رسول الله فالْحُمْرُ؟ قال: «ما أَنْزَلَ عَلَيَّ في الحُمْرِ شيء إلا هذه الآية الفَاذَّةُ الحَماة: (فمن يعمل مثقال ذرة خيراً يره * ومن يعمل مثقال ذرة شراً يره)

(١٨٦) - له ئه‌بی هوره‌یره‌وه -ره‌زای خ‌وای لی‌بیت- که پی‌غه‌م‌به‌ر -صلی الله علیه وسلم- ده‌فه‌رم‌و‌یت: «ه‌ه‌ر خ‌اوه‌نی زیر و‌زیو‌یک م‌افه‌که‌ی (زه‌کاته‌که‌ی) نه‌دات له‌ ر‌وژی ق‌یامه‌ت‌دا پ‌لیتی ئ‌اگرینی ب‌و ئ‌اماده‌ ده‌کریت که له‌ ئ‌اگری د‌ۆزه‌خ‌دا س‌وور ک‌راوه‌ته‌وه، لات‌ه‌ن‌یش‌ت و‌ نی‌و‌چ‌اوان و‌ب‌شتی پ‌ی داخ ده‌کریت، ه‌ه‌ر ک‌اتیک (پ‌لیته‌کان) س‌ارد ب‌وونه‌وه‌ دو‌وب‌اره‌ گ‌ه‌رم ده‌کرینه‌وه، له‌ ر‌وژیک‌دا که ماوه‌که‌ی په‌ن‌جا ه‌زار س‌اله، ه‌ه‌تا داد‌وه‌ری له‌ نی‌وان ه‌ه‌موو ب‌ه‌نده‌کان‌دا ته‌واو ده‌کریت، پ‌اشان ر‌یگه‌ی پ‌ین‌یش‌ان ده‌دریت یان ب‌و ب‌ه‌ه‌شت یان ب‌و د‌ۆزه‌خ»، و‌وت‌را: ئ‌ه‌ی پی‌غه‌م‌به‌ری خ‌ودا، ئ‌ه‌ی چی س‌ه‌ب‌اره‌ت ب‌ه‌ و‌ش‌تر؟ ف‌ه‌رم‌و‌ی: «خ‌اوه‌نی و‌ش‌تریش ه‌ه‌ندی له‌ م‌افه‌که‌ی ئ‌ه‌وه‌یه له‌ ر‌وژی ه‌ینانید‌ا ب‌و س‌ه‌ر ئ‌او ب‌و د‌ۆشین ده‌ب‌یت ب‌ه‌شی نه‌دارانی لی‌ب‌دریت؛ ئ‌ه‌گ‌ه‌ر نا له‌ ر‌وژی ق‌یامه‌ت‌دا ئ‌ه‌و که‌سه‌ی (که زه‌کاتی له‌ و‌ش‌تره‌کان نه‌داوه) له‌س‌ه‌ر ر‌ووی ف‌ری ده‌دریته‌ س‌ه‌ر ب‌یابانیکی ته‌ختی س‌اف، و‌ش‌تره‌کان د‌ین ق‌ه‌له‌وتر و‌گ‌ه‌وره‌تره‌ د‌ه‌بن ته‌نانه‌ت ب‌ی‌چ‌ووه‌کان‌یش‌یان له‌گ‌ه‌لدایه، پ‌ی پ‌یده‌ن‌ین و‌گ‌ازی ل‌یده‌گ‌رن، ک‌اتیک ئ‌ه‌وانه‌ی س‌ه‌ره‌تا ته‌واو د‌ه‌بن و‌د‌ینه‌ ک‌وت‌ایی س‌ه‌ر له‌ نو‌ی ده‌ست‌پ‌یده‌که‌نه‌وه‌ ب‌ه‌ در‌یژایی ر‌وژیک که ماوه‌که‌ی په‌ن‌جا ه‌زار س‌اله ه‌ه‌تا داد‌وه‌ری له‌ نی‌وان ه‌ه‌موو ب‌ه‌نده‌کان‌دا ته‌واو ده‌ب‌یت، پ‌اشان (ئ‌ه‌و که‌سه‌ی ئ‌ه‌مه‌ی ب‌ه‌س‌ه‌ردا ه‌ات ب‌ه‌ه‌وی زه‌کات نه‌دان له‌ و‌ش‌تردا) ر‌یگه‌ی خ‌وی پ‌ین‌یش‌ان ده‌دریت، یان ب‌و ب‌ه‌ه‌شت یان ب‌و د‌ۆزه‌خ»، و‌وت‌را: ئ‌ه‌ی پی‌غه‌م‌به‌ری خ‌ودا، ئ‌ه‌ی چی س‌ه‌ب‌اره‌ت ب‌ه‌ گ‌اگ‌ه‌ل (گ‌ا و‌مان‌گا) و‌پ‌ه‌ز (م‌ه‌رو‌ب‌زن)؟ ف‌ه‌رم‌و‌ی: «ه‌ه‌ر خ‌اوه‌نیکی ئ‌ه‌مانه‌ ئ‌ه‌وه‌ی که له‌س‌ه‌ری پ‌ی‌ویسته نه‌یه‌خ‌ش‌یت، ک‌اتیک ر‌وژی ق‌یامه‌ت د‌یت، له‌ س‌ه‌ر ر‌ووی ف‌ری‌ده‌دریته‌ س‌ه‌ر ب‌یابانیکی ته‌ختی س‌اف، ه‌ی‌چ‌یان ق‌و‌چ که‌وانه‌ی یان ک‌ول یان شاخ ش‌کاو‌نین، ب‌ه‌ ق‌و‌چ له‌ خ‌اوه‌نه‌کان‌یان ده‌دن، ک‌اتیک ئ‌ه‌وانه‌ی س‌ه‌ره‌تا ته‌واو د‌ه‌بن و‌د‌ینه‌ ک‌وت‌ایی س‌ه‌ر له‌ نو‌ی ده‌ست‌پ‌یده‌که‌نه‌وه‌ ب‌و ماوه‌ی در‌یژایی ر‌وژیک که

ماوه که ی په نجا هه زار سانه هه تا دادوهری له نیوان هه موو بهنده کاند
ته واو ده کریت، پاشان (ئه و که سه ی ئه مه ی به سه ردا هات به هو ی زه کات
نه دان له گاهه ل و په زدا) ریگه ی خو ی پینیشان ده دریت، یان بو به هه شت
یان بو دوزه خ»، ووترا: ئه ی پیغه مبه ری خودا، ئه ی چی سه باره ت به ئه سپ؟
فه رموی: «ئه سپ سی جو ره: بو هه ندیک که س هو ی توشبوونه به
تاوان، بو هه ندیکیش هو ی پاراستن وپوشینه، بو هه ندیک تریش هو ی
ده سته هوت وپاداشته، جا ئه وه ی که تاوانه بو ی: پیاویکه بو خوده رخستن
وشانازی ودرایه تی موسلمانان رایگرتووه، ئه وه بو ئه و تاوانه. ئه وه ش بو ی
ده بیته قه لغان وهو ی پاراستنی له ئاگر: که سیکه له پیناو خودا رایگرتبیت،
ما فی خودا فه راموش ناکات له به کاره ینانیدا بو سواری و به خشی نی بو
جیهاد، ئه مه بو ی ده بیته قه لغان، به لام ئه وه ی که بووه هو ی پاداشت
بو ی: ئه وه که سیکه له پیناو خودا رایگرتبیت بو به رژه وهندی موسلمانان،
له ده شتیکی فراوانی سه وزاییدا، هه موو ئه و گزو گیایانه ی له و ده شته فراوانه
سه وزه دا ده یخوات بو ی ده نووسرین به چاکه به ئه ندازه ی ئه وه ی
خواردوویه تی، ته نانه ت هه موو پاشه رۆ و میزه که یشی به چاکه بو ی
ده نووسریت، ئه گه ره ته که ی بیچریت ته پۆلکه یه ک یان دوو ته پۆلکه
سه رکه هوت خودا به قه ده ر جی پیکانی وپاشه رۆکانی چاکه ی بو تۆمار
ده کات، کاتیک خاوه نه که ی ده بیاته سه ره ره چم ورووباریک بو ئه وه ی
ئاوی بدات، خودا به ئه ندازه ی ئه و ئاوه ی ده یخواته وه چاکه ی بو
ده نووسیت»، ئینجا ووترا: ئه ی چی سه باره ت به گویدریت؟ فه رموی:
«ده رباره ی گویدریت هیچم بو دانه به زیوه به لام ئه م ئایه ته هه یه که
ناوازه یه و گشتگیره، {فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ} (۷) وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ
ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ (۸) [الزلزله]، واته: {ئه مجا هه رکه سیك به ئه ندازه ی
که ردیله یه کی هه ره ورد چاکه وخیری کردبیت ده بیینیته وه (۷) ئه مجا

ههركه سێك به ئەندازهی گەردیلهیه کی هه‌ره ورد خراپه وشه‌ری کردبێت ده‌یبنێته‌وه (٨). [صه‌حیحه] - [بوخاری و موسلیم هاو‌ران له‌سه‌ری]

شیكرنه‌وه:

هه‌ر خاوه‌نێکی ئالتون وزیو كه‌ زه‌كاته‌كه‌یان ده‌رنه‌كاته‌وا له‌ رۆژی قیامه‌تدا پلێتی ئاگرین ده‌كرێته‌ سه‌ر لاشه‌ی له‌ دۆزه‌خدا، بۆیه‌ به‌م پلێتانه‌ ته‌نێشته‌كانی ولاكانی وناوچه‌وانی وپشتی داخ ده‌كریت، هه‌ركاتێك ئه‌م پلێتانه‌ سارد ببنه‌وه دیسانه‌وه‌ گه‌رم ده‌كرێنه‌وه‌ له‌ رۆژێكدا كه‌ ماوه‌كه‌ی هێنده‌ی په‌نجا هه‌زار ساڵه‌ هه‌تا خوای گه‌وره‌ دادوه‌ری جێبه‌جی ده‌كات (ته‌واو ده‌كات) له‌ نێوان به‌نده‌كاندا، پاشان رێگای پێنیشانده‌ریته‌ به‌ره‌و به‌هه‌شت یان دۆزه‌خ، ئالتون وزیو واجبه‌ زه‌كاتیان لێده‌ربكریت له‌ هه‌موو حاڵه‌تێكدا به‌و شیوه‌یه‌ی له‌ شه‌ریعه‌تدا باسكراوه‌، هه‌ركه‌سێك زه‌كاته‌كه‌یان ده‌رنه‌كاته‌وا ئه‌و سزایه‌ی بۆهه‌یه‌ كه‌ پێغه‌مبه‌ر-صلی الله علیه وسلم- له‌م فه‌رمووده‌یه‌دا باسی ده‌كات. هه‌روه‌ها-صلی الله علیه وسلم- ده‌فه‌رمووت: (له‌ رۆژی قیامه‌تدا ئه‌و كه‌سه‌ی -كه‌ زه‌كاتی له‌ وشتره‌كان نه‌داوه‌-): مه‌به‌ست ئه‌وه‌یه‌ ئه‌گه‌ر خاوه‌نی وشتر زه‌كات نه‌دات به‌و شیوه‌یه‌ی خوای گه‌وره‌ له‌سه‌ری واجبی كردوو له‌ وشتره‌كان، یان له‌ رۆژی دۆشینیان وبردنیان بۆ ئاودان به‌شی نه‌داران وپێوا‌رانی لێنه‌دات.

(له‌ سه‌ر ر‌ووی فری ده‌ده‌ریته‌ سه‌ر بیابانیکی ته‌ختی ساف، وشتره‌كان دین قه‌له‌وتر وگه‌وره‌تره‌ ده‌بن ته‌نانه‌ت بێچ‌وو‌ه‌كانیشیان له‌گه‌ڵدايه‌، پێی پێده‌نن وگازی لێده‌گرن): له‌ گێرانه‌وه‌ی -مسلم- دا: ((وشتره‌كان گه‌وره‌تر ده‌بنه‌وه‌))، گه‌وره‌تر وزۆرت‌ر وبه‌هێ‌تر بوونی لاشه‌یان بۆ زیاده‌کردنی سزایه‌ له‌سه‌ر ئه‌و كه‌سه‌ی زه‌كاتی لێیان نه‌داوه‌ وبه‌شی نه‌دارانی نه‌داوه‌، وئ‌ه‌م به‌هێ‌زی وگه‌وره‌بوونه‌ واده‌كه‌ن پێ خسته‌نه‌ سه‌ر خاوه‌نه‌كه‌یان به‌ئاز‌رت‌ر بێت هه‌ركاتێك پێ بخه‌نه‌ سه‌ری وبه‌سه‌ریدا تێپه‌ر ببن هه‌روه‌كو له‌ فه‌رمووده‌كه‌دا ها‌ت‌وه‌.

(کاتیک ئەوانەى سەرەتا تەواو دەبن و دینه کۆتایى سەر لە نوێ دەستپێدەکەنەووە بۆ ماوەى درێژایى رۆژیک کە ماوەکەى پەنجا هەزار سāl هەتا دادوهرى لە نێوان هەموو بەندەکاندا تەواو دەکریت، پاشان -ئەو کەسەى ئەمە بەسەردا هات بەهۆى زەکات نەدان لە وشترا- رینگەى خۆى پینیشان دەدریت، یان بۆ بەهەشت یان بۆ دۆزەخ): واتا سزادانى ئەم کەسە بەردەوام دەبێت هەر کە کۆتا و شتر تەواو بوو لە پێ خستنه سەر خاوەنەکانیان کە زەکاتى نەداووە لە دونیادا لە مافی ئەو و شترانە؛ دیسانەووە و شترى یە کەم دەگەرێتەووە بۆ پێ خستنه سەر لاشەى ئەمیش بۆ رۆژیک بەردەوام دەبێت کە ماوەکەى پەنجا هەزار سāl.

(ووتر: ئەى پێغەمبەرى خودا، ئەى چى سەبارەت بە گāگەل -گا و مانگا- و پەز -مەر و بز-؟ فەرمووی: (هەر خاوەنێکى ئەمانە ئەوێ کە لەسەرى پێویستە نەیبەخشیت، کاتیک رۆژى قیامەت دێت، لە سەر ڕووى فێریدەدریتە سەر بیابانێکى تەختى ساف،، هەتا کۆتایى بەم بەشە): ئەوانەى زەکاتى گāگەل و پەز دەرناکەن هەمان سزای ئەوانەیان هەیه کە زەکاتى و شتر دەرناکەن، ئەو ئازەلانى قۆچیان هەیه بە قۆچ لە خاوەنەکیان دەدەن بۆ ئەوێ ئازار و لێدانە کە بەئێشتر بێت.

(ووتر: ئەى پێغەمبەرى خودا، ئەى چى سەبارەت بە ئەسپ؟ فەرمووی: ئەسپ سێ جۆرە: بۆ هەندیک کەس هۆى توشبوونە بە تاوان، بۆ هەندیکیش هۆى پاراستن و پۆشینە، بۆ هەندیکى تریش هۆى دەستکەوت و پاداشتە): واتا سەبارەت بە ئەسپ سێ جۆرە:

جۆرى یە کەم/ (جا ئەوێ کە تاوانە بۆی: پیاویکە بۆ خۆدەرخستن و شانازى و دژایەتى موسلمانان رايگرتووە، ئەو بۆ ئەو تاوانە): ئەم پیاو ئەسپى رايگرتووە بۆ ریا و شانازى کردن و خۆبەرزکردنەووە بەسەر خەلکى و دژایەتیکردنى ئیسلام، بۆ ئەم کەسە تاوان دەنوسرێت و سزاکەى وەردەگرێت لە قیامەتدا.

جۆرى دووهم/ (ئەوەش بۆى دەبىتە قەلغان وھۆى پاراستنى لە ئاگر: كەسێكە لە پێناو خودا رايگرتبێت، مافى خودا فەرامۆش ناكات لە بەكارھێنانیدا بۆ سواری و بەخشىنى بۆ جىھاد، ئەمە بۆى دەبىتە قەلغان): واتا ئەو ئەسپەى خاوەنەكەى بەكارى دەھيئەت بۆ پێداويستى خۆى، بۆئەوھى بەھۆى بەرھەمەكانى وشىرى و شتومەك ھەلگرتن لەسەرى؛ خۆى بپارێزێت لە پرسىاركردن لە خەلكى، ئەگەر ئەم كەردەوھىەى لە پێناو بەدەستھێنانى رەزامەندى خودا بێت ئەوا لێرەدا ئەم بەكارھێنانە دەبىتە ھۆى پۆشين و پاراستن بۆى چونكە پرسىاركردن لە خەلكى لە كاتى ھەبوونى دارايىدا ھەرامە، وھەر وھە - صلى الله عليه وسلم - دەفەرموێت: (مافى خودا فەرامۆش ناكات لە بەكارھێنانیدا بۆ سواری و بەخشىنى بۆ جىھاد): واتا لە كاتى پتويستىدا سواری ئەسپەكە بێت لە پێناو خودا - بۆ جىھادكردن - يان شتومەك كىك نەخاتە سەر پششى ئەسپەكە كە لە ئەسپەكە لە توانايدا نەبێت، وگرنكى پتبدات وزيانى لى دووربخاتەو ئەگەر بەم شىوھىە بێت ئەوا ئەسپەكە دەبىتە ھۆكارىك بۆ دوورخستەوھى ھەژارى لەسەر خاوەنەكەى.

جۆرى سێھەم/ (بەلام ئەوھى كە بوو ھۆى پاداشت بۆى: ئەو كەسێكە لە پێناو خودا رايگرتبێت بۆ بەرژەوھەندى مۆسلمانان، لە دەشتىكى فراوانى سەوزايىدا، ھەموو ئەو گژوگيايانەى لەو دەشتە فراوانە سەوزەدا دەيخواز بۆى دەنووسرێن بە چاكە بە ئەندازەى ئەوھى خواردووھىەتى، تەنانەت ھەموو پاشەپۆ و مێزەكەھى بە چاكە بۆى دەنووسرێت): واتا بۆ جىھادكردن ئامادەى كرد لە پێناو خۆى گەورە جا خۆى بۆ جىھاد بەكارى ھيئەت يان بىبەخشىت بە مۆسولمانان بۆ ئەوھى بۆ جىھادكردن بەكارى ھيئەت لە پێناو خۆى گەورە بۆ بەرزكردنەوھى و شەى خۆى گەورە - بۆ سەرخستنى ئىسلام -، ئەگەر بەم شىوھىە بىبەخشىت ئەوا ھەرشىك ئەسپەكە دەيخواز لە گژوگيا لە زەويدا و مێزەكەى و پاشەپۆكەى ھەموو ئەمانە بە پاداشت بۆ خاوەنى ئەسپەكە

دەنوو سىرت، {وَلَا يَظْلِمُ رَبُّكَ أَحَدًا} واتە: {ۋەروەردگارت ستەم لە هیچ کەسێک ناکات}.

{ئەگەر پەتە کەى بېچریت تەپۆلکە یەك یان دوو تەپۆلکە سەرکەوت خودا بە قەدەر جێ پێکانى و پاشەپۆکانى چاکەى بۆ تۆمار دەکات}: واتا ئەگەر پەتە مى ئەسپە کە بچریت کە پێوەى دەبەسترت لە شوێنى لەوەرگا کەى و بچیت بۆ شوێنێکى تر گزۆگیا بخوات، ئەوا خاوەنە کەى پاداشتی بۆ دەنوو سىرت بە پێى هەنگاوەکانى بۆ شوێنە کەى تر و بەهەمان شێوە مىز و پاشەپۆکانى.

{کاتێک خاوەنە کەى دەبیاتە سەر هەر چەم و پرووباریک بۆ ئەوێ ئاوى بدات، خودا بە ئەندازەى ئەو ئاوى دەیخوات و ئەو چاکەى بۆ دەنوو سىرت}: واتا خاوەنەى ئەسپە کە پاداشتی بۆ دەنوو سىرت بەهۆى خواردنەوێ ئەسپە کە لە پرووبار ئەگەر چیش مەبەستى ئاوپێدانى نەبێت، و بەهەموو خواردنەوێ کە چاکە بۆ خاوەنە کەى بۆ دەنوو سىرت، هەرچەندە خاوەنە کەیشى نەیدەویست ئاوى پێبدات، ئەمیش بەهۆى بوونی نەتەى یە کەمەو، نەتەى راگرتنى لە پێناو خواى گەورە، واتا مەرج نییە نەتەى هەبێت لە هەموو کردەوێ کەدا لە سەرەتاوە هەتا کۆتایى، مەگەر نەتە کە هەلبووە شیتەو ئەویش نیاز و مەبەستى دەرچوون لە ئەنجامدانى ئەو کردەوێ.

{ئینجا و ترا: ئەى چى سەبارەت بە گویدریژ؟}: واتا حوکمی چیبە، ئایا هەمان حوکمی گاکەل و پەزى هەیه لە زە کاتدا یان حوکمی ئەسپى هەیه؟. {فەرمووی: دەر بارەى گویدریژ هیچم بۆ دانەبەزیو}: واتا سەبارەت بە زە کاتدان لە گویدریژ هیچ دەقیک دانەبەزیو. {بەلام ئەم ئایەتە هەیه کە ناوازیو و گشتگیر، {فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ} (۷) وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ} (۸) [الزلزلة]، واتە: {ئەمجا هەرکەسێک بە ئەندازەى گەردیلە یەکی هەر ورد چاکە و خێرى کردبێت دەیبینیتهو (۷) ئەمجا هەرکەسێک بە ئەندازەى گەردیلە یەکی هەر ورد خراپە و شەرى کردبێت دەیبینیتهو (۸)}: واتا ئەم ئایەتە گشتگیرە بۆ هەموو خێر و چاکە یە ک و هەروەها بۆ هەموو شەڕ و خراپە یە ک؛ چونکە مەرووف

ئەگەر بە ئەندازەى كێشى گەردیلەك چاكە بكات لە قیامەتدا دەیبینیتهوه وپاداشتی دەدریتهوه بۆیه ئەگەر چاكە لە سەرەوهى ئەم كێشى گەردیلەیه بێت بى هیچ دوو دلى وگومانىك دەیبینیتهوه و زیاتر پاداشتی دەدریتهوه، هەر وهكو خوای گەوره دەفهرمویت: {يَوْمَ تَجِدُ كُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ مِنْ خَيْرٍ مُّحْضَرًا وَمَا عَمِلَتْ مِنْ سُوءٍ تَوَدُّ لَوْ أَنَّ بَيْنَهَا وَبَيْنَهُ أَمَدًا بَعِيدًا} واتە: {(بترسن) لەو رۆژهى هەموو كەسێك هەركاریكى باشى كردبێت دەیبینیت وئامادهیه، و هەركاریكى خراپى كردبێت ئاوات دەخوازیت كە لە نێوان ئەو و كارە خراپە كەیدا ماوهیه كى زۆر دوور ببووايه و خودا دەتان ترسینیت لە سزای خۆى و خودا میهرهبانه به بندهكانى خۆى}.

لە سوودهكانى فهرموودهكه:

۱. واجبیتی زهكاتدان، وهه‌ره‌شه‌ى توند كراوه له ئەو كەسه‌ى زهكات نادات.
۲. ئەو كەسه‌ى به‌هۆى ته‌مه‌لى زهكات نادات؛ كافر نابێت، به‌لام له مه‌ترسییه‌كى گه‌وره‌دايه.
۳. مرۆف پاداشت دەدریتهوه له‌سەر ورده‌كارى ئەو شتانه‌ى كه‌ پرووده‌دات له‌ په‌رسندا، ئەگەر مه‌به‌ستى بنچینه‌كه‌ى بێت، ئەگەرچیش مه‌به‌ستى ئەو ورده‌كارىانه نه‌بێت.
۴. له‌ مالى و ساماندا مافى تره‌یه‌ جگه‌ له‌ زهكاتدان.
۵. له‌و مافانه‌ى له‌ وشترا هه‌یه: دۆشینان و به‌خشینی شیرەكان به‌و هه‌ژارانه‌ى ئاماده‌ن له‌ شوینی ئاودانى و شتره‌كان؛ چونكه‌ ئاسانه‌تره‌ له‌ سه‌ریان و باشتره‌ له‌ وه‌ى داوا له‌ ماله‌كان بکه‌ن، هه‌روه‌ها نه‌رمونیانیه‌ به‌رامبه‌ر ئاژه‌له‌كان، ئیبن به‌تال ده‌لێت: له‌ ساماندا دوو ماف هه‌یه: فه‌رز له‌ سه‌ر هه‌موو كەسێك و جووریكى تر، دۆشین له‌و مافانه‌یه‌ كه‌ به‌شێكه‌ له‌ ره‌وشته‌ جوانه‌كان.

۶. لهو مافانهی واجبه له وشر ومانگا وپه زدا: پیدانی نیره کان بو زاوړی کردن
 نه گهر داوا بکړین.

۷. پروونکردنه وهی حوکم له گویدرېژ وهه موو شتیک که دهق سه باره تی
 نه هاتووه، نه م نایه ته دهیانگریته وه: ﴿فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ﴾ (۷) وَمَنْ
 يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ﴾ (۸) [الزلزلة] واته: ﴿جا هه رکه سیك به نه ندازه ی
 گهر دیله یه کی هه ر ورد چاکه وخیری کردبیت دهیبینیتته وه (۷) و جا هه رکه سیك
 به نه ندازه ی گهر دیله یه کی هه ر ورد خراپه وشه ری کردبیت دهیبینیتته وه (۸)﴾.

۸. نایه ته که هاندانه بو چاکه وخیر کردن نه گهرچیش که م بیت، وترساندنه له
 کردنی شهر و خراپه نه گهرچیش که م بیت.

(۶۶۱)

(١٨٧) - عن أبي هريرة رضي الله عنه عن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال:
«مَا نَقَصَتْ صَدَقَةٌ مِنْ مَالٍ، وَمَا زَادَ اللَّهُ عَبْدًا بِعَفْوٍ إِلَّا عِزًّا، وَمَا تَوَاضَعَ أَحَدٌ لِلَّهِ إِلَّا رَفَعَهُ اللَّهُ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(١٨٧) - له ئه بی هورپهروه-رهزای خوای لیبت- که پیغه مبهری خودا-صلی الله علیه وسلم- دهفه رموئیت: «خیرکردن له سامان کهم ناکاتهوه، وبهنده به لیخوئشبوون له خه لکی پهروهردگار شکوئدارتری دهکات، وئهووی له بهر الله ساده بیټ،^٨ ئهوا خوای گهوره بهرزی دهکاتهوه». ^٨(له بهر الله ساده بیټ، واته: متواضع بیټ وخوی به گهوره نه زانئیت) [صه حیجه] - [موسلیم گڼراویه تیه وه]

شیکردنه وه:

پیغه مبهر -صلی الله علیه وسلم- روونیده کاتهوه که خیرکردن له سامان کهم ناکاتهوه، به لکو ده بیټه هووی دوورخستنه وهی ناخوئشیه کان، وخوای گهوره له شوئیی ئه م خیرکردنه ؛ زور به بهنده ده به خشیت وشوئیی بو ده گرته وه به زیاتریش، بوئیه خیرکردن ده بیټه هووی زیادبوونی سامان وموئک نه ک که مبوونی.

ولیخوئشبوون له گه ل بوونی هیژ وتوانای تو له سه ندنه وه ؛ پله ی بهنده بهرزه ده کاته وه له لای پهروهردگاری بوئیه شکوئدارتر وبه هیژتر ده بیټ.

هه ربهنده یه ک له پئناو الله ساده بیټ،^٨ وخوی به گهوره نه زانئیت، نه ک به هووی ترس وبه رزه وهندی بیټ، پاداشته که ی ئه وه یه خوای گهوره بهرزی وشه ره فمه ندی پیده به خشیت. ^٨(له بهر الله ساده بیټ، واته: متواضع بیټ وخوی به گهوره نه زانئیت)

له سووده کانی فەرمووده که:

۱. خیر و سه‌ره که وتن له پابه‌ندبوون به شه‌ریعت و نه‌نجامدانی خیره نه‌گه‌رچیش کومه‌ئیک خه‌ئکی گومانیان پیچه‌وانه‌ی ئه‌مه‌ بیت.

(۵۵۱۲)

(۱۸۸) - عن أبي هريرة رضي الله عنه أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال:

«قَالَ اللَّهُ: أَنْفِقْ يَا ابْنَ آدَمَ أَنْفِقْ عَلَيْكَ». [صحيح] - [متفق عليه]

(۱۸۸) - له ئه‌بی هوره‌یره‌وه - ره‌زای خوای لی‌بیت - که پی‌غه‌مبه‌ری خودا - صلی الله علیه وسلم - ده‌فه‌رمو‌یت: خوای گه‌وره‌ ده‌فه‌رمو‌یت: «ئهی نه‌وه‌ی ئاده‌م به‌خشه؛ بیت ده‌به‌خشم». [صه‌حیحه] - [بو‌خاری و موس‌لیم ها‌وران له‌سه‌ری]

شی‌کر‌دنه‌وه:

پی‌غه‌مبه‌ر - صلی الله علیه وسلم - با‌سی ئه‌وه‌مان بو‌ ده‌کات که خوای گه‌وره - تبارک و تعالی - ده‌فه‌رمو‌یت: ئهی نه‌وه‌ی ئاده‌م خه‌رجی بکه‌ و به‌خشه - له به‌خشینه‌ واجب و سونه‌ته‌کان - ؛ منیش ر‌زق و پ‌ر‌و‌زیت فراوان ده‌که‌م و جی‌گی ئه‌وه‌ ده‌گر‌نه‌وه‌ که به‌خشی‌و‌ته‌ و به‌ره‌که‌ت دار ده‌بیت.

له سووده کانی فەرمووده که:

۱. ئام‌و‌ژ‌گاری به‌ به‌خشین و خه‌رج‌کردن له‌پیناو خوای گه‌وره.

۲. خه‌رج‌کردن له‌ ده‌ر‌گانی خیردا له‌ گه‌وره‌ترین هو‌کاره‌کانه‌ بو‌بوونی به‌ره‌که‌ت له‌ ر‌زق و چه‌ند‌جار کردنی، و خوای گه‌وره‌ ده‌به‌خشیت به‌ به‌نده‌ له‌شوینی ئه‌وه‌ی به‌خشی‌ویه‌تی.

۳. ئەم فەرموودە لەوانەیه کە پێغەمبەر -صلی اللہ علیہ وسلم- لە پەروەردگاریەو دەیگێڕێتەو، وێی دەوترێت: فەرموودە ی قودسی یان خودایی -ئێلاهی-، وێژە -لەفز- وماناکە ی لە خوداوەیە، بەلام تاییبەتمەندیەکانی قورئانی تیدا نیە ؛ کە بەهۆیانەو قورئان جیاوازی لە ھەرقسەیەکی تر، لە پەرستەن ئەنجامدان بەخوێندنەو و دەستتۆزگرتن لەکاتی خوێندنی وتەحەدا کردن پێی و موەجیزەئاسا وھتد.

(۵۸۰۵)

(۱۸۹) - عن أبي مسعود رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: «إِذَا أَنْفَقَ الرَّجُلُ عَلَى أَهْلِهِ يَحْتَسِبُهَا فَهُوَ لَهُ صَدَقَةٌ». [صحيح] - [متفق عليه]

(۱۸۹) - لە ئەبێ مەسعودەو -رەزای خوای لیبێت- کە پێغەمبەر -صلی اللہ علیہ وسلم- دەفەرموێت: «ئەگەر پیاو خەرجی بکات لەسەر خێزانەکە ی و لەسەر ئەمە چاوەڕێی پاداشت بێت ؛ ئەوا ئەمە چاکەیه (خێرکردنە) بۆی». [صەحیحە] - [بوخاری و موسلیم ھاوران لەسەری]

شیکرەدەو:

پێغەمبەر -صلی اللہ علیہ وسلم- باسی ئەوێمان بۆ دەکات ئەگەر پیاو خەرجیەکی بکات لەسەر خاوەنێکە ی ؛ لەوانە ی کە خەرجیەکانیان لەسەری واجبە وەکو ھاوسەرەکە ی ودایک و باوکی و منداڵەکانی وھتد، و بەمە نیەتی نزیکبوونەو بێت لە خوای گەورە و چاوەڕێی پاداشت بێت ئەوا ئەوێ خەرجی دەکات بەخێر و چاکە بۆی دەنووسرێت.

له سووده کانی فہرموودہ کہ:

۱. مروف بہ خہرجکردن له سہر خیزان ومندالہ کانی پاداشتی دہستدہ کہوئیت.
۲. ئیماندار بہ کردہوہ کانی ہیوای رہزامہندی خوای گہورہیہ وئہوہی ئامادہی کردوہ له فہزل وپاداشت.
۳. دہبیت نیہتی چاک ئامادہ بیت له پیش ہموو کردہوہیہ ک، ولہوانہش خہرجکردن له سہر خاوخیزان.

(۶۴۶۰)

(۱۹۰) - عن عمر بن الخطاب رضي الله عنه مرفوعاً: «الذهب بالذهب رباً، إلا هَاءٌ وَهَاءٌ، والفضة بالفضة رباً، إلا هَاءٌ وَهَاءٌ، والبرُّ بالبرِّ رباً، إلا هاء وهاء. والشعير بالشعير رباً، إلا هاء وهاء». [صحيح] - [متفق عليه]

(۱۹۰) - له عومہری کوری خہتابہوہ -رہزای خوای لیبت- کہ پیغہمبہر -صلی اللہ علیہ وسلم- دہفہرموئیت: «گورینہوہی ئالتون بہ ئالتون ریبایہ مہ گہر دہست بہ دہست بیت لهو شوینہدا، گورینہوہی زیو بہ زیو ریبایہ مہ گہر دہست بہ دہست بیت لهو شوینہدا، گورینہوہی گہنم بہ گہنم ریبایہ مہ گہر دہست بہ دہست بیت لهو شوینہدا، گورینہوہی جو بہ جو ریبایہ مہ گہر دہست بہ دہست بیت لهو شوینہدا». [صہحیہ] - [بوخاری و

موسلم ہاوران له سہری]

شىكر دنه وه:

پيغهمبەر - صلى الله عليه وسلم- جوړيكي دروستى كړين و فروشتن پرونده كاته وه له نيو هه موو جوړه كاني كړين و فروشتن كه ريبا (سوو)يان تيدايه، هه ركه سيك شتومه كيكي فروشت به په گهزى شتومه كه كه، وه كو بو نمونه ئالتون به ئالتون، وگه نم به گه نم؛ ئه وا ليرهدا دوو مه رج هه يه بو دروستى گورپينه وهى ئه م په گه زانه به په گهزى خويان:

۱/ پيوسته هه ردوويان هاوسه ننگ بن (هاوكيش بن)، مه رج نبيه هه مان كواليتى وچونيه تيان هه بيت.

۲/ له هه مان شويندا گورپينه وه كه ئه نجام بدرت (دهست به دهست بيت) به بن پاشخستن.

ئو شتومه كانه يش كه ئه م مه رجانه يان به سهردا جيبه جيده بيت ئه مانه ن: (ئالتون، زيو، گه نم، جو، خورما، خوى)؛ ئه گه ر له م په گه زانه بوون وئه م دوو مه رجه ي پيشوويان تيدا نه بيت ئه وا ئه م جوړه مامه له يه دروست نبيه وريپاي تيدايه جا هه ر كام له مه رجه كان بيت.

ئو گه ر په گهزى شتومه كه كان جياواز بيت بو نمونه گورپينه وهى ئالتون به زيو يان جو به گه نم؛ ئه وا ليرهدا ده بيت مه رجه دووهم جيبه جيبكريت ئه گه ر نا ئو مامه له يه ريباي تيدايه ودروست نبيه، به لام هاوسه ننگ بوون (په كسان بوونى كيش) مه رج نبيه بو دروستى مامه له ي گورپينه وهى شتومه كه په گهز جياوازه كان. به پوختى: ئه گه ر په گهزى شتومه كه كان وه كو يه ك بوون؛ ئه وا ده بيت مه رجه يه كه م (هاوسه ننگى - هاوكيشى) و مه رجه دووهم (گورپينه وه يان دهست به دهست له و شوينه دا) جيبه جي بكرين، ئه گه رچيش كواليتى وچونيه تى هه ردوو شته هه مان په گه زه كه جياواز بيت.

وئو گه ر په گهزى هه ردوو شتومه كه كه جياواز بن به لام مه رجه يكي هه رام كردن هه ر ماوه ئه ميش برتية له گورپينه وهى شتومه كه كان له و شوينه دا (دهست به دهست)؛ به لام مه رج نبيه (هاوسه ننگ - هاوكيش) بن وه كو بو نمونه گورپينه ي

ئالتون به دراوه كان. ئەگەر مەرجی حەرامکردن جیاواز بێت یان هەردوو شتومەكەكە لەوانە نەبن كە مەرجی ریبایان بەسەردا جیبەجی دەبێت وەكو (ئالتون، زیو، گەنم، جو، خورما، خوی)؛ ئەوا لێردە هیچ مەرجیكی حەرام جیبەجی نابێت وەكو دواخستنی گۆرینهوه و جیاوازی لە (هاوسەنگی یان هاوکیشی) و نرەدا.

لە سوودەكانی فەرموودەكە:

۱. ئەو جوړانهی لەم فەرموودەكەدا باسكراون پێنجن: ئالتون وزیو وگەنم وجوړ وخورما، ئەگەر كړین و فروشتن ئەنجامدرا لە هەمان جوړدا بۆئەوهی دروست بێت ؛ دەبێت دوو مەرجی تیدا بێت: گۆرینهوه لە شوێنی گریبەستەكە، ویه كسانی لە كێشدا وەكو یه كسانی كێشی ئالتون بەرامبەر ئالتون، ئەگەرنا دەبێتە ریبای زیاده (ربا الفضل)، ئەگەر جوړەكە جیاواز بوو بۆ نمونە وەكو گۆرینهوهی زیو بەرامبەر بە گەنم ئەوا دەبێت یه ك مەرجی تیدا بێت؛ ئەویش بریتیه لە گۆرینهوه بەرامبەر بە نرخ لە شوێنی گریبەستەكە، ئەگەرنا دەبێتە ریبای نرخی دواخراو (ربا النسيئة).

۲. مەبەست لە شوێنی گریبەست: ئەو شوێنەیه كە مامەلە ی گۆرینهوه كە ی تیدا ئەنجامدەدەن، ئەگەر بە دانیشتنەوه بن یان بە پێوه بن یان رێ بكەن یان بە سواری بن، و مەبەست لە جیاپوونەوه: واتا جێهێشتنی یه كتر بە پێی نەریت و خوو و پێناسە ی خەلكی.

۳. نەهی كردن لە فەرموودەكەدا هەموو جوړەكانی ئالتون دەگریتهوه؛ نەخشیندراو و ئەوانی تریش، و هەموو جوړەكانی زیو دەگریتهوه؛ نەخشیندراو ئەوانی دیکەیش.

۴. ئەو حوكمانە ی جیبەجی دەبن لەكاتی كړین و فروشتنی زیو بەرامبەر ئالتون؛ جیبەجییش دەبن بەسەر دراوه كانی ئەمرو، واتا ئەگەر بتهوێت دراویك

بهرامبهر دراویکی تر وه کو ریال بهرامبهر درهه م بگوریتته وه؛ ئه و ئاساییه یه کیکیان زیاتر بیت له ئه و تر به پیی ره زامه ندی هه ردوولا، به لام ده بیت له شوینی گریهسته که بیانگورنه وه، ئه گه رنا مامه له که پوچه له، وده بیتته مامه له ی ریبایی وحه رامکراو.

۵. مامه له ریباییه کان رینگه پیدراو نین، وگریهسته کانیا ن پوچه له ئه گه رچیش هه ردوولا رازی بن؛ چونکه ئاینی ئیسلام مافی مرووف وکومه لگا ده پارێزیت ئه گه رچیش ئه وان ده سته به رداری بن.

۶. نه هی کردن له خراپه ورینگرتن لی بۆ هه رکه سیك توانای هه بیت ئه مه ئه نجام بدات.

۷. باسکردنی به لگه له کاتی نکۆلی کردن له خراپه، وه کو ئه وه ی عومه ری کوری خه تاب ئه نجامیدا -ره زای خوای لیبت-.

(۱۹۱) - عن عبد الله بن عمر رضي الله عنهما قال: «فَرَضَ رسول الله صلى الله عليه وسلم صَدَقَةَ الفطر - أو قال رمضان - على الذَّكر والأنثى والحُرِّ والمملوك: صاعاً من تمر، أو صاعاً من شعير، قال: فَعَدَلَ الناس به نِصْفَ صَاعٍ مِنْ بُرٍّ، على الصغير والكبير».

وفي لفظ: «أن تُؤَدَّى قبل خروج الناس إلى الصلاة» [صحيح] - [متفق عليه]

(۱۹۱) - له عبداللهی کوری عومره وه - په زای خویان لیبت - ده لیت: «پیغه مبه - صلى الله عليه وسلم - (زه کاتی سهر فیره) ی فهرز کرد له سهر نیرومی و نازاد و کویله، صاعیک (چوار گوئل) له خورما، یان صاعیک (چوار گوئل) له جو، ئین عومهر ده لیت: بویه خه لکی له پاشدا به گویره ی نیو صاع (دوو گوئل) له گهنم زه کاتی سهر فیره یان دهرده کرد، له سهر بچووک و گه وره (واجبه)».

وله ریوایه تیکدا: «پیش دهرچوون بو نوژی جه زن ده بیت (زه کاتی سهر فیره) دهر بکریت». [صه حیه] - [بوخاری و موسلیم هاوران له سهری]

شیکردنه وه:

پیغه مبه - صلى الله عليه وسلم - زه کاتی سهر فیره ی واجب کرد له سهر هه موو مسولمانان (به خشینی رۆزووشکاندنې - به خشینی رهمه زانی - واجب کرد): له سهر نه وانه ی زیاد له پیویستی خوین هه یه له رۆزی جه ژندا وبره که ی صاعیکه (چوار گوئل - دوو کیلو و نیو بو سئ کیلو) - بو یه ک که س، به خشینی زه کاتی سهر فیره واجب له سهر بچووک و گه وره و نیرومی و نازاد و بهنده، که صاعیک له خورما یان صاعیک له جو یان ههر خواردنیکي تر له خواردنې خه لکی نه و شاره.

بۆ ئەوھى ئەمە بېيىتە دلدانەوھ لە لايەن دەولەمەندانەوھ بەرامبەر ھەژاران لە نيو کۆمەلگەى مسوولماندا، ئەمە يەكکە لە سوودەکانى واجبىتى دەرکردنى زەكاتى سەرفىترە، بەخشىنى زەكاتى سەرفىترە واجبە لەسەر گەورەى خىزان يان سەرپەرشتىارى خىزان کە ئەوانەى لە ژێر دەستيدان سەرپەرشتىاريان دەکات و بەخىويان دەکات لە ژن و مندال و خزمەتکار و کۆيله کان.

لە سوودەکانى فەرموودەکە:

۱. زەكاتى سەرفىترە لە پەمەزاندا واجبە دەريکريت لەجياتى بچووک و گەورە، و ئازاد و بەندە، و فەرمانکردن بە دەرکردنى ئاراستەى سەرپەرشتىار -وەلى- و گەورە دەکريت، و پياو دەريدەکات بۆ خوێ و لەجياتى خىزان و مندالەکانى و ئەوانەى خەرجيان لەسەرى واجبە.

۲. دەرکردنى زەكاتى سەرفىترە لەجياتى مندالى نيو سک؛ واجب نىيە، بەلکو کارىکى باش و پەسەندە.

۳. روونکردنەوھى جوړى ئەو خواردنانەى کە زەكاتى سەرفىترەيان لى دەرەدە کريت، و بریتين لە خواردنى ئاسايى و باوى خەلکى.

۴. واجبىتى دەرکردنى زەكاتى سەرفىترە لە پيش نوێزى جەژن، و باشتەر وايە لە بەيانى رۆژى جەژندا بيت، و دەرکردنى لەپيش جەژن بە رۆژئەك يان دوو رۆژ؛ ريگە پېدراوھ.

(۱۹۲) - عن عبد الله بن سلام رضي الله عنه قال: سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: «يَا أَيُّهَا النَّاسُ، أَفْشُوا السَّلَامَ وَصَلُّوا الْأَرْحَامَ، وَأَطْعِمُوا الطَّعَامَ، وَصَلُّوا بِاللَّيْلِ وَالنَّاسُ نِيَامٌ، تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ بِسَلَامٍ». [صحيح] - [رواه الترمذي وابن ماجه وأحمد والدارمي]

(۱۹۲) - له عبداللهی کوری سه لاهمه وه - رهزای خوای لیبت - ده لیت: گویم له پیغه مبهری خودا بوو - صلی الله علیه وسلم - که ده یفه رموو: «ئه هی خه لکینه، سه لام له یه کتر بکه ن، وپه یوهندی خزمایه تی بگه یه نن، وخوردن ببه خشن، وشه ونوئژ بکه ن له کاتیکدا خه لکی خه وتوون؛ ئه گهر ئهم کرده وانه بکه ن ئه واه به سه لامه تی ده چنه به هه شته وه». [صه حیحه] - [ئیبنو ماجه و تیرمذی وئه حمده وداره می - گپراویانه ته وه]

شیکردنه وه:

فه رموو ده که ئاموژگاری تیدایه به چوار سیفه تی جوان وچاک ئه گهر له هه رکه سیکدا هه بیټ ده چیتته وه به هه شته وه. سیفه ته کان: بلا وکردنه وه ی سه لامکردن، وگه یاندنی په یوهندی خزمایه تی، وبه خشی خواردن، ونوئژکردن به شه وه له کاتیکدا که خه لکی نووستون.

بلا وکردنه وه ی سه لامکردن: واته زور سه لام له یه کتری بکه ن وئاشکرای بکه ن وبلای بکه نه وه، وخوردن ببه خشن به ئه وانه ی پیویستن، وه کو خیزانت ومنداله کانت وئه وانه ی له ماله که تدان، وئه گهر مروف شه وه سستیت وشه ونوئژ بکات ئه واه به خویندنی وته کانی خودا (قورئان) وزیکر کردن ونزا کردن به کزول و زه لیله وه ئه مانه هه مووی هوکاری نزیک بوونه وه ن له پهروه دگار.

ئهمه له کاتیکدا یه زور به ی خه لکی خه وتوون بویه له باشتین کرده وه کانه که ده بیته هو ی چوونه به هه شت به بی سزا وئازاردان، به لام ئه گهر خه لکی ئه و

شارهش زۆریه‌ی شه‌ونوئژ بکه‌ن هه‌مان پاداشتی بو هه‌یه به‌لام ئەم باسه له‌سه‌ر زۆرینه‌یه.

له سووده‌کانی فه‌رمووده‌که:

۱. بلاوکردنه‌وه‌ی سه‌لامکردن له نێو مسوولماناندا ؛ سوننه‌ته، به‌لام نامسوولمان نابێت سه‌ره‌تا سه‌لامی لی‌بکری‌ت، وئه‌گه‌ر ئەو سه‌لامی کرد به‌ووتی: (سلام علیکم)، وه‌لامی ده‌ده‌ینه‌وه‌ وده‌لێن: (وعلیکم).

(۵۵۲۰)

(۱۹۳) - عن أبي هريرة رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: «إِنَّ اللَّهَ طَيِّبٌ لَا يَقْبَلُ إِلَّا طَيِّبًا، وَإِنَّ اللَّهَ أَمَرَ الْمُؤْمِنِينَ بِمَا أَمَرَ بِهِ الْمُرْسَلِينَ، فَقَالَ: {يَا أَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُوا مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَاعْمَلُوا صَالِحًا، إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ} [المؤمنون: ۵۱] وَقَالَ: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ} [البقرة: ۱۷۲] ثُمَّ ذَكَرَ الرَّجُلَ يُطِيلُ السَّفَرَ أَشْعَثَ أَغْبَرَ، يَمُدُّ يَدَيْهِ إِلَى السَّمَاءِ، يَا رَبَّ، يَا رَبَّ، وَمَطْعَمُهُ حَرَامٌ، وَمَشْرَبُهُ حَرَامٌ، وَمَلْبَسُهُ حَرَامٌ، وَغُذِيَ بِالْحَرَامِ، فَأَنَّى يُسْتَجَابُ لِذَلِكَ؟».

[صحيح] - [رواه مسلم]

(۱۹۳) - له ئه‌بی هوره‌یره‌وه -ره‌زای خوای لی‌بیت- که پی‌غه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- ده‌فه‌رموئیت: «خودای گه‌وره پاک وپه‌روژه وهیچ شتی‌ک قبول ناکات مه‌گه‌ر پاک نه‌بیت، وفه‌رمانی کردووه به ئی‌مانداران هه‌روه‌کو چۆن فه‌رمانی کردووه به پی‌غه‌مبه‌رانیش، بو‌یه خوای گه‌وره فه‌رموویه‌تی: {يَا أَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُوا مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَاعْمَلُوا صَالِحًا، إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ} [المؤمنون: ۵۱]، {ئه‌ی نێردراوانی خودا له خۆراکی پاک و(حه‌لال) بخۆن وکرده‌وه‌ی

چاک بکه‌ن، چونکه به‌راستی من به‌وهی ئیوه ده‌یکه‌ن ئاگادارم، وفه‌رموویه‌تی: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ اتَّقِيَ اللَّهَ أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ فَتُحْسِنُوا الصَّلَاةَ لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ أَنْفُسَكُمْ وَأَلْهَمَكُمْ تِلْكَ الْأَشْوَاعَ الَّتِي تَنْبِتُ الْحَبَّ وَأُنْجَلَ الثَّوْقَ وَبَشِّرِ الصَّالِحِينَ الَّذِينَ إِذَا أُتُوا بِالْحَبِّ قَالُوا هَذَا الَّذِي قَدْ بَشَّرَكُم بِهِ اللَّهُ يُضَاهِي الْأَوَّلَ. أُولَئِكَ لَهُمْ أَجْرٌ كَبِيرٌ} [البقرة: ۱۷۲]، واته: {ئهی ئهو که‌سانه‌ی که برواتان هیناوه بخون له‌و خواردمه‌نیه پاکنه‌ی کردوو‌مانه به‌رۆزیتان}، پاشان پیغه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- باسی پیاوئیکی کرد که قژی گف وتیکچوو به‌سه‌ریه‌کدا وجله‌که‌ی خوّل وتۆزاویه، وده‌ستی به‌رز ده‌کاته‌وه به‌ره‌و ئاسمان، وده‌ئیت: ئهی په‌روه‌ردگار (یا رب)، ئهی په‌روه‌ردگار (یا رب)، وخواردنه‌که‌ی حه‌رامه، وخواردنه‌وه‌که‌ی حه‌رامه، وجله‌که‌ی به‌پاره حه‌رام کړیویه‌تی وله به‌ریدایه، وخواردنی حه‌رامی پیدراوه، چۆن وه‌لامی ئهو جوړه که‌سه ده‌دریته‌وه؟». [صه‌حیحه] - [موسلیم گێراویه‌تیوه]

شیکردنه‌وه:

خوای گه‌وره پاکه له هه‌موو که‌موکورتی وعه‌ییکی، وه‌ه‌موو سیفه‌تییکی شکۆداری وجوانی وکه‌مال ته‌نها بۆ ئه‌وه، بۆیه نابیت هه‌ولێ نزیکه‌بونه‌وه بدری‌ت له خوای گه‌وره به‌خیرکردنی حه‌رام یان شتیک گومانی تیدا بیت یان خۆراکیک به‌که‌لک نه‌یه‌ت، وخوای گه‌وره خواردنه پاکه‌کانی بۆ ئیمانداران هه‌لال کردوو هه‌روه‌کو چۆن بۆ پیغه‌مبه‌رانی هه‌لال کردوو له‌گه‌ل کرده‌وه‌ی چاک و سوپاسگوزاری به‌رامبه‌ر ئه‌م نعیمه‌تانه. پاشان پیغه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- ئه‌وه‌ی پوونکرده‌وه که خوای گه‌وره پێی خۆشه له شتی پاک ببه‌خشین، وخوای گه‌وره ته‌نها کرده‌وه پاکه‌کان قبول ده‌کات، وکرده‌وه‌کان پاک نابیت هه‌تا دئسۆزی (ئیخلاص) وشوینکه‌وتن (الإتباع) ی تیدا نه‌بیت.

پاشان ئومه‌ته‌که‌ی ئاگادار کرده‌وه له حه‌رام، باسی پیاوئیکی کرد که سه‌فه‌ریکی درێژ ده‌کات، واته: له‌وه‌یه بۆ په‌رستن بیت وه‌کو هه‌ج و جهاد و به‌ده‌سته‌تیه‌نانی خه‌رجی ژیان، و قژی تیکچوو به‌سه‌ریه‌کدا و په‌نگی گۆراوه به‌هوی

سهفه رکردنی له په رستندا، ودهستی بهرزده کاته وه بۆ ئاسمان به پارانه وه له خوای گه وه وخۆ زه لیل نواندن، به لām به هوی ئه وهی پاره که ی به ږیگایه کی حه رام به دهستی هیناوه؛ بویه خواردن وخواردنه وه که ی حه رامن، ئه مېش هۆکاره بۆ ئه وهی خوای گه وه نزا کانی وه لām نه داته وه.

له سووده کانی فه رمووده که:

١. کاملی خوای گه وه له زاتی، وسیفه ته کانی، وکرده وه کانی، وحوکه کانی.
٢. فه رمانکردن به وهی کرده وه به دلسۆزیه وه بۆ خوای گه وه -عز وجل- ئه نجام بدریت، و به پیتی سونه تی پیغه مبه ر -صلی الله علیه وسلم- بیت.
٣. به کارهینانی هاندر بۆ کرده وه کردن، کاتیک پیغه مبه ر -صلی الله علیه وسلم- فه رمووی: (خوای گه وه فه رمانی کردوو به ئیمانداران هه روه کو چۆن فه رمانی کردوو به پیغه مبه ران)، ئه گه ر ئیماندار بزانی ت که پیغه مبه ران هه مان ئه م فه رمانانه یان پیکراوه ئه وا به هیژ ده بی ت وده بی ته هاندر بوی له ئه نجامدانی کرده وهی چاک وجیبه جیکردنی فه رمانه کان.
٤. له هۆکاره کانی وه لām نه دانه وهی نزا: خواردنی حه رامه.
٥. هۆکاره کانی وه لامدانه وهی نزا کان پینج شتن:

١- درژی سه فه رکردن ده بی ته هوی شکاندنه وهی نه فس وئه مه ش گه وه ره ترین هۆکاره بۆ وه لامدانه وهی نزا کان.

٢- حاله تی لیقه وه مان وکاره سات وناچار بوون.

٣- ده ست به رزکردنه وه به ره و ئاسمان.

٤- پارانه وه له نزا کردن ئه مېش به باسکردنی په روه ردگاری تی خوای گه وه، وئه مه گه وه ره ترین هۆکاره بۆ وه لامدانه وهی نزا کان.

۵- پاکى وحه لآلى خواردن وخواردنه وه کان.

۶. خواردنى پاك وحه لآل له هوکاره يارمه تیده ره کانه بو ئه نجامدانى کرده وه چاکه کان.

۷. قازى ده لیت: پاك دژى پیسه، ئه گهر خواى گه وره -سبحانه وتعالى- به پاك وپروژ وه سف بکریت مه به ست ئه وه یه هه موو عه یب وکه موکورتیه ک له ئه و دووره، وئه گهر به نده به پاك وه سف بکریت مه به ست ئه وه یه دووره له هه موو ره وش وکرده وه یه کى ناشیرین وخوی رازاندنه وه یه به پیچه وانه کانیان -به ره وشته جوانه کان-، وئه گهر پاره وسامان به پاك وه سف بکریت مه به ست ئه وه یه حه لآله وله باشتیرین پاره وسامانه کانه.

(۴۳۱۶)

(۱۹۴) - عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم:

«مَنْ أَنْظَرَ مُعْسِرًا، أَوْ وَضَعَ لَهُ، أَظْلَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ تَحْتَ ظِلِّ عَرْشِهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ». [صحيح] - [رواه الترمذي وأحمد]

(۱۹۴) - له ئه بی هوره پره وه -ره زای خواى لیبیت- که پیغه مبه ری خودا -صلی الله علیه وسلم- ده فره مویت: «ئه وه ی ده رفه ت بدات به که سییک که نارحه تی له سه ره (به هو ی قهرزه وه)، یان شتیک له قهرزه که ی له سه ر که م بکاته وه؛ ئه واه الله ده یخاته ژیر سیبه ری عهرشی خوی له روژی قیامه تدا له روژیکدا که هیچ سیبه ریک نییه جگه له سیبه ری ئه و نه بیت».

[صه حیحه] - [تیرمذی وئه حمه د - گێراویانه ته وه]

شیگردنه وه:

پیغمه مبهه - صلی الله علیه وسلم - باسی ئه وه ده کات هه رکه سیکی ده رفه ت و ماوه ی زیاتر بدات به قه رزدار یان شتیکی له قه رزه که ی له سه ر که مبه کاته وه، ئه وا پاداشته که ی: خوا ی گه و ره ده یخاته ژیر سیبه ری عه رشی خوی له رۆژی قیامه تدا ؛ له و رۆژه ی که خۆر نزیک ده بیته وه له سه ری به نده کان و گه رمیه کی زۆر به تین تووشیان ده بیته . بۆیه هیچ یه کیکی سیبه ر نادۆزیته وه مه گه ر ئه و که سه ی خوا ی گه و ره بیخاته ژیر عه رشی خوی.

له سووده کانی فه رمووده که:

۱. فه زلی و په و پاییه ی ئاسانکاری له سه ر به نده کانی خوا ی گه و ره - سه بانه و تعالی -، وهۆکاره بۆ پرگاریبون له نا ره حه تیه کانی رۆژی قیامه ت.
۲. پاداشت به هاوشیوه ی کرده ویه .

(۴۱۸۶)

(۱۹۵) - عن جابر رضي الله عنه أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: «رَجِمَ اللهَ رَجُلًا سَمَحًا إِذَا بَاعَ، وَإِذَا اشْتَرَى، وَإِذَا اقْتَضَى». [صحيح] - [رواه البخاري]

(۱۹۵) - له جابه و هه - ره زای خوا ی لیبیت - که پیغمه مبهه ری خودا - صلی الله علیه وسلم - ده فره مویت: «ره حمه تی خودا له پیاویکی لیبوره ده - ئاسان - و به خشنده بیت کاتیکی ده فره وشیت و کاتیکی ده کپیت و کاتیکی داوا ی قه رزه که ی ده کات». [صه حیه] - [بوخاری گپراویه تیه وه]

شیکردنه وه:

پیغه مبه‌ر - صلی الله علیه وسلم - نژای په‌حمه‌تی کردووه بۆ هه‌ر که‌سیک ئاسان و به‌خشنده و سه‌خی بێت له‌کاتی فروشتندا؛ بۆیه توند نابێت له‌سه‌ر کپیار له‌نرخدا و به‌په‌وشتی جوان مامه‌له‌ی له‌گه‌ڵ ده‌کات، ئاسان و سه‌خی و به‌خشنده‌یه ئه‌گه‌ر بکڕیت؛ بۆیه شتومه‌که‌که به‌ بێ به‌ها سه‌یر ناکات و نرخه‌که‌ی که‌م ناکاته‌وه، ئاسان و به‌خشنده و سه‌خیه ئه‌گه‌ر داوای قه‌رزه‌که‌ی بکات؛ بۆیه توند نابێت له‌سه‌ر هه‌ژار، به‌لکو به‌ نه‌رمونیانی داوای قه‌رزه‌که‌ی ده‌کات، و ئه‌وه‌ی نه‌یه‌تی ماوه‌ی زیاتری پێ دهدات یان قه‌رزه‌که‌ی له‌سه‌ر که‌م ده‌کاته‌وه و خێترین ئه‌وه‌یه لێ خوش بێت.

له سووده‌کانی فه‌رمووده‌که:

۱. له مه‌به‌سته‌کانی شه‌ریعه‌ت پاراستنی ئه‌و شتانه‌ی ده‌بێته‌وه‌ی چاککردنی په‌یوه‌ندی نێوان خه‌لکی.

۲. هاندان بۆ په‌یوه‌ر و کردنی په‌وشته به‌رزه‌کان له مامه‌له‌کردنه‌کانی نێوان خه‌لکی و هه‌و کو کڕین و فروشتن و هتد.

(۱۹۶) - عن أبي هريرة رضي الله عنه أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: «كان رجلٌ يُدَّيْنُ النَّاسَ، فكان يقول لفتاه: إِذَا أُتِيتَ مُعْسِرًا فَتَجَاوَزْ عَنْهُ، لَعَلَّ اللَّهَ يَتَجَاوَزُ عَنْكَ، فَلَقِيَ اللَّهَ فَتَجَاوَزَ عَنْهُ». [صحيح] - [متفق عليه]

(۱۹۶) - له نهی هورهیرهوه - رهزای خوی لیبت - که پیغهمبهری خودا - صلی الله علیه وسلم - دهفهرمویت: «پیاویک هه‌بوو قه‌زری ده‌دا به‌خه‌لکی، وده‌یووت به‌و‌گه‌نجه‌ی که لای کاری ده‌کرد: نه‌گهر رویشیت بو لای که‌سێک که حالی ناله‌بار وقورس بوو (له‌رووی داراییه‌وه)، نه‌وا چاوپووشی لیبکه، به‌لکو خوی گه‌وره له‌ئیمه‌ش خوش بیت، وکاتیک که وه‌فاتی کرد وگه‌یشته‌وه به‌په‌روه‌ردگار نه‌ویش لی خوش بوو». [صه‌حیحه] - [بوخاری و موسلیم هاوران له‌سه‌ری]

شیکردنه‌وه:

پیغهمبه‌ر - صلی الله علیه وسلم - باسی نه‌وه ده‌کات پیاویک به‌قه‌رزپیدان مامه‌له‌ی له‌گه‌ل خه‌لکی ده‌کرد، یان به‌نرخ وه‌رگرتی دواخراو شتی پێیان ده‌فروشت، وه‌ نه‌و کوره‌ی ده‌ووت که له‌لای کاری ده‌کرد وقه‌رزه‌کانی خه‌لکی بو‌ی وه‌رده‌گرتنه‌وه: نه‌گهر چویت بو لای قه‌رزداریک و نه‌وه‌نده‌ی نه‌بوو قه‌رزه‌که‌ی پێداته‌وه به‌هۆی نه‌بوونی: (نه‌وا چاوپووشی لیبکه)؛ نه‌میش به‌ماوه‌پیدانی زیاتر وزۆر نه‌کردن لی بو‌دانه‌وه‌ی قه‌رزه‌که، یان به‌قبولکردنی نه‌وه‌ی هه‌یه‌تی نه‌گه‌رچیش که‌موکورتی تیدا بیت، و نه‌میش به‌هیوای نه‌وه‌ی خوی گه‌وره له‌به‌رامبه‌ر نه‌م کرده‌وه‌یه له‌گونا‌هه‌کانی خوش بیت، کاتیک پیاوه‌که مرد؛ خوی گه‌وره له‌گونا‌هه‌کانی خوش بوو.

له سووده کانی فەرمووده که:

۱. چاکه کاری له مامه له کردن له گه ل خه لکی ولیبوورده پی به رامبه ریان وچاوپووشی له وانه ی حالیان سهخت وناپه حه ته ؛ ئەمانه له هوکاره کانی پرگاریوونی به ندهن له روژی قیامه تدا.

۲. چاکه کاری به رامبه ر خه لکی و دئسوژی بو الله و به هیو ابوون به په حمه تی ئەو زاته مه زنه ؛ ئەمانه له هوکاره کانی لیخو شبوون له تاوانه کان.

(۳۷۵۳)

(۱۹۷) - عن حَوْلَةِ الْأَنْصَارِيَّةِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِنَّ رَجُلًا يَتَخَوَّضُونَ فِي مَالِ اللَّهِ بِغَيْرِ حَقٍّ، فَلَهُمُ النَّارُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ». [صحيح] - [رواه البخاري]

(۱۹۷) - له خه وله ی ئەنصاریه وه -په زای خوای لیبت- ده لیت: گویم له پیغه مبه ری خودا بوو -صلی الله علیه وسلم- که ده یفه رموو: «پیاوانیک مو لکی خوای گه و ره به نا هه ق به کار ده هیئن (به فیرو ی ده دن و مافی خو ی پینا دن)؛ ئەوا دۆزه خ بو ئەوانه یه له روژی قیامه تدا». [صه حیه] - [بوخاری گێراویه تیه وه]

شیکردنه وه:

پیغه مبه ر -صلی الله علیه وسلم- باسی ئەوه مان بو ده کات که سانی ک له پوچه لدا مال و سامانی مسو لمانان به کار ده هیئن، و به نا هه ق وه ریده گرن، ئەمیش مانایه کی گشتیه سه باره ت به سامانه کان له پروانگه ی کو کړد نه وه یان و به ده سه ته ینانیان له ریگایه که وه که حه لال نه بێت، وهه روه ها خه رج نه کړد نیان

له شوئنه دروسته کانی خوځان، ئه مېش هه موو سامانه کان ده گرته وه له مالي هه تيو و وه قف و نکو لي له سپارده کان و بردني سامانيک بې ئه وهى شايسته بېت له سامانه گشتيه کان. پاشان پيغه مېهر - صلى الله عليه وسلم - پروني کرده وه که پاداشتي ئه وان دوزه خه له روژي قيامه تدا.

له سووده کانی فهرمووده که:

۱. ئه و مال و پارهي هى له نيو ده ستى مسولمانان و کاربه ده ستانه له راستيدا هه مووى مولکى خودايه ئه واني کردو وه به بهر پرس به سه ريه وه بوئه وهى خه رچى بکه ن به يتي ريگه پندراو، بو يه خه رج کردني ئه و سامانه له شتى پوچه ل و به تال و زياده رو ي و کور تره وى کردن تيدا کار يکى حه رامه، وئمه گشتيه کار به ده ستان و هه موو خه لکيش ده گرته وه.

۲. زور جه ختکردنه وهى شه ريعه ت له سه ر مال و ساماني گشتى، و هه رکه سيک بکريته بهر پرس يار له سه ر شتيک ئه و له روژي قيامه تدا ليپسرينه وهى ليده کريت له سه ر چوني ه تى ده ست خستنى و خه رج کردني.

۳. ئه وهى به شيويه کى ناشه رعى سامانه که ي يان ساماني خه لکى تر به کار به يني ت و مامه له ي پيوه بکات ؛ ئه م هه ره شه يه ده يگرته وه.

(١٩٨) - عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : «قال الله عز وجل : كُلَّ عَمَلٍ ابْنِ آدَمَ لَهُ إِلَّا الصِّيَامَ، فَإِنَّهُ لِي وَأَنَا أَجْزِي بِهِ، وَالصِّيَامُ جُنَّةٌ، فَإِذَا كَانَ يَوْمُ صَوْمِ أَحَدِكُمْ فَلَا يَرْفُثُ وَلَا يَصْخَبُ فَإِنْ سَابَهُ أَحَدٌ أَوْ قَاتَلَهُ فَلْيَقُلْ: إِنِّي صَائِمٌ، والذي نفس محمد بيده لَخُلُوفٌ فِيهِ الصَّائِمِ أَطْيَبُ عِنْدَ اللَّهِ مِنْ رِيحِ الْمِسْكِ، للصائم فرحتان يَفْرَحُهُمَا: إِذَا أَفْطَرَ فَرِحَ بِفِطْرِهِ، وَإِذَا لَقِيَ رَبَّهُ فَرِحَ بِصَوْمِهِ». وهذا لفظ رواية البخاري.

وفي رواية له: «يَتْرَكَ طَعَامَهُ، وَشَرَابَهُ، وَشَهْوَتَهُ مِنْ أَجْلِ، الصِّيَامِ لِي وَأَنَا أَجْزِي بِهِ، وَالْحَسَنَةُ بَعَشْرُ أَمْثَالِهَا».

وفي رواية لمسلم: «كُلَّ عَمَلٍ ابْنِ آدَمَ يُضَاعَفُ، الْحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا إِلَى سَبْعِمِائَةٍ ضِعْفٍ، قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: إِلَّا الصَّوْمَ فَإِنَّهُ لِي وَأَنَا أَجْزِي بِهِ؛ يَدَعُ شَهْوَتَهُ وَطَعَامَهُ مِنْ أَجْلِ، لِلصَّائِمِ فَرْحَتَانِ: فَرَحَةٌ عِنْدَ فِطْرِهِ، وَفَرَحَةٌ عِنْدَ لِقَاءِ رَبِّهِ، وَلَخُلُوفٌ فِيهِ أَطْيَبُ عِنْدَ اللَّهِ مِنْ رِيحِ الْمِسْكِ». [صحيح] - [الرواية الأولى: متفق عليها. الرواية الثانية:

رواه البخاري. الرواية الثالثة: رواه مسلم]

(١٩٨) - له ثلبي هورهيروه -رهزاي خواي لبييت- كه پيغهمبره -صلى الله عليه وسلم- فهمووي: خواي گهورهي بهرز وشكودار دهفه رمويّت: «ههموو کرده وه کانی نه وهی ئادهم بو خويه تي؛ جگه له رۆژووگرتن نه بيّت، به دنياييه وه بو منه ومن پاداشتي له سهر ددهمه وه»، پاشان پيغهمبره -صلى الله عليه وسلم- فهمووي: «رۆژووگرتن قه نغانه (پاريزهره)، بويه ئه گهر كه سيكتان به رۆژوو بيّت ئهوا با قسه ي ناشيرين وناړهوا نه كات ودهنگي بهرز نه كاته وه به هاوار، وئه گهر كه سيك جويني پيدا يان دهويست شهري له گه ل بكات، ئهوا با بلّيت: من به رۆژووم، سويند به

ئەو زاتەى كە نەفسى موحەمەدى بە دەستە؛ بۆنى گۆپاوى دەمى پۆژووگر لای خوای گەورە لە بۆنى ميسك خوشترە، وپۆژووگر دوو خوشى وئاسوودەيى بۆ ھەيە كە پييان دلخۆش وئاسوودە دەبیت: ئەگەر پۆژوو بشكىنیت ئەوا دلخۆش دەبیت بە پۆژوو شكاندنى، وئەگەر بگاتە لای پەرورەدگارى ئەوا دلخۆشە بە پۆژووگرتنى» ئەمە لە (بوخاریدا) ھاتووە. ولە رىوايەتیکدا: «واز لە خواردن و خواردنەو و شەھوھتى (ئارەزووى) دەھینیت لە بەر من، پۆژووگرتن بۆ منە و تەنھا خۆم پاداشتی دەدەمەو، وچاکە كردن بە دە ئەوئەندەيە».

ولە رىوايەتەكەى (مسلم) دا: «ھەموو كەردەوھيەكى نەوھى ئادەم چەند جار دەبیتتەو، وچاکە بە دە ئەوئەندەيە ھەتا ھەوت سەد ئەوئەندە، خوای گەورە فەرمووى: «جگە لە پۆژووگرتن چونكە ئەو بە دنيایيەو بۆ منە و من پاداشتی لە سەر دەدەمەو؛ لە بەر من واز لە شەھوھتەكەى (ئارەزووەكەى) و خواردنەكەى دەھینیت، پۆژووگر دوو خوشى بۆ ھەيە كە پييان دلخۆش وئاسوودە دەبیت: ئەگەر پۆژوو بشكىنیت ئەوا دلخۆش دەبیت بە پۆژوو شكاندنى، وئەگەر بگاتە لای پەرورەدگارى ئەوا دلخۆشە بە پۆژووگرتنى، بۆنى گۆپاوى دەمى پۆژووگر لای خوای گەورە لە بۆنى ميسك خوشترە». [صەحیحە] - [رىوايەتى يەكەم: (بوخارى و موسليم) ھاوران لەسەرى - رىوايەتى دووھم: (بوخارى) گێپراوێتەو - و رىوايەتى سێھەم: (موسليم) گێپراوێتەو]

شیکردنەو:

پيغەمبەر - صلى الله عليه وسلم - لەم فەرموودە قودسيەدا باسى ئەو دەكات: كە ھەموو چاکەكان لە وتەكان و كەردەكان، لە نهيى و ئاشكرادا، ئەگەر مافى خوای گەورە بێت يان مافى بەندەكان ئەوا كەردەو چاکە كە چەند جار دەكرێت لەوھيە بگاتە ھەوت سەد جار يان زیاتر. وئەمەش گەورەترین بەلگەيە لە سەر فراوانى فەزلى خوای گەورە و چاکەكارى بەرامبەر بەندە ئيماندارەكانى، چونكە

یەك خراپە وتاوانەكان بە یەك سزا دەنوسریت، ولیخۆشبوونی خوای گەوره له سەر ووی هەموو ئەوانەوهیه. وئەم فەرموودهیه باسی پاداشتی پۆژووگرێتی تێدا نیه، چونکه پۆژووگر پاداشت دەدرێتەوه به بێ شومار واتا پاداشتی چەند جار دەبێت؛ پۆژووگرێتی سێ جۆر له ئارام گرێتی (سەبر) ی تێدایه:

۱/ ئارام گرێتی له سەر پەرستنی خودا.

۲/ ئارام گرێتی له سەر تاوان نەکردن و سەرپێچی نەکردنی فەرمانەکانی خودا.

۳/ ئارام گرێتی له سەر قەدەرەکانی خوای گەوره.

۱/ ئارام گرێتی له سەر پەرستنی خودا: مەرووف زۆر له خۆی دەکات به پۆژوو بیت هەرچەندە نەفسی حەز بەمە ناکات و ناپەرەحەتە به لایەوه، نەک به هۆی ئەوهی که خودا فەرزێ کردووه بە لێکو ئەگەر له بەر ئەمە بیت ئەوا کردووه کانی پوچەل دەبێتەوه، بەلام ناپەرەحەتە به لایەوه چونکه قورسی تێدایه و ئارام گرێتی زۆری دەوێت له سەر نەخواردن و نەخواردنەوه و جیماع نەکردن له پێناو خوای گەوره، بۆیه خوای گەوره له فەرموودهیه کی قودسیدا دەفەرمویت: (واز له خواردن و خواردنەوه و شەهوەتە کهی دینییت له پێناوی من).

۲/ ئارام گرێتی له سەر تاوان نەکردن و سەرپێچی نەکردنی فەرمانەکانی خودا: پۆژووگر نەفسی خۆی دەگرێتەوه له تاوان و سەرپێچی کردنی فەرمانەکانی خوای گەوره؛ بۆیه خۆی دوور دەخاتەوه له قسە ی پوچ و شایەتیدانی درۆ و گفتوگۆی رقوای و جگە له مانە له تاوانە حەرامکراوەکان.

۳/ ئارام گرێتی له سەر قەدەرەکانی خوای گەوره: مەرووف له پۆژوانی درێژ و گەرمدا تووشی ناپەرەحتی زۆر له تەمەلی و بێزاری و تینویتی دەبێت بەلام ئارام دەگرێت ئەمیش له پێناو به دەستەینانی پەزنامەندی خوای گەوره.

بۆیه کاتیک پۆژووگرێتی هەر سێ جۆرە ئارام گرێتە کهی تێدایه ئەمە وایکردووه که پاداشتی بێ سنوور و چەند جار بێت، خوای گەوره دەفەرمویت: {إِنَّمَا يُؤَقِّ الصَّابِرُونَ أَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ} [الزمر: ۱۰] واتە: {تەنھا ئارامگران ئەجرو پاداشتی خۆیان وەرئەگرن بەبێ ژماره، واتە: ئەجرو پاداشتیکی یە کجار زۆر له

بههشتدا}. وئەم فەرموودەییە بەلگەییە لە سەر ئەوەی کە رۆژووی تەواو وکامل ئەوەیە کە بەندە واز لە دوو شت بهیڤیت:

۱/ رۆژوو شکپەرە هەستپیکراوەکان: خواردن و خواردنەو و جیماع کردن و ئەوانەى پەيوەندیان بەمانەو هەیه.

۲/ تاوان و سەرپێچیه کرداریەکان: وەکو قسەى پوچ و هاوار و تورپى و شایەتیدانى درۆ و سەرجهەم تاوانەکانى تر.

بۆیە فەرمووی: (فلا يَرْفُتْ): واتە: قسەى ناپەڕا و ناسپێرین نەکات، (ولا يَصْحَبْ): واتە: قسەییەک نەکات کە ببێتە هۆى فیتنە و دووبەرەکی نانهو، هەرکەسێک ئەم دوو مەرجه بهیڤیتە دى: وازهێنان لە رۆژوو شکپەرەکان، و وازهێنان لە نەهێ لیکراوەکان؛ ئەوا پاداشتی رۆژووگرتنى بۆ دەنوسریت، و ئەوەى سەرپێچیه کرداریەکان ئەنجام بدات ئەوا پاداشتی رۆژووگرتنەکەى کەم دەکات بە پێى تاوانەکە، پاشان رێنموینی کرد بۆ ئەوەى ئەگەر کەسێک بە رۆژوو بوو و یەکێکی تر جوینی پێدا ئەوا با پێى بلێت: (من به رۆژووم). و اتا: ئەم قسەییە بکات و وەلامى جوینە کە نەداتەو، بۆ ئەوەى جویندەر خۆى بە گەورە نەزانیت بەرامبەرى و بزانییت ئەو کەسە پارێزگارى لە کاملى رۆژوو کەى دەکات، و گوێرایەلى فەرمانى خودا و فەرمانى پێغەمبەرە کەیهتێ، و پێغەمبەر -صلی اللہ علیہ وسلم- دەفەرمویت: (الصيام جنة)، واتە: (رۆژووگرتن قەلغانە)، واتە: پارێزگارە چونکە بەهۆیەو بەندە خۆى دەپارێزێت لە تاوانەکان و خۆى دوور دەخاتەو لە دۆزەخ.

پاداشتی ئیستا: ئەوەیە رۆژووگر لە پاش خۆئاوا بوون رۆژوو کەى دەشکینیت و دلى خوشە بە پەرستەنەکەى، و هەروەها دلى خوشە بەوەى ئارەزوو لەلایە کانی جیبەجى بکات پاش ئەوەى قەدەغەى لیکرا بوو بە درێژایی ئەو رۆژە. و پاداشتی دواتر: دلى خوشە بە گەیشتن بە پەرورەدگارى و بە دەستەهێنانى رازى بوونى و بەخشینەکانى لە قیامەتدا، و ئەم پاداشتەى ئیستا نمونەییە کە بۆ بیرهێنانەو پاداشتی قیامەت. پاشان پێغەمبەر -صلی اللہ

عليه وسلم- سوئندی خوارد بهوهی که بۆنی ناو دهی رۆژووگر لای خودا له بۆنی میسک خوشتره، و له ریوایه تیکدا: (أطيب عند الله يوم القيامة)، واته: (بۆنه کهی خوشتره لای خوی گه وره له رۆژی قیامه تدا).
و خوی گه وره پاداشتی رۆژووگران ده داته وه له قیامه تدا به خوشبوونی بۆنی ده میان له قیامه تدا به بۆنیک خوشتر له بۆنی میسک پاش ئه وهی بۆنی ناو ده میان گۆرا به هۆی رۆژووگرته وه له پیناو خوی گه وره.

له سووده کانی فهرمووده که:

۱. پوونکردنه وهی فەزل و پله و پایه ی رۆژووگرتن که ده بیته هۆی پاراستنی بهنده له شه هوه ته حه رامکراوه کانی دونیا، و ده بیته هۆی پاراستنی له سزای دۆزه خ له قیامه تدا.

۲. له ئادابه کانی رۆژووگرتن: وازهینان له قسه ی نارپه و خراب، ئارام گرتن له سه ر ئازاردانی خه لکی، و چاکه کار بوون به رامبه ر به خراپه یان.

۳. رۆژوگر یان خوا په رست ئه گه ر ئاسووده بیت به هۆی ته واکردنی په رستنه که ی؛ ئه مه له پاداشتی که م ناکاته وه له قیامه تدا.

۴. ئاسووده یی ته واکمّل له کاتی گه یشتنه به په روه ردگار - سبحانه و تعالی -، له و کاته دا ئارامگران و رۆژووگران پاداشت وه رده گرن به بێ ژماردن.

۵. رێگه پێدراوه که سێک په رستنه کان و کرده وه چاکه کانی خۆی بۆ خه لکی باس بکات، ئه گه ر پێویسته یان به رژه وه ندیه کی تیدا بیت و ئه مه ریا نییه کاتیک ده لێت: (من به رۆژووم).

۶. ئه و رۆژووگره ی که رۆژوووه که ی کامّل و توکمیه یه ئه و که سه یه که ئه ندامه کانی به دوور ده گرێت له گونا هه کان و تاوانه کان، و زمانی به دوور

ده گريٽ له درؤكردن وقسه‌ی نارې‌وا وشاهيدانی درؤ، وسكى به دوور ده گريٽ له خواردن وخواردنه‌وه.

۷. جه‌خت‌كردنه‌وه له‌سهر نه‌هی كردن له غه‌ټبه‌غه‌ټب وده‌مه‌قائې وهاواركردن له‌كاتی به‌رؤژوو‌بووندا، ټه‌گه‌ر نا جگه له رؤژوو‌ه‌وانيش له‌م شتانه‌دا نه‌هی ليك‌راوه.

۸. ټه‌م فه‌رمووده له‌وانه‌يه كه پيغهمبر -صلي الله عليه وسلم- له په‌روه‌ردگاريه‌وه ده‌يگيړټته‌وه، وپي ده‌ووترټ: فه‌رمووده‌ی قودسی يان خوداي -ټيلاهي-، ويژه -له‌فz- وماناكه‌ی له خوداوه‌يه، به‌لام تايبه‌تمه‌نديه‌كاني قورټانی تي‌دا نيه ؛ كه به‌هويانه‌وه قورټان جياوازه له هه‌رقسه‌يه‌كي تر، له په‌رستن ټه‌نجامدان به‌خويندنه‌وه‌ی وده‌ستنوټزگرتن له‌كاتی خوټندنی وته‌حه‌دا كردن پي و موعجيزه‌ټاسا وه‌تد.

(۳۵۴۶)

(۱۹۹) - عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم:

«مَنْ صَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ». [صحيح] - [متفق عليه]

(۱۹۹) - له ټه‌بي هوره‌پړه‌وه -په‌زای خواي ليبيټ- كه پيغهمبري خودا -صلي الله عليه وسلم- ده‌فه‌رمويټ: «ټه‌وه‌ی مانگي په‌مه‌زان به رؤژوو بيټ به باوه‌ر وټيمانه‌وه وچاوه‌رپي پاداشت بيټ له‌سهری له لايه‌ن خوداوه؛ ټه‌وا خواي گه‌وره له هه‌موو تاوانه‌كاني پيشووی خوش ده‌بيټ». [صه‌حيحه] -

[بوخاری و موسليم هاوران له‌سهری]

شیگردنه وه:

پینگه مبهەر - صلی الله علیه وسلم - باسی ئه وه مان بۆ ده کات هه رکه سیکی مانگی ره مه زان به رۆژوو بیته به باوه ره وه، و باوه ری به فهرزیی رۆژوو گرتن هه بیته و ئه و پاداشته زۆره ی خوای گه و ره ئاماده ی کردوو به بۆ رۆژوو گران، و مه به سته له م په رسته نه ی ره زامه ندی خوای گه و ره بیته نه ک بۆ ریا و روپامای بیته ئه و خوای گه و ره له هه موو تا وانه کانی پیشووتری خوش ده بیته.

له سووده کانی فهرمووده که:

۱. فه زل و پله و پایه ی دلسۆزیوون - ئیخلاص - له رۆژوو گرتن و هه موو په رستن و کردوه چاکه کاند.

(۴۱۹۶)

(۲۰۰) - عن سهل بن سعد رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: «إِنَّ فِي الْجَنَّةِ بَابًا يُقَالُ لَهُ: الرَّيَّانُ، يَدْخُلُ مِنْهُ الصَّائِمُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، لَا يَدْخُلُ مِنْهُ أَحَدٌ غَيْرُهُمْ، يُقَالُ: أَيْنَ الصَّائِمُونَ؟ فَيَقُومُونَ لَا يَدْخُلُ مِنْهُ أَحَدٌ غَيْرُهُمْ، فَإِذَا دَخَلُوا أُغْلِقَ فَلَمْ يَدْخُلْ مِنْهُ أَحَدٌ» [صحيح] - [متفق عليه]

(۲۰۰) - له سه هلی کوری سه عده وه - ره زای خوای لی بیته - که پینگه مبهەر - صلی الله علیه وسلم - ده فهرمویت: «له به هه شته ده رگایه ک هه یه، پی ده ووتریت: ره یان، رۆژوو گره کان له یوه ده چنه ژووره وه (بۆ نیو به هه شته) له رۆژی قیامه تدا، جگه له ئه وان که سی تر له و ده رگایه وه ناچیته ژووره وه، ده ووتریت: له کوین رۆژوو گره کان؟ هه ئده ستن و به ره و ده رگا که پیش ده که ون، جگه له ئه وان که سی تر له و ده رگایه وه ناچیته ژووره وه، ئه گه ر

هه موویان چوونه ژووره وه؛ ده رگا که داده خریټ و که سی تر (له و ده رگایه وه)
ناچټه ژووره وه». [صه حیحه] - [بوخاری و موسلیم هاوړان له سه ری]

شیکردنه وه:

واتای فهرموده ده که: له پېشه وهی به هه شتدا ده رگایه که هه یه ناوی په یانه،
تایبه ت به پوژووگران، جگه له ئه وان که سی تر له و ده رگایه وه ناچټه وه
ژووره وه، ئه وهی پارټیزگاری بکات له پوژووگرتنی فهرزه کان وسونه ته کان، ئه و
فریشته کان له و ده رگایه وه بانگی ده که ن بوئه وهی بجټه نیو به هه شته وه،
وئه گهر پوژووگران چوونه ژووره وه ئه و ده رگا که داده خریټ و که سی تر له و
ده رگایه ناچټه نیو به هه شته وه.

(۳۷۳۸)

(۲۰۱) - عن أبي هريرة رضي الله عنه : أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال:
«إِذَا جَاءَ رَمَضَانُ، فَتُحْتَأَبُوهَا أَبْوَابُ الْجَنَّةِ، وَغُلِّقَتْ أَبْوَابُ النَّارِ، وَصَفَّتِ الشَّيَاطِينُ».
[صحيح] - [متفق عليه]

(۲۰۱) - له ئه ی هورهیره وه - په زای خوا ی لیبت - که پیغه مبهری خودا - صلی
الله علیه وسلم - ده فهرمویت: «ئه گهر په مه زان هات؛ ده رگای به هه شت
ده کرینه وه و ده رگای دوزه خ داده خریټ، وشه ی تانه کان کوټ وزنجر
ده کریټ». [صه حیحه] - [بوخاری و موسلیم هاوړان له سه ری]

شیکردنه وه:

واتای فهرموده ده که: (ئه گهر په مه زان هات؛ ده رگای به هه شت ده کرینه وه
وده رگای دوزه خ داده خریټ، وشه ی تانه کان کوټ وزنجر ده کریټ): ئه م سی
شته رووده دات له په مه زاندا:

۱/ ده‌رگانی به‌هشت ده‌کریت‌هه؛ ئەمیش بۆ هاندانی ئەوانه‌ی په‌رستن وکرده‌وه‌ی چاک ئەنجام‌ده‌دن وه‌کو نوێژکردن وپروژووگرتن وخیژکردن وزی‌ک‌کردن وقورئان خوتیندن وکرده‌وه‌ی زۆری تر.

۲/ ده‌رگانی دۆزه‌خ داده‌خرین؛ ئەمیش به‌هۆی که‌می تاوان وگوناه‌ی ئیمانداران له‌ مانگه‌دا.

۳/ شه‌یتانه‌کان زنجیر ده‌کړین، له‌ گیرانه‌وه‌یه‌کی متمانه‌پیکراوی باشدا له‌ (سنن النسائی) و (مسند أحمد) ترده‌ وشه‌ی هاتووه‌: (المَرْدَة) هاتووه‌، واتا: (شه‌یتانه‌ مله‌وره‌ به‌هیزه‌کان)، وه‌روه‌ها له‌ گیرانه‌وه‌یه‌کی سه‌حیحا له‌ (الترمذی) و (النسائی) و (ابن ماجه‌) ئەم ده‌قه هاتووه‌: (ومردة الجن)، واتا: (جنۆکه‌ مله‌وره‌ به‌هیزه‌کان)، له‌ جنۆکه‌کان ئەوانه‌ی که‌ پێیان ده‌ووتریت: (المَرْدَة: ئەلمه‌ره‌ده‌)؛ ئەو شه‌یتانانه‌ن که‌ زۆر زۆر دژایه‌تی نه‌وه‌کانی ئاده‌م ده‌که‌ن، وزنجیر ده‌کړین به‌ واتای ئەوه‌ی ده‌ستیان ده‌به‌سترتیه‌وه‌ بۆ ئەوه‌ی ئەو زیانانه‌ نه‌ده‌ن وئهو ئازارانه‌ نه‌گه‌یه‌نن که‌ له‌ جگه‌ له‌ په‌مه‌زاندایه‌نکرد، وه‌موو ئەمه‌ی که‌ پێغه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- باسی‌کردوو هه‌ق وراستیه‌ وبۆ ئومه‌ته‌که‌ی وه‌کو ئامۆژگاری باسی‌کردوو بۆیان، بۆ ئەوه‌ی چاکه‌ وخیژ ئەنجام‌ده‌دن وئاگادار بن له‌ شه‌ر وخرابه‌.

(٢٠٢) - عن أبي هريرة رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: «مَنْ نَسِيَ وَهُوَ صَائِمٌ فَأَكَلَ أَوْ شَرِبَ، فَلَيْتَمَ صَوْمُهُ، فَإِنَّمَا أَطْعَمَهُ اللَّهُ وَسَقَاهُ». [صحيح] - [متفق عليه]

(٢٠٢) - له ئه‌بی هوره‌یره‌وه -ره‌زای خوای لیبیت- که یتغه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- ده‌فه‌رمویت: «هه‌رکه‌سیک به‌ رۆژوو بیت و به‌ هۆی له‌ بیرچوونه‌وه بخوات یان بخواته‌وه؛ ئه‌وا با رۆژوو هه‌ی ته‌واو بکات (نه‌یشکی‌نیت)، چونکه‌ ئه‌وه خوای گه‌وره‌ رزقی خواردن و خواردنه‌وه‌ی پێ به‌خشیوه‌وه». [صه‌حیحه] - [بوخاری و موسلیم هاوران له‌سه‌ری]

شیکردنه‌وه:

شه‌ریعه‌تی ئیسلامی بنیاتنراوه‌ له‌سه‌ر ئاسانکاری، و ئه‌رک خستنه‌ سه‌ر مرۆفه‌کان به‌ گوێره‌ی توانایان، و په‌خه‌ لینه‌گرتن له‌ کاتی نه‌بوونی توانا یان نه‌بوونی بژارده‌. وله‌وانه‌یش: ئه‌وه‌ی بخوات و بخواته‌وه‌، یان شتیکی تر ئه‌نجامدات که‌ رۆژوو هه‌ی بشکینیت له‌ رۆژی په‌مه‌زاندان یان هه‌ر رۆژووگرتنیکی تر، ئه‌وا با رۆژوو هه‌ی به‌رده‌وام بکات، چونکه‌ ئه‌مه‌ به‌ ئه‌نقه‌ست و به‌ بژارده‌ی خۆی نه‌بووه‌، بۆیه‌ هه‌ر کرده‌وه‌یه‌ک مرۆف بی‌کات پێش نه‌یه‌ت هینانی له‌سه‌ر ئه‌م کاره‌ ئه‌وا کاریگه‌ری نابیت له‌سه‌ر رۆژوو هه‌ی، به‌لکو ئه‌مه‌ وه‌کو به‌خشینیکه‌ له‌ لایه‌ن خوای گه‌وره‌ که‌ رزقی خواردن و خواردنه‌وه‌ی پێ به‌خشیوه‌.

له‌ سووده‌کانی فه‌رمووده‌که‌:

١. دروستی رۆژووی ئه‌و که‌سه‌ی بخوات یان بخواته‌وه‌ به‌هۆی له‌بیرچوونه‌وه‌.

۲. هیچ گوناھیک نییه له سهر ئه و رۆژووگره ی که ده خوات یان ده خواته وه به هۆی له بیرچوونه وه وه؛ چونکه ئه مه به ویستی خۆی نه بووه.

۳. میهره بانی خوای گه وه به رامبه ر به نده کانی و ئاسانکاری بۆیان، وهه لگرتنی بارگرانی و ناره حه تی له ئه ستۆیان.

۴. رۆژووگر رۆژوو ه که ی ناشکی ت به و شتانه ی رۆژوو پوچه ل ده که نه وه؛ مه گه ر ئه م سێ مه رجه ی تیدا بی ت:

۱- ده بی ت زانا و به ئاگا بی ت، ئه گه ر به نه زانی نه وه بی ت ئه و رۆژوو ه که ی ناشکی ت.

۲- ده بی ت له بی ری بی ت که به رۆژوو ه، ئه گه ر به هۆی له بیرچوونه وه بی ت؛ ئه و رۆژوو ه که ی دروسته وقه زا کردنه وه ی له سهر نییه.

۳- ده بی ت به بژارده ی خۆی بی ت نه ک ناچار کرای بی ت به خواردن یان خواردنه وه ی شتی ک له وانه ی رۆژوو ده شکینن.

(٢٠٣) - عن عائشة رضي الله عنها : «أن رسول الله صلى الله عليه وسلم كان يعتكف في العشر الآخر من رمضان، حتى توفاه الله عز وجل ، ثم اعتكف أزواجه بعده».

وفي لفظ «كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يعتكف في كل رمضان، فإذا صلى الغداة جاء مكانه الذي اعتكف فيه». [صحيح] - [الرواية الأولى متفق عليها. الرواية الثانية رواه البخاري]

(٢٠٣) - له عائشه وه - رهاى خواى لىبىت- ده لىت: «پىغه مبه ر- صلى الله عليه وسلم- له ده شهوى كوتاي رهمه زان ئىعتىكافى ده كرد، هه تا خواى گه وره روى كىشا، پاشان خىزانه كانى له پاش ئه و ئىعتىكافىان ده كرد». وله گىرانه وهى كه تردا: «پىغه مبه ر- صلى الله عليه وسلم- هه موو رهمه زانىك ئىعتىكافى ده كرد، ئه گه ر نوئىزى به يانى ئه نجام بدياه؛ ده گه رايه وه بو ئه و شوئنه ي كه ئىعتىكافى تىيدا ده كرد». [صه حىحه] - [بوخارى گىراويه تيه وه - بوخارى و موسليم هاوران له سه رى]

شىكر د نه وه:

عائشه - رهاى خواى لىبىت- باسى ئه وه ده كات كه پىغه مبه ر- صلى الله عليه وسلم- له ده شهوى كوتاي رهمه زاندا ئىعتىكافى ده كرد، ئه وىش بو ئه وهى بگه رىت به دواى پاداشتى په رستن له شهوى قه دردا، له پاش ئه وهى كه زانى شهوى قه در له كوتا ده شهوى رهمه زانه، وهه تا مردن به م شىويه به رده وام بوو. وعائشه باسى ئه وه ده كات كه ئه م حوكمه ماوه ته وه و تايبه ت نيه به پىغه مبه ر- صلى الله عليه وسلم-، چونكه خىزانه كانى له پاش خوى ئىعتىكافىان كرد.

وله گىرانه وهى كه تردا: عائشه - رهاى خواى لىبىت- ئه وه روونده كاته وه كه پىغه مبه ر- صلى الله عليه وسلم- ئه گه ر نوئىزى به يانى ئه نجام بدياه ئه وا

ده چووه شوینی ئیعتیکاف کردنی؛ بۆ ئه وهی خۆی یه کلای بکاته وه بۆ په رستنی خوای گه وره وپارانه وه، وئعتیکاف کردنی کامل کاتیک دینه دی که هه موو په یوه ندیه کان بپچرینی له گه ل بوونه وه ره وه کان.

له سووده کانی فه رمووده که:

۱. ئیعتیکاف کردن له مرگه وتدا؛ ریگه پیدراوه، ته نانه ت بۆ ئافره تانیش به پیی ریکاره شه رعیه کان، وبه مه رجی دووربوون له فیتنه.

۲. جه ختکراوه ته وه له سه ر ئیعتیکاف کردن به تایبه ت له کو تا ده رۆژی مانگی ره مه زان؛ چونکه به به رده وامی ئه مه کرده وهی پیغه مبه ر -صلی الله علیه وسلم- بووه.

۳. ئیعتیکاف کردن سونه تیکی به رده وامه وحوکه که چه سپاوه وه له نه وه شینراوه ته وه (نه سخ نه کراوه ته وه)، چونکه خیرانه کانی پیغه مبه ر -صلی الله علیه وسلم- له پاش خۆی ئیعتیکافیان ده کرد.

(۴۴۹۵)

(۲۰۴) - عن عائشة رضي الله عنها قالت: «كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يَجْتَهِدُ في رمضان ما لا يَجْتَهِدُ في غيره، وفي العَشْرِ الْأَوَاخِرِ مِنْهُ ما لا يَجْتَهِدُ في غيره». [صحيح] - [رواه مسلم]

(۲۰۴) - له عائشه وه -په زای خوای لیبیت- ده ئیت: «پیغه مبه ر -صلی الله علیه وسلم- ئه وه وول وکۆششه زۆره ی ده یکرد بۆ په رستن له ره مه زاندا له مانگه کانی تر دا به و شیوه یه نه بوو، وله ده شه وی کو تایی ره مه زاندا ئه و

ههول وکوششه زورهی دهیکرد بو په‌رستن له شه‌وه‌کانی تر به شیوه‌یه

نه‌بوو». [صه‌حیحه] - [موسلم گڼ‌راویه‌تیه‌وه]

شیکردنه‌وه:

عائیشه - په‌زای خوای لیبیت - له‌م فهرمووده‌یه‌دا باسی په‌رستنی پیغه‌مبه‌ر - صلی الله علیه وسلم - ده‌کات له مانگی په‌مه‌زاند، ئه‌ویش ئه‌وه‌یه: که ئه‌وه‌نده کوششی ده‌کرد بو په‌رستنی خوای گه‌وره له مانگه‌کانی تر به‌و شیوه‌یه نه‌بوو؛ چونکه مانگیکی پیروژه، خوای گه‌وره فه‌زلی داوه به‌سهر مانگه‌کانی تر، ئه‌گه‌ر ده‌شه‌وی کو‌تایی بوایه ئه‌وا کوششی بو په‌رستنی خوای گه‌وره زیاتر ده‌کرد؛ چونکه ده‌شه‌وی کو‌تایی شه‌وی قه‌دری تیدایه که خیری په‌رستن له‌م شه‌وه‌دا به‌گویره‌ی خیری په‌رستنی هه‌زار مانگه، چونکه کو‌تا روژه‌کانی مانگی په‌مه‌زانن بو‌یه ئه‌ویش کو‌تایی پیده‌هینا به‌چاکترین کرده‌وه‌کان.

له سووده‌کانی فهرمووده‌که:

۱. ئامۆزگاری کردن به‌زور ئه‌نجامدانی کرده‌وه چاکه‌کان و په‌رستنه‌کان له مانگی په‌مه‌زاند به‌شیوه‌یه‌کی گشتی و ده‌شه‌وی کو‌تایی ئه‌و مانگه به‌تایبه‌تی.
۲. ده‌شه‌وی کو‌تایی په‌مه‌زان؛ له شه‌وی بیست ویه‌که‌وه ده‌ستپیده‌کات هه‌تاوه‌کو کو‌تایی ئه‌و مانگه پیروژه.
۳. سوننه‌ته مرو‌ف کاته ریزدار و فه‌زله‌داره‌کان به‌هه‌ل بزانی‌ت بو‌ئه‌وه‌ی کرده‌وه‌ی چاک و په‌رستنیان تیدا ئه‌نجام بدات.

(۲۰۵) - عن عائشة رضي الله عنها قالت: كان رسول الله صلى الله عليه وسلم إذا دَخَلَ الْعَشْرُ أَحْيَا اللَّيْلَ، وَأَيْقَظَ أَهْلَهُ، وَجَدَّ وَشَدَّ الْمِئْزَرَ. [صحيح] - [متفق عليه]

(۲۰۵) - له عائشه وه -رهزای خوای لیبیت- ده لیت: «پیغه مبهـر -صلی الله علیه وسلم- ئە گەر ده شهوی کۆتایی بهاتایه؛ شه وه کانی زیندوو ده کرده وه، و خیزانه کانی هه لده ستاند، وه وه و وکۆششی زۆری ده کرد، وله خیزانه کانی دوورده که وته وه». [مه حیه] - [بوخاری و موسلیم هاوران له سه ری]

شیکردنه وه:

پیغه مبهـر -صلی الله علیه وسلم- ئە گەر ده شهوی کۆتایی په مه زان بهاتایه؛ ئەوا زیندوو ده کردنه وه به جۆری جیاواز له په رستنه کان، و خیزانه که یانی هه لده ستاند، وکۆششی ده کرد بۆ ئەوهی په رستنه کانی به جوانی وزۆری ئەنجامدات زیاد له حاله تی ئاسایی، و خۆی بۆ په رستن یه کلایی ده کرده وه ونه ده چوو له لای خیزانه کانی بۆ جیماع کردن.

له سووده کانی فه رمووده که:

۱. هاندان بۆ به هه لزانینی کاته پیروژه کان بۆ ئەنجامدانی کرده وه چاکه کان تییاندا.

۲. نه وهی ده لیت: هه روه کو له م فه رمووده یه وه روون ده بیته وه: سوننه ته له دهی کۆتایی په مه زاندا په رستنه کان زیاد بکات، هه روه ها سوننه ته شه وه کانیا ن زیندوو بکړینه وه به ئەنجامدانی په رستنه کان.

۳. پیویسته له سه ر به نده که خه مخۆر بیت سه باره ت به خاوخیزانی وفه رمانی په رستنیا ن پێبکات، وئارامگر بیت له سه ریا ن.

٤. ئەنجامدانی کردەوه خێر وچاکەکان پێویستی بە پێداگیری وئارامگرتن وخوراگری هەیه.

٥. نەهەوی دەلیت: زانایان ناکۆکن سەبارەت مانای دەستەواژەی (ئێزارەکە ی توند دەکرد)، دەووتریت: کۆششکردنە لە پەرستندا زیاتر لەوێ پێغەمبەر -صلی اللہ علیہ وسلم- ئەنجامیدەدا لە کاتەکانی تردا، وماناکە ی: خۆ یەکلای کردنەوه بۆ پەرستەنەکان، دەووتریت: (ئێزارەکە ی توند کرد بۆ ئەو کاروبارە)؛ واتا: خۆم یەکلای کردەوه بۆ ئەنجامدانی، هەروەها ووتراو: دەستەواژە یەکە بە کاردیت وەکو ئاماژە یەک بۆ دوورکەوتنەوه لە ئافەرەتان و سەرقالبۆون بە پەرستەنەکان.

(٤٩٤٤)

(٢٠٦) - عن أبي سعيد الخدري رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «من صام يوماً في سبيل الله بعد الله وجهه عن النار سبعين خريفاً».

[صحيح] - [متفق عليه]

(٢٠٦) - له ئەبێ سەعیدی خودریه وه -پەزای خوای لیبت- دەلیت: پێغەمبەری خودا -صلی اللہ علیہ وسلم- دەفەرمویت: «ئەهەوی رۆژیک لە پێناو خوای گەوره بە رۆژوو بیت؛ ئەوا خوای گەوره رۆوی دوور دەخاتەوه لە دۆزەخ بە ئەندازە ی حەفتا پایز (حەفتا سأل)». [صەحیحە] - [بوخاری و

موسلم هاوران لەسەری]

شیکردنەوه:

پێغەمبەر -صلی اللہ علیہ وسلم- هەواڵی ئەوه دەدات کە هەر کەسێک لە پێناو خوای گەوره رۆژیک بە رۆژوو بیت ئەوا خوای گەوره رۆوی ئەو کەسە

حهفتا سال دوور دهخاتهوه له ئاگرى دۆزهخ، ئەمهيش بههوى خو كۆشش كردن وجيهادى نهفس وئارام گرتن لهسەر نارەحهتیهكانى رۆژووه، ودوور خستهوهى له دۆزهخ واتای نزيك كردنهوهيهتى له بهههشت.

له سوودهكانى فهرموودهكه:

۱. نهوهوى دهليت: ئاماژهيه بو فهزلى رۆژووگرتن له پیناو خواى گهوره، ئەميش بهسەر ئەوانهدا جيبهجي دهبيت كه بههوى رۆژووگرتنهوه تووشى زيان نابن، وmaf پشت گوئ ناخهن، ونايپته بهربهست له پيش جهنگ وئهرى تر له ئهركهكانى جيهاد كردن.

۲. ئامۆزگارى وهاندان بو رۆژووگرتنى سونهت.

۳. واجيبى دلسۆز بوون وداوا كردنى رهزاهندهى الله، ونايپت بو پيا وناوبانگ ومهبهستى تر رۆژوو بگريت.

۴. سيندى دهليت: كاتيك دهفهرمويت: (له پیناو خواى گهوره)؛ لهوهيه مهبهست تهنها چاككردنى نيەت بيت، ولهوهيه مهبهست رۆژووگرتن بيت لهكاتى جهنگ وجيهاددا، ودووهميان ماناكهى پرووتره.

۵. ئيبن هههر دهليت: كاتيك دهفهرمويت: (سبعين خريفاً به ئەندازەى ههفتا پايز -سال-)؛ پايز كاتيكي زانراوه له سالداه، ومهبهست لى سالداه، وباسكردنى پايز بهتايبهت بهبى ناوهينانى وهرزەكانى تر -هاوين وزستان وبههار- ؛ بههوى ئەوهيه چونكه پايز بهرههمدارترين وهرزەكانى سالداه وپيدا جوهره جياوازهكانى بهرووبووم درويته دهكرت.

(۲۰۷) - عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: «أوصاني خليلي صلى الله عليه وسلم بثلاث: صيام ثلاثة أيام من كل شهر، وَرَكَعَتَي الصُّحَى، وَأَنْ أُوتِرَ قَبْلَ أَنْ أُنَامَ». [صحيح] - [متفق عليه]

(۲۰۷) - له ئه‌بی هورهیره وه - رهزای خوای لیبیت - ده‌ئیت: «خه‌لیله کهم - صلی الله علیه وسلم - فه‌رمانی سی شتی پیکردم: رۆژووگرتنی سی رۆژ له هه‌موو مانگیک، و دوو رکات نوێژی چیشته‌نگاو، و نوێژی ویت‌ر بکه‌م پیش خه‌وتن». [خه‌لیل: ئه‌وه‌په‌ری به‌رزی په‌لی خۆشه‌ویستیه] [صه‌حیحه] - [بوخاری و موسلیم هاوړان له‌سه‌ری]

شیکردنه‌وه:

ئهم فه‌رمووده سی ئامۆزگاری پیغه‌مبه‌ر - صلی الله علیه وسلم - ی تیدایه:
 ۱ / ئامۆزگاری به‌ رۆژووگرتنی سی رۆژ له هه‌موو مانگیک؛ چونکه چاکه به‌ ده‌ ئه‌وه‌نده‌یه، بۆیه رۆژووگرتنی سی رۆژ وه‌کو رۆژووگرتنی هه‌موو مانگه‌ که وایه، و باشت‌ر وایه سی رۆژه‌که رۆژانی ۱۳ و ۱۴ و ۱۵ ی مانگی کۆچی بن هه‌روه‌کو له هه‌ندیک فه‌رمووده‌دا هاتووه.

۲ / نوێژی چیشته‌نگاو (الضحی) بکات، و که‌مترینی دوو رکاته، و به‌ تاییه‌ت ده‌ره‌ق به‌ ئه‌وانه‌ی که شه‌ونوێژ ناکه‌ن، وه‌کو ئه‌بو هوریره که سه‌رقالی خویندنی زانست بوو له سه‌ره‌تای شه‌ودا، و باشت‌رین کاتیش بۆ نوێژی چیشته‌نگاو ئه‌و کاته‌یه که خۆری به‌یانی له ئاسمانه وکه‌ش وه‌هوا گه‌رم ده‌بیت؛ و ئه‌مه‌ش له فه‌رمووده‌ی تر‌دا هاتووه.

۳ / ئه‌وه‌ی شه‌ونوێژ ناکات له کۆتایی شه‌ودا ئه‌وا با له سه‌ره‌تادا شه‌ونوێژ بکات پیش ئه‌وی بخه‌ویت بۆ ئه‌وه‌ی کاته‌که‌ی له ده‌ست ده‌رنه‌چیت.

له سووده کانی فهرمووده که:

۱. جیاوازی ئامۆزگارییه کانی پیغه مبهەر -صلی الله علیه وسلم- بۆ هاوهلانی: بنیات نراوه له سهر زانستی پیغه مبهەر -صلی الله علیه وسلم- سه بارهت به حالی هاوهلانی، وئوهی گونجاوه بۆ ههریه کیکیان، که سی به هیز جیهاد بۆی گونجاوه، وخوا په رست په رستن بۆی گونجاوه، وزانا زانست بۆی گونجاوه، وبه و شیویه.

۲. ئیبن حه جهری عه سقه لانی ده لیت: کاتیک ده فهرمویت: (رۆژووگرته سی رۆژ له هه موو مانگ)؛ وا ده رده که ویت که مه به ست لیان رۆژه سپیه کان بیت، ئەمانیش بریتین له: سیانزه وچارده وپانزه مانگی کۆچی.

۳. ئیبن حه جهری عه سقه لانی ده لیت: سونه ته نوژی ویتر بکریت پیش خه وتن، ئەمیش ده رهق به ئەوانه ی متمانه یان نییه له وهی هه ستن بۆ شه ونوژی کردن.

۴. گرنگی ئەم سی کرده وهیه؛ چونکه پیغه مبهەر -صلی الله علیه وسلم- وه سیهت وئامۆزگاری هه ندیک له هاوهلانی کردوه سه باره تیان.

۵. ئیبن ده قیقی عید ده لیت: کاتیک ده فهرمویت: (ودوو رکاتی چیشته نگاو)؛ لیزه دا که مترین ژماره ی رکاتی باسکرد چونکه به ئەجامدانی کرده وه که جیه جی ده بیت، وئهمیش به لگه یه له سهر ئەوهی نوژی چیشته نگاو سونه ته، وکه مترین ژماره ی رکاته کانی؛ دوو رکاته.

۶. کاتی نوژی چیشته نگاو: له پاش ده رچوونی خۆر به ماوه ی چاره که کاترمیژیک، وماوه که ی درێژ ده بیت وه هه تاوه کو ده خوله ک پیش نوژی نیوه رۆ، وژماره ی رکاته کانی: که مترینیان دوو رکاته، وناکۆکی هه یه سه بارهت به زۆترین ژماره ی رکاته کانی؛ ووتراوه: هه شت رکات، هه روه ها ووتراوه: سنوور نییه بۆ زۆرتربنی.

۷. کاتی نوژی ویتز: له پاش نوژی عیسا هه تاوه کو ده چوونی بهر بهیان، وکه مترینی یه ک رکاته، وزورتینی یانزه رکاته.

(۴۵۳۸)

(۲۰۸) - عن أنس بن مالك رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه

وسلم «تَسَحَّرُوا؛ فَإِنْ فِي السَّحُورِ بَرَكَةٌ». [صحيح] - [متفق عليه]

(۲۰۸) - له ئه نه سی کوری مالیکه وه - په زای خوی لیبت - که پیغه مبهری خودا - صلی الله علیه وسلم - ده فه رمویت: «پارشو بکه ن چونکه پارشو کردن بهر که ت وپروزی تیدایه». [صه حیه] - [بوخاری و موسلیم هاواران له سه ری]

شیکردنه وه:

پیغه مبهر - صلی الله علیه وسلم - فه مانده کات به پارشو کردن، که بریتیه له خواردن و خواردنه وه له کاتی سه هر (ماوه یه ک پش نوژی به یانی)، ئه میش بو خو ئاماده کردنه بو پرووگرتن، وباسی دانای ده کات له م پارشو کردنه چونکه بهر که ت وپروزی تیدایه بو سوودی دنیا و قیامت. له بهر که ت و سووده کانی پارشو کردن:

- یارمه تیده ره بو په رستی خوی گه وره له پروژدا.
- پرووگر بیتاقت نابیت له پرووگرتن به به رده وای به پیچه وانه ی ئه و که سه ی پارشو ناکات؛ چونکه تووشی بیزاری و قورسی ده بیت و ناتوانیت له پرووگرتن به رده وای بیت.
- وه رگرتی پاداشت به هو شونیکه وتی فه رمانی پیغه مبهر - صلی الله علیه وسلم - و پیچه وانه کردنی ئه هلی کتیب.

- له وهیه نوێژ بکات و ببهخشیت به ئەو کهسانه‌ی که پێویستن، وله وهیه شتیک له قورئان بخوینیت و یادی خوای گه‌وره بکات.

- پارشیو کردن په‌رستنه (عباده‌ته) ئە‌گه‌ر نیه‌تی په‌رستنی خوای گه‌وره وشوینکه‌وتنی پێغه‌مبه‌ر - صلی الله علیه وسلم - بێت به‌م هه‌ستانه، و خوای گه‌وره له شه‌ریعه‌ته که‌یدا دانایی و نه‌هێنی زۆر هه‌یه.

- یارمه‌تیده‌ره بۆ ئە‌نجامدانی نوێژی به‌یانی بۆیه فه‌رمانکراوه به‌ دواخستنی پارشیو کردن بۆ ئە‌وه‌ی ئە‌و که‌سه‌ی پارشیو ده‌کات نه‌خه‌وتیه‌وه که له‌وه‌یه نوێژی به‌یانی له ده‌ست بجێت، و ئە‌مه‌ش روویداوه، ئە‌وانه‌ی ئاماده‌ی نوێژی به‌یانی ده‌بن له کاتی په‌مه‌زاندان ژماره‌یان زۆرتره له پێش په‌مه‌زان ئە‌مه‌یش به‌ هۆی هه‌ستان بۆ پارشیو کردن.

له سووده‌کانی فه‌رمووده‌که:

۱. پارشیو کردن سوننه‌ته، و ئە‌نجامدانی جێبه‌جێکردنی فه‌رمانی شه‌ریعه‌ته.
۲. ئێبن حه‌جه‌ر له (فتح الباری) دا ده‌لێت: به‌ره‌که‌ت و په‌روزی له پارشیودا دێته‌ دی له چه‌ند رێگایه‌که‌وه، له‌وانه‌یش: شوینکه‌وتنی سوننه‌ته، و پێچه‌وانه‌کردنی خاوه‌ن کتێبه‌خانه -جوله‌که‌ و گاو په‌که‌ن-، و به‌هێژکردنی لاشه‌یه بۆ ئە‌نجامدانی په‌رستن، و زیادکردنی چالاکی لاشه‌یه، و دوورخستنه‌وه‌ی په‌وشت خراپیه که له‌وه‌یه به‌هۆی برسێتیه‌وه رووبدات، هۆکاره بۆ خێر کردن له‌سه‌ر ئە‌و که‌سه‌ی داوا ده‌کات یان له‌گه‌ڵی داده‌نیشیت بۆ خواردن له‌و کاته‌دا، هۆکاره بۆ زیکر و نزا کردن له کاتیکدا که هیوا هه‌یه به‌ وه‌لامدانه‌وه‌ی نزا تێیدا، و نوێژکردنه‌وه‌ی نیه‌ته بۆ ئە‌و که‌سه‌ی بێ ئاگا بووه‌ لێ له پێش خه‌وتن.
۳. جوانی فێرکردنی پێغه‌مبه‌ر - صلی الله علیه وسلم - چونکه‌ حوکم و حیکمه‌تی پێکه‌وه باسکردووه؛ بۆ ئە‌وه‌ی دڵ ئاسووده و فراوان بێته‌وه، هه‌روه‌ها به‌رزێ و مه‌زنی شه‌ریعه‌ت ده‌ربکه‌وێت.

۴. ئىبن حەجەر دەئىت: پارشيو دەكرىت بە كەمترىن بر له خواردن و خواردنه وه كه كه سىك دهىخوات يان دهىخواته وه.

(۴۴۹۸)

(۲۰۹) - عن أبي عبيد، مولى ابن أزر، قال: شهدت العيد مع عمر بن الخطاب رضي الله عنه ، فقال: هذان يومان نهى رسول الله صلى الله عليه وسلم عن صيامهما: يوم فطرکم من صيامکم، واليوم الآخر تأکلون فيه من نُسكِکُم. [صحيح] - [متفق عليه]

(۲۰۹) - له ئەبى عوبەيد، خزمەتکارى ئىبن ئەزھەر دەئىت: ئامادەى جەژن بووم لە گەڵ عومەرى کورى خەتاب -رەزای خواى لىبىت-، ووتى: «ئەم دوو رۆژه پىغەمبەر -صلی اللہ علیہ وسلم- نەھى کردووہ لە رۆژووگرتن تێياندا: رۆژى شکاندن رۆژووہ کانتان (مەبەستى: يە کەم رۆژى جەژنى رەمەزانە)، و رۆژە کەى تر: لە قوربانى کانتان دەخۆن (مەبەستى: رۆژە کانى جەژنى قوربانە)». [صەحیحە] - [بوخارى و موسلىم ھاوران لەسەرى]

شىكردنه وه:

خواى گەورە دوو رۆژى جەژنى داناوہ بو مسولمانان، وھەريە کىکبان بەستراوہتەوہ بە دروشمىکى (رپورەسمىکى) ئاينى، رۆژى يە کەمى جەژنى رەمەزان (رۆژى رۆژوو شکاندن) پەيوەندى ھەيە بە تەواو بوونى رۆژووگرتنەوہ، بۆيە واجبە لەسەر مسولمان کە ئەم رۆژە رۆژوو بشکينىت وەکو سوپاسگوزارىە ک بو خواى گەورە لەسەر تەواو بوونى نىعمەتى رۆژووگرتن، و بو دەربرينى نىعمەتى رۆژوو شکاندن کە خواى گەورە فەرمانى پىکردووہ لە پاشان تەواو بوونى يە ک مانگ لە رۆژووگرتن، خواى گەورە دەفەر موىت:

{وَلْيُكْمِلُوا الْعِدَّةَ وَلْيُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَى مَا هَدَاكُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ} [البقرة: ۱۸۵]
 واته: {تا مانگه که (پوژوو بگرن) به ته واوی وبه گه وره ناوی خوا بهرن له سه ر
 نه و رینموئینه ی که کردوونی وتا سوپاسی (خوا) بکه ن}.

له سووده کانی فهرمووده که:

۱. حه رامبوونی پوژووگرتنی پوژی جه ژنی په مه زان وپوژی جه ژنی قوربان
 وپوژه کانی ته شریق (۱۱ و ۱۲ و ۱۳ ی مانگی - ذی الحجة-)، چونکه پوژه کانی
 ته شریق په یوه ستن به پوژی جه ژنی قوربان مه گهر بو که سیک له حه جدا بیت
 وتوانای سه ربړینی ئاژه ئیکی نه بیت؛ نه و بو هی هیه پوژه کانی ته شریق به پوژوو
 بیت.

۲. ئیبن حه جهر ده ئیت: سوودی وه سفکردنی نه م پوژانه له وه دایه ئاماره
 کردنه بو هوکاری واجبیتی پوژوو نه گرتن تیئاندا، نه ویش بو نه وه ی پوژی
 چه ژنی په مه زان جیا بکریته وه له مانگی پوژووگرتن، وبو پیشاندانی ته واکردنی
 پوژوو گرتن، وه به پوژوو نه بونی پوژانی جه ژنی قوربان: بو خواردنه له و
 قوربانیه ی سه ربړدراوه .

۳. سوننه ته وتاریژ له وتاره که یدا باسی نه و شتانه بکات که په یوه ندی به کاتی
 وتاره که وه هیه له حوکه کان ورووداوه گرنگه کانی نیو کوومه لگا؛ له روانگه ی
 شه ریه ته وه.

۴. خواردن له قوربانی؛ رینگه پیدراوه.

(۲۱۰) - عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «مَنْ يَقُمْ لَيْلَةَ الْقَدْرِ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ». [صحيح] - [متفق عليه]

(۲۱۰) - له ئه‌بی هوره‌یره‌وه-ره‌زای خوای لیبیت- که پیغه‌مبه‌ری خودا-صلی الله علیه وسلم- ده‌فه‌رمویت: «ئه‌وه‌ی شه‌ونوێژ (نوێژی ته‌راویح) ئه‌نجام‌دات له‌ شه‌وی قه‌دردا به‌ باوه‌ر و ئیمانه‌وه‌ و چاوه‌ڕپێ پاداشت بێت له‌سه‌ری له‌ لایه‌ن خوداوه‌؛ ئه‌وا خوای گه‌وره‌ له‌ هه‌موو تاوانه‌کانی پیشووی خوش ده‌بیت». [صه‌حیحه‌] - [بوخاری و موسلیم هاواران له‌سه‌ری]

شیکردنه‌وه‌:

پیغه‌مبه‌ر-صلی الله علیه وسلم- باسی فه‌زلی شه‌ونوێژ (نوێژی ته‌راویح) ده‌کات له‌ شه‌وی قه‌دردا که له‌ ده‌ شه‌وی کۆتایی مانگی ره‌مه‌زاندایه‌، وه‌هرکه‌سێک کۆشش بکات تێیدا به‌ نوێژکردن و نزا و قورئان خوێندن و یادی خوای گه‌وره‌، و باوه‌ڕی پێی هه‌بیت و به‌و فه‌زله‌ی سه‌باره‌تی ها‌تووه‌، وه‌یوای به‌ پاداشتی الله بێت-سبحانه‌ و تعالی‌-، نه‌ک بۆ ڕیا و ناوبانگ بێت، ئه‌وا خوای گه‌وره‌ له‌ گونا‌هه‌کانی پیشووی خوش‌ده‌بیت.

له‌ سووده‌کانی فه‌رمووده‌که‌:

۱. پاداشت و فه‌زلی شه‌وی (قه‌در) و ئامۆژگاری به‌ شه‌ونوێژکردن له‌و شه‌وه‌دا.

۲. کرده‌وه‌ چاکه‌کان قبول نا‌کړین مه‌گه‌ر راستگویی نیه‌تی له‌ گه‌لدا بێت.

۳. ئاماژه‌یه‌ بۆ فه‌زلی و په‌حمه‌تی خوای گه‌وره‌، هه‌هرکه‌سێک شه‌ونوێژ ئه‌نجام‌دات له‌ شه‌وی قه‌دردا به‌ باوه‌ر و ئیمانه‌وه‌ و به‌ داواکردنی پاداشت له‌ لایه‌ن خوداوه‌؛ ئه‌وا خوای گه‌وره‌ له‌ هه‌موو تاوانه‌کانی پیشووی خوش ده‌بیت.

(۲۱۱) - عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: سمعت النبي صلى الله عليه وسلم يقول: «مَنْ حَجَّ لِلَّهِ فَلَمْ يَرْفُثْ وَلَمْ يَفْسُقْ رَجَعَ كَيَوْمٍ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ». [صحيح] - [متفق عليه]

(۲۱۱) - له ئه‌بی هوره‌یره‌وه -ره‌زای خ‌وای ل‌یب‌یت- ده‌ل‌یت: گو‌یم له‌ پی‌غه‌م‌به‌ری خودا بوو -صلی الله علیه وسلم- که ده‌یفه‌رموو: «ئه‌وه‌ی ح‌ه‌ج ئه‌ن‌ج‌ام بدات، وق‌سه‌ی خ‌راب و‌نا‌ره‌وا نه‌کات (ن‌زیک نه‌بی‌ته‌وه له‌ خ‌یزانی به‌چ‌ی‌ژوه‌رگرتن)، و‌تاوان و‌گوناه‌ ئه‌ن‌ج‌ام نه‌دات ئه‌وا ده‌گه‌ر‌یت‌ه‌وه (له‌ ح‌ه‌ج کردنه‌که‌ی) وه‌کو ئه‌و ر‌ۆ‌ژه‌ی له‌ دایک بووه» [ص‌ح‌ی‌ح‌ه] - [بو‌خ‌اری و‌م‌وس‌ل‌یم ه‌ا‌و‌ر‌ان له‌سه‌ری]

شیکردنه‌وه:

پی‌غه‌م‌به‌ر -صلی الله علیه وسلم- ر‌و‌ونی ده‌کاته‌وه ئه‌وه‌ی ح‌ه‌ج ب‌کات بو‌ خ‌وای گه‌وره (به‌ د‌ل‌س‌ۆ‌زی و‌ئ‌ی‌خ‌لا‌ص‌ه‌وه بو‌ خودا)، و‌کرده‌وه‌ی نا‌ره‌وا نه‌کات له‌ کاتی ر‌ی‌ۆ‌ره‌سم‌ی ح‌ه‌ج‌ه‌که‌دا -کرده‌وه‌ی نا‌ره‌وا وه‌کو جوو‌تب‌وون و‌پ‌یشه‌کیه‌کانی له‌ ما‌چ‌کردن و‌به‌ریه‌ک‌که‌وتن-، وه‌ه‌روه‌ها ه‌ی‌چ ق‌سه‌یه‌کی خ‌راب نه‌ل‌یت، و‌ف‌اس‌ق‌ی‌تی نه‌کات ئه‌م‌یش ه‌م‌وو تاوان و‌گوناه‌ه‌کان ده‌گ‌ر‌یت‌ه‌وه، و‌ن‌م‌ونه‌ی ف‌اس‌ق‌ی‌تی ب‌ر‌یت‌یه له‌ کردنی ق‌ه‌ده‌غه‌ک‌راوه‌کانی ئ‌ی‌ح‌رام، ئه‌وا له‌ ح‌ه‌ج‌کردنه‌که‌ی ده‌گه‌ر‌یت‌ه‌وه به‌ ل‌ی‌خ‌ۆ‌ش‌بو‌ونه‌وه ه‌ه‌روه‌کو چ‌ۆ‌ن م‌ن‌دا‌ل له‌دایک ده‌ب‌یت به‌ ب‌ی‌ گونا‌ه‌.

له‌ سووده‌کانی فه‌رم‌ووده‌که‌:

۱. ف‌اس‌ق‌ی‌تی و‌ل‌ادان و‌تاوانه‌کان به‌ گ‌شتی له‌ ه‌م‌وو حا‌له‌ت‌یک‌دا نه‌هی ل‌ی‌ک‌راوه، به‌لام له‌ کاتی ح‌ه‌ج کردندا زیاتر ج‌ه‌خت له‌ سه‌ر ئه‌ن‌ج‌ام نه‌دانی ک‌راوه‌ته‌وه وه‌کو به‌گه‌وره‌دانان‌یک بو‌ مه‌راس‌یمی ح‌ه‌ج کردن له‌ م‌الی خ‌وای گه‌وره.

٢. مروف له دايك دهبيت به بى تاوان وبهريئه له هه موو تاوانيك وتاوانى كه سانى تر له نه ستو ناگريت.

(٢٧٥٨)

(٢١٢) - عن عبد الله بن عمر رضي الله عنهما: «أَنَّ تَلِيَّةَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ، لَبَّيْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ لَبَّيْكَ، إِنَّ الْحَمْدَ وَالنَّعْمَةَ لَكَ وَالْمَلِكُ، لَا شَرِيكَ لَكَ».

قال: وكان عبد الله بن عمر يزيد فيها: «لَبَّيْكَ لَبَّيْكَ وَسَعْدَيْكَ، وَالْخَيْرُ بِيَدَيْكَ، وَالرَّغْبَاءُ إِلَيْكَ وَالْعَمَلُ». [صحيح] - [متفق عليه]

(٢١٢) - له عبداللهى كورى عومه رهوه -رهزای خویان لیبت- ده لیت: (تهلبیه)* ی پیغه مبهه -صلی الله علیه وسلم- بهم شیویه بوو: «لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ، لَبَّيْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ لَبَّيْكَ، إِنَّ الْحَمْدَ وَالنَّعْمَةَ لَكَ وَالْمَلِكُ، لَا شَرِيكَ لَكَ»، واته: «خودایه فه رمانه کانی تۆمان جیبه جی کرد و ملکه چ بووین، خودایه فه رمانه کانی تۆمان جیبه جی کرد و ملکه چ بووین و هیچ هاوبهش وشه ریکیکت نیه، به دننیا ییه وه هه موو حه مد و سوپاس و مولکیک ته نها هه ر بو تویه، هیچ هاوبهش وها وه لیکت نییه».

ده لیت: وعبداللهی كوری عومه ر ئه مه ی زیاد ده کرد: «لَبَّيْكَ لَبَّيْكَ وَسَعْدَيْكَ، وَالْخَيْرُ بِيَدَيْكَ، وَالرَّغْبَاءُ إِلَيْكَ وَالْعَمَلُ»، واته: «خودایه فه رمانه کانی تۆمان جیبه جی کرد و ملکه چ بووین، و دلخۆش و ئاسووده مان بکه له سه ر په رستنی تۆ، و خیر هه مووی له نیو دهسته کانی تۆدایه، و مه به ستمان ته نها تویه له داوا کردنی پاداشت و کرده وه کانمان ته نها هه ر

بۆ تۆیه».* [تەلبیە واتا: وەلامدانەوہی بانگکردن بۆ ئەنجامدانی حەجی مالی خودا]. [صەحیحە] - [بوخاری و موسلیم ھاوران لەسەری]

شیکردنەوہ:

عبداللہی کوری عومەر -رەزای خویان لیبت- باسی چۆنیەتی (تەلبیە کردنی) پیغەمبەر-صلی اللہ علیہ وسلم- دەکات لە کاتی حەج و عومرەدا: (لبيك اللهم لبيك، لبيك لا شريك لك لبيك).

ئەمە دەربڕینی وەلامدانەوہی خوای گەورەییە کاتیکی داوای کرد کە بانگی خەڵکی بکەیت بۆ ئەنجامدانی حەج لە ماله پیرۆزەکەیی بە دڵسۆزی، و دەربڕینی سوپاس و دانپێدانان بە نێعمەتەکانی و بەوہی خواوەنداری ھەموو خولقی ئازادەکانە؛ لەمانەدا ھیچ شەریک و ھاوبەشیکی نییە، و ئێین عومەر -رەزای خوای لیبت- ئەم بەشەیی زیاد کرد کە زیاتر دووپاتدەکاتەوہ لەسەر ناوەرۆکی ئەم وەلامدانەوہی (ئەم تەلبیە)، و دەییوت: (لبيك وسعديك، والخیر بيدك والرغباء إليك والعمل)، بۆیە سەرەنجامی ھەموو کردەوہکان دەبێت بە تەنھا بۆ خوای گەورە بێت بە مەبەستەوہ (نیەتەوہ) و دەبێت تەنھا داوای پاداشت لە ئەو بکەیت لەسەر ئەنجامدانی کردەوہکان.

لە سوودەکانی فەرموودەکە:

۱. دروستی تەلبیە کردن لە کاتی حەج و عومەر کردندا، وجەختکردنەوہ لەسەر ووتنی؛ چونکە دروشمی تاییبەتی حەج و عومرەییە، ھەرۆھ کو چۆن تەکییر کردن دروشمی نوێژە.

۲. ئێین مونیر دەلێت: رێگەپێدان بە ووتنی تەلبیە؛ ئاماژەیی بۆ پێژلێنانی خوای گەورە -سبحانہ وتعالی- لە بەندەکانی، چونکە ھاتنیان بۆ ماله کەیی بەھووی بانگکردنیان بوو لە لایەن اللہ وە -سبحانہ وتعالی-.

٣. باشتروايه مروؤف پابهندی تهلبیه کردنی پیغه مبهه- صلی الله علیه وسلم- بیت، وزیاد کردن بوی ئاساییه چونکه پیغه مبهه- صلی الله علیه وسلم- ریگهی پیداهه، ئیین حه جهر ده لیت: ئهمه ناوه ندرتین بوچوونه، سه ره تا ئه و تهلبیه ده لیت که له پیغه مبهه ره وه هاتووه- صلی الله علیه وسلم-، وئه گهر دواتر خووی تهلبیه یه کی تر هه لبرئیت که له هاوه لانه وه هاتووه یان خووی دایبه ئینیت وگونجاو بیت؛ ئه وابه جیا ده لیت بوئه وهی تیکه ل نه بیت له گه ل ئه وهی له پیغه مبهه ره وه هاتووه- صلی الله علیه وسلم-، ئه میش هاوشی وهی نزا کردنه له کاتی ته حیاتدا، چونکه پیغه مبهه- صلی الله علیه وسلم- فره مووی: پاشان ئه و نزا وستایشه بکات که ده یه ویت؛ واتا له پاش ته واو بوون له و ستایش ونزایه ی که پیغه مبهه- صلی الله علیه وسلم- باسی کردووه.

٤. سوننه ته پیاو دهنگی بهرز بکاته وه له کاتی تهلبیه دا، به لام ئافرهت دهنگی نزم ده کاته وه له ترسی تووشبوون به فیتنه.

(۲۱۳) - عن ابن عباس رضي الله عنهما قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «ما مِنْ أَيَّامٍ الْعَمَلُ الصَّالِحُ فِيهَا أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ مِنْ هَذِهِ الْأَيَّامِ» يعني أيامَ العشر، قالوا: يا رَسُوْلَ اللهِ، ولا الجهادُ في سبيلِ اللهِ؟ قال: «ولا الجهادُ في سبيلِ اللهِ، إِلَّا رَجُلٌ خَرَجَ بِنَفْسِهِ وَمَالِهِ فَلَمْ يَرْجِعْ مِنْ ذَلِكَ بِشَيْءٍ». [صحيح] - [رواه البخاري وأبو داود، واللفظ له]

(۲۱۳) - له ثبین عه باسه وه - په زای خوايان لیبیت - که پیغه مبهری خودا - صلی الله علیه وسلم - ده فهرمویت: «هیچ رُوژیک نییه که نه نجامدانی کرده وهی چاک خۆشه ویست بیت لای خوای گه وره وه کو ئهم رُوژانه»؛ مه به ست ده رُوژی یه که می (مانگی ذی الحجة) یه، ووترا: ئهی پیغه مبهری خودا، تهنانهت جیهاد وتیکو شانش له پیناو خوای گه وره؟ فهرمووی: «به ئی، تهنانهت جیهاد وتیکو شانش له پیناو خوای گه وره، جگه له پیاوینک نه بیت که به نه فسی وهه موو مالی ده رجوو بیت، وبه هیچ شتیک له ئه وانه نه گه رابیته وه». [صه حیه] - [بوخاری وئه بو داود - گپراویانه ته وه]

شیکردنه وه:

پیغه مبهر - صلی الله علیه وسلم - پروینده کاته وه که نه نجامدانی کرده وهی چاک له ده رُوژی یه که می مانگی - ذی الحجة - باشتره له نه نجامدانیان له هه موو رُوژه کانی تری سال.

وهاوه لان - په زای خوايان لیبیت - پرسایریان کرد له پیغه مبهر - صلی الله علیه وسلم - سه بارهت به جیهاد کردن له رُوژه کانی تر جگه له م دیه، ئایا باشتره له نه نجامدانی کرده وهی چاک له م ده رُوژه دا؟ چونکه جیگیر بوو له لایان که جیهاد کردن له باشترین کرده وه کانه.

پیغه مبهر - صلی الله علیه وسلم - وه لای دایه وه: نه نجامدانی کرده وهی چاک له م ده رُوژه دا باشتره له جیهاد کردن له رُوژه کانی تر، مه گهر مواهیدیک

دهربچیت به نهفسی وهه موو سامانی له پیناو الله ؛ رۆحی دهربچیت وهه موو سامانه که ی له دهست بدات. ئەم کرده وهیه باشتیه له ئەنجامدانی کرده وه چاکه کان له م ده رۆژه پیرۆزه.

له سووده کانی فهرمووده که:

١. فه زلی ده رۆژی یه که می مانگی (ذی الحجة)، له سه ر مسوولمانه ئەم رۆژانه به هه ل بزانیت بۆ ئەنجامدانی په رستنه کان: یادی خوای گه وره، وقورئان خویندن، وته کبیر وته هلیل وته حمید کردن - ووتنی: سبحان الله والحمد لله ولا إله إلا الله والله أكبر-، ونویژکردن، ورۆژووگرتن، وهه موو کاره خیر وچاکه کان.

(٦٢٥٥)

(٢١٤) - عن أنس رضي الله عنه أن النبي صلى الله عليه وسلم قال: «جَاهِدُوا

المشركين بأموالكم وأنفسكم وألسنتكم». [صحيح] - [رواه أبو داود والدارمي والنسائي وأحمد]

(٢١٤) - له ئەنه سه وه - په زای خوای لیبت- که پیغه مبهه ر- صلی الله علیه وسلم- ده فه رمویت: «جیهاد وتیکۆشان به رپا بکه ن به رامبه ر موشریکه کان به مالتان ونه فستان وزمانتان». [صه حیحه] - [نه سائی وته بو داود وته حمه دوداره می - گێڕاویانه ته وه]

شیکردنه وه:

پیغه مبهه ر- صلی الله علیه وسلم- فه رمان به ئیمانداران ده کات به وهی که جیهاد ئەنجامبدن له ژێر ده سه لاتی پیشه وا (ده سه لاتدار)، وله ژێر یه ک ئالا که ئالای هه موو ئیماندارانه، ومه به ست له جیهاد کردن بۆ به رزکردنه وهی

وشه‌ی خودا بیت (بو سه‌رخستی ئیسلام بیت) نه‌ک بو مه‌به‌ستی دونیایی،
وجیهاد به‌م شیوانه ده‌بیت:

۱/ به مال: واتا به‌خشیینی پاره و سامان بو کپینی چه‌ک، وئاماده‌کاری بو
موجاهیده‌کان، و به‌و شیویه.

۲/ به نه‌فس: ده‌ستپیکردنی جه‌نگ و جیهاد بو که‌سێک که له توانایدا هه‌بیت،
وگونجاو و شایسته‌ بیت بو ئەم ئه‌رکه مه‌زنه، و جیهادکردن به به‌خشیینی نه‌فس
بنچینه‌ی سه‌ره‌کیه له جیهادکردندا، هه‌روه‌کو خوای گه‌وره ده‌فه‌رمویت:
﴿وَجَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ﴾ [التوبة: ۴۱]، واته: ﴿جیهاد
بکه‌ن و تیبکۆشن به مال و گیانتان له پیناو خودا (له ریگه‌ی خودا)﴾.

۳/ به زمان: ئەمیش به بانگخوازی بو ئایینی خودا - سبجانه و تعالی -
و بلاوکردنه‌وه‌ی، و به‌رگری کردن له ئیسلام، و وه‌لامدانه‌وه‌ی گومانه‌کان
سه‌باره‌ت به ئایینی ئیسلام، و وه‌لامدانه‌وه‌ی گفتوگۆی مولحید و بیباوه‌ر
و موشریکه‌کان، و بلاوکردنه‌وه‌ی بانگه‌وازی ئیسلام به‌هه‌موو که‌ره‌سته
و ئامرازێکی له ئامرازه‌کانی راگه‌یاندنی سه‌رده‌م، ئەمیش بو سه‌لماندنی به‌لگه‌ به
سه‌ر ئەوانه‌ی سه‌رکه‌شن (عینادن)، و به ده‌نگ له کاتی گه‌یشتندا و نه‌هی
لێکردن و هه‌ره‌شه‌کردن و به‌و شیویه و به هه‌رشویه‌ک که پیلاندانانی تیدا
بیت بو دوژمنان، خوای گه‌وره ده‌فه‌رمویت: ﴿وَلَا يَنَالُونَ مِنْ عَدُوِّ نِيْلًا إِلَّا
كُتِبَ لَهُمْ بِهِ عَمَلٌ صَالِحٌ﴾ [التوبة: ۱۲۰] واته: ﴿وهه‌ر زیانی‌ک له دوژمن
بدن (له دیل کردنیان و کوشتنیان یان گرتنی مال و سامانیان) به‌هۆی ئەمانه‌وه
کرده‌وه‌ی چاکیان بو ده‌نوسریت﴾، و به‌و و تاران‌ه‌ی که هانده‌دن بو جیهاد
کردن، و به و تنه‌ی شیع‌ر و هۆنراوه‌کان هه‌روه‌کو پیغه‌مبه‌ر - صلی الله علیه
وسلم - ده‌فه‌رمویت: (اهجوا قریشا فإنه اشد علیهم من رشق النبل) [رواه
مسلم]، واته: (هۆنراوه‌ بلی دژی قوره‌یش؛ چونکه ئەمه توندتر و ناره‌حه‌ت‌تره
له سه‌ریان زیاتر له وه‌شاندنی تیره‌کان).

له سووده کانی فەرمووده که:

١. هاندان بۆ جیهاد کردن دژی موشریکه کان به نهفس و مال و زمان؛
هه رکه سێک به پێی توانای، و جیهاد کردن ته نه نه به ستراو ته وه به جهنگ
به ریا کردن به نهفس.

٢. فەرمان به جیهاد کردن مه به ست ئه وه یه واجبه، له وه یه له سه ر هه موو
پیاوێک واجب بێت، یان له سه ر کۆمه لێک له پیاوان واجب ده بێت و واجبێتی
له سه ر کۆمه لێکی تر نامینێت ئه گه ر کۆمه لێک هه ستان به ئه نه جامدانی.

٣. خوای گه وه ره جیهاد کردنی له شه ریه تدا دانا وه بۆ چه ند مه به ستێک؛
له وانه ییش:

١- به ره نگار بوونه وه ی شیرک و موشریکه کان؛ چونکه خوای گه وه ره هه رگیز
شیرک قبول ناکات.

٢- لا بردنی کۆسپه کانی پیش رێگای بانگه وازی کردن بۆ لای الله.

٣- پاراستنی بیرو باوه ری راست له هه موو ئه و شتانه ی دژیه تی.

٤- به رگری کردن له مسو لمانان؛ نیشتمان و که سایه تی - شه رف و ناوبانگ -
وسامانیان.

(۲۱۵) - عن الحسن بن علي بن أبي طالب رضي الله عنهما قال: حفظت من رسول الله - صلى الله عليه وآله وسلم: «دَعُ مَا يَرِيكَ إِلَى مَا لَا يَرِيكَ». [صحيح] - [رواه الترمذي والنسائي وأحمد والدارمي]

(۲۱۵) - له حسين كوری عه‌لیه‌وه -ره‌زای خویان لی‌بی‌ت- ده‌لی‌ت: ئه‌مه‌م له‌به‌رکرد له‌ پی‌غه‌مبه‌ری خوداوه -صلی الله علیه وسلم- ، که ده‌فه‌رمو‌یت: «واز له‌و شتانه به‌ینه که گومانت لی‌یان هه‌یه، بو شتانی‌ک که گومانت لی‌یان نییه». [صه‌حیحه] - [تیرمذی ونه‌سائی ونه‌حمه‌د وداره‌می - گێ‌راویانه‌ته‌وه]

شیکردنه‌وه:

پی‌ویسته ئی‌ماندار واز له‌و شتانه به‌ینی‌ت که گومانی تی‌یدا هه‌یه له‌ ترسی که‌وتنه ناو ئه‌نجامدانی هه‌رامه‌وه به‌ بی‌هه‌ستکردن پی‌، به‌لکو پی‌ویسته واز به‌ینی‌ت له‌و شته‌ی که گومانی تی‌یدا هه‌یه بو ئه‌و شته‌ی که د‌نیایه له‌ هه‌لال بوونی وه‌یچ گومان‌یکی تی‌دا نییه و د‌نیا و ئارامه له‌سه‌ری، پی‌ویسته به‌ د‌وای شتی هه‌لالی بی‌گومان و بی‌خه‌وش بگه‌ریت، و دوور بکه‌ویت له‌ هه‌رام‌کراوه‌کان و شوبه‌ه‌کان و ئه‌و شتانه‌ی که له‌ نه‌فسدا دین و ده‌چن.

له سووده‌کانی فه‌رمووده‌که:

۱. پی‌ویسته مسو‌لمان باب‌ه‌ت و کاروباره‌کانی ژیا‌نی له‌سه‌ر یه‌قین و د‌نیایی دامه‌زراو بی‌ت، و واز له‌ شتی گومان‌اوی به‌ینی‌ت، و به‌چاو‌ر‌و‌شنیه‌وه دینداری بکات.

۲. نه‌هی کردن له‌ کردنی شته گومان‌اویه‌کان -شوبه‌ه‌کان-.

۳. ئه‌گه‌ر ئارامی وه‌یو‌ریت ده‌ویت ئه‌وا واز له‌ شتی‌ک به‌ینه که گومانت لی‌ هه‌یه و دووری بخه‌روه له‌ خ‌وت.

په حمه تی خوی گه وړه به رامبه ر بهنده کانی چونکه فره مانی پیا نکر دووه به شتانی که نارامی وهیوری نه فسی تیدایه، ونه هی لیان کر دووه له شتانی که تووشی دله راوکی و نارحه تیان ده کات.

(٤٥٦٤)

(٢١٦) - عن أبي هريرة رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: «إِنَّ اللَّهَ تَجَاوَزَ عَنْ أُمِّي مَا حَدَّثَتْ بِهِ أَنْفُسَهَا، مَا لَمْ تَعْمَلْ أَوْ تَتَكَلَّمْ» قال قتادة: «إِذَا طَلَّقَ فِي نَفْسِهِ فَلَيْسَ بِشَيْءٍ». [صحيح] - [متفق عليه]

(٢١٦) - له ئه بی هورهیره وه - رهزای خوی لیبت - که پیغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم - ده فره مویت: «خوی گه وړه له ئومه ته که م خوش بووه له شتی که له نه فسی ودهروونی خویندا ده یلینه وه، مه گه ر کرده وهی پیبکه ن یان بیلین (قسه که ی ناو دلیان بیته سهر زمانیان ودهری بیرن)»، قه تاده ده لیت: «ئه گه ر له نه فسی خویدا ته لاق بخوات؛ ئه مه هیچ کاریگه ریه کی نابیت (ته لاق ناکه ویت)». [صه حیحه] - [بوخاری و موسلیم هاوران له سه ری]

شیکردنه وه:

ئهم فره مووده یه به لگه یه له سه ر ئه وهی بهنده بهرپر سیار نییه به رامبه ر ئه و قسه وباس وهه وهس ویرکردنه وانهی به سه ر دلیدا تیپه ر دیت، به بی ئه وهی پیدایه ر بیت له سه ری یان قسه ی پیبکات یان بیلیت، وئه میس به لگه یه له سه ر ئه وهی که ته لاقدان به هو ی قسه ی نه فسه وه ناکه ویت؛ چونکه قسه نییه،

وئەم حوکمانە لەسەر وشە وپێکردنەووە کاتیەکان دەدرێت نەک لەسەر کردەووەکانی دڵ وئەو وپێکردنەووە بەردەوامانەی کە شاراوەن.

لە سوودەکانی فەرموودەکە:

۱. خوای گەورە -سبحانە وتعالی- لە مەرۆف خۆش دەبیێت سەبارەت بە ئەو بیر و خەیاڵانەی دێت بەسەر نەفسیدا و لە بیری خۆیدا دەیلێتەووە یان بەسەر دڵیدا تیپەر دەبیێت؛ بەمەرجێک نەیلێت و کردەووەی پێنەکات.

۲. ئەگەر مەرۆف تەنها بیر لە تەلاق بکاتەووە و بەسەر دڵیدا بیێت، بەلام نەیلێت و نەینوو سیێت، ئەوا ئەمە تەنها قسەی نەفسە وپێکردنەووەیە و بە تەلاقدان دانانرێت.

۳. مەرۆف لێپرسینەووەی لێناکرێت بەهۆی قسە وپێکردنەووەی نەفسی بەمەرجێک لە دەروونیدا جێگیر نەبیێت و قسە و کردەووەی پێنەکات.

۴. گەورەپی رێزداری ئومەتی موحەمەد -صلی اللہ علیہ وسلم- ئاماژە بۆی لێرەدا ئەووەیە کە لێپرسینەووەیان لێناکرێت بەهۆی قسە وپێکردنەووەی نەفسیان بە پێچەوانەی ئومەتەکانی پیش ئیمە.

(٢١٧) - عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: **«إِنَّ اللَّهَ لَا يَنْظُرُ إِلَى صَوْرِكُمْ وَأَمْوَالِكُمْ، وَلَكِنْ يَنْظُرُ إِلَى قُلُوبِكُمْ وَأَعْمَالِكُمْ».**

[صحیح] - [رواه مسلم]

(٢١٧) - له ٺهبي هورپره وه - رهزای خوی لیبت - که پیغهمبری خودا - صلی الله علیه وسلم - دهفرمویت: **«خوی گه وره سهیری شیوه و سهروته و سامانتان ناکات، به لکو سهیری دل و کرده وه کانتان ده کات».** [صه حیه] -

[موسلیم گپراویه تیه وه]

شیکردنه وه:

پیغهمبر - صلی الله علیه وسلم - باسی ئه وه مان بو ده کات که خوی گه وره - سبحانه و تعالی - سهیری شیوه و لاشه ی بهنده کانی ناکات، ئایا جوانن یان ناشیرین؟ ئایا گه وره یان بچووکن؟ ئایا ساغن یان نه خوشن؟ و سهیری پاره و سامانیان ناکات، ئایا زوره یان که مه؟ خوی گه وره - عز وجل - له بهنده کانی ناپرسیته وه له سهر ئهم شتانه، به لکو سهیری دل کانیان ده کات و ئه وه ی تیدایه له ته قواداری ویه قین، وراستگویی و دل سوژی، یان مه بهستی ریا و ناو بانگ، و سهیری کرده وه کانیان ده کات له روانگه ی چاکي و نه شیاوی؛ و له سهر ئهمه پاداشتیان ده داته وه.

له سووده کانی فهرمووده که:

١. گرنگیدان به چاککردنی دل، و پا ککردنه وه ی له هه موو وه سفیکی خراب.
٢. چاکبوونی دل به دل سوژی - ئیخلاص - ده بیت، و چاککردنه وه ی کرده وه کان به شوینکه و تنی پیغهمبر - صلی الله علیه وسلم - ده بیت، و هه ردوویان جی تیروانین له لای خوی گه وره و به هه ند وهرده گیرین له لای ئه و زاته مه زنه - سبحانه و تعالی -.

۳. نابیت مروّف تووشی له خوْبابی بوون وسه رسامی بیت به نه فسی خوْی به هوْی سامانه که ی یان جوانیه که ی یان لاشه ی یان هه رشتیکی تر له شتومه که کانی ژیا نی دونیا.
۴. هوْشداریدان سه بارهت به گرنگیدان به روالهت وپشتگوئخستنی ناخ و دل.

(۴۵۵۵)

(۲۱۸) - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ اللَّهَ يَغَارُ، وَإِنَّ الْمُؤْمِنَ يَغَارُ، وَغَيْرَةُ اللَّهِ أَنْ يَأْتِيَ الْمُؤْمِنُ مَا حَرَّمَ عَلَيْهِ». [صحيح] - [متفق عليه]

(۲۱۸) - له ئەبی هوریرهوه - رهزای خوای لیبیت- که پیغه مبهری خودا - صلی الله علیه وسلم- دهفه رمویت: «خوای گه وره غیرهت ده کات، وئیماندار غیرهت ده کات، غیرهتی خوای گه وره ئەوهیه که ئیماندار کرده ویه که بکات که خودا حه رامی کردوو له سه ری». [صه حیه] - [بوخاری و موسلیم هاوران له سه ری]

شیگردنه وه:

پیغه مبهر - صلی الله علیه وسلم- روونیده کاته وه که خوای گه وره غیرهت ده کات و رقی ده بیته وه، ههروه کو چۆن ئیماندار غیرهت ده کات و رقی ده بیته وه، وهۆکاری غیرهتی خوای گه وره ئەوهیه ئیماندار حه رامیک ده کات که خوای گه وره قه دهغه ی کردوو له سه ری ؛ وه کو زینا و نیربازی و دزی و مه ی خواردن و هتد له تاوانه پیس و قیزه وه نه کان.

له سووده کانی فه رموده که:

١. ئاگاداربوون له تورپی خوی گه وره و سزادانی ؛ ئه گهر سنووره کان تیپه ریئندرا.

(٣٣٥٤)

(٢١٩) - عن أبي هريرة رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: «اجْتَنِبُوا السَّبْعَ الْمُوبِقَاتِ»، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا هُنَّ؟ قَالَ: «الشَّرْكَ بِاللَّهِ، وَالسَّحَرُ، وَقَتْلُ النَّفْسِ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ، وَأَكْلُ الرِّبَا، وَأَكْلُ مَالِ الْيَتِيمِ، وَالتَّوَيُّ يَوْمَ الزَّحْفِ، وَقَذْفُ الْمُحْصَنَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ الْغَافِلَاتِ». [صحيح] - [متفق عليه]

(٢١٩) - له ئه بی هورمه ره وه - ره زای خوی لیبت - پیغه مبهه - صلى الله عليه وسلم - ده فه رموی: «خۆتان بپاریزن له چهوت تاوانه و یرانکه ره که ٨». ووتیان: ئه ی پیغه مبهه ری خودا، ئه وانه چین؟ فه رمووی: «شیرک و هاو به شدانان بو خوی گه وره، و سیحرکردن، و کوشتنی نه فسیک که خوی گه وره چه رامی کردووه بکوژریت مه گهر به هه ق و مافی خوی نه بیت، و خواردنی ریا (سوو)، خواردنی مانی هه تیوان، و یراکردن له پوژی جیهاددا (بشتکردنه گوهره پانی جهنگ و یراکردن)، و توومه تی زینا هه ئواسین بو ئافره ته داوین پا که ییئاگاگان (بی ئاگا و به ریئن له زینا کردن)». ٨ (ناو نراو به چهوت تاوانه و یرانکه ره و له ناو به ره که - الموبقات - چونکه ده بنه هو ی له ناو بردنی بکه ره کانیان له دنیا و قیامه تدا). [صه حیه] - [بوخاری و موسلیم]

هاوران له سه ری

شیکردنه وه:

پینگه مبهه - صلی الله علیه وسلم - فه رمان به ئومه ته که ی ده کات به دوور که وتنه وه له حهوت تاوان و گوناھی له ناوبهه، و کاتیکیش پرسیا ری لی کرا که نه و تاوانانه چین؟ روونی کرده وه:

یه که م: هاوبه شدانان بو خوی گه وه (شیرک)، نه میش دانانی هاوتا و هاوشیویه بو خوی گه وه نه گه به هه ر شیویه که بیت، و کردنی هه ر په رستنیک له په رستننه کان بو جگه له الله - سبحانه و تعالی -، و سه رتا له شیرکه وه دهستی پیکرد چونکه گه وه رترین تاوانه.

دووهم: سیحر کردن - نه میش بریتیه له گرئ و نووسینی جادوو وشتی وه که ده رمان و دوکه ل، که کاریگه ری هه یه له سه ر لاشه ی سیحر لی کرا و به کوشتن یان نه خوشتی، یان جیا کردنه وه ی هاوسه ره کان له یه کتر، نه مه کرده وه یه کی شه ی تانیه، زور جار ناتوانیت نه م کاره بکات هه تا وه کو شیرک و هاوبه ش بو الله بریار ده دات و نزیک ده بیته وه له روچه پیسه کان به و شتانه ی خوشیان ده ویت.

سییه م: کوشتنی نه فسیک که خوی گه وه حه رامی کردوو کوشتنی مه گه به هوی پاساوکی شه ری که فه رمانه و جیبه جی ده کات.

چواره م: خواردنی رپیا به راسته و خو یان سوود لیوه رگرتنی به جو ره کانی تر. پینجه م: خواردنی مال و پارهی نه و منداله ی باوکی مردوو و هیشتا بالغ نه بووه. شه شه م: راکردن و پشتکردن له گو ره پانی جه نگ به رامبه ره کافره کان. حه وته م: هه لواسینی تومه تی زینا کردن بو ئافره ته ئیمانداره داوین پاکه کان، هه روه ها تومه ت هه لواسین بو پیاوایی ئیماندار.

له سووده کانی فه رموو ده که:

۱. تاوانه گه وه ره کان ته نها سنووردار نه کراون له م حه وته، و به تایبه تی باسی نه م حه وته کراوه چونکه تاوانی گه وه و ترسناکن.

٢. دروستیتی کوشتنی نه فسیک ئه گهر به ههق و مافی خوی بیت وه کو
توله سهندنه وه - القصاص- وهه لگه رانه وه وزینا کردن له پاش هاوسه رگری،
وئهمه ده بیت فه رمانرپه وای شهرعی جیبه جیی بکات.

(٣٣٣١)

(٢٢٠) - عن أبي بكرة رضي الله عنه قال: قال النبي صلى الله عليه وسلم: «أَلَا
أُنَبِّئُكُمْ بِأَكْبَرِ الْكِبَائِرِ؟» ثَلَاثًا، قَالُوا: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: «الْإِشْرَاكُ بِاللَّهِ، وَعُقُوقُ
الْوَالِدَيْنِ» وَجَلَسَ وَكَانَ مُتَكِيًا، فَقَالَ: «أَلَا وَقَوْلُ الزُّورِ»، قَالَ: فَمَا زَالَ يُكْرِّرُهَا حَتَّى
قُلْنَا: لَيْتَهُ سَكَتَ. [صحيح] - [متفق عليه]

(٢٢٠) - له ئه بی به کره وه - په زای خوی لیبت - که پیغه مبهه - صلى الله عليه وسلم -
ده فه رمویت: «ثایا هه والتان پی بدهم سه بارهت به تاوانه
گه وره کان؟». سی جار وای پی وتن، ووتیان: به لی ئه ی پیغه مبهه خودا (واته):
به لی پیمان بلی، فه رموی: «شیرک وهاوه ئدانان بو خوی گه وره
وخراپه کاری به رامبهه دایک و باوک». وپالی دابوو و دانیشته، وه فه رموی:
«وتنی درو، وشاهیدیدانی درو». هه ره ئهم قسه یه ی دووباره ده کرده وه، هه تا
وتمان: خوژگایه بیده نگ ده بوو. [صه حیه] - [بوخاری و موسلیم هاوران له سه ری]

شیکردنه وه:

پیغه مبهه - صلى الله عليه وسلم - باسی تاوانه گه وره کانی بو هاوه لان کرد، و
له نیواندا ناوی ئهم سی تاوانه ی هینا که گه وره تر وترسناکترن:

۱. شيرك وهاوبهش بپاريدان بۆ خواي گهوره: ئه مېش واتا كوردن پهرستنېك له پهرستنەكان بۆ جگه له خواي گهوره، ويه كسان كوردن جگه له الله به الله له ئولوھيه تي -پهرستراویتی- يان پهروهردگاریتی يان ناو وسيفه ته كانيدا.

۲. خراپه كاري بهرامبه ر دايك و باوك: ئه مېش هه موو ئازاردانېكي دايك و باوك ده گرته وه، به قسه يان كرده وه بېت، وههروه ها چاكه كار نه بوون بهرامبه ريان.

۳. قسه ي درۆ وشاهيديداني درۆيش ده گرته وه: هه موو قسه يه كي درۆ وچه وت وناپاست ده گرته وه كه مه به ست لې زيان ليدانه له ئه و كه سه ي درۆ ده ووتریت ؛ بۆ بردن ساماني يان ده سترديزي كردنه سه ر كه سايه تي يان هتد.

ويغهمبه ر- صلى الله عليه وسلم- له فهرمووده كه دا هه ره شه ي له سه ر قسه ي درۆ دووباره كرده وه؛ ئه مېش بۆ هۆشداري له سه ر ناشيريني ئه م تاوانه و كاريگه ريه خراپه كاني له سه ر كۆمه لگا، هه تاوه كو هاوه لان ووتيان: خۆزگيه بېده نگ بووايه؛ وه كو به زه بيه ك به رامبه ري، وحه ز نه كردن به ئه وه ي بېزاري ده كات.

له سووده كاني فهرمووده كه:

۱. گه وهره ترين تاوان هاوبه شدانانه بۆ خواي گه وهره چونكه له پيش تاوانه كاني تر باسي كرد وگه وهره ترين يانه، وئهم ئايه ته جه خت له سه ر ئه مه ده كاته وه ؛ خواي گه وهره ده فهرمويت: {إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ} واته: {به راستي خودا خۆش نابیت له وه ي كه هاوه لي بۆ داده نیت (ئه گه ر كه سيك مرديت و ته وه ي نه كرد بیت له هاوبه شدانان بۆ الله)، والله ليبورديه له هه ر تاوانيك جگه له شيرك بۆ هه ر كه سيك بيه ویت}.

۲. گه وهره ي مافي دايك و باوك، چونكه له پاش مافي خواي گه وهره ؛ مافي ئه واني باسكرد.

٣. تاوانه کان دابهش ده بن بۆ گه وره و بچووک. تاوانه گه وره کان: هه ر تاوانیکه سزایه کی دونیای له سه ر بێت وه کو نه فره ت کردن و -حه ددی- شه رعی، یان هه ره شه ی قیامه ت، یان هه ره شه به چوونه دۆزه خ، و تاوانه گه وره کان پله کانیا ن جیاوازه له هه رامبووندا؛ هه ندیکیان گه وره تره له هه ندیکی تر. تاوانه بچووکه کان: هه موو تاوانیکی تر ده گرێته وه جگه له تاوانه گه وره کان.

(٢٩٤١)

(٢٢١) - عن عبد الله بن عمرو بن العاص رضي الله عنهما عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: «الْكِبَائِرُ: الْإِشْرَاكُ بِاللَّهِ، وَعُقُوقُ الْوَالِدَيْنِ، وَقَتْلُ النَّفْسِ، وَالْيَمِينُ الْغَمُوسُ». [صحيح] - [رواه البخاري]

(٢٢١) - له عبداللهی کوری عه مرو -رهزای خویان لیبت- که پیغه مبه ر -صلی الله علیه وسلم- ده فره رمویت: «تاوانه گه وره کان (الکبائر): شیرک وهاوه ئدانان بۆ خوای گه وره، خرابه کاری به رامبه ر دایک و باوک، وکوشتنی نه فسیک، سویند خواردن به ناهه قی». [صه حیه] - [بوخاری گنراویه تیه وه]

شیکردنه وه:

پیغه مبه ر -صلی الله علیه وسلم- هه ندیك له تاوانه گه وره کان روون ده کاته وه، که بکه ره کانیا ن هه ره شه ی تونديان لیکراوه له دونیا و قیامه تدا : یه که م: شیرک وهاوبه ش بریاردان بۆ خوای گه وره: ئه میش واتا کردنی په رستنیک له په رستنه کان بۆ جگه له خوای گه وره، ویه کسان کردنی جگه له الله به الله له ئولو هیه تی -په رستراویتی- یان په روه ردگاریتی یان ناو وسیفه ته کانیدا.

دووهم: خراپه کاری بهرامبهړ دايك وياوك: هه موو ئازاردانيكي دايك وياوك ده گريته وه، به قسه يان كرده وه بټټ، وهه روه ها چاكه كار نه بوون بهرامبهريان.

سټيهم: كوشتني نه فسټك: ئه ميس كوشتني به ناهه ق ده گريته وه ؛ وه كو كوشتن به سته م وده سترټري.

چوارهم: سوټندخواردني نقومكه ر: واتا سوټندخواردن به درؤ ؛ هه رچه نده ده زانټ درؤ ده كات له م سوټندخواردنه، وبه م ناوه باسكراوه چونكه خاوه نه كه ي نقوم ده كات له تاوان يان له ئاگري دؤزه خ.

له سووده كاني فهرمووده كه:

۱. سوټندخواردني نقومكه ر ؛ هيچ كه فاره تيكي له سه ر نيه، چونكه تاوانيكي زور گه وړه وترسناكه، به لكو ده بټ ته وبه ي لي بكرټ.

۲. ئه م فهرمووده يه ته نها باسي ئه م چوار تاوانه گه وړه ي كردووه ؛ چونكه زور گه وړه وترسناكن، نه ك تاوانه گه وړه كان ته نها ئه مانه بن.

۳. تاوانه كان دابه ش ده بن بو گه وړه وبچووك. تاوانه گه وړه كان: هه ر تاوانيكي سزايه كي دونياي له سه ر بټ وه كو نه فره ت كردن و -حه ددي- شه رعي، يان هه رپه شه ي قيامه ت، يان هه رپه شه به چوونه دؤزه خ، و تاوانه گه وړه كان پله كانيان جياوازه له حه رامبووندا ؛ هه نديكيان گه وړه تره له هه نديكي تر. تاوانه بچووكه كان: هه موو تاوانيكي تر ده گريته وه جگه له تاوانه گه وړه كان.

(٢٢٢) - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَوَّلُ مَا يُفْضَى بَيْنَ النَّاسِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِي الدَّمَاءِ». [صحيح] - [متفق عليه]

(٢٢٢) - له عبداللهى كورى مهسعودوه -رهزای خواى لیبت- که پیغهمبهرى خودا -صلی الله علیه وسلم- دهفهرمویت: «یه کهم شت که دادگایی لهسهرى دهکریت له نیوان بهندهکان له روژى قیامهتدا ؛ بریتیه له خوینهکان». [صهحیه] - [بوخارى و موسليم هاوران لهسهرى]

شیکردنه وه:

پیغهمبهرى -صلی الله علیه وسلم- باسى ئهوهمان بو دهکات له روژى قیامهتدا یه کهم شت که دادگایی لهسهرى دهکریت له نیوان خه لکیدا ؛ بریتیه له سته مکردن له یه کتر له خوینهکان: وه کو کوشتن وبریندار کردن.

له سووده کانی فهرمووده که:

١. مهزنى دؤسیه ی خوینهکان، چونکه سه رهتا دهست دهکریت به دادگایی لهسهر گرنگترین شتهکان.

٢. گه وره یی تاوانه کان به پیی گه وره یی سه رهنجامه خراپه کانیانه، ورشتنی خوینی بئ تاوانه کان له گه وره ترین خراپه کاریه کانه، هیچ تاوانیک له مه گه وره تر نییه جگه له شیرک وهابو بهش بریاردان بو الله -سبحانه وتعالی- نه بیت.

(۲۲۳) - عن عبد الله بن عمرو رضي الله عنهما عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: «مَنْ قَتَلَ مُعَاهِدًا لَمْ يَرَحْ رَائِحَةَ الْجَنَّةِ، وَإِنَّ رِيحَهَا تُوجَدُ مِنْ مَسِيرَةِ أَرْبَعِينَ عَامًا». [صحيح] - [رواه البخاري]

(۲۲۳) - له عبدالله بن كوری عه مرو - په زای خویان لیبت - که پیغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم - دهفه رموت: «هه رکه سیک په یمان پیدراو یک (موعاهه دیک) بکوژیت؛ نه و بونی به هه شت ناکات، نه گه رچیش بونی به هه شت ده کریت له دووری چل سآله وه (به ریکردن)». [صه حیه] - [بوخاری گپراویه تیه وه]

شیکردنه وه:

پیغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم - هه په شهیه کی توند ده کات له سهر نه وهی موعاهه دیک ده کوژیت - موعاهه د: نه و کافریه که په یمانی له گه لدا به ستراره، وله ولاتی خو په تی نه دژی مسولمانان ده جه نگیت ونه مسولمانانیش له دژی ده جه ننگن -، هه په شه که نه وهیه بونی به هه شت ناکات؛ نه گه رچیش بونی به هه شت ده کریت له دووری چل سآله وه به ریکردن.

له سووده کانی فه رمووده که:

۱. حه رام بوونی کوشتنی که سی موعاهه د وزیمی و نه وهی نه مانی پیدراوه له کافره کان، و نه م کوشتنه له تاوانه گه وره کانه.

۲. موعاهه د (المُعَاهِد): نه و کافریه که په یمانی له گه لدا به ستراره، وله ولاتی خو په تی نه دژی مسولمانان ده جه نگیت ونه مسولمانانیش له دژی ده جه ننگن، وزیمی (الدَّيْمِي): نه و کافریه که له نیو ولاتی مسولمانان ده ژری وسه رانه - جزیه - ده دات، وموسته ئمه ن (المستأمن): نه و کافریه که هاتووه ته نیو خاکی مسولمانان به پیی په یمان وئاسایش وپاراستی؛ بو ماوهیه کی دیاریکراو.

٣. هۆشداریدان سهبارهت به خیانهت کردن له پهیمانە کان له گه‌ل نامسو‌لمانە کان.

(٦٤٦٣٧)

(٢٢٤) - عَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ قَاطِعٌ رَحِمٍ». [صحيح] - [متفق عليه]

(٢٢٤) - له جوبه‌یری کوری موعیمه‌وه -په‌زای خوای لیبیت- ده‌لێت: گویم له پیغه‌مبه‌ری خودا بوو-صلی الله علیه وسلم- که ده‌یفه‌رموو: «ئه‌وه‌که‌سه‌ی په‌یوه‌ندی خزمایه‌تی بچ‌رێنیت ناچیت به‌هه‌شته‌وه». [صه‌حیحه] - [بوخاری و موس‌لیم هاوران له‌سه‌ری]

شی‌کردنه‌وه:

پیغه‌مبه‌ر-صلی الله علیه وسلم- باسی ئه‌وه‌مان بو‌ ده‌کات هه‌رکه‌سێک په‌یوه‌ندی خزمایه‌تی بچ‌رێنیت و ما‌فیان نه‌دات له‌و شتانه‌ی واجبه‌ ده‌ره‌ه‌قیان ئه‌نجام‌بدریت، یان ئازاریان بدات و به‌رامبه‌ریان خراپه‌ کار‌بیت، ئه‌وا شایسته‌ی چوونه‌ به‌هه‌شت نییه‌.

له سووده‌کانی فه‌رمووده‌که:

١. پچ‌راندنی په‌یوه‌ندی خزمایه‌تی له‌ تاوانه‌ گه‌وره‌کانه‌.

٢. گه‌یاندنی په‌یوه‌ندی خزمایه‌تی به‌پێی نه‌ریت و کلتوو‌ره‌کانه‌، بو‌یه‌ جیاوازه‌ به‌پێی جیاوازی شوێن و کات و که‌سه‌کان.

۳. گه یاندنی په یوه ندى خزمایه تی ده کړیت به چهند شیوازیک بیت وه کوه سهردانیکردن، وخیړکردن، وچاکه کاری، وسهردانیکردنی نه خوښ، وفهرمان به چاکه ونه هی له خراپه، وهتد.
۴. هه رچه نده پچړاندنی په یوه ندى له گه ل خزمیځی نزیکتر بیت ته ووا تاوانه که ی گه وره تره.

(۵۳۶۷)

(۲۲۵) - عن أنس بن مالك رضي الله عنه أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: «مَنْ أَحَبَّ أَنْ يُبْسَطَ لَهُ فِي رِزْقِهِ، وَيُنْسَأَ لَهُ فِي أَثَرِهِ، فَلْيَصِلْ رَحْمَتَهُ». [صحيح] - [متفق عليه]

(۲۲۵) - له نه نه سی کوری مالیکه وه - په زای خوی لیبت - ده لیت: گویم له پیغه مبهری خودا بوو - صلی الله علیه وسلم - که ده یفه رموو: «هه رکه سیځ حه ز ده کات رزقی زور و فراوان بیت، و ته مه نی دریژتر بیت؛ ته و با په یوه ندى خزمایه تی بگه یه نیت». [صه حیحه] - [بوخاری و موسلیم هاوران له سه ری]

شیکردنه وه:

پیغه مبهری - صلی الله علیه وسلم - ئاموژگاریمان ده کات سه باره ت به گه یاندنی په یوه ندى خزمایه تی ته میښ به سهردانیکردن وریژلینانی لاشه پی ودارای وهتد ده بیت، وهوکاره بو فراوانی رزق و ته مه ن دریژی.

له سووده کانی فہرموودہ کہ:

۱. خزمہ کان بریتین له کہ سہ نزیکہ کان له دایک وباوکہ وہ، ھہ تاوہ کو نزیکتر بن ئەوا له پیشترن بۆ گہ یاندنی پھیوہندی خزمایہ تی.
۲. پاداشت هاوشیوہی کردہ وہیہ، ئەوہی پھیوہندی خزمایہ تی بگہ یە نیت بہ چاکہ کاری، ئەوا خواہی گہ ورہ تەمە نی درێژ دە کات و رزقی فراوان دە کات.
۳. گہ یاندنی پھیوہندی خزمایہ تی ھۆکارہ بۆ فراوانبوونی رزق و درێژبوونی تەمەن لە راستی و ھەقیقە تدا، یان ووتراوہ: ئە گەر ئە جەل و رزق دیاریکراو بیت ئەوا تەمەن و رزقی بەرہ کە تی تیدە کە ویت بۆ یە لە تەمە نیدا زیاتر و بە سوودتر ئە نجام دە دات لەوہی کەسانی تر دە یکەن، و خودا زانا ترہ.

(٥٣٧٢)

(٢٢٦) - عن عبد الله بن عمرو رضي الله عنهما عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: «لَيْسَ الْوَاصِلُ بِالْمُكَافِي، وَلَكِنَّ الْوَاصِلَ الَّذِي إِذَا قُطِعَتْ رَحْمَتُهُ وَصَلَّتْهَا».

[صحيح] - [رواه البخاري]

(٢٢٦) - له عبداللهی کوری عەمرو -رەزای خوایان لێبیت- کە پێغەمبەری خودا -صلی اللہ علیہ وسلم- دەفەرمویت: «ئەوہ خزم و دوستی راستەقینە نیە کە چاکە بە چاکە دەداتەوہ، بە لām خزم و دوستی راستەقینە ئەو کە سە یە کە ئە گەر بەرامبەرە کە ی پھیوہندی خزمایە تی پچراند ئەو ھەر پھیوہندیە کە دە گە یە نیت». [صہ حیحہ] - [بوخاری گێراویە تیەوہ]

شیکردنه وه:

په یوه مېر - صلی الله علیه وسلم - باسی ئه وه ده کات مړوځی کامل له گه یاندنی په یوه ندی خزمایه تی وچاکه کاری به خزمه کان ئه وه که سه نیه که به رامبه ر چاکه ؛ چاکه کار ده بیت، به لکو ئه وه که سه ی په یوه ندی خزمایه تی به کاملی ده گه یه نیت ئه وه یه ئه گهر خزمه که ی په یوه ندی بېچرینیت ئه م ده گه یه نیت، وئه گهر ئه وان به رامبه ری خراپه کار بن ؛ ئه م له به رامبه ریان چاکه کار ده بیت.

له سووده کانی فهرمووده که:

۱. ئه وه خزم و دوسته راسته قینه ی که له شهر عدا زورترین ستایشی کراوه ئه وه یه: په یوه ندی بگه یه نیت به ئه وه ی ده یېچرینیت، وله که سه خوش بیت که سته می لیده کات، وبه ئه وه که سه ببه خشیت که پئی نابو خشیت ولی قه ده غه ده کات، په یوه ندی خزمایه تی ته نها ئه وه نیه چاکه به چاکه بدریته وه به لکو ئه مه پیو یسته وداواکراوه.

۲. گه یاندنی په یوه ندی خزمایه تی به م شیوه یه دیته دی: گه یاندنی ئه وه ندی ده کریت بویان له خیر له مال و نزا و فهرمان به چاکه ونه هی له خراپه وهتد، وهه روه ها دوورخستنه وه ی شهر و زیان لیان هینده ی له توانا یدایه.

(٢٢٧) - عن بهز بن حكيم، عن أبيه، عن جده، قال: قلت يا رسول الله: مَنْ أَبْر؟ قال: «أُمُّكَ، ثم أُمُّكَ، ثم أُمُّكَ، ثم أبَاكَ، ثم الأَقْرَب، فالأَقْرَب». [حسن] - [رواه أبو داود والترمذي وأحمد]

(٢٢٧) - له مواعويهى كورى حهیدهى قوشهیرییه ده لیت: ووتم: نهى پیغه مبهرى خودا، ئایا کى شایسته تره بوئه وهى بهرامبهرى چاکه کار بم؟ - صلى الله علیه وسلم- فهرمووى: «دایکت، پاشان دایکت، پاشان دایکت، پاشان باوکت، پاشان له ئهوان خوارتر له رووى نزیکى خزمدارییه وه». [حهسه نه] - [ترمذى وئه بو داود وئه حمده - گنپراویانه ته وه]

شیکردنه وه:

فهرمووده که ئامۆزگارى کردنى تىدایه به چاکه کار بوون بهرامبهر خزم وکسه نزیکه کان، ودایک مافى له پىشتهر، وپاشان باوک، وپاشان خزمه نزیکه کانى تر به پى پلهى نزیکیان، ودایک مافى زیاتره به هووى زورى ماندوو بوون وخزمهت وبه زهپى بهرامبهر رۆله کانى، وههروهها فه زلى هه لگرتى رۆله کانى نو مانگ له سکدا وشیرپیدانى وپهروه ده کردنى، وله کاتى سکپربووندا دایک تووشى ماندوو بوونى زور ده بىت، وپاشان تووشى نارچه تى مندالبوون ده بىت، خواى گه وره ده فره مویت: ﴿حَمَلَتْهُ أُمُّهُ كُرْهًا وَوَضَعَتْهُ كُرْهًا﴾ [الاحقاف: ١٥]، واته: ﴿دایکى به نارچه تى وئازاره وه هه لى گرتوو وه به ئازار و نارچه تیش بوویه تى﴾، وئه گهر دایک پىش باوک بىت ئه وه ده بىت پىش کهسه کانى تریش بخرىت له وانهش هاوسه رى کور یان کچ، وله چاکه کاریش بهرامبهر دایک و باوک دابىنکردنى پىداویستیه کانیه.

(۲۲۸) - عن أبي هريرة رضي الله عنه أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: **«تَدْرُونَ مَا الْغَيْبَةُ؟»**، قَالُوا: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، قَالَ: **«ذِكْرُكَ أَخَاكَ بِمَا يَكْرَهُ»**، قِيلَ: أَفَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ فِي أَخِي مَا أَقُولُ؟ قَالَ: **«إِنْ كَانَ فِيهِ مَا تَقُولُ فَقَدْ اغْتَبَتْهُ، وَإِنْ لَمْ يَكُنْ فِيهِ فَقَدْ بَهَتَتْهُ»**. [صحيح] - [رواه مسلم]

(۲۲۸) - له ئه بی هورهیره وه - رهزای خوای لیبت - که پیغه مبهری خودا - صلی الله علیه وسلم - ده فهرمویت: **«ئایا دهزانن غه یبهت چییه؟»**، ووتیان: خودا وپیغه مبه ره که ی دهزانن، فهرمووی: **«ئه وه یه شتیک بلیت سه بارهت به براکهت که ئه گهر ئه و بیبیسیتیت چه زی پینه کات»**، ووترا: ئه ی ئه گهر ئه و قسه یه ی که سه بارهت به ئه و کرا تیدا بوو؟ - صلی الله علیه وسلم - فهرمووی: **«ئه گهر ئه و قسه ی سه بارهت به ئه و کرا تیدا بوو؛ ئه و غه یبهت ی ئه و ت کردوو، وئه گهر تیدا نه بوو؛ ئه و بوهتانت بو ی کردوو»**. [صه حیه] - [موسلیم گپراویه تیه وه]

شیگردنه وه:

پیغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم - هه قیقه ت ی غه یبهت کردنی چه رامکرا و پرونده کاته وه، ئه میش بریتیه له : باسکردنی مسولمانیک به شیویه ک ئه گهر بیبیسیتیت یی ناخوش ده بیت، ئه گهر باسکردنی سیفه ته رهوشی یان لاشه یبه کانی بیت، وه کو: کویر وفیل ودرۆزن وهتد له وه سفه کانی سه رزه نشتکردن، ئه گهر چیش ئه و سیفه ته ی تیدا هه بیت. به لام ئه گهر ئه و سیفه ته ی تیدا نه بیت ؛ ئه مه گه وره تره له تاوانی غه یبهتکردن، که یی ده ووتریت: بوهتان، واتا: درۆ هه ئواسین بو که سییک له کاتیکدا ئه و سیفه ته ی تیدا نه بیت.

له سووده كانی فه رموده كه:

١. جوانی فیرکاری پیغه مبه‌ر - صلی الله علیه وسلم-، چونکه له ریگه‌ی پرسیار و وه‌لامه وه بابه‌ته کانیان فیر ده‌کات.
٢. جوانی نه‌دهب وره‌وشتی هاوه‌لان له به‌رامبه‌ر پیغه مبه‌ر - صلی الله علیه وسلم-، که ووتیان: خودای گه‌وره و پیغه مبه‌ره‌که‌ی ده‌زانن.
٣. که‌سی پرسیار لیکراو شتیک نه‌زانیت ده‌لئیت: خودا زاناره.
٤. شه‌ریعه‌تی ئیسلام کۆمه‌لگا ده‌پاریزیت نه‌میش به‌پاراستنی مافه‌کان و برایه‌تی له‌نیوانیندا.
٥. غه‌یبه‌ت حه‌رامکراوه مه‌گه‌ر له‌چهند حاله‌تیکه ده‌گمه‌ندا؛ له‌وانه‌یش: - لابر دنی سته‌م؛ که‌سی سته‌ملیکراو باسی سته‌مکار ده‌کات له‌لای نه‌و که‌سه‌ی ده‌توانیت مافه‌که‌ی بو‌وه‌ریگریته‌وه بو‌یه ده‌لئیت: فلان که‌س سته‌می لیکردووم یان ئاوا وئاوای کردووه.
- راوژیپیکردن له‌بابه‌تی هاوسه‌رگیری وهاوبه‌شی (شه‌ریکی) و دراوسییه‌تی وه‌تد.

(۲۲۹) - عن ابن عمر، قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «كل مُسْكِرٍ خَمْرٌ، وكل مُسْكِرٍ حرام، ومن شرب الخمر في الدنيا فمات وهو يُدْمِنُهَا لَمْ يَتُبْ، لَمْ يَشْرَبْهَا فِي الْآخِرَةِ». [صحيح] - [رواه مسلم وأخرج البخاري الجملة الأخيرة منه]

(۲۲۹) - له ثین عومره وه - رەزای خویان لیبیت- که پیغەمبەری خودا - صلی اللہ علیہ وسلم- دەفەر مویت: «هه موو سه رخۆشکه رێک ئاره قه، وهه موو سه رخۆشکه رێک حه رامه، وئه وهی ئاره ق بخواته وه له دونیادا وله کاتی کدا بمریت که هوگری بووبیت (مودمینی ئاره ق خواردنه وه بووبیت) وته وبه ی لی نه کردبیت؛ ئه وا له رۆژی دوا ییدا (له بههه شتدا) نایخواته وه». [صه حیحه] - [موسلیم گێراویه تیه وه]

شیکردنه وه:

له م فه رمووده یه دا ئین عومه ر - رەزای خوی لیبیت- باسی ئه وه ده کات که پیغەمبەر - صلی اللہ علیہ وسلم- جهخت ده کاته وه له سه ر ئه وه ی هه موو شتیک که بخوریته وه وبیته هو ی سه رخۆشبوون ونه مان ی بیر وهۆش ئه وا هه مان حوکمی خواردنه وه ی ئاره ق وئه لکهولی هه یه که حه رامن وسزایان له سه ره، وپاشان پیغەمبەر - صلی اللہ علیہ وسلم- روونی کرده وه که هه رکه سیک سوور بیت له سه ر خواردنه وه ی ئاره ق و سه رخۆشکه ره کان وته وبه ی لینه کات ئه وا سزای ئه وه یه که بیبهش ده کړیت له خواردنه وه ی شه راب له بههه شتدا ئه میش وه کو سزایه ک، سه بارهت به م فه رمووده یه چه ند لیکدانه وه وشیکردنه وه یه هه یه، له وان هیش:

شه راب له خواردنه وه کانی ئه هلی بههه شته بو یه ئه وه ی له قیامه تدا نه یخوات ناچیت بههه شته وه، یان ووتراوه: ده چیت بههه شته وه به لام خواردنه وه ی شه رابی لی قه دهغه ده کړیت چونکه له خواردنه وه هه ره نایابه کانی ئه هلی

بهههشته؛ بویه ئه و كهسهی دهیخواته وه له دونیادا وتهوبه ی لئناكات ئه و
خواردنه وهی شهراپی له سهر حه رام ده كریت له بهههشتدا.
ووتراوه: ئازهووی خواردنه وهی شهراپ ناكات چونكه ئه هلی بهههشت
ئارهزووی ههرشتیک بکه ن پئیان ده به خسریت، وله وهیه ئه م حه رامکرده
به ستریتیه وه به ماوهی ژیاپی ئه و تاوانکاره ی كه له سهر خواردنه وهی ئارهق
مردووه وتهوبه ی نه کردووه پاش ئه وه ماوهیه ریگه ی پیده دریت كه شهراپ
بخواته وه، ووتراوه: له گه ل ئه و كه سانه ی كه سه رتا ده چنه بهههشته وه
نايخواته وه، یان له وهیه به واتای ئه وهیه ئه و بر وچیژه ی پئنا به خسریت له
خواردنه وهی شهراپ به به راورد له گه ل ئه وانه ی له دونیادا هه رگیز نه یان
خواردووه ته وه یان له پاش خواردنه وهی تهوبه یان کردووه.

له سووده کانی فه رمووده که:

١. هۆکاری حه رامکردنی مه ی (ئارهق) ؛ سه رخۆشکردنه، بویه ههرشتیک
مرؤف سه رخۆش بکات ؛ حه رامه.
٢. خوای گه وره مه ی (سه رخۆشکه ره کانی) حه رامکرد ؛ چونکه زیان و خراپه ی
زۆر و گه وره ی تئیدا یه.
٣. خواردنه وهی مه ی له بهههشتدا ؛ له کاملیتی چیژ وئه وه پیری نیعمه ته.
٤. ئه وهی نه فسی خو ی نه گریتیه وه له خواردنه وهی مه ی له دونیادا ؛ ئه و
خوای گه وره بیبه شی ده کات له خواردنه وهی مه ی له بهههشتدا، چونکه
پاداشت له هاوشپوهی کرده وهیه.
٥. هاندان و ئامۆزگاری بۆ ده سته بجی تهوبه کردن له تاوانه کان پیش مردن.

(۲۳۰) - عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الرَّاشِيَّ وَالْمُرْتَشِيَّ فِي الْحُكْمِ. [صحيح] - [رواه الترمذي وأحمد]

(۲۳۰) - له ئه بی هورپیره وه - رهزای خوای لیبیت - ده لیت: «پیغه مبهه - صلی الله علیه وسلم - نه فره تی کردوو له بهرتیلدهر و بهرتیلخۆر (که بهرتیل وهرده گریت بۆ گۆرینی) حوکم و بربار». [صه حیه] - [تیرمزی وئه حمده - گپراویانه وه]

شیکردنه وه:

پیغه مبهه - صلی الله علیه وسلم - نزای کردوو به دوورخستنه وه له ره حمه تی الله له سه ره ئه وهی بهرتیل ده دات و له سه ره ئه وهی بهرتیل وهرده گریت. له خراپترین جوړه کانی بهرتیلدان ئه وهیه که ده دریت به دادوهران بۆ ئه وهی حوکم و بربار بگۆرن به ناهه ق؛ بۆ ئه وهی بهرتیلدهر به ئامانجی بگات.

له سووده کانی فه رمووده که:

۱. بهرتیلدان، و وهرگرتنی، و ناوه ند بوون له نیاوان هه ردوو لایه نه که، یارمه تیدان له سه ره پیدان و وهرگرتنی ؛ هه موو ئه مانه حه رامن، چونکه هه مووی یارمه تیدانه له سه ره کارێکی پوچه ل.
۲. بهرتیل له تاوانه گه و ره کانه، چونکه پیغه مبهه - صلی الله علیه وسلم - نه فره ت کردوو له وه که سه ی وه ری ده گریت و له وه که سه ی ده یدات.
۳. بهرتیل له بابه تی دادوهری و حوکمدان ؛ تاوانه که ی گه و ره تره و ترسناکتره، چونکه سته مه و حوکم کردنه به جگه له وهی که خودا دایبه زاندوو (حوکم کردن به جگه له قورئان و سونه ت).

(٢٣١) - عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «لا تَحَاسِدُوا، ولا تَنَاجَشُوا ولا تَبَاغُضُوا، ولا تَدَابَرُوا، ولا يَبِيعَ بَعْضُكُمْ عَلَى بَيْعِ بَعْضٍ، وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا، الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ لا يَظْلِمُهُ ولا يَخْذُلُهُ ولا يَكْذِبُهُ ولا يَحْقِرُهُ، التقوى ههنا - ويشير إلى صدره ثلاث مرات - يُحْسِبُ امْرِيًّا مِنَ الشَّرِّ أَنْ يَحْقِرَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ، كُلُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ حَرَامٌ: دَمُهُ وَمَالُهُ وَعِرْضُهُ». [صحيح] - [رواه

[مسلم]

(٢٣١) - له ئه بی هورهیره وه - په زای خوی لیبیت - ده لیت: پیغه مبهری خودا - صلی الله علیه وسلم - ده فهرمویت: «حه سودی به یه کتری مه بهن، و(نه جش مه کهن - فیل مه کهن له مه زاد دا-)، وړقتان له یه کتری نه بیته وه، وپشت له یه کتری مه کهن، وله سهر فروشتی یه کتر شت مه فروشن، و بهنده ی خودا بن به برایه تیه وه، مسولمان برای مسولمانه؛ سته می لیناکات و سهر شوړی ناکات و به دروی ناخاته وه و به چاوی سووک و کهم سهیری ناکات، و ته قوادری لیره دایه - سی جار ئاماژهی بو سینگى کرد - به سه بو مسولمانیک که نه وهنده شهر و خراپه ی له خو گرتبیت که برای مسولمانی به کهم بزائیت و به چاوی سووک سهیری بکات، هه موو شتیکی مسولمان له سهر مسولمانیکی تر حه رامه: خوینی ومالی (پاره ومولکی) وناموسی (ناوبانگی)». [صه حیحه] - [موسلیم گنپراویه تیه وه]

شیکردنه وه:

له م فهرمووده یه دا پیغه مبهر - صلی الله علیه وسلم - ئاموژگاری ئه وه مان ده کات که واجبه له سهرمان وه کو مسولمانان: یه کترمان خو ش بویت ویه گگرتوو بین و به جوانی مامه له له گه ل یه کتر بکهین به گویره ی شهریه ت که ئه مهش هوکاري چاندنی په وشته جوانه کانه له نیوانماندا، وهوکاری دوور بوونه وه یه له په وشته خراپه کان، وړق وکینه سهر دلّه کان لا ده بات،

ومامه له كرده كانمان دورور دهبيت له حه سوودی وزولم وستهم وفيل وجگه له مانه كه هوكارن بو نازار ونانه وهی ناكوکی، چونكه نازاردانی مسولمان حه رامه جا چ له مالی (پارهی) یان مامه له كردن یان به دهست یان به زمان بیت، هه موو شتیکی مسولمانیک له سهر مسولمانیکی تر حه رامه: خوینه كهی وماله كهی وپاره كهی وناوبانگی (ناموسی)، وشكو داری وشه ره فمه ندی به ته قواداریه.

(۴۷۰۶)

(۲۳۲) - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «يَا كُفَّيْ وَالظَّنَّ؛ فَإِنَّ الظَّنَّ أَكْذَبُ الْحَدِيثِ، وَلَا تَحَسَّسُوا، وَلَا تَحَسَّسُوا، وَلَا تَحَاسَدُوا، وَلَا تَدَابَرُوا، وَلَا تَبَاغَضُوا، وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا». [صحيح] - [متفق عليه]

(۲۳۲) - له ئه بی هوره پروهه - ره زای خوی لیبت - كه پیغه مبهری خودا - صلی الله علیه وسلم - دهفه رمویت: «ئاگاداری گومانی خراب بن، چونكه گومانی خراب دروترین قسه ولیكدانه وهیه، بهدوای هه له وكه موکورتی یه کتر مه گهرین، وسیخوری به سهر یه که وه مه کهن، وحه سووی به یه کتر مه بهن، وپشت له یه کتر مه کهن، وړقتان له یه کتر نه بیته وه، ئه ی بهنده کانی الله؛ بین به برای یه کتر». [صحه] - [بوخاری و موسلیم هاوران له سهری]

شیکردنه وه:

پیغه مبهر - صلی الله علیه وسلم - نه هی ده کات وهوشداری ده دات له هه ندیک له وشتانه ی که ده بنه هو ی ناكوکی ودوژمنایه تی له نیو مسولمانان، له وانه یش: (گومانی خراب): ئه میش تۆمهت هه لواسینه بو که سیک له دلدا به بی هیچ به لگه یه ک، وروونی کرده وه که ئه مه دروترین قسه ولیكدانه وهیه.

گهړان به دوای هه نه وکه موکورتی خه لکی) ؛ ئینجا به چاو یان به گوی بیت. (سیخوری کردن): ئه میش بریتیه له گهړان به دوای ئه و شتانه ی شاراون و به ئاسانی نادوژرینه وه، زوړجار له چوارچپوهیه کی خراپدا ئه م دهسته واژیه به کارده هینریت.

(حه سوودی): ئه میش بریتیه له حه ز نه کردن به وهی خه لکانیک خودا نیعمه تی پښیان به خشیووه.

(پشت له یه کتر کردن): بریتیه له دوورکه وتنه وهی مسوئلمانان له یه کتر، وسه لام له یه کتر ناکه ن وهه وره ها سهردانی یه کتر ناکه ن.

(رق لیبوونه وه): بریتیه له کینه وده رپړنی رق له مسوئلمان بو ئازاردانی، ورووگرژی وخراب مامه له کردن له گه لیدا له کاتی گه یشتن یی.

پاشان رسته یه کی گشتگیری فهرموو که به هوپه وه حال وپه یوه ندی نیوان مسوئلمانان چاک ده بیت، فهرمووی: (ئه ی به نده کانی الله ؛ بین به برای یه کتر)، برایه تی په یوه ندی نیوان مسوئلمانان چاک ده کات ویه کگرتوو دهن، وخو شه ویستی وته بابی له نیوانیان زیاد ده کات.

له سووده کانی فهرمووده که:

١. هیچ شتیکی تیدا نییه ئه گهر مسوئلمان گومانی خراب ببات به که سانیک که نیشانه کانی خراپه کاریان تیدایه، وده بیت ئیماندار ژیر وتیگه یشتوو بیت ؛ وهه ئنه خه له تیت به خه لکی خراب وفاسق.

٢. مه به ست لیره دا ئاگدارکردنه وهیه له تومهت وگومانیک که له دهرووندا جیگیر بیت وبمینته وه، وسووربوون هه بیت له سهر پشکنین وهینان وبردنی ئه و گومانه، به لام گومانیک ته نها بیتته نیو نه فسه وه وبروات به بی پشکنین ؛ ئه واهمه مروف لومه ی ناکریت له سهری.

۳. حه رامیتی هوکاره کانی لئیک دوورکه وتنه وه ودهنگ دابران له نیوان تاکه کانی کوومه لگای مسولمان، وههروه ها حه رامیتی سیخوری کردن وحه سوودی وهاوشیوه کانیان.

۴. هاندان بو مامه له کردن له گه ل مسولمان وه کو برا له ئاموزگاری و خوشه ویستی.

(۵۳۳۲)

(۲۳۳) - عن حذیفة رضي الله عنه قال: سمعت النبي صلى الله عليه وسلم يقول: «لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ قَتَاتٌ». [صحيح] - [متفق عليه]

(۲۳۳) - له حوزه یفه وه - رهزای خوی لیبت - ده لیت: گویم له پیغه مبهری خودا بوو - صلی الله علیه وسلم - که ده یفه رموو: «که سی دوو زمان (نه میمه کهر) ناچیت به هه شته وه». [صه حیه] - [بوخاری و موسلیم هاوران له سه ری]

شیکردنه وه:

پیغه مبهر - صلی الله علیه وسلم - باسی ئه وه مان بو ده کات هه رکه سیکی دوو زمانی - نه میمه - بکات له نیو خه لکیدا به مه بهستی هه لگیرساندن رقی وشه ر خراپه له نیوانیان ؛ شایسته ی سزادانه به وهی نه چیت به هه شت.

له سووده کانی فه رموو ده که:

۱. دوو زمانی کردن (نه میمه کردن) له تاوانه گه وره کانه.

٢. نهی کردن له قسه هیئان و بردن؛ چونکه ده بیته هوئی نانه وهی خراپه
وزیان له نیوان تاکه کان و کومه له کان.

(٥٣٦٨)

(٢٣٤) - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «كُلُّ أُمَّتِي مُعَاثِي إِلَّا الْمُجَاهِرِينَ، وَإِنَّ مِنَ الْمُجَاهِرَةِ أَنْ يَعْمَلَ الرَّجُلُ بِاللَّيْلِ عَمَلًا، ثُمَّ يُصْبِحَ وَقَدْ سَتَرَهُ اللَّهُ عَلَيْهِ، فَيَقُولُ: يَا فُلَانُ، عَمِلْتُ الْبَارِحَةَ كَذَا وَكَذَا، وَقَدْ بَاتَ يَسْتُرُهُ رَبُّهُ، وَيُصْبِحُ يَكْشِفُ سِتْرَ اللَّهِ عَنْهُ». [صحيح] - [متفق عليه]

(٢٣٤) - له ئه بی هوره یروه - رهزای خوای لیبیت- ده ئیت: گویم له پیغه مبهـر -صلی الله علیه وسلم- بوو که ده یفه رموو: «هه موو ئومه ته کهم پارێزراوان جگه له ئه وانه نه بیته که تاوانه کان ئاشکرا ده کهن، وله تاوان ئاشکرا کردن ئه وهیه: که سییک به شهو تاوانیک ده کات ؛ پاشان روژی به سه ردا دیت وخوای گه وره دایپوشیوه، -به لام- ده ئیت: ئه ی فلان، دوینی شهو ئاوا وئاوام کرد، که شهوی به سه ردا هات خوای گه وره دایپوشی، به لام که روژ بووه وه دایپوشین و سیتی خوای گه وره ی له سه ر خوئی لابرده». [صه حیه]-

[بوخاری و موسلیم هاوران له سه ری]

شیکردنه وه:

پیغه مبهـر -صلی الله علیه وسلم- روونیکرده وه که مسوئلمانی گونا بهار ؛ هیوا هه یه به وهی خوای گه وره لی ببوریت ولی خویش بیت، جگه له ئه و که سه نه بیت که تاوان ئاشکرا ده کات و شانازی پیوه ده کات به ئه و په ری بی ئابروویه وه ؛ ئه مه شایسته ی لیخو شبوون نییه، به شهو گونا هیک ده کات، پاشان کاتیک به یانی به سه ردا دیت وخوای گه وره دایپوشیوه، باسی

گوناهه که ی بۆ خه ئکی ده کات ؛ به وهی دوینی فلان گوناھی کردووه، شهوی به سهردا رپوشت ؛ خوی گه وه دایپووشی، به لام کاتیک به یانی به سهردا هات ؛ دایپووشینی خوی گه وهی له سهر خوی لابرده !!

له سووده کانی فهرمووده که:

۱. ناشیرینی ئاشکراکردنی تاوان ؛ پاش ئه وهی خوی گه وه -سبحانه و تعالی- بهندهی دایپووشی و سیتی کرد.
۲. ئاشکراکردنی تاوان هۆکاره بۆ بڵابوونه وهی داوین پیسی و خراپه کاری له نیو ئیمانداران.
۳. هه رکه سیکی خوی گه وه له دنیا دا دایپووشیت و سیتی بکات؛ ئه و له قیامه تدا دایده پووشیت و سیری ده کات، و ئه میش له فراوانی ره حمه ت و به زه یی خوی گه وه یه به رامبه ر به بهنده کانی.
۴. هه رکه سیکی تووشی تاوانیک بوو ؛ ده بیته خوی دایپووشیت و ته و به بکات و بگه رپه ته وه بۆ لای خوی گه وه.
۵. گه وه یی تاوان له ئه سته یی ئه وانه ی به ئاشکرا گونا ه ده که ن، و سه لامه تی و پارێزرا و بوونیان له ده سته داوه.

(٢٣٥) - عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَطَبَ النَّاسَ يَوْمَ فَتْحِ مَكَّةَ، فَقَالَ: «يَا أَيُّهَا النَّاسُ، إِنَّ اللَّهَ قَدْ أَذْهَبَ عَنْكُمْ عُبْيَةَ الْجَاهِلِيَّةِ وَتَعَاظَمَهَا بِأَبَائِهَا، فَالْنَّاسُ رَجُلَانِ: بَرٌّ تَقِيَّ كَرِيمٌ عَلَى اللَّهِ، وَفَاجِرٌ شَقِيٌّ هَيْنٌ عَلَى اللَّهِ، وَالنَّاسُ بَنُو آدَمَ، وَخَلَقَ اللَّهُ آدَمَ مِنْ تُرَابٍ، قَالَ اللَّهُ: {يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَى وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا} إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ» [الحجرات: ١٣]. [صحيح] - [رواه الترمذي وابن

حبان]

(٢٣٥) - له ثبین عومره وه - په زای خویان لیبت - ده لیت: پیغه مبه ری خودا - صلی الله علیه وسلم - وتاری بو خه لکی ددها له روژی فه تی مه ککه د، فه رمووی: «ئهی خه لکینه، خودا خوگه وره زانی (نه فامیه کانی) جاهیلیه تی له سه رتان لبرد و شانازی کردن به باو پیرانه وه، خه لکی دوو چین: چاکه کاریکی ته قوادر که ریژداره لای خوی گه وره، وتاوانباریکی دوړاو که بیړیزه لای خوی گه وره، وخه لکی نه وهی ئاده من وپه روه ردگار ئاده می له خو ل دروستکرد، الله ده فه رمویت: {يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَى وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا} إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ» [الحجرات: ١٣] واته: {ئهی خه لکینه بیگومان ئیمه دروستمان کردوون له نیر ومیه ک وکردومانن به چهند گهل وهوزیکه وه تا یه کتری بناسن، به راستی به ریژترینتان لای خودا ئه و که سه یه که زیاتر له خودا ده ترسیت، بیگومان خودا زانا وئاگداره}». [صحه حیه] - [تیرمی وئین حه بان -

گیړاویانه ته وه]

شیکردنه وه:

پیغه مبهەر -صلی الله علیه وسلم- له رۆژی فهتحي مه ککه دا وتاری بۆ خه لکی دهدا، فهرمووی: ئه ی خه لکینه، به دئنیاییه وه خودا ئیوه ی ده رباز کرد له خوگه و ره زانیی (نه فامیه کانی) جاهیلیهت وههروه ها شانازی کردنتان به بابواییرانه وه، خه لکی دوو جوړن:

یان ئیماندارێکی چاکه کاره وگوێرایه ئی فهرمانه کانی الله یه -عز وجل-، ئه م بهنده یه رێزداره لای خوای گه و ره؛ ئه گه رچیش سه ر به ره چه له ک وبنه ماله یه کی ناسراو نه بیّت له لای خه لکی.

یان ئه وه تا کافرێکی تاوانبار و سه ر سه خته، ئه مه که سیکی بێرێزه له لای الله، وهیچ نرخێکی نییه؛ ئه گه رچیش سه ر به بنه ماله یه کی ناسراو بیّت له لای خه لکی یان پله و پایه وده سه لاتی هه بیّت.

خه لکی هه موویان نه وه ی ئاده من و پهروه رداگه ئاده می له خو ل دروستکرد، بۆیه شیوا نییه بۆ که سیك که بنچینه ی خو له ؛ خو ی به گه و ره بزانیّت و سه رسامی نه فسی خو ی بیّت، و خوای گه و ره ده فه رمویت: {يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِّن ذَّكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا ۚ إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ} [الحجرات: ۱۳] واته: {ئه ی خه لکینه بێگومان ئیمه دروستمان کردوون له نێر و مێیه ک وکردومانن به چه ند گه ل وهوژیکه وه تا یه کتری بناسن، به راستی به رێزترینتان لای خودا ئه و که سه یه که زیاتر له خودا ده ترسیّت، بێگومان خودا زانا وئاگاداره}.

له سووده کانی فهرمووده که:

۱. نه ی کراوه له شانازی کردن به ره چه له ک و بابواییران و پله و پایه.

(۲۳۶) - عن عائشة رضي الله عنها عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: «إِنَّ أَبْعَصَ الرَّجَالِ إِلَى اللَّهِ الْأَلَدُّ الْخَصِمُ». [صحيح] - [متفق عليه]

(۲۳۶) - له عائشه وه كه پيغه مبه ر - صلى الله عليه وسلم - دهفه رمويٲ: «رق ليووترين پياو له لاي الله ئه وهيه زور وبه توندي گفتوگو ده كات وملكه چ نابيت بو هق». [صهحيه] - [بوخاري و موسليم هاوران له سهري]

شيكردنه وه:

پيغه مبه ر - صلى الله عليه وسلم - باسي ئه وه مان بو ده كات كه الله - تبارك وتعالى - رقي له و كه سانه يه كه زور و به توندي مشتومر و گفتوگو ده كه ن، وملكه چ نابن بو هق وراستي، وهه ولده دات به مشتومر كاني هق دابوشيت، يان له سه ر هقه به لام به توندي مشتومر ده كات وله ميانره وي لاده دات، و به ي زانست گفتوگو ده كات.

له سووده كاني فهرمووده كه:

۱. كه سي سته مليكراو گفتوگو وسكالآ بكات له سه ر مافيكي خوي به بنچينه وريگيه كي شهري وبه ر زكردنه وي سكالآ ؛ ئه مه ريگه پيدراوه وئاساييه، ناچيته ژير بابه تي ئه و گفتوگو يانه ي كه ناشيرينه ونه هي ليكراوه.

۲. مشتومر و موجداه له له به لاكاني زمانه كه ده بيته هو ي ناكو كي و دوو به ره كي و له يه ك دوور كه وتنه وه له نيوان مسولمانان.

۳. گفتوگو ستايشكراوه ئه گه ر له هه قدا بيت و به شيويه كي جوان بيت، وسه ر زه نشتكراوه ئه گه ر بو ره تكردنه وي هق وجيگير كردني پوچه ليك بيت يان به ي به لگه بيت.

(۲۳۷) - عن أبي بكرة رضي الله عنه قال: سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: «إِذَا تَقَى الْمُسْلِمَانِ بِسَيْفَيْهِمَا فَلَقَاتِلَ وَالْمَقْتُولُ فِي النَّارِ»، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ هَذَا الْقَاتِلُ، فَمَا بَالُ الْمَقْتُولِ؟ قَالَ: «إِنَّهُ كَانَ حَرِيصًا عَلَى قَتْلِ صَاحِبِهِ».

[صحيح] - [متفق عليه]

(۲۳۷) - له ئه بی به کره وه - رهزای خوای لیبت - ده لیت: گویم له پیغه مبهری خودا بوو - صلی الله علیه وسلم - که ده یفه رموو: «ئه گهر دوو مسولمان رووبه پرووی یه کتر ببنه وه به شمشیره کانیاں نهوا بکوژ وکوژراو له دۆزه خدان». ده لیت: ووتم: ئه ی پیغه مبهری خودا زانیمان سه بارهت به بکوژه که، ئه ی بۆچی کوژراوه که ده چیتته دۆزه خه وه؟ - صلی الله علیه وسلم - فه رموو ی: «چونکه ئه و سوور بوو ومه بهستی کوشتنی هاوه له که ی بوو».

[صه حیحه] - [بوخاری و موسلیم هاواران له سه ری]

شیکردنه وه:

پیغه مبهر - صلی الله علیه وسلم - ئه وه مان بۆ روونده کاته وه ئه گهر دوو مسولمان رووبه پرووی یه کتر ببنه وه به شمشیره کانیاں، و هه ریبه که یان مه بهستی له ناو بردنی به رامبهر بیت؛ نهوا بکوژ له دۆزه خه به هو ی ئه وه ی هه ستاوه به کوشتنی برا مسولمانه که ی.

هاوه لان سه بارهت به کوژراوه که به لایانه وه روون نه بوو: بۆچی ئه ویش له دۆزه خدایه؟ پیغه مبهر - صلی الله علیه وسلم - پێیانی راگه یاند که ئه ویش له دۆزه خه چونکه پێداگیر بوو ومه بهستی کوشتنی برا که ی بوو، و ئه وه ی پێگر بوو له مه ده ست پێشخه ری برا که ی بوو له کوشتنی.

له سووده کانی فہر مووده کہ:

۱. شایسته‌ی سزادانه ئه و که سه‌ی له دئییه وه پیدایگر بیت له سهر کردنی تاوان، وهۆکاره کانی جیبه جی بکات.
۲. هۆشداریه کی توند سه بارهت به کوشتار له نیوان مسوئلمانان وهه ره شه کردن له بکه رانی ئه م تاوانه به چوونه دۆزه خ.
۳. کوشتار له نیوان مسوئلمانان به هه ق و داد په روهری ناچیته ژیر سایه‌ی ئه م هه ره شه یه، وه کو کوشتار دژی ده ستر یژیکاران وئه وانیه تووی خراپه ده چین.
۴. بکه ری تاوانه گه وره کان ؛ به کافر دانانریت - ته کفیر ناکریت -، چونکه پیغه مبه‌ر - صلی الله علیه وسلم - هه ردوو لایه که ی به مسوئلمان ناو برد.
۵. ئه گه ر دوو مسوئلمان پوو به پرووی یه کتر بنه وه به هه ر که ره سته وئامیر یکی شه‌ر، ویه کیکیان کوژرا ؛ بکوژ و کوژرا و له دۆزه خدان، وباسکردنی شمشیر لیره‌دا بو هینانه وه‌ی نمونه یه وبه‌س.

(٤٣٠٤)

(٢٣٨) - عن أبي موسى الأشعري رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: «مَنْ حَمَلَ عَلَيْنَا السَّلَاحَ فَلَيْسَ مِنَّا». [صحيح] - [متفق عليه]

(٢٣٨) - له ئه‌بی موسای ئه‌شعهریه‌وه - ره‌زای خوای لیبت - که پیغه‌مبه‌ر - صلی الله علیه وسلم - ده‌فه‌رموئیت: «ئه‌وه‌ی چه‌ک هه‌لبگریت به‌رامبه‌رمان ئه‌وا ئه‌و که سه‌ له‌ ئیمه‌ نییه». [صه‌حیحه] - [بوخاری و موسلیم]

هاوران له‌سه‌ری

شیگردنه وه:

پیغه مبهەر - صلی الله علیه وسلم - هۆشدارى دەدات له چهك ههنگرتن دژی مسوڵمانان ؛ بۆ ترساندنیان یان دزی کردن لییان، ههركه سیك ئەمه بکات بهناهیق؛ تاوانیکی کردوو له تاوانه گهورهكان، وشایستهیه ئەم ههپهشه توندهى لیبکریت.

له سوودهكانى فهرموودهكه:

۱. فهرمووده كه ههپهشه وهۆشداریه كى توندی تیدایه لهسهر شهڕ وناكوکی نیوان مسوڵمانان.

۲. له گهورهترین خراپهكانى سهڕزهوى ئهوهیه كهسیك چهك ههلبگریت دژی مسوڵمانان، وخراپه وئاژاوه بنیتهوه به كوشتن.

۳. ئەم ههپهشهیه ؛ رووبهرووبونهوى ههق وراست ناگریتهوه، وهكو جهنگان دژی ستهمكاران وخراپهكاران وهتد.

۴. ههرامیتی ترساندنى مسوڵمانان به چهك وهاویشویهكانى، ئەگهڕ بۆ گالتهیش بێت.

(۲۹۹۷)

(۲۳۹) - عن عائشة رضي الله عنها قالت: قال النبي صلى الله عليه وسلم: «لَا

تَسْبُوا الْأَمْوَاتَ، فَإِنَّهُمْ قَدْ أَفْضَوْا إِلَى مَا قَدَّمُوا». [صحيح] - [رواه البخاري]

(۲۳۹) - له عائیشه وه - پهزای خوای لیبیت - كه پیغه مبهەر - صلی الله علیه وسلم - دهفهرمویت: «جوین به مردوووهكان مهدهن، چونكه ئەوان گهیشتن

به ئەو کردهوانهى كه ئەنجامیاندا». [صهحیحه] - [بوخارى گێڕاویهتیهوه]

شیکردنه وه:

پینگه مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- پروونیده کاته وه که جوئیدان به مردوووه کان وتانه دان له که سایه تیان ؛ حه‌رامه، وئه مه له ره‌وشته به‌د وخرابه‌کانه، چونکه ئه‌وان گه‌یشتن به کرده‌وه کانیان له چاکه وخرابه، وئه مه جوئیدانه ناگات به مردوووه کان به‌لکو ئازاری که‌سه زیندوووه کان ده‌دات له خزم وخۆشه‌ویسته کانیان.

له سووده‌کانی فه‌رمووده‌که:

۱. فه‌رمووده‌که به‌لگه‌یه له سه‌ر ئه‌وه‌ی که جوئیدان به مردوووه کان حه‌رامه.
۲. وازه‌تینان له جوئیدان به مردووو بو ره‌چاوکردنی به‌رژه‌وه‌ندی زیندوووه‌کان، وپاراستنی سه‌لامه‌تی کۆمه‌لگا له دووبه‌ره‌کی ورق وکینه.
۳. دانایی له نه‌هی کردن له جوئیدان به مردووو ئه‌وه‌یه که ئه‌وان گه‌یشتن به کرده‌وه‌کانیان له خیر وشه‌ر بۆیه جوئیدان پێیان هیچ سوودیکی نییه، به‌لکو له‌وه‌یه بپیته هۆی ئازاردانی که‌سه نزیکه‌کانی مردوووه‌که.
۴. نابیت مروّف قسه‌یه‌ک بکات که هیچ سوودیکی نه‌بیت.

(۲۴۰) - عن أبي أيوب الأنصاري رضي الله عنه أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: «لَا يَحِلُّ لِرَجُلٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلَاثِ لَيَالٍ، يَلْتَقِيَانِ، فَيُعْرِضَ هَذَا وَيُعْرِضَ هَذَا، وَخَيْرُهُمَا الَّذِي يَبْدَأُ بِالسَّلَامِ». [صحيح] - [متفق عليه]

(۲۴۰) - له ئەبى ئەيوبى ئەنسارىيە - پەزەزى خەيى لىيىت - كە پىغەمبەرى خودا - صلى الله عليه وسلم - دەفەرەمۆيت: «پەوا نىيە بۆ ھىچ مەسولمانىك كە قەسە دابرىت لە گەل بىرە مەسولمانى لە سەرەوى سى شەو، كاتىك بەيەك دەگەن؛ ئەم ڕوودەكات بەملاو وئەویش ڕوودەكات بەولاو، وچاكترىنيان ئەوەيانە كە دەستپىشخەرى دەكات بە سەلامكردن (لە كەسى بەرامبەرى)» [صەحيحە] - [بوخارى و موسلىم ھاواران لەسەرى]

شىكردەنەو:

پىغەمبەر - صلى الله عليه وسلم - نەھى کردوو لە دەنگداپرىن لە گەل مەسولمان بۆ زياتر لە سى شەو، بە شىوھىەك ھەريەكەيان بەئەوى تر دەگات و سەلامى لىناكات و قەسەى لە گەلدا ناکات. و باشترىنيان ئەوھىە كە ھەولەدەات ئەم دەنگداپرانە نەھىلەيت، و مەبەست بە دەنگداپران لىرەدا ؛ ئەگەر بەھوى شتى كەسيەو بىت، بەلام ئەگەر دەنگداپران بىت لە پىناو مافى خەوى گەورە - سەحانە و تەالى - وەكو دەنگداپران - ھەجرکردنى - تاوانبار و بىدەچى و ھاوړى خراپەكان؛ ئەمە ھىچ كاتىكى ديارىكراوى نىە، بەلكو بەستراو تەو بە بەرژەو نەدى لەم دەنگداپرانە، و ئەگەر ئەم بەرژەو نەدى نەمىنەيت ئەویش نامىنەيت.

لە سوودەكانى فەرەمۆدەكە:

۱. دەنگ داپران كەمتر لە سى ڕۆژ ؛ رىگە پىدراو، ئەمىش بەرەچاوكردنى سەروشتى نەفسى مەرووف؛ بۆئەوھى لەم ماوھىەدا گەرفتەكە لەدەلدا نەمىنەيت.

٢. فهزلی سهلام کردن، که ئه و شته ناره وایانه ی له نه فسدايه لایده بات ونیشانیه ده برپینی خو شه ویستییه بو که سی به رام بهر.

٣. به په روشی ئیسلام له سه ر پته وکردنی برایه تی وته بای ویه کړیزی له نیوان مسو لمانان.

(٥٣٦٥)

(٢٤١) - عن سهل بن سعد رضي الله عنه عن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: «مَنْ يَضْمَنْ لِي مَا بَيْنَ لَحْيَيْهِ وَمَا بَيْنَ رِجْلَيْهِ أَضْمَنْ لَهُ الْجَنَّةَ». [صحيح] - [رواه البخاري]

(٢٤١) - له سه هلی کورې سه عده وه - په زای خوايان لیبت - که پیغه مبه ری خودا - صلی الله علیه وسلم - ده فه رموئ: «هه رکه سیک په یمانی مسو گه ریم پیبدات له پاراستنی ئه وه ی له نیوان هه ردو و شه ویلگه که یدایه (زمانی) ئه وه ی له نیوان هه ردو و قاچیدایه (دامینی - عه وره تی)؛ ئه وا من مسو گه ری چوونه به هه شتی بو ده که م». [صه حیه] - [بوخاری گپړاویه تیه وه]

شیکردنه وه:

پیغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم - باسی دوو شت ده کات ئه گه ر مسو لمان پیپانه وه پابه ند بیت ئه وا ده چیته به هه شته وه، یه که م: پاراستنی زمان له ووتی ئه و قسانه ی ده بیته هو ی توړه بوونی خوی گه وره - سبخانه و تعالی -، دوو م: پاراستنی دامین - عه وره - له توو شبوون به داوین پیسی؛ چونکه زوړ تاوان به م دوو ئه ندامه ده کړیت.

له سووده کانی فهرمووده که:

١. پاراستنی زمان ودامین له نه نجامدانی حهرام هوکاره بو چوونه بههشت.
٢. به تایبهتی باسی زمان ودامینی کرد چونکه سهرچاوهی زوربهی فیتنه وکاره ساته کانه له سهر مروف له دنیا وقیامه تدا.

(٣٤٧٥)

(٢٤٢) - عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - وَكَانَ غَزَا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثِنْتَيْ عَشْرَةَ غَزْوَةً. قَالَ: سَمِعْتُ أَرْبَعًا مِنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَأَعْجَبَنِي، قَالَ: «لَا تُسَافِرِ الْمَرْأَةُ مَسِيرَةَ يَوْمَيْنِ إِلَّا وَمَعَهَا زَوْجُهَا أَوْ ذُو مَحْرَمٍ، وَلَا صَوْمٌ فِي يَوْمَيْنِ: الْفِطْرِ وَالْأَضْحَى، وَلَا صَلَاةٌ بَعْدَ الصُّبْحِ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ، وَلَا بَعْدَ الْعَصْرِ حَتَّى تَغْرُبَ، وَلَا تُشَدُّ الرَّحَالُ إِلَّا إِلَى ثَلَاثَةِ مَسَاجِدَ: مَسْجِدِ الْحَرَامِ، وَمَسْجِدِ الْأَقْصَى، وَمَسْجِدِي هَذَا». [صحيح] - [متفق عليه]

(٢٤٢) - له نه بی سه عیدی خودریه وه - په زای خوی لیبیت - که له گهل پیغهمبهه - صلى الله عليه وسلم - به شداری دوازه غه زای (جهنگی) کردووه، ده لیت: چوار شتم بیست له پیغهمبهه وه - صلى الله عليه وسلم - زور جوان گرنگ بوون به لاهووه، - صلى الله عليه وسلم - فهرمووی: «نابیت ئافرهت سه فهریک بکات که دووریه که ی دوو روژ بیت مه گهر میړده که ی یان مه حره میکی له گه لدا بیت، نابیت روژوو بگریت له دوو روژدا: جه رنی روژوو شکندن (روژی جه رنی په مه زان) وروژی قوربانی (روژه کانی جه رنی قوربان)، نابیت هیچ نوژی که نه نجامدیرت له پاش نوژی به یانی هه تاوه کو خور دهرده چیت، و نابیت هیچ نوژی که نه نجامدیرت له پاش

نوڤڙى عهسر هه تاوه كو خور ئاوا ده بئيت، ونا بئيت -سه فهرى تاي بهت- * ئه نجام بدرئيت مه گهر بۆ سى مزگه وت نه بئيت: مزگه وتى حهرام **، و مزگه وتى ئه قسا، و ئهم مزگه وتى من -مزگه وتى نه به وى-». * (سه فهرى تاي بهت: مه به ست لى سه فهر و گه شتيكه بۆ په رستن و نزيك بوونه وه له خودا ئه نجام بدرئيت)، ** (مزگه وتى حهرام: مه به ست ئه و مزگه وتى كه كه عبهى پيرو زى تيدا يه له شارى مه ككه كه پي ده ووترئيت -مسجد الحرام-) [مه حيحه] - [بوخارى و موسليم ها وړان له سه رى]

شيكردنه وه:

پنځه مبه ر -صلی الله عليه وسلم- نه هی کردووه له چوار شت: يه كه م: كه دهغه كردنى ئافرهت له سه فهر كردن بۆ دوور يه ك ماوه كه ی دوو رۆژ بئيت مه گهر ميړده كه ی يان مه حره ميكي له گه لدا بئيت، مه حره م ئه و كه سه يه كه به هه تا هه تاي حهرامه ئه و ئافره ته ماره بكات ئه و انيش بریتين له كه سه نزيكه كانى وه كو باوك و كور و برا، برازا و خوشكه زا، ومام و خال، و هتد. دووهم: نه هی کردووه له رۆژوو گرتن له رۆژى رۆژوو شكندن -يه كه م رۆژى جه رنى په مه زان- و رۆژى قوربانى كردن -واته رۆژه كانى جه رنى قوربان كه چوار رۆژن ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳ ی مانگى ذى الحجة-، ئينجا رۆژوو گرتنه كه نه زر يان سونه ت يان كه فاره ت بئيت.

سئيهم: نه هی کردووه له ئه نجامدانى نوڤڙى سونه ت -له دوو كاتدا-: له پاش نوڤڙى عهسر هه تاوه كو خور ئاوا ده بئيت، وله پاش نوڤڙى به يانى هه تاوه كو خور دهرده چي ت.

چوارهم: نه هی کردووه له -سه فهرى تاي بهت-^۸ بۆ شوئي نيك كه باوه ر و ابئيت فه زلى هه يه و با داشت تييدا چهن د جار ده بئيت، جگه له سه فهر كردن نه بئيت بۆ ئهم سى مزگه وت ه بۆ نوڤڙ كردن تيياندا، پا داشتى نوڤڙ كردن ته نها له م سى مزگه وت ه دا چهن د جار ده بئيت ه وه: مزگه وتى حهرام، و مزگه وتى ئه قسا، و ئهم

مرگهوتی نه به وی. ۸ (سه فهری تایهت: مه به ست لی سیه فهر وگه شتیکه بو
پهرستن ونزیکبوونه وه له خودا نه نجام بدریت)

له سووده کانی فهرمووده که:

۱. سه فهرکردنی ئافرهت به بی ئه وهی مه حره می له گه لدا بیت ؛ ریگه پیدراو
نییه.

۲. ئافرهت نابیته مه حره می بو ئافرهتیی تر له سه فهردا، چونکه فهرمووی:
(میرده که یان مه حره می).

۳. نه هی کراوه ئافرهت به بی هاوه لی میرده که یان مه حره می ده ریجیت بو
هه رشتیک پی بووتریت سه فهرکردن، ئه م فهرمووده یه به پیی حالی پرسیاکار
وشوینه که یه تی.

۴. مه حره مه کانی ئافرهت بریتین له: میرده که ی، وئه وانه ی حه رامه
هاوسه رگیران له گه لدا بکات به هو ی په یوه ندی خزما یه تی - په چه له ک- وه کو
باوک وکو ومام وخال، یان به هو ی شیرپیدانه وه وه کو باوک ومامی شیر، یان
به هو ی زاویه تی وه کو باوکی میرد، وده بیت مه حره مه که مسو لمانییکی بالغ
وئاقل وتمان په پیکراو بیت، چونکه مه به ست له هاوه لی مه حره می بو پاراستنی
ئافره ته که وجیبه جیکردنی پیوستیه کانیه تی.

۵. گرنگیدانی شه ریعه تی ئیسلامی به ئافرهت، وپاراستنی.

۶. ئه نجامدانی نوژی سونه ت به ره های له پاش نوژی به یانی وعه سر ؛
دروست نییه، به لام ریگه پیدراوه ئه نجامدانی ئه و نوژه فهرزه ی که له ده ستی
چوو و له کاتی خویدا نه یکردوو، یان ئه و نوژانه ی په یوه ستن به هوکاره وه
وه کو دوو رکاتی - تحیه المسجد- وهتد.

٧. راسته و خو نوێز کردن له پاش دەرچوونی خوړ ؛ حه رame، به لکو ده بێت خوړ
هیندهی سیبه ری رمیک بهرز بیتهوه، ئەمیش نزیکه ی ده بو پانزه خولهک
دهکات.

٨. کاتی نوێزی عه سه ره تاوه کو ساتی ئاوابوونی خوړه.

٩. سه فه رکردنی تایبه ت بو ئەو سی مرگه وته ؛ ریگه پیدراوه.

١٠. فه زل و تایبه تمه ندی ئەو سی مرگه وته به سه ره مرگه وته کانی تر.

١١. دروست نییه ته نها سه فه ره بکات بو ئەوه ی سه ردانی گوړیک بکات
ئه گه رچیش گوړی پیغه مبه ره -صلی الله علیه وسلم- بیت، ریگه پیدراوه
سه ردانی بکریت بو که سیك له شاری مه دینه بیت، یان بیت بو مه دینه بو
مه به ستیکی ریگه پیدراو.

(١٠٦٠٣)

(٢٤٣) - عن أسامة بن زيد رضي الله عنهما عن النبي صلى الله عليه وسلم

قال: «مَا تَرَكْتُ بَعْدِي فِتْنَةً أَضَرَّ عَلَى الرَّجَالِ مِنَ النِّسَاءِ». [صحيح] - [متفق عليه]

(٢٤٣) - له ئوسامه ی کوری زهیده وه -رهزای خویان لیبیت- که پیغه مبه ره
-صلی الله علیه وسلم- ده فه رمویت: «له دوای خوُم هیچ فیتنه
وتا قیکردنه وه یه کم جینه هیشتوو ه که زیانبه خستر بیت بو سه ره پیاوان
وه کو ئافره تان». [صه حیه] - [بوخاری و موسلیم هاواران له سه ری]

شیکردنه وه:

پیغه مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- باسی ئه وه مان بۆ ده کات له پاش خۆی هیچ تاقیکردنه وه یه کی جینه هیشتوو ه که زیانی هه بیټ بۆ سه‌ر پیاوان وه کو ئافره‌تان ؛ چونکه ئه‌گه‌ر ئافره‌ته که له کهسه نزیکه‌کانی پیاو بیټ و پا به‌ندی ئیسلام نه‌بیټ ئه‌وا پیاوه‌که‌ش ورده‌ورده شوینی ده‌که‌وټ له پیچه‌وانه‌کردنی شه‌ریعه‌ت، وئه‌گه‌ر بیانی بیټ ئه‌وا به‌تیکه‌ئبوون و به‌ته‌نها بوون له‌گه‌ڵی تووشی فیتنه و خراپه‌ ده‌بیټ.

له سووده‌کانی فه‌رمووده‌که:

۱. واجبه‌ مسو‌لمان ناگادار بیټ له فیتنه‌ی ئافره‌تان، وه‌موو ریگا و ده‌رگا‌کانی فیتنه و وروژاندنی دابخات.
۲. ده‌بیټ ئیماندار ته‌وه‌کول و پش‌تبه‌ستنی ته‌نها به‌ خ‌وای گه‌وره‌ بیټ، وه‌انا بۆ ئه‌و زاته‌ ببات بۆ ئه‌وه‌ی بی‌پار‌یز‌یت له فیتنه و تاقیکردنه‌وه‌کان.

(٥٨٣٠)

(٢٤٤) - عن عبد الله بن مسعود رضي الله عنه مرفوعاً: «يا معشر الشباب، من استطاع منكم الباءة فليتزوج؛ فإنه أغض للبصر، وأحصن للفرج، ومن لم يستطع فعليه بالصوم؛ فإنه له وجاء». [صحيح] - [متفق عليه]

(٢٤٤) - له عبدالله‌ی کوری مه‌سه‌وده‌وه -ره‌زای خ‌وای لی‌بیټ- که پیغه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- ده‌فه‌رموټ: «ئه‌ی گه‌نجان، هه‌ر که‌سه‌ی‌کتان توانی ئه‌وا با هاوسه‌رگیری بکات؛ چونکه ئه‌مه‌ پار‌یز‌راوتره‌ بۆ چاو و دامپن، وئه‌وه‌ی ناتوان‌یت ئه‌وا با روژوو بگ‌ریټ؛ چونکه روژووگرتن قه‌لغانه‌».

[صه‌حیحه] - [بو‌خاری و موس‌لیم ها‌وران له‌سه‌ری]

شیکردنه وه:

داوین پاکى و خوپاراستن واجبه، و پیچه وانه که یان حه رامه که تووشى بهنده ده بیت به هوى زورى شه هوهت و لاوازی ئیمانده وه، و گه نج شه هوهتى زورتره، و پیغه مبهه - صلى الله عليه وسلم - و تار بۆ ئەوان دەدات و رینیشاندەریانه بۆ داوین پاکى و خوپاراستن، و ئەوهى دهتوانیت مارهبى و خه رچى و شوینى نیشته جیبوون دابین بکات؛ ئەوا پئویسته هاوسه رگیرى بکات چونکه هاوسه رگیرى هۆکارى پاراستنى چاوه له نه زهر کردنى حه رام و هۆکارى پاراستنى داوینه له زینا و به دره وشتى.

و ئەوهى نهتوانیت خه رچیه کانى هاوسه رگیرى دابین بکات له کاتیکدا حه زى له هاوسه رگیریه؛ پیغه مبهه - صلى الله عليه وسلم - رینمایى کردووه به رۆژووگرتن چونکه رۆژووگرتن شه هوهت کهم ده کاته وه ئەمیش به هوى وازهینان له خواردن و خواردنه وه، بۆیه نه فس لاواز ده بیت و بۆرییه کانى خوین باریک ده بیت وه له سه ر شه یتان که به ناو ئەو بۆریانه دا ها توچۆ ده کات، بۆیه رۆژووگرتن هۆکارى شکندنى شه هوهته وه کو قه لغان بهنده ده پارێزێت، وله ده قى فه رمووده که دا وشه ی (وجاء) ها تووه به مانای وشکردنه وه و باریکردنه وهى ده ماره کانى گونه کانیش دیت چونکه به هوى نه خواردن و نه خواردنه وه ده ماره کان وشک ده بن بۆیه گونه کان ناتوانن مه نى دروستبکه ن که به هوى زۆربوونى مه نیه وه شه هوهت زیاد ده بیت.

له سووده کانى فه رمووده که:

١. به په رۆشى ئیسلام له سه ر به دیه یتانى هۆکاره کانى داوین پاکى و سه لامه تبوون دووورى له داوین پیسى و کاره قیزه وه نه کان.

٢. ئەو که سانه ی که ناتوانن خه رچى هاوسه رگیرى دابین بکه ن؛ ئاینى ئیسلام هانى داوین بۆ رۆژووگرتن چونکه شه هوهت لاواز ده کات.

٣. چواندنی رۆژوو به کردهوهیهك یی دهووتریت -وجاء:لاوازکردن- ؛ له و روانگهوهیه كه -وجاء:لاوازکردن- بریتیه له لاوازکردنی دهمارهکانی گونەکان، بۆیه به لاوازیوونیان شههوهتی جووتبوون كهه دهبیتهوه، بههه مان شیوه رۆژووگرتن دهبیته هوی لاوازکردنی شههوهتی جووتبوون.

(٥٨٦٣)

(٢٤٥) - عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّ الدُّنْيَا حُلْوَةٌ خَضِرَةٌ، وَإِنَّ اللَّهَ مُسْتَخْلِفُكُمْ فِيهَا، فَيَنْظُرُ كَيْفَ تَعْمَلُونَ، فَاتَّقُوا الدُّنْيَا وَاتَّقُوا النَّسَاءَ، فَإِنَّ أَوَّلَ فِتْنَةٍ بَيْنِي وَإِسْرَائِيلَ كَانَتْ فِي النِّسَاءِ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(٢٤٥) - له ئەبی سەعیدی خودرییهوه -رەزای خوای لیبیت- كه پێغه‌مبەر -صلی الله علیه وسلم- ده‌فه‌رمووت: «دو‌نیا خۆش و‌به‌چێژه، و‌خوای گه‌وره ئیوهی کردووه به‌جێنشینی یه‌کتر له‌سه‌ری بۆئ‌هوهی بزانی‌ت كه‌ چۆن کرد‌هوه ده‌که‌ن، بۆیه‌ خۆتان بپاریزن له‌ دو‌نیا و‌خۆتان بپاریزن له‌ ئا‌فه‌رتان، چون‌که‌ یه‌که‌م فیتنه‌ و‌تاقی‌کردنه‌وه‌ی نه‌وه‌کانی ئیسرائیل له‌ ئا‌فه‌رتان بوو». [صه‌حیحه] - [موس‌لیم گێ‌راویه‌تی‌هوه]

شی‌ک‌ردنه‌وه:

پێغه‌مبەر -صلی الله علیه وسلم- روونی‌ده‌کاته‌و كه‌ دو‌نیا تام‌یک‌ی به‌چێژی هه‌یه، و‌سه‌وز و‌سه‌رنج‌راکێشه، بۆیه‌ مرو‌ف پێی هه‌له‌ده‌ته‌یت و‌رۆ‌ده‌چیت له‌نی‌و خۆشیه‌کانی و‌گه‌وره‌ترین هه‌م وه‌ه‌ول‌دان‌ی بۆ دو‌نیا ده‌بی‌ت. خوای گه‌وره -سبحانه‌ و‌تعالی- ئیمه‌ی کرد‌ووه به‌جێنشینی یه‌کتر له‌م دو‌نیا‌یه‌دا، بۆئ‌هوه‌ی بروانی‌ت چۆن کرد‌هوه ده‌که‌ین، گوێ‌پا‌یه‌لی ده‌بین، یان سه‌رپێچی ده‌که‌ین؟ پاشان فه‌رمووی: و‌ریا بن شتومه‌که‌ را‌زنی‌راوه‌کانی دو‌نیا

هه‌لتان نه‌خه‌له‌تێنیت، وێنه هۆی ئه‌وه‌ی واژه‌ین له‌ فه‌رمانه‌کانی الله، و تووشی نه‌هی لی‌کراوه‌کان بن. و له‌گه‌وره‌ترین فیتنه‌کان که ده‌بیت پیاوی مسو‌لمان وریای بیت بریتیه له‌ فیتنه‌ی ئافه‌تان، ویه‌که‌م فیتنه‌ که تووشی به‌نی ئیسرائیل هات ؛ فیتنه‌ی ئافه‌تان بوو.

له سوو ده کانی فهرمووده که:

۱. ئامۆزگارى به پابه‌ندبوونى ته‌قوادارى، وخۆ سه‌رقال نه‌کردن به‌ چيژ وخۆشيه‌ رازن‌راوه‌كانى دونيا.

۲. ھۆشدارى لە تووشبوون بە فیتنەى ئافرەتان ؛ لەرىگای تیروانىن وگوئى نەدان بەتیکەل بوونیان لەگەل پیاوی نامەحرەم وھتد.

۳. فیتنه‌ی ئافرەتان لە گەورەترین فیتنەکانی دونیایە.

٤. ئامۆزگارى وپەند وەرگرتن لە ئومەتە کانی پيشوو، ئەو هی پرویدا بەسەر بەنى ئیسرائیلدا لەو هی بەسەر ئومەتە کانی تریشدا روودات.

۵. فیتنه‌ی ئافره‌تان ئەگەر هاوسەر بێت ؛ له‌وه‌یه‌ داوای هه‌ندێك خه‌رجی له‌مێرده‌كه‌ی بکات كه له‌توانایدا نه‌بێت، بۆیه‌ ئەمه‌ پیاو دوور ده‌خاته‌وه‌ له‌ دینداری وکرده‌وه‌ کردن بۆ قیامه‌ت، و وایله‌ده‌کات خۆی ماندوو بکات بۆ به‌ده‌سته‌پهنانی دونیا، وئه‌گەر نامه‌هره‌م بن ؛ پیاوان فریو ده‌ده‌ن و له‌هه‌ق لایانه‌ده‌ن کاتیك ده‌رده‌چن له‌ ماڵ و تیکه‌لیان ده‌بن، به‌تایبه‌ت ئەگەر ناپۆشته (سفور) بن، وله‌وه‌یه‌ ئەم تیکه‌لیه‌ تووشی زینایان بکات به‌یپی پله‌کانی، بۆیه‌ پێنویسته‌ ئیماندار په‌نا به‌ خوای گه‌وره‌ بگرێت وه‌یوای به‌ ئەو بێت ڕزگاری بکات له‌ فیتنه‌ی ئافره‌تان.

(۲۴۶) - عن حکیم بن معاویة القشیری، عن أبیه، قال: قلت: یا رسول الله، ما حقُّ زوجة أحدنا علیه؟ قال: «أَنْ تُطْعِمَهَا إِذَا طَعِمْتَ، وَتَكْسُوَهَا إِذَا اكْتَسَيْتَ - أَوْ اكْتَسَبْتَ- وَلَا تضرب الوجه، وَلَا تُقَبِّحَ، وَلَا تَهْجُرَ إِلَّا فِي الْبَيْتِ». [حسن] - [رواه أبو داود وابن ماجه وأحمد]

(۲۴۶) - له موعاویہی کوری حەیدە ی قوشەیری -رەزای خوای لیبیت- دەلیت: ووتم: ئە ی پێغەمبەری خودا، ئایا مافی خێزانی یە کێک لە ئیمە چیبە لەسەرمان؟ ئەویش فەرمووی: «خۆراکی پێبەخشیت ئەگەر خۆت خۆراکت خوارد، و جلی پێبەخشیت ئەگەر خۆت جلت لەبەرکرد -یان پارە ی پێبەخشیت ئەگەر پەیدات کرد-، و بە لێدان لە دەموچاوی نە دەیت، و جوینی پێنە دەیت، و قسە ی لە گەڵ دانە بریت (هە جری نە کەیت -بە جێ نە هێلێت-) مە گەر تەنها لە نیو مالدانە بیت». [حەسەنە] - [ئیبنو ماجە وئەبو داود وئەحمەد - گێراویانە تەوہ]

شیکردنەوہ:

موعاویہی قوشەیری -رەزای خوای لیبیت- پرسیری لە پێغەمبەر -صلی اللہ علیہ وسلم- کرد سەبارەت بە مافەکانی خێزان (هاوسەر) لەسەر پیاو، ئەویش روونی کردووە کە واجب ئەوہیە کە خواردنی و پۆشاکێ پێبەخشیت بە پێی هەبوون و توانا، و نەھی کرد لە لێدانی دەموچاوی و جویندان پێی، و هەروەها نەھی کرد لە قسە دا بران لە گەڵ خێزاندا (هەجر کردنی) مە گەر تەنها لەسەر جێگا نە بیت، و اتا نابیت خانووە کە جێبەجێت و بجێت بۆ خانوویەکی تر، یان خێزانە کە ی لە مال دەریکات و بینێت بۆ مائیکێ تر، بە لکو بۆ ماوہیە ک قسە ی لە گەڵدا دادە برێت لە ناو مالدانە کاتی بوونی ناکۆکی هەتا ئەم ناکۆکیە نامینێت؛ چونکە سروشتی مڕۆف و ژیان بەو شیوہیە ناکۆکی و شەرەر پوودەدات بۆیە پێغەمبەر -صلی اللہ علیہ وسلم- باسی ئەم شتانە ی کردووە.

له سووده کانی فەرمووده که:

١. به په روښی هاوه لان بوئه وهی زانستیان هه بیټ سه بارهت به ئه و مافانه ی له سه ریانه به رامبه ر به خه لکانی تر جیبه جی بکه ن، وئه و مافانه ی که ده بیټ ده ره قیان جیبه جی بکریت.

٢. واجبه کانی سه رشانی میرد به رامبه ر خیزانه که ی: خه رچکردن له سه ری، وکرینی جل و پیدایستی، ودا بینکردنی شوینی نیشته جی بوون.

٣. نه هی کراوه له شیواندن و تیکدان جا ئا شکرابیت یان ناخی بیټ.

٤. له و شیواندن و تیکدانانه ی نه هی لیکراوه؛ ئه وه یه یی بلیت: تو له هو زینکی خراپیت یان له خیزانیکی خراپیت، وهاوشیوه ی ئه م ده سه وازانه.

(٥٨٠٩٣)

(۲۴۷) - عن أبي سعيد الخدري رضي الله عنه ، قال: خرج رسول الله صلى الله عليه وسلم في أضْحَى أو فِطْرٍ إلى المُصَلَّى، فَمَرَّ على النساء، فقال: «يا مَعْشَرَ النِّسَاءِ تَصَدَّقْنَ فإني أُريْتُكُنَّ أَكْثَرَ أَهْلِ النَّارِ». قُلْنَ: وبِمَ يا رسول الله؟ قال: «تُكْثِرْنَ اللَّعْنَ، وَتُكْفِرْنَ الْعَشِيرَ، ما رَأَيْتُ من نَاقِصَاتِ عَقْلٍ وَدِينٍ أَذْهَبَ لِبَبِّ الرَّجُلِ الْحَازِمِ من إِحْدَاكُنَّ». قُلْنَ: وما نُقْصَانُ دِينِنَا وَعَقْلِنَا يا رسول الله؟ قال: «أَلَيْسَ شَهادَةُ الْمَرْأَةِ مِثْلُ نِصْفِ شَهادَةِ الرَّجُلِ». قُلْنَ: بَلَى، قال: «فَذَلِكَ من نُقْصَانِ عَقْلِهَا، أَلَيْسَ إِذا حَاضَتْ لَمْ تُصَلِّ وَلَمْ تَصُمْ». قُلْنَ: بَلَى، قال: «فَذَلِكَ من نُقْصَانِ دِينِهَا».

[صحيح] - [متفق عليه]

(۲۴۷) - له ئه‌بی سه‌عی‌دی خودریه‌وه - په‌زای خ‌وای لی‌بی‌ت - ده‌لی‌ت: پی‌غه‌مبه‌ری - صلی الله علیه وسلم - له کاتی نو‌یژی جه‌ژنی قوربان یان جه‌ژنی ر‌وژوو‌شکاندن (جه‌ژنی په‌مه‌زن) ده‌رچوو به‌ره‌و خاکی نو‌یژکردن، وبه لای ئا‌فره‌تاندا تی‌په‌ری، وفه‌رمو‌وی: «ئ‌ه‌ی کو‌مه‌له‌ی ئا‌فره‌تان خ‌یر بکه‌ن چونکه‌ پ‌یم نی‌شان‌درا ز‌وربه‌تان ئ‌ه‌ه‌لی د‌وزه‌خن»، ووتیان: بو‌چی ئ‌ه‌ی پی‌غه‌مبه‌ری خودا؟ فه‌رمو‌وی: «نه‌ف‌ره‌ت ز‌ورده‌که‌ن، وز‌ور سپ‌له‌ن به‌رامبه‌ر می‌رده‌کان‌تان، وکه‌م ئ‌ه‌قل (ژ‌یر) ودینی (دین‌داری) وه‌کو ئ‌ی‌وه‌م نه‌بینی‌وه وه‌ه‌روه‌ها که‌سم نه‌بینی‌وه‌ه که‌ ده‌ست به‌سه‌ر ئ‌ه‌قلی پ‌یاو‌یک‌ی ژ‌یر وه‌و‌شمه‌ند بگ‌ریت وه‌کو ئ‌ی‌وه‌». ووتیان: کامه‌ که‌می دین وئ‌ه‌قل‌مانه‌ ئ‌ه‌ی پی‌غه‌مبه‌ری خودا؟ فه‌رمو‌وی: «ئ‌ایا شاه‌یدی دانی ئا‌فره‌ت به‌ ئ‌ه‌ندازه‌ی نی‌وه‌ی شاه‌یدی دانی پ‌یاو‌ نی‌یه‌؟». ووتیان: به‌لی، فه‌رمو‌وی: «ئ‌ه‌وه‌ له‌به‌ر که‌می ئ‌ه‌قله‌، ئ‌ه‌گ‌ه‌ر تو‌وشی سو‌وری مانگانه‌ بی‌ت؛ واز له‌ نو‌یژ و‌ر‌و‌وو ناه‌ینی‌ت؟»، ووتیان به‌لی. فه‌رمو‌وی: «ئ‌ه‌وه‌ که‌می دینه (که‌می دین‌داری‌یه‌)». [ص‌ه‌حیحه] - [بو‌خاری و موس‌لیم ه‌او‌ران

شىكر دنه وه:

ئەبى سەئىدى خورىيە وه -رەزاي خواي لىبىت- هەوالى ئەوه دەدات كە پىغەمبەر -صلی اللہ علیہ وسلم- لە كاتى نوێزى جەژنى قورىان يان جەژنى رۆزوووشكاندن (جەژنى رەمەزن) دەرچوو بەرەو خاكى نوێژكردن، پاش ئەوهى وتارىكى گشتى دا بۆ پياوان و ئافرەتان، بە لای ئافرەتاندا تىيەرى و وتارىكى تايبەت كەرد بۆ ئەوان؛ ئامۆزگاريانى كەرد و ييريانى هينايە وه وهانيانى دا بۆ كەردە وهى چاك و خيەر كەردن، چونكە خيەر كەردن هۆكارە بۆ لاچوونى تورە بوونى پەرەردگار لە سەر بەندە، و پىياني فەرموو: (ئەى كۆمەلەى ئافرەتان خيەر بكەن چونكە پىم نيشاندرا زۆر بەتان ئەهلى دۆزەخن): و اتا خيەر زۆر بكەن بۆ ئەوهى خۆتان لە سزاي خودا بپاريزن، چونكە من سەيرى دۆزەخم كەرد بينيم زۆر بە ئەوانەى تىيدان ئافرەتانن. (ووتيان: بۆچى ئەى پىغەمبەرى خودا؟): و اتا بۆچى زۆرينەى ئەهلى دۆزەخ لە ئافرەتانن؟. -صلی اللہ علیہ وسلم- فەرمووى: (نەفرەت زۆر دەكەن): و اتا زۆر لە عەنەت و نەفرەت لە خەلكى دەكەن و ئەميش خراپترين جۆرى نزاىە كە لە سەر كەس يەك بكريت؛ كە بە ماناي ئەوه ديت ئەو كەسە دوور بىت لە رەحمەتى خودا و بىبەش بىت لە هەموو خيەركى دونيا و قيامەت.

(وزۆر سەپلەن بەرامبەر مێردەكانتان): و اتا چاكەكانى مێردەكانتان لە بەرچا و نىيە و ئىنكارى لىدەكەن، و لە گىرانه وەيهە كى تردا لە ئىبن عەباسە وه: {قِيلَ: أَيْكُفِّرْنَ بِاللَّهِ؟ قَالَ: يَكْفُرْنَ الْعَشِيرَ، وَيَكْفُرْنَ الْإِحْسَانَ، لَوْ أَحْسَنْتَ إِلَى إِحْدَاهُنِ الدَّهْرَ، ثُمَّ رَأَتْ مِنْكَ شَيْئًا، قَالَتْ: مَا رَأَيْتُ مِنْكَ خَيْرًا قَطُّ} [رواه البخاري ومسلم] و اتە: {وووترا: ئايا ئافرەتان كوفر دەكەن بە خودا؟ -صلی اللہ علیہ وسلم- فەرمووى: كوفر دەكەن -واتا: سەپلەن- بەرامبەر مێردەكانيان، و سەپلەن بەرامبەر چاكەكاريان، ئەگەر بە دريژاي سأل چاكەكار بىت بەرامبەر يەكيكيان، و پاشان شت يەك لى بىينيت -كە حەزى پىنەكات-، دەلەيت -بە مێردەكەى-: هەرگىز هيج خيەركم لىت نەبينووه}.

پاشان پیغه مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- فہرمووی: (وکہم ئه قَل (ژیر) ودینی (دینداری) وه کو ئیوہم نہ بینوہ وهه روہا که سم نہ بینوہ که دهست به سہر ئه قلی پیاوکی ژیر وهوشمہند بگریت وه کو ئیوہ): واتا هیچ که سیک ناتوانیت دهست به سہر ئه قَل وژیروی پیاو بگریت وه کو ئافرہت، ئه گہرچیش لهو پیاوانہ بن که به پابه‌ند وتوند ناسراو بن؛ ئه‌میش به‌هوی کاریگہی سۆزداری ئافرہت و سحری جوانی وخۆ نازدار کردن وخۆ ناسکردنہ وهیہ تی، وئہ‌میش له روانگہی زیاد وهسفرکردنیانہ؛ چونکہ ئه گہر پیاو ی پابه‌ند وژیرو بکەوتیہ ژیر کاریگہرییان ئه‌وا ئه‌وانی تر زیاتر کاریگہر دہبن.

(-ئافرہت-ان- ووتیان: کامہ که می دین وئہ قَلمانہ ئه‌ی پیغه مبه‌ری خودا؟): وا دیارہ هۆکاری که می دین وئہ قَلیان له لا شاراوہ بووہ بۆیہ پرسیاریان سہ بارہت کرد. -صلی الله علیه وسلم- فہرمووی: (ئایا شاہیدی دانی ئافرہت به ئه‌ندازہی نیوہی شاہیدی دانی پیاو نییہ؟): ئه‌میش پرسیارکردنی دانپیدانانی پیدہ‌لین واتا شاہیدی دانی ئافرہت نیوہی شاہیدی دانی پیاوہ، واتہ شاہیدی دوو ئافرہت وه کو شاہیدی پیاویکہ.

(-ئافرہت-ان- ووتیان: به‌لی): بهو شیوہیہ شاہیدی دانہ کہ. -صلی الله علیه وسلم- فہرمووی: (ئہوہ له‌بەر که می ئه‌قلہ): ئه‌میش به‌هوی کهم ئه‌قلی ودرککردنی زۆربہی ئافرہتانه وده‌بیته هوی ئه‌وہی شاہیدی دانی به نیوہی شاہیدی دانی پیاو وه‌ریگریت، وئہ‌میش ئاماژہیہ بۆ ئہم ئایہ‌تہ که خوای گہورہ دہفہرمویت: {وَاسْتَشْهَدُوا شَهِيدَيْنِ مِنْ رِّجَالِكُمْ فَإِنْ لَمْ يَكُونَا رَجُلَيْنِ فَرَجُلٌ وَامْرَأَتَانِ مِمَّنْ تَرْضَوْنَ مِنَ الشُّهَدَاءِ أَنْ تَضِلَّ إِحْدَاهُمَا فَتُذَكِّرَ إِحْدَاهُمَا الْأُخْرَى}[البقرة: ۲۸۲]، واتہ: {دوو شاہید بگرن له پیاوانی خۆتان (له موسولمانان) ئینجا ئه گہر دوو پیاو نہ بوو ئه‌وا با پیاو یک ودوو ئافرہت بن له ئه‌وانہی که په‌سەندیان دہ کەن له شاہیدہ‌کان بۆ ئه‌وہی ئه گہر یه کیکیان له بیری چوو با ئه‌وی دیکہیان بیری بخاتہ‌وہ}، پشت به‌ستن به ئافرہتیکی تریش

بۆ شاهیدی دان به لگهیه له سهر که می لیکدانه وه ودرککردنی وئهمیش ئامارهیه بۆ که می ئەقلی وژییری ئافرهت به بهراورد به پیاوان.

پاشان پیغه مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- فهرمووی: (ئه‌گهر تووشی سووری مانگانه بیت؛ واز له نوێژ وړوژوو ناهینیت؟): ئهمیش پرسیارکردنیکي دانپیدانانه واتا ئافرهت له کاتی سووری مانگانه‌دا نوێژ ناکات وړوژوو ناگریت. (-ئافره‌تان- ووتیان به‌ئێ): واتا به‌ئێ، به‌و شیوه‌یه. ئه‌ویش -صلی الله علیه وسلم- فهرمووی: (ئه‌وه که می دینه -که می دیندارییه-): ئه‌گهر ئافرهت واز له دوو پایه‌ی نوێژ وړوژوو بهینیت بۆ ماوه‌یه‌ک که ئهمانه له گرنگترین پایه‌کانی ئیسلام؛ ئهمه به‌لگه‌یه بۆ که مېوونه‌وه‌ی دینداری چونکه له کاتی سووری مانگانه‌دا نوێژ ناکات و نوێژه‌کانیش به قهرز ناداته‌وه، وله وړوژووگرتندا پاداشتی وړوژووگرتنی له‌گه‌ل مسوڵمانان له دهست ده‌چیت به‌لام ده‌بیت به قهرز بیداته‌وه له پاش ره‌مه‌زان.

به‌لام ئهمانه نابنه هۆی ئه‌وه‌ی ئافرهت ره‌خنه‌یان لێ‌بگیریت و هیچ تاوانیکیان له‌سهر نییه چونکه بنچینه‌ی دروستکردنیا به‌و شیوه‌یه و خودا ئه‌و شتانه‌ی له‌سهریان نووسیووه، پیغه مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- باسی ئهم شتانه‌ی کرد بۆ ئه‌وه‌ی پیاوان تووشی فیتنه ولادان نه‌بن به‌هۆیا نه‌وه، و بۆیه باسی ئه‌و سزایه‌ی کرد بۆ ئه‌وانه‌ی سپه‌لن به‌رامبه‌ر چاکه‌کاری مێرده‌کانیان، و سزا نادرین به‌هۆی ئه‌و که می ژیری و دیندارییه‌ی هه‌یا نه به بهراورد له‌گه‌ل پیاوان، و به شیوه‌یه‌کی گشتی پیاوان زیاتر دیندارترن له ئافره‌تان وئهمیش به به‌رچاو به درێژایی مێژوو ده‌بیندریت و سه‌بارهت به ئه‌قل و لیکدانه‌وه و ژیریش به هه‌مان شیوه پیاوان له پێشه‌وه‌ی ئافره‌تانن بۆیه زۆربه‌ی زانایانی زانسته شه‌رعییه‌کانی ئهم ئومه‌ته له پیاوانن ئه‌گهر چیش ژماره‌یه‌کی باش له زانایانی ئافرهت هه‌یه، و هه‌روه‌ها له زانسته‌کانی دونیاش به‌هه‌مان شیوه زۆربه‌ی داهین‌ه‌ران له پیاوانن.

له سووده کانی فهرمووده که:

۱. سوننه ته ئافره تان دهریچن بو ئه نجامدانی نوږی جهژن، و به تایبه تی ئاموژگاری بکړن.

۲. سپله بوون به رامبه ر هاوسه ر وزوړ نه فره ت کردن له تاوانه گه وره کانه؛ چونکه هه ره شه ی لیکراوه به دوزه خ ئه میش ئامازه یه بو ئه وه ی له تاوانه گه وره کانه.

۳. پروونکردنه وه ی زیاد بوون وکه م بوونی ئیمانی تیدایه، هه رکه سیک په رسته نه کانی زیاتر بیټ ئه وا ئیمان ودینداری زیاد ده کات وهه رکه سیک په رسته نه کانی که م بیته وه ئه وا ئیمان ودینداری که م ده کات.

۴. نه وه وی ده لیت: ئه قل وژیرو تووشی که م بوون وزیاد بوون ده بیټ، وئیمان به هه مان شیوه، مه به ست له وه سفکردنی ئافره ت به و شیوه یه لومه کردنیان نییه؛ به لکو ئامازه یه بو ئه وه ی بنچینه ی دروستکردنیان ئاوايه، وه وشاریدانه سه باره ت به تووشبوون به فیتنه به هوځانه وه، بویه سزادانی به سته وه به سپله بوون وتاوانی تر نه ک به هوځی لاوازی ئه قلیان، ولاوازی دینداریان که باسکراوه هوځاری تووشبوونیان نیه به تاوانه وه به لکو هوځاره کان له وه زیاتره.

۵. فیرخواز پرسیار ده کات وداوای پینداچوونه وه ده کات له زانا وهه روه ها شوینکه وته پرسیار له و که سه ده کات که شوینی که وتووه؛ ئه گه ر له قسه کانی شتیک باسکرا ماناکه ی پروون نه بوو.

۶. شاهیدی دانی ئافره ت نیوه ی شاهیدی دانی پیاوه ئه میش به هوځی لاوازی له به رکردنی وتیگه یشتی.

۷. ئین حه جهر ده لیت: کاتیک ده فره مویت: (نه مبینیوه که م ئه قلی... هتد)؛ وا بو من دهرده که ویت که ئه مه هوځاریکه له و هوځارانه ی که زورینه ی خه لکی

دۆزهخن، چونکه ئەگەر ئافرەت ھۆکار بێت بۆئەوێ پیاوی ژیر ئەقلی لە دەست بدات ھەتاوەکو شتێکی نادروست دەکات یان دەلێت؛ ئەوا لێرەدا ھاوبەشیەتی لە تاوان و بەشی زۆری تاوانە کە لە ئەستۆیدا بێ.

٨. ھەرامبوونی نوێژکردن و پۆژووگرتن لەسەر ئەو ئافرەتە توشی سووری مانگانە یان زەییستانی بوو، پاشان تەنھا پۆژوووە کە دەگرێتەوە لە پاش پاكبوونەوێان.

٩. پەوشت جوانی پێغەمبەر -صلی اللہ علیہ وسلم- چونکە وەلامی پرسیاری ئافرەتانی دایەو بە بێ توندی و بێ لۆمە کردن.

١٠. ئێبێن ھەجر دەلێت: خێژکردن دەبێتە ھۆی دوورخستنەوێ سزادان، ولەوێە بێتە ھۆی لێخۆشبوون لەو گوناھانە ی لەنیوان بەندەکاندا روودەدات.

١١. نەوێ دەلێت: لاوازی ئاینداری لەلای ئافرەتان بەھۆی ئەوێە واز لە نوێژکردن و پۆژووگرتن دەھێنن لەکاتی سووری مانگانەدا؛ ئەوێ پەرستنی زیاد بێت ئەوا ئێمان و ئاینداریشی زیاد دەبێت، و ئەوێ پەرستنی کەم بێت ئەوا ئاینداریشی کەم دەبێت، پاشان لاوازی ئاینداری لەوێە تاوان بێت وەکو ئەوێ واز لە نوێژکردن یان پۆژووگرتن یان ھەر پەرستنیکی واجب دەھێنێت بە بێ پۆزش، ولەوێە لاوازی ئاینداری تاوان نەبێت وەکو وازھێنان لە ھەینی یان جیھاد کردن یان ھتد؛ لەسەر ئەوانە ی واجب نییە لەسەریان و پۆزشیان نییە، ولەوێە فەرمان بکریت بە وازھێنان لە نوێژکردن و پۆژووگرتن وەکو دەرھەق بەو ئافرەتە توشی سووری مانگانە بوو.

(٢٤٨) - عن عقبه بن عامر رضي الله عنه مرفوعاً: «إياكم والدخول على النساء، فقال رجل من الأنصار: يا رسول الله، أرايت الحمؤ؟ قال: الحمؤ الموت». ولمسلم: عن أبي الطاهر عن ابن وهب قال: سمعت الليث يقول: الحمؤ: أخو الزوج وما أشبهه من أقارب الزوج، ابن عم ونحوه. [صحيح] - [متفق عليه]

(٢٤٨) - له عوقبهى كورى عامروهه - پهزای خواى لیبیت- که پیغهمبهه -صلی الله علیه وسلم- دههفرمویت: «ئاگادار بن مه چن بو لای ئافرهتان»، پیاویک له ئه نساړ ووتی: ئه ی پیغهمبهه ری خودا، ئه ی ئه گهر (خزم) بیت؟ فهرمووی: «خزم بیت وه کو مردن وایه». (خزم: مه به ست که سیکی نامه حرهمه وه کو خیزانی برا وئاموژا وپورزا وهاوشیوهی ئه مانه). [صه حیه] - [بوخاری و موسلیم هاوران له سه ری]

شیکردنه وه:

پیغهمبهه -صلی الله علیه وسلم- ئاگاداری ده دات له چوون بو لای ئافره ته نامه حرهمه کان، وبه ته نها بوون له گه لیاندا، چونکه هه رکه سیکی به ته نها له گه ئ ئافره تیک بیت؛ ئه وا شه یتان سییه میان ده بیت، ونه فس لاوازه وپالنه ره کان بو تاوان به هیژن؛ بویه ئه مانه وا ده که ن به نده تووشی تاوان بیت، بویه نه هی کراوه له به ته نها بوون له گه ئ ئافره تی نامه حرهم ئه میش بو دووربوونه له شه ر وخرابه، وهۆکاریکه بو ریگه وبه ریه ست دانان له بلاو بوونه وهی خراپه کاری وتاوان له کوومه ئگادا؛ که کاره ساتی زور خراپ وناخوشی لیده که ویتته وه که له پیش چاوماندا ده یینین، وله وه یه ببیتته هو ی تاوانی گه وره تر وه کو کوشتن ودوژمنایه تی ئه مه ش هه مووی به هو ی که مته رخه می پیاوانه وه بوو له سه ره تادا.

پياويک ووتی: ئەهی پێغه مبهري خودا، ئەهی به تهنه باوون له گهل (الحمو - خزمی نامه حهرهم؛ وهكو خێزانی برا وپورزا وبهو شیوهیه)؛ چونکه له وهیه له هه نديک حاله تدا پێویست بکات بچێته مالی خزمه که ی وله وهیه خێزانی خزمه که ی به تهنه له ماله وه بیته، ئایا روخسه ته ههیه بۆ ئەم جوړه حاله ته؟ پێغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم - فهرمووی: به تهنه باوون له گهل خزمی نامه حهرهم وهكو مردن وایه، چونکه خه لکی راهاتوون له سه ر ئەم که مه ترخه می وپشتگو ی خسته نه بۆیه ئینکاری لێناکه ن وبه تهنه ده بن له گهل ئافره تی نامه حهرهم، وله وهیه تووشی داوین پیسی بن به بی هیچ گومانیک، بۆیه ئەمه ش ده بیته هو ی تیاچوونیان له رووی ئاینه وه که سزای سه ختیان بۆ هه یه، ئەمه ش هوکاری ئەوه یه که پێغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم - روخسه تی نه دا، به لکو ئاگداری وهه ره شه ی دا سه باره ت به تهنه باوون له گهل ئافره تی نامه حهرهم، بۆیه داخسته ی ده رگای به تهنه باوون وتیکه لاو باوون له گهل ئافره تی نامه حهرهم گه وه ره ترین هوکاری چاکسازیه له کۆمه لگادا له زۆر رووه وه که سووده کانی گه لیک زۆرن.

له سووده کانی فهرمووده که:

١. نه هی کردن له چوون بۆ لای ئافره ته نامه حهرمه کان وبه تهنه مانه وه له گه لیان، ئەمه ش بۆ رێگری کردن له هوکاره کانی تووشبوون به داوین پیسی.
٢. ئەم نه هی کردنه له چوون بۆ لای ئافره ته نامه حهرمه کان وبه تهنه مانه وه له گه لیان؛ گشتیه وهه موو نامه حهرمه کان ده گرێته وه له برا وکه سه نزیکه کانی میرد که له مه حهرمه کانی ئافره ته که نین، ئەم چوونه ژووره وه نه ی لیکراوه چونکه زۆرجار ده بیته هو ی به تهنه مانه وه.
٣. دوورکه و تنه وه له و شوین و حاله تانه ی که گومان و خراپه ی تێدایه به شیوه یه کی گشتی، بۆ دووربوون له مه ترسی تووشبوون به شه ر و خراپه.

۴. نه وهوی ده لیت: زانایانی زمانه وانی یه کده گن له سهر ئه وهی دهسته واژهی (الأخماء) له زمانی عهره بیدا که سه نزیکه کانی میړدی ئافره ته که ده گریته وه وه کو باوک ومام وبرا وبرا و وئاموژا وهتد، ودهسته واژهی (الأختان) له زمانی عهره بیدا که سه نزیکه کانی ئافره ته که ده گریته وه، ودهسته واژهی (الأصهار) ئامازیه به بۆ هه ردوویان.

۵. (الحمؤ: خزم) ی چواند به مردن، ئیبن حه جهر ده لیت: عهره به به مردن وه سفی شتیکی بیژراو ده کات، لایه نی چواندن: مردنی دینداریه ئه گهر تووشی تاوانه که بوون، و مردنیانه ئه گهر تووشی تاوانه که بوون و په جم کردن واجب بوو، و تیاچوونی ئافره ته که یه کاتیک میړده که ی به هووی غیره ته وه لی جیا ده بیته وه و ته لاقی ده دات.

(۵۸۸۸)

(۲۴۹) - عن أبي موسى رضي الله عنه أن النبي صلى الله عليه وسلم قال: «لا

نِكَاحَ إِلَّا بِوَلِيٍّ». [صحيح] - [رواه أبو داود والترمذي وابن ماجه وأحمد]

(۲۴۹) - له ئه بی موساوه - په زای خوای لیبت - که پیغه مبهه - صلی الله علیه وسلم - ده فه رمویت: «هیچ ماره ییه ک دروست نییه مه گهر به بوونی (ئاماده بوون و په زامه ندی) وه لی ئه مری (سه په رشتیاری) ئافره ته که نه بیټ». [صه حیه] - [ئه بو داود و تیرمزی و ئیبن ماجه و ئه حمد - گپه راویانه ته وه]

شیکردنه وه:

پیغه مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- روونیده کاته وه که ئافره‌ت هیچ ماره‌یه کی دروست نییه مه‌گه‌ر به بوونی (ئاماده‌بوونی و په‌زامه‌ندی) وه‌لی ئه‌مری (سه‌ره‌رشتیاری) ئافره‌ته که نه‌بی‌ت ؛ که گریه‌ستی هاوسه‌رگریه که به ئه‌نجام ده‌گه‌یه‌نی‌ت.

له سووده‌کانی فه‌رمووده‌که:

١. بوونی (ئاماده‌بوونی و په‌زامه‌ندی) وه‌لی ئه‌مر (سه‌ره‌رشتیاری ئافره‌ته که) مه‌رجه بۆ دروستی‌تی ماره‌پی، ئه‌گه‌ر به‌پی وه‌لی ئه‌مر یان ئافره‌ته که خۆی به‌ماره‌پی دا ؛ هاوسه‌رگریه که ی پوچه‌له ودروست نییه.

٢. وه‌لی ئه‌مر نزیکترین پیاوه له ئافره‌ته که وه -له‌ رووی په‌یوه‌ندی خزمایه‌تی-، بۆیه نابی‌ت که سوکارێکی دوور ماره‌ی بپ‌ریت له کاتی‌کدا که که سوکارێکی نزیکه‌یه، بۆ نمونه ئه‌گه‌ر براهه کی پێگه‌یشته‌وی ئاقلی هه‌بوو ئه‌وا دروست نییه ئامۆزایه کی یان مامێکی ماره‌ی بپ‌ریت چونکه براهه‌ی نزیک‌تره لی و به‌و شیوه‌یه.

٣. مه‌رجه وه‌لی ئه‌مره‌که: شیاو -موکه‌له‌ف* - و نپ‌ر بی‌ت، وه‌وشیار بی‌ت سه‌باره‌ت به به‌رژه‌وه‌ندییه‌کانی هاوسه‌رگری، وه‌ه‌روه‌ها ئاینی وه‌لی ئه‌مر و که‌چه که وه‌کو یه‌ک بی‌ت، هه‌رکه‌سێک ئه‌م سیفه‌تانه‌ی تپ‌دا نه‌بی‌ت ؛ گونجاو نییه ببی‌ته وه‌لی ئه‌مر له گریه‌ستی هاوسه‌رگری. * (موکه‌له‌ف: مه‌به‌ست ئه‌وه‌یه ئه‌رکه شه‌رعیه‌یه‌کانی له‌سه‌ر واجب بی‌ت)

(۲۵۰) - عن عائشة رضي الله عنها مرفوعاً: «أُيِّمَ امْرَأَةٌ نَكَحَتْ بِغَيْرِ إِذْنِ مَوَالِيهَا، فَنِكَاحُهَا بَاطِلٌ»، ثلاث مرات «فَإِنْ دَخَلَ بِهَا فَالْمَهْرُ لَهَا بِمَا أَصَابَ مِنْهَا، فَإِنْ تَشَاجَرُوا فَالْسلطانُ وَلِيُّ مَنْ لَا وَلِيَ لَهُ». [صحيح] - [رواه أبو داود والترمذي وابن ماجه والدارمي وأحمد]

(۲۵۰) - له عائشہ وہ - رےزای خوی لیبت - کہ پیغمبر - صلی اللہ علیہ وسلم - دہہ رموت: «ہہ رنارفہ تیک مارہ بکرت بہ بی مؤلتی وہی ئہ مرہ کہی (سہ رپرشتیارہ کہی)؛ ئہ وا مارہ بیہ کہی پوچہ ئہ (دروست نییہ وبہ تالہ)»، عائشہ دہ ئت: سی جار ئہ مہی فہرمو، پاشان - صلی اللہ علیہ وسلم - فہرموی: «ئہ گہر مارہ بی کردنہ کہ کامل وتہ واو بوو؛ ئہ وا بہ خشینی مارہ بیہ کہ بو ئافرہ تہ کہ دہ بیت بہ ہوی ئہ وہی جووتبوونہ وہی لہ نیوانیان ئہ نجامدرا، ئہ گہر ناکوکی کہوتہ نیوانیان ئہ وا دہسہ لاتدار (دادوہر یان حاکم) دہ بیتہ سہ رپرشتیاری (وہی ئہ مری) ئہ و کہسہی کہ سہ رپرشتیاری نییہ». [صہیحہ] - [ئیبو ماجہ وتیرمذی وئہ بو داود وئہ حمہد ودارمہی - گنپاویانہ تہ وہی]

شیکر دنہ وہ:

لہم فہرموودہیہ دا پیغمبر - صلی اللہ علیہ وسلم - ئہ وہ پرووندہ کاتہ وہ کہ رہزامہندی سہ رپرشتیاری ئافرہت (وہی ئہ مری ئافرہت) مہرجہ بو دروستی ئہ و مارہ برینہ، وئہ گہر ئافرہت ہاوسہ رگری بکات بہ بی رہزامہندی و مؤلتی سہ رپرشتیارہ کہی (وہی ئہ مرہ کہی) بہ شیوہیہ ک ئہ گہر خوی راستہ خو سہ رپرشتیاری خوی بیت وپرس بہ کہس نہ کات؛ ئہ وا لیرہ دا مارہ بیہ کہی پوچہ ل وبہ تالہ ودروست نییہ، وئہ گہر جیماع پروبدات لہم جوہر ہاوسہ رگریہ دا ئہ وا دہ بیت لہ یہ ک جیا بکرتنہ وہ وئافرہتہ کہ شایہ نی ئہ و مارہ بیہ بہ ہوی جیماع کردنہ کہ وہ، پاشان پیغمبر - صلی اللہ علیہ وسلم -

روونی کرده‌وه ئه‌گهر سه‌رپه‌رشتیاره‌کانی ئافره‌ت (وه‌لی ئه‌مره‌کانی ئافره‌ت) ناکۆکی بکه‌وێته‌ نیوانیان ئه‌وا لێره‌دا کاروباری ئه‌و هاوسه‌رگرییه‌ ده‌گه‌ڕێته‌وه‌ بۆ لای ده‌سه‌لاتدار (حاکم یان دادوهر) که‌ ده‌بێت به‌ سه‌رپه‌رشتیاری (وه‌لی ئه‌مری) ئه‌و که‌سه‌ی که‌ سه‌رپه‌رشتیاری نییه‌.

له سووده‌کانی فه‌رمووده‌که‌:

١. ئاماده‌بوونی و پازیبوونی وه‌لی ئه‌مر - سه‌رپه‌رشتیار -؛ مه‌رجه‌ بۆ دروستی ئه‌و هاوسه‌رگرییه‌، وله‌ ئیبن موزیر ده‌گه‌ڕێته‌وه‌ که‌ ده‌فه‌رمووی‌ت: نه‌زانراوه‌ ده‌رباره‌ی ئه‌م بابته‌ هه‌یج یه‌ کێک له‌ هاوه‌لان ناکۆکیان هه‌بووێت.

٢. له‌ ماره‌ی پوچه‌لدا؛ ئافره‌ت شایسته‌ ده‌بێت به‌ ماره‌یه‌ که‌ به‌رامبه‌ر ئه‌وه‌ی پیاوه‌ که‌ جووت بووه‌ له‌ گه‌لیدا.

٣. فه‌رمانه‌وا سه‌رپه‌رشتیار و وه‌لی ئه‌مری ئه‌و ئافره‌ته‌یه‌ که‌ سه‌رپه‌رشتیاری نیه‌، جا به‌هۆی ئه‌وه‌ بێت که‌ له‌ بنچینه‌دا سه‌رپه‌رشتیاری نه‌بێت، یان به‌هۆی ئه‌وه‌ بێت که‌ وه‌لی ئه‌مری ڕێگه‌ نه‌دات شوو بکات.

٤. فه‌رمانه‌وا ده‌بێته‌ سه‌رپه‌رشتیاری - وه‌لی ئه‌مری - ئه‌و ئافره‌ته‌ی سه‌رپه‌رشتیاری نییه‌، ئه‌گهر سه‌رپه‌رشتیاری نه‌بێت یان نه‌توانی‌ت ئه‌رکه‌ که‌ی جێبه‌جێ بکات، و دادوهر ده‌بێته‌ شوێنگره‌وه‌ی فه‌رمانه‌وا؛ چونکه‌ نوێنه‌ریه‌تی له‌م بابته‌ تانه‌دا.

٥. سه‌رپه‌رشتیار له‌ به‌شوودانی ئافره‌تدا؛ مانای ئه‌وه‌ نییه‌ ئافره‌ته‌ که‌ مافی نییه‌، به‌لکو مافی هه‌یه‌ و نابێت سه‌رپه‌رشتیاره‌ که‌ی به‌شووی بدات مه‌گه‌ر به‌ ئیزنی خۆی نه‌بێت.

٦. مه‌رجه‌کانی هاوسه‌رگیری دروست:

١- دیاریکردنی هاوسه ره کان به ئاماژه یان به ناو یان به وهسف یان هه رشیوازیکی تر.

٢- هه ردوولا رازی بن له یه کتر و به رامبه ری قبول بیّت.

٣- سه ره پرشتیاری - وه لی ئه مری- ئا فره ته که گری به سته که بو ئا فره ته که ئه نه جامده دات.

٤- شاهیدی دان له سه ر گری به سته هاوسه رگیری.

٧. مه رجه سه ره پرشتیاری - وه لی ئه مری- ئا فره ته که گری به سته هاوسه رگیری به ئه نه جام ده که یه نیّت؛ ئه م خالانه ی تیّدا بیّت:

١- ئاقل وهوشیار بیّت.

٢- نیّر بیّت.

٣- بالغ بیّت، به ته و او کردنی پانزه سال یان له شگران بوون.

٤- ئاینی وه کو ئاینی ئا فره ته که بیّت، بو یه کافر نابیّه سه ره پرشتیار به سه ر مسوّلمانه وه، و مسوّلمان نابیّه سه ره پرشتیار به سه ر کافره وه.

٥- چاکی و داد په روه ری تیّدا بیّت و به پیچه وانه وه فاسق ولاده ر نه بیّت، و داد په روه ری که هیّنده بیّت که بتوانیّت به رژه وه ندییه کانی به ریّوه بردنی ئه رکی به شوودان ره چاو بکات.

٦- ده بیّت سه ره پرشتیاره که وهوشیار و ژیر بیّت و که م ئه قل نه بیّت، به شیّوه که بزانیّت که به رامبه ر هاوتایه وره چاوی به رژه وه ندییه کانی هاوسه رگیری بکات.

٨. سهرپهرشتياريه کاني -وهلی ئه مره کاني- ئافرهت له به شوودانی ریزبه نديان ههيه له لای زانایان؛ بۆيه نابیت سهرپهرشتياری نزیکتر پشت گوی بخريت مه گهر له کاتي نه بوونی یان له کاتي نه بوونی مه رجه کان تتيذا. سهرپهرشتياری سهره کی ئافرهت باوکیه تی، پاشان ئه و سهرپهرشتياريه باوکی دیاری ده کات، پاشان باپیری به ره و سهره وه، پاشان کوره کانی به ره و خواره وه، پاشان براکاني له دايک و باوکه وه، پاشان براکاني له باوکه وه، پاشان کوره کانی براکاني، پاشان مامه کانی، پاشان مامه کانی باوکی، پاشان کوره کانیان، پاشان نزیکتر له پروانگهی خزمایه تیه وه ههروه کو میرات، وفه رمانه وه ای مسولمان وئه وهی نوینه ریه تی وه کو دادوهر ده بنه سهرپهرشتياری ئه و ئافره ته ی سهرپهرشتياری نییه.

(٥٨٠٦٧)

(٢٥١) - عن أبي هريرة، قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «**ملعون من**

أتى امرأته في دُبُرِها». [حسن] - [رواه أبو داود، والنسائي في السنن الكبرى، وأحمد]

(٢٥١) - له ئه بی هورهیره وه -رهزای خوای لیبیت- که پئغه مبهری خودا-صلی الله علیه وسلم- ده فره رمویت: «**نه فره تلکراوه ئه و که سه ی که ده چیت بو لای خیزانه که ی له پاشیه وه (له کۆمیه وه)**». [حه سه نه] - [نه سائی وئه بو داود

وئه حمه د - گێراویانه ته وه]

شیکردنه وه:

ئهم فره رمووده یه هه ره شه یه کی توندی تتيذا یه له سه ر ئه و که سانه ی له کۆمه وه ده چن بو لای هاوسه ره کانیان، ئهم کاره قیزه وه نه هوکاری دووربوونه له ره حمه تی خوای گه وه ره -سبحانه و تعالی-، و به لگه یه له سه ر ئه وه ی که ئهم کاره

قېزەۋەنە يە كېكە لە تاوانە گەورە كان بۆيە حەلّال نىيە بۆ مسوئلمان كە ئەنجامى
بدات.

لە سوۋدە كانى فەرموۋدەكە:

۱. حەرامبوۋنى چوۋنە لای ئافرەتان لە كۆميانەۋە.
۲. چىژ ۋە رگرتن لە ھاۋسەر جگە لە كۆميەۋە نەبىت؛ لە ھەر شوئىنىكى تىرى
لاشەى بىت رېگە پىدراۋە.
۳. مسوئلمان دەچىتە لای ئافرەت لە شوئىنى زاۋىۋە ھەروە كو خۋاى گەورە
فەرمانى پىكردوۋە، وچوۋنە لای ئافرەت لە كۆمەۋە؛ تىكچوۋنى فىترەتە،
وتياچوۋنى ۋەچە كانە، وپىچەۋانەى سىروشتى پاكى مەۋقە، وزيانى گەورەى
تىدايە بۆ ھەردوۋلا.

(۵۸۰۹۰)

(۲۵۲) - عن عقبه بن عامر رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه
وسلم: «أَحَقُّ الشُّرُوطِ أَنْ تُوفُوا بِهِ مَا اسْتَحْلَلْتُمْ بِهِ الْفُرُوجَ». [صحيح] - [متفق عليه]

(۲۵۲) - لە عوقبەى كورپى عامرەۋە - رەزاي خۋاى لىبىت - كە پىغەمبەرى
خودا - صلى الله عليه وسلم - دەفەرموئىت: «ئەۋ مەرجانەى مافيان زياترە
ۋشاىستە ترن جىبە جىبكرىن ئەۋانەن كە بە ھۆيانەۋە دامىنى (ئافرەتىكى) پى
حەلّال دەبىت بۆتان». [صەحىحە] - [بوخارى ۋ موسلىم ھاۋران لەسەرى]

شىكردنەۋە:

پىغەمبەر - صلى الله عليه وسلم - رەۋنەدە كاتەۋە ئەۋ مەرجانەى مافيان زياترە
ۋشاىستە ترن جىبە جىبكرىن ئەۋانەن كە ھۆكارن بۆ چىژ ۋە رگرتن لە ئافرەت،

ئهوانیش مهرجه ریگه پیدراوه کانن که ئافرهت داوایان ده کات له کاتی گریهستی هاوسه رگیری.

له سووده کانی فهرمووده که:

١. واجبیتی جیبه جیکردنی مهرجه کان که هاوسه ره کان پابهندن پێوهی بهرامبهر ئهوی تر، مه گهر مهرجیک هه راميک هه لال بکات یان هه لانیک هه رام بکات.

٢. جیبه جیکردنی مهرجه کانی هاوسه رگیری زیاتر جهختی له سه ر کراوه ته وه به به راورد له گه ل بابه ته کانی تر؛ چونکه به رامبهر هه لاکردنی دامینه.

٣. مه زنی بابتهی هاوسه رگیری له ئیسلامدا، چونکه جهختی کردووه ته وه له سه ر جیبه جیکردنی مهرجه کانی.

(٦٠٢)

(٢٥٣) - عن عبد الله بن عمرو رضي الله عنهما أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: «الدُّنْيَا مَتَاعٌ، وَخَيْرُ مَتَاعِ الدُّنْيَا الْمَرْأَةُ الصَّالِحَةُ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(٢٥٣) - له عبدالله کوری عه مرو - رهزای خوایان لیبیت - که پێغه مبهری خودا - صلی الله علیه وسلم - ده فهرمویت: «دوینا (پره) له شتی خوش و به که تک، و خیرترین خوشی ئەم دوینیایه ئافرهتییکی چاکه». [صه حیه] - [موسلیم]

گێڕاویه تیه وه

شیکردنه وه:

پیغه مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- باسی ئه وه مان بو ده کات که دنیا وئه وهی تئیدایه تهنه شتی که بو خو شی و سوود و چیژ وهرگرتن له ماوهیه کی دیاریکراودا پاشان نامینیت، وباشترین چیژ و خو شی دنیا بریتیه له ئافره تی چاک، ئه گهر میژده که ی سهیری بکات؛ ئاسووده ده بیت، وئه گهر فه رمانی پیکات؛ گوپرایه لی ده کات، وئه گهر له مال نه بیت؛ له نه فس و سامانه که ی ده یپاریژیت وخیانه تی لیناکات.

له سووده کانی فه رمووده که:

۱. چیژ وهرگرتن له و خو شیانه ی دنیا که خودا بو بهنده کانی هه لال کردووه دروسته وئاساییه، به لام به مهرچیک زیاده‌ره‌وی و شانازی کردنی تیدا نه بیت.
۲. هاندان بو هه لئاردنی ئافره تی دیندار و په‌وشت جوان و چاک چونکه یارمه تیده‌ری هاوسه‌ره که ی ده بیت له په‌رستی په‌روه‌ردگاری.
۳. باشترین و خیرترین شتومه کی دنیا ئه وهیه که بو په‌رستی خودا به کاربه‌یژیت یان یارمه تیده‌ر بیت له مه‌دا.

(۵۷۹۴)

(٢٥٤) - عن جرير رضي الله عنه قال: سألت رسول الله صلى الله عليه وسلم عن نظر الفجأة فقال: «أَصْرِفْ بَصْرَكَ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(٢٥٤) - له جهريه وه - رهزای خوی لیبت - ده لیت: پرسیارم کرد له پیغهمبه ری خودا - صلی الله علیه وسلم - سه بارهت به سهیرکردنی له ناکاو (بو ئافرهت)، فهرمووی: «چاوت وهربگیړه (چاوت لابده له سهر ئافرهته که)». [صه حیحه] - [موسلم گنراویه تیه وه]

شیکردنه وه:

جهیری کوری عبدالله - رهزای خوی لیبت - باسی ئه وه ده کات که پرسیارم کرد له پیغهمبه ری خودا کرد - صلی الله علیه وسلم - سه بارهت به سهیرکردنی له ناکاو (بو ئافرهت)، وسهیرکردنی له ناکاو بریتیه له وهی کاتیک له ناکاو ئافرهتیک به لای مروؤفا تپهر ده بیت؛ وئویش سهیری ده کات به نائه نقه ست، پیغهمبه ر - صلی الله علیه وسلم - فهرمووی: (چاوت وهربگیړه - چاوت لابده له سهر ئافرهته که) - واتا چاوت به رهو شوئینیکی تر ببه وله سهر ئافرهته که لای بده بوئو وهی به رده وام نه بیت له سهیرکردن.

له سووده کانی فهرمووده که:

١. هاندان وئاموژگاری بو پاراستنی چاو له ئاست سهیرکردنی نامه حرهم.
٢. هوؤشاریدان له به رده وام بوون له سهیرکردنی ئه و شته ی سهیرکردنی ههرامکراوه ؛ ئه گهر له ناکاو چاوی که وته سهری به نائه نقه ست.
٣. ههرامیتی سهیرکردنی ئافرهتی نامه حرهم حوکمیکی جیگیر بوو له لای هاوه لآن به به لگهی ئه وهی جهریر - رهزای خوی لیبت - پرسیارم کرد له پیغهمبه ر - صلی الله علیه وسلم - کرد: ئه گهر که سیک چاوی بکه ویتته سهر ئافرهتیک به

نائه نقه ست - بی مه به ست-، ئایا حوکمی وه کو حوکمی ئه و که سه وایه که به
ئه نقسه ت نه زهر ده کات؟

۴. گرنگیدانی شه ریه ت به به رژه وه ندیه کانی به نده کان، سه یر کردنی ئافره تی
نامه حره می حه رامکردوو ه چونکه ده بیته هو ی خراپه ی زور له دونیا وبو
قیامه تیش.

۵. گه رانه وه ی هاوه لان بو لای پیغه مبه ر-صلی الله علیه وسلم- وپرسیار
لیکردنی سه باره ت به و شته ی ناروونه له لایان، وده بیته خه لکی به م شیوه یه
بن وبگه رینه وه بو لای زانایان وپرسیاریان لیبکه ن سه باره ت به و بابته
ومه سه لانه ی روون نییه له لایان ولیی تیناگه ن.

(۸۹۰۲)

(۲۵۵) - عن أنس بن مالك رضي الله عنه قال: «صَلَّى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ بِكَبْشَيْنِ أَمْلَحَيْنِ أَقْرَنَيْنِ ذَبَحَهُمَا بِيَدِهِ، وَسَمَّى وَكَبَّرَ وَوَضَعَ رِجْلَهُ عَلَى
صِفَاحِهِمَا». [صحيح] - [متفق عليه]

(۲۵۵) - له ئه نه سه ی کوری مالیکه وه -ره زای خوای لیبیت- ده لیت:
«پیغه مبه ر-صلی الله علیه وسلم- دوو به رانی ره ش وسپی شاخدار ی کرد
به قوربانی، به ده سه تی خو ی سه ری برین، ناوی خوای له سه ر هینان (ووتی:
بسم الله) وته کیره ی له سه ریان کرد (ووتی: الله اکبر)، پی خسته سه ر
گه ردنیان (لایه کی ملیان)». [صه حیحه] - [بوخاری و موسلیم هاوران له سه ری]

شیکردنه وه:

یه کیکی تر لهو به لگانه ی که قوربانیکردن سونه تیکه دووپات له سه ر
ئه نجامدانی کراوه ته وه (سونه تیکی موئه که ده) ئه ویش ئه وه یه که پیغه مبه ر
صلی الله علیه وسلم- ئاموژگاری کردوو به ئه نجامدانی وخویشی
ئه نجامیداوه، له م فه رمووده یه دا باسی ئه وه کراوه که دوو به رانی قوچداری
کرده قوربانی که ره نگیان رهش وسپی تیدا بوو.

به دهسته کانی خو ی سه ربانی بری چونکه ئه مه په رستنیکی مه زنه، ویش
سه ربینه که (یان له کاتی سه ربینه که) ناوی خودای هینا (ووتی: بسم الله)
ئه میش بو ئه وه ی داوای یارمه تی ویشیتوانی له خوای گه وره بکات وئه م
په رستنه خیر و به ره که تی تیدا بیت، وپاشان ته کبیره ی کرد (ووتی: الله اکبر) بو
مه زندانانی خوای گه وره، و بو ئه وه ی دووپاتی بکاته وه که ئه م په رستنه ته نها بو
خودا ئه نجامده دریت، و بو ده ربینی لاوازی به نده ومله که چ بوونی به رامبه ر
خوای گه وره -سبحانه و تعالی-.

چونکه چاکه کاری له سه ربینیشدا داواکراوه -ئه میش بو ده ربینی په حمه ت
و به زهی به رامبه ر سه ربراوه که چونکه روچی ده رده چی ت-؛ بۆیه پیغه مبه ر
صلی الله علیه وسلم- پییه کانی له سه ر گه ردنی (لا ملی) به رانه کان دانا، بو
ئه وه ی ئه ملا وئه ولا نه که ن له کاتی سه ربیندا و به مه ش ماوه ی سه ربینه که
زیاتر ده خایه نیت و ئاژه له کان زیانیان پیده گات، و خوای گه وره میهره بانه و به
به زه ییه به رامبه ر به بوونه وه ره کان.

له سووده کانی فه رمووده که:

١. قوربانیکردن ؛ رینگه پیدراوه له شه ریه تدا، وزانیان یه که ده نگن له سه ر ئه م
بابه ته.

٢. باشتروایه قوربانیه که له م جو ره بیت که پیغه مبه ر -صلی الله علیه وسلم-
کردی به قوربانی چونکه شیوه ی جوانه و به ز وگوشته که ی پاکتر و باشتره.

۳. نه وهوی ده لیت: فەرمووده که ئاماژیه بۆئوهوی سوننه ته مرؤف خوی قوربانیه که سهر بېریت، وکه سیکی تر ئەم کاره ی بۆ نه کات مه گهر به هو ی پۆزشیک نه بیت ؛ ئە گهر بهم شیویه بیت ئەوا سوننه ته ئاماده ی سهربرینه که بیت، وئە گهر مسو ئمانیک بکات به بریکاری بۆ سهربرینی ؛ ئەمیش رینگه پیدراوه.

۴. ئیبن حه جهر ده لیت: سوننه ته ته کبیر بکات -بلیت: الله اکبر- له گه ل ووتنی -بسم الله- دا، ههروه ها سوننه ته پیی له سهر لای راستی گهر دنی قوربانیه که دابنیت، وزانایان یه کدهنگن له سهر ئەوه ی قوربانیه که له سهر لای چه پی راده خریت له سهر زهوی وسهر بر -قوربانیکار- پیی له سهر لای راستی ملی قوربانیه که داده نیت ؛ چونکه ئاسانتر ده بیت بۆ سهر بر بۆیه چه قوکه به دهستی راستی ده گریت و به دهستی چه پی سهری قوربانیه که ده گریت.

۵. قوربانی کردن به ئاژه لی قوچدار ؛ سوننه ته، وقوربانی کردن به جوړی تر -قوچدار نه بیت- ؛ رینگه پیدراوه.

(٢٥٦) - عن أبي هريرة رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: «ما أسفل من الكعبين من الإزار ففي النار».

وعن أبي سعيد الخدري رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «إِزْرَةُ الْمُسْلِمِ إِلَى نِصْفِ السَّاقِ، وَلَا حَرَجَ - أَوْ لَا جُنَاحَ - فِيمَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْكَعْبَيْنِ، فَمَا كَانَ أَسْفَلَ مِنَ الْكَعْبَيْنِ فَهُوَ فِي النَّارِ، وَمَنْ جَرَّ إِزَارَهُ بَطْرًا لَمْ يَنْظُرِ اللَّهُ إِلَيْهِ».

[صحيحان] - [حديث أبي هريرة - رضي الله عنه: - رواه البخاري. حديث أبي سعيد - رضي الله عنه: - رواه أبو داود وابن ماجه وأحمد]

(٢٥٦) - له ئه‌بی هوره‌یره‌وه - په‌زای خوای لی‌بی‌ت - که پی‌غه‌مبه‌ر - صلی الله علیه وسلم - ده‌فه‌رمو‌یت: «ئهو جله‌ی له خوار گو‌یزنگه‌کانه‌وه * بی‌ت ئه‌وا له دۆزه‌خدا‌یه».

له ئه‌بی سه‌عی‌دی خود‌یه‌وه - په‌زای خوای لی‌بی‌ت - که پی‌غه‌مبه‌ری خودا - صلی الله علیه وسلم - ده‌فه‌رمو‌یت: «جلی خواره‌وه‌ی مسو‌لمان هه‌تا نیوه‌ی ساقه‌**، وئاساییه له نیوان نیوه‌ی ساق وگو‌یزنگه‌کان بی‌ت، وئهو جله‌ی له خوار گو‌یزنگه‌کانه‌وه بی‌ت ئه‌وا له دۆزه‌خدا‌یه، وئهو‌یه جله‌که‌ی شو‌ر بکاته‌وه بو‌ خو‌به‌گه‌وره‌زانینی (فی‌ز زلی) بی‌ت؛ ئه‌وا خوای گه‌وره له رو‌ژی قیامه‌تدا سه‌یری ناکات». * (واته: قاپه‌ره‌قه‌کان یان قوله‌پیکان)، ** (ساق: نیوه‌ی خواره‌وه‌ی قاجه‌کانه، ئه‌و پارچه‌ ئیسکه در‌یژه‌یه که ئه‌ژنو‌کان به‌ پی‌یه‌کان وگو‌یزنگه‌کانه‌وه ده‌به‌ست‌یت) [ه‌ردوو گ‌یرانه‌وه‌که سه‌حیحن] - [ئیب‌نو ماجه و بو‌خاری وئهو داود وئهمه‌د - گ‌یراویانه‌ته‌وه]

شیکردنه‌وه:

شی‌وه‌ی سونه‌ت ئه‌وه‌یه که جلی به‌شی خواره‌وه وه‌کو شه‌روال یان پانتۆل یان کراسی در‌ژ له نیوه‌ی ساقدا بی‌ت، وئاساییه ئه‌گه‌ر هه‌ندی‌ک بج‌یته خواره‌وه به‌لام به‌ مه‌رجیک له نیوان نیوه‌ی ساق وگو‌یزنگه‌کاندا بی‌ت، هه‌ر جلی‌ک له

خوار قاپه پره قه وه بیت ئه وا ئه و شوینه سزا ده ریت به هوی درێژ کردنی
جله که وه، وئه وهی جله که ی شوړ بکاته وه به هوی خوږه گوره زانینه وه
ئه میش له ئه نجامی به رده وای نیعمه ته کانی خودا له سه ری؛ ئه وا خودا له
روژی قیامه تدا سهیری ئه و که سه ناکات.

(٤٩٦٤)

(٢٥٧) - عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلى أَنَّهُمْ كَانُوا عِنْدَ حُدَيْفَةَ، فَاسْتَسْقَى فَسَقَاهُ
مَجُوسِيًّا، فَلَمَّا وَضَعَ الْقَدَحَ فِي يَدِهِ رَمَاهُ بِهِ، وَقَالَ: لَوْلَا أَنِّي نَهَيْتُهُ غَيْرَ مَرَّةٍ وَلَا مَرَّتَيْنِ
- كَأَنَّهُ يَقُولُ: لَمْ أَفْعَلْ هَذَا -، وَلَكِنِّي سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «لَا
تَلْبَسُوا الْحَرِيرَ وَلَا الدِّبَاجَ، وَلَا تَشْرَبُوا فِي آنِيَةِ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ، وَلَا تَأْكُلُوا فِي
صِحَافِهَا، فَإِنَّهَا لَهُمْ فِي الدُّنْيَا وَلَنَا فِي الْآخِرَةِ». [صحيح] - [متفق عليه]

(٢٥٧) - له عبدالرحمانی کوری ئه ب له یلاوه ده لیت: ئه وان له لای حوزه یفه
بوون، حوزه یفه داوای ئاوی کرد ومه جوسیه ک ئاوی بو هینا، کاتیک
(حوزه یفه) په رداخه که ی گرت؛ ده سته جی فرپی دا، ووتی: ئه گهر جارێک یان
دوو جاری تر نه هییم له ئه مه نه کرایه !! - ده یویست بلیت: ئه مه م ئه نجام
نه ده دا، وگویم له پیغه مبه ری خودا بووه - صلی الله علیه وسلم - که
ده یفه رموو: «ئاوړیشم و دیباج مه پوښن، وله په رداخ و ده وری زیړ و زیودا
مه خوڼ ومه خوڼه وه، ئه وانه بو ئه وانه له دونیادا، وله دواړو ژیشدا بو
ئییمه یه». [صه حیه] - [بوخاری و موسلیم هاوران له سه ری]

شىكر دنه وه:

پيغهمبەر -صلی اللہ علیہ وسلم- نہی کردووہ پیاوان ئاوریشم بیۆشن به ههموو جۆره کانیه وه. ههروهها نهی کردووہ پیاوان وئافره تان له پهرداخ ودهوری ئالتون وزیو بخۆن وبخۆنه وه. فهرمووی ئهوانه به تایبه تی بۆ ئیمانداران له قیامه تدا؛ چونکه ئهوان خویان به دورگرت لی له دونیادا وه کو گوێرایه ئیه ک بۆ خوی گه وه، و کافره کان بیبهش ده کرین له قیامه تدا؛ چونکه چیژیان له خۆشیه حهرامه کان وه رگرت له دونیادا، وسهرپیچی فهرمانی خوی گه وره یان کرد.

له سووده کانی فهرمووده که:

١. حهرامی پۆشینی ئاوریشم و دیباچ له سه ر پیاوان، وهه ره شه ی توند له سه ر ئه و پیاوانه ی ده یپۆشین.
٢. پۆشینی ئاوریشم و دیباچ ریگه پیدراوه بۆ ئافره تان.
٣. حهرامی خواردن و خواردنه وه له نیو ده وری و په رداخی ئالتون وزیو له سه ر پیاوان وئافره تان.
٤. پیدایه ری حوزه یفه -ره زای خوی لیبت- له نکۆلی کردندا، وهۆکاری ئه مه ی باسکرد ئه وه یه که زیاتر له جارێک نه ی لی کردوو له به کاره یانی په رداخی زیو وئالتون، به لام هه ر گوێرایه ل نه بووه.

(٢٥٨) - عن علي رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: "رُفِعَ الْقَلَمُ عن ثلاثة: عن النائم حتى يَسْتَيْقِظَ، وعن الصبي حتى يَحْتَلِمَ، وعن المجنون حتى يَعْقِلَ". [صحيح] - [رواه أبو داود والترمذي وابن ماجه وأحمد]

(٢٥٨) - له عهليه وه - رهزای خوای لیبیت- که پیغهمبه ر -صلی الله علیه وسلم- دهفه رمویت: «پینووسی تاوان نوسین له سهر سی کومه ل هه لگیراوه : خه وتوو هه تا به خه بهر ده بیته وه، ومندا ل هه تا بالغ ده بیت، وشیت هه تا چاک ده بیته وه (ناقل ده بیته وه)». [صه حیه] - [ئیبنو ماجه وتیرمذی وئه بو داود وئه حمده - گپراویانه ته وه]

شیکردنه وه:

فه رمووده که به لگه یه له سهر ئه وه ی مندا ل بوون وخه وتن وشیت بوون هۆکاره بۆ له ده ستدانی (ئه هلیه ت - شیاو بوون)؛ که مه به ست له م ده سته واژه ئه وه یه ئه و که سه له رووی شه رعه وه شیاوی ئه وه نییه ئه رکه شه رعییه کانی بۆ یان له سهر جیگیر وجیبه جی بکری ت وته کلیف وئه رکه کانی له سهر لاده چیت له م حاله تاندا، وبۆیه مندا ل وخه وتوو وشیت ته کلیف وئه رکه شه رعییه کانیا ن له سهر لاده چیت له روانگه ی فه رمانه کان ونه هی لیکرا وه کان، وئه میش له ره حمه ت وفه زلی خودایه به رامبه ریا ن، وبیانووی (عوزری) مندا ل نامینیت؛ کاتی ک بالغ ده بیت، وبیانووی خه وتوو نامینیت؛ کاتی ک له خه وه لده ستیت، وبیانووی شیت نامینیت؛ کاتی ک چاک ده بیته وه وهۆشی ده کری ته وه.

له سووده کانی فه رمووده که:

١. مرو ف شیاو بوون -ئه هلیه ت- ی له سهر لاده چیت به هۆی خه وتن چونکه ده بیته هۆی ئه وه ی هه لئه ستیت بۆ جیبه جی کاردنی واجبه کان، یان به هۆی که م ته مه نیه وه -بالغ نه بوونه وه- که ده بیته هۆی ئه وه ی ئه رکه شه رعیه کانی

لهسەر واجب نه بێت، یان بههۆی شیت بوونهوه که ده بێته هۆی ئهوهی
فهڕمانه ئهقلیه کانی تیکبجیت، یان بههۆی سهرخۆشبوونهوه، ههڕکهسیک
جیاکاری ویرکردنهوهی راستی لی تیکبجیت ئهوا شیاو بوونی لهسهڕلادهجیت
بههۆی ئهم سی هۆکارهوه؛ خوای گهوره به دادپهروهی و حیکمهت و بهزهپی
خۆی لیپرسینهوهی هه لگرتوو لهسهڕ ئهمانه ئه گهر سنووریک تیپه پین یان
واجبیک جیبه جی نه کهن سه بارهت به مافی خوای گهوره - سبحانه وتعالی -.

٢. نه نووسینی کرده وه کان لهسهریان، نابیت هۆی جیبه جی نه بوونی هه ندیك
حوکمی دونیای لهسهریان؛ بۆ نمونه شیت ئه گهر کهسیک بکوژیت، ئهوا
ناکوژیت هه وکه فارهتی لهسهڕ نییه، بهلام کهسه نزیکه کانی ده بێت دیه کهی
بدهن.

٣. بالغ بوون سی نیشانهی ههیه: دابه زینی مهنی بههۆی خهوتن وشتی ترهوه،
یان ده رچوونی مووی دهو روبه ری ئه ندامی زاوژی، یان به تهواوکردنی پانزه
سال، ئافرهت نیشانهیه کی تریشی ههیه ئه ویش بریتیه له: سووری مانگانه -
حهیز -.

٤. سوکی ده لیت: مندال و اتا غولام، وهه ندیکی تر ده لیت: - له زمانی عه ره بیدا -
کور له نیو سکی دایکیدای پی دهووتریت - جنین: کۆرپه له -، ئه گهر له دایک بیت
پی دهووتریت - صبئ: کۆرپه -، ئه گهر له شیرخواردن برا پی دهووتریت
- غلام: غولام - هه تا وه کو حهوت سالی، پاشان پی دهووتریت - یافع: یافع -
هه تا ده سالی، دواتر پی دهووتریت - حزور: حه زور - هه تا ته مه نی پانزه سالی،
وسویتی ده لیت: ئه گهر هه موو ئهم قوناغانه ی بری ئه وسا پی ناووتریت
مندال.

(۲۵۹) - عن ابن عمر رضي الله عنهما: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى
عَنِ الْقَزَعِ. [صحيح] - [متفق عليه]

(۲۵۹) - له ثبوت عومهروه - رهزای خوی لیبیت - ده لیت: «پیغمبرِ خدا
صلی الله علیه وسلم - نهی کردووه له قهزه ع». ۸ (قهزه ع: واته تاشینی
به شیکی قز وهیشتنه وهی به شیکی تری) [صحه حیه] - [بوخاری و موسلیم هاوران
له سه ری]

شیکردنه وه:

پیغمبرِ خدا - صلی الله علیه وسلم - نهی کردووه له تاشینی به شیکی له
قز وهیشتنه وهی به شیکی تری که پی ده ووتریت: قهزه ع.
ونهی کردنه که گشتیه بو نیرینه ؛ بچوک وگه وره ده گرته وه، به لام ئافره ت
نابیت قزی بتاشیت.

له سووده کانی فه رمووده که:

۱. گرنگیدانی شه ریه تی ئیسلام به رواله تی مروؤف.

(۸۹۱۴)

(٢٦٠) - عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: «الْحَلِيفُ مَنْفَقَةٌ لِلسَّلْعَةِ، مَمْحَقَةٌ لِلْكَسْبِ». [صحيح] - [متفق عليه، وهذا لفظ أبي داود]

(٢٦٠) - له ئه‌بی هوره‌یره‌وه - په‌زای خوای لی‌بیت- ده‌ئیت: گویم له پیغه‌مبه‌ری خودا بوو -صلی الله علیه وسلم-، که ده‌یفه‌رموو: «سویند‌خواردن له‌وه‌یه بی‌یته هوی فروشتنی شتومه‌ک، به‌لام هوکاری نه‌مانی (به‌ره‌که‌ته) له داهاتدا». [صه‌حیحه] - [بوخاری و موس‌لیم هاوران له‌سه‌ری، وه ئه‌م بی‌ژه‌یه هین ئه‌بو داوده]

شیک‌ردنه‌وه:

پیغه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- ئاگاداری ده‌دات سه‌باره‌ت به ئاسانکاری له سویند خواردندا وزور به‌کاره‌ینانی، ئه‌میش بو فروشتنی شتومه‌ک وبه‌ده‌سته‌ینانی داهاتی زیاتر، چونکه فروشیار ئه‌گه‌ر به درو سویند له‌سه‌ر شتومه‌کیک بخوات؛ له‌وه‌یه ک‌ریاره‌که گومانی وا بیت که فروشیاره‌که راستگو‌یه به نرخ‌یکی زیاتر ده‌یک‌ری‌ت ئه‌میش به‌هوی سویند‌خواردنی فروشیاره‌که‌وه، وئ‌ه‌میش ده‌بیت‌ه هوی نه‌مانه‌ی به‌ره‌که‌ت له داهاتی فروشیاره‌که وله‌وه‌یه سه‌رمایه وده‌ستکه‌وته‌که‌ی تیا بجیت، چونکه ئه‌وه‌ی لای خوای گه‌وره‌یه به تاوان و سه‌رپیچی به‌ده‌ست ناهیت‌ند‌ری‌ت، وزور سویند خواردن نیشانه‌ی به مه‌زندانیانی خوای گه‌وره نییه له لایه‌ن ئه‌و به‌نده‌یه‌وه، وئ‌ه‌میش پیچه‌وانه‌ی ته‌وحیده (پیچه‌وانه‌ی یه‌ک خوا په‌رستییه).

له سووده‌کانی فه‌رمووده‌که:

١. به‌مه‌زندانیانی بابه‌تی سویند خواردن به الله، وده‌بیت ته‌نها به پی پیویست بیت.

۲. داهاتی حەرام ئەگەرچیش بڕەكەى زۆر بێت؛ بەلام بەرەكەتى تێدا هەلگیراوه و خێرى تێدا نییه.

۳. قازى عىاز دەلێت: نەمانى بەرەكەى سامانى بەدەستەتوو؛ یان بەهۆى تیاچوونیهى كە تووشى دەبێت، یان بە خەرجكردنیهى كە شتىك كە سوودى نابێت بۆى لە ژيانى و نابێتە پاداشت بۆ قىامەتى، یان لەلای دەمێنێتەوه بەلام بێبەش دەبێت لە سوودى، یان دەبێتە میرات بۆ كەسێك كە یێى نازانێت.

۴. نەوهوى دەلێت: فەرمووده كە ئاماژەى بۆ نەهى كردن لە زۆر سوێند خواردن لە كڕین و فرۆشتندا، چونكە سوێند خواردن بە بێ پێویستى؛ مەكروهە، هەروەها مەكروهە ساخكردنەوهى شتومەك بەم شیوهیه، ولەوهیه كڕیار تووشى هەلخەلەتاندن بێت بەهۆى ئەم سوێند خواردنەوه.

۵. زۆر سوێند خواردن ئاماژەى بۆ لاوازی ئیمان، ولاوازی تەوھید -یەك خوا پەرستى- لە دلى بەندەدا؛ چونكە زۆر سوێند خواردن دەبێتە هۆى دوو شت:

۱- گوى نەدان بە سوێند خواردن و شلرەوى تێیدا.

۲- درۆ كردن، چونكە هەركەسێك زۆر سوێند بخوات ئەوا زۆریش درۆ دەكات، بۆیه پێویستە زۆر سوێند نەخوات و كەمى بكاتەوه، وخواى گەورە -سبحانه وتعالى- دەفەرمویت: ﴿وَاحْفَظُوا أَيْمَانَكُمْ﴾ [المائدة: ۸۹] واتە: ﴿وه سوێندەكانتان بپارێزن﴾.

(٢٦١) - عن ابن عمر رضي الله عنهما عن النبي صلى الله عليه وسلم قال:
«أَحْمُوا السَّوَارِبَ وَأَعْفُوا اللَّحَى». [صحيح] - [متفق عليه]

(٢٦١) - له ثبني عومره وه - رهزاي خويان ليبيت - كه پيغه مبه ر - صلى الله عليه وسلم - ده فهرموي ت: **«سميل كورت بكنه وه ورش بهيلنه وه»**.
 [صحيحه] - [بوخاري و موسليم هاوران له سه ري]

شيكر دنه وه:

پيغه مبه ر - صلى الله عليه وسلم - فهرمانيكردوه به برين وكورتكر دنه وه ي
 سميل، ونا بيت وازي ليهي ت هه تا وه كو دريژ ده بيت وليوه كان داده پوشيت،
 نه گهر گه يشته ئاستي به شي سه ره وه ي ليوه كان ده بيت بيريت وكورت
 بكا ته وه.

له به رامبه ردا فهرمانيكردوه به هي شته وه ي ريش و وازي ليهي ت هه تا وه كو
 دريژ وچر ده بيت.

له سووده كاني فهرمووده كه:

١. حهرامي تي ريش تاشين.

(۲۶۲) - عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَا يَنْظُرُ الرَّجُلُ إِلَى عَوْرَةِ الرَّجُلِ، وَلَا الْمَرْأَةُ إِلَى عَوْرَةِ الْمَرْأَةِ، وَلَا يُفْضِي الرَّجُلُ إِلَى الرَّجُلِ فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ، وَلَا تُفْضِي الْمَرْأَةُ إِلَى الْمَرْأَةِ فِي الثَّوْبِ الْوَاحِدِ».

[صحيح] - [رواه مسلم]

(۲۶۲) - له ئه‌بی سه‌عیدی خودریه‌وه -ره‌زای خوای لیبیت- که پێغه‌مبه‌ری خودا -صلی الله علیه وسلم- ده‌فه‌رمویتی: «پیاو نابیت سه‌یری شه‌رمگه‌ی (عه‌وره‌تی) پیاوێکی تر بکات، و ئافه‌رت نابیت سه‌یری شه‌رمگه‌ی ئافه‌ره‌تیکی تر بکات، و نابیت دوو پیاو لاشه‌یان به‌ریه‌ک بکه‌وێت له‌ ژێر یه‌ک پۆشاکدا، و نابیت دوو ئافه‌رت لاشه‌یان به‌ریه‌ک بکه‌وێت له‌ ژێر یه‌ک پۆشاکدا».

[صه‌حیحه‌] - [موسلیم گێڕاوه‌یه‌تیوه‌]

شیکردنه‌وه‌:

پێغه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- نه‌هی کردووه‌ له‌وه‌ی پیاو سه‌یری شه‌رمگه‌ی (عه‌وره‌تی) پیاوێکی تر بکات، و نه‌هی کردووه‌ ئافه‌رت سه‌یری شه‌رمگه‌ی ئافه‌ره‌تیکی تر بکات.

شه‌رمگه‌ (عه‌وره‌ت): هه‌موو شتێکه‌ که شه‌رم ده‌کری‌ت له‌ ده‌رکه‌وتنی، و شه‌رمگه‌ی پیاو له‌نیوان ناوک بو‌ ئه‌ژنۆکانیه‌تی، و ئافه‌رت هه‌موو لاشه‌ی شه‌رمگه‌یه‌ به‌نیسه‌ت پیاوی نامه‌هرم -بیانی-، و به‌لای ئافه‌ره‌تان و مه‌هرمه‌کانی هه‌تا ده‌رخستنی ئه‌و شوێنانه‌ رێگه‌پیداوه‌ ؛ که له‌ حاله‌تی ئاسایی ده‌رده‌که‌وێت له‌ کاتی ئیشکردنی له‌ مالدای.

و پێغه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- نه‌هی کردووه‌ له‌وه‌ی دوو پیاو به‌رووتی لاشه‌یان به‌ریه‌ک بکه‌وێت له‌ ژێر یه‌ک پۆشاک یان یه‌ک به‌تانی، و نه‌هی کردووه‌ له‌وه‌ی دوو ئافه‌رت به‌رووتی لاشه‌یان به‌ریه‌ک بکه‌وێت له‌ ژێر یه‌ک پۆشاک یان یه‌ک به‌تانی ؛ چونکه‌ ئه‌مه‌ هه‌واکه‌ر بو‌ ئه‌وه‌ی یه‌کیکیان لاشه‌ی به‌ر

شهرمگه‌ی ئه‌وی تر بکه‌وێت، و به‌رکه‌وتن وه‌کو سه‌یرکردن نه‌هی لێکراوه، به‌ئکو توندتر نه‌هی لێده‌کرێت؛ به‌هۆی ئه‌وه‌ی خراپه‌که‌ی گه‌وره‌تره.

له سووده‌کانی فه‌رمووده‌که:

١. نه‌هی کردن له سه‌یرکردنی شهرمگه‌کان جگه‌ له‌نیوان ژن ومێرد نه‌بێت.
٢. به‌په‌رۆشی ئایینی ئیسلام له‌سه‌ر پاکبوونی کۆمه‌لگا، وداخستنی ئه‌و ده‌رگایانه‌ی که ده‌بنه‌ هۆی کردنی خراپه‌ وداوێن پیسی.
٣. سه‌یرکردنی شهرمگه‌ رێگه‌پێدراوه ؛ ئه‌گه‌ر بۆ پتووستیه‌ك بوو وه‌کو چاره‌سه‌ری پزیشکی وه‌تد، وده‌بێت به‌بێ شه‌هوه‌ت بێت.
٤. مسوڵمان فه‌رمانیپێکراوه به‌ داپۆشینی شهرمگه‌ی، و به‌ سه‌یر نه‌کردنی شهرمگه‌ی خه‌لکی تر.
٥. به‌تایبه‌ت باسی پیاوان له‌گه‌ڵ پیاوان، وئافره‌تان له‌گه‌ڵ ئافره‌تان کراوه ؛ چونکه سه‌یرکردن وده‌رخستنی شهرمگه‌کان زۆرچار له‌نیوان هه‌مان په‌گه‌زدا رووده‌دات.

(٨٩٠٤)

(۲۶۳) - عن عبد الله بن عمرو رضي الله عنهما قال: لَمْ يَكُنِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاحِشًا وَلَا مُتَفَحِّشًا، وَكَانَ يَقُولُ: «إِنَّ مِنْ خِيَارِكُمْ أَحْسَنَكُمْ أَخْلَاقًا».

[صحيح] - [متفق عليه]

(۲۶۳) - له عبداللهی کوری عه مرو - رهزای خویان لیبت - ده لیت: پیغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم - که سیک جوتندر و جوتن فروش نه بوو، وده یفه رموو: «باشترین و خیرترینان نه وانه نه که جوانترین رهوشتیان هه یه». [صه حیحه]

- [بوخاری و موسلیم هاوران له سه ری]

شیکردنه وه:

قسه وکرده وهی ناپه سه ند ونا شیرین له رهوشتی پیغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم - نه بوو نه به نه نقه ست ونه به هیچ شیوه یه کی تر، نه و خاوه ن رهوشتی کی بالا بوو - صلی الله علیه وسلم -.

وپیغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم - ده یفه رموو: باشترینان نه وانه نه جوانترین رهوشتیان هه یه، نه میش به چاکه کاری، وپروو خوشی، ونازار نه دان ونارامگرتن له سه ر نازاردان، وتیکه لبوون له گه ل خه لکی به رهوشتی جوان.

له سووده کانی فه رموو ده که:

۱. ده بیت ئیماندار دوور بیت له قسه ی خراب وکرده وهی ناشیرین.
۲. کاملی پیغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم - له رهوشت جوانیدا، چونکه هه رده م کرده وهی چاکي نه نجامداوه و به رده وام قسه ی جوانی وتووه.
۳. رهوشت جوانی گوهره پانه بو کتیرکی ئیمانداران بویه نه وهی له پیشه وه بیت نه و باشترین ئیمانداره وته و اوترین و کاملترین ئیمانی هه یه.

(٢٦٤) - عن عائشة رضي الله عنها قالت: سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: «إِنَّ الْمُؤْمِنَ لِيُدرِكُ بِحُسْنِ خُلُقِهِ دَرَجَةَ الصَّائِمِ الْقَائِمِ». [صحيح بشواهد] - [رواه أبو داود وأحمد]

(٢٦٤) - له عائشه وه - په زای خوی لیبیت - ده لیت: گویم له پیغه مبهری خودا بوو - صلی الله علیه وسلم - ده یفه رموو: «ئیماندار به هووی رهوشت جوانیه وه ده گاته پلهی ئه و کهسه ی که به زوری نویتز ده کات ورؤوو ده گریت». [صه حیحه به ریگاکانی تر] - [ئه بو داود وئه حمد - گپړاویانه ته وه]

شیکردنه وه:

پیغه مبهر - صلی الله علیه وسلم - بۆمان روونده کاته وه که رهوشت جوانی خاوه نه که ی ده گه یه نیتته پلهی ئه و کهسه ی به رده وام رؤوو ده گریت وشه و نویتز ده کات، وپوخته ی رهوشت جوانی بریتیه له: چاکه کار بوون، وقسه ی جوان، ورووخو شی، ونازار نه دان وزیان لینه دان، ونارامگرتن له سهر ئازار وزیان گه یانندن به خه لکی.

له سووده کانی فهرمووده که:

١. ئاینی ئیسلام گرنگیداوه به رهوشته کان؛ له روانگه ی پالوتن ورپکخستنیان.
٢. فه زلی رهوشت جوانی، به نده ده گه یه نیتته پلهی ئه و رؤوو وگره ی به رده وامه له رؤوو وگرتن، وئه و کهسه ی به رده وام شه و نویتز ده کات وماندوو نابیت.
٣. رؤوو وگرتن له رؤو و شه و نویتز کردن له شه ودا؛ دوو کرده وه ی مه زتن وقورسی ونا ره حه تیان تیدایه له سهر نه فس، بویه خاوه ن رهوشتی جوان ده گات به پلهی ئه وان؛ چونکه جیهادی نه فسی کردوو له سهر جوان مامه له کردن

(۲۶۵) - عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «أَكْمَلُ الْمُؤْمِنِينَ إِيمَانًا أَحْسَنُهُمْ خُلُقًا، وَخَيْرُكُمْ خَيْرُكُمْ لِنِسَائِهِمْ». [حسن] - [رواه أبو داود والترمذي وأحمد]

(۲۶۵) - له ئه بی هورهیره وه - په زای خوی لیبیت - که پیغه مبهری خودا - صلی الله علیه وسلم - ده فرمویت: «چاکترین و کاملترین باوه پدار له ئیماندا ئه وه یانه که جوانترین رهوشتی هه یه، و چاکترینتان ئه وانه که باشتیرین بؤ ئافره ته کانیا». [حه سه نه] - [ئه بو داود و تیرمزی - گنډاویانه ته وه]

شیکردنه وه:

پیغه مبهر - صلی الله علیه وسلم - باسی ئه وه مان بؤ ده کات که چاکترین و کاملترین باوه پدار له ئیماندا ئه وه یه که جوانترین رهوشتی هه یه، و چاکترینی نیو ئیمانداران ئه وانه که باشتیرین بؤ ئافره ته کانیا، وه کو هاوسه ر و کچ و خوشک و که سه نزیکه کان؛ چونکه ئه وانه شایسته ترین که سن به ره وشت جوانی به رامبه ریان.

له سووده کانی فه رمووده که:

۱. فه زلی ره وشته جوانه کان و به شیکه له ئیمان.
۲. کرده وه به شیکه له ئیمان، و ئیمان زیاد و که م ده کات.
۳. ریژلینانی ئاینی ئیسلام له ئافره ت، و ئاموژگاری بؤ چاکه کاری به رانبه ریان.

(٢٦٦) - عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: سُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ أَكْثَرِ مَا يُدْخِلُ النَّاسَ الْجَنَّةَ، فَقَالَ: «تَقْوَى اللَّهِ وَحُسْنُ الْخُلُقِ»، وَسُئِلَ عَنْ أَكْثَرِ مَا يُدْخِلُ النَّاسَ النَّارَ فَقَالَ: «الْفَمُّ وَالْفَرْجُ». [حسن صحيح] - [رواه الترمذي وابن ماجه وأحمد]

(٢٦٦) - له ئه بی هوره پره وه - ره زای خوای لیبیت - ده لیت: پیغه مبهری خودا - صلی الله علیه وسلم - پرسپاری لیکرا سه بارهت به ئه و شته ی به زوری ده بیته هو ی چوونه به هه شت، فهرمووی: «ته قوای خوای گه وره و ره وشت جوانی»، و پرسپاری لیکرا سه بارهت به ئه و شته ی به زوری ده بیته هو ی چوونه دوزه خ، فهرمووی: «دهم و دامین». [حه سه ن صه حیه] - [تیرمذی وئین ماجه وئه حمد - گنراویانه ته وه]

شیکردنه وه:

پیغه مبهر - صلی الله علیه وسلم - بۆمانی روونده کاته وه که له گه وره ترین هوکاره کانی چوونه به هه شت، دوو شتن: ته قوای خوای گه وره و ره وشت جوانی. ته قوای خوای گه وره: ئه وه یه له نیوان خۆت و سزای خوای گه وره به ربه ستیک دابنیت، وئه میش به ئه نجامدانی فهرمانپیکراوه کان و دوورکه و تنه وه له نه هی لیکراوه کان ده بیت. و ره وشت جوانی: بریتیه له روو خوشی و چاکه کاری و ئازار نه دان. وله گه وره ترین هوکاره کانی چوونه دوزه خ، دوو شتن: زمان و دامین. له تاوانه کانی زمان: درۆکردن و غه یبهت و بوهتان کردن و هتد. وله تاوانه کانی دامین: زینا و نیربازی و هتد.

له سووده کانی فەرمووده که:

١. له هۆکاره کانی چوونه بهههشت؛ هه‌ندیک هۆکار هه‌ن که په‌یوه‌ندی هه‌یه به خوای گه‌وره‌وه، له‌وانه‌ش: ته‌قوای خوای گه‌وره، وهه‌ندیک هۆکار هه‌یه په‌یوه‌سته به به‌نده‌کانه‌وه، له‌وانه‌ش: ره‌وشت جوانی.
٢. ترسناکی زمان له‌سه‌ر خاوه‌نه‌که‌ی، وله هۆکاره کانی چوونه دۆزه‌خه ئه‌گه‌ر له‌تاواندا به‌کاریبه‌ییت.
٣. ترسناکی شه‌هوه‌ته حه‌رام‌کراوه‌کان وداوین پیسی له‌سه‌ر مروّف، وله هۆکاره کانی چوونه دۆزه‌خه.

(٥٤٧٦)

(٢٦٧) - عن أنس بن مالك رضي الله عنه قال: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَحْسَنَ النَّاسِ خُلُقًا. [صحيح] - [متفق عليه]

(٢٦٧) - له ئه‌نه‌سی کورپی مالیکه‌وه - په‌زای خوای لیبیت- ده‌لّیت: «په‌یغه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- جوانترین ره‌وشتی هه‌بوو له نیو خه‌لکیدا». [صه‌حیحه] - [بوخاری و موسلیم هاواران له‌سه‌ری]

شیکردنه‌وه:

په‌یغه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- جوانترین ره‌وشتی هه‌بوو، وله پيش هه‌موو خه‌لکیه له ره‌وشته چاک وجوانه‌کان؛ له قسه‌ی جوان، وخیرکردن، وپرووخوشتی، وئازار نه‌گه‌یاندن، زیان لینه‌دان، وئارامگرتن له‌سه‌ر ئازاردانی خه‌لکی.

له سووده کانی فه رموده که:

۱. کاملی وته واوی ره وشت جوانی پیغه مبهه - صلی الله علیه وسلم -.
۲. پیغه مبهه - صلی الله علیه وسلم - سه رمه شق وقوده ی کامل وته واوه له ره وشت جوانیدا.
۳. ناموزگاری کردن به ره وشت جوانی ئه ویش به وه رگرتی پیغه مبهه - صلی الله علیه وسلم - وه کو قوده ونمونه له مه دا.

(٦١٨٠)

(٢٦٨) - قال سعد بن هشام بن عامر - عندما دخل على عائشة رضي الله عنها -
يَا أُمَّ الْمُؤْمِنِينَ، أَنْبِئِي عَن خُلُقِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَتْ: أَلَسْتُ
تَقْرَأُ الْقُرْآنَ؟ قُلْتُ: بَلَى، قَالَتْ: «فَإِنَّ خُلُقَ نَبِيِّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ
الْقُرْآنَ». [صحيح] - [رواه مسلم في جملة حديث طويل]

(٢٦٨) - له سه عدى كورى هيشامى كورى عامره وه ده لیت: کاتیک چوو بو
لای عائشه - رهزای خوی لیبت - ووتی: ئه ی دایکی ئیمانداران هه والم پی بده
سه بارهت به ره وشتی پیغه مبهه ی خودا - صلی الله علیه وسلم -، ووتی: ئایا
قورئان ده خوینیتته وه؟ ووتم: به ئی، ووتی: «ره وشتی پیغه مبهه - صلی الله
علیه وسلم - وه کو قورئان بو». [صه حیه] - [موسلم - کتیراویه تیه وه]

شیکردنه وه:

دایکی ئیمانداران عائشه - رهزای خوی لیبت - پرسیری لیکرا سه بارهت به
ره وشتی پیغه مبهه ی خودا - صلی الله علیه وسلم -، ئه ویش به وشه یه کی
گشتگیر وه لامی دایه وه، وپرسیارکاری ئاراسته کرد بو قورئانی پیروز که کوی

هه موو سيفهت ورهوشته جوان وکامله کانی تیدا باسکراوه، ووتی: پیغه مبهه-
صلی الله علیه وسلم- رهوشته کانی بهیپی ئه ورهوشته جوانانه بوو که له
قورئاندا باسکراوه، ئه وهی قورئان فه رمانیپیکردووه ؛ جیبه جیپیکردووه،
وئه وهی قورئان نه هی لیکردووه ؛ لپی دوور که وتووته وه، رهوشتی بریتی بوو له
کرده وه کردن به قورئان وجیبه جیپیکردنی له ژیانیدا، و وهستان له سهر سنوور
و حه رامکراوه کانی، وهه لسوکه وت کردن بهیپی ئا دابه کانی، وپه ند وه رگرتن له
چیرۆک وباسه کانی.

له سووده کانی فه رمووده که:

۱. ئامۆژگاری بو هه لسوکه وت کردن بهیپی رهوشته کانی قورئان، وده بییت
پیغه مبهه-صلی الله علیه وسلم- وه کو قدوه ونمونه وه ریگیریت له م بابه ته دا
بو ئه وهی مسوئلمانان وه کو ئه و بن.
۲. ستاشیکردنی رهوشتی پیغه مبهه ری خودا-صلی الله علیه وسلم- که
سه رچاوهی له نور ورۆشنایی وه حیه وه وه رگرتووه.
۳. قورئان سه رچاوهی هه موو رهوشته جوانه کانه.
۴. رهوشته کان له ئیسلامدا هه موو ئاین ده گریتته وه : ئه نجامدانی
فه رمانیپیکراوه کان و دوور که وتنه وه له نه هی لیکراوه کان.

(٢٦٩) - عن عائشة رضي الله عنها قالت: «كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يعجبه التيمن في تنعله، وترجله، وطهوره، وفي شأنه كله». [صحيح] - [متفق عليه]

(٢٦٩) - له عائشه وه -رهزای خوای لیبت- ده لیت: «پیغه مبه ر-صلی الله علیه وسلم- به کارهینانی راستی پی خوش بوو: له نه عمل له پیکردنی، وله شانه کردنی، وله دهستنوئزگرتنی، وله هه موو کاروباریکی تری». [صه حیه] - [بوخاری و موسلیم هاوران له سه ری]

شیکردنه وه:

عائشه -رهزای خوای لیبت- هه والی خوویه ک باسده کات که پیغه مبه ر-صلی الله علیه وسلم- چه زی لی بووه، ئه ویش بریتیه له پیشخستنی راست له کاتی نه عمل له پیکردنی، وشانه کردنی، ودهستنوئزگرتنی، وهه موو کرده وهه کانی تروه کو پوشینی جل وخه وتن وخواردن وخواردنه وهه وهتد. هه موو ئه مانه له نیشانه ی ریزگرتنه له راست. به لام بو ئه و شتانه ی که پیسن ده بیت دهستی چه پ به کاربه یتریت؛ بویه پیغه مبه ر-صلی الله علیه وسلم- نه هی کردووه له تارات کردن به دهستی راست، ونه هی کردووه له دهستدان له عهوره ت (دامین) به دهستی راست له کاتی چوونه سه رئاو، چونکه دهستی راست بو کاره چاکه کانه، به لام دهستی چه پ بو شته پیسه کانه.

له سووده کانی فه رمووده که:

١. نه وه وی ده لیت: ئه مه بنچینه یه کی جیگیره له شه ریعه تدا، ئه ویش ئه وه یه هه رشتیک بو ریزلینان بیت وه کو پوشینی جل وشه رپوال وگوره وی وچوونه مزگه وت وسیواک وکل کردن، ونینوک کردن وسمیل کورته کردنه وه، وشانه کردن ولابردنی مووی بن بال وتاشینی سه ر، وسه لامدانه وه له نوئز، وشووردنی ئه ندامه کانی دهستنوئزگرتن، ودهرچوون له سه رئاو، وخواردن

وخواردنه‌وه، وته‌وقه‌کردن، وده‌ست دان له به‌رده ره‌شه‌که، وجگه له‌مانه‌که هاومانان ؛ ئەوا سوننه‌ته لای راست پېش بخړیت، به‌لام ئە‌گەر به پېچه‌وانه‌وه‌ی رېژلېنانه‌وه بېت ؛ وه‌کو ده‌رچوون له مزگه‌وت وچلم فرېدان وتارەت گرتن وداکه‌ندنی جل وشه‌روال وگوره‌وی وهتد، ئەوا لېرده‌دا سوننه‌ته لای چه‌پ پېش بخړیت، ئە‌مانه‌هه‌مووی به‌هوی رېژ وشه‌ره‌فمه‌ندی لای راسته.

۲. (ده‌ستپېکردنی به‌راست پې خوشبوو)؛ ئە‌مانه‌ده‌گرېته‌وه: ده‌ستپېکردن به‌کرده‌وه‌کان به‌ده‌ستی راست، وپې راست، ولای راست، وپېدانی شت به‌ده‌ستی راست.

۳. نه‌وه‌وی ده‌لېت: هه‌ندی‌ک له ئە‌ندامه‌کانی ده‌ست‌نوێژ سوننه‌ت نییه‌سه‌ره‌تا لای راست بشۆردرېت ؛ ئە‌مانیش بریتین له: گوێیه‌کان وده‌سته‌کان (هه‌تا مه‌چه‌ک) وگۆناکان -پروو- هه‌موویان به‌یه‌که‌وه‌ده‌شۆردرېن یه‌ک جار، ئە‌گەر نه‌توانرا وه‌کو بۆ نمونه‌که‌سی‌ک ده‌ستی‌کی نه‌بوو ؛ ئە‌وا لای راست پېشده‌خات.

(٢٧٠) - عن شداد بن أوس رضي الله عنه قال: ثِنْتَانِ حَفِظْتُهُمَا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّ اللَّهَ كَتَبَ الْإِحْسَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ، فَإِذَا قَتَلْتُمْ فَأَحْسِنُوا الْقِتْلَةَ، وَإِذَا ذَبَحْتُمْ فَأَحْسِنُوا الذَّبْحَ، وَلِيُحَدِّثْكُمْ شَفْرَتَهُ، فَلْيُرِخْ ذَبِيحَتَهُ».

[صحيح] - [رواه مسلم]

(٢٧٠) - له شه دادی کوری ئه وسه وه - ره زای خوی لیبت - ده لیت: دوو شتم له پیغه مبهری خوداوه له بهر کردووه - صلی الله علیه وسلم - ده یفه رموو: «خوای گه وره چاکه کاری له سهر هه موو شتیک نووسیوه، ئه گهر کوشتاریه کتان کرد؛ ئه وا به چاکي ئه نجامی بدن، وئه گهر سهر برینیکتان ئه نجامدا؛ ئه وا به چاکي ئه نجامی بدن، وبا یه کیک له ئیوه که ره سته ی سهر برینه که ی تیژ بکات بو ئه وه ی ناره حه تی له سهر سهر براوه که لابادات». [صه حیحه] - [موسلم گنراویه تیه وه]

شیکردنه وه:

پیغه مبهر - صلی الله علیه وسلم - ئه وه مان بو روونده کاته وه که خوای گه وره چاکه کاری ده ره هق به هه موو شتیک واجب کردووه، وچاکه کاری: بریتیه له هه سترکردن به چاودیری خوی گه وره به بهرده وای، له په رستنی وکردنی خیر وچاکه وئازارنه دان و دوورخستنه وه ی زیان له بوونه وه ره کان، وته نانه ت چاکه کاری له کوشتن و سهر برینیش ده گریته وه.

چاکه کاری له کوشتن له کاتی توله سهندنه وه (القصاص): ئه وه یه ئاسانه ترین و خیرترین ریگا هه لپزیت بو ده رچوونی روچی کوژراوه که.

وچاکه کاری له سهر پیندا: به وه ده بیت چاکه کاریت به رامبه ر ئاژله ئه میش به تیژکردنی ئامیر و که ره سته ی سهر برینه که، ونا بیت له پیش چاوی ئاژله که تیژی بکات، ونا بیت سهری بپریت له کاتیکدا ئاژله لیکي تر سهری ده کات.

له سووده کانی فہرموودہ کہ:

۱. رے حمہت ومیہربانی خوی گہورہ - عز وجل - به خولقینراوہ کان.
۲. چاکہ کاری له کوشتن وسہرپریندا بهوہی کہ به گویرهی شہرے
ئہنجامبدرین.
۳. کہ مال وتہواوی ئہم شہریعہتہ کہ ہموو خیریکی له خوگرتووه،
ولہوانہش: بہبہزہی ونہرم ونیان بوون بہرامبہر ئاژہلہ کان.
۴. نہہی کردن له شیواندنی لاشہی مروؤف له پاش کوشتی.
۵. حہرامبوونی ہہر کاریک بیئتہ هوئی ئازاردانی ئاژہل.

(۴۳۱۹)

(۲۷۱) - عن عبد الله بن عمرو رضي الله عنهما قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «إِنَّ الْمُقْسِطِينَ عِنْدَ اللَّهِ عَلَى مَنَابِرٍ مِنْ نُورٍ، عَنْ يَمِينِ الرَّحْمَنِ عَزَّ وَجَلَّ، وَكَلَّمَا يَدِيهِ يَمِينٌ، الَّذِينَ يَعْدِلُونَ فِي حُكْمِهِمْ وَأَهْلِيهِمْ وَمَا وَلُوا». [صحيح] - [رواه مسلم]

(۲۷۱) - له عبداللهی کوری عہمرو - رےزای خویان لیبت - کہ پیغہمبہری
خودا - صلی اللہ علیہ وسلم - دہفرمویت: «دادپہروہران لہلای خوی
گہورہ لہسہر مینبہری نور ورؤشناییدان، لہلای راستی خوی میہربان
-الرحمان- (عز وجل)، وہہردوو دہستہکانی (پہروہردگار) راستن، ئہوانہی
کہ دادپہروہرن: لہ حوکم وفہرمانرہواییان، ولہ مال وخیزانیان، ولہ ہہر
کار وسہرپہرشتیاریہک کہ پییان بسیپردریت». [صہحیحہ] - [موسلیم]

گنراویہتیہوہ

شیکردنه وه:

پیغه مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- باسی ئه‌وه‌مان بۆ ده‌کات که ئه‌وانه‌ی به‌دادپه‌روه‌ری حوکم ده‌که‌ن و بریار ده‌ده‌ن له‌نیو ئه‌و خه‌لکه‌ی له‌ژیر ده‌ستیاندان و فه‌رمانه‌واییان ده‌که‌ن یان له‌ مال و خێزانیان، ئه‌وا ئه‌م دادپه‌روه‌رانه‌ له‌ شوێنی به‌رز داده‌نیشن له‌رۆژی قیامه‌تدا که‌ له‌ نور و پڕۆشنای دروستکراوه‌ وه‌کو ریژلینایتیک لییان. و ئه‌م مینه‌رانه‌ له‌لای راستی په‌روه‌ردگاری میه‌ره‌بانن -سبحانه‌ و تعالی-، وه‌ه‌ردوو ده‌ستی په‌روه‌ردگار راستن.

له سووده‌کانی فه‌رمووده‌که:

١. فه‌زڵ و پله‌و پایه‌ی دادپه‌روه‌ری (عه‌دل) و ئامۆزگاریکردن بۆ پایه‌ند بوون پیوه‌ی.
٢. دادپه‌روه‌ری گشتی هه‌موو فه‌رمانه‌وایه‌تی و حوکم کردنه‌کان ده‌گرێته‌وه‌ له‌نیو خه‌لکیدان ته‌نانه‌ت دادپه‌روه‌ری له‌نیوان خێزانه‌کانیش -ژنه‌کانیش- ده‌گرێته‌وه‌ (ئه‌گه‌ر زیاتر له‌ یه‌ک ژنی هه‌بوو) وه‌ه‌روه‌ها منداڵه‌کان وه‌تند.
٣. روونکردنه‌وه‌ی پله‌و پایه‌ی دادپه‌روه‌ران له‌ رۆژی قیامه‌تدا.
٤. جیاوازی پله‌ پایه‌ی ئه‌هلی ئیمان له‌ رۆژی قیامه‌تدا هه‌ریه‌کیکیان به‌ پێی کرده‌وه‌که‌یه‌تی.
٥. شیوازی هاندان له‌ شیوازه‌کانی بانگه‌وازییه‌، که‌ هانی ئه‌و که‌سه‌ ده‌ده‌یت که‌ بانگه‌وازی ده‌که‌یت بۆ ئه‌وه‌ی ئه‌و په‌رستنه‌ی له‌لا خۆشه‌ویست بێت و ئه‌نجامی بدات.

(۲۷۲) - عن أبي سعيد الخدري رضي الله عنه أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: «لَا ضَرَرَ وَلَا ضِرَارَ، مَنْ ضَارَّ ضَرَّهُ اللَّهُ، وَمَنْ شَاقَّ شَقَّ اللَّهُ عَلَيْهِ».

[صحيح بشواهد] - [رواه الدارقطني]

(۲۷۲) - له ئه‌بی سه‌عیدی خودریه‌وه -ره‌زای خوای لیبت- که پیغه‌مبه‌ری خودا -صلی الله علیه وسلم- ده‌فه‌رمویت: «نه زیان به‌خۆت ونه زیان به‌خه‌لکی بگه‌یه‌نه، ئه‌وه‌ی زیان بگه‌یه‌نیت (به‌خه‌لکی) ئه‌وا خوای گه‌وره‌زیانی پیده‌گه‌یه‌نیت، وئ‌ه‌وه‌ی قورس ونا‌ره‌حه‌تی به‌ینیت -بۆ سه‌ر خه‌لکی- ئه‌وا خوای گه‌وره‌قورسی ونا‌ره‌حه‌تی ده‌هینیت‌ته‌ سه‌ری». [صه‌حیحه‌ به‌ریگا‌کانی تر] - [داره‌قو‌طنی گێ‌راویه‌تی‌ه‌وه‌]

شیکردنه‌وه:

پیغه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- روونیده‌کاته‌وه‌ که واجبه‌ زیان دوور بخه‌یت‌ه‌وه‌ به‌جیاوازی جو‌ره‌کانی له‌سه‌ر نه‌فس و خه‌لکی، بۆیه‌ هه‌ل‌ل‌ نیه‌ بۆ هیچ یه‌ کێک زیان له‌ خۆی یان له‌ خه‌لکی بدات.

وحه‌ل‌ل‌ نیه‌ به‌رامبه‌ر به‌ زیان ئه‌ویش زیانی پێ‌بگه‌یه‌نیت؛ چونکه‌ زیان به‌ زیان لاناچیت مه‌ گه‌ر له‌بابه‌تی تۆله‌سه‌ندنه‌وه‌ -القصاص- به‌ی زیاده‌ره‌وی کردن.

پاشان پیغه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- هه‌ره‌شه‌ی کردووه‌ له‌و که‌سه‌ی زیان به‌خه‌لکی ده‌گه‌یه‌نیت وبارگرانی ونا‌ره‌حه‌تی ده‌هینیت‌ته‌ سه‌ریان؛ به‌وه‌ی ئه‌ویش تووشی زیان ونا‌ره‌حه‌تی ده‌بیت.

له‌ سووده‌کانی فه‌رمووده‌که:

۱. نه‌هی کردن له‌ سزادان به‌زیاتر له‌ قه‌باره‌ی زیانی که‌سی زیانلێ‌ده‌ر.
۲. خوای گه‌وره‌فه‌رمانی به‌ شتێک نه‌کردووه‌ به‌به‌نده‌کانی که‌ زیانی ئه‌وانی تیدا بیت.

٣. حه رامبوونی زیانلیدان به شیوهیه کی گشتی، نابیت نه به قسه و نه به کرده وه و نه به وازهینان زیانلیدان هه بیت.

٤. پاداشت به هاوشیوهی کرده وهیه، هه رکه سیک زیان به خه لکی بگه یه نیت؛ ئەوا خوای گه وره تووشی زبانی ده کات، وهه رکه سیک نارحه تی بهینیت بو سهر خه لکی؛ ئەوا خوای گه وره تووشی نارحه تی ده کات.

٥. له بنچینه کانی شه ريعهت: (زیان ده بیت لا بیریت)، شه ريعهت رازی نابیت به زیان، ونکوئی ده کات له زیانپيگه یاندن.

(٤٧١)

(٢٧٣) - عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّمَا مَثَلُ الْجُلَيْسِ الصَّالِحِ وَالْجُلَيْسِ السَّوِّءِ كَمَثَلِ الْمِسْكِ وَنَافِخِ الْكِيرِ، فَحَامِلُ الْمِسْكِ: إِمَّا أَنْ يُجْذِبَكَ، وَإِمَّا أَنْ تَبْتَاعَ مِنْهُ، وَإِمَّا أَنْ تَجِدَ مِنْهُ رِيحًا طَيِّبَةً، وَنَافِخُ الْكِيرِ: إِمَّا أَنْ يُحْرِقَ ثِيَابَكَ، وَإِمَّا أَنْ تَجِدَ رِيحًا خَبِيثَةً». [صحيح] - [متفق عليه]

(٢٧٣) - له ئەبی موساوه -رهزای خوای لیبیت- که پیغه مبهه -صلی الله علیه وسلم- دهفه رمویت: «نمونه ی هاوړپې باش وهاوړپې خراپ وهك میسك فروش و خوشکاری کوره ی ئاسن وایه، میسك فروش: یان هه ندیكت پیده دات (وهكو دیاری)، یان لپې ده کریت، ویان بونیکي خوشت به سهردا دیت، و خوشکاری کوره ی ئاسن: یان جله کانت ده سوتینیت، ویان بونیکي ناخوشت به سهردا دیت». [صه حیه] - [بوخاری و موسلیم هاوړان له سهری]

شیکردنه وه:

پینگه مبهړ - صلى الله عليه وسلم - نمونه ی دوو جوړ له خه لکي باسکرد: جوړی یه که م: هاوړپې چاک ؛ که رېنموږنی ده کات بو لای خوی گه وره وئو شتانه ی رهمه نندی په روه ردگاری تیدایه، ویا رهمه تیدهره له گوږپایه لیکردنی په روه ردگار، نمونه ی ئه م که سه وه کو فروشیاری میسک وایه، یان هه ندیکت پیدهدات، یان ئه وه تا لپې ده کړیت، یان بوږنی خوښی به سه رتا دیت. جوړی دووه م: هاوړپې خراب ؛ که مروږ دوو ده خاته وه له رېبازی الله، ویا رهمه تیدهره له سه ر کردنی گونا هه کان، وکرده وهی خراب ونا شیرینی لپوه ده بینیت، وتووشی سه رزه نشتی ده بیت به هو ی هاوړپیه تی ودانیشن له گه لپ نمونه ی ئه م که سه وه کو ئه و ئا سگه ره وایه که فوو ده کات به کوره دا ؛ یان ئه وه تا جله که ت ده سو تینیت به هو ی پرژي ئا گره که، یان ئه وه تا به هو ی نزیک بوونت لپې بوږنی پیس ونا خوښ دیت به سه رتا.

له سوو ده کانی فه رموو ده که:

۱. هیئانه وهی نمونه کان رینگه پندراوه ؛ بو نزیک کردنه وهی واتا ومه به ست وتینگه یشتنی بیسه ر.

۲. ئاموژگاری وهاندان بو دانیشن له گه ل که سی خوا په رست وچاک، دوو ورکه وتنه وه له که سی خراب و به د ره وشت.

(٢٧٤) - عن أبي هريرة رضي الله عنه: أَنَّ رَجُلًا قَالَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَوْصِنِي، قَالَ: «لَا تَغْضَبْ» فَرَدَّدَ مِرَارًا قَالَ: «لَا تَغْضَبْ». [صحيح] - [رواه البخاري]

(٢٧٤) - له ئه‌بی هوره‌په‌روه - په‌زای خوای لیبیت- ده‌لټ: پیاوټیک به پیغه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- ی ووت: وه‌سیه‌ت وئاموژگاریم بکه، ئه‌ویش -صلی الله علیه وسلم- فه‌رمووی: «توره‌مه‌به»، پیاوه‌که چه‌ند جار هه‌ر ئه‌و قسه‌ی دووباره‌کرده‌وه، پیغه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- یش هه‌ر ده‌یفه‌رموو: «توره‌مه‌به». [صه‌حیحه] - [بوخاری گټراویه‌تیه‌وه]

شیکردنه‌وه:

یه‌کیک له‌هاوه‌لان -په‌زای خوای لیبیت- داوای کرد له‌پیغه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- رټنموټی بکات بو شتټیک سوودی بو‌ی هه‌بټ، ئه‌ویش فه‌رمانیپټکرد که توره‌نه‌بټ، وئهمیش مانای ئه‌وه‌یه‌ دوور بکه‌وټته‌وه له‌و هوکارانه‌ی ده‌بنه‌هو‌ی توره‌بوونی، وپټو‌سته‌ زال بټ به‌سه‌ر نه‌فسیدا ئه‌گه‌ر تووشی توره‌یی بوو به‌شټوه‌یه‌ک توره‌یه‌که‌ی کوشتن ولټدان وجوټندان وه‌تد له‌شته‌ناره‌واکانی له‌گه‌لدا نه‌بټ.

وپیاوه‌که چه‌ند جار داوای وه‌سیه‌ت ورټنموټی کرد، و پیغه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- له‌م ئاموژگاریه‌زیاتر هیچی تری پټنه‌ووت: (توره‌مه‌به).

له‌سووده‌کانی فه‌رمووده‌که:

١. هو‌شداری وئ‌اگ‌دار کردنه‌وه له‌تووره‌بوون وه‌وکاره‌کانی چونکه هه‌موو شه‌رټکی له‌خو‌گرتووه، وئ‌اگ‌داربوون ودوورکه‌وتنه‌وه لی هه‌موو خټرټیک له‌خو‌ ده‌گرټ.

٢. توره‌بوون له‌پټناو الله وه‌کو توره‌بوون کاتیک هه‌رامیک ده‌کرټ ؛ ئه‌مه له‌تووره‌بوونی ستایشکراوه.

٣. دووباره کردنه وهی قسه له کاتی پپووستی بوئه وهی گوئگر لیی تیبگات ودرک به گرنگی بکات.

٤. فه زلی داواکردنی وهسیهت وئاموژگاری له زانا.

(٤٧٠٩)

(٢٧٥) - عن أبي هريرة رضي الله عنه أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: «لَيْسَ الشَّدِيدُ بِالصُّرْعَةِ، إِنَّمَا الشَّدِيدُ الَّذِي يَمْلِكُ نَفْسَهُ عِنْدَ الْغَضَبِ». [صحيح] - [متفق عليه]

(٢٧٥) - له ئه بی هورهیره وه - په زای خوای لیبت - که پیغه مبهری خودا - صلی الله علیه وسلم - دهفه رمویت: «که سی به هیژ ئه وه نییه که به هیژه له زوران بازیدا، به لکو که سی به هیژ ئه وه یه که نه فسی خو ی ده گریتته وه له کاتی توره بووندا». [صه حیحه] - [بوخاری و موسلیم هاوړان له سه ری]

شیکردنه وه:

پیغه مبهر - صلی الله علیه وسلم - ئه وه مان بو پروونده کاته وه که هیژی راسته قینه ؛ هیژی لاشه نیه، یان ئه و که سه نیه که له به هیژه کانی تر ده باته وه له زوران بازیدا، به لکو به هیژی ئازا ئه وه یه که جیهادی نه فسی خو ی ده کات و زال ده بیت به سه ریدا کاتیک خه ریکه توره ییه که ی له جله و ده ریچیت؛ چونکه ئه مه به لگه یه له سه ر ئه وه ی زاله به سه ر نه فسی خو ی و سه رکه و توه به سه ر شه یتان.

له سووده کانی فه رمووده که:

١. فه زلی له سه رخو بوون و زال بوون به سه ر نه فسدا له کاتی توره یی، له و کرده وه چا کانه یه که ئیسلام ئاموژگاری سه باره تی کردو وه.

۲. جيهاد وکوشش کردنی نه فس له کاتی تورپیدا سه ختر وناړحه تتره له جيهاد کردنی دوژمن.

۳. ثاني ئيسلام تيگه يشتنه جاهيليه کاني گوري سهارهت به هيژ ؛ هيژي راسته قينه واپينا سه کرد که ده بيته هوې بنيات ناني ره وشتي بهرز، بويه به هيژ ترين که س ئه وهيه که خوې بگريته وه ونه فسي په روه رده بکات.

۴. دوور که و تنه وه له تورپي؛ چونکه ده بيته هوې زيان بو سهر تاک وکومه لگا.

(۵۳۵۱)

(۲۷۶) - عن عبد الله بن عمر رضي الله عنهما قال: سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلًا يَعِظُ أَخَاهُ فِي الْحَيَاءِ، فَقَالَ: «الْحَيَاءُ مِنَ الْإِيمَانِ». [صحيح] - [متفق عليه]

(۲۷۶) - له عبدالله کوري عومه روه - په زای خويان ليبيت - ده ليت: پيغه مبه - صلى الله عليه وسلم - گوئي له پياوړيک بوو ئاموژگاري براکي ده کرد سهارهت به شهرمکردن، ئه ویش فهرمووی: «شهرم کردن له ئيمان وهيه (له باوه روه وهيه)». [صحيحه] - [بوخاری و موسليم هاوران له سهری]

شيکردنه وه:

پيغه مبه - صلى الله عليه وسلم - گوئي له پياوړيک بوو ئاموژگاري براکي ده کرد بوئه وهيه ئه وهنده شهرمن نه بيت! به لام په يامبه ري خدا - صلى الله عليه وسلم - بوياني روونکرده وه که شهرمکردن به شيکه له ئيمان، وشهرمکردن ته نها خير وچاکه ده ينيت.

وشهرمکردن ئه و ره وشته جوانه يه که ده بيته هوې کردني شتي باش وچاک و دوور که و تنه وه له شتي خراب وناړه و.

له سووده کانی فهرمووده که:

۱. ئەو شتە ی وات لیبکات که خیر ئەنجام نە دەیت ئەوا شەرم کردن نییه، بە لکو شەرمەزارییه و بێ تواناییه وزه لیلی وترسنۆکیه.
۲. شەرم کردن بە رامبەر خوای گەوره بریتیه له ئەنجامدانی فەرمانپیکراوه کان و وازهینان له قەدەغە کراوه کان.
۳. شەرم کردن بە رامبەر خە لکی به رێژگرتنیانه به گوێره ی پله یان، دوورکەوتنەوه لهو شتانه ی ناره وایه دەرەهەقیان بکریت له خوو ونەریتدا.

(۵۴۷۸)

(۲۷۷) - عن المقدم بن معدي كرب رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: «إِذَا أَحَبَّ الرَّجُلُ أَخَاهُ فَلْيُخْبِرْهُ أَنَّهُ يُحِبُّهُ». [صحيح] - [رواه أبو داود والترمذي والنسائي في السنن الكبرى وأحمد]

(۲۷۷) - له میقدام کوری مه عدی کریبه وه - رهزای خوای لیبت - که پیغه مبه - صلی الله علیه وسلم - ده فهرمویت: «ئەگەر پیاویک براکە ی خوشویست؛ ئەوا با پێی بلێت که خوشی دهوێت». [صه حیه] - [ئەبو داود و تیرمذی و نه سائی (له - السنن الکبری) و ئەحمەد - گێڕاویانه ته وه]

شیکردنه وه:

پیغه مبه - صلی الله علیه وسلم - له فهرمووده یه که یکه له هوکاره کانی به هیزبوونی په یوهندی له نیوان ئیمانداران باسده کات که دهیته هو ی بلاو بوونه وه و دامه زرانندی خوشه ویستی له نیوانیان، ئەویش ئەوه یه ئەگەر پیاویک برایه کی مسوڵمانی خوشویست یان ئافره تی که خوشکی مسوڵمانی خوشویست ئەوا با پێی بلێت که له پێناو خوای گەوره خوشی دهوێت.

له سووده کانی فەرمووده که:

١. فەزڵ و پله و پایە ی خوڤوێستن بە دڵسوژی لە پێناو خۆی گەورە، نە ک بەهۆی بەرژەوێندیەکی دۆنیایی.
٢. سونەتە (موسڵەحەبە) کە کەسێک خوڤوێست لە پێناو خۆی گەورە ئەو خوڤەوێستیەکی بۆ دەریبڕێت، چونکە ئەمە دەبێتە هۆی زیادبوونی خوڤەوێستی و هۆگری و یە کگرتن.
٣. بڵاوکردنەوێ خوڤەوێستی لە نێوان ئیمانداران دەبێتە هۆی بەهێزبوونی بڕایەتی ئیمانی و کۆمەلگە دەپاریزێت لە پەرتەوازی و ناوکی.

(٣٠١٧)

(٢٧٨) - عن جابر بن عبد الله رضي الله عنهما عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: **«كُلُّ مَعْرُوفٍ صَدَقَةٌ»**. [صحيح] - [رواه البخاري من حديث جابر، ورواه مسلم من حديث حذيفة]

(٢٧٨) - له جابری کۆری عەبدوللەوێ - رەزای خۆیان لێبێت - کە پێغەمبەری خودا - صلی اللہ علیہ وسلم - دەفەر مۆیت: **«هەموو چاکە کارییەکی خێرە»**. [صەحیحە] - [بوخاری و موسلیم - گێڕاویانەتەوێ]

شیکردنەوێ:

پێغەمبەر - صلی اللہ علیہ وسلم - باسی ئەوێمان بۆ دەکات کە چاکە کاری و سوود گە یاندن بەخەڵکی لە قسە و کردەوێ ؛ هەمووی خێر و چاکە یە، و لەسەر ئەنجامدانی پاداشت هە یە.

له سووده کانی فہرموودہ کہ:

۱. فہرموودہ کہ بہ لگہ یہ له سہر ئہوہی کہ نووسینی خیر وچاکہ تہنہا تایبہت نییہ بہ خیرکردن له ریگی بہ خشیانی پاره ومانلہوہ، بہ لکو ھہموو کردہوہیہ کی خیر یان وتہیہ کی خیر بہرامبہر خہ لکی بہ چاکہ بۆ مروؤف دہنووسریت.
۲. ھاندان بۆ ئہنجامدانی ھہموو چاکہیہ ک ھہموو شتیکی کہ سوود بہ خہ لکی بگہیہ نیئت.
۳. بہ کہم دانہ نانی ھیچ چاکہیہ ک، ئہ گہرچیش شتیکی زۆر کہم بیت.

(۵۳۴۶)

(۲۷۹) - عن أبي هريرة رضي الله عنه قال رسول الله - صلى الله عليه وآله وسلم - : «كل سُلامى من الناس عليه صدقة كل يوم تطلع فيه الشمس: تُعَدُّلُ بين اثنين صدقةً، وتُعِينُ الرجلَ في دابَّتِهِ فتَحْمِلُهُ عليها أو ترفعُ له عليها متاعَهُ صدقةٌ، والكلمة الطيبة صدقةٌ، وبكل خُطوةٍ تمشيها إلى الصلاة صدقةٌ، وتُمِيطُ الأذى عن الطريق صدقةٌ». [صحيح] - [متفق عليه]

(۲۷۹) - له ئہبی ھورہیرہوہ -رہزای خوای لیبیت- دہلئت: پیغہمبہری خودا -صلی اللہ علیہ وسلم- دہفہرموویت: «ھہموو رۆژیک کہ خۆری تیدا ھہل بیت؛ ھہموو جومگہیہ ک له جومگہ کانی لاشہی مروؤف خیریکی لہسەرہ، دادپہرورہی بکہیت له نیوان دوو کہ سدا ئہمہ خیریکہ، ویارمہتی کہسیک بدہیت بۆ ئہوہی خۆی یان شتومہ کہ کانی بخاتہ سہر ئازہلہ کہی خیریکہ، وتہی جوان وشیرین خیریکہ، ھہموو ھہنگاوێک بۆ نوێژکردن

(له مزگهوت) خيرئكه، ولاداني ئازار له سهر ريڭاوبان خيرئكه. [صهحيه] -

[بوخاري و موسليم هاوران له سهر]

شيكردنه وه:

هه موو رۆژئك كه خۆر ده رده چيټ هه موو جوومگه كان خيرئكيان له سهر كه بریتين له ۳۶۰ جومگه، پاشان چهند نمونه يه كي هينايه وه كه به هوڤانه وه خير ئه نجامده دريټ، كه ئه وانيش به قسه وكرده وه ئه نجامده درين، سووده كه ي بۆ خودي كه سه كه يه يان بۆ خه لكي تره، ئه و نمونانه ي پيغه مبه ر - صلى الله عليه وسلم - باسيكردوه وه له م فهرمووده يه دا بۆ سنوودار كردني خير نيه ته نها له مانه دا، دادپه روه ري جيټه جي ده بټ به فهرمانپه واپي كردن وچا ككردنه وه ي نيوان دوو كه سي ناكۆك به دادپه روه ري، ويارمه تي داني پياويك بۆ ئه وه ي سواري پشتي ئازله كه ي بټ يان يارمه تي بدات بۆ ئه وه ي شتومه كه كاني بكا ته سهر پشتي ئازله كه ي؛ ئه مانه خيرن يه كه ميان به قسه و دووه ميان به كرده وه ئه نجامده درين و سووده كه يان بۆ خه لكي تره.

وته ي جوان وشيرين بريتيه له زيكر و نزا وخويندنه وه ي قورئان وفهرمان به چا كه ونه هي له خراپه وجگه له ئه مانه؛ ئه م قسه كردنانه سووده كه ي بۆ خودي كه سه و بۆ خه لكي تريشه، وهه موو هه نگاويكي مسولمان به ره و مزگه ووت خيرئكه بۆ خودي مسولمان كه؛ ئه مه خير ي كرداريه و سووده كه ي بۆ خودي كه سه كه يه، ولا بردني ئازار له سهر ريڭاوبان وه كو دار وشوشه و به رد و شتي تر؛ ئه مه يان خير ي كرداريه و سووده كه ي بۆ خه لكي تره.

له سووده كاني فهرمووده كه:

۱. پيڤكهاته ي ئيسكه په يكه ري مرؤف و جومگه كاني له گه و ره ترين نيعمه ته كاني خواي گه و ره يه له سهر مرؤف، بۆيه بۆ هه ر ئيسكيك پيويسته رۆژانه خيرئيك بكرټ بۆ سوپاسگوزاري ده ربرين له سهر ئه و نيعمه ته.

۲. هاندان بۆ نوٲىكردنه وهى سوپاسگوزارى له هه موو رۆژيكا به هۆى بهرده وامبوونى ئه و نيعمه تانه.

۳. هاندان بۆ بهرده وامبوون له سه ر كرده وه سونه ته كان وخير كردن له هه موو رۆژيك.

۴. فەزڵ و پله و پايه ى چا كرده وهى په يوه ندى له نيوان خه لكى.

۵. ئامۆزگارى وهاندان بۆ يارمه تيدانى برائى مسولمان، چونكه يارمه تيدانى مسولمان خير و چاكه يه.

۶. ئامۆزگارى كردن به ئاماده بوونى نوٲژه به كۆمه له كان وچوون بۆ ئه نجامدانىيان، وئاوه دان كرده وهى مزگه وته كان.

۷. واجب بوونى رٲيزگرتن له رٲيگوبانى مسولمانان ئه ميش به دوورخستنه وهى ئه وهى ئازاريان پٲيده گه يه نيٲت وزيانىيان لٲيده دات.

(۲۸۰) - عن أبي هريرة رضي الله عنه عن النبي -صلى الله عليه وآله وسلم- قال: «مَنْ نَفَسَ عَنْ مُؤْمِنٍ كُرْبَةً مِنْ كُرْبِ الدُّنْيَا نَفَسَ اللَّهُ عَنْهُ كُرْبَةً مِنْ كُرْبِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ، وَمَنْ يَسَّرَ عَلَى مُعْسِرٍ يَسَّرَ اللَّهُ عَلَيْهِ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا سَتَرَهُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، وَاللَّهُ فِي عَوْنِ الْعَبْدِ مَا كَانَ الْعَبْدُ فِي عَوْنِ أَخِيهِ، وَمَنْ سَلَكَ طَرِيقًا يَلْتَمِسُ فِيهِ عِلْمًا سَهَّلَ اللَّهُ لَهُ بِهِ طَرِيقًا إِلَى الْجَنَّةِ، وَمَا اجْتَمَعَ قَوْمٌ فِي بَيْتٍ مِنْ بُيُوتِ اللَّهِ يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ وَيَتَدَارَسُونَهُ بَيْنَهُمْ إِلَّا نَزَلَتْ عَلَيْهِمُ السَّكِينَةُ وَعَشِيَتْهُمْ الرَّحْمَةُ وَحَفَّتْهُمُ الْمَلَائِكَةُ، وَذَكَرَهُمُ اللَّهُ فِيمَنْ عِنْدَهُ، وَمَنْ بَطَأَ بِهِ عَمَلُهُ لَمْ يُسْرِعْ بِهِ نَسَبُهُ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(۲۸۰) - له ئه‌بو هوره‌يره‌وه -ره‌زای خ‌وای لی‌ی‌ت- که پی‌غه‌م‌به‌ر -صلی الله علیه وآله وسلم- ده‌فه‌رم‌و‌یت: «هه‌رکه‌سی‌ک یارمه‌تی موس‌لمانیک بدات بو‌ ئه‌وه‌ی نار‌ه‌حه‌تی‌ه‌کی دونیای‌ی له‌سه‌ر لاب‌دات؛ ئه‌وا بی‌گومان خ‌وای گه‌وره نار‌ه‌حه‌تی‌ه‌ک له‌ نار‌ه‌حه‌تی‌ه‌کانی ر‌و‌ژی قیامه‌تی له‌سه‌ر لاده‌دات، هه‌رکه‌سی‌ک یارمه‌تی قه‌رزداریک یان هه‌ژاری‌ک بدات و‌کاره‌که‌ی بو‌ ئاسان ب‌کات؛ ئه‌وا خ‌وای گه‌وره‌کاریش بو‌ ئه‌و ئاسان ده‌کات ویارمه‌تی ده‌دات، و‌ئه‌وه‌ی (هه‌له‌ و‌تاوانی) مس‌ولمانیک دابی‌و‌ش‌یت؛ ئه‌وا خ‌وای گه‌وره‌یش (هه‌له‌ و‌تاوانی) ئه‌و که‌سه داده‌پ‌و‌ش‌یت له‌ دونیا و‌قیامه‌ت‌دا، خ‌وای گه‌وره له‌ یارمه‌تی و‌ک‌و‌مه‌کی به‌نده‌ی خ‌و‌یدا‌یه ئه‌گه‌ر ئه‌و به‌نده‌یه له‌ ک‌و‌مه‌ک ویارمه‌تی برا‌که‌یدا ب‌یت، هه‌رکه‌سی‌ک ری‌گی‌یه‌ک ب‌گری‌ته به‌ر بو‌ ئه‌وه‌ی عیلم وزانینیک به‌ده‌ست به‌ینی‌ت؛ ئه‌وا خ‌وای گه‌وره به‌ه‌وی ئه‌وه‌وه ری‌گی‌ی به‌هه‌شتی بو‌ ئاسان ده‌کات، هه‌ر ک‌و‌مه‌ل‌یک ک‌و‌بینه‌وه له‌ مال‌یک له‌ مال‌ه‌کانی خودا و‌قور‌ئان بخ‌و‌ین و‌پیدا‌چوونه‌وه ب‌که‌ن؛ ئه‌وا بی‌گومان د‌ل‌ ئارامی و‌سه‌کینه‌ت داده‌به‌زی‌ت به‌سه‌ریان‌دا و‌ره‌حمه‌ت و‌به‌زه‌ی‌ی دایانده‌پ‌و‌ش‌یت،

وفريشته کان چواردهوريان ده گرن وخواي گه ورهش باسيان ده کات لاي
ئه وانه ي که له ئاسماندان، وهه رکه سيک کار وکرده وه ي که موکورتی
تيدابيت وپاشي بخات؛ ئه وای بيگومان ره چه له ک وبنه ماله فرياي ناکه ون
ونابنه هو ي پيشخستني». [صه حيه] - [موسليم گنراويه تيه وه]

شیکردنه وه:

سووده کانی فهرموده ده که: ئه وه ي ناره حه تيه ک لابادات له سه ر مسولماننيک،
يان کار ئاسانيه کي بو بکات به هو ي کارنيک که له سه ري قورس بوو، يان
مسولماننيک بپوشيت به هو ي هه له يه ک يان تاواننيک ئه وای خواي گه وره
پاداشتي ئه ویش ده داته وه له ره گه زى ئه وکرده وانه ي که سوودی گه ياند به برا
مسولمانه که ي، خوا گه وره به نده سه رفراز ده کات له دونيا وقيامه تدا کاتيک
يارمه تي براي مسولماني ده دات به هو ي کارنيک که له سه ري قورس بووه،
ئه وه ي ريگيه کي هه ستيپکراو بگريته به ر وه کو ئاماده بووني ئه لقه کانی
فيرووني قورئان خویندن ودانيشتن له لاي زانايان بو مه به ستي فيروون، يان
ريگيه کي واتاي بگريته به ر که ده بيته هو ي به ده ستهيناني ئه م زانسته وه کو
پیداچوونه وه ي ويرکردنه وه وهه ولدان بو تيگه يشتن له زانسته به سووده کان
وجگه له مانه.

ئه وه ي ئه م ريگيانه بگريته به ر به نيه تيکي چاک وراستگويانه وه ئه وای خواي
گه وره سه رکه وتووي ده کات بو به ده ستهيناني زانستی به سوود که ريگيه که
به ره و به هه شت، وئه وانه ي کو ده بنه وه له ماليک له ماله کانی خواي گه وره بو
خويندنه وه و فيرووني قورئاني پيرو ز؛ خواي گه وره سه کينه ت وئارامي
وره حمه ت داده به زينيته سهريان وفريشته کان ئاماده ي ئه و جوړه دانيشتنه
ده بن وخواي گه وره له سه ره وه ي ئاسمانه کان باسيان ده کات، وهه موو
ريزداری وشه ره فمه نديه ک به کرده وه ي چاکه نه ک به ره چه ک وبنه ماله.

له سووده کانی فہرموودہ کہ:

۱. ئیین ده قیقی عید ده لیت: ئەمە فەرموودە یە کى مەزنە، کۆی هەموو زانست و پرسیا و ئەدەب و پەروەشتە کانی تێدایە، ئاماژە یە بۆ فەزلى جیبە جێکردنى پێویستىە کانی مسوڵمانان و سوود گەیاندن پێیان هێندەى له توانادایە؛ به زانست، یان به پاره، یان به یارمەتیدان، یان به رێنیشاندن بۆ بەرژەوهەندیەك، یان به ئامۆژگاری کردن، یان به هەر شیۆه یە کى تر.

۲. هاندان بۆ ئاسانکاری لەسەر ئەو کەسەى نارهەتی و بارگرانی لەسەرە.

۳. هاندان بۆ یارمەتیدانی مسوڵمانان، و خوای گەورە یارمەتی بەندە دەدات هێندەى یارمەتیدانی ئەو بۆ براکانى.

۴. له جوړه کانی داپۆشین و سێتر کردنى مسوڵمان: شوین نه کهوتنى عەیب و کهموکورتیه کانی، هاتوو له هەندێک له زانایانی پێشینانەوه که ده لێن: گەیشتم به خەلکانێک که هیچ عەیبێکیان نه بوو، به لām باسى عەیبى خەلکیان ده کرد، بۆیه خەلکیش باسى عەیبەى ئەوانى ده کرد، و گەیشتم به خەلکانێک که عەیبیان هەبوو، به لām خوایان به دوور گرت له باسکردنى عەیبى خەلکى، بۆیه خەلکیش عەیبى ئەوانى له بیرکرد.

۵. بۆ پۆشینی عەیبى خەلکى و ناخوازیت و داواکراو نییه که واز بهینیت له نهى کردن له خراپه و نه یگۆریت، به لکو دەبیت بیگۆریت و دایبپۆشیت، ئەمە دەرەق به کەسێک که ناسریت به خراپە کارى و سنوور تێپەراندن له تاواندا، به لām ئەگەر کەسێک به و جوړه بناسریتەوه ئەوا داپۆشینی باش نییه، به لکو باسى بهرز ده کریتەوه بۆ لای فەرمانرەوا؛ ئەگەر ئەمە سەر نه کیشیت بۆ خراپە یە کى گەورەتر، چونکه ئەگەر ئەم جوړه کەسە دایبپۆشیت ئەوا بویر دەبیت له سەر خراپە کارى، و ناترسیت له ئازاردانى بەندەکان، و خەلکى خراپە کار و سەرکەشى تر بویر دەبن له سەر خراپە کارى.

۶. هاندان بۆ فیربوونی زانست و خویندنه‌وه‌ی کتییی خوای گه‌وره (قورئان) و فیربوونی، وهه‌ولدان بۆ تیگه‌یشتن له واتاکانی.

۷. نه‌وه‌وی ده‌لێت: ئەم فه‌رمووده‌یه به‌لگه‌یه له‌سه‌ر فه‌زڵ و پاداشتی کۆبوونه‌وه بۆ خویندنه‌وه‌ی قورئان له‌ مزگه‌وتدا، هه‌روه‌ها له‌ گه‌ڵ مزگه‌وتدا شوێنه‌کانی تریش ئەم فه‌زڵ و پاداشته‌ی تێدا ده‌ستده‌که‌ویت؛ وه‌کو قوتابخانه‌ و سه‌ربازگه‌ و هاوشیوه‌کانیان به‌ ویستی الله -سبحانه‌ و تعالی-.

۸. پاداشت لای خوای گه‌وره له‌سه‌ر ئەنجامدانی کرده‌وه چاکه‌کانه؛ نه‌ک به‌ یۆی ره‌چه‌له‌ک.

(٤٨٠١)

(۲۸۱) - عَنْ أَبِي بَرزَةَ الْأَسْلَمِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَا تَزُولُ قَدَمَا عَبْدٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى يُسْأَلَ عَنْ عُمْرِهِ فِيمَا أَفْنَاهُ، وَعَنْ عِلْمِهِ فِيمَا فَعَلَ، وَعَنْ مَالِهِ مِنْ أَيْنَ اكْتَسَبَهُ وَفِيمَا أَنْفَقَهُ، وَعَنْ جِسْمِهِ فِيمَا أَبْلَاهُ». [صحيح] - [رواه الترمذي]

(۲۸۱) - له ئه بی بهرزهی ئه سله میه وه - په زای خوی لیبیت - که پیغه مبهری خودا - صلی الله علیه وسلم - ده فهرمویت: «پیی هیچ بهنده یه که ناجوئیت له روژی قیامه تدا هه تا پرسیری لیده کریت: ته مه نی له چیدا به سه ربرد؟ وئو زانسته ی دهیزانی چی کرده وه یه کی پی ئه نجامدا؟ ئه و پاره وسامانه ی هه بیوو له کوئوه په یدای کرد؟ وله چیدا خه رچی کرد؟ وهیژ وتوانای لاشه ی له چیدا به کارهینا؟». [صه حیه] - [تیرمذی گپراویه تیه وه]

شیکردنه وه:

پیغه مبهر - صلی الله علیه وسلم - باسی ئه وه مان بو ده کات که له روژی قیامه تدا خوی گه وره ریگا نادات به تپه ربوونی هیچ یه کیک له شوینی لیپرسینه وه به ره و به هه شت یان دوزه خ هه تا وه کو پرسیری ئه م شتانه ی لیده کات:

یه که م: ژیا نی له چیدا به سه ربرد؟

دووه م: زانسته که ی ؛ ئایا له پیناو الله فیری بوو؟ وئایا کرده وه ی پیکرد؟ وئایا گه یاندی به ئه وانه ی شایسته ن پینان بگات؟

سییه م: سامانه که ی له کوئوه په یدا کرد له ریگی هه لال یان هه رام؟ وله چیدا خه رچی کرد؟ له شتیک که هوکاری په زامه ندی یان توره پی الله یه؟ چواره م: لاشه وهیژ وگه نجی له چیدا به کارهینا؟

له سووده کانی فہرموودہ کہ:

۱. ٹاموژگاری کردن بۆ بههه لزانینی ژیا نی دنیا بۆ ئەنجامدانی ئەو کردەوێ چاکانهی که دهبنه هوی رهزامهندی الله - سبحانه وتعالی -.
۲. نیعمه ته کانی الله له سه ره نده کان زۆرن، و الله پرسیار له بهنده ده کات سه بارهت بهو نیعمه تانهی تییدا بووه له ژیانیدا، بۆیه ده بیته به کاریان بهیئیت له رهزامهندی الله.

(۴۹۵۰)

(۲۸۲) - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «السَّاعِي عَلَى الْأَرْمَلَةِ وَالْمُسْكِينِ، كَالْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، أَوْ الْقَائِمِ اللَّيْلِ الصَّائِمِ النَّهَارَ».

[صحیح] - [متفق علیه]

(۲۸۲) - له ئەبی هوریره وه که پیغه مبهه - صلى الله عليه وسلم - ده فهرمویت: «ئهو که سه ی پیداو یستیه کانی بیوه ژن وهه ژار جیبه جیده کات وه کو که سی موجهید وتیکۆ شه ره وایه له پیناو خوای گه وه ره، یان وه کو ئهو که سه وایه له شه ودا (به ره ده وام) شه ونوێژ ده کات و له پوژدا (به ره ده وام) به پوژوو ده بیته». [صه حیه] - [بوخاری و موسلیم هاوران له سه ره ی]

شیکردنه وه:

پیغه مبهه ره - صلى الله عليه وسلم - باسی ئه وه مان بۆ ده کات ئه وه ی پتویستیه کانی ئافره تی بیوه ژن دابین ده کات که پیا وه که ی مردوو وه و که سی نییه کاروباره کانی بۆ جیبه جی بکات، و ئه وه ی پتویستیه کانی هه ژاران دابین ده کات وخه رجیان بۆ ده کات ؛ به هیوای پاداشتی خوای گه وه ره - سبحانه وتعالی -، ئه وا

وهكو موجهيد وايه له پيناو الله، يان وهكو ئه وه كهسه وايه كه بهردهوام شه ونوژ دهكات به بې ماندوووبون، ورژوو ده گريټ به بې شكندنې.

له سووده كاني فهرموده كه:

۱. ئاموژگاري كردن به هاوكاري ويه كگرتووي وجي به جيكردني پيوستي لاوازه كان.

۲. په رستن هه موو كرده ويه كي چاك ده گريته وه، ودابينكردني پيوستي بيوه ژن وهه ژاره كان ؛ په رستنه.

۳. ئين هوبه يره ده لټ: ماناي ئه وه يه خوي گه وره پاداشتي هه موو ئه مانه ي پيکه وه بو دهنووسيت ؛ ئه وه ي رژوو ده گريټ به بهردهوامي وشه ونوژ دهكات به بهردهوامي وجهاد دهكات به بهردهوامي، چونكه پيوستيه كاني بيوه ژنيكي دابينكردوه ؛ له جياتي ميړده كهي، وپيوستي هه ژاره كهي دابينكردوه ؛ كه نه يتواني بو خوي دابيني بكت، بويه كاتيک ئه وه ي زياتر بوو له رزي پيوستي به خشي وماندوووبونه كهي كرد به خير ؛ سووده كهي بوي ئه وه يه كه پاداشت دهرته وه يه كسان به پاداشتي رژووگر وشه ونوژكار وموجهيد.

(۲۸۳) - عن أبي هريرة رضي الله عنه عن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال:
 «مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيَقُلْ خَيْرًا أَوْ لِيَصْمُتْ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ
 وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ جَارَهُ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ».
 [صحيح] - [متفق عليه]

(۲۸۳) - له ټه بی هوریره وهه - رهزای خوی لیبیت- که پیغه مبهری خودا - صلی
 الله علیه وسلم- ده فهرمویت: «ټه وهی باوهری به خودا وړوژی دواپی هه یه؛
 ټهوا با قسه ی خیر بکات یان بیده نگ بیت، ټه وهی باوهری به خودا وړوژی
 دواپی هه یه؛ ټهوا با ریز له دراوسیکه ی بگریټ، ټه وهی باوهری به خودا
 وړوژی دواپی هه یه؛ ټهوا با ریز له میوانه که ی بگریټ». [صه حیحه] - [بوخاری
 و موسلیم هاوران له سه ری]

شیکردنه وه:

پیغه مبه ر- صلی الله علیه وسلم- روونیده کاته وه که بهنده ی ئیماندار به الله
 وړوژی قیامت که گه رانه وهی بو ټه وپی ه وله وی له سه ر کرده وه کانی پاداشت
 دهر دپته وه، ئیماننه که ی هانی ده دات بو ټه نجامدانی ټه م ره وشته جوانانه:
 یه که م: قسه ی جوان: له ته سبیح وته لیل (ووتی: سبحان الله و لا اله الا
 الله)، وفهرمان به چاکه ونه هی له خراپه، وبه دیه ټنانی ئاشته وای له نیو خه ټکی،
 وټه گهر ټه مانه نه کات ټهوا با بیده نگ بیت وزیان وئازاردانی خو ی به دوور
 بگریټ له مسولمانان وزمانی بپاریزیت.
 دووهم: ریز گرتنی دراوسی: ټه میس به چاکه کاربوون به رامبه ری وئازار نه دانی.
 سییه م: ریز گرتنی ټه ومیوانه ی سهر دانت ده کات: به وشه ی جوان
 وپیشکه شکردنی خواردنی چاک وهتد.

له سووده کانی فہرموودہ کہ:

۱. باوہربوون به خوی گہورہ ورؤژی دواپی بنچینہی ھہموو خیریکہ، و وا له مرؤف دہکات ھہموو خیریک ئہنجامبدات.
۲. ھؤشداري وئاگدارکردنہوہ له بهلا وکارہساتہ کانی زمان.
۳. ئاینی ئیسلام ئاینی خوؤشہویستی ورپزلیگرتن وبہخشینہ.
۴. ئہم رہوشتانہ له بہشہکانی (لقہکانی) ئیمانن ولہ ئہدہب وخورہوشتہ بالاکانن.
۵. زؤر قسہکردن لہوہیہ مرؤف تووشی مہکروھ وحہرام بکات، وسہلامہتی ئہوہیہ قسہ نہکریٹ مہگہر لہشتیک خیر وچاکہی تیدا بیت.

(٥٤٣٧)

(٢٨٤) - عن أبي ذر رضي الله عنه قال: قال لي النبي صلى الله عليه وسلم: «لَا تَحْفَرَنَّ مِنَ الْمَعْرُوفِ شَيْئًا، وَلَوْ أَنَّ تَلَقَّى أَخَاكَ بِوَجْهِ طَلْقٍ».

[صحيح] - [رواه مسلم]

(٢٨٤) - له ئهبي زهری غیفارییهوہ -رہزای خوی لیبت - دہلئت: پیغہمبہری خودا -صلی اللہ علیہ وسلم- پیمی فہرموو: «هیچ چاکہیہ ک بہ کہم مہزانہ؛ تہانہت گہیشتنیشٹ بہ براکەت بہروویہ کی گہشہوہ».

[صہحیحہ] - [موسلیم گپراویہ تیہوہ]

شیکردنہوہ:

پیغہمبہر -صلی اللہ علیہ وسلم- ئامۆزگاری ئہنجامدانی خیر وچاکہی بو کردوون، ونابیت ہیچ چاکہیہ ک بہ کہم بزانیٹ ئہگہرچیش کہم بیت،

وہ کو گہشتنت بہ برای مسولمان بہ پروویہ کی خوش وزہردہ خہ نہوہ، بویہ پیویستہ مسولمان بہ پەرۆش بیت لہ سہر ئەم بابہ تہ، چونکہ دەبیٹہ ھوی دلدانہوہی برای مسولمان و ئاسودہ کردنی.

لہ سوودہ کانی فہرموودہ کہ:

۱. فہزلی خوشہ ویستی لہ نیوان ئیمانداران، وخہندہ و پرووخۆشی لہ کاتی بہ یہ کگہ یشتن.
۲. جوانی و کاملی ئەم شہریعہ تہ و گشتگیری، ھەموو ھۆکاریکی ھیناوە کہ دەبیٹہ ھوی چاکبوونی مسولمانان ویہ ک ریزیان.
۳. ئامۆزگاری و ھاندان بۆ کردنی خیر و چاکہ ئە گەرچیش شتیکی کہم بیت.
۴. موستەحەبە (سونہ تہ) کہ دلخۆشی ئاسوودەیی بخەیتە نیو دلی مسولمانانہوہ چونکہ ئەمە دەبیٹہ ھوی بە دیھینانی یہ کپیزی و خوشہ ویستی لہ نیوانیان.

(۲۸۵) - عن عبد الله بن مسعود رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «عليكم بالصدق، فإن الصدق يهدي إلى البرِّ، وإن البر يهدي إلى الجنة، وما يزال الرجل يصدق ويتحرى الصدق حتى يكتب عند الله صديقًا، وإياكم والكذب، فإن الكذب يهدي إلى الفجور، وإن الفجور يهدي إلى النار، وما يزال الرجل يكذب ويتحرى الكذب حتى يكتب عند الله كذابًا» [صحيح - متفق عليه]

(۲۸۵) - له عبداللهی کوری مهسعودهوه -پرهزای خوای لیبیت- که پیغهمبهری خودا -صلی الله علیه وسلم- دهفهرمویت: «دهستبگرن به راستگویییهوه، چونکه راستگویی رینیشاندیره بهرهو چاکهکاری، وچاکهکاری رینیشاندیره بهرهو بههشت، وکسهسیک راستگویییهوبهردهوام به دواى راستگويیدا ده گهریت؛ ههتا لای خوای گهوره به راستگو له قه لهم دهریت، وئاگاداری درو کردن بن، چونکه درو کردن رینیشاندیره بهرهو خراپهکاری، وخراپهکاری رینیشاندیره بهرهو دوزهخ، وکسهسیک دروزنه وبهردهوام به دواى درودا ده گهریت؛ ههتا لای خوای گهوره به دروزن له قه لهم دهریت». [صهحیحه] - [بوخاری و موسلیم هاوران له سه ری]

شیکردنهوه:

پیغهمبهر -صلی الله علیه وسلم- ئاموژگاری کردووه به راستگویی له ههموو کات وحاله تیکدا چونکه بهرهه می سوودبه خشی ههیه له دونیا و قیامه تدا، راستگویی بناغه ی چاکه کارییه که ئه می ش رینگیه که بهرهو بههشت، وئهو که سه ی که راستگویییه وبهردهوام به دواى راستگويیدا ده گهریت له راستگويان دهنوو سرت لای خوای گهوره، وئهمیش ئاماژه یه بو ئه وه ی که ئه م که سه کو تا ساته کانی ژیا نی له سه ر چاکه ده مریت (-حسن الخاتمة- ی بو ده بیت) وپارێزراو ده بیت له سزادان.

ویښه مېهر - صلی الله علیه وسلم - ټاگدارۍ داوه له درو کردن و زیانی درو کردن و سه رهنجامی خرابی روونکردو و ته ووه، درو کردن بنچینه ی خرابه کاریه که نه مېش رڼگایه به ره و دوزه خ.

له سوو ده کانی فهرمووده که:

۱. راستگوې په وشتيکي جوان ورېژداره نه مېش به هه و لډان و ټيکو شان به ده ست ديت، بويه که سيک به رده و ام راستگو يه و به دواي راستگو ييدا ده گه ريت، هه تاوه کو راستگو يي ده بيته سروشت و خووي، ولاي خواي گه و ره به راستگو و چاکه کار ده نوو سريت.

۲. درو کردن په وشتيکي ناشيرينه به هو ي زوري درو کردنه وه که سيک ده بيته درو زن به قسه و کرده وه، هه تاوه کو درو کردن ده بيته سروشت و خووي، و پاشان لاي خواي گه و ره به درو زن ده نوو سريت.

۳. راستگو يي نه م مانايه له خو ده گريت: راستگو يي له قسه کردن دا، و نه مېش پيچه وانه ي درو کردنه، و راستگو يي له نيه تدا بريته له دل سو زي، و راستگو يي له هي مه ت و پيدا گيري له نه نجامداني خير و چاکه، و راستگو يي له کرده و ده دا، و راستگو يي له وه ي ناخ و پرو و که شي وه کوي که بيت، و راستگو يي له حال ته تاه کاند ا ؛ وه کو راستگو يي له ترس و هيو ا و هتد، هه رکه سيک نه م سيفه تانه يان هه نديک ياني تيدا بيت ؛ راستگو يه.

(۲۸۶) - عن جرير بن عبد الله رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «مَنْ لَا يَرْحَمِ النَّاسَ لَا يَرْحَمُهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ». [صحيح] - [متفق عليه]

(۲۸۶) - له جهریری کوری عبدالله وه - رهای خوی لیبت - که پیغمبر خوی الله علیه وسلم - ده فرموی: «ئوهی رحم وبهزی به خه لکدا نهیه ته وه؛ ئهوا خوی گورهش رحم وبهزی بهو که سه دا نایه ته وه». [صحه] - [بوخاری و موسلیم هواران له سه ری]

شیکردنه وه:

پیغمبر - صلى الله عليه وسلم - روونیده کاته وه ئه وهی رحم وبهزی به خه لکدا نهیه ته وه؛ ئهوا خوی گورهش - عز وجل - رحم وبهزی بهو که سه دا نایه ته وه، رحم وبهزی بهنده بهرامبر به خه لکی له گورهترین هوکاره کانه بوئه وهی خوی گورهش رحمی پیبکات - سبحانه وتعالی -.

له سووده کانی فره مووده که:

۱. به بهزی بوون ورحمهت داواکراوه بهرامبر هه موو زینده وه ره کان، به لام به تایبهت باسی مروقی کرد بو زیاتر گرنگیدان پیمان.

۲. خوی گوره بهرحمه ورحم ده کات به بهنده بهرحمه کانی، پاداشت هاوشیوهی کرده وهیه.

۳. بهزی ورحمهت بهرامبر خه لکی، ئه دوو بابه ته ده گرتیه وه: سوود پیگه یاندنیان و دوورخستنه وهی زیان لیان، ومامه له کردن له گه لیان به شیوهیه کی جوان؛ هیندهی له توانادایه.

(۲۸۷) - عن عبد الله بن عمرو رضي الله عنهما أن النبي صلى الله عليه وسلم قال: «الرَّاحِمُونَ يَرْحَمُهُمُ الرَّحْمَنُ، اِرْحَمُوا أَهْلَ الْأَرْضِ يَرْحَمَكُم مِّنَ السَّمَاءِ». [صحيح] - [رواه أبو داود والترمذي وأحمد]

(۲۸۷) - له عبد الله كوری عه مرو - په زای خویان لیبت - که پیغمبر - صلی الله علیه وسلم - ده فهرمویت: «به به زهیه کان خوی میهره بان په حمیان پیده کات، به په حم بن له گه ل نیشته جیبووانی سهر زهوی ؛ نه و زاته ی له سهرووی ناسمانه کانه په حمتان پیده کات». [صه حیه] - [نه بو داود وتیرمزی - گپړاویانه ته وه]

شیکردنه وه:

پیغمبر - صلی الله علیه وسلم - روونیده کاته وه که نه وانه ی په حم و به زه ییان به رانبر خه لکی هیه ؛ خوی میهره بان په حمیان پیده کات به په حمه تی خوی که هه موو شتیکی گرتوته وه، پاداشت هاو شیوه ی کرده وه یه . پاشان پیغمبر - صلی الله علیه وسلم - فهرمانیکرد به به په حم و به زه ی بوون به رامبر به هه موو نه وانه ی له سه زهوین له مرو ف و نازل و بالنده و جوړه کانی تری زینده وه ، و له پاداشتی نه م کرده وه یه خوی میهره بان له سهرووی ناسمانه کانه وه ؛ په حمیان پیده کات .

له سووده کانی فهرمووده که:

۱. ثانی نیسلام ثانی په حمه ت و میهره بانی، و به گشتی بنیات نراوه له سه زه گوتپرایه لیکردنی الله و چاکه کاری به رامبر خولقی نراوه کان.
۲. خوی گه وره - عز وجل - سیفه تی په حمه ت و میهره بانی هیه، و له ناوه کانی (الرحمان، والرحیم) و اتا: (به په حم و میهره بان)، و به په حمه ته له گه ل به ننده کانی.

۳. پاداشت هاوشیوهی کردهویه، بهرحم و بهبهزهیهکان ؛ خوی گهوره
رهحمان پیدهکات.

(۸۲۸۹)

(۲۸۸) - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «الْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ، وَالْمُهَاجِرُ مَنْ هَجَرَ مَا نَهَى اللَّهُ عَنْهُ». [صحيح] - [متفق عليه]

(۲۸۸) - له عبداللهی کوری عه مرو -رهزای خویان لیبت- که پیغهمبه ر
صلی الله علیه وسلم- دهفرمویت: «ئهوه مسولمانه که مسولمانان له
زمان ودهستی پاریزراو بن، وکوچکار (موهاجیر) ئه و کهسهیه که کوچ بکات
(دوور بکهوئتهوه) له و شتانهی که خودا نه هی لیگردووه». [صهحیه] -

[بوخاری و موسلیم هاوران له سهری]

شیگردنهوه:

پیغهمبه ر-صلی الله علیه وسلم- باسی ئهوه مان بو دهکات که مسولمانی کامل
له ئیسلامه تیدا ئه وهیه که مسولمانان (له زمانی پاریزراون): جوئیان پینادات،
ونه فره تیان لیناکات، وغه یبه تیان ناکات، و به زمانی ئازاوه وئازار نانئته وه
له نیوانیان.

(وله دهستی پاریزراون): ده سترژی ناکاته سهریان، و مال و سامانایان به
ناهق نابات، وهتد.

و کوچکار (موهاجیر) ئه و کهسهیه که کوچ بکات و دوور بکهوئته وه له و شتانهی
که الله حه رامی کردووه -سبحانه و تعالی-.

له سووده کانی فہرمودہ کہ:

۱. ئەو کاتە مروؤف بە کاملی ئاینی ئیسلامی جیبەجیکردووہ ؛ کہ ھەرگیز زیان نەدات لە خەلکی، جا زیانلێدانی ھەستێکراو یان واتای بیّت.
۲. بە تاییبەت باسی زمان و دەست کراوہ ؛ چونکە زۆر ھەلە دەکەن و زۆر زیان دەگەینن، و زۆرینە ی شەڕ و خراپە کان بە ھۆیانەوہ پروودەدات.
۳. ئامۆزگاری کردن بە وازھێنان لە تاوان و گوناھەکان، و خۆ پابەندکردن بەوہی خوا ی گەورە -سبحانہ و تعالی- فەرمانی پێکردووہ.
۴. باشترین مسوڵمان ئەوہیہ کہ مافەکانی خوا ی گەورە جیبەجی دەکات -سبحانہ و تعالی- و مافەکانی مسوڵمانانیش جیبەجی دەکات.
۵. دەستدریژی کردن و سنوور تێپەراندن لەوہیہ بە قسە یان کردوہوہ بیّت.
۶. کوچی کامل و تەواو بریتیہ لە دوورکەوتنەوہ و بەجێھێشتنی ئەو شتانە ی خوا ی گەورە حەرامی کردووہ -سبحانہ و تعالی-.

(١٠١٠)

(٢٨٩) - عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: «حَقُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ خَمْسٌ: رَدُّ السَّلَامِ، وَعِيَادَةُ الْمَرِيضِ، وَاتِّبَاعُ الْجَنَائِزِ، وَإِجَابَةُ الدَّعْوَةِ، وَتَشْمِيتُ الْعَاطِسِ». [صحيح] - [متفق عليه]

(٢٨٩) - لە ئەبى ھورەیرەوہ -پەزای خوا ی لیبیّت- دەلێت: گویم لە پیغەمبەرى خودا بوو-صلی اللہ علیہ وسلم- کہ دەیفەرموو: «مافی مسوڵمان لە سەر مسوڵمان پێنجە: وەلامدانەوہی سەلامکردن، و شوێنکەوتنی جەنازە، و وەلامدانەوہی بانگھێشت کردنی بۆ خوان (دەعوەتکردن)، و

وہ لامدانہ وہی ئہ و کہ سہی کہ دہ پڑمیت و (دہ لیت: الحمد لله، پی بلیت:
یرحمک الله)». [صہ حیحہ] - [بوخاری و موسلیم ہاوران لہ سہری]

شیگردنہ وہ:

پیغہ مہر - صلی الله علیہ وسلم - باسی ہہ ندیک مافہ کانی مسوئمان دہ کات
لہ سہر برای مسوئمانی.
ماfi یہ کہم: وہ لامدانہ وہی سہ لامکردنی ہہ رکہ سیک کہ سہ لامت لی دہ کات.
ماfi دووہم: سہردانیکردنی نہ خویش و دلدانہ وہی.
ماfi سیئہم: شوینکہ و تنی جہ نازہ لہ مالہ وہ بو شوینی نوینکردن لہ سہری
وپاشان ہہ تاوہ کو دہ خریتہ گورہ وہ.
ماfi چوارہم: وہ لامدانہ وہی بانگہیشٹ کردنت بو خواردنی نانی ہاوسہرگیری
وہہر خواردنیکی تربیت.
ماfi پینجہم: وہ لامدانہ وہی ئہ و کہ سہی کہ دہ پڑمیت و دہ لیت: (الحمد لله)
واتہ: (حہمد و ستایش بو الله)، پی بلیت: (یرحمک الله) واتہ: (خوای گہورہ
رہحمت پیبکات)، پاشان ئہ وہی پڑمی دہ لیت: (یہدیکم الله ویصلح بالکم)
واتہ: (خودا ہیدایہ تتان بدات و کاروبارتان باش بکات).

لہ سوودہ کانی فہر موودہ کہ:

۱. ئامارہیہ بو مہزنی ئاینی ئیسلام کاتیک جہخت دہ کاتہ وہ لہ سہر مافہ کان
لہ نیوان مسوئمانان، و پتہ و کردنی پہیوہندی برایہ تی و خویشہ ویستی لہ
نیوانیان.

(۲۹۰) - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَا تَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ حَتَّى تُؤْمِنُوا، وَلَا تُؤْمِنُوا حَتَّى تَحَابُّوا، أَوَلَا أَدُلُّكُمْ عَلَى شَيْءٍ إِذَا فَعَلْتُمُوهُ تَحَابَبْتُمْ؟ أَفْسُوا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(۲۹۰) - له ئه‌بی هوریره‌وه - په‌زای خوای لیبیت- که پیغه‌مبه‌ری خودا -صلی الله علیه وسلم- ده‌فه‌رمویت: «ناچنه به‌هه‌شته‌وه هه‌تاوه‌کو ئیمان ده‌هینن، وئیمان ناهینن هه‌تاوه‌کو یه‌کترتان خوش ده‌ویت، ئایا شتیکتان پئ بلیم ئه‌گه‌ر ئه‌نجامی بده‌ن (به‌هویه‌وه) یه‌کتریتان خوش ده‌ویت؟ سه‌لام کردن له‌نیوانتان بلاو بکه‌نه‌وه». [صه‌حیحه] - [موسلم گپراویه‌تیه‌وه]

شیکردنه‌وه:

پیغه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- پروونیده‌کاته‌وه که تهنه‌ ئیماندار ده‌چیته به‌هه‌شته‌وه، وئیمان کامل نابیت وحالی کومه‌لگا باش نابیت هه‌تاوه‌کو مسو‌لمانان یه‌کتریان خوشده‌ویت. پاشان -صلی الله علیه وسلم- رپنموینی کردوو به‌باشترین شت که ده‌بیته‌هوی بلاو بوونه‌وهی خوشه‌ویستی ئه‌ویش بریتیه له‌سه‌لامکردنی مسو‌لمانان له‌یه‌کتر، که خوای گه‌وره سه‌لام کردنی بو ریزگرتن داناوه له‌نیو به‌نده‌کانی.

له‌سووده‌کانی فه‌رمووده‌که:

۱. چوونه به‌هه‌شت تهنه‌ها بو‌ئو که‌سانه‌یه که ئیمانان -باوه‌ریان- هه‌یه.
۲. له‌کاملی ئیمانه‌کاتیک مسو‌لمان هه‌رچیه‌ک بو‌خوی پئی خوشه‌بو‌برای مسو‌لمانیشی پئی خوش بیت.
۳. بلاو‌کردنه‌وهی سه‌لامکردن له‌نیوان مسو‌لمانان ؛ سونه‌ته، وه‌وکاره‌بو‌بلاو‌بوونه‌وهی خوشه‌ویستی وئاسایش له‌نیوانیاندا.

۴. سه‌لام ته‌ن‌ها له مسو‌لمان ده‌کړیت، چونکه پښه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- ده‌فه‌رمو‌یت: (بینکم) واته: (له نیوانتان).

۵. سه‌لام‌کردن ده‌بیته هو‌ی نه‌ه‌یشتی: ده‌نگ دا‌بران وپشت لی‌کردن -هه‌جر‌کردن- ورق وکینه.

۶. گرنگی خو‌شه‌ویستی له‌نیوان مسو‌لمانان، وه‌و‌کارپکه بو‌کامل‌بوونی ئیمان.

۷. له فه‌رمو‌وده‌یه‌کی تر‌دا شی‌وازی ته‌واوی سه‌لام‌کردن هاتووه که به‌م شی‌وه‌یه: (السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته)، وته‌ن‌ها ووتی: (السلام علیکم) دروسته.

(۳۳۶۱)

(۲۹۱) - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَيُّ الْإِسْلَامِ خَيْرٌ؟ قَالَ: «تُطْعِمُ الطَّعَامَ، وَتَقْرَأُ السَّلَامَ عَلَى مَنْ عَرَفْتَ وَمَنْ لَمْ تَعْرِفْ». [صحيح] - [متفق عليه]

(۲۹۱) - له عبدالله‌ی کوری عه‌مرو -ره‌زای خوايان لی‌بیت- ده‌ل‌یت: پیاو‌یک پرس‌یاری له پښه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- کرد: چی کرده‌وه‌یه‌ک له ئیسلام‌دا با‌شترین وچاک‌ترین؟ -صلی الله علیه وسلم- فه‌رمو‌ی: «خواردن ببه‌خشیت، وسه‌لام بکه‌یت له هه‌رکه‌سیک بیناسیت یان نه‌یناسیت».

[صه‌حیحه] - [بو‌خاری و موس‌لیم هاوران له‌سه‌ری]

شی‌کړدنه‌وه:

پښه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- پرس‌یاری لی‌کړا: چی کرده‌وه‌یه‌ک له ئیسلام‌دا با‌شترین وچاک‌ترین؟ ئه‌ویش دوو کرده‌وه‌ی با‌س‌کړد:

یه کهم: خواردن به‌خشین به‌هزاره‌کان، نه‌میش خپرکردن و دیاری و میوانداری و وه‌لیمه ده‌گریته‌وه، و فەزلی زیاتر ده‌بیت له‌پوژی برسیتی و گران. دووهم: سه‌لامکردن له‌هه‌موو مسوڵماننیک، نه‌گه‌ر بیناسیت یان نه‌یناسیت.

له‌سووده‌کانی فەرمووده‌که:

۱. به‌پەرۆشی هاوه‌لان بۆ فیربوونی نه‌و تایبه‌تمه‌ندی و کرده‌وانه له‌ئایندا که سوودی ده‌بیت بۆ دنیا و قیامه‌ت.

۲. سه‌لام کردن و خواردن به‌خشین له‌چاکترینی نیو کرده‌وه‌کانن له‌ئیسلامدا ؛ چونکه فەزڵ و پله‌یان به‌رز له‌بهر پێویستی خه‌لکی پێیان له‌هه‌موو کاتیکدا. ۳. به‌م دوو خه‌سه‌له‌ته‌چاکه‌کاری دێته‌دی به‌قسه‌و کرده‌وه، و نه‌مه‌ش باشت‌ترین شیوازی چاکه‌کارییه.

۴. نه‌م تایبه‌تمه‌ندی و کرده‌وانه‌په‌یوه‌ستن به‌مامه‌له‌کردنی نیوان مسوڵمانان، و تایبه‌تمه‌ندی و کرده‌وه‌ی تر هه‌یه‌سه‌باره‌ت به‌مامه‌له‌کردنی به‌نده‌له‌گه‌ل په‌روه‌ردگاری.

۵. ده‌ستپێکردن به‌سه‌لامکردن تایبه‌ته‌به‌مسوڵمانان، مسوڵمان ده‌ست پێشخه‌ری ناکات به‌سه‌لام کردن له‌کافره‌کان.

(۲۹۲) - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «أَلَا أَدُلُّكُمْ عَلَى مَا يَمْحُو اللَّهُ بِهِ الْخَطَايَا، وَيَرْفَعُ بِهِ الدَّرَجَاتِ؟» قَالُوا بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: «إِسْبَاغُ الْوُضُوءِ عَلَى الْمَكَارِهِ، وَكَثْرَةُ الْخُطَا إِلَى الْمَسَاجِدِ، وَانْتِظَارُ الصَّلَاةِ بَعْدَ الصَّلَاةِ، فَذَلِكُمُ الرَّبَاطُ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(۲۹۲) - له ئه‌بی هورپه‌روه - ره‌زای خوای لیبیت - که پی‌غه‌مبه‌ری خودا - صلی الله علیه وسلم - ده‌فه‌رمویت: «ئایا رینیشاندەرتان بم بو هەندیک (کرده‌وه) که به هۆیانە‌وه خوای گه‌وره له تاوانه‌کان خو‌شده‌بی‌ت وپله‌تان به‌هۆیانە‌وه به‌رز ده‌کاته‌وه؟»، ووتیان: به‌ئێ، ئه‌ی پی‌غه‌مبه‌ری خودا، فه‌رمووی: «ده‌ست‌نوێژگرتن (به‌شۆردنی ئەندامه‌کان) به‌کاملی وریکی سه‌ره‌رای بوونی ناره‌حه‌تیش، وزۆر هه‌نگاو نان به‌ره‌و مرگه‌وت، وچاوه‌ریکردنی نوێژیک پاش ته‌واو بوونی نوێژیکی تر؛ چونکه به‌راستی ئەمه‌یه پاسه‌وانی و سه‌نگه‌رگرتن به‌رامبه‌ر دوزمن (ئهمه‌یه جیهاد)». [صه‌حیحه] - [موسلم گێراویه‌تی‌هه]

شیکردنه‌وه:

پی‌غه‌مبه‌ر - صلی الله علیه وسلم - پرسیری له‌هاوه‌لانی کرد: ئایا ده‌تانه‌ویت کرده‌ویه‌کتان پێ بلێم که هۆکاره‌ بو لی‌خۆش‌بوون له‌گونا‌هه‌کانتان، و‌بو س‌پنه‌وه‌ی له‌کتیی فریشه‌کان، و‌بو به‌رز‌بوونه‌وه‌ی پله‌کان له‌به‌هه‌شتدا؟ هاوه‌لان ووتیان: به‌ئێ، ده‌مانه‌ویت پێمان بلێیت. فه‌رمووی: یه‌که‌م: ده‌ست‌نوێژگرتن به‌ریکی و‌کاملی له‌کاتی ناره‌حه‌تی؛ وه‌کو سه‌رما، و‌که‌م ئاوی، و‌ئازاری لاشه‌، و‌ئاوی گه‌رم. دووهم: زۆر هه‌نگاونان له‌ماله‌وه‌یان له‌هه‌رشوینیکی تروه‌وه‌به‌ره‌و مرگه‌وت، و‌دوو‌باره‌کردنه‌وه‌ی ئەم کرده‌ویه.

سییه م: چاوه ری کردنی کاتی نوێ کردن، وبه ستنه وهی دل به م چاوه پروانیه، و خوئاماده کردن بوی، ودانیشتن له مزگهوت بو چاوه پروانیکردنی نوێزی به کۆمه ل، نه گهر له مزگهوتدا چاوه پروانی نوێز بکات ؛ نه میش ههر به نوێز کردن بوی دهنووسریت.

پاشان پیغه مبه ر -صلی الله علیه وسلم- پروونی کرده وه که ئه م کرده وانه خوئاماده کردن راسته قینه ن بو جهاد کردن؛ چونکه رینگا وده رگاکی شهیتان داده خات به ره و نه فس، وزالبوونه به سه ر هه و وئاره زوو، ورپگر ده بیت له وه سه وه سه کانی شهیتان، به م شیویه کۆمه لی خودا سه رده که ون به سه ر سه ربازه کانی شهیتان ؛ نه میش گه وه ره ترین جهاده، بویه له پله ی خوئاماده کردنه بو جهاد له سه نگه ری دوژمنان.

له سووده کانی فرموده که:

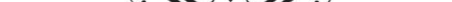
۱. گرنگی به رده وامبوون له سه ر نه نجامدانی نوێزی به کۆمه ل له مزگهوت، وگرنگیدان به نوێزه کان وپی ئاگا نه بوون لیان.

۲. جوانی خستنه پرووی بابته که له لایه ن پیغه مبه ره وه -صلی الله علیه وسلم- سه ره تا باسی پاداشتیکی مه زنی کرد بو هاوه لان له رینگه ی پرسیاره وه، و نه میش شیوازیکه له شیوازه کانی فی کردن.

۳. سوودی خستنه پرووی بابته به پرسیار و وه لام: قسه کان زیاتر جیگر ده بن له نه فسادا چونکه گوێگر وه لامی لا پروون نییه وحه ز ده کات بوی پروون بێته وه.

۴. نه وه ی ده ئیت: ئه مه خوئاماده کردن راسته قینه یه بو جهاد ؛ که ئاموژگاری کراوه بو نه نجامدانی، وشه که له زمانی عه ره بیدا (رباط)ه که به مانای به ستنه وه دیت، وه کو ئه وه وایه خوی به ستنه وه وه له سه ر گوێرایه لیکردنی خوی گه وه ره، ووتراوه: له باشتین جوړه کانی خوئاماده کردنه بو جهاد، هه ره وها ووتراوه: جهادی راسته قینه بریتیه له جهاد کردن

۵. له فہرموودہ کھدا وشہی (رباط) دووبارہ کراوہنہوہ کہ بہ مانای (خوئامادہ کردن بۆ جیہاد) دیت، ولہ پښشیدا ناسیئراوہ بہ (ال) ی ناساندن؛ ئہمیش بۆ بہ گہورہ دانانی ئہم کردہ وانہیہ.

(۲۹۳) – له ئه بې هورپهروه -رهزای خوی لیبیت- که پیغه مبهری خودا- صلی الله علیه وسلم- دهفرمویت: «ئیماندارى به هیز خیرتره وخوشه ویستتره لای خوی گه وره له ئیماندارى لاواز، وهه موویان خیران تیدایه، پیدایگر به له سهر ئه وهی سوودی بۆت ههیه، وداوای یارمه تی له خوی گه وره بکه و ته مه ن مه به، ئه گهر ناخوشیه کت تووش بوو، مه ئی ئه گهر ئاوا وئاوام بکردایه، به ئکو بلی: (قَدَّرَ اللهُ وَمَا شَاءَ فَعَلَ)،^۸ چونکه ووتی (ئه گهر) ده رگا بۆ شه یتان ده کاته وه بۆئه وهی کاری خوی بکات». ^۸(واته: ئه وهی قه ده ری خوی گه وره بوو روویدا، وئه وهی ویستی جیبه جی بوو). [صه حیه]-

[موسلیم گبړاویه تیه وه]

شیکردنه وه:

پیغه مبهەر -صلی الله علیه وسلم- روونیکرده وه که هه موو ئیماندارێک خیری تیدایه، به لām ئیماندارى به هیژ له ئیمان وهیمهت وسامان به خشینی وهتد ؛ خیرتره وخۆشه ویستره لای خوای گه وره -عز وجل- له ئیماندارى لاواز. پاشان پیغه مبهەر -صلی الله علیه وسلم- وهسیه تی ئیماندارى کرد بۆ جیبه جیکردنی هوکاره کان له و شتانهی سوودی بۆی ده بێت له بابته کانی دنیا و قیامهت، له گه ل متمانه به خوای گه وره -سبحانه وتعالی-، وداوای یارمه تی و به هاناوه هاتن لی، وپشت به ستن وته وه کول پی.

دواتر -صلی الله علیه وسلم- نهی کرد له ته مه لی وکه مه ترخه می وخاوی له ئه نجامدانی ئه و کرده وانه ی سوودیان هه یه بۆ دنیا و قیامهت. ئه گه ر به نده کۆشش بکات له کرده وهدا، وهوکاره کان جیبه جی بکات، وداوای یارمه تی و به خشین له خوای گه وره بکات، له پاش ئه مه هه یه شتیکی له سه ر نییه جگه له سپاردنی هه موو شتیکی به الله، وده بێت بزانیته که بژاردهی خوای گه وره -عز وجل- ؛ خیرتره، ئه گه ر توووشی کاره ساتیک بێت، نالیت: (ئه گه ر ئاوا وئاوام بکردایه)، (چونکه ووتی -ئه گه ر- ده رگا بۆ شه یتان ده کاته وه بۆئه وه ی کاری خوای بکات) ؛ له نا ره زای ده ربیرین به رامبه ر قه ده ر، وخه فه ت خواردن بۆ ئه وه ی له ده سه تی چووه، به لکو به ملکه چی و ره زامه ندییه وه ده لیت: (قَدَرُ اللَّهِ وَمَا شَاءَ فَعَلَ) واته: (ئه وه ی قه ده ری خوای گه وره بوو روویدا، وئه وه ی ویستی جیبه جی بوو)، ئه وه ی روویدا به پیی ویست وخواستی -ئیراده ی- الله بوو، ئه و زا ته مه زنه چی بیه ویت ؛ جیبه جی ده کات، وهیج یه کیک ناتوانیت بریاری ئه و ره ت بکاته وه، وکه س ناتوانیت بریاری ئه و هه لبه وشینته وه.

له سووده کانی فه رمووده که:

۱. خه لکی له ئیماندا (باوه ردا) پله وپایه یان جیاوازه.

۲. به هیږبوون له کرده وه کردند؛ سونه ته، چونکه به هویه وه مرؤف هیڼده سوودی ده سته که ویت که به هوی لاواز بوونه وه هیڼده ده ست ناکه ویت.
۳. پیویسته مرؤف سوور بیت وهه وئبدات بو ئه و شتانه ی که سوودی بو ی ده بیت، ودوور بکه ویته وه له و شتانه ی که سوودی بو ی نییه.
۴. واجبه ئیماندار داوای یارمه تی بکات له خوای گه وړه له هه موو کارو بار یکیدا، ونابیت ته نها متمانه به خو ی بکات.
۵. فهرمووده که جه ختکر دنه وه ی تیدایه سه باره ت به بوونی (قهزا وقه دهر)، وباوهر به قهزا وقه دهر پیچه وانه ی هه وئدان وجیبه جیکردنی هوکاره کان نییه.
۶. نه هی کردن له ووتنی (ئه گهر) له روانگه ی ناره زای و توره ی ویتزاری دهر برین؛ له کاتی دابه زینی کاره سات و ناره حه تیه کان، و حه رامیتی ناره زای دهر برین به رامهر به قهزا وقه دهری خوای گه وړه - سبحانه و تعالی -.

(۵۴۹۳)

(۲۹۴) - عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : «قَارِبُوا وَسَدِّدُوا، وَعَلِّمُوا أَنَّهُ لَنْ يَنْجُو أَحَدٌ مِنْكُمْ بِعَمَلِهِ» قالوا: ولا أنت يا رسول الله؟ قال: «وَلَا أَنَا إِلَّا أَنْ يَتَّعَمِدَنِي اللَّهُ بِرَحْمَةٍ مِنْهُ وَفَضْلٍ». [صحيح] - [متفق عليه]

(۲۹۴) - له ئه بی هورهیره وه - رهزای خوای لیبیت- که پیغه مبهری خودا - صلی الله علیه وسلم- ده فهرمویت: «به دوا ی ریبازه راسته که بگه رین وبه گویره ی توانا لی نریک بنه وه، وبزانن که هیچ یه کیک له ئیوه به کرده وه ی خو ی رزگاری نابیت»، ووتیان: ته نانه ت توش ئه ی پیغه مبهری خودا؟

فهرمووی: «تهنانهت منیش، مه گهر خوی گهوره به رهحمهت وفه زئی

خوی دامبپوشیت». [صه حیه] - [بوخاری و موسلیم هاوران له سه ری]

شیکردنه وه:

ئه م فهرموودهیه به لگهیه له سه ره ئه وهی که ئیستیقامهت (پابه ندبوون به رینگای راستی هیدایهت) به گویرهی توانایه، ئه ویش ئه وهیه که پیغه مبه ر-صلی الله علیه وسلم- ده فهرمویت: (به دواي رپیازه راسته که بگه رین وبه گویرهی توانا لی نزیك بنه وه)، واتا: کوشش بکه ن بو ئه وهی کرده وه کانتان هه ق بیپکیت به گویرهی تواناتان، چونکه مروف هه رچه نده ته قوادار و پاریزکار بیت هه ره له ده کات، بویه مروف فهرمانی پیکراوه به گویرهی توانای کرده وه که بکات.

پاشان -صلی الله علیه وسلم- فهرمووی: (وبزانن که هیه یه کیک له ئیوه به کرده وهی خوی رزگاری نابیت)، واتا: هیه که سیک به هو ی کرده وه کانیه وه له دوزه خ رزگاری نابیت، چونکه کرده وه هه رچه ندیک زور بیت ناگاته پله ی کاملی سوپاسگوزاری بو خوی گه وه ره، و ناگاته پله ی کاملی جیه جیکردنی مافه کانی الله له سه ره به نده کانی ؛ به لام خوی گه وه ره به نده داده پوشیت به رهحمه تی خوی بو ئه وهی لی خوشبیت.

کاتیک فهرمووی: (وبزانن که هیه یه کیک له ئیوه به کرده وهی خوی رزگاری نابیت)، ووتیان پی: تهنانهت توش؟! فهرمووی: (تهنانهت منیش)، واتا: به هه مان شیوه پیغه مبه ر-صلی الله علیه وسلم- یش به هو ی کرده وه کانیه وه رزگاری نابیت، وئه مه ی ئاشکرا کرد کاتیک فهرمووی: (مه گهر خوی گه وه ره به رهحمهت وفه زئی خوی دامبپوشیت)، بویه مروف هه رچه ندیک پله ی به رز بیت؛ به کرده وهی خوی رزگاری نابیت تهنانهت پیغه مبه ریش-صلی الله علیه وسلم-، ئه گهر رهحمهت ولیخوشبوونی خوی گه وه ره نه بوایه له هه موو کرده وه کانی پیشوو وپاشتری؛ ئه وا به هو ی کرده وه کانی خوی رزگاری نه ده بوو.

له سووده كانی فەرمووده كه:

۱. نه وهوی ده لئیت: کاتیک ده فەرمویت: (به دوای رپیازه راسته که بگه پین و لپی نزیك بنه وه)؛ واتا: به دوای رپیگه رپیک و ته واهوه که بگه پین، وکرده وهی پیبکه ن، ئە گەر نه تانتوانی ئە مه بکه ن، ئە وا (لپی نزیك بنه وه)؛ هینده ی ده توان، (رپیازی راست - السداد-)؛ واتا چاکترین رپیگه، ئە میش له نیتوان زیاده ره وهی و کورتره ویدایه، بۆیه زنده ره و وکه مته رخه م مه بن.

۲. ئین باز ده لئیت: کرده وه چاکه کان هۆکاری چوونه به هه شتن، هه ره کو چون کرده وه پیسه کان هۆکاری چوونه دۆزه خن، فەرمووده که روونیده کاته وه که چوونه به هه شتیان ته نها به هۆی کرده وه نییه، به لکو ده بیت لیبوورده یی وره حمه تی الله ی له گه لدابیت - سبحانه و تعالی -، ئە وان چوونه به هه شته وه به هۆی کرده وه کانیان، به لām ره حمه ت و لیبوورده یی و لیخو شبوونی په ره دگار - سبحانه و تعالی - چوونه به هه شتی بۆیان مسۆگەر کرد.

۳. به نده هه رگیز تووشی خو به گه وره زانی و سه رسامبوون نابیت به نه فسی خو ی هه رچه نده کرده وه که یشی گه وره بیت؛ چونکه مافی په ره رگار گه وره تره له کرده وه که ی، بۆیه به نده ده بیت بترسیت و هیوای به ره حمه تی خوای گه وره هه بیت له هه مان کاتدا.

۴. فه زلی خوای گه وره وره حمه تی به رامبه ر به به نده کانی فراوانتر وزۆرتره له کرده وه کانی به نده کان.

۵. کرده وه چاکه کان ته نها هۆکارن بۆ چوونه به هه شت، و برده وه و چوونه به هه شت له راستیدا به فه زل وره حمه تی خوای گه وره یه.

۶. کیرمانی ده لئیت: هه موو خه لکی ناچنه به هه شته وه مه گه ر به ره حمه تی الله نه بیت، و باسکردنی پیغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم - به تایبه تی له م فەرمووده یه دا؛ له و روانگه وه یه که ئە گەر ئە و بۆی مسۆگەر کراوه که

ده چيته وه به هه شته وه، ونا چيته نيويه وه مه گهر به ره حمه تي الله نه بيت؛ نه وا جگه له نه وه نه مانايه ي زياتر به سهردا جي به جي ده بيت.

۷. نه وه وي ده ئيت: سه بارهت به ماناي نه مانايه تانه ي كه خوي گه وه ده فهرمويت: ﴿ادخلوا الجنة بما كنتم تعملون﴾ واته: ﴿بجنه به هه شته وه به هوي نه وه ي كه ده تانكرد (له دونيدا)﴾ [النحل: ۳۲]، ﴿وتلك الجنة التي أوردتموها بما كنتم تعملون﴾ واته: ﴿ونه وه نه وه به هه شته يه كه بو ئيه ما وه ته وه (بيتان دراوه) به هوي نه وه كرده وانه ي كه ده تانكرد﴾ [الزخرف: ۷۲]، وهاوشيه ي نه مانايه تانه ئاماژن بو نه وه ي كرده وه كان هوكارن بو چوونه به هه شت، ويچه وانه ي نه مانايه تانه نين، به لكو ماناي ئايه ته كان نه وه يه كرده وه كان هوكارن بو چوونه به هه شت، پاشان رينموني كردن بو نه نجامداني كرده وه كان ولسوزبون تييدا وقبول كردني هه موو نه مانه به ره حمه ت وفه زلي الله يه -سبحانه وتعالى-، بويه راسته كه ته نها به هوي كرده وه ي نه چووه به هه شت، نه مه مه به سته له فهرمووده كان، هه روه ها راستيشه كه كرده وه كان هوكاريكن بو چوونه به هه شت؛ نه ميش له ره حمه تي خوداويه.

۸. ئين جهوزي ده ئيت: نه مه ئاماژه بو چوار سه ره نجام ده كات:

يه كه م: رينموني كردن بو كرده وه له ره حمه تي خوداويه، نه گهر ره حمه تي الله نه بيت له پيشدا نه وا باوه ري نه ده بوو وپه رستني نه نجام نه نه دا كه به هويانه وه رزگاري ده بيت.

دووه م: نه و شتانه ي به نده سوودي ليوهرده گريت گه وه كه ي خاوه ني تي؛ بويه كرده وه كان شايسته يه بو گه وه كه ي -بو په روه ردگاري- بيت، بويه په روه ردگاري هه رچه نده پاداشتي پي به خشيت له فه زلي خويه تي.

سييه م: له هه نديك فهرمووده دا هاتوو كه خودي چوونه به هه شت به ره حمه تي الله يه، دابه شكردي پله كان به يتي كرده وه كانه.

چوارهم: ئەنجامدانی پەرستنه‌کان له ماوه‌یه‌کی دیاریکراوه، وپاداشت نه‌براو‌یه بۆیه به‌خشینی نیعمه‌ت که نه‌براو‌یه وه‌کو پاداشتێک به‌رامبەر ئه‌وه‌ی دیاریکراوه؛ ئەمه فه‌زڵ و به‌خشنده‌یه‌یه نه‌ک به‌رامبەر به‌کرده‌وه‌کان بێت.

۹. رافیعی ده‌لێت: ئه‌وه‌ی کرده‌وه ئەنجامده‌دات نابێت ته‌نها پشت به‌ کرده‌وه‌که‌ی به‌ستیت بۆ پر‌گاریوون و به‌ده‌سته‌تینانی پله به‌رزه‌کان؛ چونکه ئه‌و به‌هۆی پر‌یموینی الله کرده‌وه‌ی ئەنجامدا و وازی له‌ سه‌رپیچی هێنا به‌هۆی پاراستنی الله وه، بۆیه هه‌موو ئەمانه له‌ فه‌زڵ و ڕه‌حمه‌تی خوداوه‌یه.

(۳۴۶۹)

(۲۹۵) - عن ابن عمر رضي الله عنهما قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم:

«مَا زَالَ يُوصِينِي جِبْرِيلُ بِالْحَجَّارِ، حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ سَيُورَّثُهُ». [صحيح] - [متفق عليه]

(۲۹۵) - له ئیبن عومه‌ره‌وه - په‌زای خویان لی‌بیت - که پی‌غه‌مبه‌ری خودا - صلی الله علیه وسلم - ده‌فه‌رمویت: «جبریل - علیه السلام - به‌رده‌وام ئاموژگاری و وه‌سیه‌تی ده‌کردم سه‌باره‌ت به‌ دراوسی؛ هه‌تا گومانم وابوو که ده‌یکات به‌ میرات‌گیریش». [صه‌حیحه] - [بوخاری و موس‌لیم هاو‌ران له‌سه‌ری]

شی‌کرده‌وه:

پی‌غه‌مبه‌ر - صلی الله علیه وسلم - باسی ئەوه‌مان بۆ ده‌کات که جبریل - علیه السلام - به‌رده‌وام دووباره‌ی ده‌کرده‌وه و فه‌رمانی پێده‌کرد که گرنگی به‌دراوسی بدات، مسو‌لمان یان کافر، خزم یان بیانی بێت، ئەم گرنگیدانه به‌ پاراستنی مافه‌کانی و ئازار نه‌دانی دێته‌ دی، وه‌ه‌روه‌ها چاکه‌کار بوون به‌رامبهری و ئارام‌گرتن له‌سه‌ر ئازاردانی، ته‌نانه‌ت به‌هۆی زۆری دووباره و فه‌رمان‌کردن له‌لایه‌ن جبریل‌ه‌وه سه‌باره‌ت به‌ ئەم باب‌ه‌ته؛ پی‌غه‌مبه‌ر - صلی الله علیه وسلم -

پیی و ابوو وهی داده به زیت که فه مانده کات به به خشینی به شیک له میرات به دراوسی.

له سووده کانی فه رمووده که:

۱. گه وره پی مافی دراوسی و واجبه گرنگی به ئەم مافه بدریت.

۲. زۆر جه ختکردنه وه له سهه مافی دراوسی به وه سیهت و ئامۆزگاریکردن له جبریه وه ؛ مانای ئەوهیه که گرنگه ریزی لیبگیریت و خوشه ویستی بۆی هه بیته و چاکه کاری به رامبهه بکریته، وزیانی له سهه لادریته، و سهردانی نه خوشی بکریته، و پیرۆزیایی لیبکریته له کاتی خوشیدا، و دلدانه وه هه بیته بۆی له کاتی ناخوشیدا.

۳. هه چه نده ده رگای دراوسی نزیکتر بیت ئەوا مافی زیاتر جه ختی له سههه کراوه ته وه.

۴. ته واوی و که مائی شه ریهت له وهی پیی هاتوو که ده بیته هوکاری چاککردنی کۆمه لگا ؛ له وانهش چاکه کاری به رامبهه دراوسی و لادردنی زیان له سههه.

(۲۹۶) - عن أبي الدرداء رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: «مَنْ رَدَّ عَنْ عَرَضٍ أَخِيهِ رَدَّ اللَّهُ عَنْ وَجْهِهِ النَّارَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ». [صحيح] - [رواه الترمذي وأحمد]

(۲۹۶) - له ثبتي دهر دانه وه - ره زای خوی لیبت - که پیغهمبر - صلی الله علیه وسلم - ده فهرمویت: «هه رکه سیک بهرگری له که سایه تی برا ئاماده نه بووه که ی بکات؛ ئه وا خوی گه وره ده موچاوی ده پاریزیت له ئاگری دوزه خ له رۆزی قیامه تدا». [صه حیحه] - [تیرمزی وئه حمه د - گنراویانه ته وه]

شیکردنه وه:

پیغهمبر - صلی الله علیه وسلم - باسی ئه وه مان بو ده کات هه رکه سیک بهرگری له ناموس و ناوبانگی برا ئاماده نه بووه که ی بکات، به وه ی رینگر بیت له سه رزه نشتکردنی وتانه لیدانی، ئه وا خوی گه وره له سزا و ئازاره کانی رۆزی قیامه ت ده یاریزیت.

له سووده کانی فه رمووده که:

۱. قسه کردن سه باره ت به ناوبانگی (ناموس وشه ره فی) مسوئمانان ؛ نه هی لیکراوه.

۲. پاداشت هاوشیوه ی کرده وه یه، ئه وه ی بهرگری له که سایه تی برا که ی بکات ئه وا خوی گه وره له ئاگری دوزه خ ده یاریزیت.

۳. ئیسلام ئاینی برایه تی و سه رخستنه له نئیوان مسوئماناندا.

(۲۹۷) - عن أنس بن مالك رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال:

«لا يؤمن أحدكم حتى يحب لأخيه ما يحب لنفسه». [صحيح] - [متفق عليه]

(۲۹۷) - له نه نه سی کوری مالیکه وه - ره زای خوی لیبت - که پیغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم - ده فره مویت: «هیچ یه کیک له ئیوه باوهر ناهینیت هه تاوه کو ئه وهی بو خوی پی خوشه بو برای مسولمانیشی پی خوش بیت». [صه حیحه] - [بوخاری و موسلیم هاواران له سه ری]

شیگردنه وه:

ئیمانداریک که باوهری کامل بیت ده بیت ئه وهی بو خوی پی خوشه بو برای مسولمانیشی پی خوش بیت، واتای ئه م خوشه ویستییه ئه وهیه که دلی براکه ی بداته وه له هه موو شتیکدا که سوودی بوی هه یه؛ له ئاین ودونیدا، له ئاموژگاری کردن و پینمونی کردن بو خیر و چاکه ونه هی کردن له خراپه، وهه ر شتیک زیان و که موکورتی تیدا بیت پیویسته ئاموژگاری بکات بو ئه وهی لی به دوور بیت، وجگه له م هه ئسوکه وت وره و شتانه که ده بیت هه ی دروستبوونی خوشه ویستی له نیوانیان.

له سووده کانی فره مووده که:

۱. واجبه مروّف چی بو خوی پی خوشه؛ بو برای مسولمانیشی پی خوش بیت، چونکه نه فی کردن ونه بوونی ئیمان له ئه و که سه ی که ئه وهی بو خوی پی خوشه بو براکه ی پی خوش نییه؛ مانای ئه وهیه ئه مه واجبه.

۲. براهی تی له پیناو خوی گه وره له سه رووی برای ره چه له که؛ بویه مافه کانی واجبه تره.

۳. حه رامبوونی هه موو شتیك كه ده بیته هوئی نه هیشتی ئه م خو شه ویستییه له قسه وكرده وه كان وه كو فیلكردن وغه یبه ت كردن وحه سوودی بردن وده ستریزی كردنه سهر مسولمان یان مال و سامانی یان كه سایه تی وشه رهی. ۴. به كارهیانی هه ندیک دهسته واژه ی هاندەر له سهر ئه م كرده وه یه وه كو: (بو براكه یشی).

۵. کیرمانی - په حمه تی خوای لیبت - ده لیت: هه روه ها ئه وه ی بو خو ی پی ناخو شه بو براكه یشی پی ناخو ش بیت ؛ ئه میش له ئیمان ه وه یه، له فهرمووده كه دا باسی نه كرد چونكه خو شو یستی شتیك ئاماژه یه بو رق لیوون له دژه كه ی، بو یه باس نه كردنی به هو ی ئه م ئاماژه یه بووه.

(۴۷۱۷)

(۲۹۸) - عن عائشة رضي الله عنها زوج النبي صلى الله عليه وسلم عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: «إِنَّ الرَّفْقَ لَا يَكُونُ فِي شَيْءٍ إِلَّا زَانَهُ، وَلَا يُنْزَعُ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا شَانَهُ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(۲۹۸) - له خیزانی پیغه مبه ره وه (عائیشه) - په زای خوای لیبت - كه پیغه مبه ر - صلى الله عليه وسلم - ده فهرمویت: «نه رم و نیانی له هه رشتیکدا هه بیت؛ ئه وا ده ی رازینیت ه وه، وئه گهر له هه ر شتیکیش ده ربکریت؛ ئه وا ناشیری ده کات». [صه حیه] - [موسلیم گپراویه تیه وه]

شیکردنه وه:

پنځه مېهر - صلى الله عليه وسلم - روونیده کاته وه که نه رمونیانی و له سه رخوې له قسه وکرده وه شته کان جوانتر وکاملتر ده کات، و به هویه وه پيوسته کان جیبه جی ده بیت.

ونه رمونیان نه بوون شته کان ناشیرین وعه یېدار ده کات، وړیگر ده بیت له وهی پيوسته جیبه جی بیت، نه گهرچیش بوی جیبه جی بیت نه وا به قورسی وناره حه تیه وه به ده ست دیت.

له سووده کانی فهرمووده که:

۱. ئاموژگاری بو خورازاندنه وه به نه رم و نیانی.

۲. نه رم و نیانی مروّف ده رازینیتته وه، وهوکاره بو هه موو خیریک له بابته کانی ئاین و دونیا.

(٢٩٩) - عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قال النبي صلى الله عليه وسلم: «إن الدين يسر، ولن يشاد الدين إلا غلبه، فسددوا وقاربوا وأبشروا، واستعينوا بالغدوة والروحة وشيء من الدلجة».

وفي رواية: «سددوا وقاربوا، واغدوا وروحوا، وشيء من الدلجة، القصد القصد تبلغوا». [صحيح] - [رواه البخاري]

(٢٩٩) - له ئه بی هورهیره وه - په زای خوی لیبیت - که پیغه مبه ر - صلى الله عليه وسلم - دهفه رمویت: «دینداری ئاسانه، هه رکه سیڅ دینداری (ئاینداری) له سهر خوی گران بکات وبه زیاده پوهی وزور به توندی بیگریټ؛ ئهوا ئاینه که کوټی پیده دات؛ جا بویه ریځای راست بگرن وئوهندهی بۆتان ده کریټ له ئه نجامدانی چاکه کاری دریځی مه کهن ومورده تان لیبیت، وتیبکۆشن بۆ خودا په رستی له م سئ کاته دا به یانیان وپاش نیوه پروان وشه وان».

وله ریوایه تیکدا: «ریځای راست بگرن وئوهندهی بۆتان ده کریټ له ئه نجامدانی چاکه کاری دریځی مه کهن ومورده تان لیبیت، وتیبکۆشن بۆ خودا په رستی له به یانیان وپاش نیوه پروان وکاتیک له شه واندا، میانړه و بن، میانړه و بن؛ بۆ ئه وهی بگهن به مه به ست (بگهن به به هه شت)».

[صه حیه] - [بوخاری گټراویه تیه وه]

شیکردنه وه:

هه رکه سیڅ زیاده پوهی بکات وزور له خوی بکات له کرده وه و په رستنه کان ئهوا ئه مه ده بیته هو ی لاواز بوونی وپچرانی له ئه نجامدانی هه موو کرده وه که یان هه ندیځی، بویه مامناوهندی داوا کراوه به بی زیاده پوهی، وئه گهر نه تانتوانی کرده وه که به کاملی ئه نجامبدن ئهوا به پی تواناتان ئه نجامی بدن، ومژده

بیت بوټان له سهر کرده‌وی به‌رده‌وام نه‌گهر که‌میش بیت، وکاته‌کانی سهرقال نه‌بوون وچالاک بوونتان به‌هه‌ل بزائن بو نه‌نجامدانی په‌رستنه‌کان وکرده‌وه چاکه‌کان. کاتیک -صلی الله علیه وسلم- ده‌فهرمویت: (هه‌رکه‌سیک دینداری (ثاينداری) له‌سهر خو‌ی گران بکات وبه‌زیاده‌په‌وی وزور توندی بی‌گریټ؛ نه‌وا ثاينه‌که کوټی پی‌ده‌دات)؛ چونکه شی‌وازه‌کانی په‌رستن وزیاد کردنی دینداری زورن بو‌یه زور له‌خو‌کردن ده‌بیته‌ه‌وی لاواز بوون وې توانایي.

فهرمانی کردووه به‌چوون بو مزگه‌وت به‌به‌یانیان (بو نوټی به‌یانی) وله‌کاتی ناوه‌پاستی روژ (بو نوټی نیوه‌رو) وله‌کاتی نزیک ده‌مه‌و ئی‌واره (بو نوټی عه‌سر) وله‌کاتی تاریکایدا (بو نوټی مه‌غریب وعیشا)، مسو‌ل‌مانی پابه‌ند به‌ریگی راست چواندی به‌مرؤفیک له‌کاروباری دونیایدا، کاتیک ماوه‌یه‌ک کارده‌کات وپاشان ماوه‌یه‌ک ده‌حه‌سیت‌ه‌وه، وبه‌هه‌مان شی‌وه له‌شهو‌دا سه‌فه‌ر ده‌کات نه‌گهر هیلاک بوو داده‌به‌زیت وبو ماوه‌یه‌ک ده‌حه‌سیت‌ه‌وه، به‌هه‌مان شی‌وه له‌ریگی نزیک بوونه‌وه له‌په‌روه‌ردگار پی‌ویسته‌مرؤف به‌هه‌مان شی‌وه بیت وزور له‌خو‌ی نه‌کات، نه‌ه‌وی له‌توانایدايه جی‌به‌جی بکات به‌بی زیاده‌په‌وی وبه‌بی کورتره‌وی.

له‌سووده‌کانی فهرمووده‌که:

۱. ئاسانکاری ولپی‌وورده‌پی شه‌ریعه‌تی ئیسلامی، ومامناوه‌ند بوونی له‌نیوان زیاده‌په‌وی وکورت‌په‌ویدا.
۲. ده‌بیت به‌نده‌فهرمانه‌کان جی‌به‌جی بکات هینده‌ی ده‌توانیت، به‌بی شل‌په‌وی وبه‌بی توند‌په‌وی.
۳. ده‌بیت به‌نده‌نه‌و کاتانه‌هه‌ل‌ب‌زیت که‌تیدا چالاکه‌له‌په‌رستندا، نه‌هم سی کاته‌به‌تایبه‌تی له‌ئاسانترین کاته‌کان له‌سهر لاشه‌بو نه‌نجامدانی په‌رستن.

٤. ئىبن حەجەرە عەسقەلانى دەلىت: ۋەكو ئەۋە واىە پىغەمبەر - صلى الله عليه وسلم- وتارەكەى بۆ رېۋارىك بىت بۆ مەبەستىك ئەم رېنموئىيانەى دەكات، ۋەئەم سى كاتە باشتىرىن بۆ سەفەر كىرن، بۆيە رېنموئىي كىرد بۆ ئەۋ كاتانەى تىيدا چالاكە؛ چونكە ئەگەر بە شەۋ وروژ سەفەر بكات ئەۋا ماندوو دەبىت ۋەبەردەۋام نابىت، بەلام ئەگەر لەم كاتانەدا سەفەر بكات كە تىيدا چالاكە ئەۋا بەردەۋام دەبىت بەبى نارەحەتى.

٥. ئىبن حەجەر دەلىت: لەم فەرموودەيەدا ئاماژە كراۋە بۆ جىبەجىكردىن روخسەتە شەرعىيەكان، چونكە پىداگىرى لەسەر شتىك لەكاتى بوونى روخسەتدا؛ ئەمە زىادەرەۋىيە، ۋەكو كەسىك واىە كە ۋاز لە تەيەموم كىرن دەھىئىت لەكاتىكدا ناتوانىت ئاۋ بەكاربەھىئىت بۆيە كاتىك ئاۋ بەكاردەھىئىت زىانى پىدەگات.

٦. ئىبن مونىر دەلىت: ئەم فەرموودەيە نىشانەيەكە لە نىشانەكانى پىغەمبەرايەتى، ئىمە ۋەۋانەى پىش ئىمەيش بىنىمان؛ ھەركەسىك زىادەرەۋى بكات لە ئايندا ئەۋا بەردەۋام نابىت، مەبەست رىگرتن لە بەدەستەھىنانى كاملىرىن نىيە لە پەرستەكاندا چونكە ئەمە شتىكى چاكە، بەلكو رىگرتە لە زىادەرەۋى كە سەرەنجامەكەى بىزارىيە، يان زىادەرەۋى لە سونەتەكاندا كە بىتتە ھۆى ۋازھىنان لە باشتەر، ۋەكو كەسىك بەدرىژاي شەۋ نووژ دەكات ۋدواتر دەخەۋىت؛ ۋەئەمە دەبىتە ھۆى ئەنجام نەدانى نووژى فەرز -نووژى بەيانى- لەگەل جەماعەتدا يان لەكاتى خۇيدا پاش ئەۋەى خور دەردەچىت.

(۳۰۰) - عن أنس بن مالك رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال:

«يَسِّرُوا وَلَا تَعَسِّرُوا، وَدَسِّرُوا وَلَا تُنَفِّرُوا». [صحيح] - [متفق عليه]

(۳۰۰) - له نه نه سی کوری مالیکه وه - په زای خوی لیبیت - که پیغه مبهه - صلی

الله علیه وسلم - ده فهرمویت: «ئاسانکاری بکه ن وکاره کان قورس مه که ن،

موژده بده ن و خه لک مه ره تین». [صه حیه] - [بوخاری و موسلیم هاوران

له سه ری]

شیکردنه وه:

پیغه مبهه - صلی الله علیه وسلم - فهرمانده کات به ئاسانکاری له سه ره خه لکی

وگران وقورس نه کردنی ئه رکه کان له سه ریان له بابه ته کانی ئاین ودونیا، ئه میش

له سنووری ئه وهی خودا ریگه ی پې دابیت وله شه ریه تی فهرمانی پې کردبیت.

وئاموژگریان ده کات له سه ره موژده دان به خیر، ونه ره تاندنی خه لکی له

شه ریه ته که ی.

له سووده کانی فهرمووده که:

۱. واجبه له سه ره ئیماندار که و له خه لکی بکات خوی گه وره یان خوش بویت،

وهانیان بدات بو کره وهی چاک وخیر.

۲. پټویسته که سی بانگخواز بو لای خوی گه وره به داناییه وه پروانیته

مه سه له ی بانگه واز کردنی خه لکی بو ئاینی ئیسلام.

۳. موژده دان هوکاری ئاسووده یی و به ره و پیرچوون ودنیا ییه بو بانگخواز،

وهه روه ها هوکاره بو قبولکردنی ئه و شته ی که بانگخواز بو خه لکی یده خاته

پوو.

٤. کار قورسکردن له سهر خه لکی هوکاره بو ره تاندان و پشت هه لکردن و گومانکردن له قسه کانی بانگخواز.
٥. فراوانی رهمه تی خوی گه وره به بهنده کانی که ئاینیکی لیبوره وشه ریه تیکی ئاسانی بویان داناوه.
٦. نهو ئاسانکاریه ی فه رمانی پیکاروه نه وه یه که شه ریه ت پی هاتووه.

(٥٨٦٦)

(٣٠١) - عن أنس رضي الله عنه قال: كُنَّا عِنْدَ عُمَرَ فَقَالَ: «نُهِينَا عَنِ التَّكْلِيفِ».

[صحيح] - [رواه البخاري]

(٣٠١) - له نه نه سه وه - ره زای خوی لیبیت - ده لیت: له لای عومه ر بووین، ووتی: «نه هیمان لیکاروه نه رکی ناره حه ت بخهینه نه ستوی خومان».

[صه حیه] - [بوخاری گپراویه تیه وه]

شیکردنه وه:

عومه ر - ره زای خوی لیبیت - باسی نه وه مان بو ده کات که پیغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم - نه هی کردووه لیان نه رکی ناره حه ت بخه نه نه ستوی خوین چونکه بارگرانی سه ختی تیدایه بو سهر نه فس ؛ مه گهر پیویست وناچار بن، ئینجا نه گهر نه رکه ناره حه ته که - ته که لوفه که - ؛ قسه یان کرده وه بیت.

له سووده کانی فه رمووده که:

١. لهو ته که لوفانه ی نه هی لیکاروه: زور پرسیارکردن، یان ته که لوف کردن لهو ته که زانست سه باره تی نه بیت، یان توند بیت له بابه تی کدا که خوی گه وره ئاسان و فراوانی کردووه.

۲. ده بیټ مسوئلمان خوۍ رابهینیت له سهر لیووردی و ته که لوف نه کردن له و ته و کرده وه: له خواردن و خواردنه وه و قسه وهه موو حاله ته کانیدا.
۳. ئیسلام ئاینی ئاسانکاریه.

(۸۹۴۵)

(۳۰۲) - عن ابن عمر رضي الله عنهما أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: «إِذَا أَكَلَ أَحَدُكُمْ فَلْيَأْكُلْ بِيَمِينِهِ، وَإِذَا شَرِبَ فَلْيَشْرَبْ بِيَمِينِهِ، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَأْكُلُ بِشِمَالِهِ، وَيَشْرَبُ بِشِمَالِهِ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(۳۰۲) - له عبدالله ی کوری عومه ره وه - ره زای خویان لیبت - که پیغه مبهری خودا - صلی الله علیه وسلم - ده فهرمویت: «ته گهر یه کیکتان خواردنی خوارد نهوا با به دهستی راستی بیخوات، و ته گهر خواردنه وهی خواردنه وه نهوا با به دهستی راستی بیخواته وه، چونکه شهیتان به دهستی چه پی دهخوات، و به دهستی چه پی دهخواته وه». [صه حیه] - [موسلیم گپراویه تیه وه]

شیکرده وه:

پیغه مبهر - صلی الله علیه وسلم - فهران دهکات به مسوئلمان به وهی به دهستی راست خواردن و خواردنه وه بخوات، ونه هی کردووه له خواردن و خواردنه وه به دهستی چه پ؛ چونکه ته مه کاری شهیتانه.

له سووده کانی فهرمووده که:

۱. نه هی کردن له خوچواندن به شهیتان ؛ ته میس به خواردن یان خواردنه وه به دهستی چه پ.

(۵۸۱۲۲)

(۳۰۳) - عن عُمر بن أبي سلمة رضي الله عنه قال: كُنْتُ غُلَامًا فِي حَجَرِ رَسُولِ
اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَكَانَتْ يَدَيَّ تَطِيْشُ فِي الصَّحْفَةِ، فَقَالَ لِي رَسُولُ اللهِ صَلَّى
اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَا غُلَامُ، سَمِّ اللهَ، وَكُلَّ بَيْمِينِكَ، وَكُلَّ مِمَّا يَلِيكَ» فَمَا زَالَتْ تِلْكَ
طُعْمَتِي بَعْدُ. [صحيح] - [متفق عليه]

(۳۰۳) - له عومهری کوری ئه‌بی سه‌له‌مه‌وه - په‌زای خویان لی‌بیت - ده‌لایت:
غو‌لامیک بووم (غو‌لام: واتا کوری من‌دال له‌نزیک ته‌مه‌نی هه‌رزه‌کاری) ؛
پی‌غه‌مبه‌ر - صلی الله علیه وسلم - گرنگی به به‌خیو‌کردنم ده‌دا، وده‌ستم ده‌برد
بو هه‌موو لایه‌کانی سینی خو‌اردن، پی‌غه‌مبه‌ر - صلی الله علیه وسلم - پی‌می
فرموو: «ئهی غو‌لام، ناوی خودا به‌ینه (بلی: بسم الله)، و به‌ده‌ستی
راستت بخو، وله پی‌شی خو‌ته‌وه بخو». له‌و‌کاته‌وه من به‌و شی‌وه‌یه خو‌اردن
ده‌خو‌م. [صه‌حیحه] - [بو‌خاری و موس‌لیم ها‌وران له‌سه‌ری]

شیک‌ردنه‌وه:

عومهری کوری ئه‌بی سه‌له‌مه - په‌زای خویان لی‌بیت - کوری خیزانی پی‌غه‌مبه‌ر
- صلی الله علیه وسلم - بوو؛ ئوم سه‌له‌مه - په‌زای خوی لی‌بیت -، که له‌ژیر
سه‌رپه‌رشتیاری وپه‌روه‌رده‌کردنی پی‌غه‌مبه‌ر - صلی الله علیه وسلم - بوو، له‌کاتی
خو‌اردن ده‌ستی ده‌برد بو هه‌موو لایه‌کانی سینی خو‌اردنه‌که بو‌ته‌وه‌ی خو‌اردن
بو خو‌ی به‌ینیت و بی‌خوات، پی‌غه‌مبه‌ر - صلی الله علیه وسلم - فیزی کرد که
ئه‌ده‌به‌کانی خو‌اردن سی شته:
یه‌که‌م: ووتی (بسم الله) له‌سه‌ره‌تای خو‌اردن.
دووهم: خو‌اردن به‌ده‌ستی راست.
سی‌یه‌م: خو‌اردن له‌لای خو‌ته‌وه وده‌ست نه‌بردن بو لایه‌کانی تر.

له سووده کانی فهرموده که:

۱. له ئادابه کانی خواردن و خواردنه وه: ووتی: (بسم الله) له سه ره تادا.
۲. مندالان فیڤی ئاداب وهه لسوکه و ته جوانه کان ده کرین، به تایبه ت ئه گهر له ژیر سه ره په رشیا ریدا بن.
۳. نه رمونیانی پیغه مبهه - صلی الله علیه وسلم -، وسینگ فراوانی له فیڤر کردنی مندالان و په روهرده کردنیان.
۴. له ئادابه کانی خواردن ئه وهیه که مروّف له پیښی خوږه وه خواردن بخوات، وده ست نه بات بو خواردنی پیش که سیکی تر که تایبه ته به ئه و که سه، به لام ئه گهر خوانه که خواردنی جوړا و جوړی بوو؛ ئاساییه به شی خوږی بهیښیت.
۵. پابه ند بوونی هاوه لان به و ئادابانه ی که پیغه مبهه - صلی الله علیه وسلم - فیڤرانی کردبوو، وئهمه ش وهرگیراوه له و ته ی عومه ر که ده لیت: له و کاته وه من به و شیوه یه نان ده خوم.

(۵۸۱۲۰)

(۳۰۴) - عن أنس بن مالك رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «إِنَّ اللَّهَ لَيَرْضَى عَنِ الْعَبْدِ أَنْ يَأْكُلَ الْأَكْلَةَ فَيَحْمَدَهُ عَلَيْهَا، أَوْ يَشْرَبَ الشَّرْبَةَ فَيَحْمَدَهُ عَلَيْهَا». [صحيح] - [رواه مسلم]

(۳۰۴) - له ئه‌نه‌سی کوری مالیکه‌وه -په‌زای خوای لی‌ی‌ت- که پی‌غه‌مبه‌ری خودا -صلی الله علیه وسلم- ده‌فه‌رمو‌یت: «خوای گه‌وره له به‌نده‌ پازی ده‌بی‌ت به‌هۆی ئه‌وه‌ی کاتی‌ک به‌نده‌ خواردنی‌ک ده‌خوات ؛ حه‌مد و‌سوپاسی خودا ده‌کات، و‌خواردنه‌وه‌یه‌ک ده‌خواته‌وه ؛ حه‌مد و‌سوپاسی خودا ده‌کات». [صه‌حیحه] - [موس‌لیم گ‌یراویه‌تی‌ه‌وه]

شی‌ک‌ردنه‌وه:

پی‌غه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- روونی‌ده‌کاته‌وه ئه‌گه‌ر به‌نده حه‌مد و‌سوپاسی په‌روه‌ردگاری ب‌کات له‌سه‌ر ئه‌و فه‌زل و‌نی‌عه‌تانه‌ی به‌خشی‌وو‌یه‌تی پی‌ی ؛ ئه‌مه له‌و شتانه‌یه که ده‌بی‌ته هۆی پازی‌وو‌نی الله له به‌نده‌که‌ی. کاتی‌ک خواردن ده‌خوات؛ ده‌ئ‌یت: الحمد لله، و‌کاتی‌ک خواردنه‌وه ده‌خواته‌وه؛ ده‌ئ‌یت: الحمد لله.

له سووده‌کانی فه‌رمووده‌که:

۱. به‌خشنده‌ی و‌ر‌یز‌ل‌ینانی خوای گه‌وره له نه‌وه‌کانی ئاده‌م، ئه‌وزاته‌ ر‌زق و‌ر‌و‌زی ده‌به‌خشی‌ت و له‌به‌رامبه‌ردا ته‌ن‌ها داوای حه‌مد و‌ستایش ده‌کات -س‌بحانه و‌تعالی-.

۲. پازی بوونی خوای گه‌وره له‌وه‌یه به هۆی که‌م‌ترین شته‌وه ج‌ی‌به‌ج‌ی بی‌ت و‌ه‌کو حه‌مد و‌سوپاس‌کردنی خوای گه‌وره له پاش خواردن و‌خواردنه‌وه‌کان.

۳. له ئادابه کانی خواردن و خواردنه وه: حه مد وستایشکردنی خوی گه وره له پاش هه موو خواردن و خواردنه وه یه ک.

(۵۷۹۸)

(۳۰۵) - عَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَجُلًا أَكَلَ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِشْمَالِهِ، فَقَالَ: «كُلْ بِيَمِينِكَ»، قَالَ: لَا أَسْتَطِيعُ، قَالَ: «لَا اسْتَطَعْتَ»، مَا مَنَعَهُ إِلَّا الْكِبَرُ، قَالَ: فَمَا رَفَعَهَا إِلَى فِيهِ. [صحيح] - [رواه مسلم]

(۳۰۵) - له سه له مه ی کوری ئه کوهه وه - رهزای خوی لیبت - ده لیت: پیاوینک لای پیغه مبهه - صلی الله علیه وسلم - به دهستی چه پی خواردنی ده خوارد، پیغه مبهه - صلی الله علیه وسلم - پی فهرموو: «به دهستی راست بخو»، ئه ویش ووتی: ناتوانم، پیغه مبهه - صلی الله علیه وسلم - پی فهرموو: «هه نه توانیت»، هیچ شتیک ریگری لیته کرد جگه له خو به گه وره زانین نه لیت، بویه چیت نه ی ده توانی دهستی راستی بهرز بکاته وه بو ده می. [صه حیه]

- [موسلیم گپراویه تیه وه]

شیکردنه وه:

پیغه مبهه - صلی الله علیه وسلم - پیاوینکی بینی به دهستی چه پی خواردنی ده خوارد، فهرمانی پیکرد به وه ی به دهستی راستی خواردن بخوات، پیاوه که به لوت بهزی و درووه وه لای دایه وه به وه ی ناتوانیت! پیغه مبهه - صلی الله علیه وسلم - نزای لیکرد به وه ی بیبهش بکریت له خواردن به دهستی راست، خوی گه وره وه لای پیغه مبهه ی دایه وه و دهستی راستی گۆج بوو، له پاش ئه مه نه یه ده توانی دهستی راستی به خواردن و خواردنه وه بهرز بکاته وه بو ده می.

له سووده کانی فه رمووده که:

۱. واجبیتی خواردن و خواردنه وه به دهستی راست، وحه رامبوونی خواردن و خواردنه وه به دهستی چهپ.
۲. که سیک خووی به گه وره دابنیت له جیبه جیکردنی حوکمه شه رعیه کان؛ شایسته ی سزادانه.
۳. رژیلینانی خوای گه وره بو پیغه مبه ره که ی -صلی الله علیه وسلم-؛ نه میش به وه لامدانه وه ی نزا که ی.
۴. فه رمان به چاکه ونه هی له خراپه له هه موو حاله تیکدا ته نانه ت له کاتی خواردنیش ؛ ریگه پیدراوه و شه رعیه

(۳۳۷۲)

(۳۰۶) - عن جابر بن عبد الله رضي الله عنهما عن النبي صلى الله عليه وسلم أنه قال: «من أكل ثومًا أو بصلاً؛ فَلْيَعْتَزِلْنَا - أَوْ لِيَعْتَزِلْ مسجدنا-، وليقعد في بيته».

وَأُتِيَ بِقَدْرِ فِيهِ خَضِرَاتٌ مِنْ بُقُولٍ، فوجد لها ريحًا، فسأل فأخبر بما فيها من البقول، فقال: قَرَّبُوهَا إِلَى بعض أصحابي، فلما رآه كره أكلها، قال: «كل؛ فإني أَنَا جِي مِنْ لَا تُنَاجِي».

عن جابر بن عبد الله رضي الله عنهما أن النبي صلى الله عليه وسلم قال: «من أكل الثوم والبصل والكُرَّاثَ فلا يقربن مسجدنا؛ فإن الملائكة تتأذى مما يتأذى منه بنو آدم». [صحيح] - [متفق عليه]

(۳۰۶) - له جابری کوری عبدالله وه - په زای خوی لیبت - که پیغه مبه - صلی الله علیه وسلم - دهفه رمویت: «ئوهی سیر یان پیاز بخوات؛ ئهوا با لیمان دوور بکهوئته وه - یان با دوور بکهوئته وه له مزگه وته کانمان-، وبا له ماله کهی دابنیشیت»، ومه نجه لیک هیتر که چند دهنکه پاقله یه کی تیدا بوو، وبوئیک لئوه دههات، بویه پی ووتر که هه ندیک پاقله ی تیدایه، فه رموی: «نزیکی بکه نه وه بو هاوړیکانم»، کاتیک بینی حه زی نه کرد بیخوات، فه رموی: «ئوهی من په یشین وموناجاتی له گه لدا ده کهم؛ ئیوه قسه ی له گه لدا ناکهن».

وله جابری کوری عبدالله وه - په زای خویان لیبت - که پیغه مبه - صلی الله علیه وسلم - دهفه رمویت: «ئوهی سیر یان پیاز یان ته په پیاز بخوات؛ ئهوا با له مزگه وته کانمان نزیک نه بیته وه؛ چونکه فریشته کان تووشی نازار ده بن به هو ی ئه و شتانه ی که نه وه کانی ئاده م تووشی نازار ده کات». [صه حیه] -

[بوخاری و موسلیم هاوړان له سه ری به هه ردو و ریواته که ی]

شیکردنه وه:

داواکراوه که نوێرخوین بۆنی خوش له خوێ بدات، به تایبەت ئە گەر بیهوێت نوێژ ئەنجامبدات له مزگەوتەکان؛ بۆیه پیغەمبەر -صلی الله علیه وسلم- فەرمانیکردوو بەو کەسانەى کە سیر وپیاژ دەخۆن نەیهن بۆ مزگەوت بە هوێ ئەو بۆنە ناخۆشانەى لێیانەوه دەر دەچێت، و دەبیّت ئەو کەسە نوێژە کەى له ماله وه ئەنجامبدات، هەتا بۆنە کەى نامینیت، چونکە ئەم بۆنە دەبیّتە هوێ بیزارکردنی مسوڵمانان و فریشتەکان.

وکاتیک پیغەمبەر -صلی الله علیه وسلم- مەنجه لێکی بۆ هیئرا کە پاقلەمەنى و سەوزەى تێدابوو، هەستى بە بۆنێکی ناخۆش کرد، بۆیه فەرمانی کرد کە مەنجه لێ کە نزیک بکریتەوه له هاوێلەکانی، ئەو کەسانەى ئامادەبوون وایان زانی ئەم خواردنانه حەرāmە چونکە پیغەمبەر -صلی الله علیه وسلم- حەزى نە کرد بیانخوات، گومانیان هەبوو لەوێ بیخۆن بەلام پیغەمبەر -صلی الله علیه وسلم- پێیانی فەرموو کە حەرām نییه، و حەزى نە کرد بیانخوات بە هوێ بۆنە کەیانەوه نە ک بەهوێ ئەوێ کە حەرām، فەرمانی پێیانکرد کە بیخۆن، و هەوالی ئەوێ دا کە رێگر له خواردنیان ئەوێ کە پیغەمبەر -صلی الله علیه وسلم- بەردەوام نوێژ و نزا دەکات و پەییوەندى ئەو له گەل پەرورەگار وەکو پەییوەندى خەلکی تر نییه، بۆیه پێویستە ئەو له سەر باشتەین شیوه و بۆن بیّت له کاتی نزیکبوونی له پەرورەدگاری، پاراستنی بەرژەوێندى گشتی به دوورخستنه وهى ئازار له مسوڵمانان له پێشتره وەکو هیئانی بەرژەوێندى تاکە کەسى کە ئامادەبوونی نوێژی جەماعەتە، و ئەمیش بووه هوێ ئەوێ کە عوزر بیّت بۆ ئامادە نەبوون.

له سووده کانی فهرمووده که:

۱. که سیک سیر یان پیاز یان که وهری خوارد بیت نه هی لیکراوه بیت بو مزگهوت.
۲. له پال ئه م شتانهش، نه هی کردنه که هه موو شتیک ده گریته وه که بو نی ناخوش بیت ونو پرخوینه کان ئازار بدات، وه کو بو نی دوکه ل وتوتن وهتد.
۳. هوکاري قه دهغه کردن به هو ی بو نه که یه تی، ئه گهر بو نه ناخوشه که ی لاچوو به هو ی زور لینان یان شتی تر؛ ئه واهه کروه یه تیش نامینیت.
۴. مه کروه یی خواردنی ئه م شتانه بو ئه و که سه ی ئاماده ی نو پرخ ده بیت له مزگهوتدا؛ بو ئه وه ی نو پری به کو مه لی له ده ست نه چیت له مزگهوت، به لام ئه گهر بیخوات وه کو فیلیک بو ئه وه ی ئاماده ی نو پری به کو مه ل نه بیت ئه واهه لیره دا حه رام ده بیت.
۵. پیغه مبه ر-صلی الله علیه وسلم- سیر وهاوشیوه کانی نه ده خوارد، وئه میش به هو ی ئه وه نییه که حه رامه، به لکو هوکاره که ی بریتیه له وه ی ئه و گفتوگو له گه ل جبریل ده کات -علیه السلام-.
۶. جوانی شیوازی فیرکردنی پیغه مبه ر-صلی الله علیه وسلم- که باسی حوکم ده کات و هوکاره که ی روونده کاته وه؛ بو ئه وه ی گو پگر دنیا بیت له زانی نی مه به ست ودانای له حوکمه.
۷. قازی ده لیت: زانایان ئه م فهرمووده یه ده که ن به پیوه ر له سه ر هه موو شوینیکی تر که نو پری به کو مه لی تیدا ئه نجام ده دریت جگه له مزگهوت؛ وه کو موسه لای جه ژن وشوینی نو پرخ کردن له سه ر جه نازه وهتد له و شوینانه ی خه لکی کو ده بنه وه بو ئه نجامدانی په رسته کان، هه روه ها شوینی دانیشتی فیربوونی زانست وزیکر وهتد، به لام بازار وشوینه کانی تری هاوشیوه ی ناگریته وه.

٨. زانایان ده‌لێن: ئەم فەرموودەیە بە لێگەییە لە سەر ئەوێ هەركەسێك سیر وهاوشیوێهەکانی بخوات ؛ ئەوا حەرامە بێتە نیو مزگەوتەووە ئەگەرچیش مزگەوتەكە چۆل بێت، چونكە مزگەوت شوێنی كۆبوونەووی فریشتەكانیشە، وفەرموودەكە بەشیوێهەكی گشتی نەهێ کردنەكە باسەكات.

(٤٨٥٠)

(٣٠٧) - عن معاذ بن أنس رضي الله عنه مرفوعاً: «مَنْ أَكَلَ طَعَامًا، فَقَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَطْعَمَنِي هَذَا، وَرَزَقَنِيهِ مِنْ غَيْرِ حَوْلٍ مِنِّي وَلَا قُوَّةَ، غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ». [حسن] - [رواه أبو داود والترمذي وابن ماجه وأحمد]

(٣٠٧) - له موعازی كۆری ئەنەسەووە -رەزای خوای لیبێت- كە پێغەمبەر -صلی اللہ علیہ وسلم- دەفەرموێت: «ئەوێ خواردنێك بخوات، وبلێت: (الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَطْعَمَنِي هَذَا، وَرَزَقَنِيهِ مِنْ غَيْرِ حَوْلٍ مِنِّي وَلَا قُوَّةَ) *؛ ئەوا خوای گەورە لە هەموو تاوانەکانی پێشووی خۆش دەبێت». * (واتە: حەمد و سۆپاس بۆ ئەو خودایەكی كە ئەم خواردن و رزقەكی پێبەخشییم بە بێ هیچ هێز و توانایەك لە منەو). [حەسەنە] - [ئیبنو ماجە و تیرمذی و ئەبو داود و ئەحمەد - گێڕاویانەتەو]

شیکردنەوہ:

پێویستە مەرووف هەر خواردنێکی خوارد حەمد و سۆپاسی خودا بکات، وبلێت: (الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَطْعَمَنِي هَذَا، وَرَزَقَنِيهِ مِنْ غَيْرِ حَوْلٍ مِنِّي وَلَا قُوَّةَ). پێغەمبەر -صلی اللہ علیہ وسلم- ئاماژەکی بەووە کردووێهە كە خواردن لە دوو رێگاوە بە دەست دەهێنرێت، بەهێز بەهۆی توانای خۆیەو، و لاواز رێگایەك دەدۆزێتەووە بۆ دابینکردنی قوتیک، لەم زیکردهدا ئاماژەکی بەووە کردووێهە كە

به دهست هینانی خواردن به هۆی به خشینی خوای گه وره وهیه نهک به هۆی دهست یوهردانی مروّقه کانه وه.

له سووده کانی فهرمووده که:

۱. سونه ته مروّف همد وسوپاسی خوای گه وره بکات له پاش ته واوبوونی خواردن.

۲. پروونکردنه وهی گه وره یی فه زلّ و به خشینی خوای گه وره به سه ر بهنده کانی وه چونکه رزقی پێ داون وهۆکاری به دهسته هینانی ئه و رزقه ی بۆیان ئاسان کردووه، و کردوویه تی به هۆکار بۆ لیخۆشبوون له گونا هه کانیان.

۳. هه موو کاروباره کانی بهنده کان به دهستی خوای گه وره یه - عز وجل-، و به توانا وهیژی خۆیان نییه، و بهنده فه رمانی پیکراوه به گرته به ری هۆکاره کان وریکاره کان.

(٣٠٨) - عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: كان رسول الله صلى الله عليه وسلم إذا عطس وضع يده - أو ثوبه - على فيه، وحَفَضَ - أو غَضَّ - بها صوته. [صحيح] -
[رواه أبو داود والترمذي وأحمد]

(٣٠٨) - له ئه بی هورهیره وه - رهزای خوای لیبت - ده لیت: «پیغه مبهه - صلی الله علیه وسلم - ئه گهر بیژمیایه؛ دهستی - یان جله که ی - له سهه ده می داده نا، وبه هوویه وه دهنگی نزم ده کرده وه». [صه حیحه] - [ئه بو داود وتیرمزی وئه حمده - گنراویانه ته وه]

شیکردنه وه:

پیغه مبهه - صلی الله علیه وسلم - ئه گهر بیژمیایه:
یه که م: دهستی یان جله کانی له سهه ده می داده نا؛ بوئه وه ی له ده می یان له لوتیه وه شتیک دهرنه چیت که ئازاری که سی دانیشتوو بدات.
دووهم: دهنگی نزم ده کرده وه وبه رزی نه ده کرده وه.

له سووده کانی فه رمووده که:

١. روونکردنه وه ی سوننه تی پیغه مبهه - صلی الله علیه وسلم - له کاتی پزمیندا وشوینکه وتنی ئه وه له م بابه ته دا.
٢. سونه ته - موسته حه به - پارچه قوماشیک یان هه رشتیک پاک له سهه ده م ولووتی دابنیت له کاتی پزمیندا؛ بوئه وه ی شتیک لیه دهرنه چیت که ئازاری ئه وه که سانه بدات که له نزیک دانیشتون.
٣. نزمکردنه وه ی دهنگ له کاتی پزمیندا داواکراوه، وئه میش ئه وپه ری ئه ده به وله ره وشته جوانه کانه.

(۳۰۹) - عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ أَنْ تُؤْتَى رُخْصَةٌ، كَمَا يُحِبُّ أَنْ تُؤْتَى عَزَائِمُهُ». [صحيح] - [رواه ابن حبان]

(۳۰۹) - له ثبین عه باسه وه - په زای خویان لیبیت - که پیغه مبهری خودا - صلی الله علیه وسلم - دهفه رمویت: «خوای گه وره پیتی خوښه روخسه ته کانی وهر بگریت هه روه کو چوڼ پیتی خوښه واجبه کانی جیبه جی بکریت». [صه حجه] - [ثبینو حبان گپړاویه تیه وه]

شیکردنه وه:

پیغه مبهر - صلی الله علیه وسلم - باسی ئه وه ده کات که خوای گه وره پیتی خوښه روخسه ته کانی وهر بگریت که له شهرعدا دایناوه، له لادانی بارگرانی له په رستنه کان وحوکه کان، وهه روه ها ئاسانکاری له سهر مروږی موکه له ف - ئه وه که سه ی ئه رکه شهرعیه کانی له سهر واجبه - له کاتیکدا عوزری هه یه، وئهم روخسه تانه یش وه کو کور تکر دنه وه وکو کړدنه وه ی (قه سر وجه مع) ی نوږه کان له کاتی سه فهر، وهه روه ها خوای گه وره پیتی خوښه ئه و شتانه ی واجبی کړدو وه جیبه جی بکریت؛ چونکه فه رمانی خوای گه وره سه باره ت به روخسه ته کان و واجبه کان یه ک شته.

له سووده کانی فه رمووده که:

۱. ئاماژه یه بو په حمه تی الله به به نده کانی، وئهو - سبجانه و تعالی - پیتی خوښه ئه روخسه تانه ی له شهرعدا دایناون؛ وهر بگریږ وکړدو ه یان پی بکریت.
۲. ته واوی کاملی ئهم شهرعیه ته، ولا بردنی نارپه حه تی وبارگرانی له سهر مسوئلمان.

(۳۱۰) - عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم:

«مَنْ يُرِدِ اللَّهُ بِهِ خَيْرًا يُصَبِّ مِنْهُ». [صحيح] - [رواه البخاري]

(۳۱۰) - له ئه بى ھورپەرھە - رەزای خوای لیبیت- که پێغەمبەری خودا - صلى

الله عليه وسلم- دەفرەمویت: «ئەوێ خوای گەورە خێری بۆی بویت؛ ئەوا

تووشی تاقیکردنەوێ و ناخۆشی دەکات». [صەحیحە] - [بوخاری گێراوێتەوێ]

شیکردنەوێ:

پێغەمبەر - صلى الله عليه وسلم- باسی ئەوێمان بۆ دەکات ئە گەر خوای گەورە خێری بویت بۆ یەکێک لە بەندە ئیماندارەکانی ئەوا تووشی تاقیکردنەوێ دەکات لە نەفس و مال و خێزانی، چونکە ئەمە دەبێتە ھۆی ئەوێ بەندە ھانا و پەنا ببات بۆ الله بە نزاکردن، و ھۆکارە بۆ لێخۆشبوونی گوناھەکان، و بەرزبوونەوێ پلەکان.

لە سوودەکانی فەرموودەکە:

۱. ئیماندار لەوێدایە تووشی بەلا و تاقیکردنەوێ جۆراوجۆر بێت.

۲. تاقیکردنەوێ و بەلا لەوێ نیشانەى خۆشەوێستى خوای گەورە بێت بۆ بەندەکەى، بۆ ئەوێ پلە و پاپەى بەرزیکاتەوێ و لە گوناھەکانى خۆش بێت.

۳. ھاندان و ئامۆژگارى بۆ ئارامگرتن لە کاتی ناخۆشى و کارەساتەکان، و دەرنەبڕینی نارەزایى و یتەزىبوون.

(۳۱۱) - عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَا يُصِيبُ الْمُسْلِمَ مِنْ نَصَبٍ وَلَا وَصَبٍ وَلَا هَمٍّ وَلَا حُزْنٍ وَلَا أَذًى وَلَا غَمٍّ حَتَّى الشُّوْكَةِ يُشَاكُهَا إِلَّا كَفَّرَ اللَّهُ بِهَا مِنْ خَطَايَاهُ». [صحيح] - [متفق عليه]

(۳۱۱) - له ئه بى سه عىدى خودرى وئەبى هورەيرەو - پەزاي خويان لىبىت - كه پىغەمبەر - صلى الله عليه وسلم - دەفەرموئە: «هېچ مسوئمانىك نىيە كه تووشى: شەكەتەك يان نەخوشىەك يان خەفەت و دلتەنگىەك يان ئازار و نارەحەتەك بىت يان هەتا تەنانت ئەگەر دركىكىش بچىت بە پىيدا ؛ ئەوا بەهوى ئەوانەو خەوای گەورە لە تاوانەكانى خۆش دەبىت.» [صەحىحە] - [بوخارى و موسلىم هاوران لەسەرى]

شىكردەنەو:

پىغەمبەر - صلى الله عليه وسلم - پروونىدەكاتەو ئەوئە تووشى مسوئمان دەبىت لە نەخوشى و غەم و خەفەت و نارەحەت و كارەسات و ترس و بىرسىت - تەنانت ئەگەر دركىكىش بچىت بە پىيدا و تووشى ئازارى بكات -، ئەمانە دەبنە هوى كه فارەت بۆ گوناھەكانى و دەيسرەنەو.

لە سوودەكانى فەرموودەكە:

۱. پروونكردەنەوئە فەزىل و ڕەحمەتە خەوای گەورە بە بەندەكانى ؛ ئاماژە بۆى لىزەدا بەوئە لىيان خۆشدەبىت بەكەمترین زيان كه تووشيان دەبىت.
۲. دەبىت مسوئمان بەهيوای پاداشتى الله بىت؛ كاتىك تووشى هەر نارەحەت و كارەساتىك دەبىت، و هەروەها ئارام بگرت لەسەر هەموو دژوارىەكى بچووك و گەورە ؛ بۆئەوئە پلەى بەرز بىتەو و الله لە گوناھەكانى خۆش بىت.

(۳۱۲) - له ئه‌بې هوره‌یره‌وه - په‌زای خویان لی‌ی‌ت - که پی‌غه‌مبه‌ر - صلی الله علیه وسلم - ده‌فه‌رمو‌یت: «ه‌یشتا به‌لا و‌تاقی‌کردنه‌وه له نه‌فس و‌مال و‌مندای ئی‌مانداره؛ هه‌تا ده‌گاته لای خوی گه‌وره و‌هیچ تاوانی‌کی له سه‌ر نه‌ماوه». [حه‌سه‌ن صه‌حیحه] - [تبریزی و‌ئه‌حمده - گ‌زراویانه‌وه]

مرؤف له دونیای پیسپاردن وئەزمونە بۆیە لەوەیە تووشی تاقیکردنەوە بێت بە نارهەتی و خۆشی، و هەر مرؤفێک تووشی نارهەتی ببێت لە نەفسی یان منداڵی یان مائ و پاره‌کە‌ی، پاشان ئە‌گەر سە‌بر و ئارام بگ‌ر‌یت لە‌گ‌ە‌ڵ بە‌رده‌وامبوونی تاقیکردنەوە‌کە‌یش؛ ئە‌وا ئە‌مە دە‌ب‌ێ‌ته هۆی ل‌ی‌خ‌ۆ‌ش‌بوون له تاوانە‌کانی، بە‌لام ئە‌وه‌ی ن‌ا‌ر‌ازی ب‌ێ‌ت لە‌م تاقیکردنەوە‌یە و ت‌و‌رە ب‌ێ‌ت و پ‌ر‌ه‌خ‌نە لە قە‌د‌ەر ب‌گ‌ر‌یت؛ ئە‌وا خ‌و‌ای گ‌ە‌وره‌یش لە‌و ک‌ە‌سە ت‌و‌رە دە‌ب‌ێ‌ت.

۱. له پښتو څوای گهوره بهرامبه بهنده ئيمانداره کانی تهوويه له تاوان وگوناوه کانيان خوښ دهبيت له دونيادا ؛ بهووی توشبوونيان به کاره سات وناخوښه کانی دونيا.

۲. نارېحه قى وتاقيکردنه وه هۆکاره بۆ ليخوشبوون له گوناهاه كان بهمه رچى بوونى ئيمان، بۆيه ئه گهر بهنده ئارامى گرت وناپازى نه بوو ؛ پاداشت ده درېته وه.

۳. هاندان بۆ ئارامگرتن له هه موو کات و حاله تییدا، لهو شتانهی پێی خۆشه وله ئهوانهیشی پێی ناخۆشه، ئارام دهگریت بۆنهوهی ئهو شتانهی خوای گهوره لهسهری واجبی کردوو؛ جیبهجیی بکات، و ئارام دهگریت بۆنهوهی دوور بکهوێتهوه لهو شتانهی خوای گهوره حهرامی کردوو، و به هیوای پاداشتی الله یه وله سزای دهترسیت.

۴. کاتیك دهفهرمویت: (پیاو و ئافرهت له ئیمانداران)؛ زیاد کردنی دهستهواژهی -مؤمنه- له فهرمووده که به لگهیه بۆ زیاتر جهختکردنهوه لهسهر ئه م پاداشته بۆ ئافرهتان، ئه گهرنا تهنها وشه ی -مؤمن- بهس بوو و ئافرهتیشی دهگرتهوه؛ چونکه وشه ی -مؤمن- تایبته نییه بۆ پیاوان، بۆیه ئه گهر ئافرهتیش تووشی ناخۆشی و تاقیکردنهوه بێت و ئارام بگریت؛ ئه ویش بههه مان شیوه پهیمانی پیدراوه که پاداشت بدریتهوه به لیخۆشبوون له گونا ه و تاوانه کان.

۵. ئه و شتهی ئازاری یهك له دوا ی یهك لهسهر بهنده کهم دهکاتهوه بریتیه له بههیوا بوون به فەزل و پلهی بهرز بههۆی ئه و نارهحه تی و تاقیکردنهوانهوه.

(۳۱۳) - عَنْ صُهَيْبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «عَجَبًا لِأَمْرِ الْمُؤْمِنِ، إِنَّ أَمْرَهُ كُلَّهُ خَيْرٌ، وَلَيْسَ ذَاكَ لِأَحَدٍ إِلَّا لِلْمُؤْمِنِ، إِنْ أَصَابَتْهُ سَرَّاءٌ شَكَرَ، فَكَانَ خَيْرًا لَهُ، وَإِنْ أَصَابَتْهُ ضَرَّاءٌ صَبَرَ، فَكَانَ خَيْرًا لَهُ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(۳۱۳) - له سوهه بیه وه - ره زای خوی لیبت - که پیغه مبهری خودا - صلی الله علیه وسلم - ده فهرمویت: «حال و کاروباری ئیماندار جی سهرسورمانه، هه موو حاتیکی هه ر مایه ی خیره بوی؛ وئه مه بو هیچ که سیک نابیت جگه له ئیماندار، ئه گهر تووشی خوشگوزهرانی بیت؛ سوپاسی خودا ده کات وئه مه ده بیته مایه ی خیر بوی، وئه گهر تووشی زیان بیت؛ ئارام ده گریت وئه مه ش هه ر ده بیته مایه ی خیر بوی». [صه حیحه] - [موسلیم گنراویه تیه وه]

شیکردنه وه:

پیغه مبهر - صلی الله علیه وسلم - حال و کاروباری ئیماندار به لاهه سهیره ؛ ئه میش له روانگه ی به باش و به چا کدانان، به هو ی ئه وه ی هه موو حال ته کانی هه ر خیره بوی، ئه میش ته نها بو ئیمانداره، ئه گهر تووشی خوشگوزهرانی بیت؛ سوپاسی خودا ده کات وئه م سوپاسگوزاریه ده بیته هو ی به دهسته یانی پاداشت، وئه گهر تووشی زیان بیت ؛ به هیوای پاداشتی الله یه، ئه میش هه ر هوکاره بو به دهسته یانی پاداشت به هو ی ئارامگرتنه وه، بو یه ئه و پاداشت به دهست ده هیئت له هه موو حاله تیکدا.

له سووده کانی فهرمووده که:

۱. فهزل و پله و پایه ی سوپاسگوزاری له کاتی خو شی و ئارامگرتن له کاتی ناخو شیدا، هه رکه سیک به م شیویه بیت ئه و پاداشتی ئه م دونیا و دواړوژی ده سته و تووه، وئه وه ی سوپاسگوزار نه بیت له سه ر نیعه ته کان، و ئارامگر

نه بیټ له سهر ناخوښی وکاره ساته کان، نه و پاداشت وهرناگریت وله دهستی دهچیت، وتووشی گوناوه ده بیټ.

۲. فہزل وپله وپایه ی ئیمان - باوہر -، پاداشت له هہموو حالہ تیکدا تہنہا بو ئیماندارانہ.

۳. سوپاسگوزاری له کاتی خوښی وئارامگرتن له کاتی ناخوښیدا ؛ له سیفہ قی ئیماندارانہ.

۴. باوہرپوون بہ قہزا وقہ دہری خوی گہورہ ؛ وا له ئیماندار دہکات رازی بیټ له هہموو حالہ تیکدا، بہ پیچہ وانہ ی بیباوہر ؛ کہ بہر دہوام نارازیہ نه گہر تووشی زیانیک بیټ، وکاتیک خوی گہورہ - عز وجل - نیعمہ تیکی پیدہ بہ خشیت سہرقالی دہ بیټ و بہوئیہ وه پشت دہکات له گوټرایہ لیکردنی پەرور دگار، وله سہرپیچیکردنی فہرمانہ کانی خودا بہ کاریدہ هیئیت.

(۳۲۹۸)

(۳۱۴) - عن أبي موسى الأشعري رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «إِذَا مَرِضَ الْعَبْدُ أَوْ سَافَرَ كُتِبَ لَهُ مِثْلُ مَا كَانَ يَعْمَلُ مُقِيمًا صَحِيحًا».

[صحيح] - [رواه البخاري]

(۳۱۴) - له ئه بی موسای نه شعہرییہ وه - رەزای خوی لی بیټ - که پیغہ مبهری خودا - صلی الله علیه وسلم - دہ فہرموټ: «بہ نندہ نه گہر نہ خوښ بکہوټ یان سہ فہر بکات؛ نه و پاداشتی نه و کارہ چاکانہ ی بو دہنووسریت کہ نه نجای داوہ له کاتیکدا کہ نیشتہ جی ولہش ساغ بووہ». [صہحیحہ] -

[بوخاری گټرایہ تیہ وه]

شیکردنه وه:

پیغمبر -صلی الله علیه وسلم- باسی فزل ورهحمهتی الله دهکات، ومسولمان نه گهر خووی بهو شیوهیه بوو که کردهویه کی چاک نه نجامبدات له کاتی لهش ساغ بوون ونیشته جیبوونی، پاشان بهووی عوزیکه وه وه کو نه خویشی نهیتوانی نهو کردهویه نه نجامبدات، یان سه فهری کرد، یان ههر بیانویه کی تر؛ نهوا پاداشتی نهو کردهویه به کاملی بو دهنووسریت، وه کو نهو وه وایه کردهویه کهی نه نجامدایت له کاتی لهش ساغی ونیشته جیبوونی.

له سووده کانی فهرمووده که:

۱. فراوانی رهحمهت ومیهره بانی خوای گه وه.
۲. ناموزگاری بو کوششکردن له نه نجامدانی په رسته کان و بهه لزانینی کاته کان له حاله تی لهش ساغی وی سهرقالی.

(۳۵۵۳)

(۳۱۵) - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «بَادِرُوا بِالْأَعْمَالِ فِتْنًا كَقِطْعِ اللَّيْلِ الْمُظْلِمِ، يُصْبِحُ الرَّجُلُ مُؤْمِنًا وَيُمْسِي كَافِرًا، أَوْ يُمْسِي مُؤْمِنًا وَيُصْبِحُ كَافِرًا، يَبِيعُ دِينَهُ بِعَرَضٍ مِنَ الدُّنْيَا».

[صحيح] - [رواه مسلم]

(۳۱۵) - له نه بی هورهیره وه - په زای خویان لیبیت - که پیغمبر خوی -صلی الله علیه وسلم- ده فهرمویت: «په له بکه نه کردهویه کردن پیش نهو وه هه نندیک فیتنه زال بیت به سه رتاند که وه کو شهو تاریکن، به یانی مروف ئیمانداره ئیواره کهی کافر ده بیت، وئیواره ئیمانداره به یانیه کهی کافر

دەبىت، ئاينەكەى دەفروشىت بە شتىكى كەم لە شتومەكى دونيا».

[صەحىحە] - [موسلىم گىراۋىيەتەۋە]

شىكردنەۋە:

پىغەمبەر - صلى الله عليه وسلم - ئامۇزگارى ئىماندار دەكات بۇ پەلە كردن وزۇر ئەنجامدانى كردهۋە چاكەكان پېش ئەۋەى رېگر وسەرقالى بېتە پېشى؛ ۋەكوھاتنى گومان وشەھۋەتەكان كە رېگر دەبن لە ئەنجامدانىان، ۋەكو شەۋە تارىكن، ھەق تېكەل بە پوچەل دەبىت، خەلكى ناتوانن بە ئاسانى جىاكارى بكەن لەنىۋانىان، بەھۋى سەختى ئەم فېتنە وشوبھانە مروف توۋشى سەرلېشىۋان دەبىت ؛ تەننەت وائىلدىت بەيانى ئىماندارە وئىۋارە كافرە، وئىۋارە ئىماندارە ۋەيانى كافرە، ۋاز لە ئاينەكەى دەھىنىت بەرامبەر شتىكى كەم لە شتومەكى دونىاي تياچوو.

لە سوۋدەكانى فەرمودەكە:

۱. ۋاجىبى دەستگرتن بە ئاين ودىندارىيەۋە، ۋ پەلە كردن لە ئەنجامدانى كردهۋە چاكەكان پېش ئەۋەى رېگرىيەكان بېنە پېشەۋە ۋنەھلېن كردهۋەى چاك ئەنجام بدرىت.

۲. ئامازە كردن بۇ يەك لە دۋاى يەكى فېتنە و تاقىكردنەۋەكان لە كۆتايى دونىادا، ۋ ھەركاتىك فېتنەيەك دەرۋات؛ فېتنەيەكى تر لە پاشىيەۋە دىت.

۳. ئەگەر مروف دىندارى لاۋاز بوو، ۋ دەستى لېھەلگرت بەرامبەر شتومەكى دونىايى ۋەكو پارە ۋەتد ؛ ئەمە ھۆكارە بۆئەۋەى توۋشى لادان بىت ۋ ۋاز لە ئاينەكەى بەھىنىت وشوئى فېتنەكان بكەۋىت.

۴. فەرمودەكە بەلگەيە لەسەر ئەۋەى كردهۋە چاكەكان ھۆكارن بۆر زگار بوون لە فېتنەكان.

۵. فیتنه کان - تاقیکردنه‌وه‌کان - دوو به‌شن: فیتنه‌ی گومانه‌کان - شوبه‌ه‌کان - وچاره‌سه‌ری به زانست ده‌بیت، وفیتنه‌ی ئاره‌زووه‌کان - شه‌ه‌وه‌ته‌کان - وچاره‌سه‌ری به ئیمان وئارامگرتن ده‌بیت.

۶. فهرمووده‌که ئاماژه‌یه بۆ ئه‌وه‌ی هه‌رکه‌سیک کرده‌وه‌ی که‌متر بیت ئه‌وا فیتنه‌کان خیراتر به‌ره‌و لای دین، وهه‌رکه‌سیک کرده‌وه‌ی زیاتر بیت ؛ نابیت له‌خوبای بیت به‌وه‌ی کردوویه‌تی به‌ئکو ده‌بیت زیاتر ئه‌نجام بدات.

(۳۱۳۸)

(۳۱۶) - عن معاوية رضي الله عنه قال: سمعت النبي صلى الله عليه وسلم يقول: «مَنْ يُرِدِ اللَّهُ بِهِ خَيْرًا يُمَقِّمَهُ فِي الدِّينِ، وَإِنَّمَا أَنَا قَاسِمٌ، وَاللَّهُ يُعْطِي، وَلَنْ تَزَالَ هَذِهِ الْأُمَّةُ قَائِمَةً عَلَى أَمْرِ اللَّهِ، لَا يَضُرُّهُمْ مَنْ خَالَفَهُمْ، حَتَّى يَأْتِيَ أَمْرُ اللَّهِ». [صحيح] - [متفق عليه]

(۳۱۶) - له موعاویه‌وه - په‌زای خوای لی‌بیت - ده‌لێت: گویم له پیغه‌مبه‌ری خودا بوو - صلى الله عليه وسلم - که ده‌یفه‌رموو: «ئه‌وه‌ی خوای گه‌وره‌ خیری بۆی بویت؛ ئه‌وا تیکه‌یشتووی ده‌کات له دیندا، ومن ته‌نها دابه‌شکارم، و‌خوای گه‌وره‌ ده‌به‌خشیت، و‌به‌رده‌وام ئه‌م ئومه‌ته (په‌یره‌وانی هه‌ق) دامه‌زاون له‌سه‌ر فه‌رمانی خوای گه‌وره‌، و‌ئه‌وه‌ی پیچه‌وانه‌یان ده‌بیته‌وه‌ ؛ زیانیان پیناگه‌یه‌نیت، هه‌تاوه‌کو فه‌رمانی خوای گه‌وره‌ (بۆ لێرسینه‌وه‌) دیت». [صه‌حیحه] - [بوخاری و موسلیم هاو‌پان له‌سه‌ری]

شیکردنه‌وه‌:

پیغه‌مبه‌ر - صلى الله عليه وسلم - باسی ئه‌وه‌مان بۆ ده‌کات هه‌رکه‌سیک خوای گه‌وره‌ خواستی خیری بۆی بویت ؛ ئه‌وا تیکه‌یشتن له‌ ئایینی پێده‌به‌خشیت، و -

صلی اللہ علیہ وسلم- تہنہا دابہ شکارہ وئہوہی خودا بہ خشیوویہ تی له رزق وزانست وھتد ئەو تہنہا دابہ شی دەکات، وئہوہی دەبەخشیت لەراستیدا تہنہا اللہ یە، بەلام شتەکانی تر تہنہا ھۆکارن ؛ سوودیان دەبیت بە ئیزی اللہ، وپەپرەوانی ھەق لەم ئومەتە بەردەوام دامەزراون لەسەر فەرمانی خوای گەرە، وئہوہی پیچەوانەیان دەبیتەوہ ؛ زیانی بۆیان نابیت، ھەتاوہکو قیامەت دیت.

له سوودەکانی فەرموودەکە:

۱. فەزڵ و مەزنیتی زانستی شەری و فێربوونی و فێرکردنی و ئامۆزگاریکردن بۆ پابەند بوون پێوہی.

۲. پابەندبوون بە ھەق و بانگەوازیکردن بۆی ؛ دەبیت بوونی ھەبیت لەم ئومەتەدا، ئەگەر کۆمەلانیکی پشتگوێی بخەن ئەوا کۆمەلای تر ھەبیت ئەم ئەرکە بخاتە ئەستۆی خۆی.

۳. تێگەشتن لە ئاین ئامارەبە بۆئەوہی خودا خواستی خیری بۆ بەندەکە دەوێت -سبحانہ و تعالی-.

۴. پیغەمبەر -صلی اللہ علیہ وسلم- بە ویست و فەرمانی اللہ دەبەخشیت، وھیچ شتیک مۆلکی ئەو نییە -صلی اللہ علیہ وسلم-.

(۳۱۷) - عن ابن مسعود رضي الله عنه قال: سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: «نَصَرَ اللَّهُ امْرَأً سَمِعَ مِنَّا شَيْئًا، فَبَلَّغَهُ كَمَا سَمِعَهُ، قَرَّبَ مُبَلِّغٌ أَوْعَى مِنْ سَامِعٍ». [صحيح] - [رواه الترمذي وابن ماجه وأحمد]

(۳۱۷) - له ئىبن مهسعوده وه - په زای خوی لیبیت - ده لیت: گویم له پیغه مبهري خودا بوو - صلى الله عليه وسلم - که ده یفه رموو: «خوای گه وه ره وشتی جوان ببه خشیت به که سیک که شتیکی لیمان بیست وه کو خوی بیگه یه نیت (وه کو خوی باسی بکات)، له وه یه ئه وه که سه ی ده یبستیت باشر لی تیبگات له وه که سه ی که ده یگړتیه وه». [صه حیه] - [ئیبنو ماجه و تیرمذی و نه حمده - گړاویانه ته وه]

شیکردنه وه:

پیغه مبهري - صلى الله عليه وسلم - له م فه رموو ده یه دا نزا بو مروفتیک ده کات که فه رموو ده یه ک له پیغه مبهري وه ده یبستیت - صلى الله عليه وسلم - و وه کو خوی ده یگه یه نیت به بی زیاد و که م؛ به وه ی خوی گه وه ره وشتی جوان بکات و پرووی پوشنا بکات له پوړی قیامه تدا، پاشان پروونی کرده وه: (له وه یه ئه وه که سه ی ده یبستیت باشر لی تیبگات له وه که سه ی که ده یگړتیه وه)؛ چونکه له وه یه مروفت فه رموو ده یه ک بگړتیه وه و بیگه یه نیت به لآم ئه وه که سه ی که ده یبستیت باشر لی تیبگات و کرده وه ی پیده کات زیاتر له وه که سه ی که فه رموو ده که ی گه یان دو وه، زور جار هه روه کو پیغه مبهري - صلى الله عليه وسلم - فه رموو یه تی ده یبیت هه ندیک له زانایان فه رموو ده که له بهر ده که ن و ده یگړنه وه به لآم له وه یه وه کو پیویست له ماناکه ی تینه گهن، کاتیک ده یگړنه وه بو زانایه کی تر ئه م زانایه باشر لی تیده گات، وله فه رموو ده کانی پیغه مبهري - صلى الله عليه وسلم - زور ئه حکام و سوود دهرده هیئت که سوودی بو خه لکی ده بیت.

له سووده كانى فهرموده كه:

۱. هاندان بۆ له بهر كردنى سونه قى نه بهوى، وگه ياندنى به خه لكى.
۲. پروونكر دهنهوى فهزل وپله وپايه فهرموده، وريزدارى به دهسته ينانى.
۳. ئاماژه به بۆ فهزل و بهر زى پله ى ته وزانايانه ى خهريكى دهره ينانى حوكمه كان له دهقه شهريه كان ولييان تيده گن.
۴. ئاماژه به بۆ فهزل وپله وپايه ى هاوه لان - په زى خويان ليبيت -، ته وان گوپيان له فهرموده ى پيغه مبه ر بووه - صلى الله عليه وسلم - وبه ئيمه يان گه ياندووه.
۵. مه ناوى ده ليت: پروونكر دهنهوى ته وهيه كه گيره وهى فهرموده مهرج نيه فهقيه و تيگه يشتو و بيت له دهقه شهريه كان، به لكو مهرجه له بهر كردنى باش بيت، و تيگه يشتن و شيكر دهنهوى دهقه كان ئهركى فهقيه.
۶. ئين عويهينه ده ليت: ههركه سيك سه رقالي فهرموده بيت؛ روشنايى له روويدا بهدى ده كريت به ئاماژه ى ئه م فهرموده يه.
۷. له بهر كردن له لاي زانايانى فهرموده ناس دوو جوړه: له بهر كردنى دل و مي شك، و له بهر كردن له ريگى نووسينه وه له كتيبدا، ههردوو كيان نزي فهرموده كه ده يانگريته وه.
۸. تيگه يشتنى خه لكى جياوازه، له وهيه ته و كه سه ى زانسته كه ى پيده گات؛ باشت ر قى بگات له وهى باسيكر دووه و گوپى لي بووه له سه ره تادا، وله وهيه كه سيك فيقه وزانستى زورى له بهر بيت به لام له راستيدا فهقيه و تيگه يشتو و نيه.

(٣١٨) - عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَا تَعْلَمُوا الْعِلْمَ لِتَبَاهُوا بِهِ الْعُلَمَاءُ، وَلَا لِتَمَارُوا بِهِ السُّفَهَاءُ، وَلَا تَخَيَّرُوا بِهِ الْمَجَالِسَ، فَمَنْ فَعَلَ ذَلِكَ، فَالتَّارُ النَّارُ». [صحيح] - [رواه ابن ماجه]

(٣١٨) - له جابری کوری عبدالله وه - رهزای خویان لیبت - که پیغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم - دهفه رموت: «فیری زانست مه بن بوئه وهی شانازی پیوه بکه ن له لای زانایان، ونه بوئه وهی مشتومری پیوه بکه ن له گهل نه فامه کان، ونه بوئه وهی باشرین شوین هه لبرترین له نیو دانیشته کان، هه رکه سیک وابکات، نهوا ناگر ناگر (دوزه خ چاوه ری ده کات)». [صه حیهه] - [ئیبنو ماجه گپراویه تیه وه]

شیکر دنه وه:

پیغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم - هو شداری داوه له فیربوونی زانست بو شانازی کردن وخونواندن له پیش زانایان، بوئه وهی ده ریخات نه وزانیه وه کو نهوان، یان بوئه وهی مشتومری پیبکات له گهل نه فامه کان وکه م نه قله کان، یان فیری زانست بیت بوئه وهی له دانیشته کان شوینی باش و به رزی هه بیت، وله سه رو خه لکی بیت.

هه رکه سیک نیه تی به م شیویه بیت؛ نهوا شایسته ی چوونه دوزه خه به هو ی ریا ودلسوز نه بوون بو خوی گه وه له فیربوونی زانستی شه ری.

له سووده کانی فه رمووده که:

١. هه ره شه کردن به چوونه دوزه خ له وانیه زانست فی ر ده بن بوئه وهی شانازی یان ده مه ده می پیوه بکه ن یان شوینی باشیان هه بیت له نیو کور وکومه له کان، وهاوشیویه نه مانه.

۲. گرنگی دلسوزی له نیه تدا بۆ که سیک فیږی زانست بښت و خه لکیش فیږ بکات.

۳. نیه ت بنچینه ی کرده و هیه و پاداش تدا نه وه به یی نیه ته.

(۶۵۰۴۷)

(۳۱۹) - عن عثمان رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال:

«خَيْرُكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ». [صحيح] - [رواه البخاري]

(۳۱۹) - له عوسمانه وه - ره زای خوای لیبت - که پیغه مبه - صلی الله علیه

وسلم - ده فهرمویت: «خیرترینان و باشریتان نه وانه که قورئان فیږ ده بن

وخه لکی فیږی قورئان ده که ن». [صه حیه] - [بوخاری گپراویه تیه وه]

شیکردنه وه:

پیغه مبه - صلی الله علیه وسلم - باسی نه ومان بۆ ده کات که باشرین مسولمان و بهر زترینان له پله و پایه دا نه و یانه: که قورئان فیږ ده بښت ؛ له خویندنه وه ی - ته رتیلی - و ته فسیری و له بهر کردنی و تیگه یشتی، و ههروه ها نه و زانسته ی هه یه تی کرده وه ی پیده کات و فیږی خه لکی تری ده کات.

له سووده کانی فهرمووده که:

۱. پروونکردنه وه ی پله و پایه و مه زنی قورئان، و باشرین قسه یه ؛ چونکه قسه ی خوای گه وره یه.

۲. خیرترین و باشرین فیږخوازه کان نه وانه که خه لکی تریش فیږ ده که ن ؛ نه که نه وانه ی ته نها سوودیان بۆ خوایان هه یه.

۳. فیربوون و فیرکردنی قورئان ؛ خویندنه وه -تیلاره- ومانا و حوکمه کانیش ده گرتیه وه.

(۵۹۱۳)

(۳۲۰) - عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيِّ رَحِمَهُ اللَّهُ قَالَ: حَدَّثَنَا مَنْ كَانَ يُفَرِّئُنَا مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُمْ كَانُوا يَقْتَرِئُونَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَشْرَ آيَاتٍ، فَلَا يَأْخُذُونَ فِي الْعَشْرِ الْأُخْرَى حَتَّى يَعْلَمُوا مَا فِي هَذِهِ مِنَ الْعِلْمِ وَالْعَمَلِ، قَالُوا: فَعَلِمْنَا الْعِلْمَ وَالْعَمَلَ. [حسن] - [رواه أحمد]

(۳۲۰) - له ئه بی عبدالرحمان ئه لسوله میه وه -رهحمه تی خوی لیبیت- ده لیت: « ئه وانیه فیری قورئانیان ده کردین له هاوه لانی پیغه مبه ر-صلی الله علیه وسلم-؛ بۆمانیان گیرایه وه: ده ئایه ت له قورئان فیرده بوون له پیغه مبه ره وه -صلی الله علیه وسلم-، فیری ده ئایه تی تر نه ده بوون هه تاوه کو ده یانزانی چ له م ده ئایه ته هه یه له زانست وکرده وه کردن، ووتیان: بۆیه فیری زانست وکرده وه بووین». [حه سه نه] - [ئه حمه د گیراویه تیه وه]

شیکردنه وه:

هاوه لان -ره زای خویان لیبیت- ده ئایه ت فیرده بوون له قورئانی پیرۆز له پیغه مبه ره وه -صلی الله علیه وسلم-، ونه ده چوون فیری ئایه تی تر بین هه تاوه کو به ته واوی فیری ئه م ده ئایه ته ده بوون له زانست وکرده وه، بۆیه فیری زانست وکرده وه کردن ده بوون پیکه وه.

له سووده کانی فەرمووده که:

۱. فەزڵ و پلە و پایە ی هاوێلان - پەزای خویان لیبیت- و بە پەرۆشیان لە سەر فێربوونی قورئان.

۲. فێربوونی قورئان دەبێت بە زانستەوه بێت و کردەوه کردنی لە گەڵدا بێت، نە ک تەنها بە خوێندنی و لە بەرکردنی.

۳. زانست لە پێش قسە و کردەوه کردنە.

(۶۵۰۵۸)

(۳۲۱) - عن عبد الله بن مسعود رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «مَنْ قَرَأَ حَرْفًا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ فَلَهُ بِهِ حَسَنَةٌ، وَالحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا، لَا أَقُولُ {الم} حَرْفٌ، وَلَكِنْ {الْألف} حَرْفٌ، وَ{لَامٌ} حَرْفٌ، وَ{مِيمٌ} حَرْفٌ». [حسن] - [رواه الترمذي]

(۳۲۱) - له عبداللهی کوری مه سعو ده وه - ره زای خوی لیبت - ده لیت: گویم له پیغه مبه ری خوی بوو - صلی الله علیه وسلم - که ده یفه رموو: «ئه وهی پیتیک له کتیبه که ی خوی گه وره (قورئان) بخوینیت: ئه وا چاکه یه کی بو ده نووسریت وچاکه یش به ده ئه وهنده یه، نالیم (الم) پیتیکه، به لکو: ئه لیف (أ) پیتیکه، و لام (ل) پیتیکه، و میم (م) پیتیکه». [- واتا به خویندن (الم) سی چاکه ی بو ده نووسریت]. [حه سه نه] - [تیرمزی گپراویه تیه وه]

شیکردنه وه:

پیغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم - باسی ئه وه مان بو ده کات هه رمسو لمانیک پیتیک له قورئان بخوینیت ئه وا چاکه یه کی بو ده نووسریت، وپاداشته که ی بو چهنده ها جار ده کریته وه؛ هه تا وه کو ده جار وزیاتریش. پاشان ئه مه ی روونکرده وه کاتیک فه رموو: (نالیم) (الم) پیتیکه، به لکو: ئه لیف (أ) پیتیکه، و لام (ل) پیتیکه، و میم (م) پیتیکه؛ واتا به خویندن (الم) سی چاکه ی بو ده نووسریت.

له سووده کانی فه رمووده که:

۱. ئاموژگاری کردن به زور خویندنه وه وتیلاوه ی قورئان.

۲. ئه و که سه ی قورئان ده خوینیت به خویندن یه ک پیت له هه ر وشه یه کدا پاداشت وچاکه ی چه ند جاری بو هه یه.

۳. فراوانی په‌حمه‌تی خوی گه‌وره وړیزلینانی له به‌نده‌کانی که پاداشتیان بویان چه‌ندجار کردووه وه‌کو فه‌زل وبه‌خشینیک له لایه‌ن ئه‌وه‌وه.

۴. فه‌زل وپله‌وپایه‌ی قورئان به‌سه‌ر قسه‌ه‌کانی تره‌وه، و خویندنه‌وه‌ی په‌رسته‌نه ؛ چونکه قسه‌ی خوی گه‌وره‌یه.

(۶۲۷۵)

(۳۲۲) - عن عبد الله بن عمرو رضي الله عنهما قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «يَقَالُ لَصَاحِبِ الْقُرْآنِ: اقْرَأْ وَارْتَقِ، وَرَتَّلْ كَمَا كُنْتَ تَرْتَلُ فِي الدُّنْيَا، فَإِنْ مَنَزَلَكَ عِنْدَ آيَةٍ تَقْرُؤُهَا». [حسن] - [رواه أبو داود والترمذي والنسائي في الكبرى وأحمد]

(۳۲۲) - له عبدالله کورې عه‌مرو -په‌زای خویان لی‌بیت- که پی‌غه‌مبه‌ری خودا -صلی الله علیه وسلم- ده‌فه‌رمویت: «به‌ئو که‌سه‌ی که پابه‌ندی قورئان بووه ده‌وو‌تریت: بخویننه وبه‌رز به‌ره‌وه (له پله‌کاندا)، و(قورئان) بخویننه هه‌روه‌کو چو‌ن ده‌تخویند له دونیادا، پله‌ی تو له کو‌تا ئایه‌ته که ده‌یخوینیت». [حه‌سه‌نه] - [ئه‌بو داود وتیرمزی ونه‌سانی (له -الکبری-) وئ‌حمه‌د - گټ‌راوایانه‌ته‌وه]

شیکردنه‌وه:

پی‌غه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- با‌سی ئه‌وه‌مان بو ده‌کات قورئان خوین که کرده‌وه‌ی به قورئان کردووه، وپابه‌ندی بووه، و له‌به‌ری کردووه، کاتیک ده‌چی‌ته به‌ه‌شته‌وه پیی ده‌وو‌تریت: قورئان بخویننه، وبه‌رز به‌ره‌وه له پله‌کانی به‌ه‌شته‌دا، و‌بیخویننه‌وه هه‌روه‌کو چو‌ن له دونیادا ده‌تخوینده‌وه به جوانی وله‌سه‌رخو‌ی ؛ پله‌ی تو له کو‌تا ئایه‌تدایه که ده‌یخوینیت.

له سووده کانی فہرموودہ کہ:

۱. پاداشندانہ وہ بهیئی کردہ وہ کانه له چه ندیتی و چونیه تیدا.
۲. هاندان بۆ خویندنی قورئان و شاره زابوون تیدیا، و له بهرکردنی و بیرکردنه وه له واتاکانی و کرده وه پیکردنی.
۳. به ههشت چه ند پله یه کی زۆره، ئه وانه ی هاوه لی قورئانن ده گهن به پله بهرزه کان.

(٦٥٠٥٤)

(٣٢٣) - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَيُّجِبُّ أَحَدُكُمْ إِذَا رَجَعَ إِلَى أَهْلِهِ أَنْ يَجِدَ فِيهِ ثَلَاثَ خَلِفَاتٍ عِظَامٍ سِمَانٍ؟» قُلْنَا: نَعَمْ. قَالَ: «ثَلَاثُ آيَاتٍ يَفْرَأُ بَيْنَهُنَّ أَحَدُكُمْ فِي صَلَاتِهِ خَيْرٌ لَهُ مِنْ ثَلَاثِ خَلِفَاتٍ عِظَامٍ سِمَانٍ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(٣٢٣) - له ئه بی هورهیره وه - رهزای خوای لیبیت - که پیغه مبهری خودا - صلی الله علیه وسلم - ده فره مویت: «ئایا یه کیکتان چه ز ده کات ئه گهر گه رایه وه بۆ ماله وه سی و شتری قه له وی ئاوسی ده ست بکه ویت؟»، ووتیان: به لی، فره مووی: «سی ئایه ت یه کیکتان بیخوینیت له نوێژه که یدا خیرتره بو ی له سی و شتری گه و ره وقه له وی ئاوس». [صه حیه] - [موسلیم گێراویه تیه وه]

شیکردنه وه:

پیغه مبهر - صلی الله علیه وسلم - روونی ده کاته وه که پاداشتی خویندنی سی ئایه ت له نوێژدا خیرتره له وه ی مروف بگه ریته وه بۆ ماله وه سی و شتری قه له وی گه و ره ی ئاوسی ده ست بکه ویت.

له سووده کانی فہرموودہ کہ:

۱. روونکردنہ وہی فہزل وپاداشتی خویندنی قورئان لہ ناو نوئژدا.
۲. کردہ وہ چاکہ کان خیرترن وزیاتر دہمیننہ وہ بہ بہ راورد لہ گہل شتومہ کی دونیای فہوتاو.
۳. ئەم فہزل وپاداشتہ تایبہت نیہ بہ خویندنی سی ئایہت؛ ہہرچہ ندہ نوئژخوین زیاتر بخوینیت لہ نوئژدا ئەوا پاداشتہ کہی خیرترہ لہ ژمارہی وشرہ قہ لہ وئاوسہ کان.

(۶۵۰۵۳)

(۳۲۴) - عن أبي موسى الأشعري رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: «تَعَاهَدُوا هَذَا الْقُرْآنَ، فَوَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَهَوَ أَشَدُّ تَفَلُّتًا مِنَ الْإِبْلِ فِي عُقُلِهِمَا». [صحيح] - [متفق عليه]

(۳۲۴) - له ئەبی موسای ئەشعەر یەوہ -رہزای خوای لیبیت- کہ پیغہ مہر -صلی اللہ علیہ وسلم- دہ فہرمویت: «پیداچوونہ وہی ئەم قورئانہ بکہن، سویند بہ ئەوہی کہ نہ فسی موحمہ دی بہ دہستہ خیایی دہرچوونی قورئان (لہ سینگ) خیرترہ لہ خو دہربازکردنی وشر لہو پەتہی پیوہی بہ ستراوہ». [صہیحہ] - [بوخاری و موسلیم ہاوران لہ سہری]

شیکردنہ وہ:

پیغہ مہر -صلی اللہ علیہ وسلم- فہرمانیکردوہ بہ پیداچوونہ وہی قورئان وخویندنی بہ بہ ردہوامی بوئہ وہی مسوئمان ئەوہی لہ بہریکردوہ لہ بیرى نہ چیت، و-صلی اللہ علیہ وسلم- جہختی لہ سہر ئەمہ کردہ وہ بہ وہی قورئان

دهرچوونی له سینگ خیراتره له خۆدهربازکردنی و شتر لهو پهتهی پێوهی بهستراوه له نیوه راستی قاجیدا، ئەگەر مرووف بهردهوام پێداچوونهوه بو قورئان بکات ئەوا دهیگریت و لهبیری ناچیت بهلام ئەگەر پێداچوونهوه نهکات ئەوا دهروات و لهبیری دهچیت.

له سوودهکانی فهرموودهکه:

۱. ئەو کهسهی قورئانی له بهره ئەگەر بهردهوام بیت له سهر پێداچوونهوهی قورئان ئەوا دهیاریزیت له دلیدا و لهبیری ناچیت بهویستی الله، ئەگەر نا ئەوا دهروات و لهبیری دهچیت.

۲. له سوودهکانی پێداچوونهوهی قورئان: به دهستهێنانی پاداشت، و بهرزبوونهوهی پلهکانه له قیامهتدا.

(۵۹۰۷)

(۳۲۵) - عن أبي هريرة رضي الله عنه: أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: «لَا تَجْعَلُوا بُيُوتَكُمْ مَقَابِرَ، إِنَّ الشَّيْطَانَ يَنْفِرُ مِنَ الْبَيْتِ الَّذِي تُقْرَأُ فِيهِ سُورَةُ الْبَقَرَةِ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(۳۲۵) - له ئەبی هوریرهوه که پێغه مبهری خودا -صلی الله علیه وسلم- دهفهرمووت: «ماله کانتان مه کهن به گۆرستان، شهیتان رادهکات لهو مالهی که (سورهی البقرة)ی تیدا دهخویندریت». [صه حیهه] - [موسلیم]

گێڕاویه تیهوه

شیکردنه وه:

پیغه مبهەر - صلی الله علیه وسلم - نه هی ده کاته وه له وهی مال نوژی تیدا نه کریت هه تا وه کو وه کو گورستانی لیدیت که نوژی تیدا ناکریت. پاشان پیغه مبهەر - صلی الله علیه وسلم - باسی ئه وه مان بۆ ده کات که شهیتان راده کات له و ماله ی که سور هتی - البقرة - ی تیدا ده خویندریت.

له سووده کانی فهرمووده که:

۱. موسته حه به (سونه ته) که په رسته نه کان و نوژی نافیه (نوژی سونه ت) به زوری له مالدا ئه نجام بدریت.

۲. نوژی کردن له نیو گورستاندا ؛ ریگه پیدراو نییه، چونکه هۆکاره بۆ شیرک و هاو بهش بریاردان بۆ الله و ههروه ها ده بیته هۆی زیاده روه ی کردن له مردووه کان، جگه له نوژی جه نازه نه بیته که ریگه پیدراوه له نیو گورستان بکریت.

۳. نه هی کردن له نوژی کردن له گورستان و له لای گوره کان ؛ شتیکی جیگیر بوو له لای هاوه لّان، بۆیه کاتیک پیغه مبهەر - صلی الله علیه وسلم - نه هی کرد له وهی مال وه کو گورستانی لی بکریت ؛ هاوه لّان پرسیاریان سه بارهت به ئه مه نه کرد چونکه ده یانزانی ئه وه گورستانه که نوژی تیدا ناکریت.

(۳۲۶) - عَنْ أَبِي بِنِ كَعْبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَا أَبَا الْمُنْذِرِ، أَتَدْرِي أَيُّ آيَةٍ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ مَعَكَ أَعْظَمُ؟» قَالَ: قُلْتُ: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: «يَا أَبَا الْمُنْذِرِ، أَتَدْرِي أَيُّ آيَةٍ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ مَعَكَ أَعْظَمُ؟» قَالَ: قُلْتُ: {اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ} [البقرة: ۲۵۵]. قَالَ: فَضَرَبَ فِي صَدْرِي، وَقَالَ: «وَاللَّهِ لِيَهْنِكَ الْعِلْمُ، أَبَا الْمُنْذِرِ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(۳۲۶) - له ثوبه‌ی کوری که عبه‌وه -ره‌زای خوای لیبت- که پیغهمبه‌ری خودا -صلی الله علیه وسلم- ده‌فهرمویت: «ئه‌ی ئه‌بو مونزیر ئایا ده‌زانی چی ئایه‌تیک له کتیی خوای گه‌وره که له گه‌ل تویه -له‌به‌رته- مه‌زنترینه؟»، -ثوبه‌ی- ده‌لئت: ووتم: الله وپیغهمبه‌ره‌که‌ی باشر ده‌زانن. فهرمووی: «ئه‌ی ئه‌بو مونزیر ئایا ده‌زانی چی ئایه‌تیک له کتیی خوای گه‌وره که له گه‌ل تویه -له‌به‌رته- مه‌زنترینه؟»، ده‌لئت: ووتم: {اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ} [البقرة: ۲۵۵] واته: {الله ئه‌و خودایه‌یه که هیچ په‌رستراوینک هه‌ق وراست نییه که شایه‌نی په‌رستن بیت جگه له ئه‌و، هه‌میشه زیندوو و ته‌دیرکار و راگری (بوونه‌وه‌ره‌کانه)}، ده‌لئت: له‌سه‌ر سینگمی دا، و فهرمووی: «والله یرؤزیت لیت زانست وزانیاری ئه‌ی ئه‌با مونزیر». [صه‌حیحه] - [موسلیم گنراویه‌تیه‌وه]

شیکردنه‌وه:

پیغهمبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- پرسیری کرد له ثوبه‌ی کوری که عب سه‌باره‌ت به مه‌زنترین ئایه‌ت له قورئاندا، ئه‌ویش دوودل بوو له‌وه‌لامداندانه‌وه، پاشان ووتی: ئایه‌تی کورسی: {اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ} [البقرة: ۲۵۵] واته: {الله ئه‌و خودایه‌یه که هیچ په‌رستراوینک هه‌ق وراست نییه که شایه‌نی په‌رستن بیت جگه له ئه‌و، هه‌میشه زیندوو و ته‌دیرکار و راگری (بوونه‌وه‌ره‌کانه)}، پیغهمبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- پالپشتی له‌وه‌لامه‌که‌ی

کرد و له سهر سینگى دا، وه کو ئامار هیه ک بوئوه وى که پره له زانست و حیکمهت، ونزای بو کرد به وى به خته وهر بیت به وى ئهم زانسته و خواى گه وره کارئاسانى بو بکات وئو زانسته یی به خشراوه موباره ک وپروژ بیت.

له سووده کانی فهرموده که:

۱. شانازی که گه وریه بو ئوبه ی کوری که عب - په زای خواى لیبت -.
۲. ئایه تی کورسی گه وهرترین ئایه ته له قورئاندا، بویه پیویسته له بهر بکریت وله ماناکانی تیبگه یین وکرده وى پیبکه یین.

(۶۵۰۵۹)

(۳۲۷) - عن أبي مسعود رضي الله عنه قال: قال النبي صلى الله عليه وسلم: «مَنْ قَرَأَ بِالْأَيْتَيْنِ مِنْ آخِرِ سُورَةِ الْبَقَرَةِ فِي لَيْلَةٍ كَفَّتَاهُ». [صحيح] - [متفق عليه]

(۳۲۷) - له ئه بی مه سعو ده وه - په زای خواى لیبت - که پیغه مبه ر - صلى الله عليه وسلم - ده فه رمویت: «هه رکه سیک دوو ئایه تی کو تایی سورته - البقرة - بخوینیت له شه ودا ئه واه و شه وه پاریزراوه وئو کاره به سه بو ی». [صه حیه] - [بوخاری و موسلیم هاوران له سه ری]

شیکردنه وه:

پیغه مبه ر - صلى الله عليه وسلم - باسی ئه وه مان بو ده کات هه رکه سیک دوو ئایه تی کو تایی سورته - البقرة - بخوینیت ئه مه به سه بوئوه وى خواى گه وره بیاریزیت له هه موو شهر ونا په حه تیه ک، سه باره ت به ده سته واژه ی (یکفه: به سه بو ی) چه ند رایه ک هاتو وه، ووتراوه: واتا شوینی شه ونوێژکردن ده گریته وه، ووتراوه: واتا شوینی هه موو زیکره کانی تر ده گریته وه، ووتراوه: واتا

کهترین بره بخویندریت له قورئان له کاتی شهونوژدا، وری تر ووتراوه، له وهیه هه موو ئه مانه راست بیت چونکه دهسته واژه که ئاماژه یان بو ده کات.

له سووده کانی فهرمووده که:

١. روونکردنه وهی فهزلی دوو ئایه تی کو تایی (سوره تی البقرة).
٢. ئه گهر که سیک له کو تایی رۆژدا دوو ئایه تی کو تایی (سوره تی البقرة) بخوینیت ؛ ئه وا ئه مه هۆکاره بو دوورخستنه وهی شهر و زیان وشهیتان له و شه وه دا.
٣. شه و به ئاوابوونی خۆر ده ستبیده کات، وبه ده رکه وتنی به یان - ده رکه وتنی خۆر- شه و ته واو ده بیت.

(٦٢٧٤)

(٣٢٨) - عن أبي الدرداء - رضي الله عنه - عن النبي صلى الله عليه وسلم :
 «مَنْ حَفِظَ عَشْرَ آيَاتٍ مِنْ أَوَّلِ سُورَةِ الْكَهْفِ، عُصِمَ مِنَ الدَّجَالِ». وفي رواية: «مَنْ
 آخِرَ سُورَةِ الْكَهْفِ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(٣٢٨) - له ئه بی ده ردائه وه - په زای خوای لیبتیت- که پیغه مبه ر-صلی الله علیه وسلم- ده فه رمویت: «هه رکه سیک ده ئایه تی سه ره تایی (سوره تی الکهف) بخوینیت؛ ئه وا پارێزراو ده بیت له ده ججال».

وله گیرانه وهیه کدا: «-ده ئایه ت- له کو تایی (سوره تی الکهف)». [صه حیه]-

[موسلم گێراویه تیه وه]

شیکردنه وه:

ئه وهی ده ئایه تی سه ره تا یان ده ئایه تی کو تای (سوره تی الکهف) ی له بهر بیت،
ئه وا خوی گه وره ده یپاریژیت له شه ر و خراپه ی ده جال، وله فیتنه که ی، وله
زالبوونی به سه ریدا، بویه به ئیزی خوی گه وره ناتوانیت زیا نی پبگه یه نی ت.

له سووده کانی فه رمووده که:

۱. پروونکردنه وهی فه زلی سوره تی - الکهف-، و له بهر کردنی ده ئایه تی سه ره تای
یان کو تای ئه م سوره ته هو کاری پاراستنی به ندهن له فیتنه و تاقیکردنه وهی
مه سیحی ده جال.

۲. هه واندان سه باره ت به بابه تی ده جال، و پروونکردنه وهی ئه و شتانه ی ده بنه
هو ی پاراستن له فیتنه ی ده جال.

۳. هاندان بو له بهر کردنی سوره تی - الکهف- به کاملی، ئه گه ر نه ی توانی؛ ئه وا با
ده ئایه تی سه ره تا و کو تا له بهر بکات.

۴. قورتوبی سه باره ت به هو کاری (له بهر کردنی ئایه ته کانی ئه م سوره ته به تایه تی
بو پاراستن له فیتنه ی ده جال)؛ ده ئیت: چونکه چیرۆکی هاوه لانی ئه شکه وت
ئایه ت و به لگه و موعجیزه ی تیدا یه، هه رکه سی ک تیرامان بکات له باسیان؛ ئه وا
بابه تی ده جالی به لاره سه یر نابیت و گومرا نابیت بویه تووشی فیتنه یش نابیت،
ووتراره: کاتیک په روه ردگار ده فه رمویت: ﴿لِيُنذِرَ بَأْسًا شَدِيدًا مِّن لَّدُنْهُ﴾ واته:
﴿کتیپکی﴾ راست و پایه داره بو ئه وهی به سزایه کی زور به تین بترسی نیت
(ئه وانه ی که باوه ری پ نا هینن) له لایه ن خو یه وه؛ لیره دا جه ختکراوه ته وه
له سه ر ئه وهی سزاکه سه خته وله ئاسمانه وه یه، بویه پیغه مبه ر- صلی الله علیه
وسلم- بابه تی ده جالی به گه وره داناوه وه و شدار ی سه باره ت داوه و په نای به
خودا گرتووه له فیتنه که ی، سه ره نجام ئه مه مانای فه رمووده که یه:
هه رکه سی ک ئه م ئایه تانه بخوینیت و تیرامانیان بو بکات و له سه ر مانا کانیان

بوهستيت؛ ئەوا ھۆشدار و وريا دەبیت سەبارەت بە فیتنەى دەجال بۆيە پارێزراو دەبیت لێ.

(٦٢٦٥)

(٣٢٩) - عن النعمان بن بشير رضي الله عنه قال: سمعت النبي صلى الله عليه وسلم يقول: «الدُّعَاءُ هُوَ الْعِبَادَةُ»، ثُمَّ قَرَأَ: «(وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ)» [غافر: ٦٠]. [صحيح] - [رواه أبو داود والترمذي وابن ماجه وأحمد]

(٣٢٩) - له نوعمانی کوری بە شیرەو - رەزای خوای لیبیت - دەلێت: گویم لە پیغەمبەری خودا بوو - صلى الله عليه وسلم - که دەیفەرموو: «نزا کردن (دوعا کردن و پارانەو) عبادەت و پەرستەن»، پاشان - ئەم ئایەتەى - خوێندەو: «(وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ)» [غافر: ٦٠] واتە: ئەو خەڵکەى پەرورەدگارتان فەرموویەتی: ئێوە هاناو هاوار بۆمن بەین؛ ئەو من دوعا و نزاتان گیرا دەکەم، بەراستی ئەوانەى خۆیان بەگەرە دادەنێن و لووت بەرزى دەکەن لە ئاستى پەرستنى مندا، لەئایندەدا بەسەرشارى و خەجالەتى یەو دەخرێنە ناو ئاگرى دۆزەخەو». [صهحيحه] - [ئەبو داود و تیرمزی و ئیبن ماجه و ئەحمەد - گێراویانەتەو]

شیکردنەو:

پیغەمبەر - صلى الله عليه وسلم - باسی ئەوێمان بۆ دەکات که نزا کردن پەرستەن، واجبه هەمووی بەدڵسۆزی بۆ خوای گەرە بێت، ئەگەر نزاى داواکردن بێت، بەوێ داواى شتێک لە خوای گەرە بکات که سوودی بۆی

دهبیت، یان داوای دوورخستنه وهی زیانی لیبکات له دونیا و قیامه تدا، یان نزای په رستن بیت، وپه رستن هه موو شتیک ده گرتیه وه که خوای گه وره پیی خوشه ولیی رازیه له وته وکرده وه ئاشکرا ونهینیه کان؛ له په رستن دلی یان لاشه پی یان دارابی.

پاشان پیغه مبه ر-صلی الله علیه وسلم- به لگه ی هیئایه وه له سه ر ئه م باسه، که خوای گه وره ده فهرمویت: {وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ} [غافر: ۶۰] واته: {ئه ی خه لکینه په روه ردگار تان فهرموویه تی: ئیوه هاناو هاوار بو من بهین؛ ئه وه من دوعا و نزاتان گیرا ده که م، به راستی ئه وانیه خویان به گه وره داده نین ولووت به رزی ده که ن له ئاستی په رستن مندا، له ئاینده دا به سه رشوری و خه جاله تی یه وه ده خرینه ناو ئاگری دۆزه خه وه}.

له سووده کانی فهرمووده که:

۱. نزا کردن بنچینه ی په رستنه، هه روه کو هه موو په رستنه کانی تر دهبیت ته نها بو الله ئه نجام بدریت، و نابیت هیچ یه کیکی تر بکرتیه هاوبه شی الله له م په رستنه دا-سبحانه و تعالی-.

۲. نزا کردن بریتیه له هه قیقه ت وناوه روکی به ندایه تی کردن بو خوای گه وره، ودانانه به ده وئه مه ندی په روه ردگار وتوانا وده سه لاتی ئه و زاته مه زنه، وهه روه ها دانانه به هه ژاری حالی به نده وپیویست بوونی به په روه ردگاری.

۳. هه ره شه ی توند پاداشتی خۆبه گه وره زانینه له ئاست په رستن الله و وازهینان له پارانه وه لی، وئه وانیه خویان به گه وره ده زانن له ئاست پارانه وه له الله؛ ده چنه دۆزه خه وه به زه لیلی و بچووکی.

(۳۳۰) - عن عائشة رضي الله عنها قالت: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَذْكُرُ اللَّهَ عَلَى كُلِّ أَحْيَانِهِ. [صحيح] - [رواه مسلم]

(۳۳۰) - له عائشه وه - رهزای خوی لیبت - ده لیت: «پیغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم - له هه موو کات و حاله تیکیدا یادی خوی گه وره ی ده کرد». [صه حیحه] - [موسلیم گپراویه تیه وه]

شیگردنه وه:

دایکی ئیمانداران عائشه - رهزای خوی لیبت - باسی ئه وه مان بۆ ده کات که پیغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم - زۆر به په رووش بوو له سه ر یادی خوی گه وره، وئهو یادی الله ی ده کرد له هه موو کات وشوین و حاله تیکیدا.

له سووده کانی فه رمووده که:

۱. ده ستنوێزگرتن مه رج نیه بۆ زیکر کردنی خوی گه وره.
۲. به رده وام بوونی پیغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم - له یاد کردنی خوی گه وره.
۳. ئامۆزگاری بۆ زۆر یاد کردنی خوی گه وره له هه موو حاله تیکیدا وله مه دا پیغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم - سه رمه شق و قدوه بیت، جگه له هه ندیک حاله ت وشوین نه بیت که ریگه پیینه دراوه یادی خوی گه وره ی تیدا بکریت وه کو له کاتی سه رئاوکردن وشوینه پیسه کان.

(۳۳۱) - عن أبي هريرة رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: «لَيْسَ

شَيْءٌ أَكْرَمَ عَلَى اللَّهِ تَعَالَى مِنَ الدُّعَاءِ». [حسن] - [رواه الترمذي وابن ماجه وأحمد]

(۳۳۱) - له ئه‌بی هوره‌یره‌وه -ره‌زای خوای لیبیت- که پیغه‌مبه‌ر -صلی الله

علیه وسلم- ده‌فه‌رمویت: «هیچ شتیک لای خوای گه‌وره به‌ریز نییه وه‌کو

نزاکردن». [حه‌سه‌نه] - [تیرمزی وئیین ماجه وئه‌حمه‌د - گێراویانه‌ته‌وه]

شیگردنه‌وه:

پیغه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- روونیده‌کاته‌وه که هیچ په‌رستنیکی له‌لای

خوای گه‌وره -سبحانه وتعالی- باشت‌ر نییه له نزا وپارانه‌وه؛ چونکه دانپیدانانه

به‌ده‌وله‌مه‌ندی په‌روه‌ردگار -سبحانه وتعالی-، وه‌ه‌روه‌ها دانپیدانانه به‌لاوازی

وێ توانایی به‌نده که به‌رده‌وام هه‌ژاره وپووستی به په‌روه‌ردگاریتی.

له سووده‌کانی فه‌رمووده‌که:

۱. فه‌زڵ وپله‌وپایه‌ی نزاکردن وئه‌وه‌ی له‌ خوای گه‌وره بپارێته‌وه ؛ ئه‌و زاته‌ی

به‌مه‌زن داناوه، ودانی به‌وه‌دا ناوه: که ده‌وله‌مه‌نده -سبحانه وتعالی- چونکه

هه‌ژار داوای لێناکریت، ویسه‌ره چونکه که‌ر داوای لێناکریت، و به‌خشنده‌یه

چونکه په‌زیل داوای لێناکریت، و به‌ده‌سه‌لاته چونکه بێ توانا داوای لێناکریت،

ونزیکه چونکه دوور نابیستیت، وجگه له‌مانه له‌ سیفه‌ته جوان و شکو‌داره‌کانی

خوای گه‌وره -سبحانه وتعالی-.

(۳۳۲) - عن عبادة بن الصامت رضي الله عنه و أبي سعيد الخدري رضي الله عنه مرفوعاً: «ما على الأرض مسلم يدعو الله تعالى بدعوة إلا آتاه الله إياها، أو صرف عنه من السوء مثلها، ما لم يدعُ بإثم، أو قطيعة رحم»، فقال رجل من القوم: إذا نُكِّثَ قال: «اللهُ أكثر». وفي رواية أبي سعيد زيادة: «أو يدَّخر له من الأجر مثلها». [صحيح] - [رواه الترمذي، وبالإضافة رواه أحمد]

(۳۳۲) - له عوبادهى كورى سامت -رهزای خواى لیبیت- وئهبى سه عیدى خودریه وه -رهزای خواى لیبیت- که پیغهمبر -صلی الله علیه وسلم- دهفه رمویت: «ههه مسولمانیک له سهه رهوى نزا بکات وداوا له خودا بکات؛ ئهوا خواى گهوره به گویرهى نزاکهى پیى دهبه خشیت، یان ئه وهتا شهه وخرابهیه کی لی دوورده خاته وه، ئه گهر نزاکهى تاوان وپچراندنی په یوه ندى خزمایه تی تیدا نه بیټ». پیاویک ووتی: که واته نزا زور ده که ین، ئه ویش فه رموی: «خودا زیاتر دهبه خشیت»، وله گپړانه وه که ی (ئهبى سه عید) دا هاتو وه که دهفه رمویت: «یان ئه وهتا خودا به گویرهى نزاکهى پاداشتی بو هه لده گریټ (بو قیامهت)». [صه حیه] - [تیرمزی وئهمه د - گپړاویانه ته وه]

شیکردنه وه:

فه رمووده که هانی هه موو مسولمانیک ده دات بو ئه وهى په یوه ندى په پته وى هه بیټ له گهل په روه ردگاردا؛ به قسه وکرده وه، ونزا له دلیکی راستگو وه ده رده چیت که په یوه سته به خو شه ویستی خواى گه وری به رز وشکودار، وده رگای ئاسمانه کان بو ئهم نزا به ده کرېته وه، وخواى گه وری وه لامى نزا کان ده داته وه چونکه تنه ها هه ر ئه وه که وه لامى که سانی خاوهن پیویستی ده داته وه ئه گهر داواى لیبکه ن، وناخوشیه کان لاده بات، ونزا نافه ویت، یان ئه وهتا

وهلام ده‌دریته‌وه وداواکراو دیته دی، یان ئه‌وه‌تا به هۆی ئه‌و نزایه‌وه خوای گه‌وره خراپه وشه‌پنیک له‌سه‌ر ئه‌و که‌سه دوور ده‌خاته‌وه، یان ئه‌وه‌تا به گوێره‌ی نزاکه‌ی پاداشتی بۆ هه‌لده‌گریت وئه‌وه‌ی لای خودایه‌ خیرتر وزۆرت‌ره له‌وه‌ی که خه‌لکی داوای ده‌که‌ن.

له سووده‌کانی فه‌رمووده‌که:

۱. نزای مسو‌لمان وه‌لام‌ده‌دریته‌وه وره‌ت ناکریت‌ه‌وه به‌لام به‌مه‌رج وئادابه‌کانیه‌وه؛ بۆیه پێویسته به‌نده زۆر نزا بکات وپه‌له نه‌کات له وه‌لام‌دانه‌وه‌ی نزاکانی.

۲. وه‌لام‌دانه‌وه‌ی نزا نه‌به‌ستراوه‌ته‌وه به‌جێبه‌جێبوونی داواکراو؛ له‌وه‌یه به‌هۆی نزاکه‌ی خوای گه‌وره له‌گونا‌هه‌کانی خۆش بێت، یان بۆی هه‌لب‌گریت بۆ قیامه‌ت.

۳. ئێین باز ده‌ئیت: زۆر داواکردن، وگومان باشی به‌الله، وپێ هیوا نه‌بوون، ئه‌مانه له‌گه‌وره‌ترین هۆکاره‌کانن بۆ وه‌لام‌دانه‌وه‌ی نزا، بۆیه پێویسته به‌نده زۆر داوا بکات، وگومانی باشی هه‌بێت به‌الله -عز و جل-، ویزانیت که‌الله دانا وزانایه، بۆیه ده‌گونجیت الله وه‌لامی نزاکه‌ی بداته‌وه به‌هۆی حیکمه‌تیک، وله‌وه‌یه دوا‌ی بخات به‌هۆی حیکمه‌تیک، وله‌وه‌یه خیرتر به‌خشیت به‌داواکار له‌وه‌ی که داوای کردووه.

(۳۳۳) - عن شهر بن حوشب قال: قلت لأُم سلمة رضي الله عنها ، يا أم المؤمنين، ما كان أكثر دعاء رسول الله صلى الله عليه وسلم إذا كان عندك؟ قالت: كان أكثر دعائه: «يا مقلب القلوب ثبت قلبي على دينك». [صحيح لغيره] - [رواه الترمذي]

(۳۳۳) - له شه هری کوری حه وشه به وه ده لیت: و وتم: به دایکی سه له مه (ئوم سه له مه) - ره زای خوای لیبت-، ئە ی دایکی ئیمانداران، ئایا زۆرتین نزای پیغه مبهه-صلی الله علیه وسلم- چی بوو ئە گهر لای تۆ بووایه؟ ئەویش ووتی: زۆرتین نزای بریتی بوو له: «یا مقلب القلوب ثبت قلبي على دينك»، واته: «ئە ی ئەو زاتە ی که دله کان هه لده گیریته وه دلم جیگیر بکه له سهه ر ئاینه که ت». [صه حیه به ئیساندیکێ تر] - [تیرمذی گێراویه تیه وه]

شیکردنه وه:

زۆرتین نزای پیغه مبهه-صلی الله علیه وسلم- ئە مه بوو، که ده یفه رموو: «یا مقلب القلوب»، واته: «ئە ی ئەو زاتە ی که دله کان هه لده گیریته وه»، واتا: جارێک هه ئی ده گیریته وه و وا لهو دله ده کهیت که په رستن ئە نجام بدات و نزیک بێته وه لیت، و جارێکی تر وای لیده کهیت که تووشی تاوان و بیناگی (غه فله ت) بێت، «ثبت قلبي على دينك»، واته: «دلم جیگیر بکه له سهه ر ئاینه که ت»، واتا: دلم جیگیر بکه له سهه ر ئاینه که ت که ئاینی ئیسلامه، و وای لیمه که که لا بدات له سهه ر ئەم ئاینه به هیژ و پتهو و رێبازه راسته.

له سووده کانی فه رمووده که:

۱. ملکه چی پیغه مبهه-صلی الله علیه وسلم- بۆ پهروه ردگاری و پارانه وه و تکا کردنی له ئەو زاته مه زنه؛ و رێنموینی کردنی ئومه ت بۆ شوینکه و تنی ئەم رێبازه.

۲. گرنگی دامه زراوی و جیگیر یون له سهر ئاین، و په ند به کو تا ساتی ژیا نه.
۳. به نده ناتوانیت ده ست هه لېگری ت له داوا کردن له پهروه ردگاری بو ئه وهی له سهر ئیسلام جیگیری بکات ؛ ته نانه ت هینده ی چاو تروکانیکش.
۴. هاندان بو زور ووتی ئه م نزیه، وه کو شو نیکه وتنتیک بو پیغه مبهری خودا -صلی الله علیه وسلم-.
۵. جیگیری وپا به ند بوون به ئاینی ئیسلامه وه؛ گه وره ترین نیعمه ته که پیو یسته به نده هه ولی بو بدات، و سوپاسی پهروه ردگاری بکات له سهر ئه م نیعمه ته.

(۳۱۴۲)

(۳۳۴) - عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: «اللَّهُمَّ أَصْلِحْ لِي دِينِي الَّذِي هُوَ عِصْمَةُ أَمْرِي وَأَصْلِحْ لِي دُنْيَايَ الَّتِي فِيهَا مَعَاشِي، وَأَصْلِحْ لِي آخِرَتِي الَّتِي إِلَيْهَا مَعَادِي وَاجْعَلْ الْحَيَاةَ زِيَادَةً لِي مِنْ كُلِّ خَيْرٍ وَاجْعَلْ الْمَوْتَ رَاحَةً لِي مِنْ كُلِّ شَرٍّ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(۳۳۴) - له ئه بی هورهیره وه -رهزای خوای لیبیت- که پیغه مبهری خودا -صلی الله علیه وسلم- ده یفه رموو: «اللَّهُمَّ أَصْلِحْ لِي دِينِي الَّذِي هُوَ عِصْمَةُ أَمْرِي، وَأَصْلِحْ لِي دُنْيَايَ الَّتِي فِيهَا مَعَاشِي، وَأَصْلِحْ لِي آخِرَتِي الَّتِي إِلَيْهَا مَعَادِي، وَاجْعَلْ الْحَيَاةَ زِيَادَةً لِي فِي كُلِّ خَيْرٍ، وَاجْعَلْ الْمَوْتَ رَاحَةً لِي مِنْ كُلِّ شَرٍّ»، واته: «خودایه ئاینداریه کی (دینداریه کی) چاکم پی ببه خشه که کار وکرده وه له هه نه بپاریژیت، و دونیاشم بو چاک بکه که ژیانمی تیدایه، و قیامه تیشم بو چاک بکه چونکه گه رانه وهم بو ئه وپییه، و ژیانم بو بکه به

هۆكاری زیادبوونی هه موو خێر وچاکهیهك، و مردنم بۆ بکه به هۆكاری
حه سانهوه له هه موو شهڕ و خراپهیهك». [صه حیه] - [موسلیم گێراویه تیه وه]

شیكردنه وه:

ئه مه یه كێكه له نزاكانی پێغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم - كه داوا كردنی خیری
دو نیا و دوا پوژی تێدا یه، نزاكه ی ئه مه ی تێدا یه: بپاری وقه زا دان له سه ر مردنی
هۆكار بێت بۆ حه سانه وه و دوو ركه و تنه وه ی له هه موو شهڕ و خراپه یه كی دو نیا،
وهه روه ها له شهڕ و ناخۆشیه كانی ناو گۆر و پاش گۆریش، وله م نزا یه دا
پێغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم - داوا ده كات كه ژیا نی بۆ جێبه جێكردن و وتنی
ئه و كردارانه ته رخان بكات كه خودا خۆشی ده و یت و پێی رازیه، و دوو ری
بخاته وه له و وته و كردارانه ی كه خودا پێی ناخۆشه لێ ناپازیه.

له سووده كانی فه رمووده كه:

١. ئاین و دینداری گرنگترین شته؛ بۆیه پێغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم -
سه ره تا باسیكرد له نزاكه یدا.
٢. ئاین و دینداری مرۆف ده پارتێزیت له كردنی هه موو خراپه و شه رێك.
٣. نزا كردن بۆ جێبه جێبوونی كاروباره دو نیا ییه كان بۆ ئه وه ی ئاین داری و قیامه تی
چاك بێت.
٤. مه كروه یه تی تێدا نییه ئه گه ر مرۆف هیوا به مردن بخوازیت له ترسی
تو و شبوون به فیتنه له ئاین دا، یان ئه گه ر داوای شه هید بوون بكات له خوای
گه وه.

(۳۳۵) - عن ابن عمر رضي الله عنهما قال: لم يكن رسول الله صلى الله عليه وسلم يدْعُ هؤلاء الكلمات حين يُمسي وحين يُصْبَحُ: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَافِيَةَ فِي دِينِي وَدُنْيَايَ وَأَهْلِي وَمَالِي، اللَّهُمَّ اسْتُرْ عَوْرَاتِي وَآمِنْ رَوْعَاتِي، واحْفَظْنِي مِنْ بَيْنِ يَدَيَّ وَمِنْ خَلْفِي وعن يميني وعن شمالي وَمِنْ فَوْقِي، وَأَعُوذُ بِعَظَمَتِكَ أَنْ أُغْتَالَ مِنْ تَحْتِي».

[صحيح] - [رواه أبو داود والنسائي في الكبرى وابن ماجه وأحمد والحاكم. ملحوظة: لفظ الحديث في مصادر التخریج: اللهم إني أسألك العافية في الدنيا والآخرة، اللهم إني أسألك العفو والعافية في ديني....، واللفظ المذكور من بلوغ المرام]

(۳۳۵) - له ثین عومرهوه - رهزای خوايان لیبت - ده لیت: پیغه مبهه - صلی الله علیه وسلم - وازی لهه وشانه نه ده هینا له کاتی هاتی به یانی وهاتی ئیواره دا: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَافِيَةَ فِي دِينِي وَدُنْيَايَ وَأَهْلِي وَمَالِي، اللَّهُمَّ اسْتُرْ عَوْرَاتِي وَآمِنْ رَوْعَاتِي، واحْفَظْنِي مِنْ بَيْنِ يَدَيَّ وَمِنْ خَلْفِي وعن يميني وعن شمالي وَمِنْ فَوْقِي، وَأَعُوذُ بِعَظَمَتِكَ أَنْ أُغْتَالَ مِنْ تَحْتِي»، واته: «خودایه داوای سه لامهت بوون وعافیتهت لیده کهم له ئاینه کهم وله دونیام، وله خیزان وماله کهم، خودایه هه له وکه موکورتیه کانم بیوشه وترسه کانم بره وینه وه، وله پیشه وه وپشته وه وراست وچه پ وسهر وه بمپاریزه، وپه نا به کهوره یی توده گرم له وهی که رو بجم به ناخی زه ویدا». [صه حیحه] - [ئیبو

ماجه وحاكم و نه سائی و نه بو داود و نه حمده - گئروایانه ته وه]

شیکردنه وه:

پیغه مبهه ری خودا - صلی الله علیه وسلم - له هه موو به یان وئیواره یه کدا پابه ندی ئه م نزیاه بوو وهه رگیز وازی لی نه ده هینا، چونکه گه لیک واتای مه زنی له خوگر توه.

(خودایه داوای سه لامهت بوون وعافیتهت لیده کهم له ئاینه کهم)؛ مه به ست له سه لامهت بوون لی ره دا ئه وه یه دینداریه کهم پاریزراو بیت له تاوان وهه له

وبيدعه وخرابه كاري وكومو كورتى، (وله دونيام، وله خيزان)؛ واته: خودايه داوات ليدكه كه له دونيادا دور بى له شهر وبه لا وكاره ساته كان، وداواى سه لامهت بوونى خيزان ومندا له كان وبه ماله كه ده كه له خراپى مامه له يان ونه خوش بوونيان وسه رقالبوونى زياد له پيوست وئيسرافيان له شتومه كى دونيا، (وماله كه م - وسامانه كه م-)؛ واته: خودايه داوات ليدكه كه دور وسه لامهت بى له به ده سته ينانى مال وسامان به كار وپيشه ي حرام وگوماناوى وتيوه گلان له مامه له گوماناوى وحه رامكراوه كان.

(خودايه هه له وكه مو كورتيه كانم بپوشه وترسه كانم بره وينه وه)؛ واته: خودايه بپموشه له هه ره هه له وتاوانيك كه ببيتته مايه ي شهرمه زارى وئابرو وچوونم، وبمپاريزه وئاسايش وئهمانه تم پيبه خشه له هه ر شتيك كه ببيتته هو ي ترس وبىم بوم، (وله پيشه وه وپشته وه وراست وچه پ وسه ره وه بمپاريزه)؛ واته: له هه ره شه ش ئاراسته كه وه بمپاريزه بو ئه وه ي شهر وناخوشى تووشم نه بيت له هيچ شوينيكه وه، (وپه نا به كه وه ي تو ده گرم له وه ي كه رو بچم به ناخى زهويدا)؛ واتا: په نا به مه زنى تو ده گرم وداوات ليدكه كه بمپاريزيت له وه ي كه رو بچم به ناخى زهويدا وتيا بچم له ناكاه وه كاتى بيتاگا بوونمدا.

له سووده كانى فهرمووده كه:

۱. به رده وامبون له سه ر ووتنى ئهم وشانه وه كو شوينكه وتننك بو پيغه مبه ر - صلى الله عليه وسلم -.

۲. هه ره كو چو ن مرو ف فهرمانى پيكراره به وه ي داواى عافيه ت وسه لامه ت بكات له خواى كه وه ره له ئاين وديندارييدا، به هه مان شيوه فهرمانى پيكراره كه داواى عافيه ت وسه لامه ت بوون بكات له خواى كه وه ره له دونيادا.

۳. تەیی دەئیت: باسی ھەر شەش ئاراستە کە ی کرد؛ چونکە بە لا وکارە ساتە کان لەو ئاراستانە وە دین، وزیاتر جەختی کردە وە لە سەر ئاراستە ی خوارە وە -ژێرە وە- بە ھۆی ترسناکی ئە و بە لا وکارە ساتە ی لە وێوە تووشی دە بێت.

۴. باشتەین کات بو خۆیندنی زیکرە کان، لە بە یانیدا: لە کاتی دەرچوونی بە یانە ھەتا وە کو دەرچوونی خۆر لە سەرەتای رۆژدا، ولە پاش عەسر ھەتا وە کو پیش خۆر ئاوا بوون، ئە گەر پاش ئەم کاتانە بیلێت؛ واتا لە بە یانیدا پاش بەرزبوونە وە ی خۆر بەرەو ئاسمان ئە و ئاساییە، و ئە گەر لە پاش نیوەرۆ بیلێت؛ ھەر رینگە پێدراو، و ئە گەر لە پاش مە غریب بیلێت؛ دروستە، ھەموو ئە مانە کاتی زیکر کردن.

۵. ئە وە ی لە بە لگە کاندە ها توو ھەندێک لە زیکرە کان کاتیکی دیاریکراویان ھە یە کە تێیدا دە خۆیندرین وە کو خۆیندنی دوو ئایە تی کو تایی سورە تی -البقرة-؛ تە نہا لە شە ودا دە خۆیندریت لە پاش ئا و ابوونی خۆر.

(٣٣٦) - عن عائشة رضي الله عنها أن رسول الله صلى الله عليه وسلم علمها هذا الدعاء: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنَ الْخَيْرِ كُلِّهِ عَاجِلِهِ وَآجِلِهِ، مَا عَلِمْتُ مِنْهُ وَمَا لَمْ أَعْلَمْ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الشَّرِّ كُلِّهِ عَاجِلِهِ وَآجِلِهِ، مَا عَلِمْتُ مِنْهُ وَمَا لَمْ أَعْلَمْ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِ مَا سَأَلَكَ عَبْدُكَ وَنَبِيُّكَ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا عَادَ مِنْهُ عَبْدُكَ وَنَبِيُّكَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْجَنَّةَ، وَمَا قَرَّبَ إِلَيْهَا مِنْ قَوْلٍ أَوْ عَمَلٍ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ النَّارِ، وَمَا قَرَّبَ إِلَيْهَا مِنْ قَوْلٍ أَوْ عَمَلٍ، وَأَسْأَلُكَ أَنْ تَجْعَلَ كُلَّ قَضَاءٍ قَضَيْتَهُ لِي خَيْرًا. [صحيح] -
[رواه ابن ماجه وأحمد]

(٣٣٦) - له عائشه وه -رهزای خواى لیبیت- که پیغهمبه رى خودا -صلی الله علیه وسلم- فیری ئهم نزایه ی کرد: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنَ الْخَيْرِ كُلِّهِ عَاجِلِهِ وَآجِلِهِ، مَا عَلِمْتُ مِنْهُ وَمَا لَمْ أَعْلَمْ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الشَّرِّ كُلِّهِ عَاجِلِهِ وَآجِلِهِ، مَا عَلِمْتُ مِنْهُ وَمَا لَمْ أَعْلَمْ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِ مَا سَأَلَكَ عَبْدُكَ وَنَبِيُّكَ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا عَادَ مِنْهُ عَبْدُكَ وَنَبِيُّكَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْجَنَّةَ، وَمَا قَرَّبَ إِلَيْهَا مِنْ قَوْلٍ أَوْ عَمَلٍ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ النَّارِ، وَمَا قَرَّبَ إِلَيْهَا مِنْ قَوْلٍ أَوْ عَمَلٍ، وَأَسْأَلُكَ أَنْ تَجْعَلَ كُلَّ قَضَاءٍ قَضَيْتَهُ لِي خَيْرًا»، واته: «خودایه من داواى ههموو خیریکت لیده کهم نزیک ودووری، ئه وهی ده یزانم وئه وهی نایزانم، وپه نا به تۆ ده گرم له ههموو شهړیک، نزیک ودووری، ئه وهی ده یزانم وئه وهی نایزانم، خودایه داواى ههموو خیریکت لیده کهم که بهنده وپه یامبه ره کهت داواى لیگردوویت، خودایه په نا به تۆ ده گرم له ههموو شهړیک که بهنده وپه یامبه ره کهت په نای به تۆ گرتووه لیان، خودایه داواى چوونه به ههشت لیده کهم وهر کرده وه و قسه یه ک بپیته هوى چوونه به ههشت، وداواى ړرگار بوون له دوزهخت لیده کهم وهر وته وکرده وهیه ک بپیته هوى دوور بوون وړرگار بوون له دوزهخ، خودایه داوات

لیده کهم هه موو قهزا و بیریایک له سهر منت داوه خیر بیت». [سه حیحه]-

[ئیبنو ماجه و نه حمه د - گێراویانه ته وه]

شیکردنه وه:

پێغه مبهه - صلی الله علیه وسلم - عائیشه ی فیری ئه م نزایه کرد - په زای خوی لیبیت -، ئه م نزایه کوی وشه به سوود و خیره کانی دنیا و دواپوژی (ئاخیره تی) تیدایه، و په نا گرتنی تیدایه له هه موو شه ریکی دنیا و دواپوژی، و داواکردنی چوونه به هه شت و نه نجامدانی ئه و قسه و کرده وانه ی تیدایه که ده بنه هوی چوونه به هه شت، و په ناگرتنی تیدایه به خودا له چوونه دوزه خ و دووربوون له نه نجامدانی ئه و قسه و کرده وانه ی تیدایه که ده بنه هوی چوونه دوزه خ، داواکردنی له خودای تیدایه به وه ی هه موو قهزا و بیریایک له سهر ئه و دراوه خیر بیت، و داواکردنی هه موو خیریکی تیدایه له خودا؛ له و خیرانه ی که پێغه مبهه - صلی الله علیه وسلم - داوای کردووه، و په ناگرتنی به خودای تیدایه له هه موو شه ریک؛ له و شه رانه ی که پێغه مبهه - صلی الله علیه وسلم - په نای به خودا گرتووه لیان.

له سووده کانی فه رمووده که:

۱. پیاو خیرانه که ی فیری ئه و شتانه ده کات که سوودی ده بیت بو دینداری و دونیا یان ههروه کو چوون پێغه مبهه - صلی الله علیه وسلم - عائیشه ی فیری ده کرد.

۲. باشتر وایه مسولمان ئه و نزایانه له بهر بکات که له پێغه مبهه وه هاتووه - صلی الله علیه وسلم -؛ چونکه له نزا گشتگیره کانن.

۳. زانایان سه بارهت به م فه رمووده یه ده لێن: گشتگیرترین فه رمووده یه له داواکردنی خیر و په ناگرتن به پهروه دگار له شه ر و خراپه، ئه مه له قسه بوخته کانه (جوامع الکیم) که به پێغه مبهه - صلی الله علیه وسلم - به خشراوه.

٤. له هوکاره کانی چوونه بهههشت له پاش رهحمهت ومیهره بانی الله: کرده وه وقسه چاکه کان.

(٥٤٨٧)

(٣٣٧) - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ الْإِيمَانَ لَيَخْلُقُ فِي جَوْفِ أَحَدِكُمْ كَمَا يَخْلُقُ الثَّوْبَ الْخَلِيقُ، فَاسْأَلُوا اللَّهَ أَنْ يُجَدِّدَ الْإِيمَانَ فِي قُلُوبِكُمْ». [صحيح] - [رواه الحاكم والطبراني]

(٣٣٧) - له عبدالله کوری عه مرو کوری ئه لعاس - رهزای خویان لیبت - که پیغه مبهری خودا - صلی الله علیه وسلم - دهفه رمویت: «ئیمان - باوه - کۆن ولواز دهبت له دئی ههریه کیکتان ههروه کو چۆن جلی کۆن دهدریبت ولواز دهبت، بۆیه داوا له خوی گهوره بکه که ئیمان له دلّه کانتان نوی بکاته وه». [صه حیه] - [حاکم وته بهرانی - گپراویانه ته وه]

شیکردنه وه:

پیغه مبهری - صلی الله علیه وسلم - باسی ئه وه دهکات که ئیمان کۆن ولواز دهبت له دئی مسوئمان وه کو جلی نوی که له پاش زۆر به کارهینان وماوهیه کی زۆر کۆن دهبت؛ وئه میس به هوئی که مته رخه می له په رسته نه کان، یان کردنی تاوانه کان ورچوون له شه هوه ته کان.

بۆیه پیغه مبهری - صلی الله علیه وسلم - ریتموینی کردووه بۆئه وهی داوا له خوی گهوره بکه که ئیمان له دلماندا نوی بکاته وه، ئه میس به جیبه جیکردنی فه رزه کان وزۆر یادی خوی گهوره وداوی لیخو شبوون - ئیستیغفار کردن - دهبت.

له سووده کانی فہرموودہ کہ:

۱. هاندان بۆ دواکردن له خوای گه‌وره بۆئەوێ جیگیر بێت له‌سه‌ر رێگای راست و ئیمان له دڵدا نوێ بکاته‌وه.
۲. ئیمان -باوهر- به وشه و کرده‌وه و یه‌رواوه‌ره -عه‌قیده‌یه-، به په‌رستن و گوێزایه‌لی الله زیاد ده‌کات، و به‌ گونا‌ه و سه‌رپێچی که‌م ده‌کات.

(٦٥٠٢٠)

(٣٣٨) - عن معاذ بن جبل رضي الله عنه أن النبي صلى الله عليه وسلم قال: «يَا مُعَاذُ، وَاللَّهِ، إِنِّي لِأُحِبُّكَ، ثُمَّ أَوْصِيكَ يَا مُعَاذُ، لَا تَدْعَنَّ فِي دُبُرِ كُلِّ صَلَاةٍ تَقُولُ: اللَّهُمَّ أَعِنِّي عَلَى ذِكْرِكَ، وَشُكْرِكَ، وَحُسْنِ عِبَادَتِكَ». [صحيح] - [رواه أبو داود والنسائي ومالك وأحمد]

(٣٣٨) - له موعازی کۆری جه‌به‌له‌وه -په‌زای خوای لیبێت- که پێغه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- یتێ فهرموو: «ئهی موعاز، والله، من تۆم خۆش ده‌وێت، پاشان ئامۆزگاریت ده‌که‌م ئهی موعاز، واز مه‌هێنه له‌وه‌ی که له‌ دوا‌ی هه‌موو نوێژتیک بلییت: (اللَّهُمَّ أَعِنِّي عَلَى ذِكْرِكَ، وَشُكْرِكَ، وَحُسْنِ عِبَادَتِكَ)، واته: (ئهی خودایه‌! یارمه‌تیم بده له‌ سه‌ر زی‌که‌ر و یاد کردنت، و سه‌واس کردنت، و په‌رستنت به‌ شی‌وه‌یه‌کی رێک و جوان)». [صه‌حیحه] - [نه‌سائی و نه‌بو داود و مالیک و نه‌حه‌مد - گێ‌راویانه‌ته‌وه]

شیکردنه‌وه:

ئهم فهرمووده‌یه تایبه‌تمه‌ندیه‌کی تری خۆشه‌ویستی ئیسلامیانه‌ روونده‌کاته‌وه، وله‌ به‌ره‌مه‌کانی بریتیه له ئامۆزگاری و پێنموینی بۆ کرده‌وه‌ی خێر، پێغه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- به موعازی فهرموو: (من تۆم خۆش ده‌وێت)،

وسویندی خوارد، فهرمووی: (والله من توم خوش دهویت)، وئهمه‌یش پله‌یه کی مه‌زنه بۆ موعازی کوری جه‌به‌ل -ره‌زای خوای لیبت- که پیغه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- خوشی دهویت، وه‌هرکه‌سیک یه‌کیکی تری خوش بویت ته‌نھا خیر وسوودی بۆی دهویت، وئهمه‌ی پیی ووت بۆ ئه‌وه‌ی موعاز ئاماده‌ بیت وجوان گوئیگر بیت بۆ ئه‌وه‌ی پیی ده‌ووتریت، چونکه له لایه‌ن که‌سیکه‌وه‌یه که خوشی دهویت.

پاشان پیی فهرموو: (واز مه‌هینه له‌وه‌ی که له دوا‌ی هه‌موو نو‌یژیک بلیت)؛ مه‌به‌ستی نو‌یژه فهرزه‌کانه، (اللهم أعني على ذكرك، وشكرک، وحسن عبادتك) واته: (ئه‌ی خودایه؛ یارمه‌تیم بده له سهر‌زیکر و‌یاد کردنت، وسوپاس کردنت، وپه‌رستنت به‌ شیوه‌یه کی ریگ وجوان)، مه‌به‌ستی خو‌یندنیه‌تی پاش ته‌واو بوو له خو‌یندنی (ته‌شه‌هود - ته‌حیات) وپیش سه‌لامدانه‌وه‌یه، به‌م شیوه‌یه له هه‌ندیک ریوایه‌ت هاتوو، وئه‌گه‌ر زیکر کردن بیت ئه‌وا له پاش سه‌لامدانه‌وه‌یه، وه‌لگه‌یش بۆ ئه‌م بنچینه‌یه ئه‌وه‌یه که پیغه‌مبه‌ری خودا -صلی الله علیه وسلم- له فهرمووده‌که‌ی ئیبن مه‌سعود دا سه‌باره‌ت به ته‌شه‌هود کاتیک با‌سی ئه‌مه‌ی کرد، فهرمووی: (پاش ئه‌وه چی نزایه کی بیه‌ویت یان هه‌زی پیبکات ئه‌وا با بیخو‌ینیت)، به‌لام سه‌باره‌ت به زیکر کردن خوای گه‌وره ده‌فهرمویت: {فَإِذَا قَضَيْتُمُ الصَّلَاةَ فَادْكُرُوا اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِكُمْ} [النساء: ۱۰۳]، واته: {وئه‌گه‌ر هاتوو له نو‌یژ کردن ته‌واو بوون؛ ئه‌وا ئیوه زیکر خوای گه‌وره بکه‌ن له هه‌موو حاله‌تیکتاندا که به پیوه بوون یان دانیشتبوون یاخود پاکشا بوون له سهر لایه‌کانتان}.

کاتیک ده‌فهرمویت: (اللهم أعني على ذكرک)، واته: (ئه‌ی خودایه، یارمه‌تیم بده له سهر‌زیکر کردنت)؛ واتا: مه‌به‌ستی هه‌موو ته‌یه‌که که له خوای گه‌وره نزیک بکاته‌وه وه‌هر ته‌یه‌ک له خوای گه‌وره نزیکت بکاته‌وه ئه‌وا له یاد وسوپاسکردنی خودایه، (وشکرک)؛ واته: (سوپاس کردنت)، واته: سوپاسی تۆ ده‌که‌م له سهر هه‌موو نیعمه‌ته‌کان و دووربوونی هه‌موو نیقمه‌ت

وناخۆشیه‌کان، نیعمه‌ته‌کانی خودا له بژاردن نایه‌ن وئه‌و ناخۆشیانه‌یشی له سه‌ر به‌نده‌ی لابر دووه به هه‌مان شیوه‌یه‌ بۆیه له سه‌ر ئه‌مه ده‌بێت سوپاسی خودا بکری‌ت.

له سووده‌کانی فه‌رمووده‌که:

۱. مسوڵمان به‌ براهیه‌ کی بلیت که خۆشی ده‌وێت له پێناو خوای گه‌وره؛ ریگه‌ پێدراوه‌.

۲. سوننه‌ته‌ مروّف پا به‌ندی ئه‌م نزیاه بێت له پاش هه‌موو نوێژی‌کی فه‌رز.

۳. هاندان بۆ نزا کردن به‌م چه‌ند وشه‌ که‌مه؛ چونکه‌ شته‌ داواکراوه‌کانی دونیا و قیامه‌تی تێدایه‌.

۴. له سووده‌کانی خۆشه‌ویستی له‌ پێناو خوای گه‌وره: هاندان بۆ هه‌ق و ئامۆژگاری و هاوکاری کردن له‌ سه‌ر خێر و چاکه‌ و ته‌قواداری.

۵. ته‌یه‌ی ده‌لێت: یاد کردنی خوای گه‌وره سه‌ره‌تای سینگ فراوانیه‌، و سوپاس کردنی هۆکاری به‌ ده‌سته‌پێنانی نیعمه‌ته‌ داواکراوه‌کانه‌، و چاک په‌رستی که‌ لێی داواکراوه‌ هۆکاره‌ بۆ سه‌رقال نه‌بوون به‌ هه‌رشتێک که‌ له‌ خوای گه‌وره‌ دووری ده‌خاته‌وه‌.

(۳۳۹) - عن أبي هريرة رضي الله عنه أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: «أَقْرَبُ مَا يَكُونُ الْعَبْدُ مِنْ رَبِّهِ وَهُوَ سَاجِدٌ، فَأَكْثِرُوا الدُّعَاءَ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(۳۳۹) - له نه بی هورهیره وه - رهزای خوای لیبت - که پیغه مبهری خودا - صلی الله علیه وسلم - ده فره مویت: «نزیکترین حاله تی بهنده له پهروه ردگارییه وه له کاتی سوجه بردندایه؛ بویه زور نزا وپارانه وهی تیدا بکه ن». [صه حیه] - [موسلیم گپراویه تیه وه]

شیکردنه وه:

پیغه مبهر - صلی الله علیه وسلم - روونیده کاته وه که نزیکترین حاله تی بهنده له پهروه ردگارییه وه له کاتی سوجه بردندایه، چونکه نوڅخوین له سوجه دا به رزترین وړیزدارترین ئه ندای لاشه ی له سهر زهوی داده نیت وه کو گوپرایه لی وملکه چی وزه لیلی ده برین بو خوای گه وه - عز وجل - و پیغه مبهر - صلی الله علیه وسلم - فرمانیکردووه به زور نزا کردن له کاتی سوژده بردن، بویه سوژده بردن ملکه چپوون وزه لیلی بهنده ی تیدا کوژده بیته وه بو الله - سبحانه وتعالی - به قسه وکرده وه.

له سووده کانی فره مووده که:

۱. په رستنه کان ده بڼه هو ی نزیکبوونه وهی بهنده له خوای گه وه - سبحانه وتعالی -.

۲. سونه ته مروث له سوجه دا زور نزا بکات، چونکه شویتیکه نزا کان تیدا وه لام دهرتیه وه.

(۳۴۰) - عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ أَكْثَرُ دُعَاءِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اللَّهُمَّ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً، وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً، وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ». [صحيح] - [متفق عليه]

(۳۴۰) - له ئەنەسەو - پەزای خوی لیبیت - دەلیت: زۆترین نزاى پیغەمبەر - صلى الله عليه وسلم - بریتی بوو له: «رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً، وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ» واتە: «خودایە چاکەمان پێ بێخەشە لە دنیا و لە قیامەتدا، و بمانپارێزە لە سزای دۆزەخ». [صەحیحە] - [بوخاری و موسلیم هاوران لەسەری]

شیکردنەو:

پیغەمبەر - صلى الله عليه وسلم - زۆر جار نزاى گشتگیری دەکرد، لەوانەش: «رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً، وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ» واتە: «خودایە چاکەمان پێ بێخەشە لە دنیا و لە قیامەتدا، و بمانپارێزە لە سزای دۆزەخ». ئەم نزایە هەموو چاکەیه کی دنیا لەخۆ دەگرێت لە رزقی پاك و فراوان و حەلال، و هاوسەرێکی چاك، و ئەو منداڵانەى چاوه‌كان پێیان ئۆقرە دەگرێت، و ئارامی و هێمنی، و زانستی بەسوود، و کردەوێ چاك، و هاوشێوەی ئەمانە لە شتە داواکراوە خۆشەوێستەکان لەلای مەرووف کە پێگەپێدراون، و چاکەى قیامەت بریتیه لە سەلامەت بوون لە سزای گۆر و پوژی لیپرسینەو و دۆزەخ، و بردنەوێ نێعمەتی بەردەوام لە بەهەشت، و نزیکى لە پەرورەدگارى میهرەبان.

لە سوودەکانی فەرموودەکە:

۱. سونەتە نزا گشتگیرەکان بووتریت؛ وەکو شوێنکەوتنیک بو پیغەمبەر - صلى الله عليه وسلم -.

۲. کاملترین له دوعادا ئه وهیه مروّف له نزاکردندا داوای خیری دونیا و قیامه تی بکات.

(۵۵۰۲)

(۳۴۱) - عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَلَا أُتَبِّئُكُمْ بِخَيْرِ أَعْمَالِكُمْ، وَأَزْكَاهَا عِنْدَ مَلِكِكُمْ، وَأَرْفَعَهَا فِي دَرَجَاتِكُمْ وَخَيْرٍ لَكُمْ مِنْ إِنْفَاقِ الذَّهَبِ وَالْوَرِقِ، وَخَيْرٍ لَكُمْ مِنْ أَنْ تَلْقَوْا عَدُوَّكُمْ فَتَضْرِبُوا أَعْنَاقَهُمْ وَيَضْرِبُوا أَعْنَاقَكُمْ؟» قَالُوا: بَلَى. قَالَ: «ذِكْرُ اللَّهِ تَعَالَى». [صحيح] - [رواه الترمذي وابن ماجه وأحمد]

(۳۴۱) - له ئه بی دهر دانه وه - رهزای خوای لیبتیت - که پیغه مبهه - صلی الله علیه وسلم - دهفه رمویت: «ئایا خیرترین و باشترین کرده و هتان پی بلیم، که پاکترین و به بهره کهترینیانه لای پهروه دگارتان، هوکاری بهرزبونه وهی پله کانتانه، و خیرتره بو ئیوه له بهخشینی ئالتون وزیو، و خیرتره بو تان له وهی که بگه نه دوزمنه کانتان و له گهردنیان بدهن و ئه وان له گهردنی ئیوه بدهن؟»، ووتیان: به ئی (پیما بلی)، - صلی الله علیه وسلم - فه رموی: «زیکر و یادی خوای گه وره». [صه حیه] - [تیرمزی و ئیبن ماجه و ئه حمده - گپراویانه ته وه]

شیکر د نه وه:

پیغه مبهه - صلی الله علیه وسلم - پرسپاری له هاوه لانی کرد: ئایا ده تانه ویت پیتان بلیم و بزانی کامه یه چاکترین و پرزدارترین و پیروترین و پاکترین کرده و هتان له لای الله (المالک: ئه لمالیک: خاوه نداری هه موو شتیک) - عز وجل -؟ و زیاتر له هه موو کرده وه کانی تر پله تان بهرز ده کاته وه له بهه شتدا؟ و باشتره بو تان له وهی خیر بکه نه به ئالتون وزیو؟ و خیرتره بو تان له وهی بگه نه به کافره کان

له کاتی جه ننگدا، ئیوه له گهردنیان بدهن، وئهوانیش له گهردنی ئیوه بدهن؟
هاوه لآن ووتیان: به ئی، ده مانه ویت پیمان بلی. پیغه مبهه -صلی الله علیه
وسلم- فهرمووی: یاد کردنی خوی گهوره له هه مووکات و حاله تیکدا.

له سووده کانی فهرمووده که:

۱. بهردهوام بوون له سهه یادی خوی گهوره به رووکesh وله ناخه وه له
گه وره ترین هۆکاره کانی نزیک بوونه وهیه له پهروهردگار، وله به سوودترینانه له
لای خوی گهوره -سبحانه وتعالی-.

۲. هه موو کرده وه کان له شه ریه تدا دانراون بو یاد کردنی الله، خوی گهوره
ده فهرمویت: ﴿وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي﴾ واته: ﴿وَنُؤِذْهِ كَانَتْ تُهْ نَجَامُ بَدَهْ بُوْ
یاد کردنی من﴾. و پیغه مبهه -صلی الله علیه وسلم- ده فهرمویت: «ته واف
کردن به دهوری -که عبه- وهاتن وچوون له نیوان سهفا ومهروه رهجم کردنی
جه مه پرات ؛ دانراوه بوئه وهی یادی خوی گهوره بکریت». [رواه أبو داود
والترمذی]

۳. عزی کوری عبدالسلام له (قواعد الأحکام) ده ئیت: ئەم فهرموودهیه
به لگهیه له سهه ئه وهی پاداشت په یوه ست نییه به ماندوو بوون له
په رسته کاندای ؛ به لکو له وهیه خوی گهوره پاداشت بداته وه له سهه
کرده وهیه کی کهم زیاتر له سهه کرده وهیه کی زور، بویه پاداشت ده گوړیت به پی
پله وریزداری کرده وه که.

۴. مه ناوی له (فیض القدير) دا ده ئیت: ئەم فهرموودهیه ده بیت وا لی تی
بگهین زیکر کردن باشترینه بو ئه وهی ئاموزگاری ده کریت، به لام ئه گهه
ئاموزگاری که سی ئازا وقاره مان بکریت که سوودی ههیه بو ئیسلام له جه ننگدا
؛ ئەوا رینموینی ده کریت به جیهاد کردن، یان ده وله مه مند که سوود به
هه ژاره کان ده گهیه نیت به سامانه کهی ؛ ئەوا رینموینی ده کریت به خیر کردن،

وئەوێ توانای هەجکردنی هەیه ؛ رێنموونی دەکریت بە ئەنجامدانی هەج،
یان ئەوێ دایک و باوکی هەیه ؛ رێنموونی دەکریت بە چاکە کار بوون لە گەڵیان،
بەم شیوەیە گیرانەوێ کان دەگونجێن و بە شیوەیەکی دروست لێیان تێدەگەین.

٥. باشتەین زیکر ئەوێە کە بە دڵ بووتریت و دلێش بیری لێبکاتەوێ، پاشان
ئەوێ تەنھا بە دڵ دەکریت ؛ وەکو بیرکردنەوێ، پاشان ئەو زیکرێ تەنھا بە
زمان دەکریت، و هەمووی پاداشتی تێدایە بە ویستی خوای گەورە -سبحانە
و تعالی-.

٦. پابەندبوونی مسوڵمان بە زیکری حالەتە کان وەکو زیکری بەیانیان و ئیواران،
وزیکری چوونە مزگەوت و مأل، و چوونە سەرئاو و دەرهچوون لێ.. و هتد ؛ ئەمە
دەبێتە هۆی ئەوێ مسوڵمان لەو کەسانە بێت کە زۆر یادی خوای گەورە
دەکەن، و لە قورئانی پیرۆزدا باسکراون و پاداشتی گەورەیان بۆ دانراوە.

(٣٥٧٥)

(٣٤٢) - عن معاذ بن جبل رضي الله عنه قال: قلت: يا رسول الله أخبرني بعمل يُدْخِلُنِي الجنة وَيُبَاعِدُنِي عن النار، قال: «لقد سألت عن عظيم وإنه ليسير على من يُسِرَّهُ اللهُ تعالى عليه: تعبدُ الله لا تشركُ به شيئاً، وتُقيمُ الصلاة، وتؤتي الزكاة، وتَصُومُ رمضانَ، وتَحُجُّ البيتَ».

ثم قال: «ألا أدُلُّكَ على أبواب الخير؟ الصومُ جُنة، والصدقة تطفئُ الخطيئةَ كما يطفئُ الماءُ النارَ، وصلاة الرجل في جَوف الليل ثم تلا: {تتجافى جنوبهم عن المضاجع}... حتى إذا بلغ {يعملون}».

ثم قال: «ألا أخبرك برأس الأمر وعموده وذروة سنامه؟»، قلت: بلى يا رسول الله.

قال: «رأس الأمر الإسلام، وعموده الصلاة، وذروة سنامه الجهاد».

ثم قال: «ألا أخبرك بملاك ذلك كله؟»، قلت: بلى يا رسول الله.

فأخذ بلسانه وقال كُفَّ عليك هذا.

قلت: يا نبي الله، وإنا لمؤاخذون بما نتكلم به؟

فقال: «تَكَلَّمْتُ أَمْرًا، وهل يكُبُّ النَّاسُ في النارِ على وجوههم (أو قال على

مَنَاخِرِهِمْ) إِلَّا حَصَانَدُ أَلْسِنَتِهِمْ؟». [صحيح] - [رواه الترمذي وابن ماجه وأحمد]

(٣٤٢) - له موعازى كورى جه به له وه - رَهْزَاي خَوَاي لَيَبِيَّت - ده لَيَّت: ووتم: نهى پيغهم بهرى خودا، کرده وهيه کم پي بلي که ببيت هوى چوونه به ههشت ورزگار بوونم له دوزهخ، پيغهم بهر - صلى الله عليه وسلم - فه رموى: «دهر باره شتيكى مه زن پرسيارت كرد وئاسانه له سهر نهو كه سهى كه خواي گه وره بوى ئاسان كردوه، خواي گه وره ده په رستيت وهيچ هاوبه شيكى بو بريار نادهيت، ونويژه كان نه نجام ددهيت، وزه كات ددهيت، وره مه زان به رُوژوو دهبيت، وحه جى مالى خودا ده كهيت»،

پاشان فہرمووی: «ٹایا دہرگاگانی ٹہنجامدانی خیرت پڻ نیشان بدہم؟
 پوڙو وڙگرتن پاریزرہ (قہ لغانہ)، وخیر کردن تاوانہ کان دہ کوڙینیتہ وہ
 ہہرہ کو چوں ٹاو ناگر دہ کوڙینیتہ وہ، وشہو نویڙ کردن لہ تاریکابی شہودا،
 پاشان ٹہم ٹایہ تہی خویندہ نہ وہ: {تَتَجَافَى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ يَدْعُونَ
 رَبَّهُمْ خَوْفًا وَطَمَعًا وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ (۱۶)} فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُمْ
 مِّن قُرَّةِ أَعْيُنٍ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ (۱۷)} [سورۃ السجدۃ] واتہ:
 {تہنیشتیان دوور دہ کہہ ویٹہ وہ لہ جیگای خہ وتنیان (واتہ: لہ خہو
 ہہ لئہ ستن بوشہو نویڙ کردن) ہاوار ونزا لہ پہرہ و دگاریان دہ کہن بہ ترس
 و ہیواوہ و لہو پوڙی و سامانہی پیمان داون دہ بہ خشن (۱۶) ٹہمجا ہیچ
 کہس نازانیت چی شاراوہ تہ وہ بویان لہ (بہ ہشت دا کہہ ہوی) گہ شبوونی
 چاوہ کانن ٹہم پاداشتہ (دہ درینہ وہ) بہ ہوی ٹہو کردہ وانہی کہ
 کردووانہ (۱۷)،

پاشان فہرمووی: «ٹایا ھہ وائٹ پیبدہم بہ ناوہرؤک وگہوھہری ئەم ٹاینہ وپایہ کانی ولوتکہ کەہی؟»، ووتم: بہ ئی، ئەہی پیغہمبہری خودا (واتہ: بہ ئی، پیم بلێ). فہرمووی: «ناوہرؤک وگہوھہری ئەم ٹاینہ ئیسلا مہ، وپایہ کانی نوێژ کردنہ، ولوتکہ کەہی جیہادہ». پاشان فہرمووی: «ٹایا ھہ وائٹ پیبدہم بہ جلہوگیری ھہموو ئەوانہ؟»، ووتم: بہ ئی، ئەہی پیغہمبہری خودا. زمانی گرت وفہرمووی: «ئەمەت بگرہوہ»،

ووتم: ئەي پىغەمبەرى خودا، ئايا لىپرسىنە وھمان لىدە كرېت وسزا دەررېن لەسەر ئەوھى كە دەلېتېن؟»، فەرمووى:

«دایکت تۆی له بار ببردایه، ئایا خه لکی راده کیشترین له سهر روومه تیان یان له سهر لوتیان و فری دهرینه وه ناو دۆزه خه وه مه گهر به هۆی دروینه ی تاوانه کانی زمانیه وه نه بیت؟ (واته: به هۆی تاوانه کانی زمانیه وه به و شیویه فری دهرینه دۆزه خه وه)». [صه حبه] - ئابینو ماحه و تیرمزی وئه حمهد

۴- [ئىبنو ماجه و تيرمذى و ئه حمه د

- گيراويانه ته وه [

شیکردنه وه:

ئهم فهرموودهیه ئامۆزگاری ئه وه مان ده کات که ئه و کرده وه یه ی هۆکاری پرگاریبونه له دۆزه خ وچوونه به هه شته بریتیه له په رستنی خوای گه و ره به بی بریاردانی هیچ هاو به ش وشه ریکیک، له گه ل به جیه یێانی فه رمانه کانی خوای گه و ره له سه ر به نده کان له نوێ ژ وه کات و پوژوو وحه ج کردن، کۆی گشتی چاکه له خێرکردن و پوژووگرتنی سونه ت وشه ونوێژکردنه، وناوه روک وگه وه هه ری ئهم ئاینه ئیسلامه، وپایه کانی نوێژه، ولوتکه که ی جیهاده بو به رزکردنه وه ی وشه ی خوای گه و ره (سه رخستنی ئیسلام)، و جلله وگیری هه موو ئه مانه ئه وه یه که مروف زمانی بگریته وه له قسه کردن به شتیک که کرده وه کانی پوچه ل ده کاته وه.

بۆیه ده بێت هه موو مسو لمانیک ئاگادار بێت ئه گه ر کرده وه یه کی چاکي ئه نجامدا ئه و نابی ت زمانی به ره لا بکات؛ چونکه له وه یه کرده وه کانی پوچه ل بپیته وه ویه کییک بێت له وانه ی که ده چنه دۆزه خه وه.

له سووده کانی فهرمووده که:

١. به په رۆشی هاوه لان - په زای خویان لیبیت - له سه ر فیروونی زانست، بۆیه زۆر پرسیاریان له پیغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم - ده کرد سه باره ت به زانست.

٢. به لگه یه له سه ر تیگه یشتووی هاوه لان - په زای خویان لیبیت - چونکه ده یانزانی کرده وه کان هۆکاری چوونه به هه شتن.

٣. ئه و پرسیاره ی موعاز کردی - په زای خوای لیبیت - پرسیاریکی مه زن بوو، چونکه له راستی وهه قیقه تدا ئه و پرسیاره نه ینی ژیان و بوونه، هه رشتییک بوونی هه یه له م ژیا نه دا له مروف و جنۆکه کان سه ره نجامی یان بو به هه شته یان بو دۆزه خ، بۆیه پرسیاریکی زۆر مه زن و گرن گ بوو.

٤. ریزبەندی کردەووەکان بۆ چوونە بەهەشت بە پێی جێبەجێکردنی پایەکانی ئیسلامە، ئەوانیش بریتین لە: تەوحید -یەک خوا پەرستی-، نوێژکردن، زەکاتدان، رۆژووگرتن، حەجکردن.

٥. لوتکەى ئاین و بەهادارترین ئەرك و واجبه‌كان بریتیه له یه‌ك خوا پەرستی - تەوحید-، ئەمیش واتا بەتەنها پەرستنی الله وهاوبەش بریار نەدان بۆی بەهیچ شیوەیەك.

٦. ئاماژەیه بۆ رەحمەتی خوای گەورە بەرامبەر بەندەکانی؛ چونکە دەرگی خێری بەسەریاندا کردووەتەووە بۆئەوێ زیاتر هۆکارەکانی پاداشت و لێخۆشبوون بەدەست بهێنن.

٧. فەزڵ و پلە و پایەى نزیکبوونەووە له خوای گەورە به ئەنجامدانی سونەتەکان له پاش جێبەجێکردنی فەرزه‌کان.

٨. نوێژکردن له ئیسلامدا وه‌ك پایەى خێمه‌ وایه‌ كه‌ خێمه‌ به‌هۆیه‌وه‌ ده‌وه‌ستێت، ئیسلام نامینیت به‌ ئەنجام نەدانی نوێژ، هەروەکو چۆن خێمە که دەرووخیت ئەگەر پایەکانی لابدریت.

٩. واجیبی پەرستنی زمان لەو شتانه‌ی زیان به‌ مەرؤف ده‌گه‌یه‌نیت له‌ ئاینه‌که‌یدا.

١٠. پاراستنی زمان و رێکخستنی وگرتنه‌وه‌ی بنچینه‌ی هه‌موو خێرێکه‌.

(٣٤٣) - عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: «أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا أَوَى إِلَى فِرَاشِهِ كُلَّ لَيْلَةٍ جَمَعَ كَفَّيْهِ، ثُمَّ نَفَثَ فِيهِمَا فَقَرَأَ فِيهِمَا: {قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ}، وَ{قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ}، وَ{قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ}، ثُمَّ يَمْسَحُ بِهِمَا مَا اسْتَطَاعَ مِنْ جَسَدِهِ، يَبْدَأُ بِهِمَا عَلَى رَأْسِهِ وَوَجْهِهِ وَمَا أَقْبَلَ مِنْ جَسَدِهِ، يَفْعَلُ ذَلِكَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ». [صحيح]

- [رواه البخاري]

(۳۴۳) - له عائشه وه -رهزای خواى لببیت- ده لیت: «پیغه مبهـر-صلی الله علیه وسلم- ئه گهر بچو وایه ته سهر جیگا که ی فووی^۸ ده کرده نیو دهسته کانی، وموعه ویزاتی^{۸۸} ده خویند، وپاشان دهسته کانی مه سح ده کرد به سهر لاشه بیدا».

وله گیرانه وهیه کدا: «پیغه مبه‌ر- صلی الله علیه وسلم- ئە گەر هەر شه‌ویک بجووایه ته‌ سەر جیگا‌که‌ی، هەردوو ده‌سته‌ کانی پیکه‌وه ده‌لکاند و فووی ده‌کرده‌ نیویان، و پاشان ئەم سورەتانه‌ی ده‌خویند: «قل هو الله‌ أحد - سورەتی الإخلاص-، وقل أعوذ برب‌ الفلق -سورەتی الفلق-، وقل أعوذ برب‌ الناس‌ -سورەتی الناس‌-»، پاشان به‌ هەردوو ده‌ستی لاشه‌ی مه‌سح ده‌کرد به‌ هەرشوێنیک بیتوانیایه‌ ده‌ستی پێبگات، سه‌ره‌تا له‌ سه‌ری وده‌موچاوی وپیشه‌وه‌ی لاشه‌ی ده‌ستیپێده‌کرد، وئه‌مه‌ی سێ جار ئەنجامده‌دا».

٨(مه‌به‌ست لێره‌دا فوو‌کردنه‌ به‌ ده‌رکردنی سه‌ری زمان که‌ هه‌ندیک ته‌ری ئاوی ناو ده‌می له‌ گه‌ل ده‌رده‌چیت، وه‌کو تفکردن نیه‌، له‌ زمانی عه‌ره‌بی پێی ده‌ووتریت -نَفَث: نه‌فث-). [مه‌حیحه‌] - [بوخاری گیراوه‌یه‌ تیه‌وه‌]

۸) (مه به ست لڙه دا فوو کړدنه به دهر کړدنی سهری زمان که هه ندیک ته پری ئاوی
 ناو ده می له گه ل دهر ده چیت، وه کو تفکردن نیه، له زمانی عهره بی پیی
 ده وو تریت - نفث: نه فث -). [مه حیحه] - [بوخاری گنراویه تیه وه]

شیگردنه وه:

سوننه تی پیغه مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- وابوو کاتی که بچو وایه ته سر جیگا که ی بۆ خه‌وتن هه‌ردوو ده‌ستی کو‌ده‌کرده‌وه و به‌ریانی ده‌کرده‌وه - هه‌روه‌کو چۆن یه‌کیک نزا ده‌کات- ونه‌فشی^۸ پیا ده‌کرد و سوره‌ته‌کانی

(الإخلاص والفلق والناس) ی ده خویند، پاشان به هه ردوو دهسته که ی لاشه ی مه سح ده کرد هینده ی بتوانیت، سه رتا به سه ر وروو وبه شی پیشه وه ی لاشه ی دهستیپیده کرد، ئه مه ی سی جار دووباره ده کرده وه.^۸ (مه به ست له - نفت- لیره دا فووکردنه به ده رکردنی سه ری زمان که هه ندیک ته ری ئاوی ناو ده می له گه ل ده رده چیت، وه کو تفکردن نیه، له زمانی عه ربی پی ده ووتریت -نفت: نه فت-)

له سووده کانی فه رمووده که:

۱. خویندنی سوره تی -الإخلاص- و -الفلق- و -الناس- له پیش خه وتن؛ سوننه ته، وهه روه ها له کاتی خویندنیان -نه فت: فوو- بکات به نیو ده ستیدا، وهینده ی ده توانیت لاشه ی مه سح بکات به دهسته کانی.

(٦٥٠٦٠)

(٣٤٤) - عَنْ شَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «سَيِّدُ الْإِسْتِغْفَارِ أَنْ تَقُولَ: اللَّهُمَّ أَنْتَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، خَلَقْتَنِي وَأَنَا عَبْدُكَ، وَأَنَا عَلَى عَهْدِكَ وَوَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتُ، أَبُوءُ لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ، وَأَبُوءُ لَكَ بِذُنُوبِي فَاعْفُرْ لِي، فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ» قَالَ: «وَمَنْ قَالَهَا مِنَ النَّهَارِ مَوْقِنًا بِهَا، فَمَاتَ مِنْ يَوْمِهِ قَبْلَ أَنْ يُمَسِيَ، فَهُوَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ، وَمَنْ قَالَهَا مِنَ اللَّيْلِ وَهُوَ مُوقِنٌ بِهَا، فَمَاتَ قَبْلَ أَنْ يُصْبِحَ، فَهُوَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ». [صحيح] - [رواه البخاري]

(٣٤٤) - له شه دادی کوری ئه وه سه وه -ره زای خوا ی لیبیت- که پیغه مبه ر -صلی الله علیه وسلم- ده فه رمویت: «چاکترین (گه وه ترین) شیوازی ئیستیغفار کردن (سید الإستغفار) ئه وه یه که بلیت: (اللَّهُمَّ أَنْتَ رَبِّي لَا إِلَهَ

إِلَّا أَنْتَ، خَلَقْتَنِي وَأَنَا عَبْدُكَ، وَأَنَا عَلَى عَهْدِكَ وَوَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتُ، أَبُوءُ لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ، وَأَبُوءُ لَكَ بِذُنُوبِي فَاعْفُرْ لِي، فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ)٨،

فهرموی: «ئەوێ لە بەیانیدا بیلێت بەدنیایییەو، و لەو رۆژەدا بمیشت پێش ئیوارە، ئەوا لە ئەهلی بەهەشتە، و ئەوێ لە ئیوارەدا بیلێت بەدنیایییەو، و بمیشت پێش ئەوێ بەیانی بەسەردا بێت، ئەوا لە ئەهلی بەهەشتە». ٨(واتە: خودایە، تۆ پەرورەدگاری منی و هیچ پەرستراویک شایستە پەرستن نییە بەهەق و راستی جگە لە تۆ، تۆ منت خولقاندوو و من بەندە تۆم، هەتا بتوانم پەیمان و بەلێنی تۆ ناشکێم؛ ئەگەر نەمتوانی پەیمانەکە ببەم سەر ئەو لە دەسەوسانیمە، پەنا بۆ تۆ دەگرم لە شەری کردەوێکانی خۆم، بە سوپاسگوزارییەو دان دەنێم بە هەموو نەعمەت و بەخشینیکی لە لایەن تۆوە بۆ من، و دان دەنێم بە تاوان و هەڵەکانم؛ لە تاوان و هەڵەکانم خۆش بە چونکە تەنھا تۆ لە تاوان و هەڵەکان خۆش دەبیت).

[صەحیحە] - [بوخاری گێڕاویەتیەو]

شیکردنەوێ:

پێغەمبەر - صلی اللہ علیہ وسلم - باسی ئەوەمان بۆ دەکات کە داوای لێخۆشبوون لە خوای گەورە (ئێستیغفار کردن) شیوازی ووتنی جیاوازی هەیە، بەلام باشترین و چاکترین ئەوێ بەندە بێت: (اللَّهُمَّ أَنْتَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، خَلَقْتَنِي وَأَنَا عَبْدُكَ، وَأَنَا عَلَى عَهْدِكَ وَوَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتُ، أَبُوءُ لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ، وَأَبُوءُ لَكَ بِذُنُوبِي فَاعْفُرْ لِي، فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ) واتە: (خودایە، تۆ پەرورەدگاری منی و هیچ پەرستراویک شایستە پەرستن نییە بەهەق و راستی جگە لە تۆ، تۆ منت خولقاندوو و من بەندە تۆم، هەتا بتوانم پەیمان و بەلێنی تۆ ناشکێم؛ ئەگەر نەمتوانی پەیمانەکە ببەم سەر ئەو لە دەسەوسانیمە، پەنا بۆ تۆ دەگرم لە شەری

کرده وه کانی خۆم، به سوپاسگوزارییه وه دان ده نئیم به هه موو نیعمه ت
وبه خشینیک له لایه ن تۆوه بۆ من، ودان ده نئیم به تاوان وهه له کانم؛ له تاوان
وهه له کانم خۆش به چونکه ته نها تۆ له تاوان وهه له کان خۆش ده بیت).

سه ره تا به نده دان ده نئیت به ته وحید -یه ک خوا په رستی-، وبه وهی الله
خولقینه ریتی وبه ته نها ئه و په رستراویتی که تاکه وبی هاوتا وبی هاوبه شه،
وبه نده له سه ر ئه و په یمانه یه که به الله ی داوه -سبحانه وتعالی- له ئیمان
هیئان پی وگوپرایه ئیکردنی؛ هینده ی ده توانیت، چونکه به نده هه رچه نده
په رستش ئه نجامبدات؛ ناتوانیت هه موو فه رمانه کانی الله جیبه جی بکات
وناتوانیت وه کو پتویست سوپاسگوزار بیت به رامبه ر نیعمه ته کانی
په روه ردگاری، ته نها داوای په ناگرتن و به هاناوه هاتن و یارمه تی له الله ده کات،
وته نها په ناگرتن به ئه و سوودی هه یه؛ له شه ر و خراپه ی ئه و کرده وانه ی به نده
ئه نجامیداوه، ودان به نیعمه ته کانی ده نئیت به ناچاری، ودان له سه ر نه فسی
خوی ده نئیت به تاوان و سه ریچیکردنی، پاش ئه م ته وه سوله بۆ نزیکبوونه له
الله؛ نزا ده کات به وهی گونا هه کانی ببۆشیت و بیپاریزیت له سه ره نجامه کانی
به لیخۆشبوون و فه زل و ره حمه تی، چونکه ئه وهی که له گونا هه کان
خۆشده بیت ته نها الله یه -عز وجل-.

پاشان پیغه مبه ر -صلی الله علیه وسلم- باسی ئه وه ده کات که ئه م زیکره له
ویرده کانی به یانی و ئیوارانه، له سه ره تای رۆژدا؛ له نیوان خۆر ده رچوون
هه تا وه کو خۆر له ناوه راستی ئاسمان لاده دات، که ئه مه کاتی رۆژه، ئه و که سه ی
ئه م زیکره بلیت به دنیاییه وه و ئاگای له ماناکه ی بیت و باوه ری پی هه بیت،
وبمریت؛ ده چیته به هه شته وه، و ئه وهی بلیت له کاتی خۆر ئاوابوون هه تا وه کو
ده رکه وتی به یان، و بمریت پیش ئه وهی به یانی به سه ردا بیت؛ ده چیته
به هه شته وه.

له سووده کانی فەرمووده که:

١. شیوازه کانی داوای لیخو شبوون (ئیستیغفار کردن) جیاوازن ؛ وهه ندیکیان باشتن له ئهوانی تر.
٢. پیویسته بهنده سوور بیت له سه رهوهی ئه م نزایه بکات ؛ چونکه چاکترین شیوازی ئیستیغفار کردنه.

(٥٥٠٣)

(٣٤٥) - عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: كان رسول الله صلى الله عليه وسلم إذا أصبح يقول: «اللَّهُمَّ بك أصبحنا، وبك أمسينا، وبك نحيا، وبك نموت، وإليك النُّشُورُ» وإذا أمسى قال: «اللَّهُمَّ بك أمسينا، وبك نحيا، وبك نموت. وإليك المصير».

[حسن] - [رواه أبو داود والترمذي وابن ماجه]

(٣٤٥) - له ئه بی هورهیره وه - رهزای خوی لیبیت- ده لیت: پیغهمبه ر-صلی الله علیه وسلم- له کاتی هاتی به یانیدا ده یغهموو: «اللهم بك أصبحنا، وبك أمسينا، وبك نحيا، وبك نموت، وإليك النُّشُورُ»*، وله کاتی هاتی ئیواره دا ده یغهموو: «اللهم بك أمسينا، وبك نحيا، وبك نموت. وإليك المصير»**.* (واته: خودایه به ئیزن ومۆله تی تۆ به یانیمان به سهردا هات، به ئیزن ومۆله تی تۆ ئیواره مان به سهردا هات، وبه ئیزن ومۆله تی تۆ ده ئین، وبه ئیزن ومۆله تی تۆ ده مرین، وگه رانه وه مان هه ر بۆ لای تۆیه). ** (واته: به ئیزن ومۆله تی تۆ ئیواره مان به سهردا هات، وبه ئیزن ومۆله تی تۆ ده ئین، وبه ئیزن ومۆله تی تۆ ده مرین، وگه رانه وه مان هه ر بۆ لای تۆیه). [حه سه نه] - [ئیبو ماجه و تیرمذی و ئه بو داود - گێراویانه ته وه]

شیکرده وه:

به نده پشت و په نا ده گریت به خوی گه وه وبه هیژ وتوانای ئه و زاته له سه ره تا وکو تایی رۆژدا، ودان به وه ده نیت که خوی گه وه به توانا وده سه لاتی خو ی ئیمه ی هینایه بوون وبه یانی وئیواره ی هینایه بوون، ومردن وژیانی هینایه بوون، وهه موومان بۆ لای ئه و ده گه ریینه وه له پاش زیندوو بوونه وه.

له سووده کانی فه رمووده که:

١. ووتنی ئه م نزایه سوننه ته له به یانی وئیواره دا؛ وه کو شوینکه وتنتیک بۆ پیغهمبه ر-صلی الله علیه وسلم-.

٢. هه‌ژاری به‌نده بۆ په‌روه‌ردگاری له هه‌موو حالت وکاتی‌کدا.

٣. باشت‌ترین کات بۆ خۆت‌یندی زیک‌ره‌کان، له به‌یانیدا: له کاتی ده‌رچوونی به‌یانه هه‌تاوه‌کو ده‌رچوونی خۆر له سه‌ره‌تای رۆژدا، وله پاش عه‌سه‌ره‌تاوه‌کو پ‌یش خۆرئاوا بوون، ئه‌گه‌ر پاش ئه‌م کاتانه ب‌یل‌یت؛ واتا له به‌یانیدا پاش به‌رزبوونه‌وه‌ی خۆر به‌ره‌و ئاسمان ئه‌وا ئاساییه، وئ‌ه‌گه‌ر له پاش نیوه‌رۆ ب‌یل‌یت؛ هه‌ر ر‌ی‌گه‌پ‌یداوه، وئ‌ه‌گه‌ر له پاش مه‌غریب ب‌یل‌یت؛ دروسته، هه‌موو ئه‌مانه کاتی زیک‌ر کردن.

٤. کات‌یک ده‌فه‌رمو‌یت: (وگه‌رانه‌وه‌مان هه‌ر بۆ لای تۆیه) له به‌یانیدا؛ ئه‌مه به‌ب‌یره‌ت‌ینانه‌وه‌ی زیندوو‌کردنه‌وه‌ی مه‌زنه پاش ئه‌وه‌ی خه‌ل‌کی ده‌مرن وزیندوو ده‌کر‌ینه‌وه له رۆژی قیامه‌تدا، ئه‌مه زیندوو‌کردنه‌وه‌یه‌کی نو‌ی‌یه، ورۆژ‌یک‌ی نو‌ی‌یه که ت‌ی‌یدا رۆحه‌کان ده‌گه‌ر‌ینه‌وه بۆ ن‌یو لاشه‌کانیان، وه‌ه‌موو خه‌ل‌کی ب‌لاو ده‌بنه‌وه، وئ‌ه‌م به‌یانیه نو‌ی‌یه هه‌ناسه ده‌دات که په‌روه‌ردگار خۆلقاندو‌ویه‌تی بۆئ‌ه‌وه‌ی شاه‌ید ب‌یت له‌سه‌ر نه‌وه‌ی ئاده‌م، وکرده‌وه کردن له کاته‌کانیدا ده‌پار‌یز‌ریت وتۆمار ده‌کر‌یت.

٥. کات‌یک ده‌فه‌رمو‌یت: (وچاره‌نووس وگه‌رانه‌وه بۆ لای تۆیه) گون‌جاوه بۆ ووت‌نی له ئ‌ی‌واره‌دا؛ چونکه له‌و کاته‌دا خه‌ل‌کی ده‌گه‌ر‌ینه‌وه له کاره‌کانیان پاش ب‌لاوبوونه‌وه‌یان بۆ به‌رژه‌وه‌ندی و ب‌ژ‌ی‌ویان، ده‌گه‌ر‌ینه‌وه به‌ره‌و ماله‌کانیان، وپ‌شوو وه‌رده‌گرن پاش ب‌لاوبوونه‌وه‌یان، ئه‌مه به‌ ب‌یره‌ت‌ینانه‌وه‌ی ئه‌وه‌یه که چاره‌نووس و سه‌ره‌ن‌جام گه‌رانه‌وه‌یه بۆ لای الله -تبارک و تعالی-.

(٣٤٦) - عن عثمان بن عفان رضي الله عنه مرفوعاً: «ما من عبد يقول في صباح كل يوم ومساء كل ليلة: بسم الله الذي لا يضر مع اسمه شيء في الأرض ولا في السماء وهو السميع العليم، ثلاث مرات، إلا لم يضره شيء». [صحيح] - [رواه أبو داود والترمذي وابن ماجه والنسائي في الكبرى وأحمد]

(٣٤٦) - له عوسمانى كورى عهفانه وه - رهزای خواى لیبت - که پیغهمبر - صلى الله عليه وسلم - دهفهرمویت: «هه ربه ندهیه ک له هه موو به یانیه ک وهه موو ئیوارهیه کدا بلت: (بسم الله الذي لا يضر مع اسمه شيء في الأرض ولا في السماء وهو السميع العليم)*، سى جار؛ ئەوا هیچ شتیکی زیانی پیناگه یه نیت». * (واته: به ناوی خودا [په نا ده گرم به ناوی پیروزی خودا که (الله) یه] که به په ناگرتن بهم ناوه پیروزه هیچ شتیکی ناتوانیت زیان بگه یه نیت نه له ئاسمان ونه له زه ویدا، خودا بیسه ره (السمیع) ه و زانایه (العلیم) ه). [صهیحه] - [ئیبنو ماجه وتیرمذی ونه سائی - له (الكبرى) - ونه بو وداود ونه حمده - گپراویانه ته وه]

شیکردنه وه:

هه ربه ندهیه ک هه موو به یانیه ک (پاش نوژی به یانی یان پاش خور ده رچوون) وهه موو ئیوارهیه ک (پاش نوژی عه سر یان پاش خورئاوا بوون)، له گپرا نه وه که ی (أحمد) دا: (قال في أول يومه أو في أول ليلته)، واته: (له کاتی سه ره تایی رۆژ یان کاتی سه ره تایی شه ودا، بلت): (بسم الله، واته: به ناوی خودا)؛ واتا: ناوی خودا ده هیتم بو به مه زندانانی وداوای کردنی پیروزی و بهر که ت به هوئی ئەم ناوهی خودا وه.

(الذي لا يضر مع اسمه، واته: که به په ناگرتن بهم ناوه پیروزه هیچ شتیکی ناتوانیت زیان بگه یه نیت)؛ واتا: به زیکر کردن وخویندنی ئەم ناوه به بیروباوه پیکي چاک و دروست ونیه تیکی دلسۆزه وه. (شيء)؛ واتا: هیچ شتیکی

يان بوونه وهريک. (في الأرض ولا في السماء)؛ واته: نه له زهوى ونه له ئاسمان، مه بهست له زهويدا شهر وزيانى بوونه وهريک وکاره ساته کانه، له ئاسمان مه بهست به لا وسزا دابه زيوه کانه. (وهو السميع العليم)؛ واته: خودا (السميع) ه بيسره؛ قسه کانمان ده بيسيتيت وته نانهت قسه کاني نيو دل ونه فسيشمان ده بيسيتيت که هيچ مروفتيک نايبيستيت وپي نازانيت، وزانايه (العليم) ه؛ زانايه وشاره زايه سه بارت به حال وکرده وه کانمان وته وهى به نيازين ته نجامي بدهين.

ئهم فهرمودهيه به لگهيه بو ته وهى که ئهم وشانه هوکارن بو دوورخستنه وهى ههر شهر وزيانيت له سهر ته وکه سهى ده يليت. ئهم فهرمودهيه گيردراوه ته وه له عوسمانى کورى عه فانه وه له لايه (ئابان) وه که له متمانه پيکار وه کاني تابعيه وکورى عوسمانيشه، ئابان تووشى (شه له ل) بو، ته و پيا وهى فهرموده کهى له ئابانه وه گيرايه وه به سهر سورمانه وه سهيرى ده کرد، ئابان پي ووت: بوچى وا سهيرم ده کهيت؟ واللّه درؤم نه کرده به ناوى عوسمانه وه (به ناوى باو کيه وه) وعوسمانيش درؤى نه کرده به ناوى پيغه مبه ره وه - صلى الله عليه وسلم -، به لام ته و روژهى تووشى (شه له ل) بووم؛ تووره بووم وله بيرم چوو ئهم زيكه بخوينم. چهند سووديك له م باسه:

١/ توهرى وه کو دهرد ونه خووشى وايه؛ مروفت بيته شده کات له ته قل وژيرى وليکدانه وه بو روودا وه کان.

٢/ ته گهر خواى گه وره بيه ويت قه دهري جيبه جي بکات، ته وا بهنده دوورده خاته وه ويته شى ده کات له ههر هوکارىک که ته گهر بيکات يان بيليت؛ قه ده ره که جيبه جي نابيت.

٣/ نزا کردن هوکاره بو ره تدانه وه وجيبه جي نه بوونى قه زا وقه دهر (بريار له سهر چاره نووسى وقه دهري مروفت).

٤/ به هيزى باوه رييه قينى پيشينى يه که مى ئهم ئومه ته به خواى گه وره، وبه راستدانان و باوهريان به وهى که پيغه مبه ره - صلى الله عليه وسلم - باسيکردوه.

له سووده کانی فەرمووده که:

١. خویندنی ئەم نزایە سوننەتە لە بەیانی و ئیوارەدا؛ بۆئەوێ بە ئیزی الله -سبحانه و تعالی- مەرۆف پارێزراو بێت لە تووشبوون بە بەلای لەناکاو و زیان و کارەسات و هتد.

٢. بەهیزی باوەڕ و یەقینی پیشینی یە کەم بە الله و باوەڕپوونیان بەوێ پێغەمبەر -صلی الله علیه وسلم- فەرموویەتی.

٣. لە سوودەکانی خویندنی زیکرەکانی بەیانیا و ئیواران: مسوڵمان تووشی بێئاگایی نابێت، و بەردەوام هەستدەکات بەندەیی خۆی گەورەییە -سبحانه و تعالی-.

٤. بەپێی باوەڕی ئەو کەسە یادی خۆدا دەکات و خشوعی -ترسی لە الله- و ئامادەیی دلی و دڵسۆزی و دڵنیایی -یەقینی-؛ شوێنەواری یادکردنە کە دێتە دی.

(٦٠٩٣)

(٣٤٧) - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حُبَيْبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ: خَرَجْنَا فِي لَيْلَةٍ مَطِيرَةٍ وَظُلْمَةٍ شَدِيدَةٍ، تَطَلَّبَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؛ يُصَلِّيَ لَنَا، قَالَ: فَأَذْرَكْتُهُ، فَقَالَ: «قُلْ»، فَلَمْ أَقُلْ شَيْئًا، ثُمَّ قَالَ: «قُلْ»، فَلَمْ أَقُلْ شَيْئًا، قَالَ: «قُلْ»، فَقُلْتُ: مَا أَقُولُ؟ قَالَ: «{قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ} وَالْمَعُودَتَيْنِ حِينَ تُنْسِي وَتُصْبِحُ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، تَكْفِيكَ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ».

[صحيح] - [رواه أبو داود والترمذي والنسائي]

(٣٤٧) - له عبداللهی کوری خوبه یبه وه - رهزای خوای لیبیت- ده لیت: له شه ویکی باراناوی وزور تاریکدا ده رجووین، بو لای پیغه مبه ر-صلی الله علیه وسلم- ؛ بوئه وهی پیشنوژییمان بو بکات، کاتیکی گه یشتینه لای، فهرمووی: «بلی (قُلْ)»، من هیچم نهووت، پاشان فهرمووی: «بلی (قُلْ)»، من هیچم نهووت، فهرمووی: «بلی (قُلْ)»، ووتم: چی بلیتم؟ فهرمووی: «{قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ} (سوره تی الاخلاص) وموعه ویزه کان (سوره ته کان الفلق والناس) سی جار بخوئنه؛ کاتیکی ئیواره وبه یانیت به سهردا دیته، به سن بوته وهوکارن بو پاراستنت له هه موو شتیکی».

[صه حیحه] - [ئه بو داود وتیرمزی ونه سائی - گێراویانه ته وه]

شیکردنه وه:

عبداللهی کوری خوبه یب - رهزای خوای لیبیت- باسی ئه وه مان بو ده کات که شه ویکی زور باراناوی وتاریکی ؛ ده رجوون بو گه ران به دوا پیغه مبه ر-صلی الله علیه وسلم- بوئه وهی پیشنوژییان بو بکات، گه یشتن پی، پیغه مبه ر-صلی الله علیه وسلم- به عبداللهی فهرموو: «بلی (قُلْ)»؛ واتا بخوئنه، به لام ئه وهیچی نه خوئند، پیغه مبه ر-صلی الله علیه وسلم- قسه که ی دووباره کرده وه، عبدالله ووتی: چی بخوئیم ئه ی پیغه مبه ری خودا؟ پیغه مبه ر-صلی الله علیه وسلم- فهرمووی: «سوره تی - الاخلاص- {قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ..}

وموعه ویزه کان (سوره ته کانی الفلق والناس) هه ریه کیکیان سی جار له به یانی وئیواره دا بخوئیه ؛ هوکارن بو پاراستنت له هه موو شهر و زیانیك».

له سووده کانی فهرمووده که:

١. سونه ته -موسه حه به- سوره ته کانی (الإخلاص والفلق والناس) بخوئندریت له به یانی وئیواره دا، وهوکارن بو پاراستنی بهنده له هه موو شهر و زیانیك.

٢. فهزل وپاداشتی خوئندنی سوره تی (الإخلاص)، وموعه ویزه کان؛ سوره ته کانی: (الفلق والناس).

(٦٠٨٢)

(٣٤٨) - عن عائشة رضي الله عنها ، قالت: افْتَقَدْتُ النبي صلى الله عليه وسلم ذات ليلة، فَتَحَسَّسْتُ، فإذا هو راکع -أو ساجد- يقول: «سُبْحَانَكَ وَبِحَمْدِكَ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ» وفي رواية: فَوَقَعَتْ يَدِي عَلَى بَطْنِ قَدَمِيهِ، وهو في المسجد وهما مَنْصُوبَتَانِ، وهو يقول: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِرِضَاكَ مِنْ سَخَطِكَ، وَبِمُعَافَاتِكَ مِنْ عُقُوبَتِكَ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْكَ، لَا أَحْصِي ثَنَاءً عَلَيْكَ أَنْتَ كَمَا أَثْنَيْتَ عَلَى نَفْسِكَ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(٣٤٨) - له عائشه وه -رهزای خوای لیبت- ده لیت: شه وئیکیان پیغه مبه ر -صلی الله علیه وسلم- دیار نه بوو، به دوایدا گه پام، ئه وه له رکوعدا بوو -یان له سوجهدا بوو- ده یفه رموو: «سُبْحَانَكَ وَبِحَمْدِكَ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ»، واته: «ئه ی په روه ردگار بی که موکوری و بی گه ردی هه ر بو تویه، وسوپاس وحه مد هه ر بو تویه، وهیچ په رستراویک هه ق وراست نییه جگه له تو».

وله ریوایه تیکدا: عائشه ده لیت: دهستم دا له بنی پییه کانی له کاتی سوجه بردنیدا، وده یفه رموو: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِرِضَاكَ مِنْ سَخَطِكَ، وَبِمُعَافَاتِكَ مِنْ عُقُوبَتِكَ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْكَ، لَا أَحْصِي ثَنَاءً عَلَيْكَ أَنْتَ كَمَا أَثْنَيْتَ عَلَى نَفْسِكَ»، واته: «ئه ی خودایه؛ من په نا به رازی بوونی تو ده گرم له توره بوونت، وپه نا به لیخو شبوونی تو ده گرم له سزات، په نا ده گرم به تو له خوټ، وهه رگیز ناتوانم وهسف وستایشته بکه م بهو شیوه یه ی که تو وهسف وستایشی خوټت کردوو». [صه حیحه] - [موسلیم گپراویه تیه وه]

شیکردنه وه:

له م فهرمووده یه دا عائشه -رهزای خوای لیبت- باسی ئه وه ده کات که شه وئیکیان پیغه مبه ر -صلی الله علیه وسلم- له سه ر جیگا که ی نه مابوو، وچوو بو ئه وه ی به دوایدا بگه ریټ وا گومانی برد که چوو به بو لای خیزانه کانی تری، پاشان دوزیه وه که له رکوع یان سوجهدا بوو وده یفه رموو: (سُبْحَانَكَ

وَيَحْمَدُكَ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ)، واتە: (پاك و بېگه‌رى بۆ تۆ ئەى پەرورەدگار، وهه‌موو
حه‌مد و سوپاسىك بۆ تۆ، هه‌يچ پەرستراوىك هه‌ق وراست نيه جگه له تۆ)؛
واتا: تۆ هه‌موو كه‌موكوپى وعه‌يىك له تۆوه دووره، و سوپاس وحه‌مدت
ده‌كه‌م له سه‌ر هه‌موو كرده‌وه‌يه‌كت، ته‌نها تۆ شايه‌نى ئه‌وه‌يت وه‌سف
وستايش بكرىت به بى سنوور، ته‌نها تۆ پەرستراوى هه‌ق وراستى.

له رىوايه‌تيكدا: كا‌تيك به دوايدا گه‌را ده‌ستى به‌ر بنى پى كه‌وت وروشنايى
نه‌بوو كه بيبينىت، وله سوچه‌دا بوو وده‌يفه‌رموو: (اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِرِضَاكَ مِنْ
سَخَطِكَ)؛ واتە: په‌نا به‌مه‌يان به -رازى بوونت- ده‌گرم به‌وى تريان كه -توره
بوونته-، چونكه هه‌موو شتىك به پىچه‌وانه‌كه‌ى چاره‌سه‌ر ده‌كرىت، توور
بوون دژه‌كه‌ى رازى بوونه، بۆيه په‌نا به رازى بوونى خودا ده‌گرىت له توره
بوونى. (وَبِمُعَافَاتِكَ مِنْ عُقُوبَتِكَ)؛ واتە: په‌نا به لىخوشبوونت ده‌گرم له سزا
دانت. (وَأَعُوذُ بِكَ مِنْكَ)؛ واتا: په‌نا به خودا ده‌گرم له خوداى به‌رز و شكودار؛
چونكه هه‌يچ كه‌سىك ناتوانىت رزگارت بكات و په‌نات بدات له سزاي خواى
گه‌وره جگه له خودا خوى نه‌بىت.

(لَا أُحْصِي ثَنَاءً عَلَيْكَ أَنْتَ كَمَا أَثْنَيْتَ عَلَى نَفْسِكَ)؛ ناتوانم به‌گوێره‌ى پىويست
وه‌سفت بكه‌م هه‌رچه‌ندىك وه‌سف وستايشه‌كه‌م زۆر بىت، وهه‌رگىز ناتوانم
بگه‌مه‌ ئه‌و په‌له‌ى وه‌سفكرده‌ى كه تۆ شايه‌نىت. (أَنْتَ كَمَا أَثْنَيْتَ عَلَى نَفْسِكَ)؛
واتا: ناتوانم وه‌سفت بكه‌م وه‌كو وه‌سفكردى خۆت، چونكه هه‌يچ كه‌س
ناتوانىت وه‌سفى خودا بكات و بىئىريت وه‌كو وه‌سف وستايشى خودا
سه‌باره‌ت به نه‌فسى خوى.

له سووده‌كانى فه‌رمووده‌كه‌:

١. سوننه‌ته ئه‌م جوړه نزاياه به‌خويندريت له‌كاتى سوچه‌ بردندا.

٢. ميره‌ك ده‌لىت: له يه‌كىك له گى‌رانه‌وه‌كانى (النسائى) هاتووه: ئه‌م نزايه‌ى
ده‌خويند له‌پاش ته‌واو بوونى نوێژ وچوونه سه‌رجىگا بۆ خه‌وتن.

۳. سوننه ته ستایشی خوی گه وړه بکړیت به سیفه ته کانی وداوای لیبرکړیت به ناوه جوانه کانی که له قورئان وسونه تدا هاتوون.

۴. به مه زندانانی په وړه ردگار له رکوع وسوخته بردندا.

۵. دروستیتي په ناگرتن به سیفه ته کانی خوی گه وړه، هه وړه ها دروسته په ناگرتن به زاتی مه زن وپروزی په وړه ردگار -سبحانه وتعالی-.

۶. خه تابی ده لیت: ئەم فەرمووده یه مانایه کی سه رنجراکیش له خۆده گړیت، ئەمیش بریتیه له: په نای به الله گرت که به پازیبوونی لی بیپاریزیت له توره بوونی، وبه لیبووردنی لی بیپاریزیت له سزادانی، وپازیبوون وتوره یی دژی یه کن وبه رامبه رن، هه وړه ها لیخو شبوون ولپرسینه وه به سزادانیش، کاتیک باسی ئه وهی کرد که به رامبه ر وړکابه ری نییه ئه ویش الله یه -سبحانه وتعالی- ؛ په نای به الله گرت له خودی الله نه ک له که سیکی تر، مانای گشتگیری ئەم فەرمووده یه: داوای لیخو شبوونه له الله به هوئی که مته رخه مبوونی له ئاست جیبه جیکردنی په رستنه واجبه کان به شیویه کی ته واو، وکه مته رخه مبوونی له ستایشکردنی، وکاتیک ده فەرمویت: (هه رگیز ناتوانم وه سف وستایش کردنت بژمیرم)؛ وانا ناتوانم ئەمه ئه نجام بدهم وبگه م یی.

(٣٤٩) - عن سَمْرَةَ بن جندبٍ رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «أَحَبُّ الْكَلَامِ إِلَى اللَّهِ أَرْبَعٌ: سُبْحَانَ اللَّهِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ، لَا يَضُرُّكَ بَايَهَنَ بَدَأَتْ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(٣٤٩) - له سه مورهی کوری جوندوبه وه - ره زای خوی لیبت - که پیغهمبه ری خودا - صلی الله علیه وسلم - ده فهرمویت: «خوشه ویستترین وته لای خوی گه وره چوارن، ئاساییه به ههر کامیان ده ستیپیکه یت: (سُبْحَانَ اللَّهِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ)». [(سبحان الله) واتا: الله پاک و بی گهرده و هه موو که موری وعه یبیک له ئه و دووره، (الحمد لله) واتا: وسوپاس وحه مد بو الله، (لا اله الا الله) واتا: هیچ په رستراوئیک هه ق وراست نییه جگه له الله، (الله أكبر) واتا: الله له هه موو شتیک گه وره تره] [صحيحه] - [موسلم]

گه وایه ته وه

شیکردنه وه:

پیغهمبه ر - صلی الله علیه وسلم - روونیده کاته وه که خوشه ویستترین قسه لای وای گه وره، چوارن: سبحان الله: واتا به پاکدانانی خوی گه وره - سبحانه و تعالی - له هه موو که موکورتیه ک. والحمد لله: ئه میش بریتیه له وه سفکردنی خوی گه وره به ته وای کاملبوون له گه ل خوشویستنی و به مه زندانانی. ولا اله الا الله: واتا هیچ په رستراوئیک شایسته ی په رستن نییه به هه ق وراستی جگه له الله. والله أكبر: واتا الله له هه موو شتیک مه زنتر و شکو دارتر و بلندتره. و به ده سته یانی فه زل و پاداشت له سهر و تنیان نه به ستر او ته وه به و تنیان به یی ریزه بندی.

له سووده کانی فہرموودہ کہ:

۱. ئاسانکاری شہریعت بۆ خەلکی، ئاساییە بە ھەر کامیان دەست پێ بکریت.

(٥٤٧٥)

(٣٥٠) - عن أبي أيوب رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: «مَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، عَشْرَ مَرَّاتٍ كَانَ كَمَنْ أَغْتَقَ أَرْبَعَةَ أَنْفُسٍ مِنْ وَلَدِ إِسْمَاعِيلَ». [صحيح] - [متفق عليه]

(٣٥٠) - له ئەبى ئەيوبەو ە کە پێغەمبەر -صلى الله عليه وسلم- دەفەر مویت: «ئەو ەى بلیت: (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ، وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ) ٨؛ دە جار، وە کو ئەو ەو ە وایە چوار نەفسى رزگار کردبیت له نەو ە کانی ئیسماعیل». ٨(واته: هیچ کەسیک شایستەى پەرستن نییە بە ەق و راستی جگە له الله، و هیچ شەریک و ەو ەبەشیکی نییە، و ەموو شتیک مولکی ئەو ە، و ەموو سوپاسیک ەەر بۆ ئەو ە، و ئەو له سەر ئەنجامدانی ەموو کاریک توانادارە). [صهحيه] - [بوخارى و موسليم ھاوړان لهسەرى]

شیکردنەو ە:

پێغەمبەر -صلى الله عليه وسلم- باسی ئەو ەمان بۆ دەکات کە «ئەو ەى بلیت: (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ، وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ) واتا: (هیچ پەرستراویک شایستەى پەرستن نییە بە ەق و راستی جگە له الله، و هیچ شەریک و ەو ەبەشیکی نییە، و ەموو شتیک بەتایبەت و تەواو مولکی ئەو ە، و تەن ە ئەو شایستەى ستایش و وەسفکردنە لەگەڵ خۆشەویستی و بەمەزندانان، و ئەو له سەر ئەنجامدانی ەموو کاریک توانادارە).

ئەوێ ئەم زیکرە دە جار بلیت لەپۆژیکدا؛ ئەوا پاداشتی وەکو پاداشتی ئەو کەسە وایە کە دە کۆیلە ئازاد دەکات لەنەوێکانی ئیسماعیلی کوری ئیبراهیم -علیهما الصلاة والسلام-، و بەتایبەت باسی نەوێکانی ئیسماعیلی کرد -علیه السلام- چونکە پێژدارترین.

لە سوودەکانی فەرموودەکە:

۱. فەزڵ و مەزنی ئەم زیکرە کە بەتاکدانانی اللّٰه ی تێدایە: لە ئولوهیەتیدا -خودایەتی و پەرستراوێتیدا-، و لە موڵک و خواوەنداریتی، و لە حەمد و ستایشکردن، و لە توانا و دەسەڵاتی پەهای.

۲. هەرکەسێک ئەم زیکرە بلیت بەم بڕە جا بەدوای یەک بیت یان بە جیا؛ ئەوا پاداشتەکەی دەستەکەوێت.

(۵۵۱۷)

(۳۵۱) - عن أبي هريرة رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال:

«كَلِمَتَانِ خَفِيفَتَانِ عَلَى اللِّسَانِ، ثَقِيلَتَانِ فِي الْمِيزَانِ، حَبِيبَتَانِ إِلَى الرَّحْمَنِ: سُبْحَانَ

اللَّهِ الْعَظِيمِ، سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ». [صحيح] - [متفق عليه]

(۳۵۱) - لە ئەبێ هورەیرەو -پەزای خوای لیبیت- کە پێغەمبەری خودا -صلی اللّٰه علیہ وسلم- دەفەرموێت: «دوو وشە هەیە خۆشەویسن لای اللّٰه و ئاسانن لە سەر زمان و قورسن لە سەر تەرازوی چاکەکاری: (سُبْحَانَ اللَّهِ الْعَظِيمِ، سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ) واتە: (وپاک و بێگەری بۆ خودای مەزن، پاک و بێگەری بۆ خودا و سوپاس بۆ ئەو)». [صه حیه] - [بوخاری و موسلیم

هاوران لەسەری]

شیکردنه وه:

پینگه مبه‌ر - صلى الله عليه وسلم - باسی دوو وشه مان بۆ ده کات که مروف به یی
هیچ ناره‌حه‌تیه که ده یلیت له هه‌موو حاله‌تیکدا، و پاداشتیان گه‌لێک مه‌زنه له
ته‌رازوودا، و په‌روه‌ردگاری میهره‌بان - تبارک و تعالی - ئەم دوو وشه‌ی زۆر
خۆشه‌وێت:

(سُبْحَانَ اللَّهِ الْعَظِيمِ، سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ) واته: (وپاک و بی‌گه‌ری بۆ خودای
مه‌زن، پاک و بی‌گه‌ری بۆ خودا و سوپاس بۆ ئه‌و)، ئەم زیکره وه‌سفکردنی خوای
گه‌وره‌ی تێدایه به‌کاملبوون و مه‌زنی، وه‌ه‌روه‌ها به‌پاکدانانی له‌هه‌موو
که‌موکورتیه‌ک - سبحانه و تعالی -.

له سووده‌کانی فه‌رمووده‌که:

۱. مه‌زنترین زیکر ئه‌وه‌یه به‌پاکدانانی خودا و ستایشکردنی ئه‌و زاته‌ی تێدا بی‌ت.
۲. پوو‌نکردنه‌وه‌ی فراوانی په‌حمه‌تی خوای گه‌وره به‌به‌نده‌کانی، پاداشتیکی زۆر
ده‌داته‌وه له‌سه‌ر کرده‌وه‌یه‌کی که‌م.

(٣٥٢) - عن أبي هريرة رضي الله عنه أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال:
**«مَنْ قَالَ: سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ، فِي يَوْمٍ مِائَةَ مَرَّةٍ، حُطَّتْ خَطَايَاهُ وَإِنْ كَانَتْ مِثْلَ زَبَدِ
 الْبَحْرِ».** [صحيح] - [متفق عليه]

(٣٥٢) - له ئه‌بی هوره‌یره‌وه-ره‌زای خوای لیبت- که پیغه‌مبه‌ری خودا-صلی
 الله علیه وسلم- ده‌فه‌رموئیت: **«ئه‌وه‌ی بلئیت: (سبحان الله وبحمده) ٨ سه‌د
 جار له‌ ره‌ژئیکدا؛ ئه‌وا گونا‌هه‌ کانی ده‌وه‌رئیت (ده‌س‌پرئته‌وه‌) ئه‌گه‌ر وه‌کو
 که‌فی سه‌ر ده‌ریش بن (له‌ زو‌ریدا)».** ٨(واته: پاک و بیگه‌ری بو‌ خودا وحه‌مد
 و سوپاس بو‌ ئه‌و). [صه‌حیحه‌] - [بو‌خاری و موس‌لیم ها‌وران له‌سه‌ری]

شیکردنه‌وه‌:

پیغه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- باسی ئه‌وه‌مان بو‌ ده‌کات هه‌رکه‌سیک
 له‌ره‌ژئیکدا سه‌د جار بلئیت: (سبحان الله وبحمده) ٨ ؛ ئه‌وا گونا‌هه‌ کانی
 ده‌وه‌رئیت (ده‌س‌پرئته‌وه‌)، ئه‌گه‌رچیش زو‌ر بن وه‌کو ئه‌و که‌فه‌ زو‌ره‌ی که‌
 له‌کاتی شه‌پۆل وها‌ژه‌ی ده‌ریا ؛ سه‌ر ده‌ریا ده‌که‌وئیت. ٨(واته: پاک و بیگه‌ری بو‌
 خودا وحه‌مد و سوپاس بو‌ ئه‌و).

له‌ سووده‌کانی فه‌رمووده‌که‌:

١. ئه‌م پاداشته‌ بو‌ که‌سیکه‌ له‌ ره‌ژئیکدا ئه‌م زیکره‌ بکات به‌ئهم بره‌؛ ئه‌گه‌ر له‌
 دوای یه‌ک یان به‌جیا‌جیا بیئت.

٢. ته‌سبیح کردن -ووتنی: سبحان الله- : داننا‌نه‌ به‌ پاک و بیگه‌ردی خوای
 گه‌وره‌ وه‌ه‌موو که‌موکو‌رتی وعه‌یی‌یک دووره‌ له‌ ئه‌وزاته‌، وحه‌مد کردن -ووتنی:
 الحمد لله- : ستایشکردنی الله یه‌ به‌ کام‌لبوون له‌گه‌ل‌ خو‌شه‌ویستنی و
 به‌مه‌زندانا‌نی.

٣. لِيَخْوْشِبُوْنِيْ گوناھه کان له فھرمووده کهدا ؛ مه به ست لِيْ لِيَخْوْشِبُوْنَه له گوناھه بچووکھ کان، به لام گوناھه گھوره کان ده بیټ تهوبه کردنی له گه لدا بیټ به مه رجه کانیه وه.

(٥٥١٦)

(٣٥٣) - عن أبي مالك الأشعري رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «الطُّهُورُ شَطْرُ الْإِيمَانِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ تَمْلَأُ الْمِيزَانَ، وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ تَمْلَأَنِ - أَوْ تَمْلَأُ - مَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ، وَالصَّلَاةُ نُورٌ، وَالصَّدَقَةُ بُرْهَانٌ، وَالصَّبْرُ ضِيَاءٌ، وَالْقُرْآنُ حُجَّةٌ لَكَ أَوْ عَلَيْكَ، كُلُّ النَّاسِ يَغْدُو، فَبَايَعُ نَفْسَهُ فَمُعْتَقُهَا أَوْ مُؤَبِّقُهَا». [صحيح] - [رواه مسلم]

(٣٥٣) - له ئه بی مالیکی ئه شعهریه وه - په زای خوی لیټیت- که پیغه مبهری خودا- صلی الله علیه وسلم- ده فهرمویت: «ده ستنوټرگرتن نیوهی ئیمان، و (ووتنی) - الحمد لله- ته رازووه کان پر ده کات، و (ووتنی) - سبحان الله- نیوان ئاسمانه کان وزهوی پر ده کات، و نوټرگرتن نور ورؤشنایه، و خیرکردن به نگهیه، و ئارامگرتن رووناکیه، و قورئان به نگهیه بۆت یان له دژت، هه موو خه لکی به یانی به سهردا دیت: نه فسی خوی ده فروشیت؛ یان رزگاری ده کات (له دۆزه خ) یان تیا ده حیټ (به هووی چوونه دۆزه خ)». [صه حیحه] - [موسلیم

گیراویه تیه وه]

شیکردنه وه:

پیغه مبهه - صلی الله علیه وسلم- باسی ئه وه مان بۆ ده کات که پاکبوونه وهی دهره کی - ئاشکرا- بریتیه له ده ستنوټرگرتن و خوشۆردن و ئه میش مه رجه بۆ قبولبوونی نوټر.

کاتیک دهفه رموئیت: (- الحمد لله - ته رازووی چاکه کان پر ده کات)؛ ئەم زیکره ستایشکردنی خوای گه ورهیه به سیفاته کانی کاملبوونی له گه‌ل ئەوه‌په‌ری خوشویستنی و به‌مه‌زندانی، ووتی -سبحان الله- دانپیدانانه به‌وه‌ی خوای گه‌وره به‌ریئه له هه‌موو که‌موکورتی وعه‌یبیک وپاک وپه‌روژه، ئەم زیکره له رۆژی قیامه‌تا ده‌کیشریت بۆیه ته‌رازووی کرده‌وه‌کان پر ده‌کات.

وکاتیک دهفه رموئیت: (- سبحان الله والحمد لله-)؛ ئەمه به‌پاکدانانی خوای گه‌وره‌یه له هه‌موو که‌موکورتیه‌ک و وه‌سفکردنیه‌تی به‌که‌مال و ته‌واوی به‌و شیوه‌یه‌ی شیای شکو‌داریه‌تی؛ له‌گه‌ل خوشویستنی و به‌گه‌وره‌دانانی که هینده‌ی نێوان ئاسمانه‌کان وزه‌وی پر ده‌کاته‌وه.

و(نوێژ ڕۆشنایه) بۆ به‌نده له‌ دڵی، ورووی، وله‌ گۆره‌که‌یدا وله‌ رۆژی قیامه‌ت. و(خێرکردن به‌لگه‌یه)؛ به‌لگه‌یه له‌سه‌ر راستگۆیی باوه‌ری ئیماندار، وجیای ده‌کاته‌وه له‌ مونا‌فیک که‌ خێر ناکات چونکه‌ باوه‌ری به‌ په‌یمان پێدان نیه له‌سه‌ری. و(ئارامگرتن ڕۆشنایه)؛ بریتیه له‌ به‌ندکردنی نه‌فس له‌ تورپه‌ی وناپه‌زایی ده‌ربهرین وه‌ه‌روه‌ها گه‌رمی له‌گه‌ل‌دايه، وه‌کو ڕۆشناي خۆر؛ چونکه‌ سه‌خته بۆیه‌ پێویستی به‌ جیهادکردنی نه‌فس هه‌یه وه‌ه‌روه‌ها به‌ندکردنی نه‌فس له‌وه‌ی هه‌زی پێی هه‌یه، بۆیه ئیماندار به‌رده‌وام ڕۆشن‌دار وه‌یدایه‌ت‌دراوه وله‌سه‌ر ڕێگای راست به‌رده‌وامه، وئ‌مه ئارامگرتنه له‌سه‌ر گۆپ‌رایه‌تی الله، و دوورکه‌وتنه‌وه له‌ سه‌رپ‌چیک‌کردنی فه‌رمانه‌کانی، وه‌ه‌روه‌ها ئارامگرتنه له‌سه‌ر نا‌په‌حه‌تی‌ه‌کان وجۆره‌کانی ناخۆشی له‌ دونیادا. و(قورئان به‌لگه‌یه بۆت)؛ ئەمیش به‌ خویندنی وکرده‌وه پیکردنی، یان (به‌لگه‌یه له‌ دژت)؛ ئەمیش به‌ دوورکه‌وتنه‌وه له‌ خویندنی یان کرده‌وه پیکردنی.

پاشان پێغه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- باسی ئەوه ده‌کات که هه‌موو خه‌ڵکی هه‌ول‌ده‌ده‌ن و ب‌لاو ده‌بنه‌وه وه‌له‌ده‌ستن له‌ خه‌وه‌کانیان و ده‌رده‌چن له‌ ماله‌کانیان بۆ کردنی کاری جیاواز، تێیان‌دايه گۆپ‌رایه‌تی خوای گه‌وره‌یه بۆیه نه‌فسی خۆی ده‌رباز ده‌کات له‌ چوونه‌ دۆزه‌خ، و تێیان‌دايه لاده‌دات له‌مه

وتووشی گوناھ وتاوانه کان ده بیټ بویه خوئی تووشی تیاچوون ده کات به چوونه دۆزه خ.

له سووده کانی فهرمووده که:

١. گرنگی پاکبوونه وه ؛ ودوو جوړه:

١/ دهره کی (به ئاشکرا - له ئه ندامه کان-) ئه مېش وه کو ده ستونوژگرتن وخوښوړدن.

٢/ ناوه کی وناخی (به نه پنی - له دل ویرکړنه وه ومه به ست-) ئه مېش وه کو ته وحید - یه ک خوا په رستی- وئیمان وکرده وه ی چاک.

٢. گرنگی پارېزگاری کردن له ئه نجامدانی نوڅه کان چونکه نوڅ کردن نور ورپوشناییه بو به نده له دنیا وقیامه تدا.

٣. خیرکردن به لگه یه له سهر راستگوویی ئیمان.

٤. گرنگی کرده وه کردن به پینماییه کانی قورئان و به راستدانانی بو ئه وه ی قورئان به لگه بیټ بوټ نه ک به لگه بیټ له دژت.

٥. نه فس ئه گهر سهرقالی نه که یت به په رستن وگوږپایه لی خوا ی گه وره ئه وا سهرقالت ده کات به تاوان وگوناھ کردن.

٦. هه موو مروفتیک ده بیټ کرده وه بکات؛ یان ئه وه تا خوئی دهر باز ده کات به گوږپایه لی خوا ی گه وره، یان خوئی ده فیه وتینیت به سهر پچیه کان.

٧. ئارامگرتن پتویستی به دان به خوډا گرتن وداواکردنی پاداشت هه یه وهه روه ها ناره حه تی تیدایه.

(٣٥٤) - عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم:
**«لَأَنْ أَقُولَ: سُبْحَانَ اللَّهِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ، أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا
 طَلَعَتْ عَلَيْهِ الشَّمْسُ».** [صحيح] - [رواه مسلم]

(٣٥٤) - له ئه بی هورهیرهوه که پیغه مبهری خودا -صلی الله علیه وسلم-
 دهفه رموئیت: **«ئه گهر بلیم: (سبحان الله والحمد لله ولا إله إلا الله والله
 أكبر)؛ ئهوا خوْشه ویستتره له لام له ئهوهی خوْری بهسه ردا هه ئهاتوووه
 (مه بهستی دونیایه)».** ^٨ [(سبحان الله) واتا: الله پاک و بی گهرده وهه موو
 که موکورتی وعه ییپک له ئه و زاته دووره، (الحمد لله) واتا: وسوپاس وحه مد
 بو الله، (لا اله الا الله) واتا: هیچ په رستراویک شایستهی په رستن نییه به هه ق
 وراست جگه له الله، (الله أكبر) واتا: الله له هه موو شتیپک گه وره تره].
 [صه حیه] - [موسلم گپراویه تیه وه]

شیکردنه وه:

پیغه مبهه -صلی الله علیه وسلم- باسی ئه وه مان بو ده کات که یادی خوا ی
 گه وره -سبحانه وتعالی- بهم وشه مه زاننه خیرتره له دنیا و ئه وهی تیی دایه،
 ئهم وشانه ییش:
 (سبحان الله) واتا: الله پاک و بی گهرده وهه موو عه یب وکه موکورتیه ک له ئه و
 زاته دووره.
 (الحمد لله) واتا: سوپاس وستایشکردنی الله به سیفه ته کانی کاملبوون له گه ل
 خوْشویستنی و به مه زندانانی.
 (لا اله الا الله) واتا: هیچ په رستراویک شایستهی په رستن نییه به هه ق وراستی
 جگه له الله.
 (الله أكبر) واتا: الله له هه موو شتیپک گه وره تره و شکو دارتره.

له سووده کانی فەرمووده که:

١. ئامۆژگاری بۆ یادکردنی خوای گهوره، وخۆشه ویستتره له لای پێغه مبهری
خودا -صلی الله علیه وسلم- له وهی خۆری به سهردا هه لهاتوو (مه بهست
دونیایه).

٢. ئامۆژگاری بۆ زۆر یادکردنی خوای گهوره، چونکه فەزڵ و پاداشتی زۆری
له سه ره.

٣. شتومه ک و مائی دنیا شتیکی که مه، وشه هوهت و ئاره زوو ه کانی ناوی
تیاده چیت و نامینیت.

(٦٢١١)

(۳۵۵) - عن جابر رضي الله عنه قال: سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: «أَفْضَلُ الذِّكْرِ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَفْضَلُ الدَّعَاءِ: الْحَمْدُ لِلَّهِ». [حسن] - [رواه الترمذي والنسائي في الكبرى وابن ماجه]

(۳۵۵) - له جابره وه - رهزای خوی لیبت - ده لیت گویم له پیغه مبهری خودا بوو - صلی الله علیه وسلم - ده یفه رموو: «باشترین زیکر و یاد کردن بریتیه له (لا اله الا الله) ۸، و باشترین نزا بریتیه له (الحمد لله) ۸۸»، ۸ - (لا اله الا الله - واته: هیچ په رستراویک شایسته ی په رستن نییه به هه ق وراست جگه له الله)، ۸۸ - (الحمد لله - واتا: حمد و سوپاس بو خوی گه وره). [حه سه نه] - [تیرمزی ونه سائی (له - الکبری) وئیین ماجه - گپراویانه ته وه]

شیکردنه وه:

پیغه مبهه - صلی الله علیه وسلم - باسی ئه وه مان بو ده کات که باشترین زیکر بریتیه له (لا اله الا الله)، و مانا که ی: هیچ په رستراویک شایسته ی په رستن نییه به هه ق وراست جگه له الله، و باشترین نزا بریتیه له (الحمد لله)؛ ئه میش دانپیدانانه له سهر ئه وه ی به خشه ری نیعمه ته کان خوی گه وره یه - سبجانه و تعالی -، و ته نها ئه و شایسته ی وه سف و ستایشی ته واو وجوانه.

له سووده کانی فه رمووده که:

۱. هاندان بو زور یادی خوی گه وره به وشه ی ته وحید، و نزا کردن به حمد و ستایش کردن.

(۳۵۶) - عن حَوَلَةَ بِنْتِ حَكِيمِ السُّلَمِيَّةِ قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَنْ نَزَلَ مَنْزِلًا ثُمَّ قَالَ: أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ، لَمْ يَضُرَّهُ شَيْءٌ حَتَّى يَرْتَحِلَ مِنْ مَنْزِلِهِ ذَلِكَ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(۳۵۶) - له خهولهی کچی حه کیمی سوله میه وه ده لیت: گویم له پیغه مبه ری خودا بوو - صلی الله علیه وسلم - که ده یفه رموو: «هه رکه سیکی چوو ه شوینیک، وبلیت: (أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ) ۸؛ نه واهیچ شتیک زیانی پیناگه یه نیت هه تا له و شوینه ده رده چیت». ۸ (واته: په نا به وشه کامله کانی خوی گه وره ده گرم [قورئان] له شهر و زیا نی نه وه ی دروستی کردو وه). [صه حیه] - [موسلم گتیراویه تیه وه]

شیکردنه وه:

پیغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم - رینموینی ئومه ته که ی ده کات بو پشت به ستن و په نا وهانا بردن ته نها بو نه و زاته ی که هه موو سوو دیک به ده سته نه وه، وهه موو نار ه حه تی و ترسیک ته نها نه و ده توانیت دووری بخاته وه له مرو ف نه گه ر بجیت بو شوینیک، ئینجا له کاتی گه شتکردن یان سه یران یان شتی تربیت؛ نه می ش به وه ی داوای په ناگرتن له الله بکات به وشه کانی الله - قورئان - له فه زل و به ره که ت و سوو دیان، که سه لامه ته له هه موو که موکو رتی وعه یبیک، له شهر ی هه موو خو لقی تراویک که شهر و زیا نی هه یه، بو یه به رده وام له و شوینه بی ترس و ئارام ده بیت له هه موو شتیک زیانی لیدر.

له سوو ده کانی فه رمو ده که:

۱. په ناگرتن به خوی گه وره په رستنه، وده بیت به خوی گه وره و ناو وسیفه ته کانی بیت.

٢. په ناگرتن (استعاذه) به قسه ی خوی گه وره -قورئان- ؛ رېگه پیدراوه، چونکه سیفه تیکه له سیفه ته کانی الله -سبحانه و تعالی-، به پیچه وانه وه په ناگرتن به هر خولقینراویک شیرکه.

٣. فہ زل و بهرہ که تی ئه م نزایه.

٤. خو پاراستن به زیکره کان هوکاره بو پاراستنی به نده له شهر و زیانه کان.

٥. په ناگرتن به جگه له خوی گه وره له جنوکه و ساحیر و ده جاله کان ؛ هه مووی پوچه له و شیرکه.

٦. هه رکه سیک بجیت بو شوینیک یان تیدا بمینیتته وه له سه فہ ردا ؛ رېگه پیدراوه ئه م نزایه بخوینیت.

(۳۵۷) - عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ أَوْ عَنْ أَبِي أُسَيْدٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمُ الْمَسْجِدَ فَلْيَقُلْ: اللَّهُمَّ افْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ، وَإِذَا خَرَجَ فَلْيَقُلْ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(۳۵۷) - له ئه بی حومهید وله ئه بی ئوسهیدهوه که پیغه مبهری خودا - صلی الله علیه وسلم - دهفه رموئیت: «ئه گهر یه کیکتان چوووه نیو مزگه وتهوه، با بَلِیت: (اللَّهُمَّ افْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ) ۸، وئه گهر ده رچوو - له مزگه وت - با بَلِیت: (اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ) ۸۸». ۸ (واته: خوایه ده رگای ره حمه تت له سهرم بکه یته وه)، ۸۸ (خوایه داوای فه زلی خۆت لیده که م). [صه حیه] - [موسلیم گپراویه تیه وه]

شیگردنه وه:

پیغه مبهه - صلی الله علیه وسلم - رینموئینی ئومه ته که ی کردووه بۆ ووتنی ئه و نزیانه ی که پئویسته بووترین له کاتی ویستی چوونه نیو مزگه وت و ده رچوون لی، نزی چوونه نیو مزگه وت ؛ به م شیویه: (اللَّهُمَّ افْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ) واته: (خوایه ده رگای ره حمه تت له سهرم بکه ره وه)؛ داوا له خوای گه وره ده کات ئه نجامدانی ئه و شتانه ی بۆ ئاسان بکات؛ که ده بنه هو ی ئه وه ی په روه ردگاری ره حمی پئبکات.

ئه گهر بیهوئیت له مزگه وت ده رچوئیت پئویسته ئه م نزیه بَلِیت: (اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ) واته: (خوایه داوای فه زلی خۆت لیده که م)؛ داوای فه زل و چاکه ی زیاتر ورزقی هه لال له په روه ردگاری ده کات.

له سووده کانی فه رمووده که:

۱. ووتنی ئه م نزیه له کاتی چوونه نیو مزگه وت و ده رچوون لی ؛ سونه ته.

٢. په حمه تي باسکرد له کاتي چوونه ژووره وه؛ چونکه نه وهی ده چيته ژووره وه سهرقاله بهو کرده وانه ی له خوای گه وړه و به هه شت نزيکی ده که نه وه، بويه گونجاوه باسی په حمه ت بکريت. و فه زلی باسکرد له کاتي ده رچوون ؛ چونکه ده ره وهی مزگه وت شويني داواکردنی فه زلی خودايه له رزق و بژيوي، بويه گونجاوه باسی فه زل بکريت.

٣. نه م زيکرانه ده لیت کاتيک ده يه ویت بجيته نيو مزگه وت، و کاتيک ده يه ویت ليی ده ر بجيت.

(٦٥٠٩٢)

(۳۵۸) - عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِذَا دَخَلَ الرَّجُلُ بَيْتَهُ، فَذَكَرَ اللَّهَ عِنْدَ دُخُولِهِ وَعِنْدَ طَعَامِهِ، قَالَ الشَّيْطَانُ: لَا مَبِيتَ لَكُمْ، وَلَا عَشَاءَ، وَإِذَا دَخَلَ، فَلَمْ يَذْكُرِ اللَّهَ عِنْدَ دُخُولِهِ، قَالَ الشَّيْطَانُ: أَذْرَكْتُمُ الْمَبِيتَ، وَإِذَا لَمْ يَذْكُرِ اللَّهَ عِنْدَ طَعَامِهِ، قَالَ: أَذْرَكْتُمُ الْمَبِيتَ وَالْعَشَاءَ». [صحيح] - [رواه مسلم]

(۳۵۸) - له جابری کوری عبدالله وه - په زای خویان لیږت - ده لیت: گویم له پیغه مبهه وو - صلی الله علیه وسلم - که ده یفه رموو: «نه گهر پیاو بجیته ماله وه، وناوی خودا بهیښت له کاتی چوونه ژووره وهی وله کاتی خواردنی، نهوا شهیتان ده لیت (به هاوریکانی): ئیمرو هیچ شوینیکي خهوتن وهیچ خواردنیکتان بو نییه، و نه گهر بجیته ژووره وه وناوی خودا نه هیښت، شهیتان (پیان) ده لیت: شوینی خهوتن وخواردنتان بو هه یه». [صحه حیهه] - [موسلیم گپراویه تیه وه]

شیکردنه وه:

پیغه مبهه وو - صلی الله علیه وسلم - فه رمانیکردووه به یادکردنی خوی گه وړه له کاتی ویستی چوونه نیو مال، وپیش خواردن، نه گهر یادی خوی گه وړه بکات به ووتی: (بسم الله) ؛ له کاتی چوونه نیو مال و له کاتی ده ستپیکردنی خواردن، شهیتان به هاوریکانی ده لیت: ئیمرو هیچ شوینیکي خهوتن وهیچ خواردنیکتان بو نییه له م ماله دا، چونکه خاوه نه کهی خوی پاراستووه له شهیتان به یادی خوی گه وړه - سبحانه و تعالی -.

به لام نه گهر پیاو یادی خوی گه وړه نه کات له کاتی چوونه نیو مال و له کاتی خواردن، شهیتان به هاوریکانی ده لیت: شوینی خهوتن وخواردنتان بو هه یه له م ماله دا.

له سووده کانی فەرمووده که:

١. سونه ته -موسه حه به- مروّف زیکر ویادی خواى گه وره بکات له کاتی هاتنه وه بو مال و له کاتی دهستکردن به خواردن، چونکه شهیتان له ماله کاندای ده مینیتته وه، و خواردنی خیزانه که ده خوات ؛ ئه گهر ناوی خودا نه هیئن.
٢. شهیتان چاودیڤری نه وه ی ئاده م ده کات له کرده وه وه ئسوکه وت وه موو شتیکیدا، ئه گهر مروّف بی ئاگا بیت ئه وا ئه مه به هه ل ده زانیت ومه به سته که ی جیبه جی ده کات.
٣. یادکردنی خواى گه وره شهیتان دوور ده خاته وه.
٤. هه موو شهیتانیک شوینکه وته ودوستی هه یه؛ موژده وه رده گرن به قسه کانی وشوینی فەرمانه کانی ده که ون.

(٣٠٣٧)

پیرست

- پیشہ کی ۴
- کرده و کان بهیئی نیه ته کان ومه به سته کانه، وه هرکه سیک بهیئی نیه ته که ی پاداشت
ده درتیه وه ۶
- ئه وه ی کرده ویه ک (پهرستنیک) دابهینیت له م ئاینه ی ئیمه که (له بنه رتدا) تئیدا
نه بیت؛ ئه و ئه و کرده و (داهینراوه) رت ده کرتیه وه ۸
- ئیسلا م بریتیه له وه ی شاهیدی بدهیت به (لا إله إلا الله و محمداً رسول الله)، ونوێژ
ئه نجام بدهیت وزه کات بدهیت ورژووی رهمه زان بگریت وحه ج بکهیت بو مالی خودا
ئه گهر توانیت ۱۰
- ئیسلا م له سهر پینج پایه بنیات نراوه ۱۵
- ما فی خوی گه وره له سهر بنده کانی ئه وه یه بیپهرستن و به هیچ شیوه یه ک هاوبه شی بو
بریار نه دن، و ما فی بنده کان له سهر خوی گه وره ئه وه یه که سزای ئه و که سه نه دات
که به هیچ شیوه یه ک هاوبه شی بو بریار نادات ۱۷
- ههر بنده یه ک شاهیدی بدات به (لا إله إلا الله) و به (مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ) به
راستگویی وه له دلیه وه؛ ئه و الله دۆزه خ له سهر ئه و که سه هه رام ده کات ۱۹
- ئه وه ی بلیت: (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ)، و کوفر بکات به وه ی ده پهرسترت جگه له خوی گه وره
ئه و مال و خوینی هه رامه، و ئیپرسینه وه ی ئه و که سه لای خوی گه وریه ۲۲
- ههر که سیک بمریت و هیچ هاوبه شی بو الله بریار نه دابیت؛ ده چیت به هه شته وه
وه هر که سیک هاوبه شی بو خوی گه وره بریار دابیت؛ ده چیت دۆزه خ وه ۲۴
- ههر که سیک بمریت له سهر پارانه وه له جگه له الله ئه و ده چیت دۆزه خ وه ۲۵
- تو ده چیت بو لای که سانیک له ئه هلی کتیب (گوره کان) با یه که م شت که بانگه وازی
بو ده کهیت بریتی بیت له شاهیدی دان به (لا إله إلا الله و محمد رسول الله) ۲۷
- به خته وه رترین که س به شه فاعه تی من له رژی قیامه تدا ئه وه یه که بلیت (لا إله إلا
الله) ۸ به ئه و په ری دلسۆزی و ئیخلاصی له دل و نه فسیه وه ۲۹

ئیمان (باوەڕ) ھەفتا و چەند بە شیکە -لقیکە- یان شەست و چەند بە شیکە باشتەریان
ووتی: (لا إله إلا الله) یە ٣١

ئایا چی تاوانیک گەورەترینە لەلای خۆی گەورە؟ فەرمووی: «ھاوبەش و ھاوتا بۆ خۆی
گەورە بڕیار بە ھیت لە کاتیکدا ئەو تۆی دروستکردوو» ٣٢

من لە ھەموو ھاوبەش دانانیک بۆ پتووستم ، ئەگەر ھەر کەسێک کردەوێک ئەنجام
بدات و کەسێک بکاتە ھاوبەشی من ئەوا من واز لەو کەسە و کردەوێکە دەنم بە ھۆی
ئەو ھاوبەش دانانەوێکە بۆ من بڕیاری داو» ٣٤

ھەموو ئومەتە کەم دەچنە بە ھەشتەوێک جگە لەو کەسە سەرپێچی بکات و نەبەوێت
..... ٣٦

زیادەری مەکەن لە وەسفکردنی من ھەر وەکو چۆن گاورەکان زیادەری بیان کرد لە
وەسفکردنی کۆری مەریەم (عیسا)، من تەنھا بەندەم، بۆیە بڵێن: بەندە ی خۆدا (عبد
الله) و پیغەمبەری خۆدا ٣٧

ھیچ کەسێک لە ئێوە ئیمانی تەواو و کەم نایێت؛ ھەتا ئەو کاتە ی من خۆشەوێستەر
دەبم لە لای لە منداڵە کە ی و باوکی و ھەموو خەڵکی ٣٩

واز لە پرسیارکردن بھێن سەبارەت بە ئەو شتانە ی کە فەرمانم پێنە کردوون یان نەھیم
لێ نە کردوون، ئەوێ بوو ھۆی تیاچوونی ئەوانە ی پێش ئێوە زۆر پرسیار کردن
و ناکوکیان بوو بە رامبەر پیغەمبەرانیان، ئەگەر نەھیم لێکردن لە سەر شتێک ئەوا خۆتانی
لێ بە دوور بگرن، و ئەگەر فەرمانم پێکردن بە کردەوێک ئەوا ئەنجامی بدەن بە
گوێزە ی تواناتان ٤٠

لە منەو بێگەن ئەگەر ئایەتیکیش بێت، و لە بەنی ئیسرائیلەو رێوایەت بکەن و ھیچی
تێدا نیە، و ئەوێ درۆ بکات بە ناوی منەو ئەوا با جیگایە ک بۆ خۆی دابنێت لە ناو
دۆزەخدا ٤٣

سەرە، نزیکە لەوێ پیاوێک فەرموودە ی کی منی پێبگات لە کاتیکدا لە سەر راخەرە کە ی
پاڵی داووەتەو و دەلێت: لە نیوان ئیمە و ئێوە کتیی خۆدایە ٤٤

نەفەرەت و لەعنەتی خۆی گەورە لە سەر جولە کە و گاورەکان، گۆری پیغەمبەرەکانیان کرد
بە مژگەوت ٤٦

- خودایه گۆره کهم نه کریت به بتیک ۴۸
- ماله کانتان مه کهن به گۆرستان، وگۆره کهم مه کهن به شوینی سهردانیکردن ۴۹
- ئهوان قه ومانیکن ئه گهر بهنده وپیاوی چاک له ناویاندا بمردایه؛ له سهر قه بره کهی شوینی په رستنیان دروست ده کرد ۵۱
- من به رائه تی خۆم ده کهم لای خودا که که سیک بکه م به خه لیلی خۆم ۵۳
- ئایا ره وانه ت بکه م له سهر ئه و رینمایانه ی که پیغه مبه ر - صلی الله علیه وسلم - منی له سهر ره وانه کرد؟ ههر په یکهریک یان وینه یه کت^۸ بیی بیشکینه وتیکی بده ۵۵
- شومیه تی شیرکه (هاوه لدانانه بو خوی گه وره) ۵۶
- له ئیمه نییه: ئه و که سه ی باوه ری هه بیت به شومیه تی له شتیکدا یان داوا بکات به پشکنینی شومیه تی له شتیکدا، وئه و که سه ی فال بگریته وه یان داوا بکات فالی بو بگریته وه ۵۸
- : نه خو شی به ویستی خوی ناگوازیته وه، و شومیه تی نییه، وه ئلم پی خوشه؟، ووتیان فئه ئل چییه؟ فه رمووی: «وشه ی جوان و شیرین ۶۰
- ، ئایا ده زانن پهروه ردگارتان چی فه رمووه؟»، ووتیان: خودا وپیغه مبه ره که ی باشر ده زانن پیانی فه رموو که پهروه ردگار - فه رموویه تی: «به یانی هات به سهر بهنده کانمدا! - هه ندیکیان ئیمانیا ن به من هیئا، وهه ندیکیان کافربوون - بیباوه ربوون به من ۶۲
- ئه وه ی ته میمه یه ک هه ئبواسیت؛ ئه و شیرک وهاو به شی بو الله بریارداوه ۶۴
- (روقیه کان - الرقی) و (ته میمه کان - التمام) و (تیوه له کان - التوله) شیرکن ۶۶
- هه رکه سیک بروات بو لای فالگره وه یه ک وپرسیاری شتیک لیبکات ئه و چل رۆژ نوژی قبول نا کریت ۶۸
- ئه وه ی سویند به جگه له خوی گه وره بخوات ئه و کوفر یان شیرکی کردووه ۶۹
- ئه وه ی سویند به سپارده بخوات؛ ئه و له ئیمه نییه ۷۱
- من والله به ویستی خوی گه وره، سویند بخۆم له سهر شتیک، که ببینم جگه له وه باشره؛ ئه و ئه وه یان که باشره جیبه جیی ده که م، وکه فاره تی سوینده که م ده ده م ۷۲

مه‌لّين: خواي گه‌وره بيه‌ويت و فلان كه‌س بيه‌ويت، به‌لكو بلّين: خواي گه‌وره بيه‌ويت
پاشان فلان كه‌س بيه‌ويت ٧٤

:ئه‌و شته‌ي (تاوانه‌ي) كه زور له‌سه‌رتان ده‌ترسم بيكه‌ن: شيركي بچووكه»، ووتيان
شيركي بچووك چيه، ئه‌ي پيغه‌مبه‌ري خودا؟ فه‌رمووي: ريا ٧٦

ئه‌گه‌ر هه‌ركه‌سيك تۆمه‌تي تاوان (فاسقيتي) يان كوفر بو هه‌ركه‌سيكي تر هه‌لبواسيت
ئه‌گه‌ر هاوه‌له‌كه‌ي به‌و شيوه‌يه نه‌بيت؛ ئه‌وا تۆمه‌ته‌كه‌ بو دژي خوي ده‌گه‌رپته‌وه .. ٧٧

دوو شت هه‌يه نيشانه‌ي كوفرن له هه‌ركه‌سيكدا ئه‌گه‌ر ئه‌نجاميان بدات: تانه‌دان له
رچه‌له‌ك، هاوار وشيوه‌ن كردن له‌سه‌ر مردوو ٧٩

له‌سه‌ر گوڤه‌كان دامه‌نيشن، و به‌رامبه‌ريان نوڤز مه‌كه‌ن ٨٠

فريشته‌كان ناچنه مائيكه‌وه مائيكه‌وه ئه‌گه‌ر سه‌گ يان ويته‌ي تيدا بيت ٨٢

فريشته‌كان هاوه‌لي كۆمه‌ليك نابن ئه‌گه‌ر سه‌گ يان زه‌نگيان تيدا بيت ٨٥

شه‌يتان ديت بو لاي يه‌كيكتان ده‌لّيت: كي ئه‌و شته‌ي دروستكردوو، كي ئه‌و شته‌ي
دروستكردوو، هه‌تاوه‌كو ده‌لّيت: كي په‌روه‌ردگاري دروستكردوو؟ ئه‌گه‌ر گه‌يش
به‌مه‌ با په‌نا به‌ خواي گه‌وره بكرّيت و واز به‌يئيت ٨٦

،ئه‌وه‌ي دژايه‌تي دۆستپي (وه‌ليه‌كي) من بكات؛ ئه‌وا من جه‌نگي له‌ دژ راده‌گه‌يه‌نم
وبه‌نده‌كه‌م به‌ هيچ شتيك له‌ من نزيك نابيته‌وه كه‌ خوشه‌ويست بيت له‌ لام ؛
هينده‌ي نزيكبوونه‌وي ليم به‌ ئه‌نجامداني ئه‌و شتانه‌ي له‌سه‌ري فه‌رزم كردوو ٨٨

ته‌قواي خواي گه‌وره بكه‌ن، وگوپرايه‌لي كاريه‌ده‌ستي موسولمانان بن وفه‌رمانه‌كان
جيبه‌جي بكه‌ن، وئه‌گه‌رچيش به‌نده‌يه‌كي حه‌به‌شي بيت ٩١

هه‌ركه‌سيك له‌ گوپرايه‌لي ده‌ريچيت، وخوي جيا بكاته‌وه له‌ كۆمه‌لي موسولمانان
(په‌رته‌وازه‌ي دروست بكات) وبمرّيت، ئه‌وا مردنه‌كه‌ي مردنيكي جاهيليه‌ته ٩٤

هه‌ر به‌نده‌يه‌ك كه‌ خواي گه‌وره بيكات ده‌سه‌ل‌تدار به‌ سه‌ر كۆمه‌ليكه‌وه، وبمرّيت له
روژيكا كه‌ فيلي كردبيت له‌ ژير ده‌سته‌كاني؛ ئه‌وا خواي گه‌وره به‌هه‌شت له‌سه‌ر ئه‌و
كه‌سه‌ حه‌رام ده‌كات ٩٦

كاربه‌ده‌ستانيك (دين) ؛ رازي ده‌بن له‌ هه‌نديك له‌ كرده‌وه‌كانيان وهه‌نديك
له‌ كرده‌وه‌كانيان په‌ت ده‌كه‌نه‌وه ٩٧

له دووای وهفاتم کۆمه‌ئیک روداو دێته پێش و وناره‌حه‌تی وستهم ب‌لاو ده‌بیته‌وه ،وشتانیک رووده‌دات که لاتان خراپه وپه‌سه‌ند کراو نیه، ووترا: ئه‌ی پ‌ن‌غه‌مبه‌ری خودا فه‌رمانی چیمان پ‌ن‌ده‌که‌یت (واته: ئه‌گه‌ر گه‌یشته‌یه ئه‌و سه‌رده‌مه چی بکه‌ین له‌و حاله‌ته‌دا؟)، فه‌رمووی: «ئه‌و مافه‌ی که له‌ سه‌ر ئیوه‌یه ج‌پ‌به‌ج‌پ‌ی ده‌که‌ن، وئ‌ه‌و مافه‌یشی که ده‌ب‌یت ب‌ۆ ئیوه‌ ج‌پ‌به‌ج‌پ‌ بک‌ر‌یت له‌ خ‌و‌ای گه‌وره‌ داوا بکه‌ن..... ٩٩

هه‌مووتان سه‌ره‌پرشتیار و به‌رپرسیارن ، وه‌ه‌ریه‌کیکتان به‌رپرسیاره به‌رامبه‌ر ژێرده‌سته‌که‌ی ١٠١

ئ‌ه‌ی خودایه، هه‌ر که‌س‌یک کرایه‌که‌ریه‌ده‌ست له‌ سه‌ر کاروباره‌کانی ئومه‌ته‌که‌م، وکاری له‌سه‌ریان قورس کرد؛ ئه‌وا ت‌و‌یش کاری له‌سه‌ر قورس بکه‌..... ١٠٣

ئاین ئام‌ۆژگاریه ١٠٤

،-ئ‌ه‌گه‌ر ئه‌وانه‌ت ب‌ینی که‌ شو‌پ‌نی -ئ‌ه‌و ئایه‌تانه‌ ده‌که‌ون- که‌ روون ن‌ین -له‌ قورئاندا ئه‌وانه‌ن که‌ خ‌و‌ای گه‌وره‌ ناویانی ه‌یناوه‌ (که‌ لایانداه‌ له‌ هه‌ق وراستی)؛ ب‌ۆیه‌ ئاگادار بن ل‌ییان ١٠٧

هه‌رکه‌س‌یک له‌ ئیوه‌ هه‌ر خراپه‌یه‌کی ب‌ینی؛ ئه‌وا با به‌ ده‌ستی ب‌یگ‌ۆر‌یت، ئه‌گه‌ر نه‌یتوانی (به‌ ده‌ستی ب‌یگ‌ۆر‌یت)؛ ئه‌وا با به‌ زمانی ب‌یگ‌ۆر‌یت، وئ‌ه‌گه‌ر نه‌یتوانی (به‌ زمانی ب‌یگ‌ۆر‌یت)؛ ئه‌وا با به‌ د‌لی (ئ‌ینکاری له‌و خراپه‌یه‌ بکات)، وئ‌ه‌م‌یش (ئ‌ینکار کردنی خراپه‌ له‌ د‌لدا) لاوازترینی ئ‌یمان‌ه ١١١

نمونه‌ی ئ‌ه‌و که‌سه‌ی که‌ سنووره‌کانی خ‌و‌ای گه‌وره‌ ت‌پ‌پ‌ر ناکات (خ‌ۆی له‌ تاوانه‌کان به‌دوور ده‌گر‌یت)، وئ‌ه‌و که‌سه‌ی که‌ تاوانه‌کان ده‌کات، وه‌کو که‌سانیک وان که‌ تیروپشک ده‌که‌ن له‌ سه‌ر که‌شتیه‌ک ١١٣

ئ‌ه‌وه‌ی بانگه‌شه‌ بکات ب‌ۆ ه‌یدا‌یه‌ت وچاکه‌کاریه‌ک، ئه‌وا پاداشتی وه‌کو پاداشتی ئ‌ه‌وانه‌ وایه‌ که‌ شو‌پ‌نی ده‌که‌ون -کرده‌وه‌ی پ‌ی ده‌که‌ن-، وئ‌ه‌م‌ه‌یش ه‌یچ له‌ پاداشتی ئ‌ه‌وان که‌م ناکاته‌وه ١١٥

پاداشتی که‌سی ر‌ێن‌یشاند‌ه‌ر ب‌ۆ کاری خ‌یر وه‌کو پاداشتی که‌سی ئ‌ه‌نجامده‌ری کاره‌ خ‌یره‌که‌ وایه ١١٧

والله‌ ئ‌ه‌گه‌ر خ‌و‌ای گه‌وره‌ به‌ ه‌ۆی ت‌و‌وه‌ ه‌یدا‌یه‌تی یه‌ک که‌س بدات باشره‌ ب‌ۆ ت‌ۆ له‌ وشره‌ سووره‌کان ١١٩

ههركه سېك خوى به خه لكانېك بچوئيت؛ ئهوا به يه كېك له ئهوان داده نريت... ۱۲۲

مروڤ له سهر ئايى هاورېكه يه تي؛ بويه با ههر يه كيكتان سهر بكت وبزانيت هاورېيه تي
كي ده كات ۱۲۳

ئهم ئاينه ده گاته ههر شوئنيك كه شهو ورؤزى پېنگات، وخواى گه وره ئهم ئاينه
ده گه يه نيټ به هه موو شوئنيكي نيشته جي بوو وهه موو شوئنيكي چول وبيا بان، هو كاري
شكو داربووني شكو دارانه يان هو كاري سهر شوپووني سهر شوپانه، شكو داريه ك كه
خواى گه وره به هوى ده ستگرتن به ئيسلامه وه ده يبه خشيت، وسهر شوپيه ك كه
خواى گه وره به هوى كوفر وره تده وهى ئيسلامه وه ده يسه پيټيت ۱۲۵

سوئند به ئه وهى كه نه فسي موحه ممه دى به ده سته، هيچ كه سيك نيه له م ئومه ته
له جوله كه يه ك يان نه سرائيه ك سه باره ت به من ببسيټ، پاشان بمرټ له سهر باوړ
نه هيټان بهو په يامه ي كه من پي نير دراوم؛ ئهوا له ئه هلى دوزه خه ۱۲۷

ئهى خه لكينه، وريا وئاگدارى زياده رپه وي وسنور تپه يراندن بن له ئايندا، هو كاري
تياچووني ئه وانه ي پيش ئيوه ؛ زياده رپه وي كردن بوو له ئايندا ۱۲۹

توندره وه كان تياچوون ۱۳۰

جوله كه كان ؛ خواى گه وره تورپه لييان، وگاوپه كان گومړان ۱۳۱

خواى گه وره قه ده ري دروستكراوه كانى نووسيووه پيش ئه وهى ئاسمانه كان وزه وي
دروست بكت به په نجا هه زار سال ۱۳۲

پېغه مبه ري خودا - صلى الله عليه وسلم- بؤمانى گيراپه وه له كاټيكا ئه و راستگوپه و
به راستگو دانراوه -له گه ياندنى وه حيدا-، فهرمووى: «ههر يه كيكتان له كاټي
دروستكردنى كوډه كرټه وه له سكي داكيكا چل رؤز وشه و ۱۳۴

به هه شت نزيكتره له يه كيكي له ئيوه زياتر له به سته ي نه عله كانى ودوزه خيش به هه مان
شيوه ۱۳۶

دوزه خ ده وردراوه به شه هوته وئاره زووه كان، وبه هه شت ده وردراوه به نارچه تي
وتاقيكردنه وه كان ۱۳۸

كاټيك خواى گه وره به هه شت ودوزه خى دروستكرد جبريلي نارد ۱۳۹

ئهو ئاگره ي به كاري دين به شيكه له حه فتا به شى ئاگرى دوزه خ ۱۴۲

خوای گه وره زهوی ده گریټ، وئاسمانه کان ده پېچېتته وه به -دهستی- راستی، پاشان
 ده فهرمویت: من پادشام، کوان پادشاکانی زهوی ۱۴۳
 توندترین ئازاردان له لای خوای گه وره له رۆژی قیامه تدا ؛ له سهر ئه وانه یه که خوین
 ده چوینن به الله له خوئانندندا ۱۴۴
 سویند به ئه وهی نه فسی منی به دهسته، نزیکه دابه زینی کوری مه ریه م له نیوانتان
 فه رمانه وایه کی دادپه روه ر، خاچ ده شکینیت ۱۴۶
 بلی: لا إله إلا الله، به هویه وه شاهیدیت بۆ ده دم له رۆژی قیامه تدا ۱۴۸
 کانیه که م (حه وزه که م) دووری مانگیکه له رۆشتن (دریژییه که ی)، ئاوه که ی سپیره له
 شیر، وبۆنه که ی خوشتره له میسک ۱۴۹
 مردن ده هیتریت له سهر شیوه ی به رانیک ۱۵۱
 ئه گه ر ئیوه ته وه کولتان به خوای گه وره وه کو پنیویست بیت، ئه و رزقتان ده دات
 هه روه کو چۆن رزقی بالنده کان ده دات ۱۵۳
 دوو نیعمه ت خه لکی تیاندا دۆراون: له ش ساغی، وکاتی سهرقال نه بوون ۱۵۵
 ئه و که سه ی به سواری ده روات سه لام له پیاده ده کات، وئه وه ی پیاده یه سه لام له
 دانیشتوو ده کات، وکه م سه لام له زۆر ده کات ۱۵۷
 ئه ی به نده کانم، من سته مم له سهر نه فسی خۆم حه رامکردوو، وله نیوان ئیوه شدا
 به حه رامم داناوه، بۆیه سته م له یه کتری مه که ن ۱۵۹
 خۆتان له سته مکردن بپارینن، چونکه سته مکردن تاریکییه له رۆژی قیامه تدا، و خۆتان
 له په زیلی بپارینن ۱۶۳
 خوای گه وره مۆله ت ده دات به که سی زالم وسته مکار؛ به لام که گرتی ئه و به ری نادات
 وتۆله ی لیده سیئیتته وه ۱۶۴
 خوای گه وره چاکه کان و خراپه کانی نووسی پاشان پروونی کرده وه ۱۶۶
 هه رکه سیک پاش ئیسلامه تی (پاش مسولمان بوونی) چاکه کاری ئه نجامبdat؛ ئه و
 به رپرسار نابیت له و کرده وانه ی له جاهیلیه تدا کردوویه تی، و هه رکه سیک خراپه کاری

بکات له پاش ئیسلامهتی؛ ئەوا لێپرسینهوهی لێدهکړیت سهبارهت به کردهوهکانی
پېشووتر و دواتر..... ١٦٨

ئەوهی دهیلێت و بانگهوازی بۆ دهکهیت باش وچاکه، ئەگەر پیمان بلێت ئەوهی
کردوومانە لێخوښبوونی بۆ ههیه..... ١٧٠

مسوڵمان بوویت له گهڵ ههموو ئەو کردهوه چاکانهی پېشووتر ئەنجامداوه..... ١٧٢

خوای گهوره -هیندهی- چاکهیهک ستهم له ئیماندار ناکات، بههۆیهوه یێی ده بهخشیت
له دونیادا و له سهری پاداشت ده درتیهوه له قیامهتدا..... ١٧٣

خوای گهوره دهفهرمویت: ئەهی نهوهی ئادهم، ههتا تۆ لێم بپارێتیهوه و پهجا وتکام
،لێبکهیت من لیت خوښ ده بم و سهیری زۆری تاوانه کانت ناکهم، ئەهی نهوهی ئادهم
ئەگەر زۆری تاوانه کانت بگاته لای ههورهکانی ئاسمان و پاشان داوای لێخوښبوون له
من بکهیت؛ ئەوا من لیت خوښ ده بم..... ١٧٤

بهندهیهک تاوانیکی کرد، و ووتی: ئەهی پهروهردگار له تاوانه کهم خوښ به..... ١٧٦

هه رکهسێک گوناھیک بکات، پاشان ههستت و دهستنوێژ بگریت، دواتر نوێژ بکات
پاشان داوای لێخوښبوون له الله بکات؛ ئەوا خوای گهوره لێی خوښ ده بێت..... ١٧٩

خوای گهوره دهستی رادهخات به شهوان بۆ ئەوهی گوناھکارانی پوژ تهوبه بکهن
ودهستی را دهخات به پوژ بۆ ئەوهی گوناھکارانی شهو تهوبه بکهن؛ ههتاوهکو خۆر له
پوژئاواوه هه لدیت..... ١٨١

پهروهردگاری بهرز و پهروژمان هه موو شهوێک له سییهکی کو تایی شهودا داده به زیته
ئاسمانی دونیا..... ١٨٢

حه لال ئاشکرایه و حه رام ئاشکرایه..... ١٨٤

جوین به هاوه لانم مه دن، ئەگەر یه کیکتان هیندهی ئو حود ئالتون به بهخشیت؛ ئەوا
ناگات به هیندهی به خشیی چنگیک یان نیو چنگی ئەوان..... ١٨٦

ئەهی کور (ئەهی غولام)، هه ندیك وشهت فیر ده کهم، سنوورهکانی شه ریهتی خودا
بپارێزه؛ ئەوا خودا ده تپارێزیت..... ١٨٧

بلی: ئیمانم به الله هینا پاشان پابهندی رینگای راست به..... ١٩٠

نمونه‌ی ئیمانداران له په‌یوه‌ندی و به‌زه‌یی و سۆزبان به‌رام‌به‌ر یه‌کتر ؛ وه‌کو نمونه‌ی
لاشه‌یه‌ک وان..... ۱۹۱

ئه‌وه‌ی به‌ جوانی و ڕێکی ده‌ست‌نوێژ ب‌گرت؛ ئه‌وا هه‌موو گونا‌هه‌کان له‌ لاشه‌یدا ده‌رده‌چن
هه‌تا وه‌کو له‌ ژێر نینۆکه‌کانه‌وه ده‌رده‌چن..... ۱۹۲

ئاوی ده‌ریا ئاوێکی پا‌که و پا‌که‌ره‌وه‌یه، و مر‌داره‌وه بو‌وی ده‌ریا‌یش هه‌لانه..... ۱۹۴
ئه‌گه‌ر ئاو به‌ ئه‌ندازه‌ی دوو قوله‌ بوو؛ ئه‌وا پی‌سی هه‌لنا‌گرت..... ۱۹۵

ئه‌گه‌ر چوونه‌ سه‌رئاو کردن ؛ ڕوو له‌ قیبه‌له‌ مه‌که‌ن و پ‌شتی تیمه‌که‌ن، به‌ل‌کو ڕوو له‌
رۆژه‌لات یان رۆژئاوا ب‌که‌ن..... ۱۹۷

با هی‌چ یه‌کی‌کتان شه‌رم‌گه‌ی (عه‌وره‌تی) نه‌گرت به‌ ده‌ستی راستی له‌کاتی می‌زکردندا، و با
خۆی پاک نه‌کاته‌وه به‌ ده‌ستی راستی له‌کاتی سه‌رئاو‌کردندا، و با هه‌ناسه‌ نه‌دات له‌ ناو
په‌رداخ‌ی ئاو‌خواردنه‌وه‌یدا..... ۱۹۸

هه‌رکه‌سی‌کتان له‌ خه‌و هه‌ستا و ده‌ست‌نوێژی گرت ئه‌وا با سێ جار ئاو پاداته‌ نیو لووتی
وده‌ری ب‌کات، چون‌که شه‌یتان به‌ در‌تێایی شه‌و له‌سه‌ر لووتی ده‌ی‌ت..... ۱۹۹

پی‌غه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- خۆی ده‌شۆرد به‌ ئاوێک که به‌ ئه‌ندازه‌ی صاعێک
ب‌یت هه‌تا له‌وه‌یه به‌ ئه‌ندازه‌ی پ‌نج مود بو‌وایه، و به‌ یه‌ک مود ده‌ست‌نوێژی ده‌گرت
..... ۲۰۱

خوای گه‌وره نوێژی یه‌کی‌ک له‌ ئیوه‌ قبول ناکات ئه‌گه‌ر ده‌ست‌نوێژی شکا..... ۲۰۳

پیاوێک ده‌ست‌نوێژی گرت و به‌ هینده‌ی شوینی نینۆکی‌ک له‌ پی‌ه‌کانی نه‌شۆردبوو
پی‌غه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- ئه‌م پیاوه‌ی بی‌نی، و پ‌ی فه‌رموو: «ب‌گه‌رێوه به‌ ڕێکی
و جوانی ده‌ست‌نوێژ ب‌گه‌ر..... ۲۰۴

پی‌غه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- له‌کاتی هه‌موو نوێژیکدا ده‌ست‌نوێژی ده‌گرت..... ۲۰۶

پی‌غه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- ده‌ست‌نوێژی گرت و (ئه‌ندامه‌کانی ده‌ست‌نوێژ‌گرتنی) یه‌ک
جار شۆرد..... ۲۰۷

پی‌غه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- ده‌ست‌نوێژی گرت و (ئه‌ندامه‌کانی ده‌ست‌نوێژ‌گرتنی) دوو
جار شۆرد..... ۲۰۸

هه ركه سيك دهستونوژ بگريٽ بهم شيوهيهي كه من دهستونوژم گرت، پاشان دوو پكات نوټز بكات بهي ئه وهى له گه‌ل خویدا بدویت، ئه‌وا خ‌واي گه‌وره گونا‌هه كاني پيش‌ووي خوش ده‌بيت..... ٢١٠

ئه‌گه‌ر يه‌كيك له ئيوه دهستونوژي گرت؛ ئه‌وا با ئاو ب‌كاته (هه‌لبمژته) نيو لوتيه‌وه وپاشان ده‌ري ب‌كات، وئه‌گه‌ر به‌ردى به‌كاره‌ينا بو خ‌و پاك‌كرده‌وه؛ ئه‌وا با (ژماره‌ي به‌رده‌كان) تاك بيت..... ٢١٤

هه‌ردوو‌كيان ئازار ده‌درين، و له‌سه‌ر تاواني گه‌وره ئازار نا‌درين؛ يه‌كي‌كيان: خ‌وي نه‌ده‌پاراست (له‌پرشي ميز) له‌كاتي ميز‌كردن، وئه‌وي تريان: كاري دوو زما‌ني كردن (نه‌ميه‌م كردن) بوو..... ٢١٦

پيغه‌مبه‌ر- صلى الله عليه وسلم- كا‌تيك ب‌چوايه بو ده‌ست به‌ ئاو گه‌ياندن ده‌يووت
اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْخُبْثِ وَالْخَبَائِثِ»..... ٢١٧

پيغه‌مبه‌ر- صلى الله عليه وسلم- ئه‌گه‌ر له‌ سه‌رئاو‌كردن ده‌ري‌چوايه، ده‌يفه‌رموو غفرانك..... ٢١٩

سيواك پاك‌كه‌ره‌وه‌يه بو ده‌م وه‌وكاري رازي بووني خ‌واي گه‌وره‌يه..... ٢٢١

پيغه‌مبه‌ر- صلى الله عليه وسلم- ئه‌گه‌ر شه‌وه‌لبستايه؛ ئه‌وا سيواكي ده‌كرد..... ٢٢٢

ئه‌گه‌ر قورس ونا‌ره‌حه‌ت نه‌بوايه له‌ سه‌ر ئومه‌ته‌كه‌م؛ ئه‌وا فه‌رمانم پي‌يان ده‌كرد به‌ سيواك‌كردن له‌ پيش هه‌موو نوټ‌زي‌كدا..... ٢٢٣

ما‌فه له‌سه‌ر هه‌موو مسو‌لما‌نيك جا‌زيك خ‌وي بشوات له‌ هه‌موو حه‌وت ر‌وژي‌كدا؛ كه‌ سه‌ر ولاشه‌ي تي‌دا ده‌شوات..... ٢٢٥

پي‌نج شت له‌ في‌تره‌ته‌وه‌يه..... ٢٢٦

ته‌نها چووكي-ئه‌ندامي زاو‌زي- ده‌شو‌ريٽ، وده‌ستونوژ ده‌گريٽ..... ٢٢٨

پيغه‌مبه‌ري خدا- صلى الله عليه وسلم- ئه‌گه‌ر خ‌وي بش‌وردايه به‌ه‌وي له‌ش‌گران بووني‌وه، سه‌ره‌تا ده‌سته‌كاني ده‌شو‌رد پاشان ده‌ستونوژي ده‌گرت وه‌كو شيوازي ده‌ستونوژگرتن بو نوټز، دواتر خ‌وي ده‌شو‌رد..... ٢٣٠

به‌س بوو بوٽ كه‌ به‌ ده‌سته‌كانت ته‌نها ئه‌مه ئه‌نجام ب‌ده‌يت»، پاشان: يه‌ك جا‌ر ده‌سته‌كاني (ناو له‌په‌كاني) دا به‌ سه‌ر زه‌ويدا، دواتر ناو له‌پي چه‌پي مه‌س‌كرد به‌سه‌ر

پشتی دهستی راستی، ههروهها دیوی سهروهی ههردوو دهسته کانی ورووی پ مهسح کرد ۲۳۲

وازیان لیبینه؛ چونکه من به دهستووژهوه له پیم کردوون ۲۳۴

واز له نوێکردن بهینه بهی پی -ماوهی- ئەو رۆژانهی تووشی سوری مانگانه دهبوویت تیئاندا، پاشان خۆت بشۆ ونوێژ بکه ۲۳۶

ئهگەر یه کیکتان ههستی بهشتیک کرد له سکیدا، تووشی گومان بوو ئایا هیچ شتیکی لێوه دهچووه یان نا، ئەوا با له مرگهوت دهرنهچیت ههتاوه کو دهنگیک دهبیستیت یان بۆنیک دهکات ۲۳۸

ئهگەر سهگ له پهرداخ یه کیک له ئیوه ئاوی خواردهوه، ئەوا با ههوت جار بیشۆریت ۲۳۹

ئهگەر بانگیژ بلیت: (الله أكبر الله أكبر)، ویه کیکتان بلیت: (الله أكبر الله أكبر) ... ۲۴۱

ئهگەر گوێ بیستی بانگ ییژ بون ئەوا ئەوه بلین که ئەو دهیلت پاشان سهلاتم لهسه ر بدهن ۲۴۳

ههركه سیک کاتیک گوئی له بانگیژ دهبیّت، بلیت: (أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، رَضِيتُ بِاللَّهِ رَبًّا وَبِمُحَمَّدٍ رَسُولًا، وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا) ۸، ئەوا خوا ی گهوره له تاوانه کانی خۆش دهبیّت ۲۴۶

ههركه سیک کاتیک گوئی له بانگ دهبیّت و بلیت: (اللهم رب هذه الدعوة التامة والصلاة القائمة، آت محمدا الوسيلة والفضيلة، وابعته مقاما محمودا الذي وعدته)؛ ئەوا شه فاعه تی من بو ئەو که سه واجب دهبیّت له رۆژی قیامه تدا ۲۴۸

نزا کردن له نیوان بانگدان وقامهت کردن رەت ناکرێتهوه ۲۵۳

ئایا گویت له بانگ دهبیّت؟». ئەویش ووتی: به ئی، فهرمووی: «کهواته وهلامی بدهروه ۲۵۵

ئهگەر رووباریک له پێش دهرگای یه کیک له ئیوه بیّت، وروژانه پینج جار خوی تیدا بشوات، ئایا هیچ پیسیه ک لهسه ر لاشه ی دهمنیتیت ۲۵۶

«چی کرده و به ک خوشه و یستیرینه لای الله؟ فەرمووی: «نوێژ کردن له کاتی خۆی و وتم: پاش ئەوه چی؟ فەرمووی: «چاکه کاری به رامبەر دایک و باوک» و وتم: پاش ئەوه چی؟ فەرمووی: «جیهاد و تیکۆشان له پێناو الله..... ٢٥٧»

هه‌رمسولمانیک کاتیک ساتی نوێژی فەرزد دیت، به جوانی وریکی: ده‌ستنوێژ بگریت و خشوعی هه‌ب و رکوع ببات، ئەوا ئەمه ده‌بیته هۆی لیخۆشبوون له تاوانه‌کانی.... ٢٥٩

پێنج نوێژه‌که، و هه‌ینی بۆ هه‌ینی، و ره‌مه‌زان بۆ ره‌مه‌زان، هه‌موویان ده‌بنه هۆی سرپنه‌وه‌ی تاوان و گونا‌هه‌کانی نیوانیان، ئە‌گه‌ر هاتوو مرۆفی موسلمان خۆی به‌دوور گرت له تاوانه‌گه‌وره‌کان..... ٢٦١

فه‌رمان به‌ منداڵه‌کانتان بکه‌ن به‌ نوێژکردن له ته‌مه‌نی حه‌وت سالی‌دا، ولتیان بده‌ن له‌سه‌ر نوێژنه‌کردن له ته‌مه‌نی ده‌ سالی‌دا، وجیگاکانیان جیا بکه‌نه‌وه..... ٢٦٢

په‌روه‌ردگاری مه‌زن ده‌فه‌رمو‌یت: نوێژم له‌ نیوان خۆم و به‌نده‌که‌م دابه‌شکردوو به‌ بۆ دوو به‌ش، و ئە‌گه‌ر به‌نده‌که‌م دا‌وای هه‌رشتیکم لیبکات؛ پێی ده‌به‌خشم..... ٢٦٣

ئە‌و به‌یمانە‌ی (جیاکاره‌وه‌ی) له‌ نیوان ئیمه‌ی (موسلمان) و ئە‌وانی (کافر‌دا) هه‌یه؛ نوێژ کردنه..... ٢٦٦

بێگومان (ئە‌و سنووره‌ی وه‌ستاوه) له‌ نیوان مرۆف -و- کوفر و شیرک؛ وازه‌یتانه له‌ نوێژکردن..... ٢٦٧

ئە‌ی بیلال، هه‌سته قامه‌ت بکه‌ بۆ نوێژ، خه‌مه‌وینمان بکه‌ به‌هۆیه‌وه..... ٢٦٨

اللَّهُمَّ باعد بيني وبين خطاياي كما باعدت بين المشرق والمغرب..... ٢٧٠

پێغه‌مبه‌ری خودا -صلی الله علیه وسلم- هه‌ردوو ده‌سته‌کانی هه‌تاوه‌کو ئاستی شانە‌کانی به‌رزده‌کرده‌وه: ئە‌گه‌ر نوێژی دابه‌ستایه..... ٢٧٢

هه‌رکه‌سیک له‌ نوێژدا (له هه‌موو ریکاتی‌دا) سوهره‌تی -الفاتحه- نه‌خوینیت؛ ئە‌وا نوێژه‌که‌ی دروست نییه (قبول ناکریت)..... ٢٧٤

پێغه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- هاته‌ نێو مزگه‌وته‌وه، وله پاشان پیاویک هاته‌ نێو -مزگه‌وته‌وه و نوێژی کرد، و پاشان هات و سه‌لامی له پێغه‌مبه‌ر -صلی الله علیه وسلم- کرد، پێی فەرموو: بگه‌رێوه نوێژه‌که ئە‌نجام بده‌ره‌وه (دوو‌باره‌ی بکه‌ره‌وه)، چونکه‌ تۆ نوێژت ئە‌نجام نه‌دا..... ٢٧٥

له نښتوتان من نښکترينم -له شپږوازی- نه نښامدانی نوښی پښغه مبهري خودا -صلي الله عليه وسلم- ؛ نه مه چونه تي نوښکردنی بوو هه تا دونیای به جه پښت ۲۷۷

فهرمانم پیکراوه که له سهر هوت ئیسک سوجه بهرم ۲۸۰

چ نښه ک هیوا وره جا وایه که وه لām بدرنښته وه؟ فهرمووی: نښکردن له ناوه راستی کوټای شهو، وله پاش نوښه فهرزه کان ۲۸۱

نښه پهره ردگار تان ده بینن هره وه کو چوڼ نه م مانگه ده بینن ۲۸۳

پښغه مبهري -صلي الله عليه وسلم- له دوو پکاتي سونه تي پښ نوښی به یانیدا: ﴿قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ﴾ و ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ ده خویند ۲۸۴

نه وهی پارنښگاری له نه نښامدانی (نوښی به یانی ونوښی عه سر -به ردهین: البردین-) بکات؛ نه وا ده چښته به هه شته وه ۲۸۶

هه رکه سیک نوښی به یانی بکات؛ نه وا له ژیر -په یمان و- پاراستی خودایه ۲۸۷

نه وهی واز له نوښی عه سر به پښت؛ نه وا کرده وه کانی بوچه له ده پښته وه ۲۸۹

هه رکه سیک نوښتیکی له بیرچو ؛ نه وا با نوښه که نه نښامدات نه گهر بیري که وه ته وه هیچ که فاره تیکی نیه مه گهر نه وه نه پښت ۲۹۰

کورسترین نوښ له سهر دوو رووه کان نوښی عیسا و به یانیه، جا نه گهر بیانزانیایه نه وه دوو نوښه چه ندیک خیر وفه زلی گه وره یان تڼدایه ؛ هه به گاگو لکی بو دی ده هاتن ۲۹۱

نه گهر پښغه مبهري خودا -صلي الله عليه وسلم- پښتی له رکوع بردن به رز بکر دایه ته وه ،دهیووت : «(سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ، اللَّهُمَّ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ، مِلَّةَ السَّمَاوَاتِ وَمِلَّةِ الْأَرْضِ) وَمِلَّةَ مَا شِئْتَ مِنْ شَيْءٍ بَعْدَ ۲۹۳

پښغه مبهري -صلي الله عليه وسلم- له به ینی دوو سوجه که دا دهیووت: (رب اغفر لي رب اغفر لي ۲۹۴

پښغه مبهري -صلي الله عليه وسلم- له نښوان دوو سوژده که دا دهیووت: «اللهم اغفر لي وارحمي، وعافني، واهدني، وارزقي ۲۹۵

نه گهر نوښتاتان کرد؛ ریزه کانتان رڼک بکه ن پاشان یه کیکتان پښنوښتاتان بو بکات .. ۲۹۷

پیغمبره - صلی الله علیه وسلم - فیری ته شه هود (ته حیات) ی کردم ههروه کو چۆن
فیری سوره تیکی قورئانی ده کردم..... ۳۰۳

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، وَعَذَابِ النَّارِ، وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ، وَمِنْ فِتْنَةِ
الْمَسِيحِ الدَّجَالِ..... ۳۰۶

سوور به له سه ر زۆر سوچه بردن بۆ خوی گه وه؛ چونکه تۆ هه ر سوچه ده ک بهیت
ئهوا خوی گه وه پله یه ک به رزت ده کاته وه، وتاوانیکت له سه ر لا ده دات ۳۰۹

نوێژ دروست نیه؛ کاتیک خواردن ئاماده بییت، یان کاتیک ته نگه تاو بییت به یه کیک له
پیسیه کان..... ۳۱۱

ئه وه شهیتانیکه پیی ده ووتریت خیزه ب، ئه گه ره هه ستت پێ کرد په نا به خوی گه وه
بگه لی، و سێ جار تف بکه به لای چه پتدا ۳۱۲

ئه وه که سه ی خراپترین دزی ده کات ئه وه یه که له نوێژه که ی ده دزیت..... ۳۱۴

ئایا ئه وه ی له پیش ئیمام سه ری به رز ده کاته وه؛ ناترسیت له وه ی که خوی گه وه سه ری
وه کو سه ری گوێ درێژ لیبکات، یان شیوه ی وه کو شیوه ی گویدرێژ لیبکات..... ۳۱۵

ئه گه ره یه کیکتان گومانی له نوێژه که ی هه بوو، نه زانیت چه ند رکاتی ئه نجامدا وه سێ یان
چوار؟ با گومانه که ی دوو ریخته وه و بنجینه ی نوێژه که ی له سه ر ئه وه دا به زینیت که
لیی دنیایه، پاشان با دوو سوچه ببات پیش ئه وه ی سه لام بداته وه، ئه گه ره پینج رکاتی
ئه نجامدا بییت؛ ئهوا نوێژه که ی به رکاتی جووت ده بییت، و ئه گه ره چوار رکاته که ی
ئه نجامدا بییت؛ ئهوا ئه مه سه ره شو رکرنه بۆ شهیتان..... ۳۱۶

پیغمبری خودا - صلی الله علیه وسلم - پیاویکی بیی له پشت پزینکه وه به ته نها نوێژ
ده کات، فه رمانی پیکرد که نوێژه که ی دوو باره بکاته وه..... ۳۱۹

ئه وه پیاویکه شهیتان میزی کردووه ته نیو گوێیه کانی..... ۳۲۰

خیرترین رۆژ که خۆر تیدا هه له تابتی رۆژی هه یه نیه..... ۳۲۲

ئه وه ی رۆژی جومعه خۆی بشوات وه کو خۆشۆردن بۆ پاک بوونه وه له له شگرانی، پاشان
له ماوه ی یه که م بجیت وه کو ئه وه وایه وشتریکێ کرد بیته قوربانی، و ئه وه ی له ماوه ی
دوو هه مدا بجیت وه کو ئه وه وایه مانگایه کی کرد بیته قوربانی..... ۳۲۴

اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلَامُ وَمِنْكَ السَّلَامُ، تَبَارَكْتَ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ..... ۳۲۶

پيڻغه مبهـر - صلى الله عليه وسلم- له پاش هه موو نوټيځيک ئه ته هليله ی دهووت ... ۳۲۸

پيڻغه مبهـر - صلى الله عليه وسلم- له پاش هه موو نوټيځيکي فهرز دهيووت ۳۳۱

هه رکه سيک پاش هه موو نوټيځيک: سى وسى جار بليت (سيحان الله)، وسى وسى جار بليت (الحمد لله)، وسى وسى جار بليت (الله أكبر)، ئه مه نه وه د ونؤ وسه ده هه م ته واو بکات به ووتنى: (لا إله إلا الله وحده لا شريك له، له الملك، وله الحمد، وهو على كل شيء قدير)؛ ئه وا خواى گه وره له گونا هه کاني خوښ ده بټي ئه گهر وه کو که فى سه ر ده رپاش بن ۳۳۳

هه رکه سيک (ئايه تي کورسى) بخوښيټ له پاش هه موو نوټيځيکي فهرز؛ ئه وا هيچ شتيک ريگر نابيت له وهى بجيټه به هه شته وه جگه له مردن نه بټي ۳۳۶

ده رکاتم له بهرکرد له پيڻغه مبهـره وه - صلى الله عليه وسلم- (له نوټزه سونه ته کان) .. ۳۳۸

پيڻغه مبهـر - صلى الله عليه وسلم- هه رگيز وازى نه ده هټنا له ئه نه جامداني چوار پکاتي سونه ت له پيش نوټيزى نيوهرؤ ودوو پکاتي سونه ت له پيش نوټيزى به ياني ۳۳۹

ئه گهر يه کيکتان چوه نيو مزگه وته وه ؛ با دوو پکات ئه نه جامدات پيش ئه وهى دابنشيټ ۳۴۰

ئه گهر به هاوړپکه ت بليټي: بيده نگ به له روژى هه يني له کاتيکدا وتار خوښ وتار ده دات؛ ئه وا تو قسه يه کي پوچ وبه تالت وتوه ۳۴۲

به پيوه نوټز بکه، ئه گهر ناتوانيت ئه وا به دانيشتنه وه ئه نه جامى بده، خو ئه گهر هه ر ناتوانيت ئه وا به پالکه وته نه وه نوټز بکه ۳۴۳

نوټزکردن له مزگه وته ی من خيږى زياتره له هه زار نوټزکردن له مزگه وته کاني تر، جگه له مزگه وتي حهرام نه بټي ۳۴۴

هه رکه سيک مزگه وتيک له پيناو خواى گه وره دروست بکات؛ ئه وا خواى گه وره (خانويه کي) بو دروست ده کات له به هه شتدا وه کو ئه وه ۳۴۵

هه ر خاوه ني زير وزيونک مافه که ی (زه کاته که ی) نه دات له روژى قيامه تدا پليتي ناگريني بو ئاماده ده کرټ که له ناگري دوزه خدا سوور کراوه ته وه، لاتنه نيشت و نيوچاوان وپشتي پي داخ ده کرټ ۳۴۷

خېږکړدن له سامان کهم ناکاتهوه، وبه نده به ليځو شېبون له خه لکي په روه ردگار
شکو دارتری ده کات، و نه وهی له بهر الله ساده بیت، ئەوا الله به رزی ده کاته وه... ۳۵۶

خواي گه وره ده فهرمویت: ئەي نه وهی ئا دهم ببه خشه؛ بیت ده به خشم..... ۳۵۷

نه گهر پياو خه رجي بکات له سهر خیزانه که ی و له سهر ئەمه چاوه رپی پاداشت بیت؛
ئەوا ئەمه چاکه یه بۆی..... ۳۵۸

گورینه وهی ئالتون به ئالتون رپیا به مه گهر ده ست به ده ست بیت له و شوینه دا
گورینه وهی زیو به زیو رپیا به مه گهر ده ست به ده ست بیت له و شوینه دا، گورینه وهی
گه نم به گه نم رپیا به مه گهر ده ست به ده ست بیت له و شوینه دا، گورینه وهی جو به
جو رپیا به مه گهر ده ست به ده ست بیت له و شوینه دا..... ۳۵۹

پیغه مبه ر- صلی الله علیه وسلم- (زه کاتی سهر فیره) ی فهرز کرد له سهر نیر و می و ئازاد
وکۆیله..... ۳۶۳

ئەي خه لکینه، سه لام له یه کتر بکه ن، و په یوه ندی خزمایه تی بگه یه نن، و خواردن
ببه خشن، وشه ونوئژ بکه ن له کاتیکدا خه لکي خه وتوون؛ ئەم کرده وانه بکه ن ئەوا به
سه لامه تی ده چنه به هه شته وه..... ۳۶۵

خواي گه وره ی پاک و پیرۆز (دووره له که موکورتی) وهیچ شتیک قبول ناکات مه گهر
پاک نه بیت، و فهرمانی کردووه به ئیمانداران هه روه کو چون فهرمانی کردووه به
پیغه مبه رانیش، بۆیه خواي گه وره فهرمویه تی: يَا أَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُّوا مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَاعْمَلُوا
صَالِحًا..... ۳۶۶

ئەوهی دهر فته بدات به که سیک که نارحه تی له سهره (به هوی قهرزه وه)، یان شتیک
له قهرزه که ی له سهر کهم بکاته وه؛ ئەوا الله ده یخاته ژیر سیبه ری عهرشی خوی... ۳۶۹

ره حمه تی خودا له پیاوینک لیپورده - ئاسان- و به خشنده بیت کاتیک ده فروشیت و کاتیک
ده کریت و کاتیک داوای قهرزه که ی ده کات..... ۳۷۰

ئەگهر رۆبشتیت بۆ لای که سیک که حالی ناله بار و قورس بوو (له رووی داراییه وه)
ئەوا چاوپووشی لیپکه، به لکو خواي گه وره له ئیمه ش خوش بیت..... ۳۷۲

پیاوانیک مولکی خواي گه وره به ناهه ق به کار ده یین (به فیرۆی ده دهن و مافی خوی
پیناده ن)؛ ئەوا دۆزه خ بۆ ئەوانه یه له رۆژی قیامه تدا..... ۳۷۳

الله ی بهرز وشکودار فہرمووی: ھەموو کردەوہکانی نەوہی ئادەم بۆ خۆیەتی؛ جگە لە
رۆژووگرتن نەبێت، بە دُنیاپیەوہ بۆ منە و من پاداشتی لە سەر دەدەمەوہ ٣٧٥

ئەوہی مانگی رەمەزان بە رۆژوو بیّت بە باوەر و ئیمانەوہ و چاوەرپی پاداشت بیّت
لەسەری لە لایەن خوداوہ؛ ئەوا خوای گەورە لە ھەموو تاوانەکانی پێشووی خۆش
دەبیّت..... ٣٨٠

لە بەھەشتدا دەرگایەکی ھەیە، پێی دەووتریّت: رەیان، رۆژووگرەکان لەیوہ دەچنە
،ژوورەوہ لە رۆژی قیامەتدا، جگە لە ئەوان کەسی تر لەو دەرگایەوہ ناچیتە ژوورەوہ
دەووتریّت: لە کوێن رۆژووگرەکان؟ ھەلدەستن و بەرەو دەرگاکە پێش دەکەون، جگە لە
ئەوان کەسی تر لەو دەرگایەوہ ناچیتە ژوورەوہ، ئەگەر ھەموویان چوونە ژوورەوہ
دەرگاکە دادەخریّت و کەسی تر ناچیتە ژوورەوہ..... ٣٨١

،ئەگەر رەمەزان ھات؛ دەرگاکانی بەھەشت دەکرننەوہ و دەرگاکانی دۆزەخ دادەخرین
وشەیتانەکان کۆت و زنجیر دەکرن..... ٣٨٢

ھەرکەسیک بە رۆژوو بیّت و بە ھۆی لە بیرچوونەوہ بخوات یان بخواتەوہ؛ ئەوا با
رۆژووہکە ی تەواو بکات (نەیشکینیت)، چونکە ئەوہ خوای گەورە رزقی خواردن
و خواردنەوہی پێ بەخشیوہ..... ٣٨٤

پێغەمبەر -صلی اللہ علیہ وسلم- لە دە شەوی کۆتایی رەمەزان ئیعتیکافی دەکرد، ھەتا
خوای گەورە رۆژی کیشا، پاشان خیزانەکانی لە پاش ئەو ئیعتیکافیان دەکرد..... ٣٨٦

پێغەمبەر -صلی اللہ علیہ وسلم- ئەو ھەول و کۆششە زۆری دەیکرد بۆ پەرستن لە
رەمەزاندا لە مانگەکانی تردا بەو شێوہیە نەبوو، ولە دە شەوی کۆتایی رەمەزاندا ئەو
ھەول و کۆششە زۆری دەیکرد بۆ پەرستن لە شەوہکانی تر بە شێوہیە نەبوو..... ٣٨٧

پێغەمبەر -صلی اللہ علیہ وسلم- ئەگەر دە شەوی کۆتایی بەھاتایە؛ شەوہکانی زیندوو
دەکردەوہ، و خیزانەکانی ھەلدەستاند، و ھەول و کۆششی زۆری دەکرد، ولە خیزانەکانی
دووردەکەوتەوہ..... ٣٨٩

ئەوہی رۆژیک لە پیناو خوای گەورە بە رۆژوو بیّت؛ ئەوا خوای گەورە رپووی دوور
دەخاتەوہ لە دۆزەخ بە ئەندازەی ھەفتا سال..... ٣٩٠

خەلیلەکەم -صلی اللہ علیہ وسلم- فەرمانی سی شتی پیکردم: رۆژووگرتنی سی رۆژ لە
ھەموو مانگیک، و دوو رکات نوێزی چیشتنەنگاو، و نوێزی ویتەر بکەم پێش خەوتن... ٣٩٢

پارشیو بکهن چونکه پارشیوکردن بهره کهت وپروزی تیدایه..... ۳۹۴

:نهم دوو رۆژه پیغمه مبر -صلی الله علیه وسلم- نه هی کردوو له رۆژووگرتن تیاندا
رۆژی شکاندنی رۆژوو کانتان (مه بهستی: یه کهم رۆژی جه ژنی رهمه زانه)، و رۆژه که ی
تر: له قوریانیه کانتان دهخون (مه بهستی: رۆژه کانی جه ژنی قوریانه)..... ۳۹۶

ئه وهی نوژی ته راویح ئه نجامدات له شهوی قهردا به باوه و ئیمانوه و چاوه ری
پاداشت بیت له سهری له لایه خوداوه؛ ئه وا خوی گه و ره له هه موو تاوانه کانی
پیشووی خوش ده بیت..... ۳۹۸

ئه وهی حه ج ئه نجام بدات، وقسه ی خراب و نا ره وا نه کات (نزیك نه بیته وه له خیزانی
به چیژوه رگرتن)، و تاوان و گونا ه ئه نجام نه دات ئه وا ده گه ریته وه (له حه ج کردنه که ی)
وه کو ئه و رۆژه ی له دایک بووه..... ۳۹۹

(ته لیه ی) پیغمه مبر -صلی الله علیه وسلم- بهم شیوه یه بوو: لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ، لَبَّيْكَ
لا شریک لك لَبَّيْكَ، إن الحمد والنعمه لك والملك، لا شریک لك..... ۴۰۰

هیچ رۆژیک نییه که ئه نجامدانی کرده وهی چاک خوشه ویست بیت لای خوی گه و ره
وه کو ئه م رۆژانه» مه به ست ده رۆژی یه که می (مانگی ذی الحجه) یه..... ۴۰۳

جیهاد به ری بکهن به رام بهر موشریکه کان به مالتان ونه فستان وزمانتان..... ۴۰۴

واز له و شتانه به یته که گومانته لیان هه یه، بۆ شتانیك که گومانته لیان نییه... ۴۰۷

خوی گه و ره به وهی منه وه له ئومه ته کهم خوش بووه له شتیك که له نه فسی
وده روونی خویندا ده یلینه وه، مه گه ر کرده وهی پیبکهن یان بیلین..... ۴۰۸

خوی گه و ره سهیری شیوه و سهروهت و سامانتان ناکات، به لکو سهیری دل
و کرده وه کانتان ده کات..... ۴۱۰

خوی گه و ره غیره ده کات، و ئیماندار غیره ده کات، غیره قی خوی گه و ره ئه وه یه که
ئیماندار کرده وه یه ک بکات که خودا حه رامی کرده وه له سهری..... ۴۱۱

خوتان بپاریزن له حهوت تاوانه و ئیرانکه ره که..... ۴۱۲

ئایا هه و آلتان پی بدهم به تاوانه گه و ره کان؟..... ۴۱۴

تاوانه گه وره کان (الكباثر): شیرک وهاوه ئدانان بۆ خوای گه وره، خراپه کاری به رامبه ر
دایک وباوک، وکوشتنی نه فسیک، سوئند خواردن به ناهه قی..... ٤١٦

یه که م شت که دادگای له سه ری ده کریت له نیوان به نده کان له رۆژی قیامه تدا ؛ بریتیه
له خوینه کان..... ٤١٨

هه رکه سیک په یمان پیدراوێک بکوژیت ؛ ئه و بۆنی به هه شت ناکات..... ٤١٩

ئه و که سه ی په یوه ندی خزمایه تی به چرینیت ناچیت به هه شته وه..... ٤٢٠

هه رکه سیک هه ز ده کات رزقی زۆر و فراوان بیت، وته مه نی درێژتر بیت؛ ئه و با
په یوه ندی خزمایه تی به گه یه نیت..... ٤٢١

ئه وه خزم ودۆستی راسته قینه نه که چاکه به چاکه ده داته وه، به لام خزم ودۆستی
راسته قینه ئه و که سه یه که ئه گه ر به رامبه ره که ی په یوه ندی خزمایه تی پچراند ئه و هه ر
په یوه ندی که ده گه یه نیت..... ٤٢٢

ووتم: ئه ی پیغه مبه ری خودا، ئایا کێ شایسته تره بۆ ئه وه ی به رامبه ری چاکه کار بم؟
فه رمووی: دایکت، پاشان دایکت، پاشان دایکت، پاشان باوکت، پاشان له ئه وان
خوارتر له رووی نزیکي خزمدا ریبه وه..... ٤٢٤

ئایا ده زانن غه یبه ت چییه ؟ ووتیان: خودا وپیغه مبه ره که ی ده زانیت، فه رمووی: ئه وه به
شتیک بلتیت سه باره ت به براکه ت که ئه گه ر ئه و ببیستیت هه زی پینه کات..... ٤٢٥

هه موو سه رخۆشکه ریگ ئاره فه، وهه موو سه رخۆشکه ریگ هه رامه، وئه وه ی ئاره ق
بخواته وه له دونیادا وله کاتیکدا بمریت که هوگری بوو بیت وته وه ی لی نه کرد بیت؛
ئه و له رۆژی دوا ییدا ناخواته وه..... ٤٢٧

پیغه مبه ر- صلی الله علیه وسلم- نه فره تی کردووه له به رتیلده ر و به رتیلخۆر (که به رتیل
وه رده گریت بۆ گۆرینی) حوکم و بپار..... ٤٢٩

هه سودی به یه کتری مه به ن، وفیل مه که ن له مه زاددا، و رقتان له یه کتری نه بیته وه
و پشت له یه کتری مه که ن، وله سه ر فروشتنی یه کتر شت مه فروشن، و به نده ی خودا
بن به برایه تی هه..... ٤٣٠

ئاگاداری گومانی خراپ بن، چونکه گومانی خراپ درۆترین قسه ولیکدانه وه یه..... ٤٣١

که سه ی دوو زمان (نه میمه که ر) ناچیت به هه شته وه..... ٤٣٣

۴۳۴ ھەموو ئومەتەكەم پارىزراون جگە لە ئەوانە نەبىت كە تاوانە كان ئاشكرا دەكەن... ۴۳۴
 ئەى خەلكىنە، خودا خۆگەورەزانىنى (نەفامىيەكانى) جاھىليەتى لەسەرتان لا برد و شانازى
 كردن بە باوباپىرانەوھ... ۴۳۶
 رىق لىبووترىن پىياو لە لاى اللە ئەوھىيە زۆر و بەتوندى گەفتوگۆ دەكات و مەلكە چ نەبىت بۆ
 ھەق... ۴۳۸
 ئەگەر دوو مەسۇلمان رۆوبەرووى يەكتر بىنەوھ بە شەمشىرەكانىيان ئەوا بكوژ و كوژراو لە
 دۆزەخدان... ۴۳۹
 ئەوھى چەك ھەلەبگىرەيت بەرامبەرمان ئەوا ئەو كەسە لە ئىمە نىيە... ۴۴۰
 جوتىن بە مردووەكان مەدەن... ۴۴۱
 رەوا نىيە بۆ ھىچ مەسۇلمانىك كە قەسە دابىرەيت لە گەلەل براى مەسۇلمانى لە سەرووى سى
 شەو... ۴۴۳
 ھەركەسەك پەيمانى مەسۇگەرەيم پەيدەت لە پاراستنى ئەوھى لە نىوان ھەردوو
 شەوئىلەكەيدايە (زمانى) و ئەوھى لە نىوان ھەردوو قاچىدايە (دامەنى - عەرەقى)؛ ئەوا مەن
 مەسۇگەرى چوونە بەھەشتى بۆ دەكەم... ۴۴۴
 نەبىت ئافرەت سەفەرەك بەكات كە دوورەكەى دوو رۆژ بىت مەگەر مەردەكەى يان
 مەھرەمەكى لە گەلەلە بىت... ۴۴۵
 لە دواى خۆم ھىچ فەيتنە و تەقەكردنەوھىيەكەم جەننەھەشتووە كە زىانبەخشتە بىت بۆ سەر
 پىياوان وەكو ئافرەتان... ۴۴۸
 ئەى گەنجان، ھەركەسەكتان تەوانى ئەوا با ھاوسەرگىرى بەكات؛ چونكە ئەمە پارىزراوتەرە
 ،بۆ چاودامەن... ۴۴۹
 دونىا خۆش و بەچىژە، وخواى گەرە ئىوھى كەردووە بە جەنشەنى يەكتر لەسەرى
 بۆئەوھى بزانەيت كە چۆن كەردووە دەكەن، بۆيە خۆتان بپارەن لە دونىا و خۆتان بپارەن
 لە ئافرەتان... ۴۵۱
 خۆراكى پەيبەخشەيت ئەگەر خۆت خۆراكەت خوارد، و جەلى پەيبەخشەيت ئەگەر خۆت
 جەلت لەبەركرد، و بەلەدان لە دەمچاوى نەدەيت، و جوتىنى پەنبەدەيت، و قەسەى لە گەلە
 دانەبەيت مەگەر تەنھا لە نىو مەلدا نەبىت... ۴۵۳

ئەي كۆمەلەي ئافرەتان خېر بىكەن چۈنكى يېم نىشاندىرا زۆرىەتان ئەھلى دۆزەخن
 ووتيان: بۆچى ئەي پىغەمبەرى خودا؟ فەرموۋى: نەفرەت زۆر دەكەن، وزۆر سېلەن
 بەرامبەر مېردەكانتان، وكەم ئەقل ودىنى وەكو ئىوھم نەبىنيوھ وھەرۈھە كەسم
 نەبىنيوھە كە دەست بەسەر ئەقلى پىاوئىكى ئىر وھۆشمەند بگىت وەكو ئىوھ..... ۴۵۵

ئاگدار بن مەچن بۆلای ئافرەتان، پىاوئىك لە ئەنسار ووتى: ئەي پىغەمبەرى خودا، ئەي
 ئەگەر (خزم) بىت؟ فەرموۋى: خزم بىت وەكو مردن واىە..... ۴۶۱

ھىچ مارەبىيەك دروست نىيە مەگەر بە بوونى (ئامادەبوون ورەزامەندى) ەلى ئەمرى
 (سەرپەرشتىياری) ئافرەتەكە نەبىت..... ۴۶۳

ھەرئافرەتتىك مارە بگىت بە بۆ مۆلەتى ەلى ئەمرەكەي (سەرپەرشتىيارەكەي)؛ ئەوا
 مارەبىيەكەي پوچەلە..... ۴۶۵

نەفرەتلىكراۋە ئەو كەسەي كە دەچىت بۆلای خىزانەكەي لە پاشىپەوھە (كۆمىپەوھە) ۴۶۸

ئەو مەرجانەي مافىان زىاترە وشاىستەترن جىبەجىبىكرىن ئەوانەن كە بەھۆيانەوھ
 دامىنى (ئافرەتتىكى) بۆ حەلال دەبىت بۆتان..... ۴۶۹

دونىا (پرە) لەشتى خۇش، وخىرتىن خۇشى ئەم دونىايە ئافرەتتىكى چاكە..... ۴۷۰

پرسىارم لە پىغەمبەرى خودا كرد -صلى الله عليه وسلم- سەبارەت بە سەيركردنى لە
 ناكوا (بۆ ئافرەت)، فەرموۋى: چاوت وەرىگىرە (چاوت لادە لەسەر ئافرەتەكە) ۴۷۲

پىغەمبەر -صلى الله عليه وسلم- دوو بەرانى پەش وسپى شاختارى كرده قورىانى .. ۴۷۳

جلى خوارەوھى مسولمان ھەتا نىوھى ساقە، وئاسايىيە لە نىوان نىوھى ساق
 وگويزنكەكان بىت، وئەجلەي لە خوار گويزنگەكانەوھ -قاپەرەقەكانەوھ- بىت ئەوا لە
 دۆزەخدايە، وئەوھىجلەكەي شور بكا تەوھ بۆ خۆبەگەورەزانىن بىت؛ ئەوا خۋاي گەورە
 لە رۆژى قىامەتدا سەيرى ناكات..... ۴۷۶

ئاورىشم ودىباچ مەپۇشن، ولە پەرداخ و دەورى زىر وزىودا مەخۇن ومەخۇنەوھ، ئەوانە
 بۆ ئەوانە لە دونىادا، ولە دواروژىشدا بۆ ئىمەيە..... ۴۷۷

پىنووسى تاوان نوسىن لەسەر سى كۆمەل ھەلگىراۋە: خەوتوو ھەتا بەخەبەر دەبىتەوھ
 ومندال ھەتا بالغ دەبىت، وشىت ھەتا چاك دەبىتەوھ..... ۴۷۹

پىغەمبەرى خودا -صلى الله عليه وسلم- نەھى كردوۋە لە قەزەع..... ۴۸۱

- سوئندخواردن له وده بېټه هوی فروشتی شتومه ک، به لام هوکاری نه مانی
 ۴۸۲ له داهاتدا (به ره که ته)
- سمیل کورتبکه نه وه وریش بهیلنه وه ۴۸۴
- پیاو ناپیت سهیری شهرمگه ی (عه وره قی) پیاوکی تر بکات، وئافره ت ناپیت سهیری
 ۴۸۵ شهرمگه ی ئافره تکی تر بکات
- باشترین وخیتریتان ئه واننه که جوانترین ره وشتیان هه یه ۴۸۷
- ئیماندار به هوی ره وشت جوانیه وه ده گاته پله ی ئه و که سه ی که به زوری نوژ ده کات
 ۴۸۸ ورژوو ده گرتیت
- چاکترین وکاملترین باوه ردار له ئیماندا ئه وه یانه که جوانترین ره وشتی هه یه، وچاکترینان
 ۴۸۹ ئه واننه که باشترین بۆ خیزانه کانیا
- پیغه مبه ری خودا -صلی الله علیه وسلم- پرسپاری لیکرا سه باره ت به ئه و شته ی به زوری
 ۴۹۰ ده بېټه هوی چوونه به هه شت، فهرمووی: ته قوای الله و ره وشت جوانی
- پیغه مبه ر -صلی الله علیه وسلم- جوانترین ره وشتی هه بوو له نیو خه لکیدا ۴۹۱
- ره وشتی پیغه مبه ر -صلی الله علیه وسلم- وه کو قورئان بوو ۴۹۲
- ، پیغه مبه ر -صلی الله علیه وسلم- به کارهینانی راستی پ خۆش بوو: له نه عل له پیکردنی
 ۴۹۴ وله شانه کردنی، وله ده ستونوژگرتنی، وله هه موو کاروباریکی تری
- خوای گه وره چاکه کاری له سه ر هه موو شتیک نووسیوه ۴۹۶
- دادپه روه ران له لای خوای گه وره له سه ر مینه ری نور ورؤشناییدان ۴۹۷
- نه زیان به خۆت ونه زیان به خه لکی بگه یه نه ۴۹۹
- نمونه ی هاوړپې باش وهاوړپې خراپ وهك میسك فروش وخورکاری کوره ی ئاسن
 ۵۰۰ وایه
- توره مبه ۵۰۲
- که سی به هیز ئه وه نییه که به هیز له زورانبازیدا، به لکو که سی به هیز ئه وه یه که نه فسی
 ۵۰۳ خوی ده گرتیه وه له کاتی توره بووندا

- شەرم كۆردن لە ئىمانەتە (لە باوەڕەتە)..... ٥٠٤
- ئەگەر پیاوێك براكەى خوشويست؛ ئەوا با پىيى بليت كە خوشى دەوتت ٥٠٥
- هەموو چاكە كاريەك خىر ٥٠٦
- هەموو رۆژتيك كە خوشى تيدا هەلبىت؛ هەموو جومگەتەك لە جومگەكانى لاشەى ،مرووف خىرتيكى لەسەرە، دادپەرەرى بكەيت لە نىوان دوو كەسدا ئەمە خىرتيكە ويارمەتى كەسيك بەدەيت بۆ ئەوئەى خوشى يان شتومەكەكانى بخاتە سەر ئازەلەكەى خىرتيكە، وتەى جوان وشيرين خىرتيكە..... ٥٠٧
- هەركەسيك نەرەتەتەك لابادات لەسەر ئيماندارتيك لە نەرەتەتەكانى دونيا؛ ئەوا خواى گەورە نەرەتەتەك لە نەرەتەتەكانى قيامەتى لەسەر لادەدات، ئەوئەى ئاسانكارى بكات بۆ قەرزدارتيك يان هەزارتيك؛ ئەوا خواى گەورە ئاسانكارى بۆ دەكات لە دونيا وقيامەتدا، ئەوئەى هەلەى مسوولمانتيك بپوشيت؛ ئەوا خواى گەورە هەلەكانى دەپوشيت لە دونيا وقيامەتدا..... ٥١٠
- پىيى هيج بەندەتەك ناچوئيت لە رۆژى قيامەتدا هەتا پرسيارى ليدەكرىت ٥١٤
- ئەو كەسەى پيداويستتەكانى بپهژن و هەزار جيبەجيدەكات وەكو كەسى موحاهيد وتيکووشەر وايە لە پىناو خواى گەورە..... ٥١٥
- ئەوئەى باوەرى بە خواى گەورە وروژى دواى هەيە؛ ئەوا با قسەى خىر بكات يان بپدەنگ بپت ٥١٧
- هيج چاكەتەك بە كەم مەزانە ٥١٨
- دەستبگرن بە راستگويەتە، چونكە راستگوئي رپنیشاندهرە بەرەو چاكەكارى وچاكەكارى رپنیشاندهرە بەرەو بەهەشت ٥٢٠
- ئەوئەى رەحم و بەزەپى بە خەلكدا نەيەتەوئە؛ ئەوا خواى گەورەش رەحم و بەزەپى بەو كەسەدا نايەتەوئە ٥٢٢
- بە بەزەپتەكان خواى ميهرەبان رەحميان پيدەكات ٥٢٣
- ئەوئەى مسوولمانە كە مسوولمانان لە زمان و دەستى پاريزراو بن، وكوچكار (موهاجير) ئەو كەسەيە كە كوچ بكات (دوور بكەوتتەوئە) لەو شتانەى كە خودا نەهى ليكردوئە ... ٥٢٤

ماڤى مەسۇلمان لە سەر مەسۇلمان يېنچە: ۋەلامدانەۋەى سەلامكردن، ۋەشۈيىنكەۋەتى
جەنازە، ۋەلامدانەۋەى بانگەپىشت كوردن بۇ خوان (دەۋەتكردن)، ۋەلامدانەۋەى
ئەۋكەسەى كە دەپزىمىت ۋ (دەلىت: الحمد للّٰه، يېى بلىيت: ىرحمك اللّٰه)..... ۵۲۵

ناچنە بەھەشتەۋە ھەتاۋەكو ئىمان دەھىن، ۋئىمان ناھىن ھەتاۋەكو يەكترتان خۇش
دەۋىت ۵۲۷

:چى كردهۋەيەك لە ئىسلامدا باشتىن ۋچاكتىنە؟ -صلى اللّٰه عليه وسلم- فەرموۋى
خواردن بەخشىت، ۋسەلام بىكەيت لە ھەركەسىك بىناسىت يان نەيناسىت»... ۵۲۸

ئايا رىئىشاندەرتان بىم بۇ ھەندىك (كردهۋە) كە بە ھۇيانەۋە خۋاى گەۋرە لە تاۋانەكان
خۇشەبىت ۋپلەتان بەھۇيانەۋە بەرز دەكاتەۋە؟..... ۵۳۰

،ئىماندارى بەھىز خىرتە ۋخۇشەۋىستىرە لای خۋاى گەۋرە لە ئىماندارى لاۋاز
ۋھەموۋيان خىريان تىدابه ۵۳۲

بە دۋاى رىيازە راستەكە بگەرىن ۋبە گوئەرى توانا لىي نىك بىنەۋە، ۋبزانن كە ھىچ
يەكىك لە ئىۋە بە كردهۋەى خۋى رىگارى نايت، ۋوتيان: تەنانەت تۈش ئەى
پىغەمبەرى خودا؟ فەرموۋى: تەنانەت منىش، مەگەر خۋاى گەۋرە بە رەحمەت
ۋفەزلى خۋى دامبۇشيت..... ۵۳۴

جەرىل -عليه السلام- بەردەۋام ئامۇزگارى ۋ ۋەسىيەتى دەكردم سەبارەت بە دراۋسى؛
ھەتا گومانم ۋابوۋكە دەيكات بە مىرانگرىش ۵۳۸

ھەركەسىك بەرگى لە كەسابەتى برا ئامادەنەبوۋەكەى بىكات؛ ئەۋا خۋاى گەۋرە
دەموچاۋى دەپارتىت لە ئاگرى دۈزەخ لە رۇزى قىامەتدا ۵۴۰

ھىچ يەكىك لە ئىۋە باۋەر ناھىنىت ھەتاۋەكو ئەۋەى بۇ خۋى يىي خۇشە بۇ براى
مەسۇلمانىشى يىي خۇش بىت..... ۵۴۱

نەرم ۋنىانى لە ھەرشىتىكدا ھەبىت؛ ئەۋا دەپارتىتەۋە، ۋئەگەر لە ھەر شىتىكىش
دەرىكىت؛ ئەۋا ناشرىنى دەكات ۵۴۲

دىندارى ئاسانە، ھەركەسىك دىندارى لەسەر خۋى گران بىكات ۋبە زىادەرىۋى ۋزۇر بە
تۈندى بىگرىت؛ ئەۋا ئاينەكە كۈلى پىدەدات؛ جا بۇيە رىگى راسىت بگرن ۋئەۋەندەى

بۆتۈن دەكرىت له ئەنجامدانى چاكه كارى درىغى مه كهن وموژده تان لىيىت، وتىبكۇشن
 بۇ خودا پەرسىتى لەم سى كاتەدا بەيانىيان وپاش نيوەروان وشەوان..... ۵۴۴
 ئاسانكارى بكەن وكارەكان قورس مه كهن، موژدە بدەن وخەلك مەرەتتىن..... ۵۴۷
 نەھيمان لىكراوہ ئەركى نارەحەت بخەينە ئەستۆى خۇمان..... ۵۴۸
 ئەگەر يەكپىكتان خواردنى خوارد ئەوا با بەدەستى راستى بىخوات، وئەگەر خواردنەوہى
 خواردەوہ ئەوا با بەدەستى راستى بىخواتەوہ..... ۵۴۹
 ئەى غولام، ناوى خودا بەيتنە (بلى: بسم الله)، و بەدەستى راستى بخۆ، ولە پيشى
 خۆتەوہ بخۆ..... ۵۵۰
 خواى گەورە له بەندە پازى دەبىت بەھۆى ئەوہى كاتىك بەندە خواردنىك دەخوات ؛
 حەمد وسوپاستى خودا دەكات، وخواردنەوہ يەك دەخواتەوہ ؛ حەمد وسوپاستى خودا
 دەكات..... ۵۵۲
 پياويك لای پىغەمبەر -صلى الله عليه وسلم- بەدەستى چەپى خواردنى دەخوارد
 پىغەمبەر -صلى الله عليه وسلم- يىي فەرموو: «بە دەستى راستى بخۆ..... ۵۵۳
 ئەوہى سىر يان پياز بخوات؛ ئەوا با دوور بكەوئتەوہ لىمان -يان با دوور بكەوئتەوہ له
 مژگەوتە كانمان-، وبا له مائەكەى دابنىشىت..... ۵۵۵
 ئەوہى خواردنىك بخوات، وبلىت: (الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَطْعَمَنِي هَذَا، وَرَزَقْنِيهِ مِنْ غَيْرِ
 حَوْلٍ مِّمِّي وَلَا قُوَّةٍ؛ ئەوا الله له هەموو تاوانەكانى پيشو وى خۆش دەبىت)..... ۵۵۸
 پىغەمبەر -صلى الله عليه وسلم- ئەگەر بېژمىايە؛ دەستى -يان جلەكەى- له سەر دەمى
 دادەنا، وبە ھۆيەوہ دەنگى نزم دەكردەوہ..... ۵۶۰
 خواى گەورە پىي خۆشە روخسەتەكانى وەرېگىرىت ھەروەكو چۆن پىي خۆشە
 واجبەكانى جىبەجى بكرىت..... ۵۶۱
 ئەوہى خواى گەورە خىرى بۆى بويت؛ ئەوا تووشى تاقىكردەوہ وناخۆشى دەكات ۵۶۲
 بەھۆى ئەوانەوہ خواى گەورە له تاوانەكانى خۆش دەبىت..... ۵۶۳
 ھىشتا بەلا وتاقىكردەوہ له نەفس ومال ومندالى ئىيماندارە؛ ھەتا دەگاتە لای خواى
 گەورە ھىچ تاوانىكى له سەر نەماوہ..... ۵۶۴

حال و کاروباری ئیماندار جیتی سەرسورمانە، ھەموو حالێکی ھەر مایە ی خێرە بۆی؛
 ۵۶۶.....ئەمە بۆ ھیچ کەسێک نایبێت جگە لە ئیماندار
 بەندە ئەگەر نەخۆش بکەوێت یان سەفەر بکات؛ ئەوا پاداشتی ئەو کارە چاکانە ی بۆ
 دەنوسرێت کە ئەنجامی داوہ لە کاتیکدا کە نیشته جی ولەش ساغ بووہ ۵۶۷
 پەلە بکەن لە کردەوہ کردن پیش ئەوہ ی ھەندیک فیتنە زال بێت بەسەرتاندا کە وەکو
 شەو تاریکن ۵۶۸
 ئەوہ ی خوای گەورە خێری بۆی بویت؛ ئەوا تینگەیشتوو ی دەکات لە دیندا ۵۷۰
 خوای گەورە رەوشی جوان بەخشیت بە کەسێک کە شتێکی لێمان بیست وەکو خۆی
 بیگە یەنیت ۵۷۲
 فیری زانست مەبن بۆ ئەوہ ی شانازی پێوہ بکەن لە لای زانایان، ونە بۆ ئەوہ ی مشتومری
 پێوہ بکەن لە گەل نەفامە کان ۵۷۴
 باشتیانتان ئەوانەن کە قورئان فیر دەبن و خەلکی فیری قورئان دەکەن ۵۷۵
 دە ئایەت لە قورئان فیردەبوون لە پێغەمبەرەوہ -صلی اللہ علیہ وسلم-، فیری دە ئایەتی
 تر نەدەبوون ھەتاوہ کو دەیانزانی چ لەم دە ئایەتە ھە یە لە زانست و کردەوہ ۵۷۶
 ئەوہ ی پیتیک لە کتێبە کە ی خوای گەورە (قورئان) بخوینیت؛ ئەوا چاکە یە کی بۆ
 دەنوسرێت و چاکە ییش بە دە ئەوہ ندە یە ۵۷۸
 بە ئەو کەسە ی کە بابەندی قورئان بووہ دەووتریت: بخوینە و بەرز بێرەوہ (لە
 پلەکاندا)، و (قورئان) بخوینە ھەر وەکو چۆن دەتخویند لە دونیادا، پلە ی تۆ لە کووتا
 ئایەتە کە دە یخوینیت ۵۷۹
 ئایا یە کێکتان ھەز دەکات ئەگەر گەرایەوہ بۆ مائەوہ سی و شتری قەلەو ی ئاوسی دەست
 بکەوێت؟ ۵۸۰
 پێداچوونەوہ ی ئەم قورئانە بکەن ۵۸۱
 مائە کانتان مە کەن بە گۆرستان، شەیتان رادەکات لەو مائە ی کە (سورەتی البقرة) ی تیدا
 دەخویندریت ۵۸۲

-ئەى ئەبو مونزىر ئايا دەزانى چى ئايەتلىك لە كىتەبى خەى گەورە كە لە گەل تۆيە -لەبەرته
مەزنىرەنە؟ ۵۸۴

هەر كەسىك دوو ئايەتى كۆتايى سورەتى -البقرة- بخوینىت لە شەودا ئەو ئەو شەو
پارزىراو وئەو كارە بەسە بۆى ۵۸۵

هەر كەسىك دە ئايەتى سەرەتاي (سورەتى الكهف) بخوینىت؛ ئەو پارزىراو دەبىت لە
دەججال ۵۸۶

نزا كەردن (دوعا كەردن و پارانەو) عىبادەت و پەرسىتنە ۵۸۸
پىغەمبەر -صلی اللہ علیہ وسلم- لە ھەموو كات و حالەت كىدا يادى خەى گەورەى
دە كەرد ۵۹۰

ھىچ شت كىك لاى خەى گەورە بەرپزى نىيە وە كو نزا كەردن ۵۹۱
ھەر مسوڵمانىك لە سەر زەوى نزا بكات و داوا لە خەودا بكات؛ ئەو خەى گەورە بە
گوێرەى نزاكەى پىي دەبەخشىت، يان ئەو ەتا شەپ و خراپەيە كى لى دوور دەخاتەو، ئە گەر
نزاكەى تاوان و پچراندنى پەيوەندى خەمايەتى تىدا نەبىت ۵۹۲

ئەى ئەو زاتەى كە دلە كان ھەندە گىرپىتەو ە دلەم جىگىر بكە لە سەر ئاينە كەت ۵۹۴
نزاى: اللَّهُمَّ أَصْلِحْ لِي دِينِي الَّذِي هُوَ عِصْمَةُ أَمْرِي، وَأَصْلِحْ لِي دُنْيَايَ الَّتِي فِيهَا مَعَاشِي
وَأَصْلِحْ لِي آخِرَتِي الَّتِي إِلَيْهَا مَعَادِي، وَاجْعَلْ الْحَيَاةَ زَيَادَةً لِي فِي كُلِّ خَيْرٍ، وَاجْعَلْ
الْمَوْتَ رَاحَةً لِي مِنْ كُلِّ شَرٍّ ۵۹۵

نزاى: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَافِيَةَ فِي دِينِي وَدُنْيَايَ وَأَهْلِي وَمَالِي، اللَّهُمَّ اسْتُرْ عَوْرَاتِي وَآمِنْ
رُوعَاتِي، وَاحْفَظْنِي مِنْ بَيْنِ يَدَيْ وَمِنْ خَلْفِي وَعَنْ يَمِينِي وَعَنْ شِمَالِي وَمِنْ فَوْقِي، وَأَعُوذُ
بِعَظَمَتِكَ أَنْ أُغْتَالَ مِنْ تَحْتِي ۵۹۷

نزاى: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنَ الْخَيْرِ كُلِّهِ عَاجِلِهِ وَآجِلِهِ، مَا عَلِمْتُ مِنْهُ وَمَا لَمْ أَغْلَمْ، وَأَعُوذُ
بِكَ مِنَ الشَّرِّ كُلِّهِ عَاجِلِهِ وَآجِلِهِ، مَا عَلِمْتُ مِنْهُ وَمَا لَمْ أَغْلَمْ ۶۰۰

ئىمان -باوەر- كۆن و لاواز دەبىت لە دلى ھەريە كىكتان ھەروەكو چۆن جلى كۆن
دەدرىت و لاواز دەبىت، بۆيە داوا لە خەى گەورە بكەن كە ئىمان لە دلە كانتان نوئ
بكاتەو ۶۰۲

ئەى موعاز، والله، من تۆم خۆش دەۋىت، پاشان ئامۇرگاريت دەكەم ئەى موعاز، واز
مەھىنە لەۋەى كە لە دواى ھەموو نوپۇزىك بلىيت: اللهم أعني على ذكرك، وشكرك
وحسن عبادتك..... ۶۰۳

نزيكترين حالەتى بەندە لە پەرۋەردگارپەۋە لە كاتى سوجدە بردنداى؛ بۇيە زۆر نزا
وپارانهۋەى تىدا بكەن..... ۶۰۶

زۆرترين نزاى پىغەمبەر - صلى الله عليه وسلم- بريتى بوو لە: رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً
وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ..... ۶۰۷

ئايا خيترين وباشترين كردهوتان پى بلىم، كە پاكترين وبە بەرەكەتترينيانە لاي
پەرۋەردگارتان، ھۆكارى بەرزىۋونەۋەى پلەكانتانه..... ۶۰۸

ئەى پىغەمبەرى خودا، كردهۋىەكم پى بلى كە ببيتە ھۆى چوونە بەھەشت وپزگار
بوونم لە دۇزەخ، فەرموۋى: دەربارەى شتىكى مەزن پرسىارت كرد وئاسانە لەسەر ئەو
كەسەى كە خواى گەۋرە بۇى ئاسان كردهۋە..... ۶۱۱

پىغەمبەر - صلى الله عليه وسلم- ئەگەر بچوۋايەتە سەر جىگاگەى فوۋى^۸ دەكرە نىو
دەستەكانى، وموعەۋىزاتى^{۸۸} دەخويند، وپاشان دەستەكانى مەسح دەكرە بەسەر
لاشەيدا..... ۶۱۵

چاكترين (گەۋرەترين) شىۋازى ئىستىغفار كردن (سيد الإستغفار)..... ۶۱۶

پىغەمبەر - صلى الله عليه وسلم- لە كاتى ھاتنى بەيانيدا دەيفەرمو: اللَّهُمَّ بِكَ أَصْبَحْنَا
وَبِكَ أُمْسَيْنَا، وَبِكَ نَحْيَا، وَبِكَ نَمُوتُ، وَإِلَيْكَ النُّشُورُ..... ۶۲۰

ھەربەندەيەك لە ھەموو بەيانىيەك ۋەھەموو ئىۋارەيەكدا بلىت: (بسم الله الذي لا يضر
مع اسمه شيء في الأرض ولا في السماء وهو السميع العليم)، سى جار؛ ئەۋا ھىچ شتىك
زبانى پىناگەيەنيت..... ۶۲۲

{قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ} (سورەتى الاخلاص) وموعەۋىزەكان (سورەتەكانى الفلق والناس) سى
جار بخويئە؛ كاتىك ئىۋارە وبەيانيت بەسەردا دىت، بەسن بۆت ۋەھۆكارن بۇ پاراستنت
لە ھەموو شتىك..... ۶۲۵

نزاى: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِرِضَاكَ مِنْ سَخَطِكَ، وَبِمُعَافَاتِكَ مِنْ عُقُوبَتِكَ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْكَلا
أُخْصِي ثَنَاءً عَلَيْكَ أَنْتَ كَمَا أَثْنَيْتَ عَلَى نَفْسِكَ..... ۶۲۷

خۆشه‌ويستترين وته لای خوای گه‌وره چوارن، ئاساييه به‌هه‌ر کاميان ده‌ستپيکه‌يت
سُبْحَانَ اللَّهِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ ٦٣٠

ئەوێ بَلَيْت: (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ، وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ) ٨ ده جار، وه‌كو ئەوه‌يه وايه چوار نه‌فسی رزگار کردبێت له نه‌وه‌کانی
ئیسماعیل ٦٣١

دوو وشه‌هه‌يه خۆشه‌ويسن لای الله وئاسانن له سه‌ر زمان وقورسن له سه‌ر ته‌رازوی
چاکه‌کاری ٦٣٢

ئەوێ بَلَيْت: (سبحان الله وبحمده) ٨ سه‌د جار له رۆژێکدا؛ ئەوا گونا‌هه‌کانی ده‌وه‌ریت
(ده‌سپردرێته‌وه) ئە‌گه‌ر وه‌کو که‌فی سه‌ر ده‌رياش بن ٦٣٤

ده‌ستنوێژگرتن نيوه‌ی ئيمانه‌، و (ووتی) -الحمد لله- ته‌رازووه‌کان پ‌ر ده‌کات، و (ووتی)
سبحان الله- نيوان ئاسمانه‌کان وزه‌وی پ‌ر ده‌کات- ٦٣٥

ئە‌گه‌ر بَلَيْم: (سبحان الله والحمد لله ولا إله إلا الله والله أكبر) ٨؛ ئەوا خۆشه‌ويست‌تره
له لام له ئە‌وه‌ی خۆری به‌سه‌ردا هه‌له‌هاتووه ٦٣٨

باش‌ترین زي‌کر ويادکردن بریتيه له (لا اله الا الله) ٦٤٠

هه‌رکه‌سێک چووه شوێنێک، وبَلَيْت: (أعوذ بكلمات الله التَّامَّات من شرِّ ما خَلَق)؛ ئەوا
هه‌يچ شتێک زيانی پ‌يناگه‌يه‌نیت هه‌تا له‌و شوێنه‌ ده‌رده‌چێت ٦٤١

ئە‌گه‌ر يه‌کیکتان چووه نيو مزگه‌وته‌وه، با بَلَيْت: (اللَّهُمَّ افْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ)
وئە‌گه‌ر ده‌رچوو-له‌ مزگه‌وت- با بَلَيْت: (اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ) ٦٤٣

ئە‌گه‌ر پياو بچێته‌ ماله‌وه، وناوی خودا به‌يئیت له کاتی چوونه‌ ژووره‌وه‌ی وله‌کاتی
خواردنی، ئە‌وا شه‌يتان ده‌لێت (به‌ هاوړيکاني): ئيمړو هه‌يچ شوێنێکی خه‌وتن وه‌يچ
خواردنیکتان بۆ نيه ٦٤٥